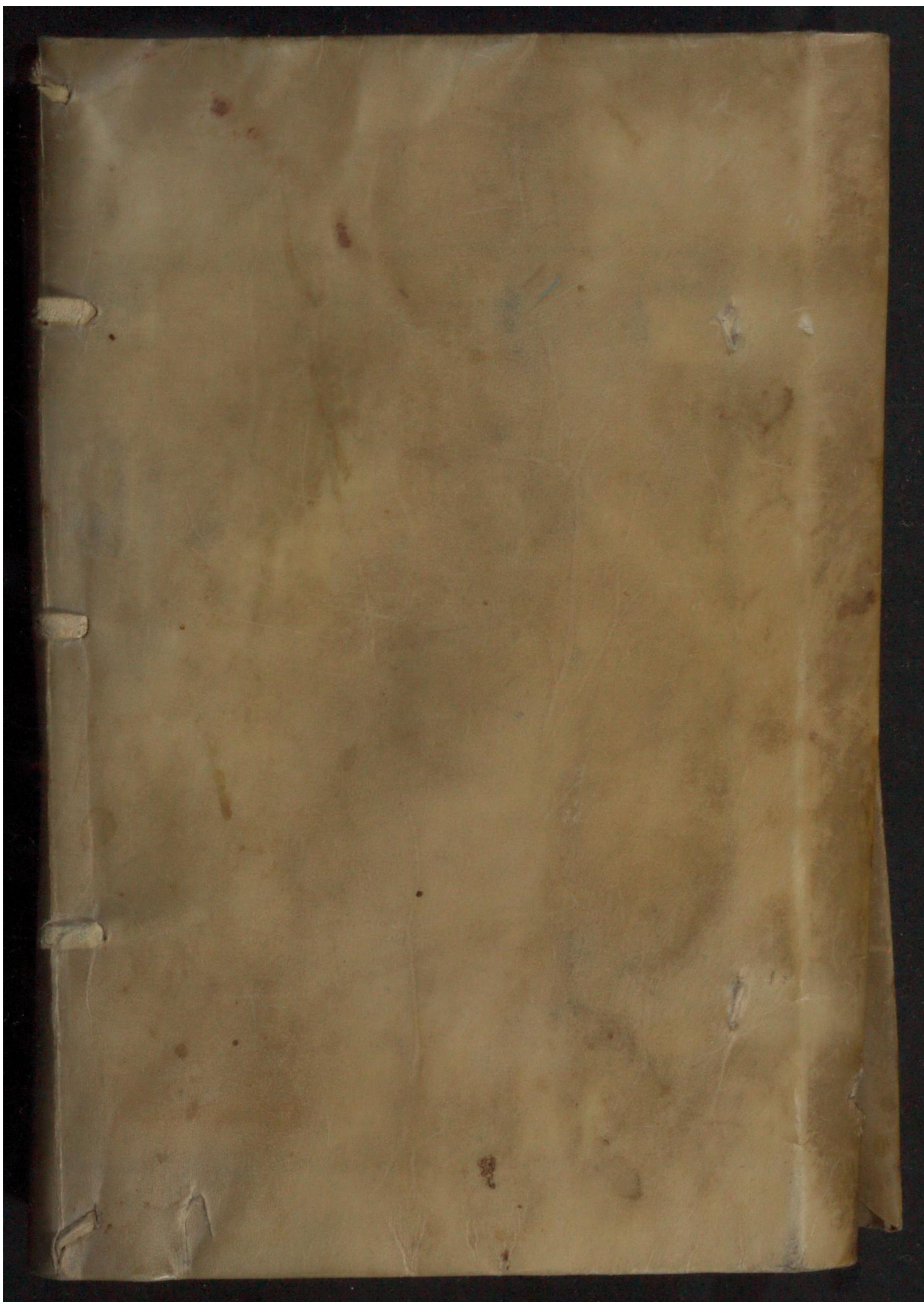
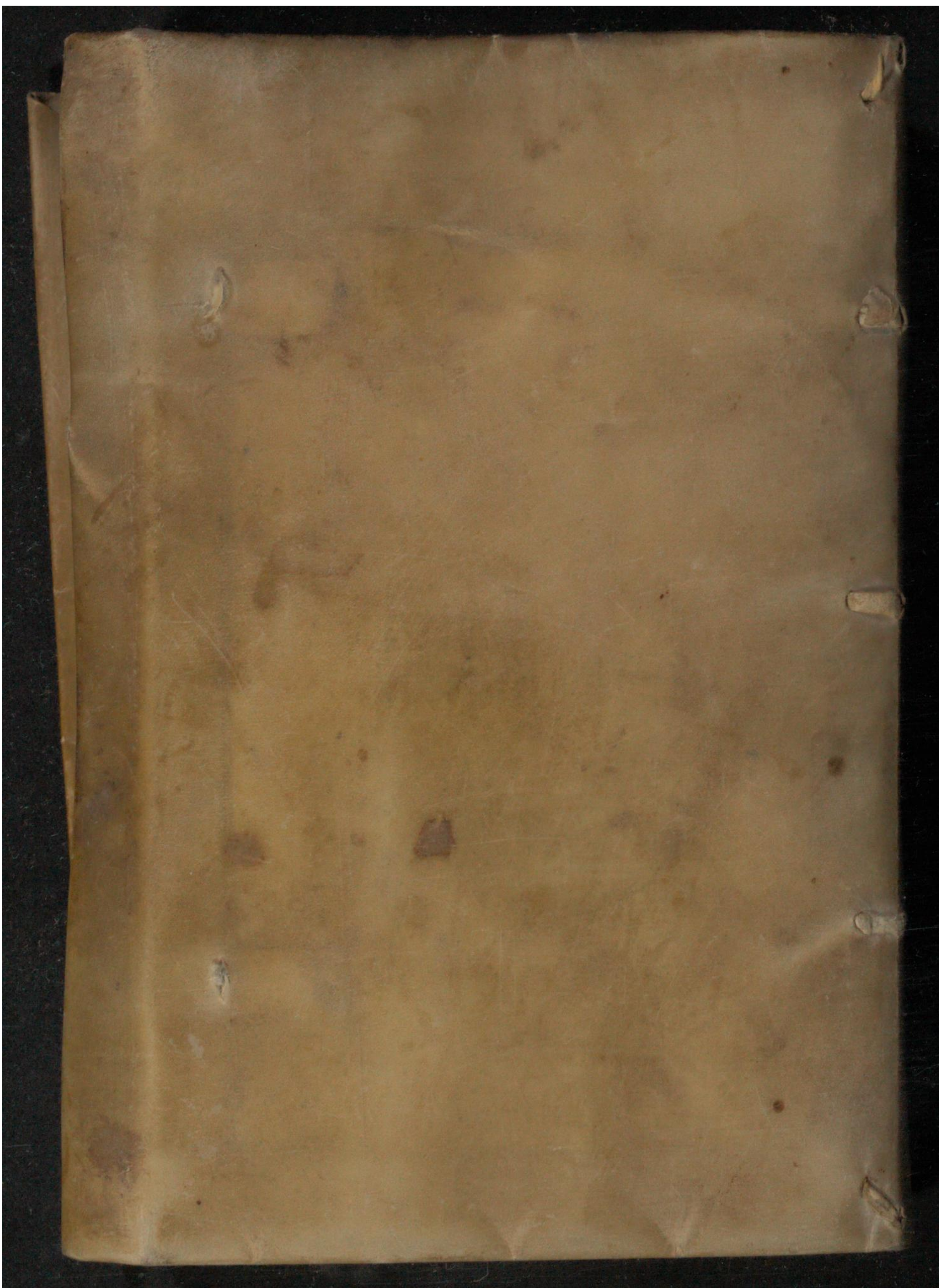
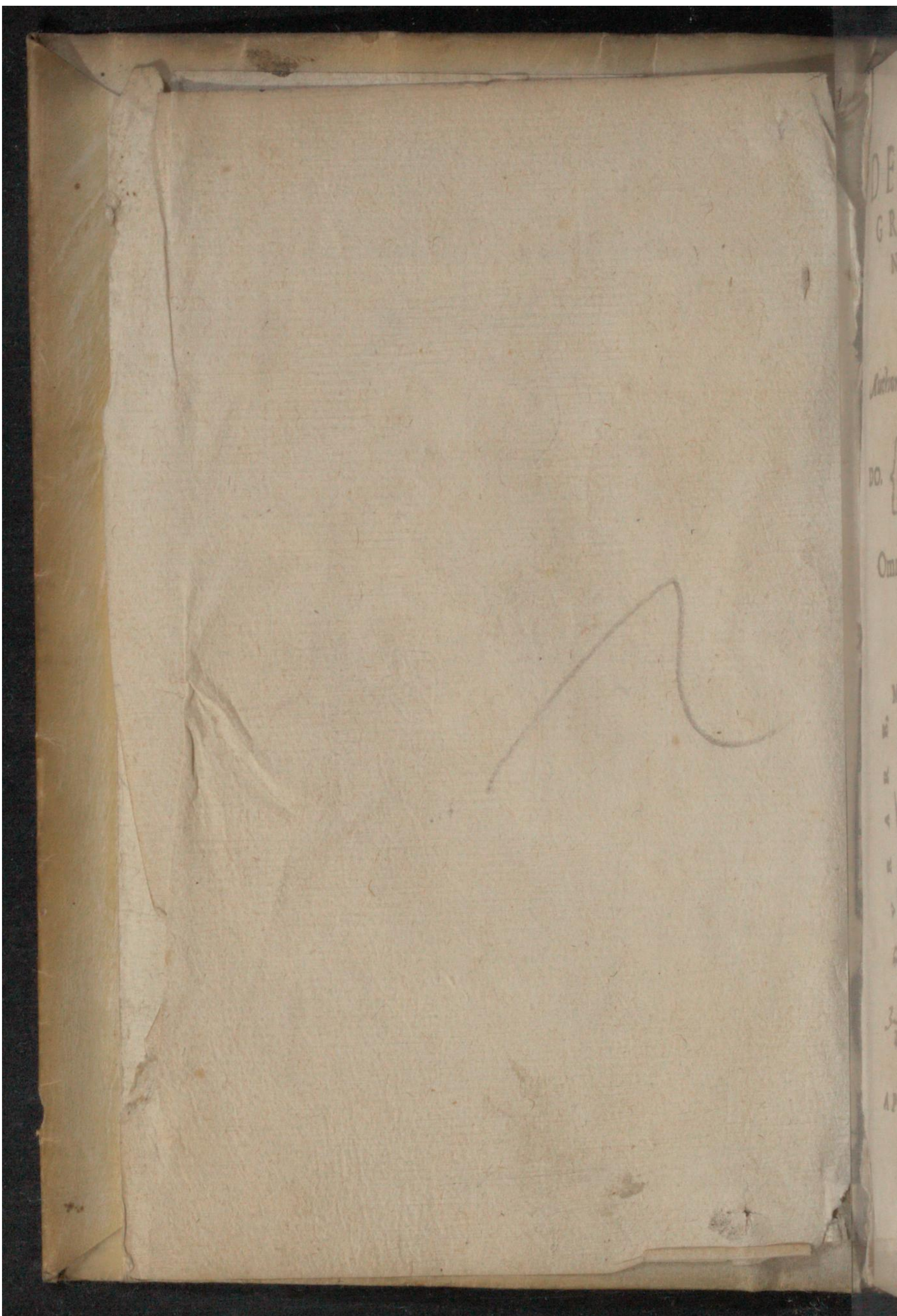

375
C
30

TRACTATVS DE LITERIS GRATIAE QVAM NECESSARIVS IIS QVI ANIMARVM CVRAM GERVNT.

Authoribus excellentißimis viris Iureconsultis,

DO. { IOANNE STAPHILÆO. IOANNE NICOLAO GIMON. LVDOVICO GOMES. }

Omni cum diligentia Castigati.

Cum indice locupletissimo.

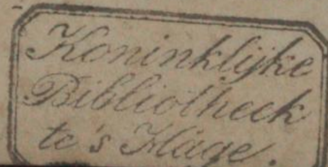

3½ bag.

LVGDVNI.

APVD CAROLVM PESNOT.

M. D. LXXIII.

Index Titulorum.

INDEX CAPITVLORVM.

Ante

FINIS.

IN TRACTATVM,

De gratiis expectatiuis.

SVMMARIVM.

1 Omnis cognitio à generalibus incipit.
2 Olim Romani pontifices cum difficultate concedebant gratias beneficiales, quas postea parcè & curialiter dederunt.
3 Papa pro aliquo beneficiãdo olim dabat triplices literas: monitorias videlicet: præceptorias, & exequutorias: hodie autem solum exequutorias.
4 Ordinarij collatores de papa de beneficiis prouidente non possunt conqueri. Papa dans aliis conferendi potestatem, penes se tamen retinet maiorem.
5 Papa in beneficialibus plenam & absolutam habet dispositionem.
6 Menses in quibus ordinarij possunt expectatiuis nonobstantibus conferre, & Papa priuatiue.
7 Papa est vniuersalis ordinarius omnium.
8 Papa confert in mensibus ordinariorum, & illos præuenit: quæ preuentio sane intelligitur vt hic ponitur.

Con

9 *Concessio principis intelligitur facta sine alterius incommodo, etiam si illa fiat motu proprio.*

10 *Fulminatio processuum non trahitur ad diem datæ expectatiuarum.*

11 *Gratia principis ante confectas literas est res informis & imperfecta.*

12 *In beneficialibus literæ habentur loco tituli.*

13 *Verba decreti irritantis restringuntur ad habilitatem literarum.*

14 *Fulminatio sequuta non retrotrahitur ad datam literarum.*

15 *Per decretum irritans superior habet illicitum omne quod fit in contrarium.*

Clausula decreti operatur dationem formæ.

16 *Collationes ordinariorum sunt fauorabiles & ampliandæ.*

17 *Decretum irritans dicitur suspensum ante confectionem literarum.*

18 *Ex, non semper denotat causam proximam & immediatam.*

19 *Expectatiuæ impediunt ordinarios, quando sunt perfectæ.*

20 *Manus ordinariorum quando dicantur ligatæ & non ligatæ.*

21 *Quando non sit locus expectatiuis in mensibus*

bus alternatis.

22 *Reualidatio gratiarum expectatiuarum quo modo fiat.*

VIA omnis † cognitio à generalibus incipit, iuxta illud sapientis, Tunc opinamur vnumquodque cognoscere, cum causas cognoscimus primas, & prima principia vsque ad elementa: quod optime seruarunt sapientes nostri, vt patet in l. j. ff. de iusti. & iure. & instit. eodem, ibi, His ita generaliter cognitis, in l. j. ff. si cer. pe. & in titu. de seruitutibus. cum rubricis sequentibus. Ideo tractaturus in primis de literis gratiæ, inuocato diuini nominis suffragio, Præmitto illud quod dicit Io. An. in addi. Spec. super Rubrica de conces. præben. † quod olim Romani Pontifices raro & cum difficultate concedebant beneficiales, ea (vt ego opinor) ratione, quia ab initio plena potestas omnium huiusmodi iurium Episcopis in eorum episcopatibus fuit attributa, vt notat Innoc. in cap. postulasti. de iure patro. & gloss. in ca. quanquam, de elect. lib. vj. & ob id non facile grauabant eosdem. arg. text. in c. peruenit. xj. quæstio. j. ibi, nam si sua cuique iurisdictio, &c. Hinc est quòd in Decretis de ista materia non tractatur, verum postea procedente tempore inceperunt eas dare, parcè tamen & curialiter, vt notat Panorm. in c. constitutus, in primo not. de rescript. nam † cum Papa scribebat pro aliquo

(margin numbers: 1 beside line 1, 2 beside "conces. præben.", 3 beside "rescript.")

benefi

beneficiando, dabat succeſsiue tria paria literatum. Primò monitorias, quibus monebat ordinarium collatorem, vt prouideret ei pro quo ſcribebat. Secundò dabat preceptorias, que concedebantur, ſi monitoriis non obtemperabatur. Tertiò dabantur literæ exequutoriæ, per quas deputabatur exequutor ad prouidendum loco Pape, vel ad compellendũ ordinarium collatorem. Hodie ſolũ dantur exequutoriæ, quia monitoriæ & præceptoriæ non ſunt in vſu, niſi quanpo Papa ſcribit pro receptione alicuius monialis, vt dicit Panor. in c. ex inſinuatione. de
4 reſcrip. Nec ✝ poſſunt adeò conqueri ordinarij collatores, ſi Romani Pontifices vtãtur iure ſuo, quia licet à principio plenam poteſtatem circa collationes beneficiorum in ordinarios tranſtulerint, vt ſupra, nihilominus multo maiorẽ penes ſe retinuerunt. argu. c. dudũ. & c. quanuis. ij. de præb. lib. vj. Quamcunque enim poteſtatem det Papa alicui aut quæcunque verba dicat in ſuis priuilegiis vel conſtitutionibus, maiorem tamen poteſtatem retinet penes ſe ad totum illud cauſandum vel limitandum ex certa ſciẽtia, vt in dictis iuribus, iuncto cap. j. de conſt. eodem
5 libr. maximè ✝ in beneficialibus, quorum plenam & abſolutã habet diſpoſitionẽ. c. ij. de preb. & in cle. ij. vt lite pẽden. Sed nec in totũ abſorbetur poteſtas ordinariorũ in premiſsis, imò limitatur & diuiditur iuxta partitionem per regulã Papæ, quæ dat eis quatuor menſes ad conferendum ſtantibus gratiis expectatiuis, quæcunque beneſi

neficia quæ intra quinquennium à data diei cõ-
cessionis expectatiuarum computandum va-
care contigerit, dummodo reseruata aut affecta
non fuerint, prout in regula latius continetur.
Menses † autem ordinatiorum sunt hi, videlicet 6
Martius, Iunius, September, & December. Reli-
qui octo sunt apostolici, in quibus ordinarij in
conferendo excluduntur propter inhibitioné
& decretum quæ apponuntur in gratiis expe-
ctatiuis. cle. j. §. secus. de conces. præb. Prædicta
autem regula & partitio dictorum mensium
fuit, iusta & rationabilis, quia cum Papa † sit vni 7
uersalis ordinarius omnium. ca. per principalé,
& cap. cuncta per mundum. ix. q. iij. sitque so-
lus ipse in plenitudinem ecclesiasticæ potesta-
tis assumptus, alij inferiores in partem solicitu-
dinis. c. ad honorem. de auct. & vsu pal. ideo iu-
stè & conuenienter ampliori prærogatiua di-
gnum se iudicauit respectu pluriũ mensiũ. & col
lationes suorũ exequutorũ vel subexequutorũ
in dictis octo mẽsibus, collationibus ordinario-
rũ prætulit, per illud quod habetur in c. si à sede.
de præb. li. vj. Per qué tex. cũ sua ratione, iunctis
pręmissis, infero ꝙ etiã in mẽsibus ordinariorũ
Papa † non abdicauit totaliter à se potestaté cõ- 8
ferendi, sed venit accumulatiuè cum ordinariis:
consequenter inter eos locus est præuentioni,
arg. l. fi. C. de iur. om. iud. & eorum quæ notan-
tur per doct. in. c. cũ cõtingat. de foro cõp. Istud
tamen quod dico de præuentione inter papã &
ordinarios in mensibus ordinariorũ, debet sane
intel

intelligi, vt procedat quo ad beneficia vacantia: in quibus Papa per seipsum apponit manum per suam signaturam & nouam prouisionem: quod potest, per superius dicta, sed illa nõ possunt per expectantes acceptari, nec per exequutores aut subexequutores eisdẽ cõferri, prout disponit regula de mensibus ordinariorũ decernens irritum &c. Que regula procedit & habet locum, etiam si in aliquo illorum quatuor mensium ordinariorum concurreret data Expectatiuarum & fulminatio processuum, ex quo per prius virtute illius regulæ fuit præseruatum ius ordinariorum: quo casu concessio principis subsequens videtur facta sine præiudicio illorum, iuxta text. vulgatum (notabilem tamen) in li. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. vbi dicitur quòd
9 si † quis impetrauit à principe vt possit ædificare in loco publico, non videtur concessum vt cum incommodo alterius seu præiudicio ædificetur. ad idem text. in capit. super eo. de officio delega. cum concor. Hinc est quòd signatura non signat aliquid propter quod vel beneficia perpetuò extinguantur, vel perdant ea clerici seculares: aut quando tollitur ab episcopo ius conferendi similiter certum legatum ad certum opus pium deputatum, non solet commutari in aliud æquè piũ, nisi ex speciali gratia. cle. quia contingit. de rel. do. arg. vt supra. quod procedit etiam si concessio principis fiat motu proprio, prout solet fieri concessio expectatiuarum secundum Io. And. in c. si motu proprio. de præben. lib. vj. & Io. Cal. in c. man

c. mandatum de reſcrip. quos refert in hoc & ſequitur Panorm. in capi. j. in viij. col. de iudi. bene facit tex. in c. quamuis. de reſcript. lib. vj. & quod per illum dicit vna deciſio in antiquis. ccccclviij. incip. poſtquam Titius. & hoc niſi aliud appareat ſpecialiter & expreſſe de mente papæ in beneficialibus, iuxta c. pe. & fi. de præben. lib. vj. cũ
ſimilibus. Ex quibus infero † ꝙ fulminatio pro- 10
ceſſuum in expectatiuis Iulij Papæ ij. quæ fuit facta decimaquinta Maij, nõ debet trahi ad diem datæ expectatiuarum quæ fuit cal. Martij. & ex hoc ſequitur magnus effectus, ꝙ collationes ordinariorum, quæ factæ fuerunt à cal. Martij vſque ad decimamquartam Maij, valent & tenẽt, per ſupradicta & per regulam quæ diſponit ꝙ nullus valeat acceptare aliquod beneficium, vel illud aſſequi literis nõ expeditis & ante factam
fulminationem, quia gratia † principis ante con- 11
fectas literas eſt quædam res informis & imperfecta; quæ poſtea per confectionem & expeditionem literarum politur, & ad ſuum eſſe perfectum per dationem certorum exequutorum reducitur, vt dicit Deciſio ccclviij. incip. circa ſecũ
dũ, in nouiſ. Hinc dicitur † ꝙ in beneficialibus 12
literæ expeditæ habẽtur loco tituli, vt notat Cõpoſt. in c. cõſtitutus. ad fi. de reſcr. & Io. and. in c. vnico de litis cont. libr. vj. & ideo ſolet per vnam regulam inhiberi bullatoribus & aliis officialibus, ne literas ſuper gratiis expectatiuis, antequàm proceſſus deſuper decreti fuerint, partib' tradere præſumant, faciunt ad hoc notata per

Arch.&Io.An.in prooe.libr.vj.& per dominos de Rota Dec.cccxxxij.incip. Licet Romana curia,&c.Cum ergo expeditio literarum & fulminatio processuũ in gratiis expectatiuis Iulij fuerit facta xv. Maij, certè videtur ꝙ beneficia quæ in anteà vacarunt,etiam in mense apostolico potuerunt validè conferri per ordinarios, ex quo expectantes illa tunc acceptare seu assequi non valuerunt,vt dixi. Et tenendo hanc partem potest dici quòd non obstat decretum irritans appositum in dictis gratiis expectatiuis, per quod ex nunc decernit irritum & inane, &c. quia re-
13 spondetur quòd illa † verba restringuntur ad habilitatem literarum. q.di.exnunc.i. literis plenè & perfectè expeditis, & decreta fulminatione processuum, & non anteà quando literæ sunt adhuc informes & inhabiles. restringuntur ergo illa verba de habilitate, argu.l.vt gradatim.ff.de mun.& honor.& eorum que notat Bar. & moder.in l.j.§ nunciatio.ff.de oper.no.nun.vbi ponunt quando signum vniuersale recipiat limitationem & restrictionem.facit glos.in c.j.de constitutio.& in c.dilecto, de sent.excom.libr.vj.& quod eleganter scribit Domi.cons.cxxxiij.in iiij. colum.vbi dicit quòd decretum appositum in gratia, non afficit nisi beneficium cadens in illa, quia intelligitur modificatum secundum modificationem gratiæ. Pari modo potest dici in isto casu, vt tale decretum dicatur esse potens & habile ad producendum suum effectum stante potentia & habilitate literarum quo ad earum effe-
ctus,

ctus, acceptationis scilicet, & similium: nec †ful- 14
minatio quę postea sequuta est, retrotrahitur ad datam literarum stantibus collationibus ordinariorum dicto c. quamuis. cum aliis de quibus supra. Et pro hac parte inclinant multi in casu qui iam est in facto, licet nonnulli teneant contrarium quo ad beneficia quæ vacarunt de mense Aprilis vsque ad xv. Maij: quia cum prædicti mēses sint apostolici, licèt expectantes ante fulminationem processuum non potuerint acceptare, per rationes & motiua de quibus in parte affirmatiua: constat tamen secundum eos quòd ligatæ erant manus ordinariorum in dictis mensib⁹ apostolicis propter decretum appositum in gratiis huiusmodi: quod quidē decretū licet nullū interim attulerit commodum expectantibus: attamen à data literarum impediuit ordinarios in conferendo in mensibus apostolicis. Hæc est e-
nim †natura decreti, quia per illud videtur supe- 15
rior habere pro illicito omne quod fieret in contrarium, secundum Panor. in c. dilecto. in iiij. col. de præben. Præterea vbi apponitur clausula decreti, videtur illud esse datum pro forma, secundum Bal. in l. j. ff. de lib. & posth. & sequitur dominus Feli. cū aliis quotis in c. cum accessissent. de consti. & in c. cum dilecta, de rescript. constat autem quòd actus gestus non seruata forma, est nullus, iuribus vulg. Tandem in isto conflictu rationum inclinarem ego in primam partem affir-
matiuam, fauendo †collationibus ordinariorū, 16
quæ sunt fauorabiles & ampliandæ, vt dicit glo.

in c.j.in ver.processus, ad finem.de rescri.lib.vj.
& in cle.ij.de offi.ordi.quam in hoc dicit esse no
tabilem Panor.in c.si quis contra clericum.in ij.
17 col.de foro compe.Nec est verum quòd † decre-
tum statim à data literarum ligauerit manus or-
dinariorum, ex quo literæ nondum erant perfe-
ctè expeditæ, sed respiciebant actum de futuro,
scilicet fulminationem, qua mediante debebant
consequi suam perfectioné: consequenter ipsum
decretum fuit interim suspensum in euentum
futurum: quod satis bene comprobatur ex cle.
cum ei quem.in princ.de conces.preben.iuncta
glos.in ver.extunc. quæ exponit dictionem ex-
tunc, pro exnunc, & econuerso. & hoc est de iu-
re, quòd vna dictio pro alia ponatur prout est
necesse, vt dicit gloss.in l.eas causas.ff.de condi.
& demon.& sequitur Petr.de Anch.exponendo
dictionem exnunc, & extunc, in consil.ccxix.in-
18 cip.mirum, prima facie, &c. nec † semper dictio
ex, denotat causam proximam & immediatam,
sed quãdoque significat remotam, vt est bonus
text.& ibi hoc colligit Bart.in l.j.§.ex incendio.
ff.de incend.rui.naufr.& in l.non dubium.C.de
legib.per moder.Can.in c.inter dilectos.de fide
instru.pari modo non semper importat tempus
instans, sed futurum, vt in casu prædicto. Ex
prædictis infertur vnum aliud, videlicet quòd
beneficia, quæ vacant in mensibus apostolicis,
19 non sunt reseruata Papę, eo ipso quòd † concedit
gratias expectatiuas, ita ꝙ ordinarij nullo modo
posint de illis disponere, sed quaten⁹ huiusmo-
di

di gratiæ concernunt eorum collationes, & eo
casu tunc demum impediunt ordinarios in con
ferendo, & non aliàs, quando sunt plenè & per-
fectè impeditæ, vt superius dixi. Hinc est, quòd si
nemo expediuit gratiam expectatiuam ad colla
tionem alicuius ordinarij, ille poterit conferre
in mensibus etiam Apostolicis. Habet † enim ma 20
nus liberas, & per nullam reseruationem aut de-
cretũ seu aliquas literas papales impeditas. Nã
de iure communi potestas ordinariorum in con
ferendis beneficiis suarum collationum non re-
peritur limitata seu restricta ad certos menses,
imò quandocunque contingit vacare ea, confer
re possunt, dummodo non differant per sex men
ses, iuxta dispositionem concilij Lateran. c. licet.
de supp. negl. præl. & in c. nulla. de concel. præb.
& in hoc sunt melioris conditionis quàm Papa,
qui si beneficia vacantia in curia non conferat
intra mensem à die vacationis numerandum, illi
ad quos collatio pertinet, possunt illa conferre.
c. statutum, de præbend. lib. vj. Licet ille text. non
habeat locum quando Papa etiam reseruasset il-
la post mẽsem, prout fecit Bonifa. per extraua-
gan. suam quæ incipit, piæ solicitudinis, & Ioan.
xxij. per aliam, quæ incipit, ex debito. Hæc ea-
dem dico procedere in mensibus † alternatiuis, 21
qui aliquibus ordinariis conceduntur. qui non
extantibus ibidem expectatiuis, habent omnes
menses ad conferendum, aliàs alternatis mensi-
bus conferunt, in quibus pari modo non est lo-
cus expectatiuis, nisi illis specialiter in eisdẽ de-

rogetur, iuxta notata in c. j. & in c. cum ordinē, de rescript. faciendo mentionem de mensibus alternatiuis in parte dispositiua gratiæ, per illud quod habetur in cle. j. §. fi. de pręben. vbi probatur quòd expresſio clausulæ exprimendæ debet fieri in parte dispositiua, aliàs non prodest. ad quod etiam facit quod scribit Lap. allegatione xv. iuxta meum ordinem. & dominus An. in ca. cum nostris, de conces. præben. de clausula, amoto quolibet illicito detētore, &c. Postremò quo ad ista euidentialia non omitto vnum, videlicet
22 †quòd non dantur reualidationes gratiarum neque secunda gratia expectatiua. Et ideo quando gratia expectatiua in se habet ad instar descriptorum vel aliquā dispensationem, tunc ponitur data isto modo, & sub data currēti: quæ perinde valeat ac si sub data calen. Martij literæ expeditæ fuissent, attento quòd aliam gratiam expectatiuam à nobis non obtinuit. quando verò non habet ad instar, neque dispensationem: tūc simpliciter dicitur, & sub data cal. Martij, pontificatus nostri anno tertio.

SUMMARIUM.

1 *Sermones nostri efficiuntur veriores per descensum ad indiuidua.*
2 *Quotidiana sunt latius attingenda.*
3 *Qui scribit, multos sumit iudices.*
4 *Stilus modo est albus, modo niger.*

5 *Stilus Curiæ Romanæ non est ius Canonicum.*

6 *Tractatum habere cum peritionibus multum operatur.*

HIS ita in genere prælibatis,descē dendum est ad specialia,quia (vt inquit Philosophus) tunc†verio 1
res efficiuntur sermones nostri, cum ad indiuidua descendimus.

Quapropter in prima parte huius primi tractatus circa literas beneficiales subiiciam varias formas huiusmodi literarum, incipiendo à gratiis expectatiuis: deinde percurram plures formas exequutorum, qui deputantur in mandatis de prouidendo: dicam etiam de exequutoribus ad compellendum:& postremò de mixtis.

In secūda parte ponam qualitates omnium beneficiorum,ad effectum scilicet, vt sciri possit quæ & qualia beneficia includantur in qualibet forma literarum beneficialium: item quæ sint compatibilia,& quæ non.

In tertia dicetur,quot & quibus modis contingit vacare beneficia ipso iure,& etiam per priuationē in forma iuris, & de multis modis prouisiuis,& hoc quo ad validitatem vel inualiditatem impetrationum & prouisionum.

In quarta considerabo vim & effectum clausularum,quæ in huiusmodi literis apponuntur, maxime quos effectus operatur clausula motus proprij.

In quinta, succinctè attingam de durabilitate literarum, hoc est, quibus modis expirant literæ ad beneficia.

Postremò in vltima parte dicam plenius de prærogatiuis expectantium, & de multiplici intellectu regulæ prærogatiuarum, & hæc erunt
2 latius † attingenda, quia sunt admodum quotidiana, iuxta illud vulgatum in l. legaui. ff. de lib. lega. Verum quia (vt inquit Hieronymus conterraneus meus, mihi præ aliis sanctis & electis Dei meritò honorandus, in epistola contra Vigilantium, & in expositione symboli in princi.)
3 Qui † scribit, multos sumit iudices, dum facilè alter in alterius ingenium inuehitur: si legentes has meas lucubrationes aliquid quod sit carpendum deprehenderint, cogitent huiusce prouinciæ non paruum onus, & subiectæ materiæ naturam, quæ maiori ex parte innititur stilo curiæ,
4 qui, vt dicit Host. in princ. summæ, modo † est albus, modo niger: & ideo si in parte aliqua (quod non credo) deuiabo à stilo, non erit hoc tantopere improbãdum, quia ille potius in facto quàm in iure consistit. vt innuit text. in ca. ex literis. de constitu. ibi, tam iuris canonici quàm nostri moris, &c. per quem dicunt ibi aliqui moderni, quod si in rescripto delegationis mãdetur causam debere cognosci & terminari secundum iura canonica, & delegatus procederet secundum stilum
5 † curiæ contrarium iuri canonico, nulliter procederet, quia aliud est ius Canonicum, aliud stilus curiæ Romanæ. Consequenter videretur excessisse

ſiſſe fines mandati, iuxta notata in c.cum dilect. de reſcript.ex quo apparet quòd ignorantia illius in aliqua parte non habetur vſque adeo intolerabilis, prout eſt ignorantia iuris, quia (vt dixi) ex tempore variatur, iuxta illud in c.non debet.de conſan.& affi. Spero tamen quòd etiam circa ſtilum non errabo, quia cum ſtilatis & magnis practicis, quotiens opus fuit, in multis communicaui, & multa ab eis ſuper ſtilo didici, iuxta text.in l.ſi auiam.C.de inge.& manu.dũ dicit: Si†cum peritioribus tractatum habuiſſes, faci- 6
lè cognoſceres. Ad idem bonus tex.in l.ij.§.fi.ff. quis ordo in bon.poſſ.ſeruetur.ibi, conſulendo peritiores, &c. Quòd ſi ab aliquibus (prout ſæpius & multis & magnis viris euenire ſolet) carpi has meas vigilias contigerit propter naturalem hominum ad diſſentiendum facilitatem (vt inquit iureconſ.in l.item ſi vnus.§.principaliter. ff.de arbitr.) eis vice noſtra reſpondebit itẽ Hieronymus in prologo Paralipomenon, quem ad hoc propoſitum allegat Feli.in proœ. Decreta.dicens: Sępe rodentes in publico detrahunt, quod in angulis libenter legunt. Sed de his hactenus.

⁂

INDEX.
HVIVS TRACTATVS DE GRATIIS EXPECTATIVIS.

A

Bene

Cano

per

Literæ

Matri

N

Ordin

Pr[...]

tempus

 ſam

Reus

FINIS INDICIS.

Tractatus de gratiis expectatiuis.

TRACTATVS DE LITERIS GRATIAE MAXIME VTILIS QVI STILVM Romanæ curiæ ſequuntur.

De formis expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiua cum creatione in Canonicum & reſeruatione præbendæ per exequutorem conferenda.*

2 *Creatus Canonicus per Papam, verus dicitur canonicus, etiã antequam conſequatur præbendam.*

3 *Effectus huius creationis ponuntur. Honor eſt magnus eſſe Canonicum eccleſiæ cathedralis.*

4 *Canonici eccleſiæ cathedralis dicuntur pars corporis eccleſiæ & Chriſti.*

Ad indigniorem beneficij non datur vnio, ſed digniorem.

5 *Canonicus creatus in eccleſia cathedrali, dari poteſt à ſede apoſtolica iudex delegatus.*

6 *Canonicatus & præbendæ communiter conferuntur ciuibus optimi ſtatus & conditionis.*

7 *Creato in Canonicum competit ſtallum in choro, & vox in capitulo.*

8 *Ille etiam diſtributiones quotidianas percipit, & de fructibus ſuperexcreſcentibus participat. Clauſula cum plenitudine iuris Canonici, prædicta importat.*

9 *Eligere & intereſſe communibus tractatibus, dicuntur fructus quaſi poſſeſsionis canonicalis.*

10 *Conferre beneficia computatur inter bona epiſcopalia & fructus.*

11 *Creatus in Canonicum poteſt habere dignitatem Canonico conferri conſuetam.*

12 *Creatus in Canonicum dicitur Canonicus in herbis.*

Extinctio creationis canonicatus ſupernumerarij quando fiat.

13 *Canonicus creatus duo tantum in Eccleſia aſſequitur in qua eſt creatus.*

14 *In beneficialibus forma exacta eſt ſeruanda,*

Nter formas igitur gratiarum expectatiuarum primum se offert illa secundùm quam pauci expediunt: ideo ipsa quoque erit pau-
1 cis expedienda, videlicet quando † creatur canonicus in vna Ecclesia tantum, cum reseruatione præbendæ conferendæ per certum exequutorẽ deputatum, sub hac forma: Canonicatũ in ecclesia Paduana cum plenitudine iuris canonici, Apostolica tibi authoritate conferimus, & de illo etiam prouidemus. Præbendam verò, &c. necnon dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, etiam si ad illum, vel illud consueuerit quis per electũ assumi. &c. prout hæc forma colligitur ex tex. cũ ibi notatis in c. si postquam. de præben. li. vj circa quam notanda sunt aliqua.

2 Primò quòd † creatus canonicus per Papam, dicitur verus canonicus, etiam antequam consequatur præbendam: quia iam habet illud quod est dignius, videlicet canoniam, quæ est quoddã ius spirituale: expectat autẽ præbendã, quę cõsiderata ĩ abstracto, est quid tẽporale, vt notat Panor. post glo. in ver. receperunt. in c. cũ. M. Ferr. de const. & Inn. in c. maioribus. de præb. Ex ista creatione in
3 canonicũ etiã ante ademptã prębendã † causantur aliqui effectus. Primò, quia creatus in canonicũ honorãdus est vt canonicus, supra alios simplices clericos: nam magnus honor est esse canonicũ ecclesiæ cathedralis, vt dicit Inn. in c. fraternitatem: de sepul. quẽ in hoc refert vnà Dec. in nouis. cxxxvj. incip. voluerunt domini. vbi per hoc infertur quòd dispensatus per episcopũ super illegitimitate, non põt consequi præbendam ecclesiæ cathedralis propter eminentiam & maioritatẽ quã habent canonici ecclesiæ cathedralis præ aliis clericis ciuitatis & diœcesis.
4 Nã † ipsi dicuntur esse pars corporis ecclesiæ & episcopi. c. requisisti. de test. cũ similibus. Hinc est ꝙ de stilo curiæ datur vnio de parochiali Canonicatui, quia canonicatus est dignius beneficiũ quãdo est in cathedrali. c. super eo, de pręb. li. vj. ad indigniorẽ enim nõ datur vnio puta ꝙ v-
5 niatur parochialis capellę. Hinc est ꝙ † canonicus creatus in cathedrali, potest dari delegatus à sede apostolica, per rationem de qua suprà, prout tenent doc. in cap. statutum, §. i. de rescrip. lib. vj. licet tex. ibi videatur innuere quòd

te ꝙ canonicatus nõ ſit dignitas,quia prius dicit de cõſti
tutis in dignitate,poſtea ſubiicit,ſeu canonicis. Nihilomi
nus negari nõ poteſt quin ſit honor & præeminentia, &
ideo dicit Pan.in cap.cauſam. in iiij.col.de Iudi.q; † ca- 6
nonicatus & præbẽdæ cõmuniter cõferũtur ciuibus opti
mi ſtatus & cõditionis,& qui multũ præ aliis honorãtur.
Cauſatur & alius effectus ex ſola canonica, † quia crea 7
to in canonicũ,licet nondũ ſit conſequutus prębendam,
cõpetit ſtallũ in choro, & vox in capitulo,prout in litera
exequutoria expreſsè dicitur,& clarè probatur in c. pro
illorum.in fi.de præb.notat Arch.in c.hi qui.eo.tit.li.vj. &
ideo debet intereſſe tractatibus & alienationibus fiendis
per capitulum cum aliis canonicis actu prębẽdatis.ſecũ-
dũ Inn.& ibi latè dixi legẽdo iſto anno in d.c.cũ M. Ferr.
ſuper ver.canonicos.in fi. Naſcitur etiã aliꝰ effectus, † q̃a 8
ratione ſolius canonicatus participat de diſtributionibus
quotidianis,& de cõmunibꝰ redditibus, ac ſuperexcreſcẽ
tibus fructibus,vt per dominũ Ant.& Moder.ĩ d.c.cũ M.
Ferr.Quòd abſq; dubio ꝓcedit de iure cõmuniter quãdo
in gratia dicit̃,ꝓut cõmunit̃ dici ſolet,cũ plenitudine iuris
canonici. Quę verba includũt prędicta iura canonicalia,
& pręcipuè perceptionẽ quotidianarũ diſtributionũ,ſecũ
dũ eũdẽ dominũ Ant.in d.c. ꝓ illorũ.ad fin.per tex. bene
ꝓbãtẽ in c.fin.§.in illis verò.de cõceſ.prę.lib.vj.Idẽ tenet
Fed.de Senis.cõſil.ccxc.incip.q̃a in præſenti. vbi aſſignat
ad hoc rationẽ ex mẽte Inn.in c.Cumana. de elec.& in c. 9
in literis.in princi.de reſt.ſpo.videlicet q̃a † eligere,itẽ in-
tereſſe cõmunibꝰ tractatibꝰ, & alia cõſimilia dicũtur eſſe
fructꝰ poſſeſſionis ſeu quaſi poſſeſſionis canonicalis,vt di
cit Io.And. licèt nõ alleget̃ per Fede.in addi.Spec.ĩ tit. de 10
teſt.§.nũc vidẽdũ.ĩ additiõe magna,ſicut & † cõferre be-
neficia,inter bona epiſcopalia & fructus cõputat̃,vt dicit
gl.in c.cũ olim.de ma.& obe.ergo poſtquã creatus in ca-
nonicũ habet quaſi poſſeſſionẽ iuris canonicus , certe ſe
quitur ꝙ debet habere huiuſmodi fructus, & ſic iura ca-
nonicalia,cũ ſit verus canonicus etiã ante cõſecutã præ-
bẽdã,vt ſuprà dixi,& ideo dicit Io.And.& poſt eũ Domi.-
in c.ſi is cui.ver.ſed & ſi de pręb.li.vj. ꝙ † creatus & rece 11
ptus vltra numerũ põt habere dignitatẽ cõſuetã cõferri
canonico tãtũ:q̃a appellatiõe canonici põt cõprehẽdi ca
nonicus

nonicus nondum præbendatus, per supradicta. Et licèt ista sint verissima de iure, nihilominus de consuetudine ferè vbique seruatur contrarium: nã creati in canonicos, antequam assequantur præbendam intra numerũ, non participant de quotidianis distributionibus, nec de a
12 liis obuentionibus canonicalibus, imò † vocantur canonici in herbis, nec retinent perpetuò illum canonicatum collatũ per Papã, sed vacãte præbẽda distincta à canonicali & collata tali expectanti, statim ille cõsequitur nouum canonicatum intra numerũ, & primus reddit ad Papam, prout formaliter attestatur Decis. Rot. ccccl v. incip. si legatus, in nouis. & valet talis consuetudo secundum dominos ibid. & d. Ant. in d. c. cum M. Fer. & Imo. in clem. in fi. in ij. col. de præben.

Postremò non omitto illud quod peritioribus est satis
13 notum, sed aliis forte incognitum: † quòd vbi quis est creatus canonicus, duo tantum ibidem assequi potest, præbendam videlicet in ecclesia cathedrali, sed non in collegiata: Item dignitatem, aut personatum, vel officiũ, siue administrationem puram in cathedrali, dũmodo maior post pontificalẽ ibidẽ non reputetur: extra cathedralem nullum beneficium acceptare potest, quanuis paratus sit dimittere dignitatem debitam sibi in cathedrali vigore harum literarum, & debet esse contentus vno beneficio, quanuis minoris valoris, & hoc propter formam literarum, quæ ad illa duo ibidem & nõ alia seu alibi se extendunt: quæ quidem forma exactè & ad vnguem est seruanda. c. cum dilecta. cum ibi notatis. de rescrip. †. maxi-
14 mè in beneficialibus. c. quanuis. & c. cui non. de præben. lib. vj. an autẽ creatus canonicus in Hispania possit vltra illa duo obtinere præstimonia, dicetur in v. forma.

De secunda forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Secunda forma expectatiuæ ponitur, id est quando quis in duabus ecclesiis canonicus creatur.*

2 *Quis de iure communi non debet esse Canonicus præbendatus in pluribus ecclesiis, & multo minus in eadem duas præbendas obtinere.*

3 *Pluralitas præbendarum multa operatur iniqua.*
4 *Nullus inferior Papa potest dispensare super præbendarum pluralitate, etiam in diuersis: quod limitatur.*
5 *Inferior Papa quando dispenset super pluribus præbendis.*
6 *Quare potius dispensetur circa beneficia difformia, quàm conformia, ratio ponitur.*
7 *Duæ præbendæ magis sunt incompatibiles sub eodem tecto quàm sit dignitas cum ecclesia parochiali.*
8 *Dignitates maiores post pontificales dicuntur reseruatæ. Ideo non cadunt sub expectatiuis: quod limitatur.*
9 *Dignitas maior post pontificalem quæ dicatur.*
10 *Expectatiuus exprimat dispensationem: vt possit habere dignitatem.*
11 *Dispensatus super pluralitate, eo ipso dispensatur super residentia tanquam consequutiua.*
12 *Electionis qualitas in literis exprimatur.*

SEcunda † forma, est quando creatur quis canonicus in duabus ecclesiis per hæc vel consimilia verba, videlicet vnum Paduanæ, & alium Vicentinæ ecclesiarum canonicatus cum plenitudine iuris canonici apostolica tibi authoritate cõferimus, &c. vnam verò Paduanæ, & aliam Vicentinę prædictarum prębẽdas, necnon dignitatem, personatum administrationem vel officium, alterius earundem ecclesiarum, etiam si per electionem, &c. Istam formã ego non reperio de iure scriptam: quia per illã cõferuntur duo canonicatus, & reseruantur duæ prebendæ in duabus cathedralibus: etsi hæc forma & sequens sunt contra dispositionem iuris communis, vt apparet in c. sanctorum. lxx. di. vbi dicitur, † quòd non debet quis esse canonicus præbendatus in pluribus ecclesiis, & multo minus in eadem duas præbendas obtinere. cle. si. de pręben. vbi est expressum, quòd adeptus in certa ecclesia dignitatẽ habentẽ præbendã annexã, perdit primã prębendã quã obtinebat ibidem, & etiam canonicatum annexum præbendæ, vt volunt ibi doct. & clariùs Pilipp. Franc. in cap. cũ in eccl. in gl. iij. in fine, eodẽ tit. lib. vj. Ratio præmissorum colligitur ex tex. in cap. quia in tantum. de præben. vbi dicitur † quòd multitudo & pluralitas præben-

1 2 3

darum canonibus inimica, dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum. Nihilominus non obstante præmissa dispositione iuris communis potest Papa de iure supra ius dispensare. c. proposuit. de conces. præben. Dispensare autem intelligitur cōcedendo literas in hac & sequenti forma, ex quo maximè apponit clausulas derogatorias, vt est notum.
4 Sed † nullus inferior post Papā hoc potest dispensare, scilicet super pluralitate præbēdarum nedum in eadem ecclesia, sed nec in diuersis: prout attestatur Dom. in d. cap. sanctorum, dicens quòd hoc communiter tenent omnes, & quòd sic seruat curia, allegat Inno. in c. fin. de cle. non resi. Quod ego intelligo & limito dupliciter.

Primò, vt duo vel plures canonicatus præbendati possint obtineri per dispensationem Papæ tantùm, & nō alicuius inferioris. Hoc sit verum & procedat quando ipsæ præbendæ ex statuto vel consuetudine requirerent residentiam, quia vt dicit Host. in c. super inordinata. de præben. sicut in pluribus castris, quorum quodlibet requirit certos homines ad sui custodiam, non potest quis obtinere locum plurium: ita & in duabus vel pluribus præbendis requirentibus residentiam, nisi accedente dispensatione Papæ: secus ergo si non requirunt residentiam, quia tunc possunt licitè obtineri si conferantur per inferiorem & hoc modo debet intelligi opinio Inno. in c. cū iamdudum, de præben.

5 Secundus casus † est in quo inferior potest dispensare super pluribus præbendis in diuersis ecclesiis, quādo vna ex illis præbendis esset tenuis & minùs sufficiens secundum Ioan. An. in ca. literas. de conces. præben. quem hoc modo intelligit & declarat Panor. in dicto c. cum iamdudum. In diuersis ecclesiis ideo dixi, quia non posset inferior dispensare vt quis in eadem ecclesia habeat duos canonicatus, & sic duo cōformia licet in difformibus possit, vt putà quòd sub eodem tecto quis habeat dignitatem & canonicatum, cum præbenda pari modo valet in hoc. probatur in c. cum in ecclesia. & in c. si is cui. de præben. lib. vj. & ibi hoc colligit Francus. sed non valet circa duo conformia, puta duas dignitates vel personatus, vt in c. i. de consuet.

ſuetu.eod.li.idē puto de duobus canonicatibus ſub eodē tecto per hoc quod ſequitur. Ratio † diuerſiatis eſt, quia 6
per diſpenſationem in diuerſis eccleſiis vel in eadem circa difformia non frangitur numerus in eccleſia, nec illi tollitur ſuffragium canonicorum, ſed circa conformia lęditur eccleſia, & frangitur numerus. Vlteriùs circa hanc formam aduertendum eſt ad aliqua.

Et primò, dum in ea cum myſterio dicitur necnon dignitatem, &c. alterius earūdem eccleſiarū. Iſta verba hoc important: quòd vltra duas præbendas, vnam ſcilicet in qualibet, non poteſt expectans in hac forma & ſequenti conſequi niſi vnam dignitatem, vel vnum perſonatū, aut adminiſtrationē vel officium in altera illarū eccleſiarum: quod clarius ſpecificatur in forma ſequenti dum dicitur, in vna ipſarum, &c. & debet intelligi quòd aliquod prædictorum non habeat præbendam annexam, quia aliâs conſequeretur duas præbendas in eadē eccleſia, quod eſt prohibitū de iure, etiam quando altera eſt annexa, vt probatur in cle fin. de præben. & notat Io. An. in c. literas. de conceſ. præben. Ex quo apparet quòd † duę præbēdæ ſunt 7
magis incompatibiles ſub eodē tecto, etiam ſi altera earū ſit annexa, quā ſit dignitas cū eccleſia parochiali: quæ eſt annexa præbēdæ in eccleſia cathedrali, vt probatur in c. ſuper eo. de præben. li. vj. Hoc verum eſt & procedit, niſi in literis aliud diceretur, per quod appareret quòd Papa intellexit de duabus præbendis obtinendis ſub eodem tecto, quia tunc non eſſet recedendum à verbis Papæ. cap. ſi Papa. de priuil. li. vj. & in l. non aliter. ff. de leg. iij.

Secundò, debent intelligi illa verba, de dignitate, &c. dūmodo aliquod illorū. i. dignitas vel adminiſtratio, &c. non ſit maior poſt pontificalem ibidem quæ expreſſè in literis excipitur: & ratio eſt, † quia tales dignitates quæ 8
ſunt vel reputantur maiores poſt pontificales, ſunt per regulas Cancellariæ reſeruatæ. Conſtat autem quòd huiuſmodi literæ non extenduntur ad dignitates & beneficia ſpecialiter aut generaliter reſeruata vel affecta, ſecundum dominos de Rota dec. ccccl xxxix. incip. nuncius apoſt. in nouis. ad qđ bene facit tex. in c. ij. de præb. lib. vj. niſi in literis reſeruatis caueatur expreſsè: nam aliqui habent ad vnū reſeruatum, vt cantores Papæ. Sed iſtud quod dicitur

de dignitate, debet sanè intelligi, dummodo dignitas huiusmodi maior post pontificalem, valorem decem florenorum auri secundum communem æstimationem excedat iuxta regulam Cancellariæ, aliâs si est infrà dictũ valorem, includitur in literis, quamuis reputetur ibidẽ maior post pontificalẽ: nam ex quo talis dignitas non censetur reseruata, certè cadit sub expectatiua, & potest acceptari, arg. eius quod legitur & notatur in l. I. §. si stipulāti. ff. de ver. ob. & in l. cum præto. ff. de iudi. iunct. c. nõne. de præsum. Nescio tamẽ si Rota hoc admitteret, quia literæ hoc non distinguũt, ergo nec nos distinguere debemus. l. iij. cũ gl. ff. de offi. pręsid. l. de pretio. ff. de publici. in rẽ. act.
9 Quæ † autem dicatur dignitas maior post põtificalẽ, in hoc debet attendi consuetudo & reputatio illius ecclesię, vt notatur in c. deliberatione, de officio leg. lib. vj. & ponunt domini de Rota dec. clxxxiij. incip. de Thesauria, in nouis. Et per hæc remanent declarata illa verba, Necnon
10 dignitatem, &c. alterius earundem ecclesiarum. Si † quis autem vult in qualibet ecclesia vbi creatur canonicus, habere dignitatẽ, oportet quòd priùs obtineat dispensationem ad duo vel tria incõpatibilia, & demum circa principiũ gratiæ suæ expectatiuæ dicitur isto modo, videlicet cũ quo dudũ vt duo incõpatibilia beneficia, etiã si dignitates, personatus, admi. vel officia forent ad eos, &c. si tibi aliàs canonicè conferantur recipere, & insimul retinere liberè & licitè valeres, apostolica fuit authoritate dispensatum, pręmissorum meritorũ tuorũ, &c. Et isto casu non dicitur, dignitatem alterius earundem, sed earundẽ ecclesiarum. Sit autẽ talis narratio dispensationis iam obtentæ cum mysterio, quia aliàs virtute gratiæ ad duo incõpatibilia non censeretur dispensatũ super retentione vtriusq; vt est casus not. in c. nõ potest. §. cũ verò de præben. lib. vj.
Quid autem si vtraq; dignitas in casu præmisso requireret residentiã, an super illa censeatur dispensatũ virtute taliũ literarũ? Dico ꝙ sic, vt tenet glo. in c. si quis in clero.
11 vij. q. i. vbi dicit † ꝙ ex quo dispẽsatur cũ aliquo super pluralitate beneficiorũ seu præbendarũ, videtur etiã dispensatum super residentia. Ratio huius est, licet gl. illa nõ declaret: quia quamuis dispensatio sit stricti iuris & strictè interpretanda c. i. & ij. de fil. presby. lib. vj. nihilominus

nus extēditur ad consequutiua seu depēdētia ex eo super quo est dispensatum secundū Panor. post gl.ibi in c. quia intantū.de præben.vbi per hoc infert,quòd si dispensatur cū minori vt possit habere ecclesiam curatā, videtur etiā dispensatum vt non teneatur se facere promoueri ad sacerdotium intra annū iuxta dispositionem c. licet canon. & c.commissa.de elec. lib. vj. Idem tenet ipsemet Panor. in c.cum in cunctis. §.cum verò.de elec.& moder. latè in c. postulasti. de rescript.

Postremò sciendum est quòd ideo apponuntur illa verba,videlicet etiam si per electionem quis consueuerit ad illam assumi, quia † aliàs non includeretur dignitas ele- 12
ctiua non expresso modo electiuo.cum in illis.§ i. de pręben.lib.vj.& in cle. i. eodem titu.

De tertia forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Tertia forma expectatiuarum ponitur.i. quando quis in tribus ecclesiis creatur Canonicus.*

2 *Simplici clerico sufficit vnum beneficium. quod non sufficit nobili.*

3 *Expositum causa studij dicitur expositum in vtilitatem ecclesiæ.*

Ecclesia indiget viris literatis,& magnis nobilibus:per quos illa & subleuetur & defendatur.

4 *Facilius Papa concedit vt quis sit pluralis in præbendis diuersarum ecclesiarum, quàm in dignitatibus.personatibus, seu officiis.*

5 *Per receptionem secundæ præbendæ pacificæ, prima non vacat ipso iure, quando sunt in diuersis ecclesiis, secus si in vna.*

6 *Iura plus abhorrent pluralitatem in eadem Ecclesia,quàm in diuersis.*

De speciali nota specificè mentio est facienda.

7 *Casus in quibus certa taxa non exprimitur.*

Ertia forma † quando creatur quis cano- 1
nicus in tribus ecclesiis, hoc modo,Vnum in Paduana, & vnum in Vicentina,ac vnū in Veronen.maioribus ecclesiis canonicatus,&c. necnon vnam in qualibet ecclesia-

rum prędictarũ præbendam,ac dignitatẽ, vel personatũ, aut officiũ in vna ipsarũ, &c.In ista forma possunt repeti ea quæ dicta sunt in duabus præcedentibus circa declarationẽ verborũ,& quid illa importent, fraternizant enim adinuicẽ,saluo quòd ista est magis larga,quia cõprehendit plures canonicatus & præbendas,sed vnã tantũmodo dignitatẽ in vna ipsarũ ecclesiarũ,prout in forma dicitur: in qua vel secundum quã non deberent cõcedi literæ, nisi pro magnis nobilibus aut magnis literatis.arg.c.de multa.in fi.de præben. & gl.in c.cum adeò.de rescri. quæ vult
2 † ꝙ simplici clerico sufficiat tale beneficiũ, quod non sufficeret nobili. Ratio potest esse, quia cũ tales cõmuniter sint dediti vel studio, vel laudabilibus curis & negotiis, nedum vna præbenda, sed vix multæ eis sufficiunt. Hinc
3 est ꝙ quicquid†exponũt causa studij, dicitur expositũ in vtilitatẽ ecclesiæ,secundũDom.per illũ tex.in c.cũ ex eo. de elect.lib.vj.nã(vt ibi dicitur) Ecclesia dei quã maximè. indiget viris literatis,&etiam magnis nobilibus,per quos defendatur & subleuetur,vt dicit gl.in c.cõstitutis,in ver. impotẽtia. de appel. Et ideo solẽt expedire expectatiuas in ista forma domini de Rota,& meritò eis cõceditur per ea quæ dicam de præfatis dominis in vltima parte circa prærogatiuas expectantium. Similiter solẽt expedire abbreuiatores de parco maiori, & alij magni viri. Cæteris non esset concedẽdum,per illud quod dicit text.in c.quia intantum.de præben.Ideo vlteriùs circa hanc formã non
4 insisto.Hoc solum ex ea noto,†quòd faciliùs cõcedit Papa vt quis sit pluralis in præbendis diuersarũ ecclesiarum quàm in dignitatibus,personatibus,seu officiis,ex quo in hac & præcedẽti forma conceditur dignitas tantummodo in vna ecclesiarum, cum tamen in qualibet concedatur canonicatus & præbenda.Ratio est, quia plures præbendę in diuersis ecclesiis nõ sunt ita incõpatibiles,prout sunt plures dignitates, aut personatus, vel officia,patet, quia in istis per assequutionẽ pacificã secũdi vacat primũ ipso iure.d.c.de multa.cum similibus,quod non est in præ
5 bendis:nam†per receptionem secundæ non vacat prima ipso iure,licet quando tenentur sine dispensatione saltem episcopi, potest fieri vt illas taliter obtinens cogatur ad renuntiandum vni. vt dicit Domi.in cap.i. de consuetudi.
libr.

libr.vj.ex mente Io.de ſancto Geor. ibi allegāt notata per Inno.in c.cum noſtris. de conceſ. præben. & quod notatur in c.ſi eo tempore.de reſcrip.libr.vj. Illud autem quod dictum eſt per receptionem ſecundæ præbendæ non vacare primam ipſo iure, debet intelligi in præbendis diuerſarum eccleſiarum,ſecus in vna & eadem eccleſia, vt probatur in cle.ſi.de præben.Ex quo apparet † quòd iura plus abhorrent pluralitatem in eadem eccleſia quàm in diuerſis. 6 Et ex hoc infertur, quòd ſi eſt diſpenſatum cum aliquo ſuper pluribus dignitatibus obtinendis, non intelligitur de dignitatibus eiuſdem eccleſiæ,niſi hoc exprimatur. quia iſta prohibitio habet ſpecialem notam, de qua ſpecificè eſt mentio facienda,argumento.l.item apud Labeonem.§.hoc edictū.ff.de iniur.& ita tenet Ioan.Andre. in c.de multa.de præbend.Petrus de Anchara.& Francus in c.primo.de conſuetudi.lib.vj.quod eſt notandum ad illud quod dixi in forma præcedenti in verſicu.ſi quis autē vult,&c.ad alia ſimilia. Vidi inſuper aliquas gratias Auditorum & etiam conclauiſtarum, qui in duabus expediuerunt in Canonicos creatos,& in tertia ad largā, in qua ex quo ſunt graduati,poſſunt acceptare vnum cuiuſcunque taxæ. † & hic eſt caſus in quo certa taxa non exprimitur, 7 ſicut nec in canonicatu & præbenda, ac dignitate, perſonatu vel officio,quādo gratia eſt in canonicum creatum. Secus quando datur ad largam,vt inferius ſubiiciam.

De quarta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Quarta forma expectatiuarum ponitur.i.quando quis creatur canonicus in vna eccleſia, & in alia datur ad largam.*

2 *Duo beneficia in eadem eccleſia quando habeantur loco vnius.*

3 *Gerens vices plurium perſonarum in vna eccleſia.quare non habet duplicatas diſtributiones.*

4 *Creatus in Canonicum poteſt dignitatem obtinere,vel perſonatum in ea eccleſia,non tamen ſimplex beneficium.*

5 *Simplex beneficium dicitur compatibile cum prabenda,etiam in eadem eccleſia,& præbenda cum dignitate.*

6 *Iura abhorrent pluralitatem etiam compatibilem.*

7 *Argumentum de maiori ad minus cessat in literis ad beneficia.*

8 *Tenor literarum semper est seruandus, & diligenter inspiciendus.*

9 *Per hoc quòd datur gratia ad duo incompatibilia, non tamē censetur dispensatum super retentione vtriusque.*

10 *Distributio beneficiorum debet fieri secundum merita personarum, & conditionem cuiuslibet.*

11 *Abbas debet meliùs cæteris indui.*

12 *Si quis propter maiorem dignitatem grauetur laboribus & expensis, debet releuari in summa maiori*

13 *Valor beneficiorum consideratur secundum taxationem decimæ.*

14 *Diligentia & industria non debent diligenti & suis successoribus esse damnosa.*

15 *Error scriptoris an noceat veritati.*

16 *Literæ apostolicæ, in quibus non est obseruatus curiæ stilus, de falso sunt suspectæ.*

1 Varta forma † est quando creatur canonicus in vna, & in alia datur ad largam, sub his verbis, Canonicatum ecclesiæ Sibinicen. &c. necnon beneficium ecclesiasticum cumcura, vel sine cura, vel etiam si decanatus vel archipresbyteratus ruralis, seu vicaria vel capellania perpetua, &c. ad collationem prouisionem, &c. Ista forma multum frequentatur: ideo pro eius declaratione sciendum est primò, quòd vigore talium literarum potest expectans consequi tria diuersa beneficia, videlicet duo vbi est creatus canonicus, & tertium vbi habet ad largā, prima duo sunt præbēda. s. & dignitas, aut personatus, vel officiū in cathedrali, dūmodo non sit maior post
2 pontificalē, vt in superioribus dixi: & illa † duo habētur loco vnius, attēto quòd in quāpluribus ecclesiis seruatur de cōsuetudine, vt quis non possit assumi ad dignitatē personatū vel officium ibidem, nisi sit canonicus præbēdat⁹, vt patet ex notatis per Io. An. & Domi. in c. si is cui, de præb. lib, vj. consequenter habentur loco vnius, vt dixi. ad quod faciūt notata per dominū Ant. in c. cū olim. de re iud. vbi tenet

tenet† quòd si qui gerit vices pluriũ personarũ, puta cano 3
nici & prępositi, nò debet habere duplicatas distributiões:
quia seruit pro vno, & habetur loco vnius. Pro quo Panor.
ibi allegat bonũ tex. in c. vnico de cler. nõ resi. libr. vj. & ꝙ
scribit Federi. de Senis. cõsi. cx. inducendo, vt ibi per eum.

Et ex prædictis sumitur† ratio quare est quòd canoni- 4
cus creatus potest vigore literarum consequi ibidem di-
gnitatem, personatum, vel officiũ: & tamẽ nisi in in literis
aliud exprimatur, non potest assequi simplex beneficium,
quod est minus quàm aliquod pręmissorũ. Hæc (inquam)
est ratio, quia licet† simplex beneficiũ sit cõpatibile cũ ca- 5
nonicatu & præbẽda etiã in eadẽ ecclesia, vt vult Car. cõ
si. iij. incip. domina, &c. & similiter præbenda cũ dignitate:
tamen negari nõ potest quin obtinens duo priora sit ma-
gis pluralis, quàm eo casu quando obtinet prębendã cum
dignitatę in eadem ecclesia. Ex quo, vt dixi, ista duo habẽ
tur loco vnius: & sic primo casu notatur maior pluralitas
quàm in secundo. Constat† autẽ quòd iura abhorrẽt plu- 6
ralitatem etiam compatibilium, vt sunt plura simplicia,
quãdo quodlibet illorum per se est sufficiens, maximè in
eadem ecclesia, vt vult glo. in c. dudum ecclesia Rotho. in
ver. retinere, de ele. facit tex. in c. sanctorum. lxx. di. & in c.
quia intantũ. de præben. Nec valet hoc casu argumẽtum
de maiori ad minus, videlicet si potest cõsequi dignitatẽ,
ergo multo fortius beneficium simplex, † quia dico quòd 7
huiusmodi argumẽtatio cessat in literis ad beneficia, qua
rum forma exactissimè seruanda est. c. quanuis. & c. cui de
non. de præben. in vj. & propterea creati canonici in His-
pania possunt vltra præbendã & dignitatẽ consequi vnũ,
duo, vel plura præstimonia vsque ad summam deputatã,
& hoc quia istud exprimitur in literis quo ad partes His-
paniæ, prout in forma sequenti latiùs dicam.

Idem etiam esset extra Hispaniam, quãdo creatus cano
nicus impetraret ibidem etiã ad largam ad alium collato
rẽ, quo casu posset consequi ibidẽ tria, videlicet præben-
dam, itẽ dignitatẽ, & aliud beneficium cũ cura vel sine cu
ra: & hoc etiã propter tenorẽ literarũ † qui semper seruã- 8
dus est, & diligenter inspiciendus, vt supra. c. facit. porro.
de priuil. cum vulg. Eo tamen casu quo virtute huiusmo-
di literarũ assequeretur dignitatẽ, expiraret gratia quo ad
bene-

beneficium curatum duntaxat in illa vel alia collatione, & econtra, propter clausulam quæ aponitur in fine literarum, Volumus autem quòd quamprimùm, &c. c. i. de con
9 sue. li. vj. iuncto. c. de multa. Nam per † hoc quod datur gratia ad duo imcompatibilia, non censetur dispensatum super retentione vtriusque, vt probatur in cap. non potest. §. cum verò. de præb. lib. vj. nisi dispẽsatio priùs obtenta narretur post principium literarum, videlicet, cum quo dudũ? &c. vt dixi in alio proposito suprà in secũda forma ver. si quis autem, &c. Prædicta procedunt quo ad beneficia quę potest cõsequi canonicus creatus in ea collatione vbi est creatus canonicus. In alia autẽ (in qua habet ad largã) si est graduatus, aut de magnis nobilib⁹, datur ad vnũ cuiuscũq; taxæ: aliàs apponitur taxa per regulas deputata: & datur maior summa in curato aut dignitate, vel personatu (nam & in istis exprimitur summa in collatione ad largam, aliàs non) propter onera illis incũbentia, iuxta notata in c. de monachis, de præben. itẽ in recõpẽsationẽ laborũ quos circa curã sustinet, & quia magis debet incedere honoratus, ex quo est in dignitate vel officio honorabili cõstitutus, iuxta not. in c. statutũ. in prin. de rescr. lib. vj. & per Inn. in c. cum omnes. de constit. vbi dicit ꝙ inter canonicos, vbi præbendæ non sunt distinctæ respectu eorũ
10 quæ dãtur pro vestimẽtis, & aliis necessariis, † debet fieri distributio secundũ merita personæ, & cõditionẽ cuiuslibet: quia plus debet dari doctori: vel nobili, aut in dignitate constituto, quàm simplici clerico & idiotæ. & ideo dicit
11 Bal. in l. sed & si quid. ff. de vsuf. † quòd abbas debet cæteris meliùs indui. bene facit gl. in c. conquerente. de cle. nõ resi. & in c. clericus ab instanti. xxj. q. j. iuncta glo. i. c. cũ ad eò. de rescr. quæ volunt quòd in cõsiderãda sufficiẽtia be-
12 neficij attendatur nobilitas & dignitas clerici. Cũ † ergo propter curam & dignitatem grauentur maioribus laboribus & expensis, cõueniẽs fuit releuare eos in maiori sũma, ar. l. eum qui. ff. de iureiur. & c. cũ secundũ Apostolum de pręben. ibi, qui ad onus eligitur, repelli nõ debet à mercede. cum multis aliis concor. ibi in glossa.

13 Postremò sciẽdũ est † ꝙ summa & valor in gratiis expectatiuis consideratur secũdũ taxationẽ decimæ non autem secundum cõmunem æstimationem, prout in literis expri-

exprimitur,quod respicit commodum & fauorem expe ctantiũ,vt possint habere beneficia pinguiora:nã beneficiũ quod secundũ cõmunẽ æstimationẽ est valoris centũ & viginti ducatorum,secundũ taxationẽ decimæ vix erit octoginta. creuerũt enim beneficia per industriam bene
ficiatorũ,& ideo †diligẽtia& industria eorũ nõ debet esse 14
illis vel successoribus dãnosa.l.fi.de alluuionibus.cũ aliis per gl.no.in c. cũ clerici. de pac.Sed quid si per incuriã & inaduertẽtiã scriptoris qui scripsit bullã,reperiretur scripta summa seu valor nõ secũdũ taxationẽ decimæ,prout solitum est scribi,sed secundũ communẽ æstimationẽ, & expectans acceptaret beneficiũ,quod secundũ taxationẽ decimæ caderet in sua gratia, excederet tamẽ secundum cõmunẽ æstimationẽ, an talis erronea expressio sibi præiudicaret?& certè casus est dubius. videtur enim prima fa
cie dicẽdũ † ꝙ error huiusmodi nihil officit veritati,prout 15
in simili expressè dicit tex.in l.si in nomine. C.de testa. & clariùs in l.errore.C.eo tit.dicitur ꝙ error scribẽtis verita ti non nocet.& ideo dicit ibi Bal. ꝙ si erratur in eo quod pertinet ad officiũ scribentis,puta in indictione,tunc præsumitur error scribentis,qui non debet parti nocere:& ita videtur dicẽdũ in hoc casu, quia ad officiũ scriptoris apostolici spectat scribere summã, ꝓut exprimitur in regulis Cãcellariȩ circa regimẽ expectatiuarũ, modũ quȩ ꝓ maiori parte nõ sunt de dãdis, quia cõcernũt & formã expeditionis literarũ, & respiciũt officiales & nõ iudices. Nihilominus his nõ obstãtibus,puto ꝙ talis erronea expressio noceat expectãti,ita quòd teneatur stare summȩ in literis expressæ, & nõ in regula Cancellariæ, & hoc erit ei minùs damnosum,ne aliàs careat literis in totũ. Nã cer-
tum est,eo ipso quòd producuntur literæ in quibus † non 16
apparet obseruatus stilus communis Romanæ curiæ,nec rationabilis cursus Cãcellariæ in huiusmodi literis seruari cõsuetus,illæ de falsitate suspectæ sunt,nec est eis fides aliquatenus adhibenda,vt tenet Panor.in c.ex parte ij.de offi.dele.& in c.i.vt lite pẽden.per gl l.ordinariã & approbatã in c.causam quæ in ver.rationi.de testibus.& est tex. optimus in c. porrecta. de confir. vtili. per quæ consuluit Romanus consi.ccclxxvj.incip.quæstio est.ꝙ si in expecta tiua deficiũt illa verba de qb⁹ ĩ c. cũ in illis.de præb.li.vj. scilicet

ſcilicet ad collationem præſen.elect.ſeu, &c. ei tanquam de falſitate ſuſpectæ fides non adhibetur, ex quo illa verba ſecundum ſtilum Cancellariæ ſunt conſueta apponi. Igitur in propoſito ne talis gratia reiiciatur in totum tanquam ſuſpecta, iudicandum erit ſecundum valorem expreſſum in gratia, & ita aliàs fuit iudicatum in Rota.

De quinta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiuarum ponitur quinta. i. quòd canonicus Creatus in Hiſpania plura poteſt conſequi præſtimonia vſque ad ſummam in literis expreſſam.*

2 *Præſtimonia quæ clericis in titulum conceduntur, beneficia ſunt eccleſiaſtica.*

3 *De præſtimoniis non eſt neceſſarium in reſcriptis mentionem facere.*

Præſtimonia ad quid fuerunt inſtituta.

4 *Papa in dubio iuri patronatus laicali derogare non videtur.*

Papa nõ confert beneficia de iure patronatus laicali exiſtentia etiam apud ſedem apo. vacantia.

5 *In Hiſpania datur expectatiua ad beneficia iuriſpatronatus laicorum.*

6 *Expectans non poteſt acceptare beneficium ſeruitorium.*

7 *Ratio quare Canonici creati poſſunt obtinere præſtimonia, non tamen beneficia ſeruitoria.*

8 *Derogatio ſtatutorum circa præſtimonia ponitur.*

9 *Licitum eſt arguere ratione coniecturata alicuius diſpoſitionis, licet illa non ſit ſpecificè expreſſa.*

1
Vinta forma † eſt, quæ frequentatur in Hiſpania, in qua dicitur, Canoniatum ecclesiæ Hiſpalen. &c. Præbendam verò ac dignitatem, perſon. adm. vel officiũ eiuſdem eccleſiæ, necnon præſtimonia, præſtimoniales portiones, aut ſimplicia beneficia in ciuitate & diœceſ. vnius, duorum, vel plurium, &c. quorum quidem præſtimoniorum fructus, &c. in iſta forma conceditur plus quàm in aliis præcedentibus, quia creatus canonicus iuxta hanc formam poteſt conſequi

ibidem(id est in eadem collatione) vltra præbendam & dignitatē, præstimonia etiam plura quot ascendūt ad summā expressam in literis. & ratio est, quia † licet pręstimonia quæ conceduntur clericis in titulum, dicantur esse & sunt beneficia Ecclesiastica, saltem largè, vt not. Ioa. An. in c. postulasti. de rescrip. & Io. Cal. in c. in nostra. eod. tit. per Domi. pulchrè in consilio lxxxix. incip. Vacante Archidiaconatu. in fi. col. tamen ex quo nullum habent seruitium annexum, nec aliquod onus, etiā mille teneri possunt absq; aliqua dispensatione: & ideo non possunt dici propriè beneficia ecclesiastica, sed quædā stipendia, † de quibus non est necesse facere mētionem in rescripto beneficiali, secundum Io. An. in c. vnico de rerum permu. li. vj. prout etiam sentit Old. consi. cxxxix. aliàs cxliij. in tit. de rescrip. Fuerunt enim instituta pro studentibus, & pro subsidio contra infideles: ideo pluralitas eorum (vt dixi) non est prohibita in diuersis ecclesiis, ex quo consistunt in sola temporalitate, & nullum seruitium spirituale habent annexum. Cadunt ergo in huiusmodi literis, per supradicta, dummodo non sint præstimonia patrimonialia: nam talia non includuntur, quia sunt de iure patronatus laicorum, quibus † Papa in dubio non videtur derogare velle, nisi exprimat, iuxta glo. in c. ij de pręben. li. vj. in ver. collatio. que dicit quòd sæpius reperitur receptum in curia Papam non conferre beneficia vacantia etiam apud sedem, quando illa pertinent ad præsentationem laicorum, & hoc ne illi retrahantur à fundatione & dotatione beneficiorū, vt dicit alia gl. in c. cum dilectus. de iure patron. In † Hispania tamen datur expectatiua si specialiter petitur ad vnum, & aliquando ex fauore ad duo beneficia patrimonialia in diuersis ecclesiis, in quibus expectans est filius patrimonialis: & tunc derogatu iuri patronatus laicorum etiam in totum, quando scilicet est pro vno patronorū filio, vel nepote vnius ex patronis secundum stilum curiæ.

2
3
4
5

Insuper sciendū est quòd licet canonicus creatus possit acceptare præstimonia, præstimoliales portiones, aut simplicia beneficia (quæ omnia idem significant & important) dūmodo illa non sint patrimonialia (vt dixi,) † non 6
tamen poterit acceptare aliquod seruitiorum beneficiū.

obstante regula Cancellariæ, quæ habet decretum irritans. Ratio illius regulæ potest esse ista, ne scilicet canonicus qui habet deseruire in ecclesia cathedrali, distrahatur ab ea propter onus & seruitium quod imminet beneficio seruitorio. Sæpe enim qui ad vtrunque festinat, neutrum bene peragit. l. nemo. C. de assesso. cum aliis iuribus per glo. ad hoc not. in c. accusatus. in ver. offendiculũ. de hęr. li. vj. ad hanc rationem bene facit tex. in c. extirpandę.
7 §. quia verò. de præb. ibi dum dicit, cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire. At ista † ratio, ne scilicet distrahatur à maiori ecclesia, cessat penitus in præstimoniis, cũ illa (vt sæpius dixi) nullum onus aut seruitiũ habeant annexum: ideo conceduntur canonicis creatis. Imò in pluribus ecclesiis Hispaniæ sunt statuta, ꝙ præstimonia obtineri nõ possint, nisi per canonicos præbẽdatos, vt illi sint honorabiliores. Et ideo talibus statutis in huiusmodi lite
8 ris derogatur expressè, dum dicitur, † nõ obstãtibus cõstitutionibus, &c. illis præsertim quibus caueri dicitur expressè, ꝙ nullus in ciuitate & diœcesi prædictis pręstimonia, præstimoniales portioẽs, aut simplicia beneficia obtinere possit, nisi ĩ supradicta ecclesia Hispalẽ. canonic⁹ actu prębẽdat⁹, aut aliàs in ea perpetu⁹ beneficiat⁹ existat. Quibus illis aliàs. &c. specialiter & expressè derogamus: quæ derogatio est necessaria in ecclesia vbi extant talia statuta, ex quo in illis dicitur, de canonicis actu præbendatis, per quæ verba excluduntur isti canonici creati nondũ actu prębẽdati. aliàs si nõ esset in statuto illud verbũ, actu pręb endatis, non esset necessaria aliqua derogatio: quia canonici creati dicuntur veri canonici, etiã ante consequutam præbendam: & cõprehẽduntur appellatione canonicorum, secundum Io. And. & domi. in c. si is cui. ver. sed & si. de pręb. li. vj. cum aliis iuribus & rationibus quæ deduxi suprà in prima forma. Ex supradictis etiam colligitur ratio quare ad largam in aliqua collatione potest ibidem acceptare beneficium seruitoriũ, & nõ pręstimonia: & sic de directo cõtrarium eius quod dictũ est in canonico creato. Cessat enim in habẽte literas ad largã, ratio ne distrahatur à maiori ecclesia, quia acceptando beneficiũ seruitoriũ, nõ potest vigore illarũ literarũ acceptare ibi. præbendã vel dignitatẽ in ecclesia cathedrali, nec etiam

etiam collegiata, ex quo literæ non extenduntur tali casu, nisi ad vnũ ĩ illa collatione, iuxta dictũ Host. in c. cũ dilectus. de iure patro. arg. c. mandatũ. cũ ibi nota. de rescr. Cũ ergo tali casu cesset ratio coniecturata illius regulæ, quæ disponit de beneficiis seruitoriis non acceptandis, cessare etiã debet illius dispositio: † nam licitũ est argue- 9
re à ratione coniecturata alicuius dispositionis (qualis est ista) licet illa specificè nõ sit expressa, vt est tex. melior de iure in l. milites agrum. in princi. ff. de re mili. quem ad hoc exclamat Rom. consi. xxxij. in ij. col. & consilio centesimo, in princip. Bal. in l. maximum vitium. C. de li. præte. & bona glos. in l. quanuis. C. de fideicom. Præstimonia autẽ acceptare non potest, de quibus in literis ad largam nulla fit mentio: quia cessat tunc ratio quæ militat in canonicis creatis: prout superius tetigi. Et attẽtis prædictis rationibus posset non absurdè attentari. quòd si canonicus Hispalen. iam existens actu præbẽdatus expediretur ad collationem Archiepiscopi Hispalẽ. ad largam, vigore talium literarum fortè posset acceptare præstimonia, sed non beneficium seruitorium: quia ex quo iam est canonicus, videtur quòd possit consequi præstimonia ad hoc vt ex illis commodius & honorabilius possit sustentare honorem sui canonicatus in ecclesia cathedrali. ad quod facit bona glo. in c. vnico. §. sanè. in ver. absque periuria. de statu reg. lib. vi. & quod habetur in c. vacante. de præben. sed non poterit acceptare beneficium seruitorium per rationem sæpius dictam, ne distrahatur à maiori ecclesia. Et licet istud videatur satis iuri consonum, communiter tamen contrarium practicatur, & minimè mutanda sunt, &c.

De quinta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Verba rescriptorum, recipi faciant in Canonicum ecclesiæ, declarantur.*

2 *Duplex est receptio, iuris videlicet, & facti, quæ multipliciter differunt, vt probatur hic.*

Actenus dictum est de quinq; ,principalioribus formis expectatiuarum in canonicũ creatum, cum declarationibus opportunis ad vnamquanque: restat solùm declarare quædam verba quæ apponuntur in exequutoriis expectatiuarum, videlicet inquantum per literas exequutorias mandat Papa certis exequutoribus vt il-
1 lum pro quo sic scribitur, recipi † faciant in canonicũ illius ecclesiæ. Quæ verba quo ad canonicos creatos per Papam, intelliguntur de receptione facti, scilicet quantũ ad ea quæ in facto consistunt, hoc est, vt assignetur eis locus in capitulo, & stallũ in choro cum plenitudine iuris canonici. Et de ista receptione, prout in facto consistit, loquitur tex. in ca. capitulum. de rescrip. & in ca. eũ cui. eo.
2 tit. lib. vj. Differt autem † ab alia receptione, quæ potest dici receptio iuris & facti, prout quando Papa mandat capitulo alicuius ecclesiæ, vt illum pro quo scribit, recipiant in canonicum & in fratrem, & conferant ei ius canoniæ & fraternitatis. Differt, inquam, ista secunda à prima in aliquibus.

Et primò, quia receptus per secundam, causat ius à recipientibus, & sic censetur ordinaria non apostolica authoritate receptus. c. cum aliquibus. de rescrip. li. vj. quod est vtile scire propter illud quod dicitur in c. hi qui. & in c. si à sede. de præbend. lib. vj. cum ibi notatis per doct.

Secundò differt in alio, quia per præsentationem literarum in forma secunda non afficitur præbenda: imò canonici quibus sic scribitur, possunt occurrente vacatione eã alteri conferre, & tenebit collatio. c. dilectus. cl. ij. de præben. nisi vigore talium literarum fuisset ille iam in canonicum receptus, & non admissus: vel in literis contineretur decretum irritans: aut exequutor ad compellendum, inhibuisset. Quibus casibus vel aliquo ipsorum censetur affecta præbenda, aliàs minimè, vt est casus in cap. si soli. de conces. præben. At quando scribitur primo modo, etiam antequã recipiatur ille, ad ea quæ sunt facti afficitur prębenda, propter canonicatum quem habet ex creatione Papę. c. si postquã de pręb. li. vi. & intra mẽsem ligatę sunt manꝰ ordinarij. cle. vnica. §. secus de cõs. pręb. iũcto eo qđ scribit Card. Zabarel. cõsi. ciiii. in c. Post redditũ cõsi. in fi.

Tertiò differt, quia secundam receptionem, quæ est iuris & facti, non possunt facere canonici existentes excõmunicati vel suspensi, primam verò sic, ex quo in nudo facto consistit, secundum Feder. de Senis. consil. ccxc. incip. Quia in præsenti. faciũt notata in c. si celebret. de cle. exc.

Quartò & vltimò, quia secunda receptio debet fieri à canonicis collegialiter cõgregatis in capitulo Primũ verò possũt facere canonici vt singuli, & sic separatim, secũdum Innocen. in cap. bonæ. ij. de postula. prælat. & Arch. in cap. si capitulo. de conces. prębend. lib. vj. illa enim receptio (vt sæpius dixi) est exequutio nudi facti, vnde consequenter potest fieri per canonicos singulariter & separatim, per illud quod dicit glo. in cap. i. in verb. tractatus. de rebus ecclesiæ non alien. lib. vj. per quę clarè cõstat quid importẽt illa verba ĩ exequutoriis, recipi in canonicũ &c.

Vltra formas prædictas in canonicum creatum, sunt & aliæ formæ expectatiuarum habẽtes diuersos modos, & diuersos effectus.

De sexta forma expect.

SVMMARIVM.

1 *Sexta expectatiuarum forma ponitur.*
2 *In curatis maior quàm in aliis idoneitas requiritur.*
3 *Dictio etiam, de sui natura idem in alio casu implicat.*
4 *In materia stricta appellatione beneficij non includitur prabenda.*
5 *Sufficit alteram partem alternatiua esse veram.*
6 *Pluralitas beneficiorũ videtur tolerabilis propter tenuitatẽ.*
7 *Obtinens tria beneficia insufficientia, non dicitur sufficienter beneficiatus.*
8 *Non est de intentione Papa, in pluribus beneficiis eundẽ collatorem grauare.*
9 *Protestatio fiat in acceptatione primi beneficij.*

SExta † igitur forma in ordine, est quando 1
in duabus collationibus datur ad largam, videlicet vnũ vel duo beneficium seu beneficia, etiam si alterum cum cura aut decanatus, &c.

seu dignitas vel personatus,&c. dummodo dignitas ipsa, &c.ad venerabilium fratrum nostrorum,&c. Expectãs in ista forma potest obtinere duo beneficia: vnum in qualibet collatione ad summã in literis expressam, etiamsi alterum sit curatum,prout dicitur in literis. Quæ verba exprimuntur cum mysterio, quia aliàs curatum non inclu-
2 deretur.cap.cum in illis.in princ.de præ.libr.vj.eò† quòd in curatis maior quàm in aliis idoneitas requiritur, cum sit ars artium regimen animarum.c.pe.de æta. & qualita, item illa verba important & aliud,quia poterit acceptare ambo simplicia vnum in qualibet ad summam quę datur
3 in simplicibus,quod innuit dictio implicatiua†etiam,quę de sui natura idem implicat in alio casu, secundum glos. in clem. i. in ver.etiam.de sequestra.& Domin.consil.lxv. in iiij. columna.

Dicitur insuper in huiusmodi literis ad largam, quòd possit acceptare canonicatum & præbendam in cathedrali vel collegiata ecclesia:aliàs si hoc non diceretur in lite-
4 ris,non posset consequi præbendam,†quia illa non includitur appellatione beneficij in materia stricta, secundum Archi.& moder.in c.cui de nõ.de præ.li.vj per illud quod dicitur in c.quãuis.eod.tit.lib.vj.& sic isto casu non habet locum tex.in c.tua nobis.de verb.signifi. cum ibi notatis.

Idem dicitur in dignitate, personatu, adm.vel officio, dummodo aliqua dignitatum prædictarũ in metropolitana vel alia cathedrali post pontificalem maior,aut in collegiata principalis non existat. Ista verba apponũtur etiã cum mysterio,quia si hoc nõ exprimeretur in literis, non posset consequi aliquam dignitatem: quæ in materia restringibili,non includitur appellatione beneficij,vt notatur in c.cum in illis.de præb.li.vj.Item ideo dicitur,dũmodo in cathedrali maior, aut in collegiata principalis &c.

Ista verba ponuntur alternatiuè isto respectu, quia si dignitas principalis in collegiata haberet secũdam sedem in cathedrali, & sic non reputaretur ibidem maior post pontificalem,certè nõ caderet in literis huiusmodi: quia ex quo in illis dicitur alternatiuè (vt suprà) licet talis dignitas non sit maior in cathedrali post pontificalem, est tamen principalis collegiata.

5 Sufficit autem † alteram partẽ alternatiuæ esse veram.

c.inter

c. inter cæteras. cum concor. ibi in glos. de rescript. Vnde licet cesset vnum impedimentum, vt quia non est maior post pontificalē in cathedrali, subest tamen aliud, quia est principalis in collegiata: & ideo alio impedimento remanēte remanet prohibitio. argu. tex. in §. affinitatis. instit. de nup. & in l. ventri §. in bonis. ff de priuil. cre. cum similibus.

Dicitur etiam de integra vel dimidia portione, quando in ecclesia sunt integræ & dimidiæ portiones, prout sunt in Hispania. Item poterit acceptare beneficium seruitorium, licet in literis de seruitorio non exprimat, de quo latiùs dixi in. v. forma.

Restat vnum dubium, nunquid habens expectatiuam in ista forma, possit in qualibet collatione acceptare duo beneficia non excedentia illam summam, puta duo simplicia quadraginta ducatorum in simul. Io. An. in ca. quāuis. p. de præbenb. li. vj. tenuit quòd possit acceptare plura minuta beneficia vsq; ad illam summā: pro qua opinione facit ille tex. dum dicit, Si alicui vsq; ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri. Pōdero dum in plurali dicit in beneficiis, ergo intelligit ad minus de duobus. reg. Pluralis loquutio. de reg. iur. lib. vj. cum vulg. Præterea satis est quòd non excedāt illam summā, quāuis sint plura † quia pluralitas videtur tolerabilis propter tenuita 6
tem beneficiorū. arg. c. eam te. in fi. de æta. & quali. & ideo solet dici † ꝙ obtinēs tria insufficientia beneficia nō dici- 7
tur sufficienter beneficiatus, vt dicit Dec. ccccl v. incip. Si legatus, in nouis. & notatur in ca. is cui. de præben. lib. vj.

Contrariam opinionem tenet Host. in ca. cum dilectus. de iure patro. quæ seruatur in practica, & habet æquitatem & rationem in se: quia † non est de intentione P͞apæ, 8
velle grauare eundem collatorem in pluribus beneficiis, nisi aliud exprimat. c. mādatum, de rescript. Et ideo si hoc casu acceptaret duo in eadem collatione, cōsumeret gratiam in primo acceptato. c. si. clericus. cum ibi notatis de præb. li. vj. & in hoc † quatenus primū sibi debeatur, aliâs 9
dimisso illo poterit aliud acceptare, dūmodo primū acceptauerit cū protestatione solita (vt moris est) secūdū Arc. in c. ne captādæ. de conces. præb. li. vj. & ponūt domini de Rota. decis. cxlij. incip. nota ꝙ vbi est. in antiquis. & Do-

mi.consi.lxxviij.in secunda colum.Nihilominus ista opinio non procedit in pręstimoniis &beneficiis simplicibus in Hispania,per ea quæ dixi in forma præcedenti.

Sunt & aliæ Formæ expectatiuarum,quæ variantur ex personis eorum quibus conceduntur, prout apparet ex infra scriptis.

De septima forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiua pro prælato ponitur.*

2 *Beneficia censentur cum episcopatu incompatibilia.*

Beneficia promoti in episcopum quando vacant.

3 *Si episcopus per promotionem a beneficiis eiicitur, ad alia de nouo multò minùs admittitur.*

4 *Multa fieri prohibentur,quæ facta tenent.*

5 *Dispensationes non motu proprio sed ad partium postulationem conceduntur.*

In expectatiuis non datur aliquid in commendam,& si datur,non est necessaria dispensatio.

6 *Commenda non dat verum titulum in beneficiis.*

7 *Episcopis vltra montanis nan datur expectatiua.*

1 Eptima † igitur forma est, quando gratia expectatiua cōceditur prælato:qui si habet pacificā possessionem suæ ecclesiæ & episcopatus,&vult habere beneficia in titulū, oportet quòd in literis ponatur dispensatio : videlicet vt illa beneficia possit obtinere & tenere vnà cū suo episcopatu : aliàs sine dicta dispensatione nō daretur gratia episcopo ad beneficia in
2 titulum,quia†illa cum episcopatu censentur incompatibilia.Hinc est ꝙ beneficia promoti ad ecclesiāvacant post consecrationem & adeptā possessionem.c.cum in cūctis. §.cum verò.de elect.& in c.post electionem iuncta glo.in
3 ver.confirmationem.de conces.præben.Si† ergo episcopus per promotionem eiicitur à prioribus beneficiis,quę ante promotionem obtinebat,certè multò minus admittitur ad alia de nouo obtinenda in titulum sine dispensatione

tione:quia turpius eiicitur quàm non admittitur hoſpes. c.quemadmodũ.de iureiur.& † multa prohibentur fieri, 4
quæ iam facta tenent.l.patre furioſo.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Hac igitur de cauſa ponitur in literis diſpenſatio,quæ datur iſto caſu,ex quo eſt neceſſaria ad effectum gratiæ, licet aliàs in expectatiuis non detur diſpenſatio: quia cum ſint omnes motu proprio, non bene ſonat diſpenſare motu proprio:†nam diſpenſationes ad poſtulationem patris conceduntur.Sed ſi dantur dicta beneficia 5
prælato in commendam,quod rarò fit,quia in expectatiuis non datur aliquid in commendam: quando tamẽ conceditur(quod ego nonvidi)tunc non eſt neceſſaria diſpenſatio,ſed ſatis eſt quòd dicatur vt poſſit tenere illa beneficia vnà cum epiſcopatu vel cum eccleſia magna,cui præeſſe dignoſcitur.Simile eſt quando Cardinali prouidetur de beneficio regulari:quia ſi datur in cõmẽdam, ſatis eſt quòd dicatur,ꝙ poſſit illud tenere vnà cũ aliis beneficiis quæ obtinet:aliàs ſi datur in titulum, tunc debet poni in fine diſpẽſationis,vt illud poſſit obtinere.Ex quibus appa
ret†quòd cõmenda non dat verum titulum in beneficio, 6
pro quo bene facit text.in ca. dudum eccleſiæ Rotho. de elect.vbi dicitur,quòd quamuis non liceat alicui regulariter habere duas eccleſias in titulum conferentem ius in eis:tamen licitum eſt habere vnam in titulum,aliam verò in commendam.Ergo patet quòd commenda non dat verum titulum,de quo latiùs per doct.in c.nemo.de electio. lib.vj.& per Roma.conſilio cccl.incip.in re præſenti, &c.
†Epiſcopis autem vltramontanis non datur expectatiua. 7
Quando tamen conceditur:tunc beneficia dantur in titulum cum diſpenſatione,& non in commendam,vt ſupra.

De octaua forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Octaua forma expectatiuarum videlicet pro regulari.*
2 *Diſpenſatio ad ſecularia quando detur regularibus, etiam Hieroſolymitanis.*
3 *Beneficium quando dicatur regulare.*
4 *Curſus temporis xl.annorum tribuit ſtatum beneficio.*

5 *Ecclesia quando probetur non curata.*
6 *Datur gratia ad beneficiũ regulare alterius ordinis,cũ translatione.*
7 *Regularibus quando detur licentia transferendi.*
Expectatiua non datur ad dignitatem conuentualem, vel officium claustrale,nisi qualificatis.
8 *Ad claustrale non datur nisi regularibus.*
9 *Expectatiua monacho non datur ad seculare maximè curatum,quæ si detur,præsupponit dispensationem. ratio huius ponitur.*
10 *Monachus mortuus est mundo, licet deo viuat.*
11 *Literæ non solent regularibus concedi ad beneficia secularia.*
12 *Prioratus siue administratio non confertur nisi expressè professo.*
13 *Commenda,seculari ad regulare datur ad sex menses deinde in titulum, cum professionis emissione.*

1 Ctaua forma,†quãdo conceditur gratia expectatiua alicui regulari,dicitur isto modo: Volentes itaque tibi promissorum meritorum tuorũ intuitu gratiã facere specialem beneficiũ ecclesiasticũ cũ cura vel sine cura per monachos talis monasterij talis ordinis gubernari cõsuetum:cuius fructus,&c.ista forma extenditur ad beneficium regulare,prout sonant illa verba, Per monachos gubernari consuetum, in ista forma.

Ad hoc autẽ vt debeatur expectanti ad seculare curatum non extenditur, quia in gratia illud non exprimitur.
2 Item quia necessaria est ad tale beneficiũ dispẽsatio†pro monachis & fratribus mendicantibus,cũ quibus dispensatur ad vnũ tale duntaxat, ad duo cum difficultate prætérquã in Anglia,vbi datur ad vnũseculare cum cura vel sine cura,non tamẽ ad dignitatẽ,personatũ, administrat. vel officium.Sed fratribus sancti Ioan. Hierosolymitani, &c.non datur dispensatio ad obtinendũ beneficiũ seculare vel alterius ordinis regulare.Nã etiam beneficia illorũ non dantur clericis secularibus,nisi in titulũ:& vt dicatur
3 beneficium † regulare,debet intelligi quod per xl.annos continuè & pacificè ab vno vel pluribus monachis institutis in eo extitit gubernatũ,vt est casus in c.cum de beneficio

ficio.iūcta glo.ver.modū.de p̄ben.li. vi. Satis eſt ergo q̄d per ſpaciū tāti tēporis fuerit gubernatū per monachos,licet primæu⁹ ſtatus illius fuerit ſecularis,id eſt, licet anteà fuerit beneficiū ſeculare. Curſus eñ † tēporis xl.annorū 4
tribuit ſtatū beneficio de ſeculari in beneficiū regulare, & de regulari in ſeculare,ſecundū dominos de Rota dec. xxxij.incip.Fuit dubitatū.in nouiſ.per tex.in d.c.cū de beneficio.per quē dicit elegāter in ſimili Pet.de Anch.conſi. clxij.incip.In quęſtiōe eccleſiæ,&c. †quòd eccleſia proba 5
tur nō curata,ſi à xl annis citra collata fuit tàquā nō curata,& ſic poſteà continuè ſit poſſeſſa,dato quòd anteà probetur fuiſſe curata,quia(vt dixi) curſus tanti temporis tribuit ſtatum beneficio.Demū ante nō obſtan. ſolet in tali expectatiua dici,videlicet, Decernentes te quāprimū vigore præſentium huiuſmodi beneficium fueris pacificè aſſequutus,de primo monaſterio ad dictū monaſteriū illi⁹ ordinis trāſferēdi,&c.Datur†ergo gratia ad beneficiū 6
regulare alterius ordinis cū tranſlatione,id eſt,vt ad illud monaſteriū,ad cui⁹ collationē beneficiū aſſequitur,trasferatur : quia rationi non congruit vt homines diſparis profeſſionis vel habitus ſimul in eiſdem monaſteriis ſocientur,dicit text.in cle.i.de electio.Et eſt notandū quod
† regularibusnō datur licētia transferendi niſi ad parem 7
vel arctiorem ordinem,& tūc çonſueuit addi , de licentia ſuperioris. Item non datur clericis ſecularibus neque religioſis eiuſdem ordinis expectatiua ad dignitatem conuētualem,vel officium clauſtrale, niſi qualificatis : & illis ad vnum tantum conuentuale:ad † clauſtrale non datur niſi 8
regularibus ſecundum aliquas formas, in quibus dicitur, Etiam ſi alterum clauſtrale,&c.

Sed ſi datur † gratia monacho ad beneficium ſeculare 9
(quod raró fit)maximè curatum , oportet quòd prius habeat diſpenſationem vt tale beneficium obtinere poſſit: & tunc effectus dictæ diſpenſationis debet poni in principio literarum ibi,Exiſtis,& cui nos dudum,&c. Sine diſpenſatione autem tale beneficium obtinere non poteſt: quia†monachus mortuus eſt mundo , licet deo viuat. c. 10
monach.& c.placuit.xvj.q̄.j& ī l.deo nobis C.de epiſcop. & cler.Sed per aſſumptionem ad eccleſiā ſecularēmaximè curatam reſuſcitatur.Iſta reſuſcitatio eſt miraculoſa:ergo

vt

vt resurgat,& actus ciuiles exerceat, opus est dispensatio ne.& ita per istã ratione tenet decisio Rotæ ccccclxxxiij. incip.collatio.in nouis:& Aegidi⁹ de Bellamera,cõclusiõe ccccccxiiij.collatio.De quo latiùs notatur in c.ij. de statu mo.& in cap.quod dei timorem. Sed (vt dixit) non solent concedi literæ†regularibus ad beneficia secularia,nec trã
11 seunt per Cancellariam.arg. tex. in c.in noua actione. xvj q.vij.dũ dicit,In vno eodémq; officio nõ debet dispar esse professio,dicẽte Moyse, Nõ arabis in boue simul & asino id est, homines diuersæ professionis in vno officio simul non sociabis.Et ideo in expectatiua pro monacho si petatur ad duo beneficia secularia vel regulatia,ponit clausula videlicet,ad vnum beneficium sui ordinis in titulum.
12 Eadẽ ratione prohibetur ne prioratus†aliquis siue administratio cõmitti aliqui vel conferri possit,nisi expressè professus fuerit ordinẽ monachalẽ, vt est casus in clemẽ. ne in agro.§.sanè.ij.destatu monac.& ponit Aegidius,con clusiõe lxxvj.incipi. nõ expressè professus, &c. & hoc nisi habeat dispẽsationem(vt dixi in regularibus) respectu secularium beneficiorum:vel nisi concedantur literæ in forma cupientibus proficisci, in qua conceditur†clerico se-
13 culari beneficium regulare in commẽda vsque ad sex mẽses à die pacificæ possessionis computandos, & deinde in titulũ cum opportuna habitus assumptione, & professionis regularis emissione,quasi iam destinatione animi censeatur religiosus,per illud quod dicit glo.fi.in cap.ij.de instit.& decis.Rotæ cccxij.in antiquis.

De nona forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiuarum nona pro pauperibus clericis expectantibus.*

2 *Forma expectatiuarum pro pauperibus, quare literæ iustitiæ dicantur.*

3 *Deputatus seruitiis diuinis dicitur miles cœlestis militiæ.*

4 *Licitè pauper clericus operas suas locat spirituales, vt inde viuat.*

Literæ quæ dicantur in forma communi.

5 *Quos reputauit episcopus idoneos ad ordines, debet reputare ad beneficia.*

Literæ in forma cum secundum Apostolum, quæ dicantur.

6 *Collator ordinarius conferre beneficia necessitatur, non tamẽ magis isti quàm illi.*

collator conferendo facit gratiam, & est liberalis in cui dando.

7 *Frustra precibus impetratur, quod de iure communi conceditur.*

8 *Pensio non dicitur beneficium regularibus, tamen cedit loco pensionis.*

9 *Taciturnitas pensionis non reddit gratiam pauperis subreptitiam.*

10 *Pensio non dicitur titulus perpetuus & spiritualis.*

11 *Pensionem soluens dicitur beneficiatus, non eam recipiens.*

12 *Ex quo quis non percipit fructus, perinde est ac si possessionem non haberet.*

13 *Examinatores de tribus examinant.*

14 *Vita laudabilis quomodo, & ex quibus cognoscatur.*

15 *Præsumptio naturæ non sufficit, ex quo agitur de aliquo promouendo, & beneficiando.*

16 *Quatuor requiruntur in promouendo.*

17 *Maius est pati defectum in ætate, quàm in ordinibus.*

18 *Indecorum est vt hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt seipsos gubernare.*

19 *Ætas legitima quæ dicatur quo ad beneficia cum cura, & quo ad Canonicatus & præbendas, ac beneficium simplex.*

20 *Illegitimè nati, quo ad beneficia ecclesiastica sunt inhabiles.*

21 *Callatio facta criminoso quando valeat & quando non.*

22 *Cum homicida voluntario quando dispensetur, & quando non.*

23 *Penitus illiteratus, est ad beneficium inhabilis.*

24 *Purus laicus est incapax beneficij ecclesiastici.*

25 *Miles quando gaudeat priuilegio militari.*

Cupienti ascribi militiæ clericali, conferri beneficium mandatur.

26 *Quisque prouideatur in sua prouincia.*

27 *Pensio*

27 *Pensio nullum habet ministerium spirituale annexum.*
28 *Eleemosynariæ, & hospitalia non cadunt sub expectatiuis, licet in titulum beneficij conferantur.*
29 *Beneficia ad nutum remouibilia non cadunt sub expectatiuis.*
30 *Vicaria mensæ episcopali vnita non cadit sub expectatiuis.*
31 *Curatum non venit in gratia, nisi de eo fiat mentio, aut nisi sit præbendæ annexum.*
32 *Ecclesia cathedralis non comprehenditur sub verbis, in ciuitate vel diœcesi.*
33 *Aliqua ecclesia respicit minores & inferiores ecclesias. Aliqua, verificatur in qualibet re minima.*
34 *Quando scribitur ad collationem episcopi, includitur ecclesia cathedralis.*
35 *Expectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ cathedralis, potest acceptare beneficium vacans in ea.*
36 *Expectans acceptat modecum beneficium in ecclesia cathedrali.*
37 *De modicis non curatur.*
38 *Propter rationis identitatem licitum est extendere constitutionem pœnalem & odiosam.*
39 *Fauor ecclesiarum operatur constitutionis pœnalis extensionem.*
40 *Quare pauperes expectantes excludantur à beneficiis existentibus in ecclesiis cathedralibus.*
41 *Pauper præsumitur vtilis persona, & minus illi creditur quàm diuiti.*
42 *Magnus honor est esse in ecclesia cathedrali Canonicum.*
43 *Refert an summa ponatur ascensiuè vel taxatiuè.*
44 *Valor beneficij non comparatur respectu vtilitatis quæ habetur in residendo, sed in portatis in absentia.*
45 *Quotidianæ distributiones & anniuersaria non computantur in valore beneficij.*
46 *Quotidianæ distributiones non sunt de corpore beneficij, nec sub illo comprehenduntur.*
47 *Præbenda suos habet redditus consuetos.*
48 *Magis expedit valorem beneficiorum exprimi secundum taxationem decimæ, quàm secundum communem æstimationem.*

Nona

Ona forma † pauperum clericorum expectã- 1
tium videlicet, Dilecti filij N.&c. precibus in
clinati, mandamus, quatenus de vita & con-
uersatione ipsius N. qui vt asserit, &c. Non
pono istam formam hic extensè & ad lon-
gum: quia statim reassumam singulas eius partes, decla-
rando quid importent, & cur ita scribitur in ista forma:
quæ post annum non datur, vt vult regula, nisi vlterius
prorogetur, prout fecit Iulius. Pro cuius euidentia sciendum
est † quòd huiusmodi literæ quæ conceduntur pau- 2
peribus clericis ad beneficia, potius dicũtur literæ iustitię
quàm gratiæ quia iustum & rationabile est clericũ bene-
ficiari, ex quo deputauit se seruitiis diuinis: & non habet
aliud beneficium, secundũ Ioan. An. & Domi. in c. si pau-
per. de præbẽ. lib. vj. Iustum est ergo (vt dixi) clericum pau
perẽ beneficiari: q̃a † cũ sit miles cœlestis militiæ, vt dicit 3
tex. in c. degradatio. de pœnis. lib. vj. & glos in l. si miles. ff.
de re iudi. certè non debet propriis stipendiis militare. c.
cum secundũ. de pręben. Et ideo per illum text. dicunt ibi
doct. quòd † licitè pauper clericus locat operas suas spiri- 4
tuales ad hoc, vt inde viuat: secus si habet beneficium, de
quo possit viuere. facit glos. in c. significatũ. eo. tit. Istæ eę
dem literæ appellantur in forma communi, secundũ Pa-
normita. in c postulasti. iiij. not. de rescript. q̃a olim Papa
nõ solebat grauare ordinarios in collatione beneficiorũ:
nec cõcedebat literasgratiosas, sed scribebat cõtra ordina
tores, vt ipsi prouiderent illis quos promouerant ad ordi
nes. c. episcopus. & c. non liceat. de præben. eo † quòd ad 5
obtinendum ecclesiasticum beneficiũ eos debebant ido-
neos reputare, quos ad ordines susceperunt. c. accepimus.
de ætа. & qualitate ordi.

Appellantur etiam in forma secũdum Apostolum, quia
sunt fundatæ super illo dicto Apostoli, Qui altari seruit,
&c. dicto c. cum secundum. de præbendis.

Prædictis ergo de causis huiusmodi literæ sunt appella
tæ de iustitia. Possunt tamẽ aliquo respectu dici gratiosæ,
vt ponunt Moderni in d. c. postulasti. & potissimè ea ratio
ne, in quantum cõceduntur magis vni quàm alteri, puta
existentibus in curia. Licet † enim collator ordinarius ne- 6
cesse habeat conferre beneficiũ, non tamen necessitatur

magis

magis isti quàm illi. Et ideo si conferat vni vel alteri, gratiam illi facit, vt dicit pulchra glos. in c. relatum. de præb. Est ergo gratia & liberalitas in cui dando, vt dicit alia gl. in c. fin. de offic. vica. lib. vj. & in cap. quanuis. in ver. pensionem. de præben. eo. lib. Hac de causa in principio literarum dicitur, Dilecti filij, talis clerici supplicationibus inclinati, &c. ad ostendendum quòd per concessionem talium literarum fit gratia illi pro quo scribitur: aliàs si cōcessio esset omnino necessaria, verba illa non præmitte-
7 rentur: quia † frustra precibus impetratur, quod de iure communi conceditur. l. i. C. de thesau. lib. x. l. i. ff. ad municip. & in l. si quando. C. de inof. test.

Ex prædictis etiam colligitur, quare statim post principium literarum dicuntur illa verba, videlicet, Qui (vt asserit) beneficium aliquod ecclesiasticum non obtinet. Quia (vt patet ex pręmissis) non prouidetur in ista forma, nec conceduntur literæ clericis beneficiatis: cum nō possint dici pauperes: aliàs literæ dicerentur subreptitiæ. argumen. c. significantibus de officio delega. ibi, Cum nobilis esset & diues, pauperem se dixit. Item propter aliud dicūtur illa verba, Beneficium aliquod ecclesiasticum non obtinet: quia si obtineret pensionem posset nihilominus ex-
8 pedire literas in hac forma, eo † quòd pensio non dicitur beneficium ecclesiasticum, licet quantum ad religiosos cedat loco beneficij. Sed regulariter nō dicitur beneficiū ecclesiasticum, ex quo consistit in sola temporalitate: nec assignatur in titulum, vt ponit Domini. c. quamuis. in fin. princip. de præben. lib. vj. Imò plus dicit deci. Rotæ incipiens, Nota quòd pauper. numero ccx. in antiquis, Quòd
9 † taciturnitas pensionis nō reddit gratiā pauperis subreptitiā: licet sit assignata in titulū de authoritate Episcopi, ex quo nō est pēsio perpetua assignata & cōstituta iure beneficij: ita qđ trāsferatur de persona in personā. Idē tenet alia decisio xj. incipiens, Vtrum intitulatus. sub titulo de
10 pben. in antiq. vbi dicitur, † quòd pēsio nō dicitur titulus perpetuus & spiritualis: quia moriēte eo cui est assignata, expirat. Hoc etiam sentit Oldra. consilio clxviii. incipien.
11 Ad primā quæstionem. Vbi tenet quòd † soluens pensionē dicitur beneficiatus, non eam recipiēs. Ex quibus videtur concludendum, quòd obtinens pensionem potest expedi re lite

re literas in ista forma pauperum de iure cõmuni. Dominicus tamen in cap.postulasti.ad finem.de rescript.quem refert ibi,& sequitur Feli. in tertia declaratione , tenent contrarium,motus ista ratione. Quia Papa intendit per concessionem harum literarum solùm subuenire & opitulari paupertati clerici.Sed ex quo habet pensionem de qua viuit,certè satis est prouisum eius paupertati,sicut si esset illi assignatum patrimonium pro titulo. Vnde istis casibus videtur cessare ratio propter quam conceduntur literæ in ista forma. Si enim volẽs expedire literas in forma pauperum , exprimeret se habere patrimonium sufficiens,aut pensionem congruentẽ : certè vel nullatenus haberet gratiã in ista forma,vel nõ ita de facili. Et pro ista opinione bene facit text.in c.clericos.i.quæst.ii.qui loquitur in literis de iustitia secundum doctor.ibi.& prohibet ne habens suffi.iens patrimonium , occupet stipẽdia & beneficia ecclesię quæ dicũt esse panis pauperũ.Tadẽ propter prędictas opiniones doctorũ,&rationes hincinde,facta est vna regula,qua cauetur,ꝙ obtinẽs beneficia viginti quatuor librarum,aut alterius similis monetæ, & similiter percipiens pensionem annuã similis valoris & summę super fructibus,&c.possint in cõmuni forma pauperum literas impetrare,ita tamen , ꝙ per assequutionẽ alterius aliam dimittere teneantur,& pensio cesset & expiret.

Et ista regula est multũ æqua & iuridica, inquantũ primò disponit quòd obtinens beneficiũ vel pensionem vsque ad summam prædictam,non excludatur ab impetratione literarum in communi forma pauperum:& posteà vult quòd per assequutionem alterius aliam dimittere teneatur. Quod est cõsonum & conforme iuri cõmuni, vt probatur in d.c.si pauper clericus. per rationem quæ ibi exprimitur,scilicet,quia cessat causa,&c.

Vlterius pro declaratione dictæ regulæ notandum est,dum dicit quòd nõ habẽtes possessionẽ beneficiorũ in quibus se ius habere asserunt,& super quibus litigant, cuiuscunque valoris annui , possunt in communi forma pauperum literas impetrare.Vult ergo regula in hac parte(prout innuũt verba prędicta à cõtrario sensu)ꝙ habẽs possessionẽ beneficii cum titulo(licet dicta possessio non

sit sibi pacifica, vt quia litigat super titulo beneficij) talis non poterit in hac forma literas impetrare: ratio est, quia ex quo percipit fructus, satis est prouisum eius paupertati, & sic cessat causa propter quã conceditur gratia in hac forma, prout in simili de habente pensionem tenet Dominic in d.c. proposuisti. quẽ superius retuli. Prętereà regula in illis verbis nõ requirit pacificã possessionẽ, prout facit text. in c. de multa. de pręb. c. cõmissa. de elect. li. vj. c. licet episcopus. de præb. eo. lib. & extrauagans, execrabilis. in casibus quorũ iurium nõ sufficit possessio turbulenta & litigiosa, vt in eis notatur, & ponit decisio Rotę xxxvj. incipiens, No. quod vbi aliquis. in antiquis. & lxj. in nouiss. sed simpliciter dicit de nõ habentibus possessionem beneficiorum, vt possint impetrare in ista forma: ergo vult à contrario sensu, quòd non habentes possessionẽ non possint (licet possessio non sit pacifica, sed turbulẽta) per rationẽ de qua suprà. Et arguẽdo à dicta ratione, infero ꝙ si possessori beneficij mouetur lis super sua possessione, ita ꝙ nõ percipit fructus beneficij, licet incũbat possessioni poterit nihilominus impetrare in forma pau-
13 perum, quia tũc ex quo † non percipit fructus, perinde est ac si possessionẽ non haberet, per illud qđ dicit gl. in c. si tibi concesso. in verbo, vacare. de pręb. l. vj. vbi vult per illũ tex. ꝙ promotus ad episcopatum, etiam post consecrationem & adeptam possessionem, si fructus dicti episcopatus non percipit, vt quia ex causa aliquo tẽpore alteri debentur: quòd propter hoc priora eius beneficia non vacant, sed possit ea interim retinere: quod etiam tenet Romanus cons. cccxxxv. incip. Circa primum & alio consi. ccclv.

Ex prædictis patet declaratio ad ea quæ dicuntur in prima parte procœmij literarum in ista forma, in quibus subsequenter dicitur, Et quem per certos examinatos super hoc à nobis deputatos de literatura examinari fecimus diligẽter, &c. Circa istam particulã sciẽdũ est, ꝙ sub illis verbis, De literatura examinari fecimus, continẽtur
14 tria, Quia † examinatores examinãt de tribus, videlicet si bene legit, si bene cõstruit, & si bene cantat. Quorũ saltẽ duo debent concurrere secundũ Dominic. in c. si pauper clericus. Vbi subiicit, quòd quo ad partes Gallicanas pl⁹

pon

ponderant cantum quã constructum. Facta autẽ examinatione in præmissis, & eo reperto idoneo ad beneficium ecclesiasticum obtinendum, rursus Papa mãdat in eisdẽ literis solerter inquiri de vita laudabili, & honesta illius clerici conuersatione. Cognoscitur autẽ† vita laudabilis 14
ex operibus, & abstinentia vitiorũ, secundum Panormi. & Cardin. in clemen. cum ei quem. de concessio. præben. Nec sufficit isto casu præsumptio naturæ, vt in c. vnico. de scrut. & in c. fi. de præsumptio. ex † quo agitur de aliquo promouẽdo & beneficiando, cum omnis ætas ab adolescentia sit prona ad malum. c. ij. xij. quæstio. i. Et ideo mandatur etiam inquiri de honesta conuersatione: quia præsumitur pro aliquo vel contra ipsum ex conuersatione. ca. inter. iuncto c. cum in iuuentute. de purgatio. canoni. iuxta illud, Cum sancto sanctus eris, &c. 15

Et est notandum circa præmissa, ꝙ licet† quatuor requirantur in promouẽdo, videlicet, scientia, ætas, mores, & ordo vt dicit gl. in c. si pro clericis. in verb. aliis. de prę b. li. vj. tamen in ista forma mandatur inquiri primò de literatura, deinde de moribus, vt patet ex præmissis: de ætate autem & ordinibus nulla fit mentio: cum tamen valde† maius sit pati defectum in ætate, quã in ordinibus, vt probatur in c. si eo tempore. de rescrip. lib. vj. Vbi patienti defectum in ætate tempore datæ, nõ prouidetur de beneficio curato: ex quo de tali defectu non fuit facta mẽtio in literis: quanuis postea superueniat legitima ętas: vt ibi. Et tamen potest prouideri, si non est in sacris, esto ꝙ de ordinum defectu non fuit in literis facta mentio. d. ca. si pro clericis. Consequenter apparet ꝙ maior est defectus ætatis quã ordinũ, vt in prædictis iuribus. & per gl. in c. i. de ætate. & qualita. in vj. Sed saluando formas huiusmodi literarum potest dici ꝙ tacitè mandatur inquiri etiam de ętate, per illa verba quæ in literis sequũtur, videlicet, Aliúdq; canonicũ ei non obsistat. per quæ importatur legitima ætas: †quia indecorũ est vt hi debeãt eccle 18
sias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos. c. indecorũ. de æta. & qualit. & in c. super inordinata. de prę b. Legitima† autem ętas intelligitur xxv. annorũ, quo ad be- 19
neficiũ cum cura. c. cum in cunctis. de electio. & notatur 16 17

in c.si eo tempore.de rescrip.lib.vj. Quo verò ad beneficiũ simplex & canonicatum,ad præbendam,extra tamẽ cathedralem ecclesiam,sufficit ætas maior septennio , vt notatur in c.ex eo.de elect.eo.lib.licet quo ad canonicatus & præbẽdas ecclesiæ cathedralis fuerit ordinatũ per Grego.xj.ꝙ nõ conferantur nisi habentibus annos xiiij. prout Decis.Rotæ cccxxiiij.incip.Supposita.in nouis.decisionibus.

Secundò important prædicta verba,scilicet, Aliúdque canonicum ei non obstat, vt ille pro quo taliter scribitur
20 sit legitimè natus;† quia illegitimi ad beneficia ecclesiastica absque dispensatione sunt inhabiles. c. i.& ij. de fil. presby.lib.vj.

21 Tertiò,† quòd nõ sit periurus,infamis, seu aliàs criminosus. Nam licet collatio beneficij facta talibus valeat mero iure, vt tenet Lapus in additione ad consilium Federici.i.& Card.in c.querelam. de iureiur. per c.inter. de exces.prælato.Illud tamen non habet locum quando ꝓuisio facta periuro,vel aliàs infami,fiat virtute literarum ad beneficia:quia tunc propter maximam eorũ odiositatẽ erit ipso iure nulla,prout eleganter tenet Cal.cõsi.xx. in tit.de præb.& sequuntur moder.in c.ij.de rescrip. cum aliis ibi latius per Fel.

Quartò,quòd aliàs non sit incapax tituli beneficialis, prout si esset irregularis ex homicidio , secundum Inno. in cap.cũ nostris.de cons.præb.in tantum , ꝙ aliqui vo-
22 lunt quòd † cum homicida voluntario non dispensatur, nisi sit persóna regularis:& tunc citra altaris ministeriũ: & cum volente ingredi religionem mendicantiũ,cui datur rehabilitatio ad omnes ordnies, etiã in altaris ministerio Aliquando tamen datur signatura de absolutione & obtentis ad simplicia:postea signatura ampliari poterit iuxta qualitatem casus homicidij.Quando etiam ponitur clausula pro presbytero homicida, videlicet, Eo ad trienniũ suspenso,&c. Vel apostata , in quo nõ cadit tale ius,secundum Bal.in repeti.l.Barbarius.in x.col.ff.de ofi.
23 præto.Aut † penitus illiteratus:qui est inhabilis ab beneficium ecclesiasticum,secundũ Inn.in c.dilectus.de tẽpo. ordi.& Archid.in cap.nullus.eod. titu.lib.vj. quod videtur intelligendum in beneficio cum cura , secus forte
in

in simplici, vt ponit Dec.cccxij.in antiquis.

Similiter † purus laicus incapax est beneficij ecclesia 24
stici. ca.cũ adeò.de rescrip. & in c.ex literis. de transac.
quicquid dicat glo.in c.ij.de insti.quæ tenet sufficere quo
ad hoc, propositum clericandi, quasi destinatione animi
possit iam dici clericus. Sed illa gl. communiter reproba-
tur per doct.in d.c.cũ adeò. nisi saluetur per vnam Dec.
Rotæ cccxij.inci. Nota ꝙ clericus, in antiquis: vbi dicitur
ꝙ non clerico, incẽdẽti tamẽ in habitu, potest beneficiũ
conferri vt clerico. quasi velint ꝙ habitus & dispositio a-
nimi sufficiant quo ad hoc, vt quis clericus reputetur, ad
quod bene facit dictum Arch.in c.si quis suadẽte. xvij.q.
iiij. vbi dicit ꝙ ille qui nondum habet ordinem, sed tantũ
coronam portat, & est clericus animi destinatione, gau-
det priuilegio illius canonis. His tamen non obstantibus
verius est, quod prius dixi, per text.in l.ex eo. ff. de testa.
mil. vbi dicitur † quòd miles gaudet priuilegio militari ex 25
eo tẽpore quo in numerum relatus est, non ante. & ideo
practica & communis stilus est, quando purus laicus im-
petrat, & ei mandatur beneficium conferri, apponitur il-
la clausula, Cupienti asscribi militiæ clericali, &c. vt per
Abba.in d.cap.ex literis.de transac.aliàs literæ essent sur-
reptitiæ. Et isto respectu quando scribitur pro aliquo in
ista forma, in principio literarũ appellatur clericus, quia
aliàs esset quo ad hoc inhabilis, per supradicta. Insuper di
ceretur canonicum impedimentum sufficiens ad exclu-
dendũ pauperem clericum, si non sit oriundus in loco ad
quẽ literæ extenduntur.arg.l.in ecclesiis.C.de epis.& cle.
stante regula cãcellariæ, quæ disponit ꝙ pauperes clerici
extra suam prouinciam locari non possint, nisi ibidem
per sex annos moram traxerint, vt latiùs in dicta reg.cu-
ius dispositio fundatur in tex. not.in c.nullus inuitis. lxi.
di. vbi dicitur, Habeat vnusquisq; suum fructũ militiæ in
ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem:
in aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alij debitã
alter sibi vendicare audeat mercedẽ. Et licet ille text.lo-
quatur de promouendo in episcopũ, tamẽ ratio illius cõ
munis est etiã ad beneficia inferiora, secundum Panorm.
in c.ad decorem.de instit. Vbi dicit † quòd esset valde ho- 26
nestũ & fructuosum, vt quisque in patria sua beneficiare

tur, nec alter occuparet beneficia vel stipendia alterius, per quod tolleretur materia depauperādi ecclesias & beneficia. Et propter hæc non consueuit prouideri alicui de beneficio extra suam nationem consistenti. licet, quādoque ex fauore concedatur cum derogatione.

Subsequēter in huiusmodi literis dicitur, Ei de aliquo beneficio ecclesiastico, &c. Hæc verba important, vt non possit eidem prouideri de pensione. c. quamuis. p. de præb. lib. vj. Quia pensio non dicitur beneficium ecclesiasticum ex quo in sola temporalitate consistit, & † nullum habet
27 ministerium spirituale annexum: vt per Domi in d. c. quāuis. Eodem modo propter illa verba non poterit prouideri de hospitali, secundum glo. in cap. si pauper clericus. de
28 præb. in vj. per tex. in cle. per literas. eo tit. nec † de eleemosynariis, vt ibi. imò etiam si prædicta fuissent instituta de authoritate episcopi, & solita essent conferri in titulum beneficij, adhuc non caderent in huiusmodi gratiis expectatiuis, vt dicit notabiliter Dec. Rotæ cclxv. inci. Nota quòd vbi religiosus. in antiquis. vbi assignatur ratio, Quia cum hospitalia & eleemosynæ sint ad nutum amobilia, regulariter certè non veniunt nomine beneficij quātum ad clericū impetrantē, posito ꝙ in titulū beneficij cōferātur. idem sentit alia decisio cccccIxxxiiij. incip. Quidam in ciuitate. in antiquis. & ista sunt notanda: quia licet prædicta loca dicantur loca pia & religiosa, siue ecclesiastica, quando sunt de authoritate episcopi constituta. c. ad hęc. de religio. domi. tamen non includuntur in huiusmodi literis, per supradicta.

29 Similiter propter illa verba non potest obtinere † beneficiū manuale, & ad nutū superioris remouibile, dato ꝙ ab olim consuetū esset clericis secularibus assignari: quia tale beneficiū non potest propriè dici beneficiū ecclesiasticū, cū non sit perpetuū, sed (vt dixi) ad nutū superioris remouibile. arg. c. præcepta. lv. di. & eorū quæ notantur in c. veniens. de fil. pres. & ideo dixit Cal. consi. xxvj. in tit. de præben. quòd in reseruationibus beneficiorum quas facit Papa, non includuntur beneficia manualia, quia reseruando beneficia videtur intelligere de beneficiis quæ perpetuò conferuntur. Ex quo infero quòd nec vicariam temporalem poterit obtinere prædicta ratione.

Item

Item si vicaria esset aliàs † perpetua, sed modò vnita 30
mēsæ episcopali vel abbatiali, quia per talem vnionē illa perpetuitas transit in temporalitatē, vt ponūt domini de Rota dec cclxxiij.incip Fuit dubitatū.in nouis.cōsequenter non venit appellatione beneficij ecclesiastici Post prædicta verba, De aliquo beneficio ecclesiastico, dicitur, Cū cura vel sine cura. Ista verba necessariò apponuntur, quia nisi sic diceretur, nōveniret beneficiū curatū.c.cum in illis in prin. de præb.li.vj. Et licet aliqui voluerint dicere istud procedere quando Papa mandat prouideri de vacaturo (quo casu non facit tantam gratiam, prout quando prouidet de vacanti) verius tamen est vt neutro casu includatur † curatum, de cura non habita mentione, vt per domi 31
nos de Rota dec.ccij.incip. Nota quòd quis non tenetur. in antiquis. Sed ista conclusio non habet locum quando beneficium curatum esset annexum præbendę: quia tunc ratione annexionis de cura non est necessariò facienda mentio, arg.c.super eo.de præb.li.vj per rationem de qua ibi notatur. Subiicitur postmodum, Dummodo in cathedrali acclesia non existat. Ista verba videntur apponi ad maiorem declarationē, quia etiam si non exprimerentur, non venirent beneficia ecclesiæ cathedralis, cū scribitur † prouideri in ciuitate vel diœcesi, secundum opinionem 32
Cōpost.in c. capitulū sanctæ crucis. de rescrip. quod satis bene probatur in c.quāuis.de præb.li.vj. licet ille text. videatur loqui in aliis terminis, videlicet cum alicui prouideri mandatur de beneficio in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis: vt tunc sub illa generalitate non includatur ecclesia cathedralis propter illius honorē & præeminentiā. Ideo dicūt aliqui secus esse quando scribitur in terminis in quibus loquitur Cōpost. scilicet quādo mādatur prouideri in ciuitate vel diœcesi: quia tunc verum est dicere secundū eos, ꝙ prouidēdo in cathedrali, prouidetur in ciuitate: non sic est cum dicitur, in aliqua ecclesiarum, quasi illa dictio, † Aliqua, respiciat minores & inferiores 33
ecclesias, iuxta glo in clem.i.in ver.aut earū parte.de foro cōpe. vbi dicit ꝙ dictio, Aliqua, verificatur in qualibet re minima prout etiam ponit Panor.in c.pastoralis.in princ. de offic.dele. & Pet. de Anch. consil. clx. præsupponitur, &c. Oldr. tamen. consil. clxxxv. incipien. Thema tale est.

Titius canonicus, &c. sequitur primam opinionem, concludens quòd si quis impetrat gratiam à Papa de persona tu, officio, vel dignitate pertinente ad collationem episcopi & capituli communiter vel diuisim, non includitur ecclesia cathedralis quo ad dignitates in ea existentes propter rationem de qua supra, & per illud quod dicitur in l. prætor ait. §. quod autem. ff. de iniur. & capitu. sedes. de rescriptis.

Et tenendo prædictam opinionem Compost. & Oldr. oportet dicere quòd ista verba, Dummodo, &c. exprimũtur ad maiorem expressionẽ, & causa tollendæ dubitationis resultantis ex cõtraria opinione Ioã. And. in d.c. quãuis. & clariùs in addi. Specu. in titu. de actione. §. superpetitione. in additione magna ad finem. In quibus locis tenet
34 quòd † quãdo scribitur ad collationẽ episcopi, includitur ecclesia cathedralis, quia ad episcopũ principalissimè spectat collatio beneficiorum in ecclesia cathedrali. ca. cum ecclesia. de elect. Ergo principaliùs illius beneficia videntur includi, nisi nominatim excludantur, & propterea (dicit ipse) in literis pauperum apponuntur illa verba, Dummodo in cathedrali non existat. Et sic secundum eum illa verba ponuntur necessariò, & non ad maiorem declarationem. Istud etiam videntur sentire domini de Rota. dec. cxij. incip. Nota quòd vbi aliquis. in antiquis. vbi dicunt ꝙ
35 † expectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ cathedralis, potest acceptare beneficium vacans in ea. Idem tenet alia deci. ccxiij. incip. Nota quòd vbi in antiquis. vbi dicitur quòd expectanti ad collationem episcopi simpliciter prouideri potest de beneficio & præbenda cathedrali: quia dispositio. c. quamuis. debet restringi & teneri in suis terminis, videlicet quando scribitur secundum formam illius capituli, scilicet in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis, &c. Vtcunque sit aliàs in aliis formis, in ista certum est excludi expressè beneficia ecclesiæ cathedralis, per illa verba sæpius dicta, Dummodo, &c. quæ cum sint generaliter & indefinitè prolata, excludunt omnia beneficia quantumcunque modica existentia in ecclesia cathedrali. c. si Romanorum. xix. dist. & gl. in c. vt circa. cum vul. Licèt vna decisio Rotę. 309. incip. Nota quod vbi sententia. in antiquis. dicat quòd dispositio dicti ca. quamuis. sæ-

pius

pius allegati non habet locum in beneficiis modicis, sicut est vicaria,† quam potest acceptare expectans in forma pauperum: licet illa existat in ecclesia cathedrali: & similiter aliud beneficium modicum quod non est de principalioribus in ecclesia. Assignatur ad hoc duplex ratio. Prima quia dispositio sæpe dicti c. quamuis. est pœnalis, & ideo restringenda, regu. odia. cum vulg. Secunda, quia illud ibi disponitur propter honorem & prærogatiuam ecclesiæ cathedralis, vt sub verbis generalibus non veniat beneficium existens in ea. At in modicis beneficiis ecclesiæ cathedralis cessat illa ratio, quia intitulati in eis non intersunt negotiis capitularibus: consequenter isto casu non vendicat sibi locum ratio dicti c. quamuis. nec sua dispositio: ad quod facit illud tritum & vulgare videlicet, Quòd† de modicis & minimis non curatur. l. scio. ff. de re- 36
stitutio. in integ. & in c. & si quæstiones. de simon. & quod per illum text. dicunt notanter doct. maximè Angel. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de legat. i. videlicet si statutũ prohibet alienare rem immobilem in forensem, non habebit locum in domuncula & parua casa. Qui text. exclamatur pro singulari ad hoc per Romanum singulari incipiẽ. Hodie. Ex quibus videtur quòd pauper expectans potest acceptare beneficium modicum in ecclesia cathedrali secundum, Dominos de Rota. Quod mihi videtur satis mirum, ex quo generaliter & indefinitè excluduntur per illa verba beneficia ecclesiæ cathe. maximè cum ratio dicti c. quamuis, & præmissorum non est illa cõsiderare, scilicet beneficium paruũ vel magnum, sed honorẽ & præeminentiam ecclesiæ cathedralis. Quæ ratio ita militat in beneficio modico existente in ecclesia cathedrali, sicut in magno. Quo casu propter† identitatem rationis licitum 38
est extendere constitutionem pœnalem & odiosam, præcipuè fauore ecclesiarum, iux. gl. in c. sciant cuncti in ver. alios. de elec. lib. vj. quæ dicit quòd constitutio † pœnalis 39
dicitur esse fauorabilis, & extendẽda fauore ecclesiarum. Idem dicit Domi. consi. xxxvij. in pe. col. & consi. cvj. in prima colum. Certum est autem quòd illa verba, Dũmodo, &c. apponuntur fauore cathedralium ecclesiarum, ne in eis nisi personæ honorabiles obtineant beneficia, per quos honorantur ecclesiæ, & subleuantur: quę per paupe

res spoliantur & deprimuntur, iuxta glo. in ca. constitutis. in ver. impotētia. de appel. Per quæ videtur dicendū quòd illa verba excludunt generaliter omnia beneficia existentia in ecclesia cathedrali. Istud tamen non pono pro constanti, propter dictam decisionem contrariam dominorum de Rota: quorū magna est authoritas apud omnes.

40 Et ex supradictis potest sumi ratio † & causa, quare pauperes expectātes excludantur à canonicatibus & aliis beneficiis existentibus in ecclesia cathedrali, & hîc clariùs eam declaro videlicet quia ex quo † quis est pauper, præ-
41 sumitur vilis persona. Hinc est ꝙ tali minus creditur quā alteri diuiti & potenti, iuxta illud, Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. & probatur in l. iij. ff. de test. in §. sancimus in authen. eod. titu. &
42 in l. spadonem. §. fi. ff. de excu. tut. Vnde † sicut magnus honor est esse canonicum ecclesię cathedralis, vt dicit Inno. in c. fraternitatem, de sepultu. & retuli in superioribus: ita aliquid plus est esse beneficiatū in ecclesia cathedrali, quā in aliis inferioribus extra illam, propter illius honorem & præeminentiā. Et propterea arcētur pauperes expectantes à beneficiis & canonicatibus ecclesiæ cathed. Ridiculum enim vulgo videretur videre pannosum clericum beneficiatū vel canonicū in cathedrali, iuxta illud quod dicit gl. in c. statutum. in ver. cōmittantur. de rescript. lib. vj.

Demum post particulas præcedentes ponitur taxa, videlicet Cuius fructus, &c. Pro declaratione istius partis sciendum est quòd olim in huiusmodi literis pauperū nō exprimebatur certa taxa: sed dicebatur de beneficio secū dū suæ probitatis merita cōpetenti, vt ponit Lap. allegatione lxxix. incip. Innocentius. Quæ verba importabāt vt prouideretur expectanti de beneficio secundum qualitatem suæ personę ad arbitrium exequutoris, vt per Panor. in c. fi. d. præbend & clariùs per Butri. in c. cum dilectus. in ij. col. de iure patro. ad quod etiam facit bona glo. in c. in ver. absque penuria. de statu regul. lib. vj.

Hodie autem ista competentia taxata est ad certam summam, diuersimodè tamen secundū diuersitatem regionum, prout in regula de taxa in forma pauperum. Dicit tamen Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de conces. præb. in additione magna, quòd finis huiusmodi literarum videtur

detur id ponere in arbitrio pauperis expectantis, ſcilicet quòd ſibi volenti poſſit prouideri de minori valore. De quibus verbis dubitat ibi multũ idẽ Ioan. And. quia etiã ſi dicta verba non apponerentur, poſſet eidem de minori ſumma prouideri. Nam quando † ſumma ponitur aſcẽ 43
ſiuè, poteſt tunc etiam de minori prouideri: ſecus quãdo ponitur taxatiuè, & prout vult glo. not. in c. quanuis. in ver. vſque ad certam. de præben. lib. vj. & latiùs declarat Domi. cõſi. cxxxiij. in vj. col. Conſequenter expreſſio illorum verborũ, videlicet quòd volẽti poſſit de minori prouideri, videtur ſeperuacua: quia expreſſio eorum quæ tacitè inſunt, nihil operatur, iuxta iura vulg. Tãdẽ huic obiectioni reſpondet præfatus Io. And. ibidẽ, & in c. cui de non. de præben. lib. vj. quam non expedit referre, quia hodie non apponuntur illa verba, & bene, propter ſupra dicta.

Vltimò, pro declaratione præmiſſorũ circa iſtã formã & alias præcedẽtes, in quibus exprimitur certa ſumma & valor, ſciendũ eſt † quòd valor beneficij non cõputatur 44
reſpectu vtilitatis quæ habetur in reſidẽdo, ſed in apportatis in abſentia, vt ſentit notabiliter Oldra. cõſilio. cxvij. incip. Ex virtute gratię. ibi, dũ dicit, Conſtat autẽ reditus appellari, qui percipiuntur ex corpore beneficij, & debẽtur vnicuiq; abſenti. Subiicit etiã † quòd quotidianæ di- 45
ſtributiones & anniuerſaria non cõputãtur in valore beneficij: nec augẽt corpus præbẽdæ: ex quo dãtur ratione operæ perſonalis, argu. tex. in l. i. in ij. reſpõ. ff. ſi menſ. fal. mod. dix. & ĩ l. cũ duob⁹. §. ſi inchoãda. ff. ꝓ ſocio, ibi, Preciũ enim operæ, &c. Idem tenet Deciſio Rotæ cxxxiiij. incipiẽ. Quãdo impetratũr. in nouiſ. Dãtur enim tantum modo iis qui interſunt, & ideo † nõ ſunt de corpore bene 46
ficij, nec ſub illo comprehenduntur, ad quod facit quod legitur & notatur in cap. licet. de præbend. & in cap. vnico. de cleri. non reſidentibus. libr. vj. Idem vult alia Deciſio ccccviij. & dcclxvj in antiquis.

Et prædicta intelligo procedere etiã ſi in aliqua eccleſia ex ſtatuto vel conſuetudine nihil percipiãt abſentes: quia pari modo valor debebit conſiderari non in reſidẽdo, ſed quantum aliàs perciperet abſens, ſi ſtatutũ & cõſuetudo nõ extarẽt. Habet † enim præbẽda ſuos redditus 47
conſue-

consuetos, licet propter statutum vel consuetudinem nõ debeantur absenti. Et ita intelligo dictum Oldra. Puto tamen quòd vtiliùs & magis expediẽs expectanti est quòd
48 †valor beneficij computetur secũdum taxationem decimæ, quàm secundum communẽ æstimationem: quia per industriam clericorum creuerunt redditus beneficiorum: quæ industria non debet esse illi damnosa.l. fi. C.de alluuio.& notatur in cap.cum M. Fer.de constituit.& in cap. cum clerici.de pact.& ita solet in literis exprimi.

De decima forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Decima forma expectatiuarum ponitur pro pauperibus graduatis.*
2 *Beneficium quando dicatur seculare.*
3 *De iure comuni omnia beneficia censentur esse secularia.*
4 *Vnum beneficium sufficit vni, quod non alteri.*
5 *In forma expectatiuarum pro graduatis non mandatur de idoneitate inquiri.*
6 *Forma obseruetur, aliàs non valet prouisio.*

1
Ecima† & vltima principalis forma quo ad gratias expectatiuas est pro pauperib⁹ graduatis: quæ differt in aliquibus à communi forma pauperum præcedẽti. Primò, quia in ista post illa verba, Beneficium ecclesiasticum, &c. non ponitur, Ab olim clericis secularibus assignari consuetum, prout ponitur in forma præcedenti, sed simpliciter dicitur, Consuetum clericis secularibus assignari: & hoc ea (vt reor) ratione, quia fauore graduatorum vult
2 summus Põtifex vt intelligatur †beneficium seculare seu clericis secularibus assignari consuetum, quando per decennium pacificè & quietè fuit rectum per clericos seculares, per illud quod dicit Ioan. Andre. in c.fina.de consuetudi.lib.vj vbi tenet sufficere decennalem præscriptionem in consuetudine secundũ ius commune introductã: qualis potest dici ista de qua loquimur, concurrente maxi
3 mè fauore graduatorum (vt supra) Nam † de iure communi

muni omnia beneficia censetur esse secularia, ex eo quòd primæuus status beneficiorum fuit secularis. Hîc est quòd de beneficio seculari fit regulare, dũmodò legitima præscriptio, quadragenaria scilicet, sit decursa: sed econuerso sufficit decẽnalis præscriptio, quasi velint docto. sufficere tali casu breuius tempus ad hoc vt res reuertatur ad naturam suam. c. ab exordio. xxxv. distin. cum vulga. Item propter fauorem pauperum graduatorum, vt sæpiùs dixi.

Sed in communi forma pauperum potest dici quod requiratur quadragenaria præscriptio, vt beneficium dicatur seculare, seu rectum à secularibus clericis: quod denotat illa dictio, Ab olim, quæ ponitur in dicta forma communi, & omittitur in ista. Et hoc modo possunt concordari opiniones contrariæ doct. in d. c. cum de beneficio. & dominorum de Rota, de quibus Dec. xxxij. incipien. Fuit dubitatum. in nouiss. & Deci. ccccxxxvij. in antiquis.

Differt insuper ista à præcedenti, quia maior taxa datur in ista quàm in præcedenti, vtputa in Alemania in cõmuni forma pauperum datur ad beneficium cum cura xx. sine cura xv. marcharũ argenti. In ista verò pro graduatis si cum cura, xxv. sine cura, xviij. mar. arg. Et similiter in aliis partib⁹ auget taxa pro pauperib⁹ graduatis respectiuè ad taxã, quæ est in forma cõmuni. Et istud introductum est nõ sine ratione, vt pinguiùs prouideatur graduatis in redditibus, iux. c. de multa. circa fi. de præben. Nã vt dicit glo. in c. cum adeò. de rescri. simplici clerico sufficit tale beneficium, † quod nõ sufficeret nobili, & similiter viro literato & graduato; & ideo dicit glo. in c. clericus. xxj. q. qđ sufficientia beneficij cõsideratur secundũ qualitatẽ & dignitatẽ beneficiati. facit etiã bona gl. in c vnico. §. sanè. in ver. absq; penuria, de stat. reg. lib. vi. 4

Eodẽ modo in aliis formis præcedẽtibus, in quibus datur ad largã, maior est taxa pro graduatis quàm pro aliis, vt apparet ex regula de taxis beneficiorum. Et est aduertendũ, quòd olim nõ ponebatur summa in principio gratiæ in forma pauperũ; imò dabatur gratias de omni beneficio cõpetẽti, & postea in fine gratiæ dicebatur, Nostræ autem intẽtionis existit, vt sibi prouideatur de beneficio, cuius fructus, &c. talem summam non excedunt. prout declarat

declarat Rota in antiquioribus, dec.vj.de præb.
5 Tertiò, & vltimò differt, †quia in ista pro graduatis nõ mandatur inquiri de idoneitate impetrantis, quasi iam semel censeatur approbatus, arg.tex.in l.vnica. & quod ibi no.per Bar.C.de athl.li.x.at in præcedẽti ponitur illa clausula, si per solertẽ inquisitionem, &c. quæ facit conditionẽ, & dat formã exequutori, quia †non seruata non valet
6 prouisio, etiam si pauper aliàs millies esset idoneus & per exequutorẽ sciretur & pronũciaretur esse talis: quia exequutori vt exequutori, & certo modo, videlicet per inquisitionem solertem, de hoc constare debet, ita formaliter dicit Egid.consi.dclxviij.incipien. Clausula, allegans Pau. ita tenentem in clem. cum ei quem.i.resp.sup. ver.inquisitionis.de conces. præben.

Hacten⁹ dictum est de decem principalioribus formis gratiarum expectatiuarum: alias nõ prosequor causa breuitatis. Dicendum est modò de mandatis de prouidẽdo: & de variis formis exequutorũ: qui aliquando sunt prouisores, aliquando compulsores, & quandoque misti. De quibus sigillatim dicetur.

De formis mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Prima forma mandati de prouidendo ponitur. i. quando pro certa persona, & pro certo beneficio scribitur.*
2 *Mandatarius posterior quando præferatur expectanti priori.*
Clausula anteferri, quem habeat effectum.
3 *Impetrans ante collationem expectantis præfertur, etiã si in prouisione sit clausula, dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum.*
4 *Clausula dummodo tempore datæ præsentium, &c. quem effectum habeat.*
5 *Clausula retrotractiua, perinde ac si, &c. quid importet.*
6 *Duæ gratiæ expectatiuæ eiusdem datæ mutuò se impediunt.*

7 Quando

7 *Quādo præferatur diligentior in processu & in fulminatiōe.*
8 *Habens nouam prouisionem præfertur expectanti.*
Secundum mandatum faciat mentionem de primo.
9 *Reseruationum diuersæ sunt species.*
10 *Effectus clausulæ, etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum.*
11 *Reseruatio medio vacationis facta in curia per obitum non comprehenditur sub clausula generali.*
12 *Nonobstantia generaliter prolata an præiudicet.*
13 *Familiaritas conditionaliter non exprimatur per Cardinalem beneficia suorum familiarium impetrantem.*
14 *Reseruatio generalis vsque ad certam summam quid importet.*

Rima † igitur forma mandati de prouidendo est, quando scribitur pro certa persona, & pro certo beneficio. exemplum in c. ex parte.i.de offic. deleg.ibi, dum dicit, Vt si auunculus suus archidiaconatum, quem habet in ecclesia illa, velit omnino dimittere, ipsum ei facias assignari. Et sic tale mandatum respicit fauorem certæ personæ, & comprehendit certum beneficium. 1

Circa hanc formam notandum est primò, quòd habens tale mandatum, † si in eo est clausula, Ante ferri, præfertur expectanti qui est prior in data, etiamsi expectans tempore datæ talis mandati iam acceptauerit illud beneficium, dummodo sibi de illo non obtinuerit prouideri. & hoc propter clausulam, Anteferri, per quam posterior in data, præfertur priori habenti solum ius ad rem: quale est illud quod quæritur per solam acceptationem, vt probatur in cap. quodam. de præb. lib. vj. per quem text. ita tenuerunt dom. de Rota. decisio. viij. incip. Vnus Innocentianus. in titul. de conces. præb. in antiquioribus. 2

Ex quo infertur quòd si apostolicus † expectans vacā te beneficio illud acceptauit, & antequàm obtineat sibi de illo per exequutorem vel sub exequutorē prouideri, ali⁹ impetrat à Papa tale beneficiū tāquàm vacans, certè 3

præua-

præualet istius impetratio, etiam si in suis literis sit clausula, Dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum. Nec potest dici surreptitia, ex eo quòd de iure expectantis, id est, de sua acceptatione non faciat mentionem, prout tenent dom. de Rota, decisio. ccxliiij. incipien. Licet de more. in nouis. Ad hoc etiam facit doctrina Ioann. Andr. & doct. in cap. causam quæ. de rescri.
4 Vbi dicunt † quòd dicta clausula, dummodo non sit alteri ius quæsitum, præseruat habentes ius in re, sed derogat habentibus ius ad rem. Idem consulendo tenuit Cal. in tit. de rescrip. consil. viij. ad finem. & Roma. consil. cclvj.

Notandum est secundò circa istam formam, † quòd
5 habens tale mandatum de prouidendo, vt suprà, licèt illud sit conditionale, videlicet, Si per diligentem examinationem, &c. præfertur expectanti habẽti gratiam puram, dũmodo in huiusmodi noua prouisione sit clausula retro tractiua, Perinde ac si, &c. fiatque purificatio conditionis ante vacationem beneficij. Talis enim purificatio operatur vt prouisio eidem posteà facta per exequutorem, perinde habeatur ac si tempore datæ facta esset. ita firmat Rota dec. ccclxxxiij. incip. Si papa. in nouis. limitando isto modo dispositionem cle. i. de conces. præb. Quod ego intelligo procedere etiã si expectãs prior indata iam fecerit acceptationem illius beneficij non sequuta prouisione tempore datæ nouæ prouisionis, & hoc propter clausulam, Anteferri, vt dixi in principio. Sed hoc non procederet in duabus gratiis expectatiuis successiuè ad eandem collationem duobus cõcessis, quanuis posterior habeat clausulã, Anteferri, & alias de quibus suprà, propter verba quæ in huiusmodi gratiis dicuntur, videlicet, Quibus omnibus præter quàm authoritate nostra in canonicos receptis, vel similia beneficia ibidem expectantibus, te volumus anteferri.

6 Idem dico † si duæ gratię expectatiuæ habent eandem datam: quia aliàs mutuò se impedirent. arg. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tut. & c. si quis iusto. de electio. lib. vj. Et ideo in tali casu si ambo expectantes concurrunt simul ad idem beneficium, ex quo habent eandem datam, & similes seu pares clausulas, statur dispositioni. c. duobus de rescrip. lib. vj. iun. decis. Rotę. cccciij. incip. Nota si vn⁹.
in

in antiquis. Vbi dicitur ꝙ †tunc præfertur diligentior 7
in processu:sed si pares sunt,etiam in fulminatione processus recurritur ad prærogatiuas: de quibus latè dicetur in vltima parte huius operis circa literas gratiæ. Ratio autem differentiæ inter duas expectatiuas adinuicem concurrentes, & mandatum nouę prouisionis quando concurrit cũ expectãte,ista est, videlicet †quia literę expe 8
ctãtiũ habẽtes eãdẽ datã,sunt generales:nam habitualiter includunt plura beneficia,sed nullũ certũ:& ideo genus non derogatur,sed recurritur ad ea quæ prędixi. At huiusmodi mandatum de prouidendo, respicit certum corpus beneficij iam vacantis:& sic est prouisio specialis nil mirum ergo si generi,id est,literis expectatiuis, quæ sunt generales (vt dixi) per speciem derogatur, iuribus vulg.& quasi in terminis,in cap.quanuis tibi.de pręb.lib. sexto.

Secus dicerẽ quando concurrunt duo mandata de ꝓuidendo,ambo specialia ad idem corpus beneficii: quia tunc præualet primũ in data, etiamsi respiceret tale beneficium cum vacabit,nõ obstante secundo quod est cõcessum ad illud idem beneficiũ iam vacans. Nã cũ vtrũque respiciat idem beneficiũ, & sic vtrunque sit speciale,
†debet præualere primũ:nisi de primo fieret mentio in 9
secundo,prout vult glo.not.& sequuntur doc.in d.c.quãuis.sup.alleg. Nec sufficeret si in secundo mandato diceretur,Etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum: quia talis clausula non est potens ad tollendũ omnes reseruationes,quarum †diuersæ sunt species. Quædã enim 10
sunt generales,vt patet in extra.execrabilis.Io.xxii.Quędã sunt speciales quo ad certũ corpus beneficii, non tamen pro certa persona,vt patet in c. cum olim. de re iud. & in c.si eo tempore.de elec,li.vi.Quædam aliæ sunt speciales super certo corpore beneficii,& in specie pro certa persona.vt in c.ex parte.i.de offi.dele.& in c dudũ.de præ
ben.li.vi.Ex quibus apparet †ꝙ licet in tali mandato po- 11
steriori apponatur dicta clausula, Etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatũ,illa tamẽ non est apta tollere omnes reseruationes.patet,quia non tollit reseruationem generalẽ clausula in corpore iuris, vt quando beneficiũ vacat in curia, nisi de illa faceret mentionẽ specialem &

expressam.c.ii.de præb.lib. vi. Et ideo cum impetrantur beneficia certo modo vacantia, & ponitur clausula, Et quòd vltimus veræ vacationis modus, etiã si ex illo quæuis reseruatio generalis, etiam in corpore iuris clausa re-
11 sultet, habeantur pro expressis. ibi† antè verbũ habeãtur, solent poni hæc verba, videlicet, Pręterquã per obitũ apud sedẽ: & hoc ne Papa in impetratione huiusmodi decipiatur. Talis enim reseruatio nõ includitur in impetratione: nisi specialiter exprimatur, vt dixi. Licet aliàs in supplicationibus prouisionum per obitum signandis per Papam, nulla reseruatio expressa vel exprimenda consueuit cassari.

Pari modo non debet posse tollere reseruationẽ certi beneficij in fauorem certę personæ reseruati, per sola illa verba generalia: quia per hoc in totum excluderetur reseruatiuus. Non præsumitur autẽ ꝙ Papa per illa verba generalia voluerit primo reseruatiuo intantũ præiudicare, vt excludatur in totũ, ex quo de illius speciali reseruatione nõ fuit informatus. arg. c. quanuis, & c. si propter tua de rescrip. li. vi. Et in hanc partẽ inclinat Domi. cõsil. xii. incip. Vtrũ ille, &c. vbi allegat. Io. Mo. in extrauag. du-
12 dũ bonæ. dicente, ꝙ huiusmodi† nonobstantia generaliter prolata, nunquam præiudicat alteri in specie super iure suo, nisi specialiter illud exprimat.

Concludo ergo ꝙ illa verba, Etiã si sit generaliter vel specialiter reseruatum, non præiudicant reseruato habẽti specialẽ reseruationẽ super certo beneficio: nisi de tali reseruatione dispositiuè fieret mẽtio. Secus si conditionaliter, per supradicta, pro quo facit quod in simili seruat si-
13 gnatura gratiæ. † Nam quando Cardinalis in supplicatione commendæ de beneficio per obitum vacante sibi faciendæ, narrat defunctum familiarem suum continuum cõmensalẽ, additur clausula, Et ꝙ dispositiuè dicatur, ꝙ fuit familiaris continuus commensalis dicti Cardinalis: non sufficit ergo ponere familiaritatem conditionaliter, per ea quæ conclusi in præcedentibus. Quæ conclusio ꝓcedit & habet locum etiã si in secundo mandato seu noua prouisione esset clausula, Anteferri, non obstante eo quod dictũ est supra in prin. huius formę, videlicet ꝙ habens mandatum de prouidẽdo cum clausula, Anteferri,

præ

præfertur expectanti, qui solummodo fecit acceptationẽ prouisione non subsequuta. Quia in illo casu licet pręiudicetur expectanti quo ad istud beneficium propter nouam prouisionem secundi impetrãtis: tamen ex toto gratia sua non perimittur, sed remanet sibi ius saluũ acceptãdi aliud beneficium cadens in sua gratia.

Idem dico † in reseruatiuo habente reseruationẽ generalem, puta dominio Venetorum ad certam summã: quia habens nouam prouisionẽ certi beneficij vacantis. in dicto dominio, pręcedet illũ qui nondũ fecit de tali beneficio sibi prouideri, per eandẽ rationẽ. l. illud. ff. ad leg. aqui. cum vulg. Quæ ratio cessat in reseruatiuo habente reseruationẽ specialẽ super certo beneficio vacaturo, cui per nouam prouisionẽ de illomet beneficio iam vacante nõ præiudicatur: quia sic in totũ & perpetuò durante illa vacatione remaneret exclusus: quod esset absurdũ, & contra mentem Papæ, cuius intentio nõ fuit præiudicare habẽti specialẽ reseruationẽ super illo beneficio, ex quo de illa nõ fuit facta mentio. arg. c. super eo. de offi. dele. & c. quanuis. de rescrip. lib. vj. & per hanc rationem determinãt similẽ quęstionem domini de Rota Decis. ccxliiij. incip. Licèt de more. in nouis. Quæ ratio cessat quando beneficiũ est reseruatũ soli Papę, & nõ in fauorẽ certę personæ: valet enim tũc noua prouisio Papę licet de tali reseruatiõe nõ fiat mẽtio. ꝑut tenet Rota decis. dccclxxvij. incip. Vtrum si Papa conferet. in antiquis. 14

De secunda forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Secunda forma mandati. i. quando pro persona incerta sed de certo beneficio scribitur.*

2 *Electio certæ personæ, operatur quod sit electa industria eiusdem.*

3 *Vnio fit etiam de beneficio non vacante.*

4 *Vniones & reseruationes sortiuntur effectum cum beneficia vacant.*

5 *Clausula anteferri, non extendit vim suã, nisi ad gratias sibi*

similes, non autem ad maiores.

6 *Gratia vnionis differt à mandato de prouidendo.*

7 *Collatio non impedit vnionem respectu proprietatis beneficij sed suspenditur pro illo tempore eius effectus.*

8 *In mora non longi temporis modicum est praeiudicium.*

1 Ecunda forma† principalis mandati de prouidendo est, quando scribitur pro persona incerta, sed super beneficio certo. Et ista potiùs respicit fauorem ecclesiae, quã personę. Hinc est ꝙ exequutor talis mandati vices suas alteri committere non potest, nisi aliud in literis dicatur. tex. est & exemplum in c. is cui. in ij. respon. de offi. deleg. lib. vj. Quia (vt dicit ibi text.) in† eligendo personã
2 idoneã, videtur fuisse electa industria personae talis exequutoris. facit tex. in c. fi. de offi. deleg. Hoc etiam ponit Decis. Rotae. ccccliiij. incip. Fuit dubitatum vtrum exeq. in nouis. Idem dico quando mandatur fieri vnio ecclesiae vel alicui beneficio vacanti, aut mensae episcopali sede vacante: quia istis casibus versatur principaliter fauor ecclesiae, prout etiam in exemplo proximè praecedenti. Sed hic cadit dubium satis notabile. Pone quòd beneficium, quod venit vniendum, nondũ vacet tempore quo fit mandatum vnionis, sed mandatur vniri in euentum quo rector illius cedat vel decedat.

Dubitatur nunquid eo postmodũ actualiter vacante, si alius de eodem sic vacante obtinebat sibi prouideri cũ clausula, Anteferri, & cum clausula non obstantiarum generali, debeat praeferri in tali beneficio non obstante mãdato vnionis. Dico excludendo priùs vnum casum clarum, videlicet quòd si Papa iam tale beneficium vniuit & annexuit, tunc habens mandatũ nouę prouisionis excluditur, non obstante ꝙ in suis literis habeat clausulã, Anteferri, quia illa (prout in superioribus dixi) praeseruat habentes ius in re: quale potest dici esse illud quod fuit causatũ ex dicta vnione: licet tẽpore vnionis beneficiũ illud
3 nondũ vacaret.† Nã vnio potest fieri de beneficio nõdũ vacãte. c. & temporis qualitas. xvj. q. i. & notatur in c. i. ne sede vacan. Vnde illa verba, Cedente vel decedente rectore, licet sint ablatiui absoluti, qui aliàs conditionem

faciunt, vt in l. à testatore. ff. de condi. & demon. & per glo. in l. cum ab eo. ff. de contr. emp. tamen isto casu non stant conditionaliter, sed solum diem adiiciunt, quã certũ est extituram. Nam certum est quòd rector illius beneficij aut cedet aut decedet: & ita per hæc & alia motiua tenuit in simili quæstione Old. consi. ccxxiij. incip. Factum tale est. Hinc inoleuit practica quando in vacantibus per obitum ponitur clausula, Et cum suspensione quarumcunque reseruationum, vnionum, gratiarum expectatiuarum, &c. dicta clausula solet cessari. † Quia re- 4
seruationes & vniones eo tunc cum beneficia vacant, sortiuntur effectum: & ideo non vult Papa per nouam prouisionem derogare vnioni iam factæ per supradicta.

Sed casus dubitabilis est quando Papa non vniuit à principio, sed vniri mandauit beneficium vacaturum per cessum vel decessum: quo casu nondum dicitur ius in re quæsitum taliter impetrante, sed solummodò ius ad rẽ, quod videtur tolli per clausulam, Anteferri, appositam in noua prouisione, per ea quæ in superioribus dixi. Nihilo minus hoc nõ obstante idẽ puto dicendũ isto casu, quod dixi in casu proximè præcedenti: quia † clausula, Antefer- 5
ri, apposita in noua prouisione, nõ extẽdit vim suam nisi ad gratias sibi similes, non autẽ ad maiores. arg. eorũ quę habentur in c. sedes. de rescrip. & in c. qui ad agendum. de procu. lib. vj. Sed sic est † ꝙ gratia vnionis fiẽdę est omni- 6
no dissimilis, & maior quàm sit gratia mãdati de prouidẽdo: nã illa est perpetua, hæc tẽporalis: illa fauorabilis, hæc odiosa. c. quãuis. de pręb. li. vj. illa ecclesiã seu beneficiũ per modũ proprietatis applicãs alteri ecclesiæ, vt augeatur cultus diuinus, vel ob aliã iustã & rationabilẽ causam. c. eam te. in fi. de æta. & qualita. & in c. vnico. x. q. ij. Hæc autem per modum tituli, per quem potius prouidetur personæ quàm ecclesię. Constat autem inter prædicta esse magnam differentiam, vt legitur & notatur in c. cum qui. de eo qui mittitur in pos. lib. vj.

Præterea aliter dicendo excluderetur in totum ius vnionis, & sic militat ratio qua in simili vtuntur domini de Rota Decis. ccliiij. incip. Licet de more. in nouis. Et in hanc sententiam videtur inclinare Oldr. in dicto consil. de quo supra. Posset tamen dici, fauendo isti qui habet

nouam prouisionem, ad hoc vt dicta clausula, Anteferri, aliquid operetur, quòd vnio poterit nunc fieri, sed eius finalis & totalis effectus suspenditur pro tempore quo isti impetranti confertur beneficium, id est, durante eius vita. Collatio † enim quæ fit impetranti beneficium in titulum, etiam si fiat vigore reseruationis papalis, non impedit vnionem respectu proprietatis beneficij: sed suspenditur pro illo tempore eius effectus, prout firmat Rota decis. xix. inci. Nota quòd reseruatio. in antiquis. Et ista pars æquitatem habet in se, videlicet vt vtraq; gratia suo tempore sortiatur effectum, maximè cum habens nouam
8 prouisionem possit breui mori, & sic in † mora non longi temporis modicum est præiudiciũ. l. si debitori. ff. de iudi. Differtur enim (vt dixi) effectus vnionis ad tempus, & non perpetuò. arg l. cum ita. ff. de condi. & demon, Sed prima pars videtur verior in puncto iuris: & propterea ad omnem dubitationem tollendam consueuit apponi in tali mandato nouæ prouisionis hæc clausula, Suspendentes quascunque vniones, &c.

De tertia forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Tertia forma mandati ponitur, id est quando scribitur pro incerta persona, de incerto beneficio, &c.*

2 *Literæ facultatis sunt fauorabiles.*

3 *Ius naturale episcopi, est conferre beneficia suæ ecclesiæ & diœcesis.*

4 *Facilius res renascitur, quàm de nouo nascatur.*

5 *Differentia inter literas facultatis & mandatum de prouidendo ponitur.*

6 *Prouisus vel receptus virtute literarum facultatis, censetur authoritate ordinarij receptus.*

7 *Idem ius debet esse de termino, quod de via quæ ducit ad terminum.*

8 *Prouisus authoritate apostolica præfertur nominato per literas facultatis, non tamen per eas prouiso priori.*

9 *Papa per literas facultatis sibi manus non ligat, nec potestatem*

tem abdicat.

10 *Reges & alij laici in spiritualibus sunt nudi ministri Papæ: & illa non sunt fundata in ipsis, sed vt in ministris & agentibus nomine Papæ.*

11 *Is facit, cuius nomine fit.*

12 *Nominatus à nominato, causat ius præparatorium. Quod ius quæratur per præsentationem & electionem, ponitur.*

13 *Ad reseruata non possunt nominare principes, ius nominandi ex indulto habentes.*

14 *An nominatus à rege præferatur nominato per reginam.*

15 *Nominati per reges an præferantur apostolicis scriptoribus.*

Ertia forma † mandati de prouidendo est, 1
quando scribitur pro incerta persona, & de
incerto beneficio: de qua habetur in c. quãuis. ij. de præb. li. vj. ibi dum dicit, Potestatẽ
dedimus, beneficia sex clericorum tuorum
cedentium vel decedentium authoritate nostra personis
idoneis conferendi. Similis forma ponitur in c. dudũ. eo
tit. & li. Pro cuius declaratione sciendum est quòd huiusmodi literæ vt plurimũ cõceduntur ordinariis super beneficiis reseruatis, vel aliàs legitimè ad curiam deuolutis.
Quæ propriè appellantur † literæ facultatis, & sunt fauorabiles, vt probat bonus tex. in c. si cui. de præb. li. vj. Nam
per eas reducitur ordinarius ad ius suũ primæuũ & † na- 3
turale, cõferre scilicet beneficia suæ ecclesiæ, & diœcesis.
facit tex. in c. ab exordio. xxxv. di. & in l. si vnus. §. pactus.
ff. de pact. iuncta l. filio quem pater. ff. de lib. & posthu. ibi,
non translatus, sed redditus, &c. Et ita per istam rationem
tenet Pet. de Anch. consi. cxxxj. incip. ad exclusionem. pro
quo etiam facit, quia facilius † res renascitur, quàm de no
uo nascatur: vt probat bonus tex. in l. si testamentũ. ff. de 4
testa. Ex quibus patet ꝙ si scribitur sub prædicta forma,
alij quã ordinario collatori, dicetur mandatũ de prouidẽdo, & † nõ literæ facultatis: inter quæ lõga est differentia. 5

Et primò, quia per literas facultatis non dicitur grauari ecclesia: & sic non habet locum dispositio c. mãdatum. cum sua materia. de rescrip. sed per mandatum de prouidendo bene grauetur, vt dicit glo. not. in c. cum aliquibus. in ver. concedimus facultatem. de rescrip. lib. vj.

Secundò differunt in alio, quia cum literæ facultatis di
6 rigantur ordinario, prouisus † vel receptus virtute earum censetur receptus authoritate ordinarij. Ex quo sequitur, quòd si quis impetrat huiusmodi literas à Papa pro se, vt ordinarius habeat facultatẽ conferre sibi beneficiũ aliàs fortè reseruatũ vel deuolutum, cum dicatur recipi authoritate ordinarij, & non Papæ. per dictum c. cum aliquibus (vt dixi) fortè taliter impetrans non habet necesse facere mentionem de beneficiis, quæ obtinet, iuxta dispositionem cle. si. de offi. ord. Contrariũ tamen in hoc tenet Io. Mo. Arch. & Moder. in d. c. cum aliquibus. mouẽtur bona ratione, quæ etiã mihi placet, videlicet quia per tales literas remouetur impedimentum propter quod ordinarius conferre non poterat, & sic per eas pręparatur via ad ob-
7 tinendum beneficium: vnde idem † ius debet esse termino quod de via quæ ducit ad terminum. l. oratio. ff. de spons. & in reg. cum quid. in vj. cum vulg. facit etiam bona glo. in c. si apostolicæ. in glo. pen. de præben. lib. vj. Dictum ergo circa istam secundam differentiam verum est in se, licet illatio non sit vera per supradicta.

8 Ex quo dicto infero, † quòd si prouisus authoritate merè apostolica concurrit cum nominato per literas facultatis, certè apostolicus præfertur nominato. arg. c. hi qui. & c. si à sede. de præbend. lib. vj. Quod absque dubio procedit, si vtraq; prouisio reperiatur facta eadẽ die: tunc enim neutro eorum possidente, ille cui Papa prouidit, propter eiusdem maiorẽ prærogatiuarum erit alteri præferẽdus. vt in dictis iuribus. Sed si nominato per literas facultatis facta sit prius prouisio, tunc præfertur apostolico postea prouiso, prout tenet Pet. de Anch. cõsi. ccxv. incip. Scripsit Papa. Aliàs si nominatus per talem facultatem concurrat ad præbendã vacantem cum impetrante apostolico, tunc
9 impetrans apostolicus peræfertur nominato: † quia Papa concedendo literas facultatis propter hoc nõ ligauit sibi manus, nec videtur à se potestatem conferendi abdicasse. c. dudum. de præb. li. vj. & ita tenet Rota in antiquis. decis. vl. incip. Nota quòd vbi aliquis.

Et ista sunt notanda ad nominatos per Reges Hispaniæ virtute indulti apostolici, vt non præferantur impetrantibus seu expectantibus apostolicis nisi aliud caueatur

tur in indulto regum, iuxta cuius tenorẽ & continentiam iudicandum est. c. porrò. & c. recepimus. de priuil. Ratio sumitur ex præmissis, & magis specificè ex hoc quod sequitur, videlicet quia in ista nominatione præfati † reges 10
& alij habentes similia indulta, sunt delegati, imò potius nudi ministri Papæ, iuxta illud quod dicit Ioan. An. in c. ij. de præben. lib. vj. quoties Papa ex priuilegio transfert iura spiritualia in laïcum, non execrat illa, nec sunt laïco vt fundata in ipso, sed vt in ministro & agente nomine Papę. ad quod facit bonus text. quem ibi ad hoc ponderat dominus Anto. in c. cum apostolica. de his quæ fiũt à præla. Nec obstat si diceretur, ex quo sunt nudi ministri (vt supra). ergo videtur quòd nominatus per eos causat ius à Papa, non ab ipsis nominantibus. arg. l. si quis Titio. ff. de leg. ij. Et sic potest dici nominatus per Papam, † quia is fa- 11
cit, cuius nomine fit, seu cuius authoritate & mandato actus explicatur. c. mulieres. in fi. de senten. excõ. quia ad hoc respondetur, quòd taliter nominatus consequitur ex tali nominatione saltẽ facultatem ad obtinendũ plenum ius in beneficio, perficiendum facto & ministerio personę ecclesiasticę, scilicet exequutoris. Vnde apparet quòd † ali- 12
quale ius præparatoriũ saltẽ causat nominatus à nominante, arg. l. oratio. ff. de spons. prout etiam dicitur in iure quòd quæritur ex præsentatione patroni, quo mediante peruenitur ad institutionem. Et similiter in electione, per quã ante confirmationem quæritur ius prosequendi electionẽ ad obtinendũ plenũ ius per confirmationẽ superioris, vt tenet gl. ord. in c. nosti. & ibi Inn. & in c. ex trãsmissa. de elec. ponũt domini de Rota deci. ccccxcij. incip. Cum ad capitulum. in nouis. hoc modo intelligentes glo. in c. quando. lxiij. di.

An autem † reges vigore talis indulti possint nominare 13
ad præbendas vel dignitates reseruatas, quòd non, nisi aliud exprimatur in indulto: & hoc propter decretum appositum circa beneficia reseruata, ratione cuius videtur Papa voluisse habere pro illicito quicquid in contrarium fieret absque sua licentia speciali: arg. c. dilecto. ad finem. versi. nisi forte, de præben. & quæ notat Fel. & Moder. in c. cum accessissent. de constitut. Sciendum est tamẽ quòd in Curia non derogatur indulto dictorum Regum quo

ad Canonicatus & præbendas graduatorum in ecclesiis cathedralibus & Metropolitanis Castellæ & Legionis, nisi ad eorundem regis & reginæ instantiam.

14 Sed quid si rex † habet indultũ nominandi tot idoneas personas in tot ecclesiis, & regina habeat aliud indultum consimile? Pone quòd nominant quilibet eorum de per se ad eandem præbendam in genere, puta ad primam vacaturam in certa ecclesia: quis vel vter eorum præferatur? Dico quòd si in altero indulto teneatur, quòd nominati vel nominandi ab eo, nominatis & nominandis ab alio præferantur, tunc casus est clarus: & satis est quòd ita principi placuit. §. sed quod principi. insti. de iure natu. gl. in l. relegati. ff. de pœ. aliàs cessantibus prædictis clausulis antelationum, prius nominatus per vnum, præfertur alteri postea nominato in assequutione primæ prębendæ vacãtis. prout sentit Rota dec. dccclxxxj. inc. Papa. in antiq s.

15 Sed an taliter † nominati per reges præferantur scriptoribus apostolicis, vel aliis officialibus? & in hoc non potest dari certa responsio, quia inspiciendus esset tenor indulti & priuilegiorum, & iuxta illum iudicandum. d. cap. accepimus. de fide instru. & c. porrò. de priui.

Pridie tamen fuit iudicatum in Rota pro nominato per regem Hispaniæ contra scriptorem apostolicum, propter clausulas fortiores contentas in indulto concesso regibus Hspaniæ per Alexan. Papam vj. in quo voluit quòd nominati per indultum, præferantur omnibus aliis, exceptis decem familiaribus suæ sanctitatis in cancellaria describendis. Et licet idem Alex. cõcesserit scriptoribus apostolicis prærogatiuas descriptorum, non tamen censetur voluisse eos præferre nominatis per indultum, arg. c. tibi qui. de rescr. li. vj. & c. super eo. de offi. deleg. cum similibus.

De quarta forma mandatorum. De prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Quarta forma mandati, id est quando datur exequutor post ordinarij negligentiam.*

2 *Ordinarius lapso termino non potest prouidere quamuis*

ret sit integra.

3 *Ordinarius semel ... sus non potest vlterius variare.*

4 *Episcopus quando ... ditur à facultate iterum nominãdi.*

Va... orma † principalis est, quando da 1
tur ... quutor ad prouidẽdum post ne-
gli... iam ordinarij, qui debet facere
ma... atum siue preceptum illi ad cuius
collationẽ taliter scribitur, vt intra cer-
tum terminum competẽtem prouideat
mpetranti: quo elapso, & illo in negligentia existente,
xtunc in ipsum exequutorẽ transfertur potestas proui
lendi, vt est casus in c. si capitulo. de cõces. præb. li. vj. Ex
oc apparet quòd exequutor datus sub prædicta forma
liffert ab exequutore dato simpliciter ad prouidendum,
n hoc, quia primus debet requirere prius ordinariũ, an-
equam possit ipse prouidere, vt patet ex præmissis. Secũ
lus potest per se absq; aliqua requisitione ordinarij mã
atum apostolicum exequi, vt sentit Innoc, & expressius
enet hoc Panorm. in c. super eo. de offic. delega.

An autem lapso † termino re adhuc existente integra 2
ossit ordinarius purgare moram, si velit parere manda-
o (vt suprà) sibi facto? Innoc. in c. proposuit. de concess.
ræbend. tenet quòd non, arg c. literas. eo. ti. & l. manci-
iorum. ff. de opti. leg. pro quo facit, quia nõ debet posse
rdinarius lapso iam termino vlterius variare in præiu-
iciũ exequutoris, cui honor est facere prouisionẽ, & fun
i in hoc vice Papæ, arg. c. præcipimus. xciij. dist. hoc etiã
identur sequi Moder. in d. c. si capitulo, Quæ determina
o procedit maximè eo casu, quando exequutor lapso
rmino pronunciaret se solum debere exequi, quia (vt di
) † ordinarius semel exclusus non potest vlterius varia- 3
, ad quod bene facit quod dicũt domini de Rota, decis.
xxv. incip. Nota quò vbi episcopus. in antiquis. Quòd
er nominationem semel factam de aliquo excluditur 4
iscopus à facultate iterum nominandi, quanuis primò
ominatus renũtiet nominationi de se factæ, arg. l. apud
ufidium. ff. de opti. leg.

De

De Quinta forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Quinta forma mandati de prouidendo, id est quando mandatur exequutori prouidere in euentū alicuius cōditionis.*

2 *Prouisus ante conditionis purificationem præfertur: quod duobus modis limitatur.*

1 Vinta † forma est, quando datur exequutor ad prouidendum in euentum alicuius conditionis, puta si ad id accesserit episcopi & capituli assensus, aut alia consimilis. Et tūc pari modo potestas huiusmodi exequutoris suspenditur in euentum illius conditionis, in tantum quòd si interim aliquis alius obtineat prouisionem purè à Papa, erit prçferendus primo: vt probatur in c. si proте. de rescript. libr. vj. per quem text. similem quæstionem determinat Oldr. consil. ccxxxiij. incip. Credo de iure.
2 Vbi dicit † quòd impetrans in forma speciali prçfertur illi qui impetrauit in forma pauperum in beneficio vacante ante purificationem conditionum, de quibus in literis pauperum. Et ratio est secundum eum, quia in potestate illius videlicet superioris, ex cuius facto ius causabatur, fuit impedire illud ante purificatas conditiones. l. qui balneum. in ij. respon, & in l. qui potior. ff. qui pot. in pig. hab.

Prædictam tamen illationem quam feci suprà in prin. istius formæ, in ver. intantū, &c. intelligo sanè, & declaro dupliciter. Primò ꝓcedat, nisi in literis primi cōditionalibus esset clausula retrotractiua, videlicet perīde ac si die datæ præsentium præbendam eidem vel beneficiū cōtulissem⁹. Et isto casū sequuta purificatione cōditionis primus debet præferri secundo purè impetranti: quia prouisio primi propter subsequutam purificationē, prouisio in quā ex post eidem per exequutorem facta, perinde habetur ac si tempore datæ facta fuisset, prout tenent domini de Rota. decisio. ccclxxxiij incip. Si Papa. in nouis. Hoc etiā tenet Cardi. in d. clem. cū ei quem. de conces. præbē.

ita limitando dispositionem illius text. propter verbum, Perinde,&c.

Secundò eam intelligo & declaro vt procedat nisi pri' habens gratiam cōditionalem impetrasset certum corpus beneficij: quia tūc prefertur secūdo impetranti illud idem beneficium ante euentum conditionis primi, quamuis iste secundus impetret illud purè, dummodo in sua impetratione nō fecerit mentionē de prima gratia illius primi, licèt cōditionali: ad quod facit bonus text. in c. ex parte. i. de offi. deleg. vbi secundū communem lecturam vtraque gratia erat specialis, quia referebatur ad idē corpus beneficij: & tamē Papa ibi dicit, quòd si memor fuisset se scripsisse pro primo, non concessisset gratiam secūdo: & ita in terminis per illū tex. tenuit Dominic. consil. cvj. incip. Super primo dubio. quicquid dicat Car. in dicta clem. cum ei quem, quia primum est verius.

De sexta forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Sexta forma mandati ponitur.*
2 *Gratia legati per papam confirmata, dicitur papalis.*
3 *Legatus non potest dare ius ad vacaturum.*
Legatus non reseruat beneficiū iuris patronatus laicorū.
4 *Solus papa sanat nullitates a iure positiuo prouenientes.*
Sanat papa, quādo ex certa sciētia quod nullū est cōfirmat.
5 *Mandatum legati expirat eo mortuo, si res est integra.*
6 *Mandatum legati non necessitat canonicos ad recipiendum aliquem contra statuta & priuilegia ecclesiæ.*

SExta forma † est, quādo datur exequutor ad prouidendū iuxta vel secundū formā literarū legati, prout quādo † gratia legati confirmatur per papā in forma speciali: quo casu cēsetur gratia papalis. c. si apostolicæ. de præb. lib. vj. Ex qua cōfirmatione sequitur iste effectus, quòd si gratia legati est nulla,

vt quia simpliciter promisisset primum vacaturum,& nõ
3 per viam seu modum reseruationis,& sic nulliter: † cum legatus non possit dare ius ad vacaturum, vt dicit glo.in c.si eum de præben.lib.vj.per c.dilectus filius.j.eodem titu.in antiquis.vel quia reseruasset in fauorẽ alicuius beneficij iuris patronatus laicorum, quod facere non potest de iure communi.c.dilectus.de offi. leg. cum cõcor. his vel similibus casibus gratia legati existẽte nulla, si Papa ex certa scientia scribat sub forma præmissa, tunc gratiam nullam firmam & validam facit: quia (vt dixi) iam
4 cẽsetur gratia papalis.ipse enim† solus potest sanare nullitates prouenientes à iure positiuo. c. de transac. cum ibi nota. Sanat autem siue sanare intelligitur eo ipso quòd confirmat ex certa scientia gratiam nullam, argumento eorum quæ notantur in c.ij.de schisma.& in l.quidam consulebant ff.de re iu.
5 Sequitur & alius effectus ex huiusmodi literis.† Nam licèt mandatum legati de prouidendo super certo beneficio vacante, expiret ipso iure legato moriente, re integra, vt per Aegidium conclusi.cccccxliij.incip.conclusio. &c.præseruatur tamen & non expirat, quando Papa scribit in forma præmissa. Pari modo licet mandatum legati re integra expiret, nedum per eius mortem (prout dicit Aegidus) sed etiam finito legationis officio, quãdo ad collationem vacantis processum non extitit: non expirat tamen quãdo Papa confirmat talem gratiam scribendo vt supra, secundum glo.in dicto.cap.si apostolicæ.
6 Tertius effectus est, nam† mandatum legati non potest necessitare canonicos ad recipiendum aliquem contra statuta ecclesiæ & ipsius priuilegia, vt per glo.not.in c.pro illorum.de præbẽ.& ponit Panor.in c. cum M.Fer. in glo.super ver.vltra numerum.in fi.de constitu.Illis tamen per literas Papę sub forma præmissa derogatur per rationes de quibus supra.

De septima forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Septima forma mandati ponitur.*

2 *Exequutor ad prouidendum de Canonicatu & prebenda, an de illis poßit prouidere antequam vacent.*
3 *Papa non præsumitur rumpere certum Canonicorum numerum.*
4 *Exequutor non confert, nec reseruat certum beneficium antequàm vacet, bene tamen reseruat incertum.*

Eptima † principalis forma est, quando mãdatur exequutori, vt illi pro quo scribitur, prouideat de canonicatu, & præbendam ei dem conferat cum primùm eã vacare contigerit iuxta ea quæ habẽtur in c. abbatem. de rescrip. Pro cuius declaratione notandũ est, quia secũdum aliquos solet poni in huiusmodi mandato, vt prouideat de canonicatu statĩ, prout ponit gl. quę vtiť his verbis in hac forma. ĩ ça. si cleric⁹. in ver. posteà. de p̃bẽ. li, vi. 1

Vnde non immeritò potest dubitari, quid si in literis non exprimantur illa verba, De canonicatu statim. † an exequutor possit conferre canonicatum impetranti antequam vacet. 2

Circa quod sunt variæ opiniones, sed finaliter standũ est stilo curiæ, qui habet, vt exequutor possit de canonicatu prouidere in tali casu, sed ita demũ quãdo in literis adest clausula videlicet, Nõ obstànte certo canonicorũ numero, aliàs minimè, quia in dubio Papa † nò præsumiť voluisse rũpere certũ numerũ ĩ illa ecclesia, nisi aliud exprimat. sec. Cõpost. in c. eã te de rescrip. Nihilomin⁹ Dominicus & Pet. de Anch. quos simpliciter refert & sequitur Frãcus in d. c. si capitulo. tenẽt procedere prædictam conclusionẽ de mero iure, quanuis stilus id nõ haberet. Mouentur ista ratione, quia quando in literis aliud non exprimitur, non videtur includi ecclesia habens certum numerum. c. pro illorum, de præben. Consequenter non potest exequutor tali casu prouidere de canonicatu in ecclesia numerata, ex quo literæ illam non includunt, argu. c. fi. de præbend. 3

Quid autem † econuerso, an exequutor possit conferre præbendam antequàm vacet? Dico quòd certã confer re non potest, nec aliquem processum super ea facere, vt prob. in c. ne captandæ. ver. quod si fecerit. de conces. 4

præben.

præben.lib.vj.vbi probatur,quòd si exequutor ad prouidendum,expectanti de beneficio vacaturo certum beneficium nondum vacãs suæ prouisioni reseruet,inhibẽ átque,&c. talis reseruatio & processus inde sequutus non valent ex defectu potestatis ipsius exequutoris, qui non potest reseruationem facere super certo beneficio nondum vacante. Et ideo huiusmodi sua reseruatio tanquã nulla non afficit illud beneficium quo minùs eueniente vacatione possit ordinarius de illo disponere, vt est casus rotundus in d.c.ne captandæ,quem tex.ad hoc vltimũ dicit esse sing.Rom.consi. cccxxv. incip. Circa primum.in iij col.Sed primum vacaturum bene potest in genere reseruare:& secundum siue etiam vlterius, si hoc illi competit ex beneficio literarum:vt dicit text.in c. exequutor. de conces.præben,lib.vj. Ratio differentiæ inter prædicta ista est,quia primo casu timetur & subest votum captandæ mortis illius,cuius prębẽda seu beneficium sic in specie reseruatur: quæ ratio cessat in secundo casu, vt patet in dictis iuribus, & ponit Ægidius in simili casu conclu. dlxxxviij.

De octaua forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Octaua forma mandati ponitur.i. quando exequutor datur ad compellendum ordinarum vt prouideat.*

2 *Inuestitura quæ fit de beneficio non præcedẽte collatione,habet vim collationis.*

3 *Inductio in possessionem beneficij,an operetur collationem.*

4 *In quibus differt exequutor ad prouidendum,ab exequutore ad cõpellendum.*

5 *Quando Papa dat exequutorem ad prouidendum, dicitur adimere potestatem conferẽdi ab ordinariis secus si ad cõpellendum solùm.*

6 *Quando valeant gesta contra mandatum Papæ.*

7 *Decreti irritantis virtus ponitur.*

8 *Decretum irritans ligat etiam ignorantes, sed non quo ad pœnam.*

9 Subexe-

9 *Subexequutor an debeat esse qualificatus.*
10 *Nudum ministerium potest simplici presbytero. aut clerico demandari.*
11 *Exequutores ad compellendum dicuntur nudi ministri , & exequutores meri.*

Ctaua† forma est , per quam deputantur exequutores ad compellendum , puta quã do datur exequutor vt compellat ordinarium ad faciendum quod sibi mandatur. Ad cuius euidentiam sciendum est q. exequutor taliter deputatus non potest prouidere seu instituere , sed solummodo excommunicare obedire nolentes, vt dicit glo. & latiùs doct. in c. abbatem. de rescrip. Itẽ non potest in possessionem mittere, secundum gl. ibi. Ratio est, quia inducendo in possessionem , per indirectum & in quãdam consequentiam prouideret, iuxta illud qđ notant Compo. & Ioa. And. in nouella. in c. trãsmissa. de ele. dicentes † q inuestitura quę fit de beneficio nõ præcedẽte colatione, habet vim collationis : ad qđ bene vim facit tex. in c. pro illorum. ibi, inuestiuit. de præb. Istud idẽ tenet Ro. consi. cccxxxvij. incip. Quo ad primũ. Ratio horum est, quia ad positionem sequentis , ex præsumpta intentione illud agẽtis sequitur positio necessarij antecedẽtis. l. ad rẽ mobilẽ. iuncta. l. ad legatũ. ff. de procur. Sed ic est † q inductio in possessionẽ canonicatus & prębendæ seu alterius beneficij, non potest canonicè fieri absq; o q præcedat canonica collatio & institutio. vt in regu a prima , lib. vj. Ergo sequitur quòd talis exequutor d cõpellẽdum, qui prouidere non potest (vt dixi) non po est etiam inducere in possessionem virtute sui mandati, isi aliud in eo dicatur.

1 2 3

Et ex prędictis † patet vna differentia inter exequutoẽ ad prouidendum, & istum qui datur ad compellendũ: am iste prouidere non potest, nec in possessionẽ induce e, vt supra: sed ille bene potest. 4

Est & alia differentia: nam per solã pręsentationẽ man ati de prouidendo, factã per exequutorẽ ad prouidendũ apitulo & canonicis ad quos prouisio spectat, seu alteri rdinario collatori, afficitur prębẽda, ita vt si alteri cõfe-

ratur,nõ valeat collatio ſeu prouiſio , quãuis exequutor
nõ fecerit aliquã inhibitionẽ vel reſeruationẽ : vt eſt ca-
ſus in d.c.ſi capitulo.præallegato. Qui effectus nõ ſequi-
tur ex præſentatione literarum quã facit exequutor ad
cõpellendũ.vt probatur in c.ſi ſoli ordinario. de conceſ.
præb. lib. vj. Et hoc modo concordantur illa duo iura,
quæ prima facie videntur contraria. Ratio autem iſtius
diuerſi iuris ponitur per glo.in d.c.ſi capitulo.in ver.exe-
5 quatur.videlicet quia eo caſu quo† dat Papa exequutorẽ
ad prouidendũ,videtur ad ſe vel ad ſuũ exequutorẽ ad-
uocare diſpoſitionem beneficij illius , & per conſequens
adimit illam ordinario.arg.c.vt noſtrum.de appel.At quã
do dat exequutorẽ ad compellendũ, ceſſat penitus præ-
dicta ratio,& valet tunc collatio alteri per ordinarium fa
cta non obſtante mandato Papæ, vt ibi ad quod benefa-
6 cit glo.in cle.i.in ver.inhibentes. de iure patr. quæ dicit†
valere geſta contra mandatum Papæ per eum , qui aliàs
circa illud habet iuriſdictionẽ ex ſe ſcilicet contra faciẽs
veniat puniendus per iura præallegata.

Hoc tamen intelligo verũ,niſi in mandato exequuto-
ris ad compellendum Papa appoſuiſſet decretum irri-
tans:quia per hoc ligantur manus ordinarij etiã ante prę
ſentationem talis mandati,vt notatur in d. c. ſi ſoli in gl.
7 ſuper ver.contra ipſam. Videtur†enim ſuperior apponẽ-
do decretũ habere pro illicito omne quod in contrariũ
fieret per inferiorẽ etiã ignorãtẽ.c.dilecto.verſ.niſi forte.
de præb.& in c.pe.eo.tit.lib.vj.Facit ad hoc quod in ſimili
dicitur,ꝙ licet noua cõſtitutio nõ liget niſi poſt duos mẽ
ſes à die publicationis, vt in auth. vt factæ no.cõſt. & per
gl,in c.ij.in fine.de cõſt.legitur & notatur in c.nouerit.de
8 ſent.exc.tamen ſi noua conſtitutio habet † decretum ir-
ritans,ſtatim ligat etiã ignorantes,propter naturam de-
creti:& in hoc decretũ ipſum non imitatur naturam cõ-
ſtitutionis cui apponitur:vt ſentit gloſ.in c.j.in ver.refer-
ri.de conſ.præb.lib.vj.cum aliis per Philippũ Fran. ſuper
data eiuſdem lib.quicquid in hoc dicat glo.in proœ.Cle-
mentinarum in verb.de cætero.

Intelligo tamen ſanè iſtud vltimũ dictũ , videlicet vt
propter naturã decreti appoſiti in conſtitutione altere-
tur natura cõſtitutionis vt ſtatim liget etiam ignorantes
intel

intelligo (inquam) procedere quo ad nullitatẽ actus qui in contrarium geritur, ſed non quo ad pœnam, quæ non ligat ignorantes, vt vult glo. not. in ver. ex nunc. in clem. ij. de hæret. idẽ notat Lappus Abb. in cle. i. de elec. & Pau. in proœ. Clemen. 5.

Reperitur alia differentia, & ſic tertia inter prædictos exequutores: nam illi qui dantur ad prouidendum, debẽt eſſe qualificati, prout requirit c. ſtatutum. de reſcri. lib. vj. quia vt plurimũ tales exequutores dantur cum clauſula videlicet, Vocato dicto A, & aliis qui fuerint euocãdi, & c. maximè quando beneficiũ ſuper quo ſcribitur, eſt, iã plenũ. quo caſu ſunt veri iudices: quia debent procedere vocata parte, & cum cauſæ cognitione. c. exhibita. de iud. Conſequenter in talibus exequutoribus habet locum diſpoſitio dicti c. ſtatutum. tam quo ad perſonas quàm quo ad loca, prout expreſsè firmat deciſ. Rotę in nouis. ccclxx. incip. ex hoc & propter primum. Idem † procedit in ſubexequutore, cui non poteſt committi aliquid quod requi 9
rat cauſæ cognitionem, cum poteſtate aſſumendi officiũ iudicis, niſi ſit qualificatus, vt ſupra, prout ponit alia deciſ. xcx. incip. Nota quòd exequutor. in antiquis. Nudum † autem miniſterium ſimplici preſbytero aut clerico poteſt demãdari, ſecundum dominos vbi ſupra, arg. l. ſtatu 10
libera. §. fi. ff. de ſtatu libe. At ceſſant prædicta in exequutoribus qui dantur ad compellendum: † quia tales ſunt 11
nudi miniſtri & meri exequutores in compellendo ordinarium, & per hoc poteſt dici, quòd in eis non vendicat ſibi locum diſpoſitio dicti c. ſtatutum. Et hoc modo intelligo vnam deciſ. in nouiſ. cccclxix. incip. Si in forma. quanuis præfata deciſ. videatur innuere idem in exequutoribus ad prouidendum: quod ſatis poſſet procedere in exequutore ſimpliciter dato ad prouidendum de beneficio iam vacante, & per neminem occupato: aliàs ſi haberet aſſumere partes iudicis, tunc procederet quod ſuperius dixi. Et hoc modo poſſunt reduci ad concordiam præfatæ deciſiones.

De nona forma mandator. de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Nona forma mandati, i. exequutorum qui dicuntur misti.*
2 *Exequutor mistus nihil facit ante literarum præsentationē.*
3 *Appellatur ab exequutore misto, non à mero.*
4 *Compositum ex duobus simplicibus assumit naturam simplicis dignioris.*
5 *Exequutor mistus debet esse qualificatus.*

1 Nona forma † est exequutorum qui dicuntur misti videlicet partim ad prouidendū, & partim ad cōpellēdum, prout quādo datur exequutor qui illum pro quo scribitur, in canonicum recipi faciat per ordinarium vel capitulum: & de præbenda si qua vacat, alioqui de vacatura prouideat. Iste exequutor ideo dicitur mistus, quia in aliquo participat de exequutore ad prouidendum, & in aliquo participat de exequutore ad compellendum. Nā sicut exequutor ad prouidendum nihil facere potest ante præsentationem literarum, vt notat Ioan. Andre. in c. duobus. de rescrip. lib. vj. cum multis aliis iuribus, quæ allegat dec. Rotæ in nouis. ccccIix. incipien. Circa tertium:
2 eodem modo † exequutor mistus non potest exequi gratiam, nec aliquem processum fulminare ante præsentaliterarum, vt probat tex. iuncta glo. & ibi Arch. in c. tibi qui. eo. ti. & li. qui textus ponit formā exequutoris misti.
Secundò conuenit cum illo, quia sicut datus ad prouidendum debet esse qualificatus, vt superius dixi in forma præcedenti, ita & iste mistus, quia non habet nudum mi-
3 nisterium, vt prædixi. facit ad hoc bonum simile. † Nā licet à mero exequutore sententiæ non appelletur regulariter. l. ab exequutore. ff. de appel. tamē à misto bene appelatur, eò ꝙ tunc non habet nudum ministerium, sed ꝓcedit ad exequutionem cum aliquali causæ cognitione, iux. nota. in c. quo ad consultationem. de re iud. & in l. ab

exe

exequutione.C.quorum appel.non recip.

Præterea † compositum ex duobus simplicibus assumit naturam simplicis dignioris, vt probatur in cap. per tuas.de arbit.& patet ex notatis per glo. fi. in c. vnico de iure pat.lib.vj.vbi dicit quòd laicus patronus propter ecclesiam seu clericũ compatronum habet sex menses ad præsentandum.facit c.quod in dubiis.de consec.eccle.vel alt.ex quibus patet † quòd exequutor mistus debet esse qualificatus sicut exequutor ad prouidendum. 4 5

Participat tamen etiam cum exequutore ad compellendum:nã sicut per solam præsentationẽ literarũ factã exequutori ad cõpellendũ, non afficitur præbenda, nisi concurrat aliquid eorum quæ statim subiiciam, ita & in isto misto requiritur vnum de quatuor,vt inducatur affectio, videlicet quòd ordinario collatori intimetur per istum exequutorem,quòd vult præbendam seu beneficiũ conferre:aut quòd illud sibi reseruet, seu quòd illi interdicat illius collationem,siue quòd decretum interponatur,vt est casus in c.tibi qui.de rescr.li.vj.cum ibi notatis. t

De vltima forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Exequutores gratiarum deputare possunt subexequutores.*
2 *Delegati principis possunt subdelegare.*
3 *Subexequutor debet esse clericus.*
4 *Laicus non potest esse subexequutor.*
5 *Solus papa dat laico puro potestatem prouidẽdi de beneficiis.*
6 *De iure communi non potest deputari subexequutor incertus,bene tamen de stilo & consuetudine.*

Ecimò & vltimò, pro declaratione præmissorum dubitari potest de aliquibus, & primò vtrũ exequutores huiusmodi gratiarum possint committere exequutionem aliis, faciendo eos subexequutores, de quibus,item sub qua forma. Ad primum dico † ꝙ pssunt facere sub exequutores, quia habent iurisdictionẽ delegatã 1

nam eorum materia ponitur in tit.de offic. deleg.vt patet in c.si super gratia,& in c.is cui.de offi.deleg.li.vj. Ex quo datur intelligi,quod sunt delegati, per illud quod dicit gl. in c.i.eo.titu.& lib.& in cap. tibi qui.de rescr.vnde ex quo †sunt delegati, principis, possunt subdelegare. l.à iudice. C.de iudi.& in c.cum causam.de appel.

Qui autem & quales possunt esse subexequutores in
3 vim clausulæ Cæterum,dico†quod debent esse clerici: & licèt vna deci.xcix.inci.Nota quod exequutor. in anti.videatur requirere quòd sint presbyteri seu curati, tamen secundum stilum curiæ satis est quòd sint simplices clerici,prout attestatur alia decisio.ccclxix.inci.Si in forma. in
4 nouis. Ex quo infero quòd purus laicus†non potest prouidere tãquam subexequutor in vim clausulæ,Cæterum, quia laicis de rebus spiritualibus nulla est attributa facultas.c.ecclesia sanctę Marię.de const.c.decernimus.de iud.
5 & in c.fi.de reb.eccl.non ali.Solus†enim Papa & nõ alius potest dare puro laico potestatem prouidendi de beneficio,per illud quod notantur in §.verum. xxxij.di.

Ad vltimum,sub qua forma deputãtur subexequutores. Respondeo quòd in hoc stilus discrepat à iure, quia
6 † de iure communi exequutor non potest subdelegare exequutionem generaliter omnibus qui fuerint requisiti: quod procedit,siue dicamus huiusmodi subexequutores esse iudices,siue procuratores:seu defensores aut exequutores:quia omni casu non valet talis generalis subdelegatio,prout expressè firmat Lapp. allegat.cxxvij.incip.Anastasius canonicus.Idem tenet Domi consil.lxxv.incip. In causa magistri, &c. De stilo tamen & consuetudine aliter seruatur,quia mandatur generalier Abbatibus, Præpositis, Arch. &c. qui quidem stilus præualet iuri communi, iux.iura vulga.

Dictum est hactenus de variis formis literarum beneficialium circa gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo: dicendum est modo de secunda parte principali huius operis, videlicet, De Qual. & stat. Beneficiatorum.

De

De qualitate, & ſtatu Beneficiatorum.

SVMMARIVM.

1 *Multæ & variæ ſunt qualitates beneficiorum eccleſiaſticorum.*
Qui dicit beneficium eſſe ſimplex, non habet probare quòd non ſit curatum.
2 *Nullum beneficium habet curam, niſi habeat populum vel clerum.*
3 *Simplicia ſeruitoria beneficia quæ dicantur.*
4 *Præſtimonia quæ dicantur.*
5 *De præſtimoniis an ſit mentio facienda, & an illa ſint beneficia.*
6 *Pluralitas beneficiorum ſimplicium an ſit de iure permiſſa.*
7 *Beneficia quæ requirunt reſidentiam, ſunt incompatibilia.*
8 *Quando pluralitas ſimplicium reſidentiam requirentium ſit prohibita, & quando non.*
9 *Incompatibilitas circa beneficia dupliciter conſideratur.*

T ſciri poſſit quæ & qualia beneficia includantur in huiuſmodi literis beneficialibus: item quæ ſint cõpatibilia & quæ nõ: Sciendũ eſt † multas & varias eſſe qualitates eccleſiaſticorũ beneficiorũ: nã quædã ſunt ſimplicia, prout ſunt illa quæ non 1
habent populũ vel clerũ, & hoc de iure cõmuni. Hinc eſt ꝙ aſſerenti beneficio curã non imminere, non incumbit probatio talis negatiuæ: quia de iure ita eſt, † quòd nullum beneficium habet curam, niſi habeat populum vel clerum, vt dicit Ægidius concl. dclxxvj. incip. Si impetrãs. Horum autem ſimplicium quædam ſunt merè ſimplicia, alia ſimplicia † ſeruitoria, prout quando habent aliquod 3
onus annexum, puta dicere miſſam, vel iuuare presbyterum curatum in canendo, & aliis ſimilibus, arg. ca. ſignificatum. de præben. vbi dicitur quòd præbendæ erat onus annexum, quòd eam obtinẽs teneretur quotidie celebrare miſſam de ſancta Maria. Faciunt not. in cl. i. de offi. vic.

4 Nonnulla † appellantur præstimonia, quæ & ipsa sunt beneficia ecclesiastica, prout tenet Ioan. And. in c. postulasti. de rescript. ad quod facit bonus tex. in c. fin. in princip. de conces. præb. lib. vj.

5 Ex quo infertur, quòd † de illis etiã debet fieri mentio in impetrationibus beneficiorũ, sicut de beneficiis, vt per Ioan. Cal. in c. in nostra. de rescrip. & per Pau. in cle. ij. de offic. ordin, Licet contrariũ teneat idem Ioan. And. in ca. vnico. de rer. permu. lib. vj. dicens quòd præstimonia non sunt beneficia ecclesiastica, sed quædam stipendia, de quibus non est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali. Idem sentit Oldr. consi. cxxxix. aliàs clxiij. in tit. de rescript. Reperio tamen quòd hanc cõtrarietatem reducit ad concordiam Domi. consil. lxxxix. inci. vacante Archidiaconat. in fi. vbi dicit considerandã esse naturã præstimoniorũ: nã si præstimoniũ datur in titulum perpetuũ & habet annexũ aliquod obsequium spirituale, ita quòd intitulatus in eo arctatur ad seruitium ecclesiasticũ, dummodo illud sit tale quod non possit expediri per laïcum, tunc istis concurrentibus dicitur beneficium ecclesiasticum & de eo debet fieri mentio specialis, sicut de aliis beneficiis. c. ad aures. & cap. si proponente. de rescript. c. non potest. & cap. si motu proprio. de præbend. in vj Aut consistit in sola temporalitate, & nullum seruitium spirituale habet annexum, & tunc procedit prima opinio.

6 Dubitatur modo, † an pluralitas horum simplicium sit permissa de iure: quod est vtile scire ad multa, præcipuè propter clausulam, Volumus autem, quæ apponitur in literis expectatiuis propter beneficia incompatibilia. In hoc dubio doctores reperiuntur varij: nam alij tenent ꝙ sit prohibita: quia cum de iure cõmuni beneficiũ etiam minimum requirat residentiam c. conquerente. de cleric.
7 non residen. & † beneficia quæ requirunt residentiam, sint incõpatibilia: ergo sequitur ꝙ pluralitas etiã simplicium est prohibita de iure, nisi obtineatur dispensatio. & ideo dicit gl in c. dudũ. in ver. retinere. de electio. quòd qui habet plura beneficia, quorũ alterũ per se sufficeret, nõ potest sine mortali peccato retinere aliud, sed dispẽsatio reddit licitum, quod erat illicitum. Verior tamen videtur esse distinctio domini Anto. de Butri. in clem gratiæ. de rescri.

quam

quam refert & sequitur. Domi. in c. gratiæ. eo. tit. lib. vj. videlicet, Quòd † aut beneficia requirunt residētiam de iure communi, consuetudine, vel statuto: & tunc pluralitas talium est prohibita. Aut ius, consuetudo, vel statutū disponunt quòd non requirant residentiam, & in his pluralitas est permissa, etiā si redditus sint pingues, dūmodo in altero deseruiatur per sufficientem substitutum in onere si quod habet, assignata sibi congrua de redditibus ratione. c. eam te. de æta. & qualit. Aut statutum vel consuetudo nihil disponunt de residentia: & tunc quia (vt dixi) de iure communi beneficium etiam minimum requirit residentiā, pluralitas censetur prohibita de iure, nisi adsit dispensatio, vt suprà: vel nisi sunt talia beneficia, quæ nō conferuntur in titulum, sed in stipendium, puta pro sustentatione pauperū clericorū: in quibus non requiritur aliqua residentia. Hinc est quòd clerici coniugati possunt illa retinere, vt est casus multū not. in c. si qui verò sunt clerici. xxxij. di. & ideo de talibus beneficiis nō est necesse in impetratione facere mentionē, vt vult vna decis. in antiquis ccxxxij. quam refert Io. Milius. in ver. gratiā beneficij impetrās. Ex quibus apparet, quòd habere plura simplicia in titulum sine dispensatione, regulariter est prohibitum de iure, nisi cautum esset expressè, quòd non requirant residentiam, vt suprà. Et ne videatur hoc mirum, quòd simplicia etiam beneficia sint incompatibilia de iure, cū vsus & experientia se habeat in contrarium, ideo sciendum est quòd † incōpatibilitas potest duobus modis considerari. 9
Vno modo dicuntur illa beneficia incompatibilia, quę simul licitè & sine peccato absque dispēsatione teneri non possunt: & hoc modo plura simplicia in titulum dicuntur incompatibilia, vt superius dixi, dummodo alterum per se sufficiat, iuxta dictum Hieronymi transsumptiuè in c. xliiij. di. dū inquit, Tibi dico (ô sacerdos) de altari viuere, non luxuriari permittitur aliàs est genus negotiationis, & turpissimum vitium auaritiæ: quod detestatur idem Hieronymus in epistola ad Rusticum, transsumptiuè autem in c. diaconi. xcüj. dist. dum dicit, Ex quo in ecclesiis, sicut in Romano imperio creuit auaritia, periit lex de sacerdote, & visio de propheta.

Sed curiales hæc non bene seruant, imò multi de pa-

trimonio Iesu Christi ditati retrocedunt, vt dicit tex. in c. cum ex eo. de electio. li. vj. & omnes sumus in eadem damnatione. Circa tamen sublimes & literatas personas huiusmodi pluralitas facilè esset toleranda, per illud quod dicit tex in c. de multa. in fin. de præben.

Alio modo & secundo casu illa dicuntur beneficia incompatibilia, per quorum vnius assequutionem aliud vacat, dicto c. de multa. Vbi disponitur quòd quicunque habens beneficium curatum, vel dignitatẽ, aut personatum etiam non curatum, si recipit secundũ tale, vacat primum ipso iure. Et idem est, si recipiat alterum de his prohibitis simul cum alio. Vnde si habens personatum recipit dignitatem vel beneficium curatum, aut è conuerso, vacat primum, vt ibi. & in c. i. de consuetu. li. vj. vbi additur idem de officiis perpetuis, vt quis non possit retinere plura simul sine dispensatione: & de tali incompatibilitate intelligitur illa clausula, Volumus autem, &c.

Incompatibilitatis ratio.

SVMMARIVM.

1 *Circa incompatibilitatem considerantur quatuor tempora. Canonicatus & Capellania in eadem ecclesia non sunt incompatibilia, cum sint difformia.*

2 *Per assequutionem secundi simplicis beneficij sub eodem tecto non vacat primum ipso iure.*

3 *In literis fiat mentio de Canonicatu & præbenda.*

4 *Papa in dubio præsumitur conformare se cum dispositione iuri communis.*

5 *Sufficit facere mentionem de præbenda.*

1 CIrca istam incompatibitatem † considerantur quatuor tempora, prout eleganter prosequitur Cardi. consi. iij. incipien. Domina, &c. vt ibi latius per eum: vbi etiam concludit ꝙ canonicatus & capellania non sunt incompatibilia de iure in eadem ecclesia, accipiendo incompatibilitatem secundo modo: & ideo habens capella-

niam

niam si consequatur canonicatum ibidem, per † assequutionem alterius primum non vacat ipso iure, cum sint difformia. faciunt notata per docto. in d.c. i. de consuetu. & in c. cum iamdudum. de præbend. Puto tamen ego quòd cadunt sub prima incompatibilitate: quia negari non potest quin canonicus præbendatus dicatur beneficiatus, vt colligitur ex vna decis. in nouis. ccccxlv. incipien. Si legatus. Et ideo si habet sufficientem præbendã, tali sufficientia, de qua per glo. & docto. in c. cum adeo. de rescrip. & in c. de monachis. de præbend. nõ poterit absque dispensatione retinere eã licitè & sine peccato vnà cum alio beneficio. 2

Hinc dicunt docto. quòd canonicus † impetrãs beneficiũ facta mentione canonicatus tãtùm & non præbendæ, nulliter impetrat: quia potest esse quòd sit canonicus non præbendatus: ideo supplicatio sua non informat plenè Papã, qui forte non cõcessisset aliud beneficiũ obtinẽti præbendã, si de præbẽda fuisset expressum, cum sint in compabilia primo modo, vt supra dictũ est Papa † autem in dubio præsumitur conformare se cũ dispositione iuris communis. c. causam quæ. de rescrip. & in c. proposuit. de cõces. præbẽd. & istam conclusionẽ firmat Panor. & Moder. in c. cũ adeo. de rescris. & Decis. Rotæ. ccccclix. incip. quidam habẽs. in nouis. Quod verum est, procedit secũdum Cõpilatorem ibidem de Canonicatibus & præbendis distinctis. Secus in nõ distinctis, & præsertim in præbẽdis cõsequutiuis, quas quis consequitur eo ipso ꝙ Canonicatũ adipiscitur c. fi. de conces. præben. libr. vj. Idem de portionibus præbendalibus: in quibus casibus præbẽdæ cẽsentur annexæ canonicatibus, & sunt de iuribus & pertinentiis ipsorũ, de quibus necessarium nõ est facere mentionẽ, argu. c. super eo. de præben. li. vi. Quid autem † econtra, vtrum sufficit facere mentionem de præbẽda, & tacere canonicatum? Domini de Rota antiquitus tenuerunt quòd sic, vt ponit decis. cccccxlvij. incip. ꝰtrum canonicus. & alia in antiquioribus. in ti. de præben. secũda in ordine. quia. isto casu cessat ratio retrahens Papã à concessione, quæ militat in casu præcedenti. 3 4 5

De

De qualitate beneficiorum quæ sunt curata.

SVMMARIVM.

1 *Cura consideratur dupliciter, largè videlicèt & strictè, quæ declarantur.*
2 *Beneficium quod dicatur Curatum.*
3 *Beneficium quod aliàs fuit curatum, non dicitur incompatibile, si actu non habet parachianos.*
4 *Actus sepeliendi non facit dici ecclesiam curatam, nec actus baptizandi.*
5 *Actus baptizandi quandoque licitè per laicum exercetur.*
6 *Cura etiam fori pœnitentialis non per laicos sed clericos potest præscribi.*
7 *Quæ requirantur vt beneficium dicatur curatum.*
8 *Fratres mendicantes non possunt dici curati.*
9 *Exercens curam nomine alieno non dicitur curatus.*
10 *Per mortem vicarij perpetui ecclesia dicitur vacare.*
11 *Si duo instituantur in ecclesia parochiali, neuter censetur curatus.*

Irca secundum qualitatem beneficioru͂ quæ sunt curata, sciendu͂ est, quòd cura †potest considerari dupliciter, videlicet
1 largè & strictè, vt ponit Inno. in c. cum satis. de offi. archi. Largè cura dicitur potestas fori cōtētiosi, prout est suspēdere, excōmunicare, absoluere, visitare &c. alia huiusmodi, quę tēdu͂t ad correctionē moru͂. c. dudu͂ ecclesia. de elec. & ibi bona glo. Hanc cura͂ possunt habere Archidiaconi, & alij inferiores prælati. c. i. de offi arch. & per doc. in c. cum contingat. de foro cōpe. Strictè cura dicitur potestas ligādi & soluendi in foro pœnitentiali: & hæc ī nullo potest esse, nisi sit sacerdos. can. in nouo. xxj. di. & in c. omnis. de pœni. & re.

2 Dicitur† ergo beneficiu͂ curatu͂ illud de quo constitutum est quòd habeat potestatem fori pœnitentialis, dato quòd actu non exerceat curam, vt quia recesserunt parochiani, prout formaliter dicit Car. consi. xlviij. incip.

Quidam nobilis. Licèt in hoc vltimo contrarium teneat Fede.de Senis cõsi.cxxxv.incip. Casus talis est, vbi dicit quòd licèt olim † beneficium fuerit curatum, ex quo ta- 3
men modo non est, vt quia actu nõ habet parochianos, nõ dicitur incompatibile, ita vt per assequutionem illius vacet aliud curatum: allegat Host.in c.quia nonnulli. de cleri.non residen.& quod notat Ioan. An.in cap.licèt ca non.de elect.libr.vi. Nihilominus vtraque opinio diuersis respectib⁹ potest esse vera. Prima, quo ad hoc vt de tali cura fiat mentio in impetratione. Secunda, vt non dicatur incõpatibile cum alio curato, & de quo latiùs per doc, in cap.de multa.de præben.

Illud etiam notandum est quod ibidem subiicit Federi. videlicet quòd † actus sepeliendi non facit dici ecclesiã 4
curatã: nam sine cura potest habere cœmeterium ex cõsuetudine vel concessione episcopi. allegat Archi. enim. c.i.de sepultu.& Hostien, in d.c.quia nonnulli. Similiter per actum baptizandi non intelligitur quis habere curã, ex quo non habet certam parochiam: quod etiam tenet paul.in cle.vni.de bapt.& seqtur Cardi.in iiij.q. qa † act⁹ 5
baptizãdi licitè quãdoq; exercetur per laicũ: vt in §.verũ. xxxij.distin.& tamẽ laicus nõ est capax curę, nec etiã mulier, siue loquamur quo ad forũ pœnitẽtiale, siue quo ad cõtẽtiosum.c.omnis, & ca.noua de pœnitẽ.& remis. Imò tales personæ nõ possunt præscribere curã, quia præscriptio non procedit sine possessione: tales † autem sunt in- 6
capaces possidendi spiritualia.c.causam quæ. de præscri. cũ vulgu. Sed per alios, qui sunt capaces possidendi huiu modi iura, potest præscribi cura fori etiam pœnitentiais, vt ponit Cardi.in cle.ij.§.fina.de religio.domi.& in d. c.cum satis.de offi.arch.quod est notandum.

Patet igitur ex præmissis beneficiũ † dici curatũ, quado 7
habet certã parochiã, seu aliquãdo habuit cum potestate fori pœnitentialis, quæ cõsistit circa ea quæ præmisi. Ex quo datur intelligi quod non sufficit potestas fori pœnitẽtialis sine certa parochia, ad hoc vt qs dicatur curat⁹: aliàs qlibet sacerdos ex quo habet potestatẽ ligãdi & soluẽdi, diceretur curatus, ꝙ esset absurdũ: & hoc sentit glo. not.in cle.dudũ. in ver.impendãt.de sepultu. dicẽs quòd licèt † fratres prædicatores & minores possint ex priui 8
legio

legio illius constitutiõis & clem. exiui. exercere ea quæ
sunt fori pœnitentialis,non tamen per hoc sunt censen-
di curati.Et ratio est secũdũ glo.(quã rationem ego pon
dero)quia nec ipsi astricti sunt ad exercitium curæ,nec fi
deles sunt astricti vt foro pœnitentiali ad eos recurrãt.ad
idem bona glo.in clem.i.in. ver. presbyteri .de priui.quã
dicit sing.Panor.in c.significasti.de fo.compe.in c.omnis.
de pœnit.& remis.

Requiritur & aliud vltra parochiam & parochianos
9 vt quis dicatur curatus, videlicet quod † exerceat curam
nomine suo,& non alieno,vt ponit Pet.de Anch.& Imo.
10 in clem.vn.de offi. vica. & latè per doct.in c.extirpandæ.
§.qui verò.de præben.in quibus locis tractatur etiã † an
perpetu⁹ vicarius dicatur curatus, ita vt talis vicaria per
petua censeatur incompatibilis cum alio curato.de quo
latiùs in dictis iuribus. Hoc solum non prætermittam,
quòd per mortem vicarij perpetui in ecclesia parochiali
dicitur vacare ecclesia , potest impetrari vt vacans , quia
licet non careat principali prælato , vacat tamen ex eo
quia secundario prælato viduata est, prout concludit
Aegidi⁹ cõclusi. dccij.inci.Supposito quòd episcop⁹,&c.

Requiritur & tertium vt quis dicatur curatus,ꝙ tan-
quam prælatus suo nomine singulariter ad regimẽ paro
chialis ecclesię& populi assumatur:& ideo cõsuluit egre
giè Oldra.consi.lxvij.inci. Quæstio talis est,&c.quòd si
11 †duo instituãtur in ecclesia parochiali, ita quòd quilibet
ipsorum consueuit audire confessiones, & cætera facere
quæ spectãt ad curã animarũ,nullus seu neuter eorũ cẽ-
setur curatus nec in eis habet locum dispositio c. licèt
canon.de elect.lib.vj.nec cap.de multa.quod probat per
multas rationes.bene facit tex.in c.sicut vna xxj. quæ.ij.
ibi.sed vnum tãtummodo habeat sacerdotẽ.Aliàs in vna
ecclesia & sic in vno corpore essent duo capita, quod est
monstrũ.c. quia pleriq;.de offi. ord.cum aliis pulchris ra
tionibus,vt ibi per Old.

Visum est ex parte subiecti quæ requirãtur vt benefi-
ciũ dicatur curatũ . videndũ est modò de requisitis circa
personas huiusmodi beneficia obtinentes , seu obtinere
volentes:nã maior idoneitas requiritur in curatis quàm
in simplicibus,cum sit ars artium regimen animarum.c.

pe.de ætate & qualit.præficiẽdorum. Et ideo requiritur.

Beneficij in obtentione quæ requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur vt quis poßit obtinere beneficiũ curatum.*
2 *Ætas ad curatum est xxv.annorum.*
3 *Parochialis in titulum minori xviij.an.sed in commẽdã vsq; ad eundem annum, deinde in titulum datur.*
Parochiales quibus personis soleant commendari.
4 *Episcopi quando non dispensent circa curata.*
5 *Solius Papæ est contra concilia dispensare.*
6 *Ex magna causa episcopi dispensant contra concilia.*

PRimò † q; sit legitimus: aliàs solus Papa 1
dispẽsat cũ illegitimo, vt possit obtinere beneficiũ curatum: consequenter id episcopis est interdictũ. Episcopi enim dispẽsant cũ illegitimis solùm vt possint obtinere simplicia, vt leg. & nota.in c. i. de fil.presb.lib. vj. dummodo parentes eorum ibidem non ministrent. Et ideo quando quis petit à Papa quòd possit tenere beneficium in ecclesia in qua genitor suus fuit, & est vel erit beneficiatus, secũ dispensatur, sed solẽt in signatura addi hæc verba, videlicet, Dummodo simul non ministrent.

Secũdò requiritur quòd sit in ætate † legitima, scilicet 2
xxv.annorum.c. cum in cunctis. de elec. & not.in c.si eo tempo.de rescrip.lib.vj.

Hinc est quòd de stilo curiæ non datur † parochialis 3
in titulũ minori xviij annorum, sed in commendã, vsque ad decimumoctauũ, & deinde in titulũ. Regulariter autem parochiales non commendantur nisi episcopis, vel prȩlatis, aut valde qualificatis. Aliquãdo tamen cõmendantur regularibus personis, sed vna tantũ & nõ duæ, similiter nec locus canonicalis aut portio.

Et in præmissis episcopi † dispẽsare nõ possunt quacũ
que causa subsistente, secundum Io. Mo.in c.cupientes. 4
§.deniq;.

§.denique.de elec.lib.vj. & Ioan.And.in c. vnico de ætat. & qual.eo.lib.Rationem assignat Philippus ibi, quia absurdum esset quòd episcopus contra tam solenne concilium, de quo in d. cap. cum in cunctis. posset dispensare: nam illud est † solius Papæ, dispensare scilicet contra con
5 cilia.c.significasti.de ele.non autem inferioris, etiam si sit legatus de latere, vt nota.in c.dilec.de præben.& per Ioa. An.in add.Spec.in tit.de dispensa.§.consequenter.in prin. licèt Arch.in c.licèt canon.de elec.li.vj teneat contrariũ. pro quo facit vna deci.ccxlij.inci.In religioso.ĩ nouis.Vbi
6 dicit quòd ex magna † causa vtilitatis vel necessitatis dispensant episcopi contra concilia generalia.c.tali. & can. exigente.i.q.vij.Et per hoc infertur ibi ꝙ ex magna causa potest episcopus dispensare cum monacho assumẽdo ad ecclesiam parochialẽ, licèt illud sit expresse prohibitum per concilium Lateran. vt in c.ij.de stat.mona.Sed quãuis hæc vltima opinio possit procedere de iure, arg.l. si hominem.ff.mand. & quod per illam legem in hoc proposito scribit Panor.in c. at si clerici.§.de adulteriis.de iud.& latè per dominum And.Siculum in repeti.rubricæ, C. qui admitti.& per Fel.i.c.in de consti itu. primam tamẽ tenet curia, vt nota.in d.iur.

Simplicia beneficia quam ætatem desiderent.

SVMMARIVM.

1 *Ætas quæ requiratur in obtinentibus simplicia beneficia.*
2 *Episcopi dispensant cum maiori xx. annorum ad dignitates sine cura & personatus.*
3 *Papa consueuit dispensare ad vnum curatum cum non qualificato constituto in xix. anno & ad duo in ætate legitima, & cum nobilibus in minori ætate.*
4 *In Francia Papa dispensat ad curata, vt hic.*
5 *Curatus ad sacerdotium intra annum promoueatur, aliàs priuatur.*
6 *Per assequutionem secundi curati vacat primum curatum.*
7 *Declaratio extrauagantis, Execrabilis, & c.de multa.ponitur.*

tur.

8 *Beneficium simplex requirens residentiam dicitur incompatibile cum curato, non tamen vacat ipso iure, sed debet priuari nisi resideat.*

9 *Vt sit locus extrauaganti Execrabilis, quæ requirantur.*

10 *Archidiaconatus dicitur personatus sonans in nomen dignitatis.*

11 *Conuocans capitulum an habeat iurisdictionem contra vocatos venire nolentes.*

12 *Pacifica possessio requiritur vt locum habeat extrauagans Execrabilis, &c. de multa.*

13 *Quis dicatur stetisse in pacifica possessione.*

14 *Pacifica possessio quæ requirat.*

15 *Beneficia consecrati in episcopum quando non vacent.*

Viusmodi autẽ idoneitas respectu † ætatis 1
non requiritur in obtinentibus simplicia beneficia: quia in illis maior septem annis idoneus reputatur etiã ad canonicatum ecclesiæ cathedralis. c. si eo tempore. de rescri. li. vj. & not. gl. in specie. in c. ex eo. de elec. eo. li. Idem ponit Rota de. cciiij. incip. Nota ꝙ maior, in antiqs. licèt per vnã regulam Cancellariæ factã per Gre. xj. caueatur aliter, videlicet ꝙ prębendę ecclesiæ cathedralis nõ nisi habentibus xiiij. annos conferantur: quo casu annus cœptus nõ habetur pro cõpleto, vt ponit alia decis. cccxxiiij. incipiẽs, Supposita. in nouis. & Ægidius concl. dccxxvij. quę idem dicit.

Solet tamen dispensari ad canonicatus & præbẽdas in cathedralib⁹ etiã metropolitanis & ĩ collegiatis ecclesiis cũ cõstitutis in viij. anno, regulis cõtrariis nõ obstãtibus.

Non prætermitto vnum, quod videtur satis mirũ circa istam idoneitatem in curatis respectu ætatis: quia in hoc † episcopi dispensare nõ possunt vt supra, & tamen dispẽ 2
sant vt minores xxv. annis, dũmodo peregerint vigesimũ annum, possint obtinere personatus vel dignitates sine cura. cap. i. de æta. & qualita. lib. vj. nisi dicatur hoc ideo esse, quia non requiritur tanta idoneitas in dignitatibus, quanta in beneficiis curatis, cum sit ars artium regimen animarum, vt suprà in alio proposito dixi.

3 Consueuit tamen Papa † dispensare super defectu ætatis pro non qualificato ad vnum curatum in xix.anno, & de secũdo in ætate legitima. Sed ꝑ nobilibus vel aliàs qualificatis ad vnum curatum in xvij.anno, de secundo in xx.& de tertio in ætate legitima. Cum talibus enim dispensatur ad tria incõpatibilia. arg. c. de multa.in fi. de præb.cũ aliis minimè,nisi ex singulari gratia. In Francia
4 †tamen pro omnibus & etiam pro non qualificato ad vnum curatum,in xij.de secundo in xv.anno , & de tertio in ætate legitima.

5 Tertiò requiritur † quòd sit sacerdos,vel quòd intra annum ad sacerdotiũ promoueatur,aliàs lapso anno integraliter,& cessante iusto impedimento si promotus nõ fuerit,remanet priuatus ipso iure , nec in hoc episcopi dispensare possunt,nisi ratione studij. Hæc probantur in c.licèt canon.& c.commissa.iunct.c.cum ex eo. de elect. in vj.

Quartò requiritur quòd non habeat aliud curatũ seu
6 aliud incompatibile:aliàs per † adeptionem pacificam secundi vacat primum ipso iure, per constitut, Execrabilis. Ioan.xxij.& per cap.de multa. de præb. Sed in hoc plus
7 disponitur per constit. execrabilis. quia † per illam qui consequitur secundum incompatibile,tenetur renuntiare primo absque moræ dispendio, verbo & facto in manibus ordinarij sub testimonio publico,aliàs efficitur inhabilis ad ordines ecclesiasticos sacros, & ad ecclesiastica beneficia(vt ibi)& debet intelligi de tali incompatibilitate,quæ inducit priuationẽ ipso iure,prout est in duobus curatis,aut in curato & dignitate vel personatu etiã sine cura vel officio perpetuo,iuxta dispositionem dictorum iurium & c.1,de consuetu.lib.vj.

8 Secus dico in alia dissimili incõpatibilitate,puta† si habens vnũ curatũ adispiscatur beneficiũ simplex requirẽs personalem residentiam ex priuilegio vel statuto siue cõsuetudine:nam licèt tale etiam beneficium sit incõpatibile cũ vno curato vel aliquo alio de prædictis,vt notat Innoc.in c.ex tuæ.de cler.non resid.& clariùs in cap.fi.eod. titu.& Ioan.And.in clemẽ. gratiæ.in glos.iij. de rescrip. nihilominùs per adeptionem secundi talis nõ vacat primum ipso iure, Nam licèt possit priuari tali beneficio

requi

requirente residētiam, nisi in eo resideat, non tamen ipso iure priuatus est aliquo illorum, vt ponit decis. clxxxiiij. incipien. Nota quòd habēs. in antiquis. & ratio est, quia dispositio dictorum iurium, maximè cōstitu. execrabilis. pœnalis est, & debet solùm in terminis suis teneri.

Item & secundò ad hoc vt sit locus† dictæ constitutioni execrabilis. & pœnis in ea contentis, circa dignitates & beneficia incompatibilia, requiritur, quòd illa sint curata strictè vel saltem largè, secundum quod ponit In. in c. cum satis. de offi. archi. & supra declaraui, videlicet quòd habeant curam fori pœnitentialis vel contentiosi, prout innuit d. constitutio ad fi. 9

Et ideo tenui in quæstione occurrente in facto, quòd obtinens personatum† qui sonat in nomen dignitatis de 10 iure communi, prout est Archidiaconatus, vt po. decis. clxxiij. incip. De th s uraria. in nouis. si retinet illum absque dispensatione cum beneficio curato, certè non incurrit pœnas dictæ constitutionis exectrabilis. dummodo talis dignitas non habeat curam strictè vel largè. Vnde habet locum isto casu dispositio c. de multa. sæpius allegati. Dicebā istud procedere etiam si obtinēs talē dignitatem haberet conuocare capitulum: † quia per hoc nō 11 liceretur habere aliquam iurisdictionē fori contentiosi, cū non possit punire in aliquo nō veniētes ad capitulum. Hæc est enim pœna canonicorū qui fuerunt vocati, si cōtemnunt venire, quia faciunt se alienos quo ad illum actum pro illa vice, intantum quòd valet quòd faciunt reliqui capitulantes, vt dicit Innoc. in capitul. i. de ma. & obe.

Tertiò, ad hoc vt sit locus dictis iuribus, requiritur† q̄ 12 vtriusq; incōpatibilis habeatur pacifica possessio. Secus ergo si non esset pacifica ex aliquo impedimēto. c. cōmissa. de electio. lib. vj. & licèt varient doct. & glo. quæ dicatur pacifica possessio, vt in d. c. commissa. & etiam quædā decis. Rotæ. videl. lxj. incip. Sufficit impetranti. & xxxvj. inci. Nota quòd vbi aliquis. in antiquis. tamen quo ad hoc approbata est opi. Archi. & glo. in di. c. commissa. vt nō sit locus cap. de multa, & similibus iuribus: nisi quando secunda assequutio est pacifica nedum de facto, sed etiam de iure, puta si statim & incontinenti non fuit

turbata & litigiosa, prout di. Ægidi' cõclusio.cccccxcvij. incip. Non est locus, & c.& ideo glo.in d.c. commissa dicit quòd si possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur. Dicitur autem aliquandiu ste
13 tisse in † pacifica possessione, qui possedit pacificè per vnum mensem, vel ad plus per duos, sec. docto. ibi Facit ad hoc quod not. Io. And. in c. ex parte abbatissæ. de priuile. Vbi dicit quòd dictio, diu, refertur secundum stilum curiæ ad xl. dies.

14 Quartò & vltimò, ad hoc vt sit locus dict. iuribus, requiritur quod habeat pacificam possessionem † nedum beneficij, id est exercitij curæ, sed etiam fructuum vel maioris partis eorum. Non enim sufficit pacifica possessio solius curæ, & minoris partis fructuum: quia licèt illud sufficiat quo ad ordinẽ, non tamẽ sufficit quo ad incursum pœnarum dictorum iurium, nec quo ad in
15 ducendam vacationem primi curati ipso iure, prout tenent communiter doct. in d.c. de multa. & glo. not. per illum tex. in c. si tibi concesso, de præb. lib. vi. Vbi vult, † ꝙ beneficia promoti ad episcopatum, non vacant etiã post consecrationem & adeptã possessionem, si fructus episcopatus aliquo tempore debentur alteri ex aliqua causa. Idem seq. Roma. consi. cccxxxiiij. incip. Circa primum. & alio consil. ccclv. in pen. col. illã etiam gl. exclamat ad hoc propositum, & Dom. cons. lxxviij. incip. Formantur, &c. Ex hoc infero quòd promotus ad episcopatum titularẽ non perdit priora beneficia, per supradicta.

Dixi breuiter de requisitis quo ad personas huiusmodi curata beneficia obtinentes, seu obtinere volentes. Dicendum restat de modo & forma impetrandi.

De modo & forma impetrandi.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas curæ exprimatur in impetratione.*
2 *An & quando appellatione beneficiorũ veniant curata.*
3 *Indultum cardinalium includit beneficia suorum familiarũ etiam curata.*
Episcopi quando non dicantur familiares cardinalium.
4 *Pro*

14 *Procurator ad impetrandum vel acceptandum acceptat etiã curata.*
15 *Curata veniunt in literis motu proprio concessis.*
16 *Cura an exprimi posit per æquipollens.*
17 *Quando aliquid est datũ pro forma, æquipollens non sufficit.*
18 *Electus acceptando declarat votum suum.*
19 *Forma verborum baptismi non potest alterari.*
10 *Distinguitur an æquipollens satisfaciat.*
11 *Verba gratiæ solùm comprehendunt quod necessariò inferunt.*
12 *Capitulum præscribit iurisdictionem corrigendi singulos de capitulo, excludendo episcopum.*

Ebet ergo in impetratione talium exprimi † qualitas curæ, aliàs curatum nõ includitur.c.cum in illis .in princip.de præb. lib. vj. vbi dicitur quòd si mandatur prouideri de dignitatibus vel aliis beneficiis ecclesiasticis, curata non includit, ex quo non exprimitur de curatis. & hoc idem obtinet in impetratione iã vacantiũ, per regulã Cancellariæ disponentẽ quòd aliàs gratię desuper factæ sint nullæ:& hoc defectu intentionis cõcedẽtis, qui forte gratiã nõ cõcessisset, si qualitas curæ fuisset expressa, ex quo in curatis requiritur maior idoneitas, quàm in aliis beneficiis, vt ibi. 1

Prædicta tamen procedunt in literis ambitiosis cõcessis ad petitionẽ supplicãtis:in quibus non veniũt curata, de cura non habita mentione, vt suprà.

Secus est in literis non restringibilibus, sed ampliãdis, vt puta quando sit gratia in alium deriuatiua, quæ est fauorabilis & amplianda.c.dudũ.& c.si cui. de pręb.lib.vj. Tali casu & aliis similibus † appellatione beneficiorũ veniũt non solũ simplicia, sed etiam curata, licèt de cura nõ sit facta mẽtio, secundum doct.in d.c.cũ aliis. Quod fundatur duplici ratione, videlicet tum propter gratiam principis, quæ tali casu fauorabilis est & amplianda, ex quo in ea cessat ambitio. Tum etiam quia de propria significatione appellatione beneficij venit beneficiũ cum cura, præterquàm in literis restringibilibus, sec.Inn.in c.fi.de præbend. Ex quo infero tria quæ sunt notanda. 2

3 Primum,† quòd in indulto Cardinalium de conferendis beneficiis suorum familiarium includũtur omnia beneficia etiam curata, vt po. Feder. consl. lxxij incip. Factum
4 tale est, &c. Et nota quòd † episcopi non sunt familiares Cardinalium quo ad indultum prædictum: licèt in supplicatione super beneficiis episcoporum cõsueuit poni hæc clausula, & quod exprimi possit si dictus N. episcopus fuerit familiaris continuus commensalis alicuius Cardinalis, dum in minoribus erat.

5 Secundum, quòd † procurator habens mandatum ad acceptandum vel ad impetrandum beneficia, poterit acceptare beneficia etiam curata, sec. Imol. in c. accedens. in iij. col. de præben. quia tale mandatum non est odiosum, sed fauorabile.

6 Tertium, quòd † si literæ conceduntur motu proprio, tunc veniunt etiam curata, licet de cura non fiat in literis mentio, vt sentit glo. & seq. Lap. in d. c. cum in illis per bonam rationem, vt ibi per Philip. quicquid dicat Domin. ibidem.

Sed circa expressionem curæ in impetratione dubita-
7 tur de aliquibus. Et primò † vtrum sufficit exprimere curam per æquipollens: quod videtur, quia regulariter non refert quid ex æquipollentibus fiat. l. præsens. cum ibi no. C. de sentent. cum similibus. Econtra videtur quòd non quia vbi requiritur certa expressio pro forma (prout in hoc casu impetrationis curatorũ, vt supra) tunc non sufficit illud exprimere per æquipollens, imò tali casu longe differt quid ex æquipollentibus fiat, vt di. Bal. in l. si institorem seruum ff. si cer. pet. Et ideo tenuit collector decisionum decis. dccexliiij. incip. Canonici. in antiquis. quòd si compromissarij habent in forma mandati, vt scrutentur vota omnium & singulorum, & ipsi inuenientes maiorem partem concordem in quẽdam de capitulo, ipsum eligunt eo non scrutato: certè non dicitur seruata forma
8 compromissi: ideo electio non valet, quia † licet ille acceptando declaret votum suum, vt ponit gl. in c. cum in iure. de elec. tamen non dicitur formaliter scrutatus. Similiter dixit Inno. & seq. doc. in c. i. de baptis. quod non sufficit
9 dicere, Baptizo te in nomine Trinitatis, quia † illa verba, videlicet, Baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti

ſancti,ſunt de forma. Faciunt multa ſimilia, quæ cumula-
uit dominus Feli.in c.cum dilecta.ver.amplia.xi.de reſcri.
Cum ergo(vt dixi)expreſſio curę requiratur pro forma in
impetratione curatorum.d.cap.cum in illis.videtur quòd
non ſufficit illam exprimere per æquippollẽs. Iſtam quæ-
ſtionem videtur terminare vna deciſio,(licet de prædictis
motiuis non faciat mentionem)in ordine xiij,inci. Vtrum
cum quis impetrat.in tit.de præben.in antiquioribus, di-
ſtinguendo,quòd † aut æquippollens expreſſum eſt tale, 10
quòd de neceſſitate & infallibiliter infert curam, prout ſi
exprimitur , quòd tenetur audire confeſſiones , conferre
eccleſiaſtica ſacramenta,& alia huiuſmodi:&iſto caſu ta-
lis expreſſio ſufficit,ex quo talia verba æquipollentia in-
ferunt veritatem facti infallibiliter. Secus ſi exprimeretur
æquipollens neceſſariò curam non concludens , prout ꝙ
beneficium vel eccleſia habet cœmeteriũ vel fontem ba-
ptiſmalem:quia talia non inferunt curam neceſſariò vt ſu
perius dixi. Conſequenter non probat hoc eſſe, quod ab
hoc contingit abeſſe.l.neque natales.& c.in præſentia. de
proba. Et iſtam partem pulcherrimis rationibus ſequitur
cõſulendo Card.conſ.xxx.incip. Quidã à presbytero. vbi
tenet quòd impetrans dignitatem curatam , non ſufficit
quòd curæ faciat mentionem per æquippollens , puta
quòd habet collegium. Quia † verba gratiæ beneficialis 11
conceſſæ ad inſtantiam impetrantis,ſolum comprehen-
dunt illud quòd neceſſariò ex vi verborum inferũt, vt eſt
caſ.in ca.non poteſt.in ſi.de præben.li.vj. vbi ſi impetrans
beneficium adiecit clauſulam, Non obſtante alio benefi-
cio,&c. operatur ſolum ſublationem ſubreptionis , non
autem diſpenſationem. Sed poſſibile eſt quòd eccleſia ſit
collegiata & curata,& quod dignitas principalis ibi non
ſit curata, vt quia ex ſpeciali diſpoſitione inſtituentis vel
alio iure poteſt curæ parochiæ & collegij ad alium perti-
nere,vt probat.ex nota.in c.ſtatutum.de elec.li.vj. & in c.
irrefragabili.§ exceſſus.de offic.ordi. Vbi probatur quod
†capitulum poteſt præſcribere iuriſdictionem corrigen- 12
di ſingulos de capitulo excludendo epiſcopum, ita quod
non ſit locus præuentioni,ſecundum Ioan. And.ibi.

Dignitas absque fructu in ecclesia quandoque confertur.

SVMMARIVM.

1 *Dabilis est dignitas principalis in ecclesia, quæ nullam habet iurisdictionem.*
2 *Si dictum sit beneficium esse curatum, quod reperitur simplex, an literæ sint subreptitiæ.*
3 *Ex quo Papa concessit de maiori, fortius concessisset de minori.*
4 *Error respectu qualitatis demonstratiuæ non nocet, si aliàs constat de persona vel corpore.*
5 *Quæ dicantur imprimere subreptionē, ponuntur.*
6 *Expressio dignitatis quæ est officium, non reddit gratiam subreptitiam.*
7 *Aliud est aliquid exprimere gratia taxationis, & aliud gratia demonstrationis.*
8 *De curato præbendæ annexo an sit facienda mentio.*
9 *Super annexo non requiritur dispensatio, nec quòd de eo fiat mentio in impetratione.*

1 Ræterea est dare † dignitatem principaliorem in ecclesia, prout est Archidiaconatus, quæ tamen nullam habet iurisdictionem, vt probat optimè Card. in d. cōsi. Ex quibus concludo, quòd non sufficit facere mentionem de cura per ęquipollens nisi illud sit tale quod de necessitate & infallibiliter infert curam, per supradicta.

Secundò principaliter dubitatur de tali quæstione. † V-
2 nus supplicat Papæ vt sibi prouideat de certo beneficio, cui asserit curam animarum imminere. Papa mandat illi de eo prouideri, narrando in literis secundum asserta in supplicatione, illi scilicet beneficio imminere curam animarum, reperitur posteà quòd est beneficium simplex, nullam habens curam. Vtrum gratia censeatur subreptitia propter falsam qualitatem expressam? Istud dubium ponit Rota, Dec. cccclxij. incipien. Papæ supplicat. in antiquis. Et concludit ꝙ talis expressio curæ non nocet im-

petranti:quia ex†quo Papa concessit de qualitate maiori 3
scilicet curata, multo fortius concessisset de minori, vt in
reg.cui conceditur. licet postea in fine decis. opponat de
c.cui de non.de præbend.lib.vj.vbi probatur quòd in beneficialibus concessionibus non valet argumentum de maiori ad minus.

Sed hoc non obstãte ego teneo primam partem, quia hic est error in demonstratione tantùm respectu qualitatis:cõstat autem quòd† error respectu qualitatis demon- 4
stratiuæ, si aliàs constat de corpore vel persona cum qua vel in quam disponitur, non vitiat dispositionem.l.falsa demonstratio.ff.de condi.& demonst.& in c.tua.de spons.

Præterea facit alia ratio, nam illa dicuntur†imprimere 5
subreptionem, quæ si fuissent expressa, vel non tacita, retraxissent Principem à gratia concedenda, vel saltem non ita de facili inclinassent eum ad concedendum.c.super literis.&c. postulasti. de rescript. Sed sic est quòd tali casu fuit expressa talis qualitas, & supressa alia vera, quę si fuissent expressæ, Papa nihilominus verisimiliter literas dedisset, cum maior idoneitas requiratur in curato, quàm in simplici : ergo sequitur quòd quẽ reputauit idoneum ad curatum, multo fortius idem reputasset quo ad simplex. Et per has consimilesque rationes idem tenuit alia decis. in impetrante dignitatem, exprimendo † quòd sit digni- 6
tas, & re vera sit officiũ. Nihilominus talis expressio non reddit gratiam nec impetrationem subreptitiam.ita ponderat Decis.xix.sub tit.de præben. in anquioribus.& alia decis.ccccclxxxij.inci. Quidam obtinuit.in antiquis. Non obstat contrarium de cap.cui de non. quia illud procedit quando maius exprimitur causa taxationis gratię:secus
quando causa demonstrationis, secundum doc.ibi.& po- 7
nit Domi.consi.cxj.incip.Dominus noster.

Tertiò & vltimò circa prædictam materiam dubitatur
vtrum†habens beneficium curatum annexum prębendę 8
& canonicatui in cathedrali(non dico capellæ, quia non fiatur vnio ad indigniorem) teneatur in impetratione alterius curati facere mẽtionem de illo curato annexo? Et certè tenendo illud quod di. glo. in clem. i. de præbend. quòd impetrans non tenetur exprimere qualitatem beneficiorũ quæ obtinet, tunc quæstio nõ haberet dubium.

Sed casu quo etiam de qualitatibus obtentorum mentio fieri deberet, adhuc illud nō haberet locum isto casu:
9 quia † sicut super annexo non requiritur dispensatio, quāuis illud sit curatum, imò de iure communi licitè potest teneri cum alio curato. c. super eo. de præben lib. vj. & po. Lappus alleg. xxxvj. incip. Vtrum absque dispēsatione. ita & pariformiter non est necessaria expressio talis qualitatis in impetratione alterius beneficij: sed sufficit exprimere principale, cui annexum est tale curatum, secun. Dom. in d. c. super eod. & in d. consil.

De iuris patronatus prærogatiua.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus quæritur tribus modis.*
2 *Episcopi authoritas est necessaria ad constituendum ius patronatus.*
3 *Per dationem bonorum ecclesiæ constructæ & consecratæ ius patronatus non acquiritur.*
4 *Non potest concedi ius patronatus in ecclesia iam consecrata, nisi per Papam.*
5 *In dotatione, fundatione, vel constructione non requiritur quòd expressè reseruetur ius patronatus.*
6 *Per reædificationem ecclesiæ an acquiratur ius patronatus.*
7 *Ecclesia reædificata quando censeatur eadem cum prima, & quando non.*
8 *An beneficia iuris patronatus cadant in gratiis expectatiuis.*
8 *Iuri patronatus laicorum an per Papam derogetur.*
10 *Beneficia iuris patronatus laicorum non censentur reseruata, licet vacent in curia.*
Vacare in curia vel apud sedem, idem est.
11 *In permutationibus beneficiorum iuris patronatus laicorum, fiat de eo iure patronatus mentio.*

1 SEquitur videre de tertia qualitate beneficiorum, quæ sunt iuris patronatus. † Quod ius quæritur principaliter tribus modis, videlicet dotatione, constru

construĉtione,& fundatione, accendente tamen authoritate episcopi,quæ † est necessaria ad creandum ius pa- 2
tronatus tam in clerico quàm in laico. c. considerãdum. xvj.q.vij.& in c.nobis.de iur.patr. Ad illũ enim pertinet examinare locum erectionis ecclesiæ,& ipsius dotẽ. Itẽ disponere qualiter sit regenda & gubernanda.§. illud.in aut.de monach.& in c.nullus,de iur. patr iun. clem.j.eo. tit. Concessit autem ecclesia tale ius laicis, vt illi per hoc inuitarentur ad dotandas & construendas ecclesias,vt in d.iuribus.

Ex quo infertur, † quòd si post constructam & conse- 3
cratam ecclesiã daret quis illis dotẽ,per hoc non efficeretur patronus: quia esset imponere seruitutẽ rei sacræ ꝙ est prohibitũ.l.seruitutes.§.fin.ff.de seruitu. Quod enim humani iuris esse desinit,seruitutem non recipit.l.caueri.ff.cõmu.prædi.Et hoc tenet expressè glo.in c.piæ mentis.xvj.q.vij.Idem tenuit Domi.cõsi.xxxij.incip.In Christi nomine,amen.Per examinationẽ prędictorum,&c.dicens quòd episcopus seu alius prælatus † citra Papã non 4
potest concedere laico ius patronatus in ecclesia iam cõsecrata,neq; in capella ipsius.pro quo fa.tex. opt.ĩ c.hoc consultissimo.de reb.eccle.non ali.lib. vj. vbi disponitur quòd concessio iuris patronatus in ecclesia iam cõsecrata,facta per prælatos laicis absq; sedis apostolicæ licentia speciali,sit nulla ipso iure: nec ex tali concessione ius aliquod acquiritur habile ad præscriptionem.

Dubitatur modo circa prædicta de aliquibus. Et primò † vtrum requiratur quod in dotatione, constructio- 5
ne, vel fundatione expressè reseruetur ius patronatus. Calde. consi. v. in tit.de iur. part. refert aliquos tenere, quòd nisi ædificans ecclesiã reseruet sibi expressè ius patronatus,non remanet patronatus. Quod ego non puto verum:quia casus est in contrariũ in c. significauit.de testi.per quem tenet ibi Car.& seq. Pano. quòd ex fundatione ecclesiæ acquiritur ius patronatus, licet fundator hoc ius expressè non reseruauerit,& transit ad hęredes, licet fundator hoc non dixerit. fa.etiam bona glo. in c. cum dilectus.& ibi per doct.de consuetu.

Secundò dubitatur vtrum † ex reædificatione eccle- 6
siæ

ſiæ deſtructæ acquiratur ius patronatus. Hoc dubiũ tangit Inno. in rubri. de iur. par. & glo. magiſtra. in c. quoniã. eo. ti. In quibus locis concluditur quòd ad hũc effectum cauſandũ duo requiruntur. Primò licentia epiſcopi. Secundò quòd illa eccleſia ſit omnino deſtructa, ita qd de nouo ędificãs, à fundamẽtis redincipiat: quia tũc perĩde eſt ac ſi de nouo cõſtruxiſſet. arg. c. conſuluit. de Iudæ. & fac. bona gl. in ver. innouata. in c. de fabrica. de cõſecr. di.
7 i. quæ dicit † quòd eccleſia reædificata in eodẽ loco à fũdamẽtis non eſt eadem cum prima, ſed diuerſa, licet quo ad conſecrationem (ſi ibi remanſit altare) cenſeatur eadẽ ad euitandã iterationẽ ſacramenti conſecrationis. Si ergo eſt alia à prima, certè reædificãs acquirit ius patronatus, & hoc ſeq. Domi. cõſi. cxvij. incip. Ieſu Chriſti, &c. in quæſtione, &c. vbi etiã ſubiicit quòd licentia de eccleſia ædificanda non ſufficit illi qui reędificat, vnde nõ erit patronus reædificatæ, vt ibi per eum per bonas rationes.
8 Tertiò † an ſit loc⁹ expectatiuis in beneficiis quæ ſunt iuriſpatronatus. Et breuiter dico quòd non, niſi in literis aliud exprimatur: quia non eſt veriſimile nec præſumendum, quòd Papa tantũ præiudiciũ voluerit facere patronis iure præſentandi, niſi illis deroget expreſſè, per illud quod di. glo. in c. ij. in ver. collatio. de præben. lib. vj. dum inquit, ſæpius reperitur receptum in curia, Papã non conferre beneficia etia vacantia apud ſedẽ, ſi illa ſunt de iure patronatus, & pręcipuè laicorũ, quod eſt indubitatum
9 in iure patronatus † Regum, cui nunquam derogatur, etiam ſi beneficia apud ſedem vacarent per obitũ: quod eſt in ſolis regibus ſpeciale. Ratio huius ponitur per aliã glo. in c. cum dilectus. de iur. patr. Ne ſcilicet laici retrahãtur à cõſtructione, dotatione, & fundatione eccleſiarũ. Contra quam rationem Papa veriſimiliter non veniret in ſpecie: ergo multominus præſumitur velle venire per verba generalia, quę ponũtur in gratiis expectatiuis. arg. c. cũ in generali. de offi. vic. li. vj. & l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniur. Et ꝑ hãc rationẽ tenuit Lap-
10 pus alleg. xcvj. quòd † huiuſmodi beneficia iuriſpatronatus non cenſentur reſeruata, licet vacent (intellige aliter quàm per obitum, vt ſtatim dicam) in curia Romana, vel apud

apud sedem, quod idē est, vt no. glo. in c. statutū. de pręb. lib. vj. & hoc nisi (vt dixi) expressè Papa deroget iuri patronat⁹ prædictorū, ꝙ potest, vt di. gl. in cle. ij. in ver. apostolicis. de præb. Consueuit autem in talibus beneficiis vacātibus per obitum apud sedem, derogari etiam in totum, licet sint de iure patronatus laicorum ex fundatione vel dotatione: secus quando vacant ibidē aliter quàm per obitum. infert etiam ibidem Lappus, quòd † permutationes quę fiunt in curia de talibus beneficiis, non valent non facta mentione iuris patronatus, vt suprà. Idem tenet Aegidius concl. clxxxj. incip. In eo quod tenui, &c. 11

Ius patronatus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Per qua verba videatur facta mentio de iure patronatus laicorum.*

2 *Clericus præsentans iure patrimonij, per omnia censetur laicus.*

3 *Quando laicus & clericus habent ius patronatus simul.*

Sed dubium est, † an per illa verba, quæ in literis aponi consueuerunt, videatur de tali iure sufficienter facta mentio. videlicet dū dicitur, Ad cuiuscūq; seu quorū cunq; collationē, præsentationē, vel quamuis aliā dispositiōem, &c. Dico q̄d nō q̄a verbū p̄sētatiōis nō includit isto casu pręsentationē laicorū patronorū, ex defectu intētionis Papæ: qui quotiēs scribit pro aliquo beneficiādo, non habet mentē nec intentionem quòd ei conferatur ecclesia, in qua laicus habet ius patronatus: nisi aliud exprimat, vt supra. & po. Ioan, And. in c. dilectus, de offi. leg. Illa ergo verba, Ad præsentationem, &c. includunt pręsentationem clericorum patronorum habentium ius patronatus ratione ecclesiæ: secus fortè si ratione patrimonij, per illud quod di. glo. in clem. fi. de iur. patrona. † quòd clericus præsentans iure patrimonij, per omnia cēsetur vt laicus. 1 2

Quid

3 Quid autem si ius patronatus † in aliqua ecclesia partim pertineat ad laicum, partim ad clericũ ratione ecclesiæ: an sub illis verbis, ad præsentationem quorumcunq; &c. includatur tunc tale ius: & an si vacet in curia, censeatur reseruatum? Potest dici quòd sic, quia tali casu pars clerici trahit ad se partem laici: & sic in totum censetur ius patronat⁹ ecclesiasticũ. arg. c. per tuas. & c. contingit. de arbit. & quod dicit Bar. in l. præcipimus. §. codẽ obseruãdo. C de app. & Panor. in c. iiij. in v. col. de pręscript. Tãdem reperi vnã deci. quæ tenet hanc conclusionẽ exp̃ssè. in ordine meo. cclxvj. inci. Nota quòd Papa. ĩ antiqs. fac. cap ꝙ in dubiis. de consecr. eccl. vel alt. & ideo consueuit in nouis prouisionibus iuri patronatus laicorum & clericorum mistim in totum derogari.

Iuris præsentandi & Iuris patronatus differentia.

SVMMARIVM.

1 *Quando laicus habet solum ius præsentandi, non ius patronatus, an sit de hoc facienda mentio in impetratione.*

2 *Ius patronatus in alium certis modis hic descriptis trãsfertur.*

3 *Aliud est habere ius patronatus, & aliud habere ius præsentandi.*

4 *Valet gratia non faciens mentionem quòd ius præsentandi pertinet à laicum.*

5 *Legatus confert beneficia in quibus laicus habet præsentandi ius.*

6 *Casus in quibus de iure patronatus laicorum non est facienda mentio.*

7 *In præsentando & conferendo plus attẽditur possessio quàm proprietas.*

8 *Dispensatus vt cum episcopatu retineat sua beneficia quæ sunt iurispatronatus laicorum retinet.*

Quartò

Vartò principaliter circa prædicta dubitatur, † quid si aliqui laici non sunt patroni, 1
sed habēt tātùm ius prçsentādi ex cōsuetudine vel præscriptione, siue aliis modis, de quibus statim dicam, an valeat gratia apo-
olica super aliquo cōsimili beneficio, nō facta mentio-
e de iure præsentandi, quod aliquibus competit ad il-
d beneficium ? Sed priùs pro euidentia istius notabilis
ubij præmittendum est, quòd licèt ius patronatus ac-
uiratur à principio tribus modis, ex quibus causatur i⁹
atronatus, vt supra, tamen postquàm † est iam acquisitū 2
er aliquem de dictis modis, tunc transfertur in alium
ertis aliis modis.

Primò successione. c. considerandum. xvj. q. vij. & in c.
uoniam. de iur. patro.

Secūdò donatiōe. ca. ex īsinuatiōe. eo. tit. iun. ca. j. li. vj.

Tertiò permutatione. c. nemini. xvj. q. vij.

Quartò venditione, per quam transit cum vniuersita
. c. cum secundū. & in c. ex literis. de iur. patr. Quos mo
os ponit gl. in c. piæ mentis. xvj. q. vij. & Inn. in Rubr. de
r. patr. Tamē vltra prædictos sunt adhuc alij duo, vide-
cet consuetudine, siue præscriptione, itē priuilegio: per
uos etiā modos acquiritur ius præsentādi: nō tamē per
os aut alios prædictos quæritur ius patronatus : nec p
os modos efficitur quis patronus, vt vult. Dom. Gemi
. cons. xlv. incip. cōsuetudo. in iij. col. & sentit Cald. cons.
x. inci. Cōcessū est. in tit. de iu. patr. Vbi dicit † quòd pa- 3
onus potest donare solū ius præsentandi, retēto sibi iu
patronatus quo ad alia, alleg. Vincē. in d. ca. ex insinua
one. Et sic innuit, quòd aliud est esse patronum, aliud
abere tantùm ius præsentandi.

Vnde redeundo ad principale quæsitū, dico quod † va 4
t gratia apostolica licèt non faciat mentionem de tali
re præsentādi: quanuis tale ius præsentādi cōpetat lai-
o ex aliquo de dictis modis, & hoc quia cessat tūc ratio
per qua fundatur illa cōclusio, qua disponitur per gra-
ā apostolicam nō præiudicari patronis laicis: nisi de eis
dicto eorum iure fiat mentio, ne scilicet retrahantur
fundatione, constructione, & dotatione ecclesiarum,
supra dixi, & hoc in terminis firmat Car. cōsi. lxix. inci.

Vacan-

Vacante quadam parochiali.in ij.col. alleg. Fed. de Senis
5 consil.lxiij. Vbi plus dicit, quòd † etiam legatus potest cõferre talia beneficia, in quibus laici habẽt ius tantùm pręsentandi: quod non potest quando habent ius patronatus. c.dilectus.de offi.deleg.cum similibus.

Prædictis (vt puto) rationibus consueuit Papa in impetratione beneficiorum patronalium parciùs derogare patronis laicis, qui habent ius patronatus aliquo de primis tribus modis, quàm aliis habentibus tantùm ius pręsentandi. Nam istis derogant in totum, illis pro medietate tantùm. Licet aliquando aliquo fauore derogetur illis ex duabus tertiis: nisi sit ius patronatus vnius tantùm, quia non derogatur illi in totum, neque pro medietate derogari potest. Et hoc modo intelligo & restringo glo. in cap.ij.de præben.lib.vj.

Patent igitur ex præmissis duo casus in quibus valet gratia apostolica de tali iure non facta mentione, vel ad plus sufficit mentio generalis, qualis est illa quæ communiter ponitur in gratiis expectatiuis, videlicet, Et alterius cuiuscunque collationem, præsentationem, &c.

6 Est alius & sic tertius casus, † vt si aliqui sunt veri patroni aliquo de tribus primis modis, sed non sunt in quasi possessione iuris præsentandi, sed quidam alij: quia tunc nec de istis habentibus ius tantum præsentandi debet necessariò fieri mentio per proximè dicta, nec etiam de illis qui sunt veri patroni: ex quo per literas apostolicas eis non fit præiudicium quo ad præsentationem, quam non ipsi, licèt aliàs sint veri patroni, sed illi quasi possessores habent facere, vt no. Inno. in c.cum ecclesia.de caus.pos. & prop.& prob.in c.consulationibus.de iur.patr.vbi probatur cum ibi nota. quòd in præsentnado plus † atten-
7 tur possessio quàm proprietas. Et idem est in iure conferendi, vt di.decis.Rotæ.cccccIvij incip. Quidam impetrauit.& alia cccccIv.incip. Vtrum sicut in antiquis. Vbi tenent quòd valet collatio facta ab eo qui est in quasi possessione istius iuris, licèt posteà detegatur de non iure ipsius. Et ita istum tertiũ casum firmat Card.in consil.lxix. in ver.sufficit enim.

Quartus & vltimus pro nunc ponitur per dominos de
8 Rota.dci.cccxxxj.incip. Supposito facto.in nouis. † Vbi dicunt

dicunt valere dispensationem Papæ dispensantis cũ promoto ad episcopatum, ꝙ retineat sua beneficia: & cõprehendit etiam beneficia iuris patronatus laicorum, quamuis de tali iure in dispensatione non sit facta mentio. Potissima eorum ratio hæc est, videlicet quia non tractatur de præiudicio patroni, ex quo tempore dispensationis nondum vacat effectualiter beneficium, consequenter nondum competit patrono ius præsentandi. argum. l. nã & si. §. post defectum. ff. de iniust. testa. cum aliis rationibus, vt ibi per eos. Et ista ratio & conclusio multum facit contra illud quod dicit Lappus, alleg. xcvj. quam superiùs retuli.

De iuris patronatus permutatione.

SVMMARIVM.

1 *In translatione iuris patronatus quis consensus requiratur, quando illa permutationis causa fit.*
2 *Regulariter beneficiorum permutationes fiunt de authoritate episcopi.*
3 *In permutatione beneficiorum iurispatronatus patronorum non requiritur consensus.*
4 *In permutatione beneficiorum interuenit vacatio, non tamẽ patronis libera.*
5 *In prouisionibus ad sedem apostolicam deuolutis non derogatur iuri patronatus. De eo tamen iure fieri debet mentio.*
6 *Derogatur fundationi beneficiorum.*

QVintò, pro complemento istius qualitatis beneficiorum, quia superiùs dixi ꝙ inter alios modos † quibus transfertur 1 ius patronatus in alium, est permutatio. c. nemini. xvj. q. vij. quæritur de duobus. Primò, vtrum in tali permutatione sit necessarius consensus & licentia episcopi. Secundò, quid de consensu patroni.

Circa primum dicendũ est, quòd aut permutatio fit inter duos patronos habentes quilibet de per se ius pa-

 trona

tronatus in diuersis ecclesiis. & tunc non possunt illa permutare sine authoritate episcopi, casus est secundū vnū intellectum qui videtur placere ibi Panor. in c. querimoniam. de iur. patr.

2 Aut fit permutatio inter ipsos beneficiatos: & tunc idem, vt vult gl. in d. c. nemini. Quia regulariter † permutationes beneficiorū fieri debent de authoritate episcopi, vt si videt vnum esse magis vtilē in alia ecclesia, quàm sit ille qui eam possidet, & econuerso, possit eos permutare. c. quęsitū. de rer. perm. Sed primū dictū intelligo verum, quando fit permutatio inter priuatos, id est, ipsos beneficiatos: secus si cum monasterio vel ecclesia, cui laicus potest donare, & etiam ex causa permutationis concedere ius patronatus sine consensu episcopi. c. vnico & ibi hoc not. Philip. de iur. patr. lib. vj. allegat Federic. ita tenētem consil. ccxxv. incip. Si opinio.

3 Circa secundum, † an in permutatione quæ fit inter beneficiatos de authoritate episcopi (vt dixi) requiratur consensus patroni, dico quòd non: quia tunc demū patroni requiruntur ad præsentandum & præstandū consensum, quando datur libera vacatio beneficij, & talis, per quam ipsi possint quemcunque voluerint (dum tamē idoneū) præsentare. c. decernimus. xvj. q. vij. & in ca. quod
4 autem de iur. pat. Sed sic est † ꝙ quando beneficium vacat ex causa permutationis: licèt tunc detur vacatio, vt prob. in c. j. de rer. permut. li. vj. non tamē datur libera vacatio, quòd patroni possint quem voluerint præsentare. Nā permutantibus solummodo & non aliis, sunt talia beneficia necessariò conferenda. cle. j. de rer. permut.

5 Hinc est, quòd † in prouisionibus beneficiorū, quorū collatio est deuoluta ad sedem apostolicā, nō derogatur iuri patronatus, cū patroni ea vice se impedire nō habeāt, & sic non; & sic non est necesse derogare. Debet tamen de iure patronatus fieri mentio. Et hanc cōclusionē quā pluribus aliis rationibus tenet Pet. de Anch. quē refert & seq. Dom. consil. l. incip. In Christi nomine quęritur an episcopus.

6 Vltimò, nō omitto vnū, quod seruat curia in talibus beneficiis, quia † solet derogari fundationi beneficiorum, etiamsi in illa caueatur expresse, quòd obtinens tale be

nefi

eficium teneatur apud illud residere personaliter, & in-
a annũ ad sacerdotium promoueri, ac quòd cum illo
on possit aliud obtinere. Secus quando petitur fundatio
s derogatio quo ad omnes eius partes etiam non ex-
essas vel exprimendas: quia illa non datur. Possunt e-
m esse tales, quòd illis papa non derogaret. Et ista suf-
ciant quo ad istam qualitatem beneficiorum.

Dignitatis personatus & officij differentia.

SVMMARIVM.

Quæ dignitates includantur in expectatiuis literis ac nouis prouisionibus,
dignitas quid sit,
Archidiaconatus sonat in nomen dignitatis, etiamsi nullam habeat iurisdictionem.
Personatus est honor sine administratione.
Appellatione personatus in materia larga venit dignitas, secus in materia stricta.
Literæ ad personatum, non comprehendunt dignitatem.
Officiumquid sit,.
An priores mendicantium dicantur habere dignitatem, aut personatum, vel officium,
Appellatione prælatorum veniunt priores mendicantium.
0 *Prior conuentualis est prælatus, nec potest esse procurator sine licentia superioris.*
1 *Prioribus mendicantium causa possunt delegari à sede apostolica.*
2 *Vicarius episcopi in dignitate dicitur constitutus.*
3 *Vicerector debet honorari & sedere vt rector.*
4 *Archidiaconus non præcedat vicarium episcopi, & contra hoc non valet consuetudo,*
5 *Vicario generali episcopi possunt à sede apostolica causæ committi.*
6 *Quo ad officia & dignitates ecclesiarum plùs attenditur consuetudo quàm ius commune.*

1 Ranſeo nũc ad dignitates, ad effectum vt ſciri poſſit an & quando & † quæ dignitates includantur in literis expectatiuis, & in nouis prouiſionibus. Et primò vidẽdũ eſt quid ſit dignitas, & in quo differat à perſonatu, & officio. Secũdò de variis qualitatibus ipſarũ dignitatũ. Tertiò an & quãdo veniãt in literis beneficiali-
2 bus. Circa primũ dicit Domi. in c. i. de conſue. lib. vj. † ꝙ dignitas habet ſe ad perſonatũ & officiũ, tanquã genus ad ſpeciẽ. Nã dignitas eſt nomẽ generaliſſimũ aptũ denotare omnẽ habentẽ aliquẽ gradũ præeminẽtiæ, alleg. gl. in cap. denique. iiij. di. Sed in hoc clarius loquitur Old. conſi. cl. incip. In eccleſia Valentina. vbi dicit quòd ſi iſta nomina propriè ſumantur, neutrum eſt alterum, & lõgè inter ſe differunt: quia dignitas eſt quædam prçeminẽtia cum adminiſtratione vel iuriſdictione. l. honor. ff. de munerib. & hono. Et hoc modo epiſcopatus & abbatia ſonant in dignitatem, vt not. docto. in c. ij. de præb. lib. vj.
3 ſimiliter † Archidiaconatus ſonat in nomen dignitatis, quia examinat promouendos, & alia exercet quæ magnam continent adminiſtrationem. c. ad nos. & per tot. de offi. archi. plus dicit Inno. in c. de multa. quòd Archidiaconus ratione nominis ſonat in dignitatem, etiam ſi nullam habeat iuriſdictionem, ratione conſuetudinis.
4 Perſonatus † autem minùs dicit quã dignitas: quia eſt quidam honor ſine adminiſtratione: inter quæ eſt magna differentia, vt prob. in l. ad rempub. ff. de mun. & honori. & iſto reſpectu dignitas & perſonatus ſunt diuerſa, & propterea diuerſis nominibus nuncupantur. l. ſi idem. C. de codicil. Sed quando dignitas ſumitur largè, tunc iſta ambo ſunt ſynonyma & conuertibilia alterum in altero, prout genus & ſpecies. Et ideo iura, quæ videntur aliquando exprimere & ponere iſta vt diuerſa & ſeparata, potiùs faciunt hoc ad tollendas cauillationes, quàm ad finem vt denotent differentiã eſſe inter iſta: niſi prout differt genus à ſpecie, ſec. Guil. de monte Laud. in extrauag. Execrabilis. Io. xxij. ſup. vers. perſonatus.
5 Ex quibus infero † ꝙ in materia larga appellatiõe perſonatus venit dignitas, puta in terminis. c. ſi pluribus. Secus in materia ſtricta, in qua verba ſtrictè & propriè debent

bet accipi.l.i.§.is qui nauem.ff.de exerci.cum vulga. Cōsequenter statutum loquens de personatu non complectitur dignitatem, per dictam rationem. Idem† puto in li 6
teris ad beneficia, vt si quis impetrat personatum, nō possit sibi prouideri de dignitate cum administratione vel iurisdictione.arg.c. quanuis.de præb.lib.vj.& not.in cap. cum in illis.eod.tit.

Officiū† verò dicitur administratio rerū ecclesiastica- 7
rū sine iurisdictione & absque prærogatiua seu præeminentia, sec.doct.in d.c.de multa.prout sunt syndici, procuratores, Castellani, & sacristæ, vt per Rotam decis.clxxiij. incipien.De thesauraria.in nouis. Vbi est bona decisio circa prædicta.

Sed antequam veniam ad secundum, dubitatur de aliquibus. Et primò vtrū† Gardianus fratrum minorum, & 8
priores mendicantium, dicantur habere dignitatem, aut personatum, vel potius officium. Et certè dici potest quod habent dignitatem propriè sumendo, ex eo quia habent præeminentiā cū administratione, & etiam iurisdictionē in illos de conuentu, iux.nota.in c.edoceri.de rescr. & in cle i.eod.tit. Hinc est † quòd appellatione prælatorū ve- 9
niūt isti tales. vt est glo.not.in cle.dudum.in ver. non habentur.de sepult. & ibi Card.in §.statuimus.dicit se consuluisse† quòd Prior conuentualis est prælatus, adeò quod 10
potest esse procurator sine licētia superioris, iux. illud quod di.gl.in l. cle.religiosus.de procu.ad idem fa.gl.in cle.i.in ver. prælatum.de electio.& bonus tex.in c. quorundā.in ver.solium prælaturæ.eod.tit.lib.vj.

Ex quo infero vnum satis notandum, quòd ex quo tales dicuntur habere dignitatem (vt supra)† certè possunt 11
eis delegari causæ à sede apostolica, iux.c.statutum.de rescrip.in vj.quod tenet & firmat expressè Domi.in c. nullus.de elec.eod.li.quem refert & seq.Fel.in c. insuper. de test.& ibi legendo latiùs dixi.

Secundò dubitatur an† vicarius episcopi dicatur habe 12
re dignitatē. Et breuiter dico quod dicitur in dignitate cōstitutus, arg.c.præcipimus.xciij.di.vbi probatur quod locū tenēs debet honorari sicut principalis cuius vices gerit, per quem tex.dicit Roma.sing.suo, cccl x. incip. Bartholus, &c. † quòd vicerector debet sedere & honorari vt re- 13

ctor: & similiter gaudet aliis prærogatiuis rectoris, secun. Bar. in l. si filius. ff. de legationib. Imò consuluit Abbas Panor. consi. xx. & xxj. incip. Casus, super quo consilium pe-
14 titur, talis est, &c. † non valere consuetudinem, quòd Archidiaconus præcedat vicarium episcopi: quia caret ratione, & non potest induci, nisi ex quadam ambitione, per d. c. præcipimus. Quod dictum refert & seq. Fel. in Rubr. de ma. & obedien.
15 Ex quibus infero quòd † vicario episcopi generali possunt committi causæ, iuxta. dispos. d. ca. statutum. quia est constitutus in dignitate. Secus in vicario foraneo, vt leg. & nota. in clem. & si principalis. de rescr.
16 Vltimò circa prædicta notandum est † quòd quo ad officia & dignitates ecclesiarum plus attenditur consuetudo, quàm ius commune, vt di. glo. in c. ad hæc, de exces. præla. & Card. consil. lxij. incipien. In ecclesia Bellunen.

De qualitatibus, Dignitatum.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas, personatus, seu beneficium quando dicatur electiuum.*
2 *Papa si mandat conferri beneficium ad electionem capituli spectans, quod beneficium comprehendatur.*
3 *In literis beneficialibus verba debent accipi in proprio significatu, nisi vrgeat vitanda absurditas.*
4 *Verba gratiæ beneficialis ad instantiam, ea includunt quæ vi verborum inferunt.*
5 *Sub expressione modorum non venit modus electionis.*
6 *Appellatione beneficij electiui in literis beneficialibus non venit Canonia.*
7 *In receptione Canonici sufficit consensus illorum de collegio in capitulo præstitus.*
8 *Canonia quando dicatur electiua.*
9 *Consuetudo & legitima præscriptio dant statum beneficio.*
10 *Dignitates inferiores de iure communi non sunt electiuæ.*
11 *Quando simpliciter mandatur prouideri de dignitate, venit dignitas etiam electiua.*
12 *Aliud est prouidere in ecclesia, & aliud prouidere de ecclesia.*

Ad

D secundum principale quæsitum, videlicet de qualitatibus dignitatum, dico quod quædã sunt electiuę, quædam non. Et idem dico esse in personatibus, & etiam aliis beneficiis. Sed priùs dicendum est de electiuis. Dicitur † ergo dignitas, personatus, seu bene- 1
ficium electiuum, quando occurrente illius vacatione proceditur ad electionem secundum formam capituli, quia propter, de electio.

Ex quo infero † quod si Papa mandat prouideri de be- 2
neficio spectãte ad electionem capituli, intelligitur de beneficio electiuo, modo prædicto & sic de electiuo propriè sumpto, scilicet in quo debet seruari prædicta forma de iure vel consuetudine, ptout sentit Card. consi. ciij. incip. Casus super quo, &c. Ratio est (vt colligitur ex verbis ipsi⁹) quia † vocabula debent accipi in proprio significatu, ma- 3
ximè in literis beneficialibus: nisi absurditas vitãda in cõtrariũ vrgeat. l. non aliter. ff. de leg. iij. & in c. præterea. vbi bona gl. de ver. sig. Cum ergo mandatur prouideri de beneficio seu dignitate electiua, intelligendum est de tali, in quo vel in qua fit electio propriè sumpta. talis est autẽ ea sola quæ fit seruata forma dicti capituli, quia propter. qui text. dat formam electioni: qua non seruata non dicitur propriè electio celebrata: quia forma est quæ dat esse rei qua non seruata non dicitur illa res, sed alia. l. Iulianus, §. si quis rem. ff. ad exhib. Consequenter tale beneficium, in cuius vacantis electione non seruatur illa forma, non venit nec includitur in tali mandato: quia † verba gratiæ 4
beneficialis concessæ ad instãtiam impetrantis, solũ illud beneficium includunt, & eum solum effectum operantur, quod seu quem ex vi verborum necessariò inferunt. Talis enim gratia est restringenda & propriè intelligenda propter ambitionem, vt dicit formaliter Card. consi. xxx. incipien. Quidam. A. presbyter. & retuli superiùs in alio proposito circa expressionem curæ.

Infero aliud & secundum, ꝙ in terminis c. cum in illis. §. i. de præb. lib. vj. & cle. i. eod. tit. in quibus dicitur † quod 5
expressis aliquibus modis in mandato de prouidendo, puta ad prouisionem vel præsentationem, &c. etiamsi addatur, Vel quanuis aliam dispositiouem, non venit modus electionis. Ad hoc ergo vt sit locus dictis iuribus id est, vt

non veniat beneficium electiuũ, requiritur quòd illud sit tale,in cuius electione debet seruari forma sæpe dicti capituli,quia propter.vt dixit expressè Gui.de monte Laud. in cle.i.de præben.& sequitur Card.in d. consilio. ciij.
6 Tertiò infero quòd † appellatione beneficij electiui in literis beneficialibus non venit canonia(& ista tertia illatio est exemplum primæ illationis) quia in canoniis non seruatur forma d.c.quia propter.sec.gl.& doc.ibi. Et ideo dicit Ægidius conclu.lxix.incip.Palatium, &c. quòd non reperitur præbendas & canonicatus cathedrales esse electiuos.Hinc est quòd licèt receptio canonicorum spectet ad collegium, tamen non est necesse quòd tunc seruetur dispositio c.in Genesi de elec.quia ille tex.loquitur de electione prælati.Consequenter † sufficit in receptione cano
7 nici quòd illi de collegio personaliter consentiant, dummodo consensus prestētur in capitulo,prout tenuit Lappus Abbas in repeti.c.Iacobus.de simo.& gl. ij. in c. sicut. de elect.lib.vj. Hæc tamen intelligenda sunt sanè, nisi de † consuetudine esset in tali ecclesia inductũ, vt forma di-
8 dicti capituli,quia propter.obseruari debeat in electionibus canonicatuum & præbendarũ:quia tunc appellatione beneficij electiui in talibus literis veniret canonia.Cõsuetudo † enim & legitima præscriptio dant statum bene-
9 ficio,vt proba.in c.cum de beneficio.de præben.lib. vj. & ponit Pet.de Anch. consi. clxij.incip. In quæstione ecclesiæ,&c.Idem dico de inferioribus dignitatibus, vt dicantur electiuæ ad hoc vt veniant & includantur in literis, quando exprimitur modus electionis,aliàs minimè (vt supra)ita demũ scilicet,quando de consuetudine illarũ ecclesiarum in quibus existunt,seruaretur sæpe dicta forma in electionibus earum.Hoc ideo dico,quia de iure † com-
10 muni non dicunt electiuæ,cum in electionibus earũ non sit seruanda forma dic.c.quia propter,ex quo per obitum illas obtinētium ecclesię non dicuntur viduatæ:quia non sunt sponsi ecclesiarũ propriè,sed quasi sponsi,vt d.glo.in c.per venerabilem.in ver. adulterinis. qui fil.sint legit. Et quòd dictæ dignitates de iure non dicantur electiuæ, nec seruetur in eis forma sæpe d.c.quia propter.tenet gl. in d. cap. sicut. & maior pars dominorum de Rota decisione cclxxxix.incipien.Maior pars dominorum. in nouis.

Conc

Cōcludo ergo quòd si in literis solùm exprimitur mo-
us electiuus, vt si mandatur prouideri de dignitate vel
eneficio electiuo: tunc non venit Canonia, nec alia di-
nitas collatiua: nisi in electionibus earum de consuetu-
ine seruetur forma d.c. quia propter. Secus quādo expri
nuntur etiam alij modi, prout fit cōmuniter in huiusmo
i literis ad beneficia: quia tunc virtute aliorū verborum
enit canonia, & etiam dignitas collatiua. Similiter quan-
o in literis nullus modus exprimitur, sed simpliciter † mā 11
atur prouideri de dignitate prima, quæ vacabit: tunc ve-
t dignitas collatiua & etiam electiua, vt tenet gl. in cle.
in ver. quanuis. de præben. & ponunt doctor. in d. cap.
im in illis. §. i. Nec obstat si diceretur contra prædicta, ex
uo dignitas episcopalis & principalior in ecclesia collegia
. sunt electiuæ (vt constat) ergo per rationes, de quibus
pra, debent includi in literis ad dignitates electiuas.
ed ad hoc respondeo breuiter, quòd superius dicta pro-
edunt quando mandatur prouideri de dignitate electi-
a in ecclesia cathedrali vel collegiata: quo casu non in-
uditur ecclesia cathedralis nec principalis dignitas in
ollegiata, licet sint electiuæ: quia † tunc non esset proui- 12
ere in ecclesia, sed de ecclesia, iuxta glos. in clem. i. in ver.
certa de præbend. ponit Ægid. conclusione dccvj. in-
p. Supposito. & Card. consi. xxx.

Dignitates quando includantur in literis Beneficialibus.

SVMMARIVM.

Si mandatur prouideri de beneficio, non includitur dignitas
In dispensationibus per defectum natalium patientibus non datur ad dignitates maiores nec principales, nisi pro qualificatis.
Mandatum vicarij super cōferendis beneficiis includit etiam dignitates.
Quando mandatur prouideri de beneficio, an poßit prouideri de prabenda.

5 *Priuilegium de pracipiendis fructibus beneficiorum, includit prabendas & maiora beneficia.*
6 *In dispositione generali non includuntur beneficia ecclesiæ cathedralis, bene tamen ecclesiæ collegiatæ.*
7 *Papa facilius grauat vnum quàm plures.*
8 *Minora beneficia possunt esse de consuetudine electiua.*
9 *An sufficiat facere mentionem de electione per æquipollens.*
10 *Plura requiruntur ad esse collegij.*
11 *Verba quæ supponunt aliquid, nihil disponunt.*

1 Irca tertium principale quæsitum, videlicet an & quando in literis beneficialibus includãtur dignitates? Dico † quòd si mandatur prouideri de beneficio, non poterit prouideri de dignitate: quia in tali casu nomen beneficij debet sumi strictè, cùm sit materia ambitiosa & restringibilis. c. quanuis. de præbend. lib. vj.

2 Hinc est quòd in † dispẽsationibus ad quæcunque pro patiente defectum natalium, nõ datur ad dignitates maiores nec principales. Et ideo solet cassari clausula. Et de speciali ad vitam, nisi pro qualificato, aut aliàs ex fauore.

Secus quando nomen beneficij exprimitur in gratia, cuius effectus deriuatur in alium: quia tunc includuntur etiam dignitates, prout sentit vna dec. in antiquio. sub tit. de offi. vic. secunda in ordine. Vbi dicit † quòd si episcopus
3 dedit potestatem vicario conferendi beneficia, poterit cõferre etiam dignitates nõ reseruatas: licet de dignitatibus nihil specialiter sit expressum. Hoc enim casu nomen beneficij sumitur largè, cum non sit materia odiosa, sed fauorabilis. c. dudum. & c. si cui. de præbend. lib. vj. & sic per istam rationem sentit Rota, quòd in primo casu non includitur dignitas.

4 Vtrum autem in primo casu, videlicet † quãdo mandatur prouideri de beneficio, possit prouideri de præbenda? Arch. in c. cui de non sacerdotali. de præben. lib. vj. tenuit quòd nõ, arg. d. c. quanuis. propter materiam odiosam & restringibilẽ. Idẽ tenet Io. An. in c. fi. eo. ti. in antiquis. Sed Florianus ibi est in contraria sentẽtia: cuius opinio potest saluari in duobus casibus. Primo quando nomẽ beneficij profertur in materia larga, prout superius exẽplificaui.

Similiter

Similiter in terminis c. tua nobis.de ver.sig. Videlicet† 5
quando conceditur priuilegiũ de percipiendis fructibus
beneficiorum : quia præbendas & maiora beneficia in-
cludit, vt ibi. Secũdo possit ꝓcedere etiã in materia stri
cta,†quando mãdatur prouideri de beneficio in ecclesia 6
cathedrali,poterit tũc prouideri de prębẽda. Sec⁹ si in mã
dato nõ fit mẽtio de ecclesia cathedrali:quia tũc propter
honorem & excellentiã illius in mandato generali ad be
neficia nõ includuntur præbendæ, nec alia beneficia ec-
clesiæ cathedralis:nisi quando (vt dixi) fit de ea specifica
mẽtio,vt prob.in c.quanuis.§.quanquã.de præb.li.vj. Et
ideo tenet Cãcellaria,quòd vbi est dispensatum cum ille
gitimo,quòd possit tenere beneficia cum cura,& sine cu
ra,etiam si ad ea quis per electionem assumatur,non in-
cluduntur beneficia ecclesiæ cathedralis : nisi de ea fiat
mẽtio,secundum Rotam deci.xlv.incip. Nota quòd sec.
aliquos , & hoc modo potest procedere opinio Arch. &
Io.An.licet indistinctè loquantur.

Quã opinionẽ limito etiam nõ procedere in præben-
dis ecclesię collegiatę:quia illæ includuntur in mandato
generali ad beneficia:nã in ea cessat ratio honoris & ex-
cellentiæ,quæ militat in ecclesia cathedrali. Et ita ꝓpriè
loquitur præfata decis.cxxxiij.in antiq.incip.Nota quòd
li,&c.vbi dicitur,quòd illi cui mãdatur prouideri de be-
neficio,proterit prouideri de præbenda in ecclesia colle-
giata,posito quòd ad eam quis eligatur, vt ibi. Et licet su
pradicta distinctio (per quam reducũtur ad concordiam
præfatæ opiniones contrariæ) videatur esse satis iuridi-
ca,& procedere ex mẽte iuris:tamen stilus & cõsuetudo
curiæ videtur indistĩctè amplecti opinionẽ Arch. in c.cui
de nõ. De stilo enim curiæ quãdo datur gratia ad largã,
dicitur expressè in ea, quòd possit acceptare canonicatũ
& præbendam in cathedrali vel collegiata ecclesia. Per
quod datur intelligi ꝙ aliàs,id est,si illud non exprimere-
tur ĩ literis, nõ veniret præbenda etiã in collegiata: aliàs
illa verba frustra & superfluè exprimerentur, contra c.si
Papa.cum vulga.quod latius declaraui in sexta forma li-
terarum expectatiuarum , vnde minimè sunt mutanda,
&c.l.minimè ff.de legibus.

Non omitto tamen vnum quod sentit præfata decis.

cxxxiij.dum vult quòd in mandato ad beneficium includatur præbenda etiam electiua. Et fortè intellexit etiam eo casu, quando aliqui modi sunt expressi, licet non electiui. Et sic sentit quòd dispositio c.cum in illis. §.illis.de præbend. lib.vj.& cle.i.eod.tit. non habet locum in præbẽdis, & minoribus beneficiis electiuis, quod expressius tenet Cald. asserẽs se bis ita cõsuluisse, cõsil.xij.in tit.de preb. cõtrariũ tenuit Guil.de mõte Laud.in d.cle.i.quem
7 seq.Dom.in c.cũ in illis. †quia Papa facilius grauat vnũ quàm plures. Et quia ratio illius tex.est vniuersalis, videlicet propter materiam ambitiosam & restringendam.

Quã opinionẽ ego intelligo procedere quando præbẽdæ & minora beneficia in aliquo loco essent electiua de cõsuetudine antiqua: quia tunc expressis aliquib⁹ modis nõ includerẽtur, sec.Io.An.in addit.Spec.ĩ tit.de acti. & peti.§.super petitionibus.ad fi.ver.per literas quoque.
8 aliàs procederet opinio Cald.quia† de iure, præbendæ & minora beneficia sunt collatiua, & nõ electiua, & sic circunscripta consuetudine non haberet in eis locum dispositio d.c.cum in illis.§.i.vt dixi superiùs in tertia illatione secundi quæsiti.

Vltimò, pro cõplemẽto præmissorum, quia dictum est sæpiùs de dignitatib⁹ & beneficiis electiuis, item an & quãdo includantur in literis beneficialibus, facta vel non facta mentione modi electiui, quæritur opportunè †vtrũ
9 sufficiat facere mentionem de electione per æquipollẽs. Dico quòd non, vt ponit decis. Rotæ, dccclxxviij.incip. Præmissa igitur.in antiq s.vbi dicitur quod ad hoc vt dicatur facta mentio de dignitate electiua, nõ sufficit quòd sit facta mentio de collegio, nisi exprimatur quòd est electiua. quia non sequit, stãt plures cũ priore in tali ecclesia, ergo priorat⁹ est electiuus. Fortè enim spectat ad electionẽ alteri⁹. Pro quo vltra illã decisionẽ fa.q̃ no.Arch.ĩ c.monasteriũ.xvj.q.i vbi dicit non esse bonã consequentiam, videlicet, in tali ecclesia stant multi clerici, ergo est
10 ibi collegiũ. Plura †enim requiruntur vt dicatur collegiũ, de quibus per Innoc.& alios in ca.cum dilecta. de excess. prælat. consequenter non probat hoc esse, &c. Ex quibus apparet non sufficere quòd fiat mentio electionis per æquipollens, nisi illud esset tale quod argueret necessitatẽ

r veritatem facti infallibiliter, vt dixi in superioribus in lio proposito de mentione curæ per æquipollens.

Similiter non sufficit quòd de electione fiat mentio in arte gratiæ exequutiua tantùm.cle.j.ad fi. de præbend. quia verba quæ supponunt aliquid, nihil disponunt, vt 13 bi.& plenè per Felinum in cap.licèt.de offic.ordi.

Dixi in parte præcedenti de qualitatibus beneficiorũ t dignitatum,& an, & quando includantur in literis Beneficialibus,cum multis quæstionibus necessariis & opportunis: dicendum est modò de tertia parte principali, idelicet De variis modis vacationis.

De variis modis vacationis.

SVMMARIVM.

Verbum,Vacare,multiplicem recipit à iure expositionem.
Beneficium vel ecclesia quando dicatur vacare.
Vacatio alia est de iure,alia est de facto.
Ecclesia dicitur vacans, quando vacat de iure, sed non de facto.
Impetrans non tenetur modum vacationis exprimere.
Si sit simpliciter mentio de vacatione beneficij,includitur omnis modus vacandi.
Impetrans malè impetrat,si beneficium alio modo quàm expresso vacat.
8 *Cautè impetratur,si certus vacandi modus nõ exprimatur.*
9 *In impetratione canonicatus certus vacationis modus exprimitur.*
10 *Per resignationem ex causa permutationis vera inducitur vacatio.*
11 *Collatio fit de beneficio vacante.*
12 *Per renuntiationem possessio amittitur.*
13 *In beneficiis permutatis necessaria est noua collatio.*
14 *Si permutatio non perficitur opus est tamẽ noua collatione.*
15 *Beneficio priuandus potest renuntiare,non tamen causa permutationis.*
16 *Mandatum super certo beneficio beneficium afficit.*
17 *Impetrans beneficium in fauorem alterius reseruatum specialiter,*

cialiter, non præfertur reseruatiuo.

18 *Impetrans in euentum priuationis, prouidetur de beneficio causa permutationis per priuandum resignato.*

19 *Clausula quòd resignatio priuandi cedat in fauorem impetrantis, quando opponatur.*

20 *Expectantes apostolici non possunt acceptare beneficia ex causa permutationis vacantia.*

21 *Omnis recessus à iure communi est odiosus & restringẽdus.*

22 *Obtinens dignitatem quando eam in præiudicium expectãtis resignare non poßit.*

23 *Dispositio non dicitur generalis, quando tantùm in vna specie potest verificari, quanuis generaliter loquatur.*

24 *Permutatio facta in fraudem expectantis, non operatur effectum suum.*

25 *Ascendere potiùs cupimus, quàm descendere.*

26 *Sola fructuum inæqualitas non facit sufficientem fraudis præsumptionem.*

27 *Per simplicem resignationem & illius admißionem beneficium vacat tam quo ad proprietatem, quàm quo ad possessionem.*

IN hac parte subiiciam quot & quibus modis contingit vacare beneficia, & etiam varios modos prouisiuos, quod vtile est scire ad cognoscẽdum validitatem vel inualiditatem impetrationum & prouisionum papalium.

Pro euidentia primæ partis præmittẽda sunt duo. Pri-
1 mũ est, quòd † verbum, Vacare, multiplicẽ recipit à iure expositionẽ, vt declarat Roma. cõsil. cccl. incip. Omnipotentis, &c. in casu propositæ cõsultationis, &c. Aliquãdo enim Vacare exponitur, id est, cessare. l. qui tertiana. ff. de ædi. edict. Aliquando dicitur vacãs, id est inutile. l. Quintus Cæcilius. ff depositi. Sed propriè quo ad propositum
2 nostrum † dicitur ecclesia seu beneficium vacans, quod est vacuum seu non plenum. Hoc autem potest contin-
3 gere dupliciter. Primò, quia † vacat de iure & de facto, q̃a mortuus est prælatus seu rector, & nemo in possessione reperiẽt. quo casu vacat de iure quo ad titulũ, & de facto
4 quo ad possessionẽ. Secũdò † dicitur vacans, quãdo vacat de

..iure, sed non de facto: vt quādo mortuo prælato siue ..ctore, aliquis reperitur in possessione saltem coloratè. ..cum nostris. de concess. præben. & in c. licèt episcopus.

Secundò præmitto † quòd impetrans non tenetur de ..re exprimere modū vacationis, secundū Ioan. de Fan- 5
.. prout refert Dom. & seq. Francus in c. susceptū de re-..rip. lib. vj. Idē tenet Lappus alleg. vj. incip. In hac sexta. ..o quo fa. gl. in cl. i. in ver. quanuis, de preb. quę dicit nō ..se necesse exprimere modū per quē prouidet beneficio ..: † ideo sic fit simpliciter mētio de vacatione beneficij, 6
..cluditur omnis modus prouidendi, ergo debet etiā in-..udi omnis modus vacandi: vt dicit alia gl. in c. si ꝓpter. .. ver. vacabunt. de rescr. li. vj. & c. cupiētes. in prin. de ele. ..od lib. & hoc de iure. Verùm quia de stilo & consuetu-..ne curię solet exprimi certus vacatiōis modus, ideo su..iciam multos modos quibus contingit vacare benefi-..a: vt impetrans sciat per quē modum vacat beneficiū ..uod vult impetrare. † Nam si vacet alio modo quàm ex 7
..resso per impetrantem, malè impetrat. c. susceptum. de ..escrip. lib. vj.

Et ideo † cauti impetrātes in prouisionibus nō expri- 8
..unt certum modū vacandi, sed impetrant certo modo ..can. quod solet cōcedi præterquàm de canonicatu & ..ræbēda certo modo vacātibus: † tūc enim non datur, si 9
..ō nominetur Canonicus: quia posset capere quemcūq; ..anonicatū in illa ecclesia. Et idem de aliis beneficiis, de ..uorū corpore nō constat, puta simplicibus. Sed quia (vt ..rædixi) vt plurimum consueuit exprimi certus vacatio..s modus, ideo de illis latiùs subiiciam.

Primò igitur incipiendo ab actibus voluntariis, occur..t modus vacationis per renunciationem. Et hoc videli..et ex causa permutationis, & per simplicem resignatio..em.

Primò casu, † quando resignatur beneficium ex causa 10
..ermutationis, inducitur vera vacatio & possessionis & ..prietatis, id est tituli, vt prob. in ca. vnico, de rer. perm. ..b. vj. Ponderando illa verba, æquitatē præferētes in hac ..arte rigori. Idem not. in c. inter cætera super verbo de-..eat. de præb. aliàs nō esset possibile quòd fieret per sup..orē inuicē permutātibus aliqua collatio, † cum illa fiat 11

de

de beneficio vacante.c.i.& c.nulla.de conces.præb.& hoc expresse firmat Cald.cōsi.iiij.incip.An renuncians.in tit.
12 de renunc.vbi assignat rationem, quia possessio † animo perditur,ergo per renunciationem amittitur,vt not.Inn. in cap.veniens.in j.glo.de renun.cum aliis, vt per eum.

Ex quo infertur quòd cum tali casu inducatur vera va-
13 catio,vt supra,sequitur † quòd in permutatione necessaria est noua collatio ipsis permutantibus:quod expressè firmat decisio Rotæ cccxciij.incip.Nota resignatio. cum
14 sequenti.in antiquis.Imò dico plus, † ꝙ si permutatio nō perficit inter permutare, volētes opus est similiter noua collatione,id est,quòd illi qui iā resignarūt sua beneficia ex causa permutationis , reuertantur ad ea authoritate superioris,non autem authoritate propria, ne incurrant pœnā capituli cum qui.de præb.lib.vj.prout tenet Io.An. in c.si beneficia eo.titu.& lib.quicquid dicat ibi Archi.Licèt pro Archidiacono multum faciat ille text. dum dicit, libere reuertantur.Et sic innuit quòd per se sua spōte possint ad suū quilibet redire beneficium.Sed istæ opiniones concordantur isto modo.quia in beneficiis iam occupatis seruatur opinio Ioan Andr.in vacantibus verò de iure & de facto procedit opinio Archidia.prout attestatur vna decis.xxiij.incip. Fuit dubitatum. in nouis. Tutius tamen est quòd vtroque casu interueniat authoritas superioris, qui propter non sequutam permutationem dat vnicuique eorum licentiam ad suum beneficium reuertēdi absque alia collatione seu concessione exequutoris super reductione in pristinam possessionem : & talis licentia habetur pro collatione,vt ponit eleganter Rota decis. dccc lxiij.in antiquis.

Et per supradicta dici potest,quòd si Papa mandat prouideri alicui de certo beneficio,si vacat,vel cum primum vacabit : certè si beneficiatus resignet illud beneficium ex causa etiam permutationis,poterit nihilominùs prouideri de illo taliter impetrāti: quia reuera vacat quo ad titulum & possessionem,per superiùs dicta,quod videtur sentire Domi.consil.cv.in ij.col.vbi dicit in casu simili,ꝙ licèt pendente lite super priuatione beneficii ob aliquod
15 crimen, possit ille † qui venit priuandus,tale beneficium renunciare,vt sentit glo.not.in c.ij. in ver.finita. ibi dum dicit,cedat vel decedat,vt lit.pen.lib.vj. non tamen hoc facere

facere poterit ex causa permutationis: imò si fecerit resignationem ex causa permutationis, poterit de illo prouideri illi qui impetrauit in euentum priuationis. Quod ego intelligo verum quãdo fuit scriptum in terminis de quibus supra, videlicet, super certo beneficio, tum quia per resignationem inducitur vera vacatio, vt sæpius dixi, tum etiam quia per tale mandatum † super certo bene 16
ficio, videtur illud iam esse affectum in fauorem impetrãtis, & illi per hoc quæsitum ius saltem ad rem, quod ei auferri non debet ex facto beneficiati, per illud quod in simili di. gl. nota. in c. quanuis tibi. in ver. in genere. de prębend. lib. vj. † quòd per secundum mandatum speciale fa 17
ctum super aliquo beneficio vacante, non præiudicatur primo continenti reseruationem illiusmet beneficij in fauorem alterius: quia tam primum quàm secundum potest dici speciale: & ideo præualet primum, nisi de primo in secundo fiat mentio specialis, quasi sentiat glo. ꝙ propter reseruationem factam in fauorem primi censeatur affectum etiam antequàm vacet. & illam glo. dicit notabilem Domi. consil. ciij. in j. col.

Secus dico quando beneficium esset aliàs reseruatum, sed non in fauorem certę personæ: quia tunc valet prouisio de tali reseruatione non habita mẽtione, vt vult deci. Rotæ dccclxxvij. incip. Vtrũ si Papa. in antiquis. Vnũ tamẽ obstat contra determinationem Domi. quã superiùs retuli, dum vult † ꝙ si priuãdus resignet ex causa permu- 18
tationis, potest nihilominus de beneficio taliter resignato prouideri illi qui impetrauit in euentum priuationis. Obstat (inquam) tex. cũ sua materia in c. susceptum. de rescrip. li. vj. vbi dicitur, ꝙ expresso vno modo vacationis, puta in euentum priuationis non venit alius, vt puta ex causa permutationis. Et propter hoc in talibus impetrationibus per priuationem solet hæc clausula adiici, Et cũ decreto † ꝙ resignatio cedat in fauorẽ impetrantis, quod 19
solet cõcedi post primã priuationis sentẽtiã, antè minimè. Et ita debet intelligi dictũ Domi. aliàs nõ bene diceret.

Ex prædictis colligitur casus in quo beneficiũ vacãs, ex causa permutationis potest cõferri alteri quã permutãti, vt patet supra in ver. & per supradicta. Nec obstat tex. in capitu. j. de rer. permut. lib. vj. per quem disponitur quòd

20 † expectantes apostolici non possunt acceptare beneficia vacantia ex causa permutationis, nec de illis sibi facere prouideri. Quod procedit etiam si expectãs haberet gratiam motu proprio, nihilominùs nõ potest impedire permutare volentes, vt vult Domi.consil.ciiij.in pe. col. quia dico quòd cum ille tex.disponat illud ex quadam æquitate contra strictas regulas iuris, vt patet ibi. dum dicitur, Æquitatem præferentes in hac parte rigori, &c. certè tenendus est in propriis terminis in quibus
21 loquitur: quia † omnis recessus à iure est odiosus & restringendus.c.j.de fi.presb.lib.vj.Vnde cum ille text. loquatur de expectantibus beneficia incerta, non debet habere locum in reseruatiuo habente gratiam ad certum corpus beneficij cum primùm vacabit, cum iste plus iuris habeat, quàm ille qui expectat in genere.

Ex hoc infero vnum valde notandum, quòd expectans dignitatem in certa ecclesia, quam primò ibidem vacare contigerit, si non sit in illa ecclesia nisi vnica di-
22 gnitas post pontificalem, certè illã obtinens † non poterit resignare simpliciter, vel ex causa permutationis in præiudicium expectantis, præsupposito ꝙ talis dignitas aliàs includatur in gratia expectantis: quia tunc militat eadẽ ratio in tali expectante, licèt generaliter, quæ est in reseruatiuo specialiter. patet per tex.in c. ex parte .j. de off.
23 deleg. cũ ibi not. vbi probatur sec.doct. † quòd dispositio nõ dicitur generalis, quando potest verificari in vna specie tantùm, quanuis generaliter loquatur. Quod intelligo sanè quando dispositio loquens generaliter potest verificari in vna specie tantũ, ita quòd non in alia, prout posui exemplum de expectante dignitatem primò vacaturam in certa ecclesia, in qua non est nisi vna post pontificalem: tunc procedit quod dixi per rationem de qua supra, & per illud quod in simili dicit Bal. in l.quisquis. C.quor.app.nõ rec.& Canonistæ in c.cũ omnes.de cõst.

Secus dicerem quando dispositio venit verificãda in vna specie de multis & diuersis speciebus, dummodo non certitudinaliter in aliqua earum, sed quæ priùs occurrerit. Tunc enim procedit dispositio d.c.vnici.de rer.perm. li.vj. Nam isto secundo casu potiùs dicitur dispositio generalis quàm specialis, ex quo habitudinaliter cõprehendit

dit multas species, licèt effectualiter veniatverificanda in vna tantum, quicquid in hoc dicat Bar. in l. si domino. ff. de leg. j. quem seq. Ab. Panor. in c. pastoralis. §. quoniam. de rescrip.

Limitatur aliter & secũdò dispositio d. c. vnici cũ superiùs dictis, videlicet vt non sit locus expectantibus, † quã- 24
do vacant beneficia ex causa permutationis. Illud est verũ, nisi permutatio fieret fraudulenter ad excludendum expectantem, qui expectabat beneficiũ pingue verisimiliter de proximo vacaturũ. Tunc enim si obtinens beneficiũ tenue illud resignet, & ex causa permutationis cõsequatur pingue, eo ipso probata est fraus per expectantẽ, qui potest illud pingue vel aliud, si priùs ipsum vacare contigerit, petere & habere, vt est casus formalis in c. fi. de renun. li. vj. fa. c. quia verisimile. de præsump. vbi probatur q̄ non est verisimile vt fiat permutatio beneficij pin-
guis cum tenui. Et ratio est, quia † temporibus nostris au- 25
geri cupimus, nõ minui, & ascẽdere potiùs quã descẽdere vt di. gl. in c. cũ accessissent in ver. cõfirmatũ. de const. eadem verba ponit vna decis. ccc. incip. Si mandetur alicui prouideri in nouis. alleg. c. quanto. & c. licèt. de trãsla. prælatorũ. Stantibus ergo huiusmodi circũstantiis præsumẽ-
dæ fraudis, succuritur expectãti (vt supra) aliàs † sola inę- 29
qualitas redituũ in beneficiis permutatis non facit sufficientẽ fraudis præsumptionẽ, sec. Io. Mo. & Io. An. quos ibi seq. moder. in d. c. vnico. de rer. permu. in sexto. quod etiam tenet decis. Rotæ cxxix. incipiens, Nota quòd non vitiatur. in antiquis. arg. l. dolus. C. de rescin. vend.

Secundus casus per eundem modum vacationis est, † 72
quando vacat beneficiũ ex causa simplicis resignationis: prout quando quis sponte & liberè resignat in manibus superioris habentis potestatem admittẽdi resignationẽ. Quo casu quantũ ad resignantẽ vacat beneficiũ tã quo ad proprietatem, quàm quo ad possessionem. Sed nõ vacat statim quo ad superiorem, nisi ille acceptet resignationem, quia potest resignantem etiam inuitum ex causa in beneficio retinere. ca. admonet. & c. quod in dubiis. cũ ibi not. de renuncia. Istud tamen quod dixi quo ad resignãtẽ vacare beneficiũ tã respectu proprietatis, idest, tituli, quã etiam quantum ad possessionem, intelligo sanè de

possessione iuris, qui illam perdit resignans, vt not. Inno. in d.c. quod in dubiis. Nam potest postea de facto incumbere in possessione: & si tali possessione spoliaretur, veniret restituendus, vt ponit inno. in c. super hoc. de renuncia. & dec. Rotæ lviij. quæ incipit, Licèt reus. in nouis.

Resignationis modus & methodus.

SVMMARIVM.

1 *Resignatio fieri debet sponte, non per metum.*

2 *Voluntas coacta est voluntas.*

3 *Actus meticulosi de iure canonico regulariter tenent, possunt tamen elidi.*

4 *Vbi requiritur libera voluntas, coacta voluntas non dicitur voluntas.*

5 *Resignatio fiat liberè. i. sine pactione, conditione, vel modo.*

6 *Propositum in mente retentum nō operatur conditionem vel modum.*

7 *Resignans vt conferatur certæ personæ, cessante aliàs fraude non est illicitum.*

8 *Expressio eorum quæ tacitè insunt, etiam in spiritualibus nihil operatur.*

9 *Superior admittit resignationem simpliciter reiecta omni conditione & modo.*

10 *Renunciatio simoniaca non tenet, etiam in præiudicium renunciantis.*

11 *Collatio alteri quàm compermutantibus facta, quare non valeat.*

12 *Ordinarius confert beneficium alteri, quàm illi cui in fauorē est resignatio facta.*

13 *Quis intelligatur superior, vt poßit resignationē recipere.*

14 *Resignatio debet fieri in manibus episcopi in cuius diœcesi situm est beneficium.*

15 *Qui præscripsit collationē, non per hoc censetur præscripsisse destitutionem, seu resignationis receptionem.*

16 *Potestas admittendi resignationes debet specialiter concedi.*

27 *Exequutor ad prouidendum non potest resignationes recipere.*

18 *Auditor non recipit resignationes beneficiorum de quibus coram eo agitur, bene tamen cessionem litis & causæ.*

19 *Resignatio beneficij facta in manibus vicarij non habentis ad hoc speciale mandatum, non valet.*

20 *Per admissionem resignationis clericus ab ecclesia alienatur.*

21 *Vicarius specialis in beneficialibus nihil validum facit.*

22 *Dispositio c. susceptum. de rescr. in vj. non habet locum in collationibus ordinariorum.*

23 *Habens potestatem recipiendi resignationem, non confert, nisi specialiter sit mandatum.*

24 *Vicarius præsentatos per patronos sine speciali mandato instituit.*

25 *Instituere præsentatos est necessitatis, & expeditur per modum iustitiæ.*

26 *Nullum tempus ad instituendum est præfixum, bene tamen ad præsentandum.*

Odò pro declaratione huius secundi casus sciẽdum est primò, quòd resignatio † debet fieri 1
spõtè, aliàs si fiat per metum, non tenet ipso iure, vt vult decis. cciij incip. Nota quòd resignatio. in antiquis. vbi alle. nota. in cap. super hoc. de renun. Quod est satis mirum, & non transit sine dubio, quia † vo 2
luntas coacta voluntas est. l. si mulier. §. fi. ff. quod met. caus. not. gl. per illum tex. in c. meritò. xv. q. j. Vnde ex quo in resignatione facta per metũ adest voluntas, deberet tenere mero iure, quanuis propter metum adhibitum possit rescindi, maximè cũ † de iure canonico actus me- 3
ticulosi regulariter teneant, licèt possint rescindi, vel per exceptionem elidi, vt nota. in c. cum dilectus. quod met. cau. & ita in terminis tenet alia decis. in nouis. ccclxxxiiij. incipiens. Fuit dubitatum. nisi saluando primã decis. Rotę dicatur, quòd cum resignatio debeat fieri liberè (vt statim dicam) si fit per metum, non dicitur voluntariè nec liberè facta: quia † illud quod dicitur, voluntas coacta vo- 4
luntas est, non habet locum vbicunque requiritur libera voluntas, prout in matrimonio. cap. veniens & c. cum locum. de spons. quod expressè firmat glo. in d. c. meritò. & ita posset dici in resignatione, vt si fiat per metum,

non teneat ipſo iure. Et ita ſoluo primam deciſionem, ſed fortè in puncto iuris ſecunda eſt verior.

5 Secundò requiritur quòd reſignatio † fiat liberè, hoc eſt, ſine aliqua pactione, conditione, vel modo. c. cum pridem. de pac. no. gl. in c. cum vniuerſorum. de rer. permut. & in c. ex parte. de offi. delega.

Ex quo infero ſecundum aliquos, quòd volens renunciare beneficio ſuo in fauorem alterius, non poteſt deducere in pactum, quod reſignat cum hoc vt cõferatur illi, vt videtur tenere Panor. poſt glo. in d. ca. ex parte. Debet ergo purè & liberè reſignare in manibus ſuperioris, licet gerat in animo vt conferatur certæ perſonæ non renun-
6 ciaturus aliàs, † quaſi propoſitum in mente retẽtum non operetur conditionem vel modum. l. ſi repetendi. C. de condi. ob cauſ. cum vulg.

7 Poſſet tamen probabiliter dici † quòd licitè poſſit reſignans verbis exprimere illud quod in mente gerit, dicendo, reſigno in fauorem talis, tum quia iſto caſu ceſſat om-
8 nis pactio, cõditio, ſiue modus: tum etiam quia † expreſſio eorũ, quæ tacitè inſunt, nihil operatur etiam in ſpiritualibus, vt vult gl. in c. ſignificaſti. de elect. & in c. ij. eo. tit. lib. vj. Et per has rationes tenet Domi. in c. vnico de rer. permutat. lib. vj. quòd permutantes adinuicem ſua beneficia poſſunt petere à ſuperiore hanc permutationẽ, & exprimere quòd renunciant permutationis cauſa, vt probat. in cle. i. eod. tit. quia (vt dixi) licet eis exprimere quòd in mẽte gerũt: & in effectu pro hoc videtur eſſe caſus in d. c. ex parte. vbi Papa non ſcripſiſſet ſub illa forma, ſi cõtinuiſſet ſimoniã, videlicet dum dicit, Literas impetrauit, vt ſi auunculus ſuus Archidiaconatũ quẽ habebat, vellet omnino dimittere, ipſum ei faceres aſſignari, &c. nec obſtat verbũ omnino, quod exponit ibi glo. id eſt, ſine aliqua pactione, conditione, vel modo: quia intellgo ego de pactione, conditione, vel modo aliàs illicito, & continente ſimoniam, prout ſentit gloſ. in d. c. vnico. dũ exponens verbũ liberè, dicit, Vt ſimonia vitetur. alleg. c. cũ pridẽ. de pact. At reſignare in fauorẽ certæ perſonæ vt conferatur illi, non continet aliquod illicitum, dummodo ceſſet fraus & ſimonia: ergo non debet cenſeri prohibitum per ſupradicta.

9 Puto tamen † quòd ſuperior poſſit admittere reſignationem

onem simpliciter reiecta omni cōditione & modo:quia per resignationem resignans amittit titulum beneficij, & multò fortius possessionem iuris, quæ facilius perditur.l. quis vi.§.differentia.ff.de acqui.pos.prout dixi superius. In facultate autē superioris est acceptare resignationem simpliciter,vel cum modo, cum totum hoc dependeat à potestate ipsius.c.quæsitū.de rer.permut. Hinc est†quòd 10 licet renunciatio simoniaca non teneat etiam in præiudicium renunciantis,vt vult glos.in c.super hoc,in ver.pecuniæ.de renunc.& po.decis. Rotæ ccxxxvj. incipien. Nota quòd resignatio.in antiquis.potest tamen superior eā simpliciter admittere,&tertiò illud beneficiū conferre,prout sentit Domi.consi.cxxv.in ij.col.& ita teneo,excepta resignatione,quæ fit ex causa permutationis. Quo†casu nō 11 valet si fiat alteri collatio, nisi ipsis permutantibus, vt in clem.vnica.de rer.permuta.& ratio illius cle. est sec. Stef. & Card.ibi.quia talis renūciatio intelligitur fieri sub modo:ideo non habet effectum,nisi adimpleatur modus, id est, sequatur permutatio. Et licet istamet ratio videatur militare eo etiam casu quo fit resignatio per modum, de quo superius,videlicet vt alteri conferatur: dico tamen ꝙ dispositio illius clem.non debet extendi,sed teneri tātum in terminis in quibus loquitur: quia venit limitatiuè ad ius antiquū,quo beneficia resignata ex causa permutationis poterāt aliis quā permutantibus conferri, adeò ꝙ de illo iure necessaria erat gratiosa prouisio,vt non valeret collatio alteri facta.c inter cætera.de præben.& in c.cum vniuersorum.de rer.permuta.& ideo extra casum d.clem. standum est in aliis casibus iuribus antiquis. Consequenter si ordinarius in primo casu conferat beneficium†alteri,& non illi in cuius fauorem fuit resignatū nemini iniuriam facit,cū vtatur iure suo.c.cū ecclesia.de elec. cū vul. 12

Tertiò ad validitatē resignationis requiritur quòd fiat in manibus superioris,vt in d.c.admonet.iun. c. in dubiis. Ille autē intelligitur†superior in hoc casu, qui posset illū inuitum destituere,vt di.glo.in clem. vnica. in ver. manibus.de renun.& ideo possibile est quòd resignatio fiat in manibus vnius,& collatio ad alium pertineat iure suo. 13

Ex quo sequitur quòd licet quis possit conferre beneficium situm in diœcesi alterius episcopi ex priuilegio vel

consuetudine præscripta:non ideo tamen poterit resigna tionem illius recipere, vt sentit glo.& ibi clarè hoc firmat Cardi.in cle.vni.de rer.permut.in vj.quæstio. Consequen
14 ter † debet fieri resignatio in manibus episcopi, in cuius dioecesi situm est beneficium quod resignatur, & non in manibus habentis illius collationem ex priuilegio vel pręscriptione.
15 Licet†enim præscripserit collationem,non sequitur ergo destitutionē, seu resignationis receptionem, quia tantum præscriptum quantũ possessum,&non plus. c.fi.de offi.arch.& c.auditis.& c.cũ olim,de præscr.Et ita in terminis tenet deci.Rotæ cccxcviij.incip.Si aliquis episcopus.in nouis.Hinc dicit alia deci.ccviij. incip. Nota ꝙ si cui in antiquis. quòd habens potestatem conferendi beneficia vacantia,ex concessione superioris non potest
16 admittere resignationē beneficiorũ.Et propterea † opus est quòd istud specialiter concedatur & expressè, videlicet vt possit resignationes beneficiorum recipere, & resignata conferre,vt prob.tex.apertus in ca.dudum.in princip. de præben.lib. vj.

Hinc secundò dicit alia decis.cccccxxxj.incip.Quæri-
17 tur vtrum.in antiquis.quòd†exequutores gratiarum dati ad prouidendum non possunt admittere resignationes beneficiorum, vt de beneficiis sic resignatis prouideant. & hoc per rationes de quibus supra.

Hinc tertiò dicit alia decis. dccviij. in antiquis. quòd
18 †auditor sacri palatij non potest recipere resignationem beneficij,de quo coram eo litigatur,sine speciali mandato Papæ: licet possit recipere cessionem litis & causæ. Et ita dicit seruare Rotam, quod est notandum propter cle. auditor.de rescrip.

19 Hinc quartò dicitur non valere†resignationem beneficij factam in manibus vicarij non habentis ad hoc speciale mandatum,próut consuluit Cald.consi.iij. incip. An renunciatio.in tit.de renun. assignat aliquas rationes:sed
20 hæc est potissima,per†admissionem renunciationis clericus ab ecclesia alienatur,sedvicarius alienationem facere non potest,iuxta illud quod no.Inn.in c.ad hæc. de offic. archi.vbi dicit archidiaconum, qui est vicarius episcopi, non posse alienationibus consentire:ergo nec vicarius generalis poterit renunciationem sine speciali mandato recipere.

ipere. De vicario † autem singulari, hoc est, ad id solũ de- 21
utato, minus est dubium, vt po. dec. Rotæ cclxxxviij. in-
ipiens, Nota quòd episcopus. in antiquis. dicens quòd
icario seu officiali generali potest dari potestas cõferen-
i beneficia vacatura, & recipiendi resignationes. ca. fi. de
ffi. vic. lib. vj. sed singulari personæ de singulari beneficio
ommitti non potest. c. deliberatione. §. prohibemus. de
ffi. leg. lib. vj. & ibi hoc no. Io. And. imò fortius tenet alia
eci. cccxcvij. incip. Si episcopus. in nouis. quòd nedum sin
ulari personæ, sed nec etiam vicario generali potest cõ-
ittere episcopus in specie resignationẽ seu admissionẽ
esignationis, & collationem certi beneficij: quia per ta-
m commissionẽ datur via ad vacaturum beneficiũ con-
rendum, contra cõcilium Lateran. de quo in c. nulla. de
oncess. præb. cum similibus. Quod videtur valde mirum:
propterea non contentus de præmissa determinatione
ueni vnam decisionẽ mirabilem in antiquioribus quin-
am in ordine, in tit. de concess. præb. vbi tenet totum con
arium, etiam in cõmissione quæ fit per episcopũ singu-
ri personæ, vt valeat & teneat: licet sibi cõmittatur quòd
ecipiat resignationem certi beneficij, & ea recepta con-
rat, &c. quia per hoc non aperitur via ad vacaturum, &
c cessat votum captandæ mortis. Nam tali casu non cõ-
ittitur generaliter potestas cõferendi quouis modo va-
et illud beneficium, quo casu veniret etiã modus vacan-
i per mortẽ, consequenter non valeret: quia per hoc pos-
t captari mors aliena, contra iura communia. At in casu
æmisso & in terminis nostris non committitur genera-
er potestas conferendi quouis modo vacet, sed dunta-
at si vacet per resignationem: per quem modũ cessat ra-
o concilij generalis, & periculum captãdæ mortis: quia
vacaret aliter quàm per resignationem, non deberetur
i pro quo taliter scriptum est, iuxta c. susceptũ. de rescri.
b. vj. licet Domi. cons. cxix. in fi. col. dicat quòd dispositio
d. c. susceptum. non habet locum in collationibus ordi- 22
ariorum. quod aliter pro nunc non discutio. subiicit præ
ta deci. quod cõpilatores dictaminis libri sexti errauerunt
reddenda ratione ad d. §. prohibemus. in c. deliberatio-
e. præalleg. & quòd ita fuit obtentũ in Rota per tres in-
antias & sententias. Quod puto verissimum per ratio-

nes præmissas, quæ sunt vrgentes. & sic quandoque bonus dormitat Homerus.

Quapropter retenta ista prouisione pro vera, vt possit committi in genere & in specie potestas recipiendi & ad-
23 mittendi resignationem, dico † quòd talis cõmissarius nõ poterit beneficium sic resignatũ conferre, nisi ad cõferendum habeat speciale mandatum, sine quo non venit aliàs facultas conferẽdi beneficia, prout tenet decis. Rotę hoc expressè determinans secundum meum nu. xliij. incipiẽs, Nota ꝙ vicarius. in antiquis. Quod videtur mirũ prima facie, quia † potest vicarius præsentatos per patronos in-
24 stituere sine speciali mandato, sec. Arch. in c. fi. de offic. vic. lib. vj. & prob in c. ex frequentibus de instit. ergo deberet etiã posse conferre beneficia resignata ex causa permutationis, cum vterque actus expediatur ex necessitate iuris, & non de mera gratia, vt prob. in ca. i. de instit. lib. vj. iun. cle. vnic. de rer. permuta.

Potest dici soluendo hoc contrarium, vt ideo præsentatos posset instituere sine speciali mandato, sed nõ con-
25 ferre beneficia resignata ex dicta causa, † quia primum est præcisæ (vt ita dicã) necessitatis, & expeditur per modum iustitiæ, vt prob. tex, in c. decernimus. xvj. q. vlt. nimirum si trãsit in generali mandato, vt ponit Ægidius, cõclus. xciij. incip. Licet vicarius. Secundũ verò non est tantę necessitatis, quia possunt taliter permutantes habere recursum ad episcopum pro collatione obtinẽda. per illud quod in simili di. deci. Rotæ xxiij. incip. Fuit dubitatum. in nouis. Dubito tamen de ista solutione, quia istamet ratio de facultate habendi recursum ad episcopum, militat etiam in institutione obtinenda, ex quo maximè periculum non
26 est in mora, quia † nullum tempus ad instituendum reperitur in iure expressum, sed tantum ad præsentandum, vt di. dec. ccxij. incip. Secundum omnes. in nouis. Præterea non videtur minor necessitas in secundo casu, quàm in primo. transeat tamen propter authoritatem dominorũ.

Ad ecclesiam cathedralem quomodo quis promoueatur.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per promotionem ad ecclesiam cathedralem*

dralem.

Si post consecrationem & possessionem consecratus non recipit fructus, alia beneficia non vacant, sed ea retinet, ideo interim nec acceptari possunt, cui practica curiæ resistit.

Prouisio Papæ habet vim electionis & confirmationis.

Prorogatio de non consecrandis fiat motu proprio, non ad instantiam.

Dispensatio circa vnum, extenditur ad consequutiua illius.

Tempus consecrationis non currit inquisito, vel accusato, seu denuntiato.

Impeditus non potest dici negligens, nec incurrit pœnam negligentiæ.

Si prouisus facit se statim consecrari, an statim vacent priora beneficia.

Ecũdus † principalis modus vacationis est per promotionẽ ad ecclesiam cathedralem. Nam beneficia promoti ad illam vacant postquam cõsecratus extiterit, & pacificam possessionẽ habuerit, vel per eum steterit quo minus eam assequere ...ar.c.cum in cunctis.§.cum verò.de elec. iun. c.licet episcopus.de præben.lib.vj. Interim autẽ conferri non possunt, vt prob.in c.post electionem.in ver.confirmationẽ. ...n.gl.sup.eo.ver.de concess.præb. Et propterea di.alia ...l.Io.An.in c.si tibi concesso.sup .ver. vacare.de præb.li. ...j. per illum text. quòd † etiam post consecrationem & adeptam possessionem si fructus episcopatus non percipit promotus, vt quia ex causa certo tempore debentur alteri, certè tunc priora eius beneficia aliis conferri non possunt, sed per eundem interim retinebuntur. Plus dicit Roma.consi.cccxxxv.incip. Circa primum.in i.col.quòd interim nedum cõferri, sed nec etiam possunt acceptari, arg.c.beneficiũ. de reg.iur.lib.vj. in curia tamen Romana contrarium practicatur, quia beneficia prouisi & ibidem consecrati statim conferuntur ante adeptam possessionem episcopatus. Quam quidem consuetudinem ...i.Ioan. And. propter prædicta damnabilem, in cle.i.gl. ...up.ver.collato.vt lit.pend.hoc etiam refert & seq.Rom. consilio cccxlv. in iiij. col. Ante consecrationem autem

vel

vel ante lapſum tempus de conſecrandis epiſcopis, etiã
3 in curia non ſolent conferri talia beneficia, licet †prouiſio Papæ habeat vim electionis & cõfirmationis. vt di. gl. in c. j. in. ver. prouiſionem. de elect. lib. vj. & prob. in c. cum olim. & ibi Inno. de cau. poſ. ſed lapſo tempore conſecrationis ſtatuto à iure, poſſunt de cõſuetudine curiæ (vt dixi) cõferri ſtatim, †niſi illud tẽpus prorogetur electo per
4 Papã motu proprio: ſecus ſi ad illius ſupplicationẽ, vt di. deciſ. Rotæ cccccclxxxvj. incip. Vtrũ epiſcopus. in antiquis. alleg. Inno. & Ioan. An. in d. c. cum in cũctis. vbi aſſignãt rationẽ diuerſitatis inter primũ caſum & ſecũdum, quia in primo caſu debet fieri larga interpretatio, ex quo fuit diſpenſatũ motu proprio, arg. c. ſi pluribus. de præ. lib. vj. quæ ratio ceſſat in ſecũdo. Sed d. Ant. & Panor. in d § cũ verò. tenẽt indiſtinctè, vt durãte prorogatione etiã ad inſtantiã & ſupplicationẽ promoti facta, nõ vacẽt interim priora illius beneficia: nam vacatio beneficiorũ venit cõ
5 ſequutiuè ad conſecrationem: diſpẽſatio †autem ad vnũ obtenta extenditur ad conſequutiua illius. in glo. no. in c. quia in tantũ. de præbend. & in c. ſi quis in clero. vij. q. i. facit ad hoc bonus text. in c. accepimus. de æta. & qualit. vbi probatur quòd approbatus ad ordines, videtur approbatus ad beneficiũ tãquam ordinum cõſequutiuum. Et hanc partem prædictis rationibus puto veriorem.

Quid autẽ ſi promotus ad epiſcopatum accuſetur, inquiratur, ſeu denuntietur, ita quòd pẽdente iudicio labitur tẽpus conſecrationis, an poſſint ſua beneficia confer
6 ri? Et certè †ſi tempus petendæ conſecrationis nõ currit inquiſito vel accuſato ſeu denũtiato, prout cõſuluit. Do. cõſi. xlij. in fi. col. tunc clarum eſt quòd non vacant interim ſua beneficia, ex quo nõ eſt negligens in petenda cõ
7 ſecratione ſtante impedimẽto: †nam impeditus non poteſt dici negligens, nec incurrit pœnam negligentiæ, quãnis impedimentum prouenerit ex culpa ſua, vt prob. bonus text. in cap. quia diuerſitatem. de conceſ. præbend.

Vltimò pro complemento iſtius modi vacationis, quæ
8 ritur vtrum †ſi prouiſus de epiſcopatu facit ſe ſtatim cõſecrari, debeat expectari lapſus trium menſium, qui dantur à iure ad conſecrationem, vel poſſint ſtatim conferri priora eius beneficia? glo. in d. §. cum verò. tenet hoc vltimum,

num, sed Hostien. ibi contra Vnde concordando opi-
ones distinguit ibi Ioan. And. quòd aut statim post con
crationem habuit possessionem episcopatus, & vera sit
pi. glos. aliàs non sufficit sola consecratio. Hoc sequitur
i Panor. & est verissimum.

Tertius Vacationis modus per c. de multa & Extrauagantem execrabilis.

SVMMARIVM.

Tertius vacationis modus ponitur, videlicet per c. de multa & extrauagantem execrabilis.
In quo differant c. de multa & extrauag. execrabilis.
Assequutio secundi incompatibilis fit pacifica de iure & de facto.
Non dicitur assequutio pacifica, quando statim cœpit esse litigiosa.
Beneficium requirens residentiam, non operatur ipso iure vacationem.
Realis dimissio incompatibilis impedit pœnas extrauag. execrabilis.
Verba designant voluntatem & consensum, quæ declarantur factis.
Plus est factis demonstrare, quàm verbis dicere.

TErtius †vacationis modus est per ca. de 1
multa. de præben. item per constit. exe-
crabilis. Ioan. xxij. in quibus disponitur,
ꝙ habens beneficium curatum, aut di-
gnitatem, vel personatum etiam non cu-
ratum, si recipit secundum tale, vacat pri
um ipso iure. Et idem si recipit alterum de his prohibi-
s simul cum alio. Vnde si habēs personatum recipit di-
nitatem, vel beneficium curatum, aut etiam officiū per-
tuum, vacat primum, & ecōuerso: vt in prædi. iuribus.
n. c. j. de consue. lib. vj. Differentia †tamen est inter c. de 2
ulta. & constit. execrabilis. in hoc, quia per c. de multa
vacat

vacat primũ ipſo iure, ſed retinet ſecũdũ niſi vtrunq; retinere contenderit, quia tunc etiã ſecundo ſpoliãdus eſt, vt ibi. ſed per conſtit. execrabillis . diſponitur plus in hoc, quia conſequutus ſecundũ tenetur renuntiare primo, & illud dimittere abſq; moræ diſpendio verbo & facto in manibus ordinarij ſub teſtimonio publico aliàs eſt inhabilis ad ordines eccleſiaſticos ſacros, & quæcunq; eccleſiaſtica beneficia, vt ibi in §. quia verò.

Modò pro declaratione prædictorũ iurium aduertendum eſt ad aliqua. Et primò, vt dicta iura intelligantur
3 quãdo ſecunda aſſequutio † eſt pacifica nedũ de facto, ſed etiam de iure, puta quia non litigioſa: aliàs non eſt locus
4 di. iuribus, † dummodo in limitibus legitimæ poſſeſſionis moueatur lis, iux. gloſ. in c. commiſſa. de elect. li. vj. & expreſſè po. Aegid. concluſ. cccccxxvij. inci. Nõ eſt locus & hoc modo debet intelligi & limitari deci. Rotæ lxj. incip. Sufficit. in nouiſ. quæ dicit quòd impetrãti beneficiũ vacaturum per aſſequutionem, ſufficit probare aſſequutionem de facto. Quod ego intelligo, niſi in limitibus legitimæ poſſeſſionis fuerit eidẽ lis mota, vt ſuperius dixi.

Secũdò debent intelligi in beneficiis incõpatibilibus, qualia ſunt illa, de quibus ſupra. Secus ſi habens benefi-
5 cium curatum aſſequatur aliud ſimplex, quod † tamen requirit reſidentiam: quia per talem aſſequutionem nec perdit primum, nec ſecundo ſpoliandus eſt ex hoc capite, ſed ex alio fortè, ſi non reſideat in eo, ſec. domi. de Rota deciſ. clxxxiiij. incip. Nota quòd habẽs in antiquis. & aſſignat rationem ibi, quia cap. de multa. eſt pœnale, & debet ſolùm in terminis ſuis teneri, & ſic iſtum caſum non comprehendit.

Tertiò quo ad cõſtit. execrabilis. in §. quia verò, notan-
6 dum eſt quòd ad euitãdas illas pœnas ſufficit † quòd primũ incompatibile dimittatur realiter & cũ effectu, licèt non fiat verbalis dimiſſio, prout egregiè tenet Aegidius concluſ. dcclv. incip. Si rector. cõprobans hoc multis argumẽtis, & reſpõdens ad tex. in di. extrauag. qui prima facie videtur innuere cõtrarium, dum dicit, verbo & facto, quaſi innuat ille tex. quod nõ ſufficit realis dimiſſio, niſi ſit etiã verbalis, dicit Aegid. quod debet ſubaudiri in quantũ ibi dicit, verbo, vel alio modo æquipollenti. puta ſigno, nutu,

nutu, vel literis: sufficit enim vt qualitercunq; coram ordinario etiã sine verbis suam voluntatẽ circa dimittendum primum incompatibile ostendat, argu. cap. tuę. cum ibi nota. de spons. Verba † enim designãt voluntatẽ & cõ 7
sensum. c. is autem. xxij. q. ij. qui consensus & voluntas ita declaratur factis sicut verbis. cap. dilecti filij. de appel. vbi dicit glo. quòd † plus est factis demonstrare, quàm verbis 8
dicere. l. si tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edicto. Satis est ergo quòd rector illius ecclesiæ intra mensem à tẽpore assequutionis secũdi incompatibilis realiter cum effectu & sine fraude dimittat primum, & eius possessionem, licèt intrà dictum mensem coram ordinario sub publico testimonio illud verbotenus non relaxet. quod est notandum.

Qui fieri sacerdos non cogitur post beneficium impetratum nisi anno expleto.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per non promotionem ad presbyteratum.*

2 *Annus ad promouendum quando & quibus non currat.*

3 *Dispositio c. licèt Canon. non habet locum in non curatis, licèt requirant sacerdotium, sed tantùm in parochialibus.*

4 *Obtinens beneficium presbyterale si non promoueatur, illo priuatur, ipso iure.*

5 *Conditionem contrahentis tecum, & rei super qua contrahitur, non debes ignorare.*

6 *Verbum priuationis futuri temporis non importat sententiã ipso iure.*

7 *Vacatio ob non promotionem non fit nisi anno completo, in fine cuius valet licentia de non promouendo fauore studij per ordinarium concessa.*

8 *Promouendus ad presbyteratum ratione parochialis potest permutare in fine anni etiam decies.*

9 *Pluralitas permutationum fraudẽ necessariò non concludit, aliquando autem concludit cessantibus coniecturis.*

Quar-

1 Vartus principalis † vacationis modus est per cap. licèt canon. de elect. lib. vj. quando obtinens ecclesiam parochialem non efficitur sacerdos intra annum: nam illo elapso si promoueri se non fecerit, priuatus est ipso iure, nulla etiam præmissa monitio-
2 ne, vt habetur ibidem. Currit † autem iste annus (vt dicit glo.) ex quo habuit pacificam possessionem, vel per eum stat quo minus habeat: nec currit iustè impedito, vt proba. in cap. commissa. eod. tit. & ista sunt communia & vulgaria.

Sed pro maiori præmissorum declaratione, sciendum est quòd dispositio d. c. licèt canon. & istiusmodi vaca-
3 tionis respectu pœnæ ipso iure incurrēdæ, habet † locum in ecclesia parochiali tantùm, id est, cuius rector habet curam populi intra illos limites congregati. Hinc dicitur parochia quasi partitio curæ, vt ibi decla. Dom. & Roma. consi. ccclvj. sed non habet locum in aliis ecclesiis & beneficiis non curatis, vt per Rotam decis. cccccxx. incip. Nota quòd tenens. in antiquis. vbi dicit, quòd tenens capellaniam requirentem sacerdotium, nō priuatur ea ipso iure, nisi fuerit monitus, posito quòd non promoueatur intra annū (& idem ego intelligo de alio beneficio sacerdotali, dummodo non curato.) Ratio illius decisionis est, quia c. licèt canon. est pœnale, & ideo non debet extendi, cum iurib. vulg.

Intelligo tamen sanè istud & limito, videlicet † nisi tale
4 beneficium ex sui fundatione haberet hoc onus annexum cum pœna expressa, quòd obtinens illud promoueatur intra annum ad ordines illi annexos, aliàs priuetur: quia tunc si non facit se promoueri, perdit illud absque alia monitione, & sic tali casu habet locum d. c. licèt canon. prout expresè firmat alia decis. cviij. incip. Nota ꝙ vbi. in antiquis. Imò plùs dicitur ibi, quòd ignorantia nō excusat illum, dato quòd obtinuerit huiusmodi benefi-
5 cium ex causa permutationis; quia † qui cum alio contrahit, conditionem contrahentis, & rei super qua contrahitur, scire debet. reg. qui cum alio. de regulis iuris. libro vj.

Sed

Sed mirum est quòd illa decisio ponat terminos quæstionis respectu priuationis per verbū futuri tẽporis, dū dicit, aliàs priuetur. quod verbum † cum sit (vt dixi) futuri temporis, importat factum hominis, non sententiā ipso iure, iuxt. gl. in c. si diligenti. de for. compe. & in l. in criminali C. de iurisd. om. iudi. maximè ex quo (vt dixi) illud c. licèt canon. est pœnale, & consequenter nullatenus extẽdẽdum. Per quā rationem tenuit Ægidius de Bellamera conclusi. cliij. incipi. Papa, & c. quòd si dispensetur per Papam cum eo qui tenuit ecclesiā parochialem nō promotus per plures annos, & committatur exquutoribus, ꝙ dūmodo ille ante omnia dimittat totaliter illam ecclesiā, se faciat ad sacros ordines promoueri. di. Ægid. dicitur tunc currere non à data illarum literarum, sed à die adeptæ possessionis, seu temporis quo per eū stetisset, & hoc quo ad effectum priuationis de qua in d. ca. licèt canon. Fundamentum huius suæ opinionis cōtra est illud, de quo supra, videlicet quia c. licèt canon. imponens pœnā ipso iure, non est aliqualiter extendendum, & ideo illius dispositio est exactè seruanda, ideóque ex quo imponit pœnā priuationis ipso iure, & loquitur in priuatione iuris ad rem: licèt regulariter citiùs perdatur seu tollatur ius ad rē, quā in re. c. fi. de conces. prę b. lib. vj. Pari modo igitur per eandem rationem dico in casu præmisso illius decisionis, ꝙ stante ordinatione fundatoris respectu priuationis per verba futuri temporis, non potest habere locum dispositio sæpe dicti capituli licèt canon. quo ad incurrendam priuationem ipso iure. Quare puto quòd verba illius decisionis sunt deprauata & corrupta, nisi dicatur quòd decisio intellexit quòd illo casu habet locum dispositio cap. licèt canon. quo ad hoc vt monitio non sit necessaria, non autem quo ad incurrendam priuationem ipso iure, ex quo fundator fuit loquutus per verba futuri temporis, vt supra. 6

Secundò principaliter intelligenda sunt præmissa, vt per nō promotionē vacet ecclesia parochialis ipso iure, scilicet dummodo annus intra † quem tenebatur promoueri, ex toto sit elapsus, & nō ante, dato quòd sit prope finem anni, ita quòd certum sit illum promoueri nō posse intra illū annū, vt prob. tex. in cap. cōmissa. de elect. li. vj. 7

Et per hoc di.decis.Rotæ clxxxvij. Nota quòd tenens.in antiquis.valere licentiam concessam per ordinarium pro mouendo,quòd non promoueatur causa studiorũ, quãuis tempore licentiæ ille iam non posset promoueri propter breuitatem temporis circa finẽ anni:quia licèt non possit promoueri:habet tamẽ ius in beneficio,donec annus totaliter sit elapsus.Posset etiam ecclesiam illam permutare,ex quo habet ius in illa,vt dixi. Imò fortiùs quo
4 ad istud vltimum tenuit Oldr.consi.cciij.incipien. Factũ tale est,collata fuit, & c.quòd†habens ecclesiam parochialem potest eam permutare decies in fine vel prope finem cuiuslibet anni,vt quia primã tenuit per decẽ menses sine promotione,& cũ esset prope finem anni,permutauit eã cum alia ecclesia parochiali, quã etiã tenuit per decem menses:demũ permutauit istam secundam cum tertia,& tertiam cum quarta,& quartã cum quinta.Certè si in ista quinta promoueatur intra annum,vel si cũ eo legitimè dispensetur, valebunt omnes illæ permutationes precedẽtes:quia tẽpore cuiuslibet permutationis habebat ius in illa quam permutauit,ex quo(vt superiùs di-
5 xi)annus non erat totaliter elapsus. Nec†pluralitas permutationum fraudem necessariò concludit; quia multa potuerunt esse causa iterandę permutationis, vel vicinitas,vel loci amœnitas,aut aëris salubritas,arg.l.si cui fundus.ff de l ij.& in l.j.§.& aliàs videamus.ff.si quid in frau. patr.iun.l.si in emptione.ff.de minor.variæ enim sunt hominũ voluntates.l.quia poterat.ff.ad Treb. cũ vulg.Posset tamen probabiliter dici,quòd nisi essent tales coniecturæ,quæ omnino & necessariò excluderẽt fraudem,ex ipsa pluralitate permutationum toties reiterata satis cõcludenter esset probata fraus,arg.c.fi.de renun. lib. vj. aliàs adinuenta foret via ad illudendum dispositioni prædictorum iurium,& essent verbis & non rebus imposita, forentque ludibrio,vt dicit tex.expressus in d.c. commissa.Nam posset quis sub isto colore percipere fructus tot ecclesiarum non existens in sacris,& fortè ditatus ex patrimonio Iesus Christi,retrocederet,vt in simili di.tex.in c.cum ex eo.de elec.lib.vj. Tanta igitur variatio non caret suspicione fraudis:quia variatio in personis ecclesiasticis maximè vitanda est.cle.j.de renun. & hoc modo in tel-

telligo & restringo consil. Ol.

Beneficiatus contrahens matrimonium amittit beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per contractum matrimonij.*

2 *Beneficiatus si per verba de præsenti matrimonium contrahit, renunciat suis beneficiis.*

3 *Impetrans per contractum matrimonij, solum habet probare verba de præsenti, non carnalem copulam.*

4 *Contrahens matrimonium cum impubere xi. annos habente perdit beneficia, licèt matrimoniū nō fuerit consummatū.*

5 *Quis dicatur pubertati proximus, vt ad matrimonium contrahendum sit aptus.*

6 *Si beneficiatus minor pubertate contrahat matrimonium per verba de præsenti, eius beneficia vacant.*

7 *Contractus matrimonij de facto solùm, an operetur vacationem beneficiorum.*

8 *Ordinatus in sacris, si de facto matrimonium contrahat, an beneficiis priuetur.*

9 *Bigamus indispensabilis est, nisi per Papam.*

10 *Actus nulli inducunt effectum iuris.*

Matrimonium etiam nullum, inducit publicæ honestatis impedimentum.

Vintus vacationis modus est per† contra- 1
ctum matrimonij.c.j.& iij de cler. coniug.
Vnde si beneficiatus† contrahit matrimo- 2
niū per verba de præsenti, videtur per hoc
renunciare suis beneficiis: quia cithara cū
psalterio malè concordat, id est, vita actiua seu laicalis cum vita contemplatiua seu clericali, vt leg. & not. in ca. diuersis fallaciis. eod. tit. vbi di. eleganter tex. cum vir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideo minus quę dei sunt valeat cogitare, auferendum est stipendium, id est, beneficium ab eo, quia deo (à quo stipendium recipit) militare pleniùs non potest. Et propter hoc consueuit dispensari ad omnes ordines & beneficia cum illis, qui olim contraxerunt cum vnica & virgine nunc de-

functa:ex quo iam cessat prædicta ratio.

Sed notandum est in practica, quòd impetranti benefi
3 cium vacans per hunc modum, sufficit† probare matrimonium per verba de præsenti contractum, quanuis nō fuerit carnali copula cōsummatū, vt dic.decis.Rotæ xxvj. incipiens, Si impetretur.in nouis. Imò plùs tenet alia dec.
4 ciiij.incip.Nota quòd vbi:in antiq. quòd si clericus † beneficiatus contraxit matrimoniū cum impubere habente xj.annos per verba de præsenti, perdit suū beneficium, licèt matrimoniū non fuerit consummatum. Et ratio est secundum Rotam ibi, quia ex quo non stetit per eū quin consummaretur, videtur habuisse animum perdendi beneficium.cap.nuper.de bigamis.iunc.l.quid ergo.§. cum autem. ff. de his qui nota.infa. Et pondero verba illius decis. quia cum mysterio dicit de contrahente cum impubere habente xj.annos.eo quòd illa ætas, cum sit proxima pubertati, dicitur apta ad matrimonium contrahendum secundum vnam opinionem. Sed tenendo aliā opinionem, quæ habet, & quæ est verior, videlicet illum
5 dici proximum † pubertati, & consequenter aptum ad matrimonium contrahendum, qui distat à pubertate solùm per sex menses, prout tenet glo communiter approba.in c.continebatur.in ver.proxima.de impub.despons. & ibi Inno.dicit illam esse circa duodecimum annū, & sic proximam pubertati, quæ habet xj.annos completos cū dimidio, subiiciens hoc esse tenendum, quicquid dicant alij.

Stante ergo ista opinione pro vera, quam consulendo sequitur etiam Car.consi.iij. Certè præfata decis. Rotæ ciij.superiùs relata non procedit absq; dubitatione: quia contrahens cum puella habente vndecim annos, dicitur contrahere cum minore, cum qua non potest dici contrahi matrimoniū, licèt contrahatur per verba de præsenti: sed iuris interpretatione intelliguntur solùm sponsalia de futuro.c.vni.de despons.impub.li. vj. Vnde beneficium contrahentis cum tali minoris ætatis, non videtur vacare: quia tunc demum vacat per contractū huiusmodi, quando matrimonium est legitimè contractum, non autem per sola sponsalia de futuro, vt supra.

6 Idem dico si clericus beneficiatus † minor pubertate con

contrahit matrimonium per verba de præsenti, certè per eandem rationē non vacat eius beneficium, ex quo (vt dixi) iuris interpretatione intelliguntur contrahi solū spōsalia de futuro: & hoc in terminis firmat Ioa. An. in c. Ioannes. vers. de secundo cum quæris, &c. de cler. cōiug. vbi adducit duplicem rationem. Primò, quia sicut per acceptationē secūdi curati nō vacat primum, nisi subsequatur possessio, vel stet per ipsum quo minùs illam habeat. c. licèt episcopus. de præb. lib. vj. cū similibus: sic nec per solā sponsionē de matrimonio cōtrahēdo dicetur vacare beneficiū.

Secundò, & ista est melior ratio. Sicut sponsalia de futuro non dissoluunt matrimonium. c. sicut. de spo. ita nec debent dissoluere primum coniugium spiritu ale. arg. ca. inter corporalia. de transl. præl. Quapropter, vt saluetur illa decisio, dicerem in terminis in quibus loquitur, ꝙ per talem contractum clericus perdit beneficiū, tunc demū, quādo minor cum qua cōtrahit, peruenerit ad pubertatē quia tūc sponsalia transeunt in matrimonium, iuxta iura communia. Vel oportet dicere ꝙ decisio prædicta intelligit de impubere proximo pubertati, per ea quę superiùs dixi.

Quid autē † si matrimonium contractum per clericū beneficiatum non tenuit ex alio defectu quā ætatis? & tunc secūdum Io. An. in di. c. Ioannes. si non tenuit ex defectu cōsensus procedentis à furore ex parte ipsius clerici beneficiati, qui sic de facto contraxit, non perdit per hoc beneficiū: quia sicut propter furorem non obligaretur profitendo. ca. sicut tenor. de regularib. ita nec matrimonium contrahendo. c. dilectus. de spons. 7

Idem si non tenuit matrimonium propter furorē mulieris cum qua sic de facto contraxit: quia perinde est ac si cum imagine quadam vel cum dormiente contraheret. Idem si matrimonium non tenuit propter defectum consensus procedentis à metu, qui potuit cadere in cōstātē virū. c. veniēs. & c. consultationē. de spons. Nā tali casu non teneret renunciatio etiam expressa. cap. ad audientiam. quod metus caus. multo minùs debet tenere tacita, quæ inducitur ex contractu matrimonij inualidi.

Si verò matrimonium † tenet ex consensu, sed non 8

tenet propter sacros ordines clerici sic contrahentis, isto casu de rigore iuris debet perdere beneficia, sec. Ioan. An. Nihilominùs si non incurrit ex illo contractu bigamiam poterit episcopus cum eo in officio & beneficio post pœnitentiam dispensare. c. sanè. ij. de cler. coniug. sed si incurrisset pœnam bigamiæ, indispensabilis est ab alio præter
9 Papam. c. nuper. de big. Papa etiam † cum tali bigamo difficulter solet dispensare, nisi sit qualificatus, vel ad instantiam magni domini. & tunc ad priuilegium fori tantùm etiamsi secunda vxor viuat. Cum bigamo tamen carente, culpa bene dispensatur.

Posset tamen non absurdè dici vltra Io. And. quòd in omnibus casibus præmissis, præterquam in vno, vt infrà subiiciam, clericus sic de facto cõtrahens, perdit beneficium mero iure, nec illud potest retinere absque dispensatione episcopi saltē, siue contrahat cum minore non proxima pubertati, siue cū furiosa, aut cõsanguinea: quia licèt matrimoniū in dictis casibus non teneat, tamen ille fecit quod potuit, & quātū ad se habuit ecclesiā pro derelicta, arg. eorum quæ not. in c, quod in dubiis, & in c. admonet. de renun. Et dato ꝙ matrimonium taliter contractū per clericum sit nullum, debet tamen perdere beneficiū me-
10 ro iure: quia † actus etiam nulli inducunt effectum iuris, vt patet in c. i. de sponsa. lib. vi. nam matrimonium etiam nullum & nulliter contractum inducit publicæ honestatis impedimentum. patet etiam in c. auditis. de elec. cum multis ibidē, in quibus habetur quòd electio prima inualida impedit secundam, nisi prima priùs cassetur: ad idem facit l. planè. in princ. ff de leg. i. & text. in l. & si transferā. cū l. legatū. in fi. ff. de admi. leg. cum multis aliis, de quib⁹ per Romanum consil. cccxxxv. incipit. Circa primum in. ij colum.

Ex quibus infero ad propositum de quo suprà, vt quanuis matrimonium contractum per clericū non teneat in illis casibus, tamē ille mero iure debet perdere beneficiū, nisi cum eo dispensetur, vt suprà. Sed istud non procedit in vno casu, videlicet quando matrimonium non tenuit ex defectu consensus procedentis à metu qui potuit cadere in constātem virum: quia in matrimonio requiritur consensus liber: & ideo tali casu coacta voluntas non est volun tas

voluntas, iux. glo. in c. meritò. xv. q. j. Et sic isto casu non perdit beneficium per supradicta.

Religiosus professus beneficium possidere non potest.

SVMMARIVM.

1 *Ingressus religionis post professionem expressam vel tacitam operatur modum vacationis.*

2 *Qui possidetur non possidet.*

3 *Monachus moritur mundo, deo tamen viuit.*

4 *An inferior possit dispensare cum beneficiato volente profiteri, vt retineat beneficium.*

Monachus proprium non habet etiam ex dispensatione Papæ.

5 *Monachus potest præfici ecclesiæ parochiali, & alij beneficio seculari cum dispensatione episcopi.*

6 *Multa valent retineri, quæ de nouo non possunt acquiri.*

7 *Regularis spoliatus beneficio seculari, petere potest restitui.*

8 *De priuatione ad habitum non datur regulariter regressus.*

9 *Medicus potest præseruare ægrotum, sed non suscitare mortuum.*

10 *Hæres, qui testatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, tanquam indignus hæreditate priuatur.*

11 *Per promotionem ad ecclesiam, monachus à monasterio absoluitur, & cum eo nullam amplius habet communionem.*

12 *Monachus per promotionem ad ecclesiam parochialem aut aliud beneficium, à monachatu & ab abbatis obedientia non absoluitur.*

13 *Papa facit de monacho non monachum.*

14 *Solus monasterij ingressus non operatur vacationis modum, sed requiritur quòd fiat monachus.*

15 *Ingrediens monasterium vt fiat conuersus an perdat suum beneficium.*

16 *Intrans religionem non perdit beneficium intra probationis annum, infra quem testari potest.*

1 SExtus vacationis modus† est per ingressum religionis post professionem expressam vel tacitam.cap.beneficium. de regularib.li.vj. Ratio huius potest esse duplex. Prima, quia beneficiatus possidet beneficium, & dicitur esse ipsius.c.si tibi absenti.de præb.li.vj. Religiosus † autē nihil potest possidere.cum ipse ab alio possideatur, arg.l. sic eueniet.ff.de adul.nec habet proprium. c. non dicatis. xij.q.j.& in c.cum ad monasterium. de stat.mona.

3 Secunda ratio est,quia† monachus moritur mundo,licèt deo viuat,iurib.vulg. Vnde sicut per mortem naturalem inducitur vacatio,ita & per istam ciuilē.c. beneficiū.

Sed dubium est non paruum,†an de licētia abbatis & ex dispensatione episcopi possit volens profiteri retinere beneficium quod priùs obtinebat.Et primò videtur,quòd non,quia esset dispēsare, vt monachus habeat proprium, arg.c.si tibi absenti.quod fieri de iure non potest, etiā per Papā:quia illud est contra substantiam regulæ:& sic indi-
5 spensabile.Econtra videtur quòd sic,quia†ex quo monachus post monachatum potest de licentia abbatis & cum dispensatione episcopi præfici ecclesiæ parochiali,& cuilibet beneficio consueto clericis secularibus assignari, vt not.in c.ij.de stat.monach.dum illud fiat ex causa vtilitatis vel necessitatis.c.cum pro vtilitate.& c. de cætero. xvj. q.i. multo fortiùs videtur posse dispensari cum volente
6 profiteri,vt retineat beneficium si quod habet: quia† multa possunt iā habita retineri,quæ de nouo nō possunt acquiri,vt patet in c.i.& per tot.de corp. vitiatis. Hinc est ꝙ regularis,qui nō potest obtinere beneficiū seculare absq;
7 dispēsatione (vt dixi) nihilominùs† si possedit,& præscripsit ab initio, potest illud retinere, adeò ꝙ si eo spolietur, dabitur ei restitutio,vt dicit dec.Rotę cxiiij.incipiēs,Nota quòd vbi regularis.in antiquis.Fortificatur dubium ex
8 alio:nam†cum de priuatione ad habitum non detur naturaliter regressus.l.cū res.§.areā.ff.de solut.& monachus mortuus sit mundo,per assumptionē de nouo ad beneficiū seculare,resuscitatur:vnde si potest resuscitari ex dispēsatione superioris,(quod est penè impossibile naturaliter, & miraculosum,prout in simili proposito dicit Rota, decisione ccccIxxxiij. incipiente. Collatio facta. in nouis. &

Ægi

Ægidius conclus.dccxiiij.)certè multo potiùs debet posse prȩseruari ne moriatur quo ad retẽtionem beneficij, vt patet in medico,†qui non potest suscitare mortuum, sed 9
bene potest præseruare ægrotum per diligentem curam ne moriatur.

Hinc est quòd hæres† qui testatori non adhibuit me- 10
dicum, vel malum adhibuit, tanquã indignus priuatur hæreditate, quasi lex præsupponat quòd per diligentem curã boni medici potuerit testator præseruari vt ex illa infirmitate non periret, vt per glos.iunc.tex.in l.quod si nolit.§.culpam ff.de ædil.edict.& proba.in l.indignum. ff.de his quib.vt indig. Potest dici soluendo istud contrarium, quòd ideo post monachatum potest monachus assumi ad ecclesiã parochialem, & eam habere & possidere vt suam in titulum, quia per talem † promotionem absoluitur à 11
monasterio, & nullam communionem ampliùs cum eo habet. Quam rationem ad aliud propositum in simili assignat Io.An.in ca.fi. de capel. mo, quem refert & sequitur Panor.in c.quod dei timorem.de stat.mona. Nimirum ergo ex quo ab alio iam nõ possidetur, potest ipse ecclesiam & beneficium possidere.

Secus est in beneficiato volente profiteri, cum quo inferior dispensare non potest, vt retineat beneficium: quia ista sunt contraria, nec se compatiuntur adinuicem, videlicet stãte professione habere beneficium, & sic proprium contra substantialia regulæ. Sed licet ratio videatur satis colorata, tamen adhuc facit dubium: quia licet in primo casu absoluatur à monasterio & obedientia abbatis, vt dicit Io.An.†non tamen absoluitur à monachatu, nec à sub 12
stantialibus regulæ, imò ab illis per solum Papam absolui potest ex magna causa & non aliter, vt not.doct.in d.c cũ ad monasterium. Vbi cõcluditur, quòd licet Papa nõ possit præcipere religioso aliquid quòd repugnat regulæ ab eo professæ, nec est tali præcepto obediẽdum, vt di. Inno. in c.ne Dei ecclesiam.de simonia.illud tamen intelligitur vt non possit aliquid tale præcipere eo stante monacho, †sed bene potest eum de monacho facere non monachũ 13
vt per Inno.in c presbyter.in fi.i.glo.de sacramen. nõ iterand.& sic remanet dubium insolutum, nisi dicatur quòd retinendo beneficium non dicitur habere proprium: quia

possidet monasterium tale beneficium, ex quo eius nomi ne possidetur, iurib. vulg.

Declaranda sunt modo verba quę præmisi in principio istius modi vacationis. Et primò dixi, per ingressum religionis. Hoc ideo, quia † solus ingressus monasterij non
14 operatur hunc effectum, nec alios qui causantur ex professione, nisi quis ingrediatur vt fiat monachus, seu religiosus verè & propriè: & ideo quoties fit mentio de ingrediente monasterium quo ad effectus prædictos, additur verbum, vt fiat monachus, vt prob. in c. i. in princ. de regularib. lib. vj.

Ex quo infero quòd ingrediens monasterium non vt fiat monachus, sed † conuersus monasterij, non perdit be-
15 neficium, sed illud retinet: quia dicit notanter Blad. in l. generali. & in aut. ingressi. quæ ibi immediatè sequitur. C. de sacrosan. eccle. in iiij. col. quòd conuersi & offerētes se ecclesiæ regulari ita demum renũciant propriis, nec possunt matrimonium contrahere seu testari, quando totaliter renunciant seculo faciendo professionem: aliàs si non renunciant, tunc retinent vxores, & æquiparantur clericis secularibus. Et hoc modo dicit esse intelligendã glos. in c. vt lex continentiæ. xxvij. q. j. quæ videtur aliqualiter sentire contrarium. Sed meliùs sentit ibi Arch. & in ca. ex eo de elec. lib. vj. vbi dicit qđ ad hoc vt offerens se ecclesiæ regulari præsumatur tacitè profiteri, & sic renunciare propriis, non sufficit promittere simpliciter obedientiam, nisi promittat obedientiã monachalem: quia talis promissio & talis obedientia pro professione habetur.

Dixi etiam superius in princip. istius modi, post profes-
16 sionem expressam vel tacitam. Hoc ideo, † quia intra annum probationis intrans religionem non perdit beneficium, nisi adsit vnum de quatuor eorũ quæ ponuntur in d. c. beneficium. Et ratio est, quia interim nõ dicitur perfectus religiosus, ex quo intra annum licitè potest exire. Hinc est quòd intra annum probationis potest facere testamentum, vt per glo. in cap. non solum. in ver. iudiciis, de regularib. lib. vj. facit alia glo. in c. i. de relig. domi. quæ dicit quòd monachus non dicitur, nisi fuerit professus. Et hæc de variis modis vacationum.

Quomo

Quando quis veniat priuandus Beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Modi quibus beneficiati veniunt beneficiis priuandi.*
2 *Simonia multipliciter committitur.*
3 *Titulus de simonia quare non reperitur in sexto nec in Clementinis.*
4 *Notorius concubinarius quando beneficiis priuetur.*
5 *Crimen Sodomiæ impedit ordinis exequutionem, etiam post peractam pœnitentiam.*
6 *Periurus venit beneficiis priuandus.*
7 *Maius est præstare iuramentum corporaliter super librum, quàm simpliciter fidem promittere.*
8 *Non datur pro periurio priuatio beneficiorum, nisi sit periurium iudiciale.*
9 *Homicida venit beneficiis priuandus.*
19 *Irregularitas incurritur per consilium in casu occurrenti datum super pœna sanguinis.*
11 *Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium dispensat simplex, & ad duplex solus Papa.*
12 *Episcopus sic non dispensat quando beneficia priuandi sunt impetrata, vt ea in euentum priuationis alteri conferantur.*
13 *Non residens in beneficio venit priuandus & post monitionem.*
14 *Nunquam signatur impetratio per priuationem, nisi ille veniat de iure priuandus.*

Considerandi modo essent † alij modi quibus venit quis priuandus beneficiis, quos breuissimè percurram. Et primò, notorius simoniacus in beneficio, ab eo deponitur. Idem in infamato, qui se purgare non potest. c. insinuatum. de simo. Vtrum autem possit cum simoniaco per episcopum dispensari, non insisto, quia hoc latiorem requirit indaginem: † nam simonia quandoque committitur in ordine, quandoque in prælatura siue beneficio 1 2

curato,

curato, quandoq; in simplici, quandoq; ignorante ordinato vel electo seu aliàs prouiso, quandoque eo sciente, vel pecuniam dante: quæ plenè examinat Ioã. Cal. in c. post translationem. de renunc. & reassumit Panor. multa addendo in c. de simoniac. de simo. nota. etiam in c. pe. de
4 elec. quæ ego vlterius non prosequor, †quia temporibus nostris silet titulus de simonia: & ideo non reperitur in vj. nec clem. vt est notum.
4 Secũdò, notorius †concubinarius si monitus non dimittat concubinã, suspenditur à beneficiis: & si se nõ corrigit, remouetur eisdem. c. sicut. & c. si autẽ. de cohab. cleri. & multo fortius si laborat vitio pessimo cõtra naturã, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ. c. vt clericorũ. de vit. & hon. cler. & in c. clerici. de exces. prælat.
5 & quod magis est, huiusmodi † vitium impedit ordinis exequutionem etiam post peractam pœnitẽtiam, vt no. do. Ant. in c. nisi cum pridem. cir. fi. prin. de renũc. in quo etiam longius non insisto, tum quia (vt dicit Bar. in l. cum vir nubit in fœminam) illa lex non consueuit legi, quia de eius materia loqui non est honestum, tum etiam quia omnes declinauerunt & coinquinati sunt sed Deus malos malè perdet.
6 Tertiò, †periurus, qui nõ necessitate, sed voluntate venit contra iuramentũ licitũ, priuandus est beneficiis: quia non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij irretiti, dicit text. in c. querelam. de iureiur. & in c. peruenit. de fideiuss. tamẽ non sic est in eo qui venit contra fidẽ
7 promissam, cum pœnæ sint restringẽdæ: & maius †reputatur pręstare corporaliter iuramentũ supra librũ, quàm simpliciter fidẽ promittere, vt dicit Rot. deci. cxxxiiij. incip. Nota ꝙ posito. in antiquis. quod est notandũ, nã alibi di. glo. in d. c. peruenit. in glo. fi. quòd idẽ est venire cõtra fidem promissam sicut contra iuramentum, quia inter simplicem loquelam & iuramentũ nõ facit Deus dif
8 ferentiã. c. iuramenti. xxiij. q. v. Signatura †tamẽ nõ dat ꝓ piurio priuationẽ beneficiorũ, nisi sit piurium iudiciale.
9 Quartò, homicida †venit priuandus propter irregularitatem quæ contrahitur ex homicidio, imò etiam ex detruncatione alicuius mẽbri. c. i. de cleri. pugnan. in duel & . in c. fi. de homicid. lib. vj. not. glos. in ver. mutilet. eo. tit
in

n clem. vni. saluo eo quod dicitur ibi in illo text. multis aliis modis incurritur irregularis, quos hic non prosequor.

Sed vnũ nõ omitto † quòd si clericus in casu occurren 10
consuleret & respõderet de iure super pœna sanguinis imponenda per seculare͂, efficeretur per hoc irregularis, vt nota. in c. omnis lex. iij. di. & per docto. in c. ex literis. p illũ tex. in ver. consuluit. de excess. prælat. & per Spec. in ti. de legato. §. iuxta. versi. quid si iudex habe͂s latrone͂, &c.

Potest tamen † episcopus cũ homicida etiã voluntario 11
circa habendũ beneficiũ misericorditer dispensare, vt di. ex. not. in c. ij. in fi. de cler. pug. in duel. & in c. studeat. l. di. po. Inno. in c. ij. de cler. non ordi. mi. vbi dicit episcopũ quasi semper posse dispensare circa beneficium, arg. prẹd. c. in quibus prob. quòd dispensat cum homicida. Quod intelligit ibi Host. & seq. Panor. vt circa simplex beneficium dispenset episcopus, circa curatum solus Papa, ar. c. fi. de fi. presby. & c. i. & ij. eo tit. in vj.

Dico tamen quòd † si quis in hoc casu & aliis præmis- 12
sis impetraret beneficium alicuius de supradictis conferendum sibi in euentum priuationis, non posset ampliùs cum eo episcopus dispensare etiam ante litis pende͂tiam, ex quo impetranti iam est quæsitũ ius ad rem, prout singulariter tenet Domi. consil. cv. in fi. col. quod est summè notandum pro limitatione glo. in c. ij. in ver. finita. vt lit. pend. lib. vj quæ dicit quòd priuandus potest lite pende͂te cedere beneficio, & tamen non potest secum dispensari. Et ita intelligo quod dixi supra in principio huius tertiæ partis. in iij. colum.

Quintò & vltimò pro nunc, † non residens in benefi- 13
cio post monitionem competentem potest eo priuari, nisi habeat iustum impedimentum c. conquerente. & c. ex parte. de cler. non resi. Alios casus quibus quis venit priuandus beneficiis, non prosequor, sed me remitto ad dispositionem iuris: quia † nunquam signatur impetratio 14
per, priuatione͂ nisi de iure ille veniat priuandus, etiam si clericus petat priuari regularem & sibi cõferri, vt latiùs dicam in sequenti tractatu Commissionum.

De

De modis prouisiuis.

SVMMARIVM.

1 *Modi prouisorij multi sunt, per quos beneficiis & ecclesiasti cis prouidetur personis, qui hic describuntur.*

2 *Qui eligi non potest, debet à superiore postulari. Iniuria infertur, si idoneus postulatus non admittitur.*

3 *Finita emphiteosi per generationem, descendentes possunt iure petere quòd eis reseruetur, & fit eis iniuria, si id denegetur, nisi prælatus rem pro se retineat.*

4 *Electionis via ecclesiis prouidetur.*

5 *Electo ante confirmationem non competit ius in re, licèt electioni consentiat.*

6 *Si electus ante confirmationem moriatur, beneficium non dicitur vacare per eius obitum.*

7 *Via translationis prouidetur ecclesiis.*

8 *Inuitum Papa transfert, licèt à principio quis inuitus acceptare episcopatum non cogatur.*

Papa transfert episcopum ex iusta & rationabili causa.

10 *Omnes episcopos sine causa priuare, est vniuersalem ecclesiã turbare.*

11 *Sola voluntas in principe est magna & iusta causa.*

12 *Via collationis & prouisionis prouidetur ecclesiis.*

13 *Is ad quem spectat prouisio, prouidendo eligit & cõfirmat.*

14 *Verbum, prouisio, omnem modum prouidendi comprehendit. idem de verbo, dispositio, & de verbo, ordinatio.*

15 *Collatio præsupponit concessionem beneficij, quæ tribuit ius in re, & facit beneficium illius cui confertur post ratificationem.*

16 *Superior ad quem est facta deuolutio ob negligentiam electorum, vnico actu collationis seu prouisionis se expedit.*

17 *Via annexionis vnionis & incorporationis prouidetur ecclesiis.*

18 *Tribus modis fit vnio ecclesiarum hic descriptis.*

19 *Episcopus non potest vnire ad vitam.*

20 *Inferior episcopo potest vnire, prout & legatus de latere.*

21 *Via administrationis prouidetur ecclesiis.*

22 *Quibus datur coadiutor.*

23 *Cuius ætatis debeat esse coadiutor.*

24 *Per viam œconomatus ecclesiis prouidetur.*

Su

SVperest modo pro complemento huius tertiæ partis subiicere†modos prouisiuos, qui multi 1
sunt, per quos beneficiis & ecclesiis, item clericis & ecclesiasticis personis prouidetur. Nam quãdoq; prouidetur via postulationis; quia is qui†de iu- 2
re eligi non potest, postulat à superiore, & innititur gratiæ, licèt iniuria sit si talis gratia per superiorem non cõcedatur; vt quando postulatus est idoneus. c. bonæ. cum ibi notat. & per tot. de postul. præl. fac. ad hoc quod di. Bar. per illum tex. & per glo. in d. c. bonæ. in l. i. §. permittitur. ff. de aq. quot. & æstiua. quòd † finita emphyteosi
per generationem finitam, descendentes possunt petere 3
quòd eis refirmetur, & de facili impetrabunt, imò est iniuria si non fiat refirmatio: & ideo secundũ eum possent appellare de iure Canonico ad superiorem, vt cogat q̃d refirmatio fiat, sicut in postulatione dicitur, in qua gratia fit si admittatur, iniuria si repellatur.

Sed istud dictum Bar. limitat Abb. Panor. in c. bonæ. ij. in pe. col. de postu. præla, quando prælatus vellet emphyteosim reuersam concedere extraneo; secus si vellet retinere penes ecclesiam: quia tunc cogi non posset ad refirmandum: item descendentibus & non aliis extraneis hæredibus personę defunctæ, in cuius persona finita est emphytheosis, competit ius petendæ renouationis, secundum Petr. de Ancha. consil. cxxxiiij. incipien. Plenè & subtiliter. & consil. clxxj. incip. Casus talis est, &c. & hoc quo ad modum postulationis.

Quandoq; prouidetur†via electionis: & illud propriè 4
quando seruatur forma c. quia propter. de elec. secundũ Innocen. & doc. ibi & pon. Rota deci. ccccclij. inci. Ex hoc insurrexit. in nouis. de quo pleniùs in superioribus dixi circa dignitates & beneficia electiua, ad quæ me remito.

Illud tantummodo circa hunc modum notandum est, 5
†quòd electo ante cõfirmationẽ superioris non cõpetit ius in re, licèt ipse electioni de se factæ cõsentiat: sed tantùm ius ad rẽ reuocabile vel confirmabile per superiorẽ confirmatorem, vt ten. gl. ord. in c. nosti. & c. qualiter. & in c. transmissam. de elec. adeò†quòd si electus ante cõ 6
firmationem moriatur, beneficium non dicitur vacare

per eius obitum,sed per obitum primi.sec.glo.in cle.j. in
ver.collatio.vt lit.pen.quam dicit singularem deci.penul.
in nouis.fac.tex.& quod ibi not.in cap.si electio.lib.vj. &
glo.in cap.cum venissent.de rest.in integ.

Quandoque † via translationis: vt quando Papa(cui so
li hoc licet) transfert episcopos de vna ecclesia ad aliam
ex causa necessitatis vel vtilitatis.c. inter corporalia & c.
quanto.cum c.si.de trans.præla.Imò tenent aliqui† quòd
Papa inuitum potest trans ferre:quia licèt à principio nõ
cogatur quis inuitus acceptare episcopatum,vt patet in
cap.gesta.& c.vbi ista didicisti.lxxiiij.di.tamen ex quo suo
consensu quis episcopus factus est,potest per Papam in-
uitus ad aliam ecclesiam transferri. quod tenet Host. &
Ioan.An in c.& si vnanimiter de postu.prælat.vbi pro hac
opinione allegant casum in c.scias frater.vij.q.j. æquipa-
ratur enim episcopus iam consecratus per respectum ad
Papam monacho,qui non potest contradicere suo supe-
riori.c.non dicatis.xij.q.i.cum multis ibidem.

Sed prædicta opinio intelligenda est, vt Papa † possit
9 transferre inuitum ex iusta & probabili causa,aliàs mini-
mè,vt probat multis rationibus & argu.Ro.consi. cccxv.
incip.Circa primum, &c. Vbi ex hoc infert, quòd eccle-
sia translati per papam nuda voluntate & si causa non
vacat ante ipsius translati ratificationem, adeò quòd pa-
pa nõ potest interim,id est,ante consensum taliter trãsla-
ti de ea prouidere.Sed ista determinatio videtur mihi sa-
tis dura, quia si potest papa vnum episcopũ priuare epi-
scopatu,& remouere sine aliqua causa,licèt†omnes epi-
10 scopos priuare & remouere non posset, quia sic vniuer-
salem ecclesiam turbaret,vt sentit gl.no.in cap. per prin-
cipalem.ix.q.iiij.quam approbat idem Ro.cons.ccclxxx.
incip.Quæstio est,&c quanto fortiùs poterit episcopum
inuitum transferre ex sola & nuda sua voluntate?nec di-
11 citur tunc facere sine causa, quia†magna & iusta causa
in principe est sola eius voluntas, vt di.gl.in l.relegati.in
ver.ex aliqua causa.ff.de pœ.& semper in eo præsumitur
iusta causa,nisi quando veniret contra vniuersalem sta-
tum ecclesiæ,vt in exemplo quod statim dixi: & hoc sen
tit Inn.& expressiùs Pan.in cap.quanto.de consue. Cum
ergo habeat pro ratione voluntatem,nec sit qui ei dicat,
cur ita

tur ita facis (vt d.glo.not.in c.quanto in ver.vicem dei.de transla.prælato. vbi alleg. c. quanuis. de pœnit. dist.iij.) certè sequitur vt indistinctè possit transferre inuitum, vt vult prima opinio quam puto per hæc veriorem.

Quandoque & sic quartò prouidetur† via collationis 12
seu prouisionis, quæ habet vim electionis & etiam confirmationis: vt not Innoc.in ca.constitutis sup.ver effectum.de appella.& glo.in c.j.in ver.prouisionē de ele.li.
vj.vbi dicit† quòd is ad quē spectat prouisio, prouidendo 13
eligit & confirmat. Et idē in collatione, quæ similiter habet vim electionis & confirmationis.c.cum olim.iuncto eo quod ibi notat Inn. de causa pos.& propr. & ista duo
quasi idem important.s.collatio & prouisio, nisi quòd † 14
verbum, prouisio, est magis generale, aptū denotare omnem modū prouidendi: nā cōprehendit nominationē, postulationē, præsentationē, & collationē, vt dicit gl.nota, in cle.si in ver.prouisioni.de elect.idem importat verbum, dispositio seu ordinatio, vt quando Papa reseruat beneficium dispositioni suæ seu ordinationi: per quæ verba cōprehenditur omnis modus per quē de iure potest ecclesiæ prouideri, vt patet in clem j in ver.disposi tionē. de suppl.neg.præl.& in c.j § fi.de cōsue.li. vj nota.gl.in c. post electionē.sup.ver ordinationē.de conces.præb.cum
similib.sed verbum collatio,† strictius accipitur: quia præ 15
supponit concessionem beneficij, quæ tribuit ius in re, & facit beneficium esse illius cui confertur post ratificationem.c.si tibi absenti.de præb. lib. vj. per quæ infert notabiliter Ro.cons.cccl.incip.In casu propositæ cōsultationis, &c. Quòd si Papa reseruat beneficiū suæ collationi per commendā, quæ ius in re nō tribuit, reseruatio non expirabit, cum per eam non verificentur verba reseruationis. Pro redeundo ad id quod in principio dixi, ista verba & quodlibet de per se, habēt vim electionis & confirmationis.

Hinc est, quòd superior† ad quem negligentibus ele- 16
ctoribus fit deuolutio, potest vnico actu collationis seu prouisionis se expedire: quod prob.in c.si postquā, in fin. de ele.lib.vj.cum aliis quæ in superioribus in simili proposito deduxi, faciunt not.in c.cum in illis.§.cū autem.& ibi bon.tex.de præb.co.lib.

Prædicta habent locum in collationibus & prouisionibus perpetuis: nam aliquando hæc verba sapiunt prouisionem non perpetuam, sed temporalem, vt fit in prouisione beneficiorum manualium, in quibus remouentur illa obtinentes ad nutum superioris, vt in cle. quia regulares. de suppl. negl. præl. & in commissionibus hospitalium, quæ non consueuerunt in beneficium conferri, vt per glo. in cle. quia contingit. de relig. dom.

17 Quandoque & † quintò via annexionis, vnionis, & incorporationis, de quibus & eorū formis ac modo habetur plenè per gl. & doct. in c. j. ne sede vac. & c. sicut vnire de excess. præla. per text. & glo. in cle. vna. de reb. eccles. non alie. & in cl. ne in agro. §. ad hæc. Et breuiter tri-
18 bus † modis fit vnio ecclesiarum. Nam quandoque vna ecclesia vnitur alteri principaliter, quandoque accessoriè, quandoq; dubitatur. quę pulchrè prosequitur Pet. de Anch. consi. cxiiij. incip. Pro impetrante. & aliàs etiam dixi. Et quis possit vnire, dic † quòd episcopi in suis diœ-
19 cesibus cum consensu suorum capitulorum perpetuò, & non ad vitam, quia sic esset prouidere personæ, non ecclesiæ, vt nota. docto. in iurib. pręmiss. & Domi. cōsil. xxxviij. in vj. col.

Similiter † inferior episcopo vnire pōt, si hoc præscri-
20 psit, vt not. Io. And. in cle. ne in agro. §. ad hęc de sta. mon.

Eodem modo legatus de latere, vt ponit Rot. decis. cccclix. incip. Nota secundum maiorem partem dominorū in antiquis. & meliùs quàm alibi per Ægid. cōclus. ccccxiij. incip. Conclusio, quòd legatus de latere cū seq.

21 Quandoque & sextò † via administrationis, quando additur alius administrator primo, qui appellatur coad-
22 iutor, & datur † primo suspecto de dilapidatione. c. venerabili. de offi. deleg. Item leproso. c. tuo. de cler. ægr. iun. ibi no. per Io. An. Itē epileptico. c. fi. eo. tit. Item multùm seni, & aliàs propter infirmitatē impedito suū officiū exercere. c. scripsit. & c. quan is. cū c. petisti. vij. c. j de coadiutore autē dando episcopo habetur in specie in c. j. de
23 cler. ægr. lib. vj. Cuius † autē ætatis debeat esse coadiutor, di. Io. An. in c. fi. de cle. ægr. illā ætatē in coadiutore requiri, quæ requiritur in officio cui datur, vt coadiutor episcopi debeat esse ætatis, quæ requiritur in promouendo

ad

ad episcopatũ.c.cum in cũctis.de elect. In minoribus autem dignitatibus sufficit q attigerit xxv.annum, quia talis ætas requiritur de iure in promotis seu promouendis ad eas, vt in §.inferiora.& de multis aliis circa hoc plenè per Ioan.And.in c.fi.

Quandoque septimò & vltimò prouidetur ecclesiæ vacanti † per viam œconomatus.c.illud.xij.quæ.ij.& c.cũ vos.de offi. ord. Sunt & alij modi quos non prosequor, sed præmissi videntur esse principaliores. 24

Et ista sufficiant quo ad tertiam partem principalem, in qua dictum est de variis modis vacationum, & de modis prouisiuis. Item quibus modis venit quis priuandus beneficiis. Competenti ordine dicendum est de quarta parte huius opusculi, videlicet de vi & effectu Clausularum, quæ apponuntur in gratiis seu literis gratiosis.

De vi & effectu clausularum.

SVMMARIVM.

1 *In exordio alicuius dispositionis ponitur causa finalis dispositionis.*

2 *Dispositio sequens restringitur & regulatur iuxta narrata in præfatione.*

3 *Causa finalis est obiectus intellectus.*
Quicquid agimus, propter finem agimus.

4 *Gratia non corruit, quamuis non verificentur omnia narrata in exordio literarum contenta.*
Causa finalis gratiæ exordio apposita, non verificatur, sed illi necessariò statur.

5 *Si causa impulsiua non est vera, non propterea corruit dispositio.*

6 *Causa in dubio non præsumitur finalis.*

7 *Clausula, Téque a quibusuis excommunicationibus, &c. ad quid ponatur in literis apostolicis.*

8 *In excommunicatum cadit titulus beneficij & ordinis susceptio, ille tamen nihil facit in exercitio.*

9 *Excommunicato non potest conferri beneficium, nec is illud licitè retinere valet.*

10 *Dictio negatiua præposita verbo potest necessitatẽ importat.*

11 *Sententia excommunicationis à iure plùs ligat quàm ab homine lata.*

12 *Syllaba non debet vacare in literis Papæ.*

T primò circa gratias expectatiuas notandum est circa verba quæ in exordiis apponi consueuerunt, videlicet, grata familiaritatis obsequia, &c. vel alia verba similia, quæ variis respectibus variantur.

1 Notandum est (inquam) ꝙ licèt † in exordio seu præfatione alicuius dispositionis ponatur causa finalis dispositionis. l. fin. ff. de hæred. inst. po. Bar. per illũ text. in l. cum hi. in princip. & in § eam transactionẽ. ff. de

2 transact. ita ꝙ † dispositio sequens restringitur & regulatur iuxta narrata in præfatione l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. quia vt di. Bal. in l j. in iij. colum. C. de fal. cau-

3 sa adiecta. l. causa † finalis est obiectum intellectus, sicut signum est obiectum visus, & portus est obiectum nauigantium, & quicquid agimus, propter finem agimus.

4 Credo tamẽ † quòd gratia non corruit, quanuis non verificentur omnia narrata in exordio literarum. Quod sic demonstratur: quia aut in narratis in præfatione consistit causa finalis gratiæ, & tunc non oportet quòd illa verificentur aliter, imò illis statur necessariò, nec potest probari contrarium, ex quo super sic narratis fundatur intentio papæ, per cle. j. de probatio.

Aut talia narrata non fuerunt causa finalis gratiæ, sed

5 potiùs causa impulsiua, † & tunc illa cessante, seu non existente vera, non cessat neque corruit dispositio. l. j. §. sexũ. ff. de postulan. & not. in c. cum cessante. de appellat.

6 In dubio autẽ † præsumam non finalem, vt tenet gl. in l. ij. in fi. ff. de donat. quia licèt Papa dicat se facere gratias propter impensa sibi seruitia, ex quo tamen illa non specificat, dicitur simplex liberalitas, & non remuneratio ob causam, vt vult in simili Oldra. consil. v. incipien. Titius

7 Dicitur post modum in præfatione literarum.

Téque † à quibusuis excommunicationis, suspẽsionis & interdicti, aliísque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, &c. ad effectum præsentium, &c. absoluentes, &c. Hæc clausula secũdum aliquos in istis verbis ponitur ad

abundãtẽ cautelã,quia vt d.Card.cõsi.xl. incip. In facto. in †excommunicatũ cadit titulus beneficij, & ordinis sui 8
sceptio,& valent cuncta quæ facit in sui essentia,licèt nõ in exercitio,vt in c.pia.de excep.lib. vj. & c.solet. de sent. excom.eo.li. Ad quod bene facit quod dicit Comp & reci tat ibi Io.An.in c.quod sicut.de ele.videlicet ꝙ electio fa cta de excõmunicato vel suspenso licèt nõ teneat,tamen ex tacito consensu eligentium sequuto post absolutionẽ confirmatur, quia dicunt ꝙ talis electio non erat nulla iure naturali secundum eos.

Verior tamen videtur alia opinio, & magis commu- nis,†quod excommunicato ipso iure non potest confer- 9
ri beneficium,vt prob.tex.apertus in c.postulastis.de cle. exc.min.dum dicit,Clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri nõ possunt, nec illi valent retinere ea licitè,nisi forsan cum eis fuerit misericorditer dispensatum.Pondero dictionem negati- uam†præpositam verbo,potest,quæ necessitatem impor 10
tat,iux.gl.in reg.j.de reg.iur.lib. vj. & hanc partem tenet Rota decis.ccclxiij. incipien. Nota quòd excommunicato.in antiquis. tam in excõmunicato ab homine quã à iure,& multò fortiùs quando à iure, † quia sententia 11
iuris imponitur propter crimen ideo plus ligat, arg.not. in c.peruenit.de exces. prœla. Dico igitur quòd clausula prædicta, Téque à quibusuis, &c. apponitur necessariò & non superfluè(vt alij volunt) † quia nec syllaba debet 12
vacare in literis Papæ,iux.glo. quam sæpius allegaui, in c.solitæ.de maio.& obedien.facit ad prædicta cle.si summus Pontifex.& quod ibi notat.de sen.excom.

De clausula motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,motu proprio,ad quid apponatur in literis apostolicis.*

2 *Clausula,motu proprio,inducit tacitam dispensationem.*

3 *Motus proprius non inducit dispensationem irregularitatis, vel alterius defectus.*

4 *Vitium illegitimatis prouenit à iure positiuo,etiam & irregularitatis,licèt illa causetur ex homicidio.*

5 *Clausula, supplentes omnem defectum de plenitudine potestatis, quid importat.*
6 *Princeps ex certa scientia conferens incapaci, eo ipso cum illo dispensat.*
7 *Princeps non præsumitur vti potestate absoluta, nisi hoc dicat.*
8 *Paria sunt, Papam facere aliquid ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis.*
9 *Cognitio causæ nõ requiritur in concessione principis facta ex certa scientia.*
10 *Vocatio non est necessaria in concessione gratiæ principis facta ex certa scientia.*
11 *Clausula ex certa scientia, plus operatur, quàm clausula, motu proprio.*
12 *In dispensatione inferioris præcedit causæ cognitio, saltem summaria.*
13 *Motus proprius non probatur testibus, sed solis literis, bene tamen certa scientia.*
14 *Motus proprius de necessitate includit vnam negatiuam non coarctatam.*
15 *Certa scientia simplicem affirmatiuam includit.*
16 *Motus proprius non tollit ius tertij.*
17 *Certa scientia principis idem operatur quod clausula, non obstante.*
18 *De iure patronatus laicorum fiat mentio in literis papæ.*
19 *Motus proprius non tollit defectum intentionis.*
20 *Motus propri⁹ nõ excludit nec tollit qualitates intrinsecas.*

Vbsequenter statim post principium literarum consueuit apponi clausula, Motu proprio, nõ ad tuam, &c. Quæ clausula cum sæpissimè apponatur tam in gratiis expectatiuis, quàm in aliis literis beneficialibus, pleniùs erit attingenda, quia frequenter de eius effectu du-
1 bitatur. Et † licèt per regulam Cancellariæ non suffragetur in alio nisi solùm & duntaxat ad tollendum & excludendum surreptionem: tamen ex dispositione iuris communis non solùm operatur exclusionem surreptionis. ca. si motu proprio. de præben. lib. vj. sed etiam quàm plura alia, quorum aliqua enumerat Roma. cons. cccxxvij. inci. Istæ sunt rationes. Sed ego latiùs exordiar ponendo effe-

ctus

tus principaliores.

Et primò clausula † motus proprij inducit tacitam di- 2
pensationem circa inhabilitatẽ personæ cui fit gratia & concessio, dummodo talis inhabilitas proueniat à iure positiuo, secundum Roma. in d. consi. allegantem casum singularem in l. ij. C. de crim. sacril. & reprobat gl. quæ aliter sentit in clem. si Romanus. de præben. Sed mirandum est de Romano, quia totus ferè mũdus sequitur & approbat illam gl. in pluribus locis, & maximè domini de Rota decisi. cxij. inci. Dicebant domini in nouis. & ali. dec. cccclv. incip. Nota licèt proprius motus. in antiquis. vbi dicunt quòd † motus proprius non inducit dispẽsationem irre- 3
gularitatis, seu illegitimitatis, vel alterius defectus illius pro quo scribitur: & tamẽ † vitiũ illegitimitatis prouenit à 4
iure positiuo quo ad assequutionẽ dignitatũ & beneficiorum. c. innotuit. de elec. iun. c. osius. & est palea. lvj. di. similiter & vitiũ irregularitatis. c j. de sent. excom. lib. vj. etiam si irregularitas causetur ex homicidio, secundũ aliquos. Licèt de hoc vltimo non sit plena concordia inter doc. vt plenè per Marianũ in repeti. c. ad audientiam. de hom. cũ multis aliis quotis, de quibus per Fel. in c. humilis, de ma. & obe. vbi ponit, remissiuè tamen. per quæ manifestè comprobat glo. in d. cle. si Romanus. & ipsemet Roma. approbat illam dicẽs esse singularẽ in singularibus suis sub nu. ccccxviij. inci. An verba, &c. vbi dicit ꝙ clausula illa, quę in rescriptis apponitur, videlicet, † Supplentes omnẽ defe- 5
ctũ (si quis interuenerit) de nostræ plenitudine potestatis, &c. supplet omnes defectus, & illos purgat, pręter eos qui concernunt personam supplicantis vel contrahentis: quia illos minimè supplet, alleg. sing. ver. Spec. in titu. de legat. quod refert Arch. in c. Cenomanensem. lvj. di. istud etiam comprobat ibi Roma. per d. gl. superius allegatam, quæ dicit quòd licet motus proprius tollat vitium surreptionis, aliam tamen inhabilitatem illius pro quo scribitur non tollit. & hoc puto verissimum.

Non obstat tex. alleg. per Roma. in d. l. ij. dum dicit, Sacrilegij instar est dubitare an is dignus sit quem elegerit imperator, quia intelligitur de electo per imperatorẽ ex certa scientia, vt di. ibi gl. expres. quo casu cum † princeps 6
beneficiũ vel gratiam incapaci ex certa scientia confert,

vel quid ei concedit ad quod non est habilis, eo ipso super inhabilitate dispensare censetur. l. quidã consulebant. & ibi latè per doct. ff. de re iud. & in l. idem Vlpianus. §. primo. ff. de excu. tuto. not. glo in c. statutum. in ver. literarũ. de rescrip. lib. vj. dummodo exprimatur in literis, quòd ex certa scientia facit secundum gl. ibi. & in d. c. si motu proprio. licet aliqui requirant etiam quòd princeps super facto causæ cognitionem præmiserit, vt notatur in ca. ij. de schisma. per gl. & Ioan. And. & Inno in cap. veniens. de fil. presbyterorum. Quibus concurrentibus hæc clausula ex certa scientia, operatur, quòd licet aliàs princeps † nõ præ
7 sumatur vti potestate absoluta, nisi de hoc faciat expressam mentionem, vt notat Inno. in c. innotuit. de elect. tamen si apponat in literis dictam clausulam, videtur vti potestate absoluta, etiam si de potestate absoluta mentionẽ aliter non faciat, vt sentit gl. notabilis in c. ad hæc ver.
8 satis tamen credo. de rescrip. dum vult † paria esse, Papam facere aliquid ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, vt exclamatur in hoc ibi ab omnibus, & per Panor. in c. iiij. de re iud & latè per Fel. in c. cum inter. de excep.

9 Verius tamen videtur † non requiri quòd per principem præmittatur alia causæ cognitio, quia eo ipso quòd facit ex certa scientia, & illud exprimit in literis, videtur esse de facto informatus, & illud minimè ignorare: ideo non requiritur alia causæ cognitio, ad quam non astringitur princeps, cum aliquid facit ex certa scientia seu de plenitudine potestatis. Imò plus dicit Innoc. in c. nisi cum pridem. circa fin. in glo. super ver. indulgeri. de renuncia.
10 quòd cum princeps † ex certa scientia vel plenitudine potestatis facit gratiam, non est necesse ad illius validitatem vocari illos, quibus ex ea præiudicium fieri potest: secus quando procedit ex potestate ordinaria, vt latè probat. Roma. consil. ccclxix. incip. Circa primum, &c. in ij. & viij. colum.

Ex quibus clarè apparet quòd text. in d. l. ij. non pro-
11 bat, nisi de certa scientia, quæ † in hoc plus operatur, quã motus proprius, vt per eam expressam in literis videatur sublata inhabilitas impetrantis: quæ non tollitur per motum proprium, vt patet ex supradictis. Nec requiritur in his quæ fiunt ex certa scientia, quòd princeps præmittat causæ

ausæ cognitionem (vt dixi) licèt secus sit in † inferiore, in 12
uo requiritur quòd præcedat causæ cognitio saltē summaria super causis dispēsationis: puta an sit necessitas vel
tilitas dispensandi, seu alia iusta causa subsit, vt not. Speul. in titu. de dispens. § qualiter autem. versi. dicunt au-
em quidam. Quod non est in principe, vt supra.

Imò volunt aliqui quòd in hoc etiā differat certa scien
a à motu proprio, † quia non admittitur probatio per 13
estes ad probandum motum proprium nec aliter potest
robari nisi per expressionem in literis, vt vult glo. communiter approbata in d.c. si motu proprio in glo. fi. & seq.
ota dec. cxxxj. incip. Nota quòd in c. si motu proprio in
ntiquis. Et tamē certa scientia bene probatur etiam ali-
er quàm per expressionem, puta per testes quod puto ve
us, quicquid dicat glos. in d.c. statutum. in ver. literarum.
uam supra retuli. propter rationem differētiæ inter hæc
uo quā assignat vna decis. cccxxxj. in nouis. & Ægidius
onclusi. dccxlvj. incip. Licèt obseruet, &c. videlicet quia
motus proprius includit de necessitate vnam negatiuā 14
on coarctatam, videlicet quòd nullus super hoc vnquā
apæ supplicauerit Talis autem negatiua vel impossibilis
t ad probandū. l. actor. C. de proba. & c. quoniā contra.
o. titu. vel nimis difficilis, vt not. præd. gloss. in c. si motu
roprio. Sed certa † scientia nullam negatiuam, sed simpli 15
em affirmatiuā includit, quæ probabilis est nimirū si ista
robari potest aliter quàm per solam expressionē, illa nō.

Tertiò differt in alio, † quia motus proprius non tollit 16
s tertij, puta si beneficium spectat ad ius patronatus ali
ius laïci, de quo Papa sciuisset, nullatenus prouidisset,
xta notata in c. ij. de præb. lib. vj. & tamen † certa scientia 17
rincipis rescribentis idē operatur quod clausula nō ob-
ante. l. idem scribit § fin. ff de excus. tuto. & ponit Rota
ncta additione quæ est ibi. decis. cxj cum seq. in nouis.
uia (vt superius dixi) eo ipso quod prouidet de tali beneficio
certa scientia, videtur esse informatus de huiusmodi
ualitate. s. quòd sit iuris patronatus laïcorū: & ideo cessat
unc defectus intentionis Papæ, † qui quoties scribit pro 18
iquo beneficiando, non est suæ intentionis quòd ei cō-
ratur beneficium iuris patronus laïcorum, nisi aliud
primatur, seu aliter cōstet de mēte Papæ, vt not. Io. An.

in c. dilectus.de offi. leg. Dicitur autem satis constare eo ipso quòd illud confert, seu conferri mādat ex certa scientia, quia perinde est ac si faceret de plenitudine potestatis per superius dicta.

Ex quibus patet quarta differentia inter ista, videlicet
19 †quia licèt motus proprius tollat defectū surreptionis, tamen non tollit defectum intentionis, vt not. Ioan. An. & doct. in d. c. si motu proprio. & ponit Ægidius, conclusio. ccccLxxv. incip. Præmissæ tres cōclusiones. vbi dicit quòd motus proprius non tollit surreptionem, quæ procedit ex intentione: & ideo infert in conclusione præcedenti ibid. non valere gratiam etiam motu proprio, in qua fuit tacitum de iure patroni, ad quem spectat præsentatio propter defectum intentionis Papæ: qui si sciuisset nullatenus vel saltem non ita de facili contulisset. iuxt. nota. in cap. ij. de præbend. lib. vj qui quidem defectus intentionis cessat in gratia quæ fit ex certa scientia, vt probaui.

20 Colligitur alia & sic quinta † differentia, quia motus proprius nō excludit nec tollit qualitates intrinsecas, puta curam vel principalitatem beneficij de quo prouidetur seu prouideri mandatur, de quibus si non fit mentio in gratia etiam proprio motu facta, ipso iure est nulla, vt tenet Rota decis. cxj. in nouis, sæpius alle. quia hoc casu est defectus intentionis cum Papa non intēdat prouidere dignitate vel cura, nisi illas qualitates exprimat. c. cū in illis. & ibi hoc firmat Domi. de præb. li. vj. licèt contrarium ibi teneat Francus, prout in superioribus retuli in secūda parte principali circa dignitates & beneficia curata, quod nō disputo aliter pro nunc, sed præsupposito pro vero quod statim dixi. Aliud est in gratia, quæ fit ex certa scientia, quia cessat hoc casu defectus intentionis, vt supra. Consequenter veniet beneficium habens dignitatem & curam: & hoc modo posset saluari opinio Franci contraria in d. c. cum in illis. & ista sufficiant de primo effectu clausulæ, motu proprio.

De Priuilegio motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium motu proprio datum, an extendatur ad litem penden*

pendentem.

2 *Princeps non præsumitur derogare iuri tertij.*

3 *Leges generales fiunt motu proprio principis.*

Leges non trahuntur ad lites pendentes nisi hoc dicatur.

4 *Priuilegiũ lite pẽdẽte obtentũ, nõ reuocatur tãquã attẽtatũ.*

SEcundò principaliter operatur motus propri* sec. Roma. in præalleg. consil. quia facit † quòd 1
priuilegiũ cũ ea qualitate concessũ, extẽdatur ad litẽ pendentẽ cũ eo cui cõceditur: licèt secus si ad postulationẽ tacito de litis pendentia, vt vult gl. quam dicit sing. in l. qui autem. in prin. in prima solutione contrarij. ff. si quis caut. sequitur hoc ibi Paul. de Castr. & Alex. dicentes per illam gl. quod si lite pendente princeps concedat priuilegium motu proprio, pars potest vti tali priuilegio, quanuis emanauerit lite pendente, & ita limitant. c. si. vt lit. pen. & l. ij. C. eo. tit. cum similibus. Contrarium tamen & melius tenet ibi dominus Iason alleg. primò. Io. An. in add. Spe. in tit. de dol. & contu. §. fin. versi. porro. in add. magna. & Canonistas in c. causam. ij. de testi. vbi tenent quòd priuilegium concessum pendente lite etiam motu proprio superioris, non nocet causæ pendenti, non parti aduersæ: quia † princeps non 2
præsumitur derogare iuri tertij, per l. ij. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publi. & ideo dicit Spec. (quem Iason non allegat) in ti. de dispens. §. qualiter autẽ. versi. diximus ergo. quòd demum valet priuilegium lite pendente impetratum, si nulli affert præiudicium, aliàs minimè. Ad idẽ facit alia ratio, † quia leges generales fiũt motu proprio principis. l. humanum. C. de legib. no. Bar. in auth. quas actiones. in ij. col. C. de sacrosan. eccl. & tamen non trahuntur ad lites pendentes. l. leges & constitutiones. C. de legi. & in auth. vt cum de appel. cog. §. i. nisi hoc specialiter dicatur, quòd etiam ad pendentia noua constitutio extendatur, vt probat tex. in cle. dispendiosã. de iud. in fi. & in clem. i. ad fin. de sequestr. pos.

Vtrum autẽ isto casu † priuilegium taliter impetratum 4
lite pendente reuocetur per modum attentati, di. notabil. Ægidius conclus. cij. incipien. Si possessio beneficii. qđ non, quia impetrare ius nouum lite pendente non est at-

tenta-

tentare:& ideo dicit in alia conclusio.dclxij. incipien. Si ex gratia. ꝙ post conclusionẽ & ante sententiam potest impetrari noua gratia,& canonizari absque obseruatione nouorum terminorum: sed bene proceditur in lite tali gratia & impetratione non obstante, ex quo de lite nõ est facta mentio, vt prob.in c.fi.vt lit.pen.quia vt dicit ibi Inno.non est verisimile quòd in præiudicium partis velit princeps lite pendente aliquid concedere.

Motus proprius quid operetur.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius operatur, vt indultum iniquitatem sapiens alicui motu proprio concessum, in eum non retorqueatur.*

2 *Intra tempus conficiendi inuentarium hæres non conuenitur à creditoribus hæreditariis, debitores tamen conueniuntur.*

3 *Qui non potest conueniri, alios etiam non potest conuenire.*

4 *Differt priuilegium in iuris corpore clausum à priuilegio quod est extra.*

1 Ertiò, motus † proprius operatur vt indultum iniquitatem sapiens, alicui motu simili concessum, in eundem non retorqueatur, vt est text.nota.qui non est alibi, secũdũ doct.in l.si quis iniquum.ff quod quisque iur. quia cessat ratio retorquutionis, ex quo tale ius nõ fuit ad postulationẽ partis concessũ, vt ibi.& per illũ tex.decidit notabil.Bar.in l.fina.§.donec.C.de iur.delibe-
2 ran. ꝙ licèt hæres intra †tẽpus conficiẽdi inuentariũ nõ possit à creditoribus hæreditaris conueniri, tamen ipse bene potest intra illud tempus debitores hęreditarios cõuenire: nec tunc habet locum retorquutio, quia non fuit illud concessum ad postulationẽ partis, sed ex priuilegio,& sic motu proprio. licèt cõtra hanc determinationẽ Bar.multùm strĩgat tex.in l.die Sabbati.C.de Iudęis.
3 vbi disponitur, †quòd in die sabbati & aliis festiuitatibus Iudęorũ ipsi nõ possunt cõueniri, nec etiã alios cõuenire

per quẽ dicit ibi Bar. quòd si aliquis dies est feriatus quo ad te, vt non possit conueniri, debet etiã esse feriatus cõtra te, vt tu non cõuenias alios, ad idem facit bonus tex. in l.ij. §. sed & si agant. ff. de iudic. vbi legati, quia ex priuilegio legis durante legatione non possunt conueniri, si agant & conueniant alios, compelluntur se aduersus omnes defendere. Et ista pars per hæc contraria videtur verior propter æqualitatẽ seruandã in iudiciis reg. c. nõ licet actori. de reg. iur. lib. vj. & in l. fi. C. de fruct. & litium expen. per quẽ dicunt ibi Bar. & docto. quòd quando ius iniquum respicit processum litis, tũc illius iuris fit retorquutio, quanuis esset concessum motu proprio.

Possent tamen ista cõtraria reduci ad cõcordiam distinguẽdo † inter priuilegium clausum in corpore iuris, quale est quòd hæres non possit conueniri intra annum: & etiã in casu iurium contrariorũ, aliud priuilegium extra ius, vt fiat retorquutio primi clausi in corpore iuris, & non secũdi: quia ex quo clausum est in corpore iuris, & non præsumitur concessum ad postulationẽ partis, sed motu proprio principis: cum sit lex, debet esse communis. c. erit autem lex. iiij. di. aliàs non diceretur lex, si non esset honesta, iusta, & communis, vt ibi. Quæ ratio cessat in priuilegio extra ius, quod dicitur lex priuata, nõ communis. c. priuilegia. iij. di. Ideo si cõceditur motu proprio non debet fieri retorquutio, licèt contineat iniquitatem reg. quod ob fauorem. & hoc puto verissimum. 4

Motus proprius excludit dignitatem processus.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius tolit diligentiam processus.*

2 *Gratia data motu proprio dicitur principis beneficium.*

3 *Quomodolibet, est dictio vniuersalis, quæ comprehẽdit omnẽ modum & formam.*

4 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, maximè quando est iuncta cum dictione taxatiua.*

5 *Dictiones taxatiuæ habent implicitam negatiuam.*

Quartò

1
Vartò, motus propriùs †excludit diligẽ
tiã processus:& sic inter duos expectan
tes eiusdẽ datæ, si vnus habet gratiã mo
tu proprio, præfertur alteri dictã clausu
lam nõ habẽti, licèt diligentiori in pro-
cessu, secundũ Ioan. And. quẽ seq. doct.
in c. duob⁹. de rescript. li. vj. quia ille text. volẽs præferri
diligẽtiorẽ inter duos eiusdẽ datæ, loquitur de gratiis si-
milibus: sed istę gratię sunt dissimiles, quia vna odiosa. c.
quanuis. de pręb. eod. li. alia fauorabilis, & sic ampliãda. c.
2 si plurib⁹, eo. titu. & li. Gratia †enĩ data motu proprio, di
citur principis beneficiũ, vt patet in dicto ca. si motu pro
prio. Vnde nõ sonat in ambitionẽ, & sic est latè interpre-
tãda. c. cũ dilecti. de donatio. Cõsequẽter alter nõ habẽs
motũ propriũ, prius præsentãdo. & sic ex suo facto tan-
tùm fauorẽ eius non minuet, secũdũ Domin. in dicto c.
duobus. Præterea habẽs canonicatũ (in quo est ambitio)
præfertur nõ habẽti, vt ibi. Ergo fortius habens propriũ
motũ, vbi deficit ambitio, & viget fauor, præferendus est
nõ habenti, ad hoc vt sit differentia inter gratiam fauora
bilem & odiosam vel ambitiosam, per prædicta. Sed licèt
prædicta sint vera de iure communi, ex dispositione ta-
men regulæ circa motũ propriũ disponente non proce-
dũt, quia per illam cauetur expressè, quòd verba proprij
mot⁹ quo ad beneficia vacatura nulli quomodolibet suf
fragẽtur, nisi solùm & duntaxat ad excludẽdũ surreptio
3 nem. Põdero dictionẽ, quomodolibet, †quæ est vniuersa
lis, apta cõprehẽdere omnem modũ & formam: vt prob.
iura quæ alleg. Domi. consilio cxv. in ij. colum. Præterea
4 exceptio firmat †regulam in casibus non exceptis. l. nam
quod liquidè. ff. de pe. lega. l. quæsitum. § denique. & ibi
Bar. ff. de fund. instr. & instr. l. generaliter. §. vxori. ff. de vsu
fru. leg. maximè quando est iuncta cum dictione taxati-
ua, sicut est dictio, tantùm, solùm, & duntaxat: quia licèt
aliàs exceptio nõ stet negatiuè, nec excludat casus simi
les exceptuatis, vt est glos. singu. in l. i. C. de cõdic. indeb.
& po. Panorm. in capit. quoniã frequẽter. vt lit. nõ conte.
tamẽ quãdo est iuncta cum aliqua dictione taxatiua, stat
5 negatiuè ad alios casus: quia huiusmodi dictiones †taxa-
tiuę habent implicitam negatiuam: & ideo introductum
fuit

fuit vt omnibus darentur expectatiuæ motu proprio, & bene, vt per Domin.consil.lxxv.in i.col. Cum ergo regula excipiat tantùm casum surreptionis cum duabus dictionibus taxatiuis, certè alium non operabitur per prędicta.

Motus proprius an suppleat defectum ætatis.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius supplet defectum ætatis,*

2 *Mandatum motu proprio super vacante, extenditur ad vacaturum.*

3 *Paria sunt quòd aliquid fiat ex certa scientia, & quòd mentio de obstantibus fiat,*

QVintò, †motus proprius supplet defectũ ętatis: quia licèt aliàs nõ sufficiat impetrãtẽ esse legitimæ ætatis ad beneficium curatũ tẽpore vacatiõis beneficij, si tempore datæ non habet legitimã ætatem c. si eo tẽpore. de rescrip. lib. vj, fallit tamẽ hoc, & nõ habet locũ in gratia facta motu proprio, quia tũc poterit prouideri de curato, dummodo tempore prouisionis sit ætatis aptæ, sec. Domi. ibi quia causa propter quam in terminis illius.c. non potest prouideri de curato illi qui tempore dotis est legitimæ ætatis, licèt tempore prouisionis sit ętatis aptę, nõ est alia, nisi quia in ea parte in qua scribitur ꝓ curato rescriptum est surreptitium tẽpore impetrationis: & sic nullum. Superuenientia ergo ætatis legitimæ non potest validare rescriptum nullum per reg. non firmatur. de reg. iur. lib. vj. 1

Sed quãdo papa scribit motu proprio, tunc rescriptũ non est surreptitiũ in ea parte, cum motus proprius tollat surreptionẽ. Consequẽter superueniẽte maiori ætate non est ꝙ impediat quominus ille obtineat curatũ. Non surreptio, quoniã illa sublata est per motũ propriũ. Non inhabilitas ętatis, ex quo est legitimæ ætatis tẽpore ꝓuisionis. Et ita residet Domin. Confirmatur hæc opinio ex dicto Io.An.in c. dilectus filius G. de præb. vbi dicit quòd

si

2 si Papa† motu proprio mandat alicui conferri ecclesiam vel præbendam, si vacat: satis est quòd vacet tẽpore collationis vel receptionis, licèt non vacaret tempore datæ, per illam decretalem. Nihilominùs prædicta opinio non placet aliis moder. & præcipuè Franco, in d c. si eo tẽpore. Quæ etiam mihi non videtur sustentabilis, quia licèt motus proprius tollat surreptionem, vt di. Domi. tamen non tollit aliam inhabilitatem personæ illius pro quo scribitur, vt latè dixi in primo effectu istius clausulæ. Et quanuis dictus defectus ætatis per viam surreptionis opponi non possit propter expressionem proprij motus: tamen opponi poterit per viam iuris communis, cũ motus proprius non inducat dispensationem alicuius inhabilitatis, vt suprà. Et ideo sublato defectu taciturnitatis per motum proprium, remanet defectus iuris cõmunis, & etiam intentionis concedentis, cum non sit verisimile quòd Papa per dictam clausulam velit fraudare ecclesiam officio vnius sacerdotis, à quo pendet tota deuotio fidelium. & hoc quasi in terminis tenet Petr. de Anch. consil. xx. incip. Viso prædicto puncto vbi dicit sequendo opinionem Archidi. & Lappi in c. ei cui. de præb. lib. vj. quòd clausula generalis, nonobstante, & etiam clausula, motu proprio non sufficiunt ad tollendum defectum ætatis vel ordinis, cum prædicti defectus causentur ex persona illius pro quo scribitur.

Secus esset si Papa scriberet pro patiente talem defectum, ex certa scientia: quia tunc si de ea constaret vel per expressionem in literis, vel aliter, non obstaret defectus ætatis tempore datæ, dummodo adesset ætas legitima
3 tempore prouisionis: quia† paria sunt quòd aliquid fiat ex certa scietia, & quòd fiat mentio de obstantibus, vt sentit glo. not. in c. i. in ver. noscatur. de constitu. lib. vj. ponit Panorm. in c. fi. vt lit. pend. & dixi suprà.

Motus proprius includit in se pinguius Beneficium,

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius operatur relationem ad pinguiorem præbẽdam.*

dam.

2 *Electus, vt non teneatur vſque ad certum tempus promoueri, cautè agit vt motu proprio diſpenſationem obtineat.*

3 *Quando immutatur verborum ſignificatus, motus proprius non facit gratiam latiorem.*

4 *Motus proprius ampliat gratiam, quando per ampliationē nulli fit præiudicium.*

5 *Motus proprius non præiudicat vnioni factæ per ordinariū.*

6 *Beneficium vnitum non poteſt permutari.*

7 *Actus procedēs à mera liberalitate principis, nemini præiudicans, latè eſt interpretandus.*

8 *Vbi eſt motus proprius principis, ibi eſt mera liberalitas.*

9 *Nobiliſſimus in donis creſcere debet, non decreſcere.*

1 *Dictio aliorum, eſt apta comprehendere omnia in infinitum, & maiora expreſſis.*

1 *Dictio, quorumcunque, eſt vniuerſalis, nec limitatur niſi in caſibus à iure expreſſis.*

SExtò ſimilis motus operatur, quia † gratia 1
tia motu proprio conceſſa in aliqua eccleſia de præbenda ſeu beneficio vacante, cū plures ſeu plura in eadem vacent, refertur ad pinguiorē ſiue pinguius: vbi ſi fuiſſet cō c ſſa ad petitionē alterius, referretur ad mi iorē, ſiue ma : tenue, vt eſt caſus nota. in c. ſi pluribus. de præb. li. vj. ratio eſt, quia cum ſit beneficium principis, latè eſt in- rpretandum. c. cum dilecti. de donat. cum vulg. ad hoc. ideo dicit Io. An. in c cū in cūctis. de elect. ꝙ ſi diſpen- um † eſt cū electo vt nō teneatur vſque ad certum tē- 2
s promoueri, ſi diſpenſatio eſt facta motu proprio Pa :, non vacabunt priora beneficia durante tempore di- enſationis: ſecus ſi fuit conceſſa ad petitionem. arg. quod dilectio. de cōſan. & affi. Sed de hoc vltimo me re itto ad ea quę dixi latè in quinta parte principali huius eris in ſecundo modo vacationis circa beneficia pro- oti ad epiſcopatum.

Limitandus eſt tamen iſte ſextus effectus dupliciter. imò, quia motus proprius non ſemper facit gratiam :iorem, quando ſcilicet per hoc immutaretur proprius rborū ſignificatus, licèt aliàs faciat gratiam vberioris

l in

interpretationis, sec. Car. consi. lxj. incip. volentes, &c.

4 Secundò limitatur, quia licèt clausula motus† proprij sit ampliatiua gratiæ, cum sit beneficiũ principis, vt supra: tamen illud est verũ quando ex tali ampliatione nulli fit præiudiciũ, aliàs minimè, sec. Domi consi. ciiij. in fi. col. & ideo si tacetur qualitas beneficij respiciens ius tertij, tunc motus proprius ei nõ præiudicat, puta si est iuris patronatus laicorum, vt per Rotã deci. cxij. quã etiã superiùs allegaui. Hinc est ꝙ ista clausula non facit postea impetrantem præferri primo, nisi de illo fiat mentio. sec. Imol. post Cal. in c. mandatum. in pe. col. de rescrip. & sentit Domi. in c. duobus. eo. tit. li. vj. vbi vult ꝙ motus proprius tollit diligẽtiã processus inter expectantes eiusdem datæ, secus ergo si alter est prior in data: de quo dixi supra in quarto effectu. hinc etiã dicit Dom. in repetit. cap.

5 postulasti. in xxvj. col. de rescrip. ꝙ † motus proprius non præiudicat vnioni factæ per ordinarium etiam nondum sortitæ effectũ, quia non tollit ius quęsitũ alteri in re vel ad rem. quod notabil. limitat Fel. in c. ad aures. in v. col. de rescr. nisi cũ clausula motus proprij esset clausula generalis, Non obstantibus quibuscunq; per quæ gratia nostra posset quomodolibet impediri vel differri. quia tunc per talẽ clausulam intendit impedire ius alterius ad rẽ, & per clausulã motus proprij tollitur surreptio: quod est notabile, si esset verum.

Nota. Sed de ista limitatione ego dubito, quia licèt motus proprius tollat defectũ surreptionis, nõ tamẽ intẽtionis, vt sæpius est dictum supra. Cum igitur vnio legitimè facta respiciat causam necessariã. c. eam te de ętа. & qualit. certè nõ est verisimile ꝙ papa voluerit eam tollere per prouisionẽ suã subsequentẽ: nisi de vnione expressè fiat mentio, vel saltem per illã clausulam, Suspendentes quascunque vniones, &c.

Et ideo dicunt in simili domini de Rota dec. clx. incip.

6 Nota ꝙ beneficiũ. in antiquis.† ꝙ beneficium vnitum nõ potest permutari per illum qui tenet beneficiũ, antequã vnio sortiatur effectum: quia aliàs sequeretur ꝙ vnio posset esse inutilis per frequentes & plures permutationes seu prouisiones: quod non est de mente & intentione Papæ. Stat ergo dictum Domini. simpliciter & absolutè

verum propter præiudiciũ tertij, quod non tollit motus proprius. Secus si taceantur aliqua non concernentia alicuius præiudiciũ: quia illa tollũtur per dictã clausulã, in eo quòd † actus ꝓcedens à mera liberalitate principis ne 7
mini præiudicans est latè interpretandus, etiam si materia sit exorbitans & restringibilis, prout egregiè probat Pe. de Anch. consi. ccxcv. incip. Pro clariori euidentia. vbi dicit, ꝙ regula cancellariæ per quam gratiæ super beneficiis motu etiam proprio factę redduntur inualidę, nisi verus valor exprimatur in eis, censenda est odiosa, & per cõsequẽs restringenda: quia cũ sit beneficiũ principis nemini præiudicans nisi concedenti, debet ampliari, per supra dicta. Ratio autẽ istius rationis est, quia † vbi motus pro 8
prius principis, ibi mera liberalitas: ideo latissimè interpretãda in rebus super quibus latissimã habet potestatẽ, prout super ecclesiasticis beneficiis. c. ij. de præ. li. vj. cum similib.

Ex quo patet quòd dicta regula sic restringens munificentiam ac donũ ipsius principis, est odiosa, & naturæ beneficiorũ opposita, igitur restringenda. reg. odia. cum reg. Nã † propositum cuiuslibet nobilissimi debet esse, 9
vt a donis crescat, & non decrescat. c. j. de donat. per quę infert aliqua multũ notanda, scilicet ꝙ d. reg. loquens generaliter de beneficiis debet restringi ad simplicia beneficia tantũ, & nõ extendi ad personatus, officia, vel dignitates. c. quanuis. iun. c. cum in illis. de præb. li. vj. Sed istud hodie fortè nõ procederet propter regulam modernam, quæ dicit, Illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum.

Pondero ista verba vniuersalia, Et primò dictionem, aliorum, † quæ de sui natura est apta comprehendere 10
omnia in infinitum, vt ponit Domi. consil. xiij. in ij. col, maximè quando non iungitur termino restrictiuo præcedenti, iuxta nota. in cap. sedes. de rescrip. vbi dicit glo. quòd dictio alius, apta est includere etiam maiora expressis. De quo ibi latè per Feli.

Secundò pondero dictionem, Quorumcunq; † benefi 11
ciorum, quæ similiter est vniuersalis dictio, nec limitatur nisi in casibus à iure expressis siue exceptis, vt pulchrè per Domi. consi. cxxxj. in fin. col. Et sic ista prima illatio

Ancharani nõ procedit hodie ſtãte regula,de qua ſupra
Secundò infert quòd dicta regula cum debeat tãquã odioſa reſtringi non debet extendi ad gratias factas motu proprio perſonis dominorum Cardinalium, arg. cap. quia periculoſum.de ſen.exc. li. vj. quia ſpeciali nota digna ſunt niſi exprimantur, videntur neglecta. l. itẽ apud. §. hoc edictum.ff.de iniu.Infert etiam quædam alia ſatis notanda, vt ibi per eum.

Surreptitio beneficij tollitur motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Inferiores ferunt motu proprio, & per eum etiam ſurreptitio tollitur.*

2 *Ex mera liberalitate non poteſt aliqua culpa aſcribi.*

3 *Motus proprius non purgat vitium falſæ expreſsionis.*

4 *Non eſt ita odioſus tacens verum, ſicut exprimens falſum.*

5 *Corruit vnio, ſi cauſæ expreſſæ non ſint veræ.*

1 SEptimò & vltimò ſciendum eſt quo ad iſtã clauſulã motus proprij, quia per appoſitionẽ illius etiam † in literis inferiorũ tollitur ſurreptio, prout in literis Papæ, vt ꝓbat tex. & ibi Franc.in i.not.in c.ſi poſtquã de præb. lib vj.iuncta glo.in c.fi.de offi.leg.eod.lib.Nam iura non arctant ſuperiorem ad exprimendum beneficia impetrãtis, ſed ipſum impetrantẽ. Vnde quando ei confertur be-
2 neficiũ motu proprio, & ſic† ex mera liberalitate, nõ poteſt aliqua culpa aſcribi eidem, vt per Car. in cle.ij.de offi.or.Finaliter pro complemento iſtius clauſulæ, nõ omitto, quòd licèt motus proprius tollat ſurreptionẽ, id eſt,
3 purget vitium taciturnitatis:non †tamẽ purgat vitiũ falſæ expreſſionis.Et ſic aliud eſt ſuprimere verum, & aliud
4 exprimere falſum. Nã non†eſt ita odioſus tacẽs verum, ſicut exprimens falſum:quia potuit tacere ex ignorãtia, vt dicit Panor.in c.ſedes.in j.col.de reſcrip. Aliã rationẽ & magis clarã aſſignat Fel.ex mente do.in c. ad aures.in
ver.

quartus casus est.eod.tit.vt ibi per eum.& ideo dicit notatur Car.consi.xcvj.incip.Papa vniuit, &c. non tenere literas Papæ,in quibus expressis certis causis mādabat 5
proprio motu quandā abbatiā vniri episcopatui, ex quo illæ causę erant falsæ,quia per falsam expressionem constat ꝗ fuit deceptus,quasi super illis causis fundaretur intentio Papæ. Vnde verisimile est ꝗ illis existentibus falsis non fuisset gratiam concessurus. Nec obstat huic cōclusioni cle.j. de prob. quia loquitur vbi Papa pro causa factum literarū fundat se in facto per eum gesto. tunc enim non potest fieri probatio inferens mendaciū Papæ. At in casu præmisso & similibus fundat se in facto alieno quo casu de veritate illius facti potest fieri quęstio,& contrarium probari,vt not.in di. cle.j. & ponit Panor.in c.cudum .circa medium.in ver.& nota hoc dictum, & c. de priuil.

De clausula per te vel tuum procuratorē legitimè constitutum intra vnius mensis spatium.

SVMMARIVM.

1 *Collatio,facta durante mense ad per expectantem acceptanda datum,non valet,etiam expectante non acceptante.*

2 *An valeat acceptatio secundi in data intra mensem primi,si primus non acceptat.*

3 *Iuniores Canonici possunt optare intra tempus primi antiquioris.*

4 *Quod nullum est ob fauorem alicuius, potest tacitè & expressè ab illo approbari.*

5 *Frigiditas quando sit causa dirimendi matrimonium.*

6 *An successor in beneficio poßit dare de regula de triennali possessore.*

7 *Allegans ius tertij regulariter non auditur.*

8 *Rota semper innititur æquitati.*

SVccessiuè in huiusmodi literis expectatiuis subiicitur hæc clausula, videlicet. Quæ tu per te vel procuratorem tuum ad hoc legitimè constitutū

intra vnius mensis spatium, postquam tibi vel eidem procuratori vacatio illorum in notuerit, duxeris acceptanda, &c. Ista clausula multa operatur.

1 Et primò, quia † nulla censetur collatio interim ab ordinario facta, quanuis expectans non acceptet intra mensem, vt appositio mensis aliquid operetur. cle. cũ ei quem. §. secus. de conces. præben. & ratio est secundum Paul. & Card ibi, quia talis collatio ordinarij reperitur facta tempore inhabili, quo fieri non poterat, & sic opus est noua collatione. arg. c. bonæ. & c. pe. de elect.

Idem dico per eandem rationem quando secundus in data acceptauit intra mensem primi, quia requiritur similiter noua acceptatio intra secundũ mẽsem, licèt primus debito tempore non acceptet sec. Io. An. in add. Spec. in rub. de concessi. præb. in princ. alleg. l. si filius. §. cum filius. ff. de bon. lib. cum aliis, vt per eum.

2 Sed ego † de ista sua determinatione dubito propter tex. notab. iunc. gl. in l. fi. C. qui admitt. vbi agnitio bonorum possessionis facta per sequentem in gradu intra tempus primi qui eum præcedit, & sic ante tẽpus congruum, operatur effectum suũ tẽpore cõgruo: nec est necessaria alia agnitio. Quod exclamat ibi Romanus, & propriè in terminis supradictæ quæstionis. tenet hanc partẽ ibidem Saly. per illum tex. in fi. & in l. filio. §. contra tab. ff. de inof. test. iun. gl. in ver. pertulit. fac. etiam bona gl. in c. fi. in glo.
3 penul. de consuetud. li. vj. dũ vult † quòd iuniores canonici possint optare intra tempora primi, & valet optio sequentium in euentum in quem antiquior nõ optabit. Et istam partem puto veriorem per supradicta, quam etiam disputando tenuit Io. Cal. prout refert & seq. Ægidius de Bellamera conclusi. cccclxviij. incip. si primus, &c. Non obstat ratio contraria, quia ex quo appositio mensis & decreti respicit fauorem primi: certè ipse huic fauori potest & expresè & tacitè renunciare: pro quo fa. bonus tex. in ca. si clericus. in §. verum. de præb. lib. vj.

Hanc eandem conclusionem puto procedere, si in literis diceretur post illa verba, quod duxerit acceptandum, scilicet ita quòd interim manus ordinarij & cuislibet alterius sint ligatæ, prout antiquitus dicebatur tempore Clementis quinti, vt nota. in d. cle. cum ei quem. & refert vna

decí.

decis. xcv. incip. paragraphus, in nouis. Quæ verba idem important quod decretum irritans cum appositione mẽsis. di. §. secus. Vnde † cum respiciant fauorem primi expe- 4
ctantis (vt dixi) certè potest ille approbare collationem ordinarij aut alterius interim factam, quæ non est nulla absolutè & simpliciter, sed ita demum si ipse velit, prout in simili dicitur quòd testamentum in quo filius in potestate est præteritus, est nullum, non absolutè & simpliciter, sed ita demum si filius dicat nullum. l. filio præterito, cum materia. ff. de iniusto testamento. ad idem bonus tex. in l. non eò minùs. C. de procur. & glo. nota. in c. si quis acceperit in fi. xxxiij. q. j. vbi dicit: quòd vir qui † tempore con- 5
tractus sciuit se frigidum, non potest recedere à muliere, si ipsa velit cohabitare eidem: quia frigiditas viri est causa sufficiens dirimendi matrimonium, scilicet ita demum si alter coniugũ non frigidus velit. & ita teneo in præmissis.

Et per ista vidi aliàs practicari quòd † si impetretur be- 6
neficium pacificè possessum per triennium, successor in tali beneficio nõ potest dare de regula de triennali: quia illa decernit impetrationes huiusmodi irritas & inanes censeri debere, videlicet in fauorem (vt dicebatur) possessoris, hoc est, ita demum si ipse opponat, aliàs minimè per rationes de quibus suprà.

Ego etiam allegaui in illa causa & informando dominos tenui contrarium, & mouebar ista ratione. Nam successor, qui nunc nititur dare de regula, non venit ex iure sui prædecessoris simpliciter, nec ex illius persona dicit se ius habere dicendo, ille non potuit molestari, nec ego debeo molestari, ex quo eidem successi: † quia sic allegaret ius tertij, quod regulariter est prohibitum. l. loci corpus. §. competit. ff. si seruus vendice. Notatur in reg. si quis in ius. per Bar. in l. si tertius. ff. de acq. plu. arc. & latè in l. qui cum hærede. ff. de except. rei iudi. Sed nititur ex decreto Papæ posito in regula de triẽnali, inferẽdo per hoc, quòd impetratio aduersarij obstante decreto non valuit, ad quod facit bonus tex. in c. cum dilectus. de iur. patro. vbi H. obtinuit ecclesiam contra Guil. ex eo quia facta fuerat ipsi Guil. collatio contra inhibitionem & reseruationem legati intendentis prouidere cuidam nepoti suo. Et sic ex isto capite obtinuit fundando se simpliciter in nullitate

collationis,non autem ex iure & perſona illius nepotis reſeruatiui. Non obſtat modo dicta l.filio præterito. in qua eſt principale fundamentum partis cõtrariæ, quia ibi expreſsè dicitur & ſtatuitur, vt tunc demum teſtamentũ in quo præteritur filius iam natus.ſit nullum cum ipſe prętéritus hoc dicere voluerit. At in caſu præmiſſo Papa decernit impetrationem nullam de beneficio per trienniũ pacificè poſſeſſo non diſtinguendo nec aliter declarãdo an velit vel non velit ipſe poſſeſſor, ideo generaliter eſt ipſum decretum intelligendum l.j.§.generaliter. ff.de leg.præſt. c.ſi Romanorum.xix.di.cũ ſimilibus. Et iſtæ rationes aliquibus dominis placuerũt:ſed adhuc ſub iudice lis eſt. Et profectò militant etiam & ſtringunt contra concluſionem principalem,& fortè pars iſta obtineretur in practica propter authoritatem Oldra.conſi.cccvj.incip. quanuis pater Reueren.&c. Quam partẽ etiam tenuerunt conſulendo doct. Collegij Patauini,vt habe. in conſil. Card. num cv. vbi adducunt rationes pulcherrimas ad vtrãque partem,quare nõ proſequor vlteriùs. Et ideo credo quòd
8 †deciſ.Rotæ,quæ ſemper innititur æquitati,amplecteretur partem quam ſupra tenui,quia altera pars ſapit rigorem iuris:iſta æquitatem,quæ in dubio ſequenda eſt l.placuit.C.de iud.& in l.quòd ſi Epheſi ff.de eo quod cer. loc. Quia æquitate motus in ſimili dixit Io.Mo.in c.ſtatutum de præb.lib.vj.& refert Rota dec.dcccxxxiij inci.Cum ad collationem.in antiquis.quòd ſi ordinarius confert beneficium intra menſem, quod fuit ſpecialiter impetratum, cum clauſula inhibitionis & decreti,tenet ſua collatio, ſi impetrans non vult vti ſuis clauſulis & ſua gratia. Et iſta ſufficiant in iſta quæſtione.

De diſparitate Datæ.

SVMMARIVM.

1 *Si ſunt duo expectantes diſparis datæ, quilibet habet menſem integrum.*

2 *Expectantes in data, & proceſſus fulminatione, habent vnicum menſem.*

Multis

3 *Multis accusatoribus competit vnicum tempus, prout & pluribus hæredibus ad petendum tutorem pupillo.*
4 *Diligentior in processu præfertur habenti eandem datam.*

Ecundò principaliter notandũ est circa mẽsem datum ad acceptandum, † quòd si impetrãtes sunt disparis datæ, tunc quilibet habet integrum mensem ad acceptandum, ita vt durante mense dato primo impetranti, secundus in data acceptare non potest: & si acceptat acceptio & collatio est nulla propter decretum appositum in literis primi, vt deduxi in præcedenti quæst. latè hoc firmat Oldr. consi. cxxxvij. incip. plures. 1

Sed quando † sunt æquales in data & in fulminatione processus cum clausula acceptãdi intra mẽsem, tunc omnes habẽt vnicũ mensem, ita ꝙ quilibet potest acceptare statim beneficiũ vacãs inclusum in sua gratia, prout plenè determinat Io. An. in addi. Spec. super rub. de cõcess. præb. Idem tenet Io Cal. approbãs opinionẽ Zenzelini. in d. cle. cum ei quẽ & sequitur Dom. cons. cxxxiij. incipiente, Casus talis est. in pe. col. pro qua cõclusione facit bonus tex. in c. fi. de consue. li. vj. vbi ad optandũ dantur tantũmodo xx. dies, quotcunq; sint optare volentes, prout etiã dixi supra in alio proposito. ad idẽ facit. l. ij. §. fi. & l. iiij. in i. respõ. ff. de adult. vbi licèt meritus in accusatione vxoris adulteræ preferatur aliis, tamen tẽpus lx. dierũ † currit simul sibi & aliis accusatoribus, sicut & aliàs omnibus quivocantur ad successionẽ pupilli, currit annus ad petendum dari tutorem pupillo, aliàs perdunt ius succedendi. l. sciant. C. de leg. hæred. inducitur etiam pro casu dicta clemen. cum ei quem. vbi mensis currit à tempore quo vacatio nota est in ecclesia, & sic tunc statim currit omnibus. 2 3

Quid autem si † essent pares in data, sed dispares in fulminatione processus? puto quòd quilibet haberet mẽsem ad acceptandum integrum de per se, quia ex dispositione regulæ Cancellariæ sunt dispares & non pares: nam per illam diligentior in fulminatione processus prefertur, & sic habet locum primum membrum. 4

Mensis in data quot contineat dies.

SVMMARIVM.

1 *Mensis ad acceptandum datus quod habeat dies.*
2 *In materia indifferenti appellatione mensis indistinctè intelligitur de xxx.diebus.*

TErtiò principaliter pro declaratione dicti mensis dati acceptandum, quæri potest
1 quot†dies debeat habere dictus mensis. ad quod breuiter respõdeo,ꝙ licèt Bal.in in l.eos.§.fi.C.de appel.dicat ꝙ in†mate-
2 ria indifferenti appellatione mensis indistinctè intelligitur de xxx.diebus,alle.l.fi.in §.fi. C. de iur. delib.de quo etiã per Bar.in l.cum bissextus ff.de ver.sig. mihi tamẽ verior videtur doctrina gl.in c.quam sit in ver. mensem.de elect.lib.vj.vbi dicit ꝙ mensis datur electo ad cõsentiendũ post electionẽ sibi præsentatã,& tot dies habebit quot habuerit ille in quo præsentata fuit electio.Et ita dico in proposito isto, vt iste mensis habeat tot dies quot habuerit ille in quo vacauerit beneficium. & si dies aliqui lapsi erant, supplentur de mense sequenti, per dictam glo.quam ibi seq.Ioan.Mo.& Arch.& Bar.in dicta l. cum bissextus & ponit Alexand.cons.xlij.in iij. volum.

Mensis à quo tempore incipiat currere.

SVMMARIVM.

1 *Mensis ad acceptandum quando incipiat currere.*
2 *Non in certis,sed in incertis locus est coniecturis.*

1 QVartò,notandum est quòd† dictus mensis incipit currere à tempore notæ publicæ vacationis in loco vel ecclesia beneficij vacantis.dict.clemen.prima in fine, quasi ius interpretetur impetrantem non priùs scire quàm sciatur in dictis locis. Curret ergo dictus mensis, si impetrans sciat vacationem antequam sciatur
2 in dictis locis:†quia non in certis,sed in incertis locus est coniecturis.l.continuus.§.cum ita.ff.de ver.oblig. Quod tenet

tenet expressè Ægidius de Bellam. conclus.cccccclxxiiij. Et est notandum quòd indubitanter hodie procedit propter clausulã quæ ponitur in literis, videlicet, intra vnius mensis spatium postquam tibi vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, &c.

Expectans an posit acceptare beneficium post mensem a tempore vacationis.

SVMMARIVM.

1 *Expectans non acceptat post mensem, etiam si adhuc beneficium sit vacans, & res integra.*

2 *Forma mandati exactè est attendenda, maximè in beneficialibus.*

QVintò non est omittendum illud quod tenet Ioan. And in d.clem. cum ei quẽ.& seq. Rot.decis.cxcij.in antiqs.† quòd expectãs 1
non potest acceptare beneficiũ post mensem à tẽpore vacationis, etiã si adhuc vacet & sit res integra. Sed huic cõclusioni multũ obstat tex.in c.si tibi absẽti.in fi.de preb.li.vj.vbi post terminũ assignatũ ad cõsentiendum, si res est integra, licitũ est cõsentire, etiam si pri⁹ dissensisset, sec.glos.ibi.dũmodo isto vltimo casu cõferens maneat in eadẽ volũtate.per c.licèt.de ꝓcur.ad idẽ bonus tex.in l.mancipiorũ.ff. de opt.lega.per quę iura tenet vna decisio in cõclusionibus Ægidij, quòd creatus canonicus à Papa potest præbendã vacantẽ etiã post mensem acceptare, si res est integra: & est in ordine dccxxviij.inicip.Canonicatus. Et istã partẽ tenet Arch. in c.dudũ.de præbend.li.vj.quæ de iure videtur verior ꝑ prædicta.Sed prima potest procedere propter †formam 2
mandati, quę exactè attendenda est.c.cum dilecta.de rescript.& in l.diligenter. ff. mand. maximè in beneficialibus.c.cui de non.de præbend.libr.vj. Ex quo enim in literis dicitur quòd intra mẽsem possit acceptare, certè post lapsum mensis negare videtur, argu.l. cum prætor.ff. de iud.cũ simi.Prętere a dato post mensem re integra adhuc posset

posset acceptare: tamen exequutor de eo sibi prouidere nō potest obstante forma mandati (vt suprà) & ita per istam rationem inclinat Rota, decis. xxxiiij. incipien. Nota quòd vbi impetrans. in antiquis. & Ægid. in d. conclus. superius alleg.

Exequutor quomodo beneficio vacanti prouidere possit.

SVMMARIVM.

1 *Facta acceptatione intra mensem, an exequutor postillum possit conferre beneficium.*
2 *qualitas temporis adiecta acceptationi intelligitur repetita in collatione exequutoris.*
3 *Diuturna vacatio est ecclesia damnosa.*
4 *Exequutor succedit in locum Papa.*
5 *Licet tempus sit prafixum prasentationi, non tamen confirmationi seu institutioni.*
6 *Ad prouidendum nullum tempus est prafixum exequutori.*
7 *Quotiens determinatio potest plura respicere, debet tunc determinare potius verbum proximum quàm remotum.*
8 *Semel affectum, semper durat affectum.*
9 *Negligentia impetrantis, gratiam corrodit, & facit expirare potestatem exequutoris.*
10 *Inductio in possessionem facta per exequutorem, habet vim prouisionis.*
11 *Inductio in possessionem est executio prouisionis.*
12 *Verba exequutiua operantur contractum matrimonij.*
13 *Necesse est quòd expectans petat sibi prouideri.*
14 *Acceptatio requirit consensum impetrantis declaratum per verba vel actum.*
15 *Petitio confectionis instrumenti de prouisione facta absenti non habet vim acceptationis.*
16 *Procurator ad acceptandum beneficium habeat speciale mādatum.*
17 *Coniuncta persona sine speciali mandato beneficium non acceptat.*

18 Con-

18 *Coniunctio sanguinis, non supplet speciales defectus mandati.*

19 *Ratificatio fiat intra tempus, intra quod debet fieri actus ratificatus.*

20 *Laicus beneficia pro clerico tanquam procurator acceptat.*

21 *Acceptatio est voluntatis declaratio.*

22 *Excommunicatus beneficiũ acceptat, sed non facit sibi prouideri.*

23 *Inuestitus à laico non consequitur ius spirituale.*

SExtò, quæritur † an facta acceptatione intra mensem, & sic tempore cõgruo, possit exequutor prouidere post mensem, & hoc circunscripta regula Cancellariæ, quam postea subiiciã. glo. in d. cle. cum ei quem. in ver. intra mensem, sentit q̃d non possit, ibi dum dicit, ita quòd post mensem ex vi reseruationis acceptari, vel per exequutorem conferri non possit. quam glo ita intelligit & seq. Car. ibi, & multi alij quos ipse refert. Idem tenuit & clarius ipsemet Car. consi. lxj. inci. Ad primum. motus tali ratione, quia † qualitas tẽporis adiecta acceptationi intelligitur repetita in collatione exequutoris, cum vtrunque fit sub vna oratione. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vin. tri. oleóque leg. & in c. secundo requirit. in prin. de appel. Et istam partem suadet restrictio facienda in talibus literis beneficialibus c. quanuis. cum vulg. ne in perpetuũ stet collatio in suspenso in præiudicium ecclesiæ, † cui diuturna vacatio est damnosa. c. quàm sit. de elect. lib. vj. Contrariam partem tenet Pau. in d. clem. vn. dicens quòd mensis adiicitur reseruationi & acceptationi nõ collationi per exequutorẽ faciendæ. Idẽ videtur tenere Ioann. Cald. consi. xxxij. in titu. de conces. præben. mouetur ista ratione, † quia exequutor succedit in locum Papæ, cui non est statutus certus terminus, nec currunt tempora sibi, vt no. Compo. in c. capitulũ de rescrip. & po. glos. in clemen. si de beneficio. in ver. sed nunquid. de præb. Pro hac parte adduco bonum simile, quia licèt † sit præfixum tẽpus à iure præsentationi: imò nullum tempus reperitur præfixum à iure ad instituendum, vt di. vna dec. ccxij. inci. Secundũ omnes. in nouis. vbi adducitur simile de quæstione ista. scilicet de acceptante

1 2 3 4 5

intra

intra mensem sibi præfixum, cui licèt non prouideatur per exequutorem intra multa tempora postea:non pro-
6 pterea euanescit acceptatio,† quia ad prouidendũ nullũ tempus est præfixũ exequutori.Ita formaliter dicit pręd. decis. Et tenẽdo hanc partẽ posset responderi ad rationẽ Cardinalis faciendo argumentum totũ contrarium suæ rationi,quòd tẽpus mensis videatur assignatũ acceptatio ni,& non collationi.Quod probatur ex ipsa proximitate
7 verborũ dictæ clausulæ:nam†quoties determinatio potest plura respicere, debet tunc determinare potiùs verbum proximũ quàm remotum.l.talis scriptura ff.de leg. i.cum l.seq.c.cum dilecti de donat.& maximè sec.Cal.in di.consi.quãdo actus nõ sunt connexi:sicut est acceptare per impetrantem,& conferre per exequutorẽ:qui act⁹ sunt diuersi.Cũ autem proximum verbũ appositioni mẽsis sit acceptatio,quia litera gratię dicit,Quod intra vni⁹ mensis spatium duxeris acceptãdum:certè ista determinatio mensis apponitur acceptationi tantùm:vnde non videtur repetita in collatione exequutoris, prout arguit Car.

Ex quibus apparet quòd ista quæstio est multùm dubia:credo tamẽ quòd prima pars sit verior,quia reperio quòd etiã Papæ currit tẽpus ad conferendũ, vt prob.in c.statutũ.de præben.libr.vj. vbi dicitur quòd si Papa beneficia vacantia in curia nõ confert intra mensem à die vacationis,illi ad quos collatio pertinet,poterunt illa cõferre:multo fortiùs idem debet esse in exequutore.

Et licèt dubium sit an dispositio d.c.statutũ. procedat
8 hodie de cõsuetudine & stilo curiæ, secundũ†quẽ semel affectũ semper durat affectũ,vt po.Rota dec.dcc.& Lap. allegat.xcvj.incip.Beneficia,&c.tamẽ quicquid sit de sti-
9 lo,verũ est de iure quod dixi.Ad idẽ facit,quia†negligẽtia impetrantis corrodit suam gratiam, & facit expirare potestatem exequutoris,vt prob. in c. tibi qui.de rescrip. lib.vj.& in c.si clericus.i.respond.de præbend.eo.lib. Et ita per ista iura tenuit Gasp.de Cald. contrarius patri in hoc.consi.xxxiij.incip.Intra quantum tempus,inducendo.d.iur.vt ibi per eum.

Et propterea ad omnem dubitationẽ tollendam cau-
tum

um est hodie per regulã cancellariæ, quòd quicunque
gore gratiarum expectatiuarum acceptauerint quæcũ
ae beneficia, &c. debeãt intra vnius mensis spatiũ à tẽ
ore huiusmodi acceptationis cõputandũ, de huiusmo-
beneficiis sic acceptatis ꝑ suos exequutores vel sube-
ecutores facere sibi prouideri, alioqui, &c. Et põdero ꝓ
eclaratione prædictæ regulæ & præmissorũ, quia satis
ctũ est illi & eiusdispositioni, si probetur sola inductio
possessionem facta per exequutorem intra tẽpus re-
uisitum à regula, licèt aliter non probetur alia prouisio
u collatio: †quia talis inductio habet vim prouisionis. 10
t cõcludũt domini de Rota dec. cccclxlj. inci. Fuit dubi-
tũ. in nouis. ad ꝙ vltra rationes eorũ facit ratio, quia† 11
nductio in possessionẽ est exequutio & quoddã conse-
uẽs prouisionis: vnde faciẽdo cõsequens, videtur facere
eius antecedẽs. l. oratio. ff. de sponsal. & melior. text. in
ex parte. de spons. vbi† verba exequutiua operantur cõ 12
actum matrimonij. Et ita per illũ tex. tenet in terminis
tis Ægid. de bella. conclus. ccxxv. incip. In causa, &c.
Aduertendũ est & aliud ad declarationẽ eiusdẽ regu-
e dũ dicit, Facere sibi prouidere. Ex quibus verbis datur
ntelligi† quòd ad validitatẽ prouisionis faciẽdæ per exe 13
uutorẽ, necessaria est præambula petitio per illũ cui de
et cõferri, vt sibi cõferatur. Quod expressè prob. in d. cl.
n. ibi, petendo sibi, &c. Et ideo petitio semper debet scri
i, vt videatur beneficiũ fuisse acceptatũ: quia† accepta- 14
o requirit voluntatem seu cõsensum impetrantis siue
ui procuratoris declaratũ per verba vel per aliquẽ actũ,
ui nõ esset indifferens, puta si reciperet collatũ ab exe-
uutore: q a ex hoc videret acceptare. d. cle. vn. versi. quẽ
tiã. vbi tex. alternatiuè loquitur. Et ideo petitio† confe- 15
tionis instrumẽti de prouisione facta absenti, nõ habet
im acceptationis: quia est actus indifferẽs, cũ etiã cõtra
licẽs possit petere instrumẽtũ fieri, & consequẽter talis
ctus non debet inducere acceptationẽ, quia nõ probat
oc esse, & c. c. in præsentia. de probat. cũ similibus. & ita
xpressè firmat Card. cõsi. incip. An assignatio. Verũ quia
uprà proximè dixi sufficere voluntatem seu consensum
rocuratoris ipsius expectantis, † qui debet esse legitimè 16
con-

constitutus,& habere speciale mandatum, vt di.glo.in d. cle.vn.in ver.præsenti.Arch.& Ioan. And. in cap. ne ca-
17 ptandæ.de præb.lib.vj.& ideo procurator generalis† vel coniuncta persona non possunt acceptare,nisi super hoc habeant speciale mandatum(vt dixi)quod firmat decisio cccxxiij. incip. Nota Paulus.in antiquis. & alia ccxcvij. incip.Purificatio.in nouis.de quo etiam per Inno. in cap.
18 accedens de præb.& seq.ibi Panor.Ratio est, quia†coniunctio sanguinis non supplet speciales defectus mandati,vt in l.pater.ff.de minor. Bene verum est quòd huiusmodi personæ possent acceptare sine mãdato: sed beneficium seu ius in eo nõ quæreretur expectanti, nisi ratificaret intra tempus debitum,per illud quod di. glo. in c.
19 quam sit. de elect.lib.vj.quæ vult†quòd in istis spiritualibus potest interuenire ratihabitio negociorũ gestorum, sed opus esset quòd dominus (qui est principalis) habeat ratum intra illud tempus,intra quod ipse tenebatur declarare animum suum,per l.pe.ff.rem rat.habe.quod est notandum.

20 An autem laicus†possit constitui procurator ad acceptandum,tenet Io.An.in loco præalleg.quòd sic.quẽ seq. ibi Panor.nam non authorizat in hoc casu laicus,nec sibi aliquid acquiritur:sed transit istud ius spirituale in dominum:sicut aqua per canalem lapideũ. Ego assigno aliam
21 rationem,quia†acceptatio nil aliud est, quàm voluntatis declaratio:& istud cadit laïcum & quemlibet incapacem,
22 prout est†excõmunicatus,qui potest acceptare, sed non facere sibi prouideri,vt tenet dcc.cxxvj.inci. Nota quòd excommunicatus. in antiquis. nudum enim consensum exprimit nomine alterius.Vnde sicut quis potest contrahere tanquam procurator matrimoniũ carnale cum illa cum qua non posset suo nomine,vt puta clericus:ita etiã dicendum est in matrimonio spirituali:nam valet arg.de carnali ad spirituale, & econuerso.c.ij.de transla. præla. cum aliis similibus.

Ex quibus apparet:sec.doc.in.d.§.quem etiam.quod l[icèt] laicus non possit pro se acceptare beneficium cuius tanquàm laicus nõ est capax.c.cum adeò.de rescri.& no[tat].in c.ex frequentibus.de institu. potest tamen accepta[re] pro alio,& illi acquirit ex collatiõe exequutoris absq[ue]
ve-

aliqua cessione. Ad quod fa. quod no.Inn.& doc. in cap. quod sicut.de elect. & in ca.postulasti.de iur.patr.de laico habente collationem præbendarum ex concessione Papæ,†quia inuestitus ab eo non consequitur aliquid spi- 23
ritualitatis ab illo, sed à confirmatore vel alio ministro ecclesiastico.

Ante purificationem vtrum sint ligatæ manus ordinarij.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius an possit conferre ante purificationem gratiæ.*
2 *Sequuta purificatione, gratia & decretum retrotrahuntur.*
3 *Negligentia exequutoris non nocet expectanti diligenti.*

Eptimò & vltimò pro declaratione istius clausulæ, Quæ intra mensem, &c. dubitatur vtrum d.cle.vn §.secus.habeat locum in gratia quæ dicitur in forma pauperũ, sequuta purificatione illorum verborum, Quatenus de vita & conuersatione,&c.hoc est quærere vtrum ante purificationem sint ligatæ manus ordinarij.In hoc dubio domini de Rota fuerunt varij:maior tamen pars tenuit † ꝙ ante purifi- 1
cationẽ possit ordinarius conferre,quia decretũ nõ ligat ante purificationẽ gratiæ,licèt in gratia sit oppositũ certũ tempus,vt habetur in duabus decisionibus, vna est in antiquis ccccl.incip.Nota ꝙ alia in nouis. xcv incipien. secus. Verior tamen videtur opinio tenentiũ contrariũ, ꝙ interim sint ligatæ manus ordinarij, dummodo sequatur postea purificatio tẽpore congruo,& hoc vt decretũ & appositio mensis aliquid operetur,dicto §. secus. Item
quia † sequuta purificatione gratia & decretũ retrotra- 2
huntur,maximè si ibi est clausula retrotractiua iuxta vnã decisionẽ,quam in superioribus deduxi. Et hanc partem tenuit Io.de lig.in ca. proposuit. de conces. præb. & Ioann.Cal.in d.clem.vn. imò plùs tenet ibi Cardi. quòd si expectans in forma pauperum petiit intra mensem purificari conditionem suæ gratiæ, & circa hoc fecit † o- 3
mnem diligentiã,sed per exequutorem stetit, nihilomi-

nus dictus expectans nondum purificata sua gratia fecit acceptationem intra mensem, valet sua acceptatio, intãtùm quòd lapso mense ordinarius conferre non poterit beneficium taliter acceptatum: quod dicit esse singulare & nouum. Sed de hoc est vna decis. in terminis. cccxcv. incip. Nota si impetrans. in antiquis.

Ex quo apparet quòd multò magis censentur ligatæ manus ordinarij intra mensem, licèt gratia nondum sit purificata, dummodo in tempore fiat eiusdem purificatio, & etiam postea casu quo per expectantem non stetit, vt suprà. Et hoc puto verissimũ quicquid dicat Ægidius conclus. ccclx. Hæc de clausula intra mensem, sufficiant.

SVMMARIVM.

Clausula, Districtiùs inhibentes, & decernentes ex nunc, &c. quid importet.

Ompetenti ordine in huiusmodi literis sequitur clausula, Districtiùs inhibentes, &c. Istæ clausulæ magnum effectum operantur quia vt di. glos. in clem. j. in ver. inhibentes, de iu. patr. valent gesta contra mandatum Papæ, si fiant per eum, qui aliàs circa illud quod mandatur habere iurisdictionem & potestatem ex se, licèt contrafaciens veniat puniendus, vt in c. dilectus filius G. de præb. nisi in mandato & literis Papę sit appositum decretum cum inhibitione: nam per hęc ligantur manus illorum etiam ante præsentationem talium literarum, vt not. in cap. si soli de concess. præb. li. vj. De quo latiùs dixi in prima parte principali, in antepenul. charta, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, cum plenitudine iuris Canonici, quid includat.*
2 *Canonici creati duntaxat, dicuntur Canonici in herbis.*

Vbsequenter dicitur in literis expectatiuis, I. canonicum creato tibi stallum in choro, & locum in cap. eiusdem ecclesię cum † dicti iuris plenitudine assignantes, &c. Ista verba (vt d

xi in prima forma literarum expectatiuarum) de iure includunt omnia iura canonicalia, & præcipuè perceptionem quotidianarum distributionum, secun.do. Ant. in c. pro illorum. ad fi. de præb. de consuetudine tamen quasi vbique seruatur contrarium: quia †creati in canonicos 2
antequam assequantur præbēdam intra numerum, non participant de iuribus canonicalibus, & vocantur canonici in herbis, sec. dominos de Rota decis. ccccxlv. incip. Si legatus. in nouis. cum aliis, vt dixi in dicta prima forma.

Significatio clausulæ inducentes & inductum defendentes.

SVMMARIVM.

1 *Quam vim habeat clausula, inducentes, & inductum defendentes, ac contradictores compescendo.*
2 *Deputatus ad ponendum in possessionem, in contradictores non habet iurisdictionem.*
3 *Quanto tempore durat potestas clausulæ, defendas inductum.*
4 *Per clausulam, Contradictores, &c. datur iurisdictio.*
5 *Delegatus regulariter in extraneos iurisdictionem nõ habet.*
6 *Exequutor cum clausula, Contradictores, compescendo, non potest compescere de iure contradicentes.*
7 *Possessor beneficij non tenetur desistere à possessione, si iuri vult stare.*
8 *Nolens possessionem sine causæ cognitione dimittere, non dicitur indebitè contradicere.*
9 *Quando agitur vt quis cesset à molestatione, intelligitur de molestatione de facto, non de iure.*

Equitur postmodum alia clausula, videlicet, †Inducentes te, & defendentes inductũ, &c. 1
Ista clausula ideo apponitur, quia vbicunq; deputatur quis ad nudum ministerium prout est inducere aliquem in possessionem, apposita clausula scilicet, Et defendentes inductum,

cũ alia quæ ſtatim in literis ſequitur, videlicet, Contra-
dictores,&c.poteſt talis exequutor in exequutione man
dati exercere iuriſdictionem cõpeſcendo cõtradictores,
quã noc haberet ſine dictis clauſulis,ſec.Io.An.in c.quæ
2 renti.de offi.deleg. Et ex hoc dicto Ioan. And. infert ad
propoſitũ notab.Pan.in c.pro illorum.de præb.† ꝙ depu
tatus ad ponendum aliquẽ in poſſeſſionẽ, non habet iu-
riſdictionem in contradictores , nec poteſt eã exercere,
niſi apponãtur huiuſmodi clauſulæ Et idẽ quando depu
tatur quis ad conferendum.Subiicit etiã ibi.Pano. quãto
3 †tempore duret poteſtas iſtius clauſulæ, Defendas indu-
ctũ,&c.Et refert quoſdam tenere ꝙ durat ad inſtar pote-
ſtatis conſeruatoris,iux.c.ſi de offi leg.lib. vj. & ſic quòd
claudatur anno.Sed Ioan.And. di. ibid. quòd auditur cu-
riam tenere,quòd ſi inductus in poſſeſſionem poſſedit a-
liquandiu pacificè,tunc expirat eius poteſtas. Quod ſa-
tis placet Panor. ne præiudicetur poteſtati ordinariæ,
arg.c.ad hæc.de reſcrip.& c.peruenit.xj.q.j.

Tertiò dicit ibi.Panor.ex mente glo.quòd † per iſtam
4 clauſulam,Contradictores compeſcendo , datur iuriſdi-
ctio nõ ſolũ inter partes, ſed etiã contra extraneos cõtra
dicentes de facto:ſecus ſi contradicant de iure. Quæ ver
5 ba ponderanda ſunt ad duo.Primũ eſt,quia † regulariter
delegatus nõ habet iuriſdictionẽ in extraneos turbãtes
partes,niſi quando ſua iuriſdictio impeditur. c.j. de offic.
ord.& bona glo.in c.non ſolùm.de appell.li.vj.Sed virtu-
6 te huius clauſulæ poteſt ferre excommunicationem in
omnes extraneos etiã,vt dixi.Secundum eſt, † quia po-
teſt compeſcere contradicentes de facto : ſecus ſi contra
dicant de iure.Ad quod optimè facit elegans conſi. Old.
7 lxxxj. incipiẽs,Quod proceſſus.vbi concludit ꝙ†poſſeſ-
ſor beneficij non tenetur deſiſtere à poſſeſſione ad man-
datũ exequutoris,ex quo non reſiſtit de facto, ſed para-
tum ſtare iuri:quia non debet ſine cauſæ cognitione ex-
pelli à poſſeſſione.c.licèt.de præb. lib.vj.& in l.fi. C. ſi per
vim vel al.mod.

Ex quo infert Old.ꝙ ſententia excõmunicationis etiã
nominatim in eum lata non tenet:nã exequutor non ha
bet in eũ poteſtatẽ nec aliquã iuriſdictionem:niſi indebi
8 tè cõtradicat.Certũ eſt autẽ quòd†nolens poſſeſſionem
ſine

fine causæ cognitione dimittere, non dicitur indebitè cõtradicere, vt ibi latiùs per eum. Facit etiã ad hoc quod dicunt do. in c. in pręsentia. in iiij. nota. de proba. dũ declarant quid importat † quando agitur vt quis cesset à molestatione: nã intelligitur de molestatiõe facti & de facto, non autẽ, iuris. Bene facit dictum Bal. in l. j. in vj. col. C. de his quæ pœ. nomi. & quod consuluit Petr. de Anch. consil. lxxxvij. incipien. Omisso primo dubio, &c. 9

De clausula amoto quolibet detentore.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Amoto quolibet illicito detentore, quid operetur.*

2 *Clausula quæ opponitur in exequutione gratiæ, non firmat gratiam aduersus vitium surreptionis circa coloratam facti alterius possessionem.*

3 *Habens ab ordinario collationem beneficij reseruati dicitur intrusus, & non habens possessionem, sed nudã detentionẽ.*

Lteriùs sciendum est, quòd in mãdatis de de prouidendo & in nouis prouisionibus vltra prædictas clausulas consueuit apponi clausula, † Amoto exinde quolibet illici cito detentore: de qua habetur in ca. proposuit. de conces. præb. & respicit beneficia vacantia. Tandem operatur hunc effectum, vt possessio facti aliàs colorata non inualidet literas neque gratiam, licèt de tali possessione non sit expressè facta mentio: nam satis videtur facta mentio de possessione facti per istam clausulam secundum Io. And. & Panor. in cap. cum nostris. eodem titulo. & Card. consi. xxxj. incip. Millesimo. in fin. aliâs literę sunt surreptitiæ, vt ibi cum multis similibus. Dicit autem ibidem Panor. ex mente Lap. de Castel. & Io. Cal. quòd hoc procedit quando hæc clausula ponitur in literis gratiosis: secus si in literis exequutorialibus, vel in exequutione gratiæ, quia † ea quæ 1 2

apponuntur in exequutione gratiæ, non firmant gratiam aduersus vitium surreptionis prout est casus in clem j. de præb. Idem seq. Dom. consil. lxxxvj. & hoc est multùm notandum sec. eund. Panor. quia hodie dicta clausula communiter consueuit apponi in fine literarum in exequutione ipsius gratiæ consequenter attenta dispositione. d. cle. j. de præben. non tollit vitium surreptionis circa coloratam facti alterius possessionem.

Ex quo sequitur quòd virtute huius clausulæ non poterit hodie exequutor amouere quem à possessione colo
8 rata, nisi sit merus intrusus, vt † quia ex collatione ordinarij possidet beneficium reseruatum: quo casu non censetur habere titulum, vt sentit Dom. in c. eum qui. de præb. lib. vj imò nec possessionem, sed nudam detentionem, vt per dominos de Rota decisio. lvj incipien. Nota quòd vbi aliquis in antiquis. & hoc propter decretum quod habet annexum, vt dicit alia decis. ccccxxix. in antiquis.

De Clausulis nonobstantiarum.

SVMMARIVM.

1 *Vires clausulæ nonobstantiarum quæ sint.*
Per clausulam, Nonobstantibus constitutionibus, &c. statuta ecclesiarum an sint dilata.
2 *Clausulæ derogatoriæ generales non tollunt ordinationes fundatorum, si illi sint laici.*
3 *Licèt clausulæ, Nonobstan. tollant impedientia gratiam, inhabilitatem tamen personæ non remouent, nec dispensationem inducunt.*

POst prædictas clausulas sequuntur clausulæ Nonobstantiarum generales. Et primo in graiis expectatiuis, in quibus dicitur, Nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus, &c.
1 Per istas clausulas † generales derogatorias sublata vel saltem dilata censentur statuta contraria ecclesiarũ, vt puta actu sacerdotium requirentia vel aliquid simile, ita quòd expectans vel aliàs impetrãs apostolicus potest huiusmodi beneficia acceptare, licèt non sit in sacerdotio constitutus;

tutus: dummodo sit in tali ætate quòd intra annum possit promoueri in sacerdotem, prout in terminis firmant domini de Rota, decis. cccclxvj. incip. Nota quòd statuta in antiquis. per c. ei cui de præb. lib. vj. cum ibi not. per Ioan. And. & per eundem in c. si pro clericis pauperib. eod. tit. & lib. Dicunt tamen domini in dicta decisione, quòd clausulæ † prædictæ non tollunt nec derogant ordinationi fun- 2
datoris in suo testamento: quia sicut papa non vult præiudicare in præsentatione patronis: ita nec in tollendo ordinationem vel vltimam voluntatem eorundem, argu. ca. cum dilectus cum ibi not. de iur. patr. Quam conclusionem intelligit procedere Compilator decis. in nouis, dec. iij. incipien. Si statutum. &c. in statutis seu ordinationibus laicorum, quibus papa vult & potest latiùs præiudicare, iux. nota. in d. c. cum dilectus. & vj. quæst. j. ca. decernimus. Subiicit in fine præd. dec. iij. quòd † huiusmodi clausulæ 3
nonobstantiarum, quanuis tollant impedientia gratiam, puta vitium surreptionis: defectum tamen seu inhabilitatem personæ non remouent, nec dispensationem contra ius cōmune inducunt: contra quod ius cōmune papa in dubio per tales clausulas nō intēdit dispēsare. vt not. per Io. Mo. in c. cum aliquibus. de rescrip. li. vj. cum aliis, vt ibi.

Verba Contrariis quibuscunque quid operentur.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Contrariis quibuscunque, quid importet.*

2 *Studentes Romæ percipiunt fructus beneficiorum suorū, non obstāte statuto ecclesiæ, quòd per annū priùs fiat residētia.*

3 *Generalis clausula quantum ad comprehensa sub ipsa complectitur sic singula ac si esset specialiter enumerata.*

4 *Clausula, Nonobstantibus, an tollat iuramentum, & pœnam & quicquid obstat in contrarium.*

5 *Generalis nonobstantia sententiarum non tollit sententiam de expresso consensu papæ latam.*

6 *In nonobstantiis fit mentio de iuramento & confirmatione apostolica.*

7 *Clausula, Nonobstante certo canonicorum numero, quid importet.*

3 *Quādo non sit necesse mētionē facere de canonicorū numero.*

1 POst dicta verba generalia sequūtur alia verba magis vniuersalia, videlicet, † Contrariis quibuscunque, & debet repeti illud verbum Nonobstantibus, vt in c. cum non deceat. & in c. quia sæpe. de electio li. vj. Ista verba magis respiciunt consuetudines & statuta ecclesiarū, quàm verba præcedentia: quæ tollunt vel magis differunt constitutiones & ordinationes apostolicas, prout patet ad sensum. Propter huiusmodi clausulas consulit Old. cōs. cxvij.

2 incip. Bonæ memoriæ. quòd studentes † Romæ possunt percipere fructus beneficiorū suorūnonobstante statuto ecclesiæ quo cauetur quòd per annū debeant facere residentiam, quia illud statutū intelligitur sublatum per huiusmodi clausulas generales, nonobstantibus contrariis

3 quibuscūq;. Et ratio est, quia generalis clausula † quantū ad cōprehensa sub ipsa sic singula cōplectitur, ac si essent specialiter enumerata l. si chorus. in princ. ff. de leg. iij. & hoc indicat verbum vniuersale, Quibuscunq;. l. hoc articulo. ff. de hær. instit. & in l. si creditores. C de pact. Plus dicit Card. consi xxv. ad finem, incip. In dei nomine amen.

4 In causa & quæstione. quòd † clausula, Non obstantibus, tollit iuramentum & pœnam, & quicquid obstat in contrarium. Casus de iuramento in ca. cum aliquibus. de rescrip. lib. vj. & de pœna etiam est casus ibidem iunct. glo. super verb. firmitate alia. & gl. dicit, puta vinculo pœnæ. Sed salua pace tanti viri contrarium est verius. vt tenet glo. ordin. in c. cum deceat. super ver. effectus superiùs alleg. quæ dicit quòd ex generali nonobstantia constitutionum non tolluntur constitutiones iuramento firmatę, similis glo. in clem. dudum. verb. pacta. de sepul. quæ dicit quòd generalis nonobstantia pactorum non tollit pacta & conuentiones modo aliquo firmatas. & istas glo. exclamat ad hoc Ro. cons. cccxciij. incip. Præsens consultatio. & cons. ccccciiij. & alio. ccccxxxvj. facit quod ponit Ægi-

5 dius conclu. cccccxxxiiij. incip. Si papa dum dicit † quòd generalis nonobstantia sententiarum non tollit sententiam

tiam latam de expresso consensu papæ: quia aliud est sim plex sententia, aliud sententia talis, per dictas gl. Non obstat tex. alleg. per Card. in dicto cap. cum aliquibus. quia ibi expresse in † nonobstantiis fit mentio de iuraměto & 6
confirmatione apostolica, dum dicitur, Nonobstantibus eiusdem ecclesiæ priuilegiis, cősuetudinibus, vel statutis, iuramento, confirmatione apostolica, vel quacunq; firmi tate alia roboratis. Et sic innuit quòd necessarium est de his mentionem expressam facere. Hoc idem tenet Domi. cons. lxv. in fi. col. & alio consi. lxxxiij. in j. col. Et ita seruatur & practicatur in gratiis expectatiuis, in quibus expresse apponuntur prædicta verba, de quibus in dicto ca. cum aliquibus. Ergo sine illis non intelligeretur derogatum statutis & constitutionibus iuratis, vel per sedem apostolicam confirmatis: aliàs frustra membranas occuparent. can. si Romanorum xix. distin. & bona glo. in cap. solitæ. de maior. & obedien.

Vltra prædictas clausulas nonobstantiarum generales consueuit derogari in specie quibusdam statutis & consuetudinibus, & præcipuè in expectatiuis, quæ fiunt in canonicum creatum. Primò dum dicitur, Ac de † certo cano 7
nicorum numero. Ista clausula ideo in literis apponitur, quia non est de intentione Papæ prouidere alicui in ecclesia numerata non facta mentione de numero: nec intědit in dubio frăgere numerű, nisi dicat, Non obstante certo canonicorű numero, vt prob. in c. constitutus. de rescript.

Ex quo sequitur quòd si † canonicatus vacat de præsen 8
ti, vel si Papa mandet prouideri de primo vacaturo: istis casibus non est necesse apponere istam clausulam, nec facere mentionem de numero canonicorum: quia neutro casu frangitur numerus, sec. doct. in c. constitutus. quicquid dicat ibi Compost. quod est notabile, & seruatur de stilo.

Quomodo derogetur statutis & consuetudinibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula derogatoria statutis & consuetudinibus optandi, ad*

quid ponatur.

2 *Quando opus sit derogare consuetudini de optando.*

3 *Optio, & optandi consuetudo cessat in præbendis vacantibus apud sedē apostolicā, & beneficiis qualitercūq; reseruatis.*

4 *An & quando in reseruatis habeat locum optio.*

5 *An valeat consuetudo de optando præbendas specialiter reseruatas, etiam motu proprio, vel vacantes in curia.*

1 Nsuper derogatur †statutis & consuetudinibus de optando, quibus cauetur quòd vacantibus canonicatibus & præbendis pinguioribus, antiquiores canonici pinguiores præbendas sic vacantes optare possint. Ista clausula ponitur ad tollendam dispositionem c. fi. de consuet. lib. vj. vbi dicitur quòd per rescriptum apostolicum quo præbenda primò vacatura mādatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur. Hinc est quòd si ibidem est consuetudo quòd antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim, non obstāte rescripto & mādato apostolico, possunt antiquiores vacantē optare præbendā: nisi consuetudini præfatæ & similiter statuto derogetur, vt supra. Quę †derogatio neces-
2 saria est eo casu, quādo mandatur prouideri de præbenda pinguiori, dicēdo, Præbendā verò etiam ex pinguioribus. &c. Nec isto casu sufficeret generalis derogatio statutorum & consuetudinū, vt ponit vna deci. ccc. incip. Si mandetur. in nouis. quia gratia impetrantis in præbenda non optata suum non posset sortiri effectum, ex quo expressè mandatur de maiori præbenda prouideri: vnde illam minorem non optatam habere non posset, propter ca. cui de non. de præb. li. vj. minus posset habere pinguiorem, si ad illam venitur tātùm per optionē & consuetudinē, cui per illas clausulas generales non derogatur. Ideo (vt in principio dixi) opus est illis in specie derogare. Quod procedit etiam si gratia sit facta motu proprio, secundum doct. ibi. & po. Domi. de sancto Gemi. consil. ciiij.

3 Cessat tamen †optio & talis consuetudo in præbendis vacantibus apud sedem, vt dicit text. in d. c. cum in tua. ex quo libera earum dispositio de iure communi spectat ad Papam. c. licet. de præbend. eod. lib. nec est opus tunc speciali-

ciliter derogare dictæ cõsuetudini de optãdo: sed suffi-
c generalis derogatio statutorũ & cõsuetudinum: quæ
c casu extenditur ad statuta etiã iurata, secundum Ro
ta in titu. de rescrip. decis. xij. incip. Nota si aliquod. in
a tiquis.
Cessat similiter optio in præbendis & beneficiis qua-
li tcunque reseruatis non tantum reseruatione generali
c usa in corpore iuris (vt statim dixi) sed generaliter in
o nibus, vt pon. decis. Rotæ ccxix. incip. Nota quòd sec.
i antiquis.
Eodem modo vacans in curia non potest optari (vt su
p) ita nec etiam fructus grossi obtenti per canonicum
i curia defunctum, etiam si illi grossi fructus redeãt ad
c pitulum, vt vult alia decis. ccxcvj. incip. Sicut canonica-
t s. in nouis.
Aduertendũ tamen est quòd licèt prædictę decisiones
v leantur velle quòd consuetudo de optãdo non habeat
l cũ generaliter in omnib⁹ qualitercunq; reseruatis: me
l s tamen in hoc distinguit Card. consi. xvj. incip. Domi
n s Papa. vbi dicit quòd † aut Papa facit reseruationem 4
g neralem beneficiorum (sicut aliquando fit) & tunc in
t cum sublata est optio, siue per se conferat, siue mandet
c nferri. Aliquando facit reseruationem specialẽ, & tunc
i lla sit facta motu proprio, idem est dicendũ, scilicet qđ
n n habet locum optio. Intelligendo tamen sic vtrunq;
c sum, quòd in literis sit clausula saltem generalis, vide-
l cet, Non obstantibus statutis & cõsuetudinibus, &c. a-
l s non intelligeretur tollere consuetudines particula-
r um locorum, nisi hoc exprimeret. c. i. de constitu. lib. vj.
vero reseruatio specialis non sit facta motu proprio,
nc nisi apponatur clausula specialis, per quã in specie de
gatur cõsuetudini de optando, habet locũ optio, argu.
quanuis. & c. si propter tua de rescript. li. vj. & c. cum in
clesia. de pręben. eo. lib. Hanc distinctionem sequuntur
oderni in d. c. cum in tua. in §. in præbendis, assignantes
tionem istius vltimi membri, quando reseruatio non
motu proprio, sed ad petitionem alterius, vt sit locus
ptioni, quia tunc talis gratia procedit de radice ambi-
onis. c. quanuis. de præbend. lib. vj.
An autem valeat † consuetudo contra prædicta, sci- 5
licet

licet de optando præbendas specialiter reseruatas etiam motu proprio, vel vacantes in curia, ponit Cald.consi.iij. in tit.de consue.vt ibi per eum.

Papa an grauet ecclesiam super prouisione duorum.

SVMMARIVM.

1 *Papa non intendit grauare eandem ecclesiam super prouisione duorum.*
2 *Refert an gratia sit in pendenti, an exequuta.*
3 *Onus finitum non habetur amplius pro onere.*
4 *De clausula, Seu si hodie pro alio vel aliis, &c.*
5 *Ordinarij possunt hodie multum conqueri.*
6 *Papa cum omni prælato in iurisdictione & potestate concurrit.*

Ost hæc in literis dicitur, Aut si aliqui apostolica vel quauis alia authoritate in dicta ecclesia in canonicos sint recepti, vel vt recipiãtur insistãt, aut aliàs similia beneficia expectẽt &c. Ista clausula ponitur ad tollẽdã dispositionẽ c.mãdatũ.de rescrip.
1 vbi dicitur quòd cessantibus clausulis in dubio, Papa † nõ intẽdit grauare eandẽ ecclesiã seu eundẽ collatorẽ super prouisione duorũ: imò à principio Papa non scribebat ꝓ aliquo beneficiãdo, vt di.ibi Panor.& dixi ego in principio istius operis. Vnde in volumine decreti nõ reperitur huiusmodi gratias vnquã fuisse cõcessas, cũ tendãt in graue præiudiciũ ordinariorũ arg.c.ccccxc.di.& c.peruenit. xj.q.i.Postmodũ incepit eas cõcedere, cũ moderamine. tamẽ, vt in c.cõstitutus.& c.ex insinuatione.de rescrip. Et ideo quãdo scribebat pro secũdo, apponebat illã clausulam, Si pro alio nõ scripsimus, quia (vt dixi) nõ intẽdebat grauare eandẽ ecclesiã pluribus, prout in simili dicitur in l. Titia.§.qui ĩuita.ff.de lega.ij.nõ esse verisimile quòd pater voluerit grauare filiũ duplici onere. Hodie summi pontifices non habent hunc respectum, imò indifferen-

ter quãpluribus concedunt literas expectatiuas ad eundem collatorẽ,& ad tollendum antiquum stilum & consuetudinẽ curiæ de non grauando eundem pluribus, apponunt in literis hanc clausulam, Aut si aliqui,&c. Et est notandum, quia cum mysterio dicuntur illa verba, Sint recepti, vel vt recipiantur insistant, ad tollendas opiniones glo. Host. & doct. in d.c. mandatum. distinguentium
2 vtrum † tempore secundarum literarum prima gratia pẽdeat, vel iam sit exequutioni mandata: vt primo casu nõ valeant secundæ literæ, nisi sit apposita prædicta clausula, per quam constet quòd Papa velit grauare ecclesiam in pluribus. Secundo casu minimè, argu. l. ij. in fine. iuncta l. non tantum. in princip. ff. de excus. tut. Nam in l. ij. dicitur, quòd habens tres tutelas nõ debet onerari quarta. Subditur in l. non tãtum. hoc esse verum, si primæ tres pendent: secus si sunt finitæ. Et sic probatur ibi, quòd † onus iam finitum non habetur amplius pro onere: ergo idem in proposito, finita prima gratia & exequuta, non potest allegari pro onere contra secundũ impetrantem. Quæ distinctio est satis iuridica: licèt aliqui eam impugnẽt. Et propterea ad omnem dubitationem tollendã apponuntur prædicta verba, quæ comprehendunt, & gratiam finitam siue exequutam, & adhuc pendentẽ: quod clari⁹ declaratur circa finem literarum, dum dicitur, Seu si hodie † pro alio vel aliis super æquali vel æqualibus 4
gratia seu gratiis in dicta ecclesia, necnõ de simili beneficio literas duxerimus concedendas. Nos enim tam illas quàm præsentes effectũ sortiri volumus, quacunq; constitutione apostolica contraria nõ obstante,&c. Per quæ verba manifestè apparet de intentione & voluntate Papæ volentis & intendentis grauare eandem ecclesiam & eundem collatorẽ super prouisione plurium. Et ideo bene dicit Panorm. in d.c. mandatum. quòd hodie † possunt 5
ordinarij multùm cõqueri, cum ex reseruationibus summi pontificis & ex literis expectatiuis ius conferendi sit quasi abdicatum ab ipsis ordinariis. Sed certè si bene cõsideretur hæc materia, non habent de quo conquerantur: quia Papa concedendo reseruationes & gratias expectatiuas vtitur iure suo, cùm sit ordinarius ordinariorũ. c. cuncta per mũdũ. ix. q. iij. & † cũ omni prælato cõcurrit 6
in

in iurisdictione & potestate, vt not. Ioan. Mona. in c. si eo tempore. de electio. lib. vj. & Bald. in c. i. qui feud. dar. pos. in vsibus feudorum. in princip. maximè quia reseruauit ipsis ordinariis quatuor menses ad conferendum: & multi habent alternatiuas, & sic non excluduntur à iure conferendi in totum, prout latius dixi in principio operis.

Clausula, Seu, quid operatur in prouisionibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Seu super prouisionibus sibi faciendis, quid operetur.*

2 *Pauperes expectantes præferuntur diligentioribus in processu.*

3 *Clausula, Anteferri, operatur vt posterior præferatur priori solum ius ad rem habenti.*

1 Einde sequit᷑ alia clausula, videlicet, † Seu si super prouisionibus sibi faciēdis, &c. Per istam clausulā dat Papa antelationem expectanti, vt præferatur quo ad assequutionem beneficiorum cadentium in sua gratia omnibus aliis habentibus similes gratias in illa ecclesia à quocunq;, quibus omnibus priusquam authoritate sua ibidem in canonicos receptis, aut alia beneficia in illa ecclesia expectantibus, vult illum pro quo scribit anteferri, dictis gratiis saluis manentibus quo ad assequutionem aliorum beneficiorum.

Ex quibus verbis suspendit interim gratias ab aliis cōcessas, & præseruat illas quas ipsemet pontifex ibidē iā aliis expectātibus concessit: ad quos non extenditur clausula, Anteferri, quasi eos relinquat in dispositione iuris cōmunis, scilicet vt prior in data alteri p̃feratur: & si sunt pares in data, tūc pręfertur diligētior ĩ ꝓcessu, iux. c. duobus. cū ibi not. per doc. de rescrip. li. vj. & ponit decis. Rotæ ccccííj. incip. Nota si vnus. in antiquis. exceptis paupe-
2 ribus expectātibus, † qui præferuntur diligentioribus in processu

processu quo ad beneficia simplicia, prout latius dicam in vltima parte principali circa prærogatiuas.

Dictas autem gratias ab aliis concessas suspendit etiã si per eas ad inhibitionem, reseruationẽ, & decretũ, vel aliàs quomodolibet sit processum. Per ista verba vltima credo quòd includatur etiã acceptatio, citra tamen prouisionem subsequutam, & sit sensus, vt iste expectãs pro quo sic scribitur, præferatur aliis habẽtibus gratias ibidẽ sedis apostolicę vel legatorũ, etiã si illi prius acceptassent quàm iste, dũmodo prouisio nõ sit subsequuta: quod sic probatur. Nam per solã acceptationem quæritur tantũmodo ius ad rem, vt prob. in c. quodam. de præbend. lib. vj. Constat autem quòd per † clausulam, Anteferri, posterior præfertur priori habenti solum ius ad rem, vt ibi po 3
nit vna decis. in antiquioribus, quę incip. V nusinnoc. De quo latius dixi supra in prima parte circa primam formã mandati de prouidendo.

Clausula Seu si episcopis, Archidiaconis quid operetur in prouisionibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Seu si episcopis, &c. quid operatur.*
2 *Papa sibi manus non ligat per quæuis verba nec illæ etiam ligantur per verba suorum prædecessorum.*
3 *Par in parem non habet imperium.*
4 *Clausula, de tenore de verbo ad verbum exprimendo, quid operetur.*
5 *In rescripto cõtra miserabilem personam impetrato, de miseria fiat mentio.*
6 *Quando specialiter dicatur facta mentio de priuilegio.*
7 *De priuilegio Cluniacensium fiat specialis mentio.*
8 *Sufficit de priuilegio derogatorio facere mentionem assertiuè, licèt non dispositiuè.*

IN literis subsequenter dicitur, Seu † si Episcopis, Archidiaconis, &c. à dicta sit sede indultum, quòd ad receptionem, & cætera. minimè teneantur, & ad id compelli non possint. 1
Per

2 per ista verba apparet quòd† nunquam ligantur manus Papæ per quæcunque indulta & priuilegia sua vel suorũ prædecessorum, vt probatur in cap. dudum. & c. quanuis. ij. de præb. li. vj. Quia nemo potest sibi legem imponere, â qua nõ liceat recedere. l. pe. ff. de pact. l. si quis in principio testamenti. ff. de legatis iij. Et ideo quæcunque & qualiacunque verba dicat summus Pontifex in suis priuilegiis vel constitutionibus, aut quãcunque potestatem det alicui, nihilominus maiorem retinet penes se ad totum illud cessandũ vel limitandũ. Et idem (vt dixi) quo ad priuilegia & constitutiones suorum prædecessorum, qui non possunt successoribus legem imponere pari post
3 se imò eadem potestate functuris, cum † par in parem non habeat imperium, vt dicit textus formalis in cap. innotuit. de elec. & ele. fa. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel. & bo. tex. in c. fi. in vltimis verbis. de rescrip. lib. vj.

Derogat ergo per ista verba omnibus priuilegiis & indultis in contrarium facientibus, etiam si essent talia, de quibus ac toto eorum tenore plenam & expressam, ac de verbo ad verbum oporteret facere mentionem. Et qualibet alia dictæ sedis apostolicæ indulgentia non obstãte, de qua eiusque toto tenore habenda sit in literis mentio
4 specialis. Ista † verba apponuntur ad tollendam surreptionem & defectum intentionis Papæ, vt prob. in c. cum ordinem. de rescript. vbi per rescriptum non tollitur priuilegium Cisterciensium, nisi in rescripto fiat mentio de illo ordine. Et sic requiritur mentio singularis, prout apparet ex verbis præmissis, dum in principio huius clausulæ dicitur, Seu si episcopis, archidiaconis, archipresbytero, præposito, capitulo, & personis præfatis, vel quibusuis aliis sit indultum, quòd ad receptionem, &c. Per quæ verba (vt dixi) fit specialis & singularis mentio: aliàs non sufficerent verba sequentia quantumcunque sint generalia & prægnantia, iuxta doctrinam Inno. in c. significãtibus.
5 de offic. deleg. vbi notabiliter dicit quòd † rescriptum impetratum contra miserabilem personam, non valet, nisi expressè de miseria ipsiusfaciat mentionem. Per hoc etiã fa. quod no. Cy. in l. vna. C. quãd. imper. int. pup. & vid. vbi dicit quòd si monialibus aliquibus concessum est priuilegium quòd non teneantur ad collectas, non tenentur

l procurationes Cardinalium, etiam si habeant priuile
um quòd possint imponere collectas, non obstante a-
quo priuilegio:quanuis in priuilegio Card.dicatur ꝙ Pa
intendit derogare cuicunque priuilegio in contrariũ
cienti:† quanquam de ipso deberet fieri mentio specia 6
:talis enim mentio non sufficit, quia debet fieri men-
o specialis. Quod dictum procedit secundũ Card.con-
.cxxxvj.incipien.Factum sic se habet.in v.col.Quando
priuilegio monialium esset clausula, ꝙ non teneantur
l procurationes,nisi fiat de ipsarum ordine mentio spe
alis : & subiicit ibidem exẽplũ magis clarum ex mente
uil.de monte Laud.in cle.dudum. vers. nos etenim. de
pul.vbi di.ꝙ † per literas impetratas à Papa super benefi 7
o nõ derogatur priuilegio Cluniacensiũ,per qđ eis cõce
itur quòd nõ teneantur recipere impetrantes apostoli-
os,nisi de ordine Cluniacensi vel de eorum indulto in li
ris fiat mentio,& hoc etiã si in literis impetratis sit clau
ula, Non obstantibus , &c. siue qualibet alia dictæ sedis
dulgentia cuiuscunque tenoris , etiam de qua debeat
eri mentio specialis. Ratio omnium præmissorum est,
uia si secus diceretur, priuilegium primum esset nullius
oboris,quod non est dicendum. Adducit quædam alia
ar.in d.consi.vt per eum. Credo † tamen quòd stãtibus 8
alibus priuilegiis sufficit de ipsis facere mentionem spe
ificam & singularem assertiuè,licèt non fiat dispositiuè,
rg.c.j.cum ibi not.de constit.lib.vj.

De Iuramenti præstatione.

SVMMARIVM.

Clausula, Seu si præsens non fueris ad præstandum iuramentum, quid operetur.

Ad præstandum iuramẽtum de obseruandis statutis ecclesiæ per alium, requiritur speciale mandatum.

Idonea cautio, & idoneus procurator, quomodo intelligitur.

Ad acceptandum beneficium requiritur speciale mandatũ.

SEquitur in literis alia clausula, videlicet, † Seu si 1
præsens non fuerit ad præstandum de obseruan-
dis statutis & consuetudinibus ecclesiæ seu ec-

clesiarum prædictarum solita iuramenta, &c. Per ista verba datur intelligi, quòd iste actus, hoc est, præstare iu-
2 ramentum super obseruantia statutorũ, †requirit mandatum speciale, prout apertiùs probant verba quę sequuntur, scilicet, Dummodo in absentia tua per procuratorem idoneum, id est, habentem ad hoc speciale mãdatũ, prout ego intelligo, arg. l. si mandato. §. vlt. ff. mãd. & in c. ex parte. iun. glo. in ver. sufficiens. de ver. sig. iun. l. sancimus. C. eo. tit. In quibus iuribus habetur, quòd no-
3 mine †cautionis regulariter sola promissio intelligitur: sed cũ adiicitur, idonea, intelligimus fideiussores vel pignora.

Pari modo intelligo procuratorẽ idoneũ in hoc casu, hoc est, habentẽ speciale mandatũ: sicut & aliàs dicitur quòd ad acceptandum beneficium pro absente requiritur speciale mandatum, iux. glos. tritam in cle. vni. in ver. absenti. de conces. præb. Nec sufficit procurator generalis, aut etiam coniuncta persona, vt ponunt doc. in c. accedens. de præb. & Rota decis. cccxxiij. incipi. Notat Paulus. in antiquis. fa. tex. in c. fi. de iur. cal.

Debet ergo habere talis procurator speciale mandatũ iurandi corporaliter in animã constituentis super obseruatione, &c. argu. tex. opt. in c. procurator. de elec. li. vj.

Sed ad hoc est aduertendum, quia ex forma literarum arctatur impetrans, cum ad ecclesiam seu ecclesias ipsas accesserit, corporaliter præstare huiusmodi iuramentum de obseruandis statutis & consuetudinibus, non obstante ꝙ in absentia per idoneum procuratorem illud præstiterit, vt probant illa verba quæ in literis dicunt, Dummodo in absentia tua per procuratorem idoneũ, & cum ad ecclesias ipsas accesseris, corporaliter illa præstes. Et sic requiritur vtrunq;, vt denotat natura copulæ. l. si hæredi. plures. ff. de cõ. inst. cũ aliis iurib' tritis & vulgar. ad hoc.

Puralitas beneficiorum est incompatibilis sine dispensatione.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Volumus autem quòd quum primum, &c. quid ope*

operetur.

Clausula, Quã ex nũc vacare decernimus, quẽ habeat effectũ.

Enultimò in huiuſmodi gratiis expectatiuis conſueuit apponi hæc clauſula, Volumus † au- 1
tem quòd quum primum alicuius dignitatis, perſonatus, aut cum cura adminiſtrationis, vel officij, ſeu curati beneficij vigore præſentium poſſeſſionem pacificè fueris aſſequutus, eædem præſentes literæ, & proceſſus habiti per eaſdem, & inde ſequuta quę- cunque quo ad reliquum illi incompatibile, ſint caſſa & irrita, nulliúſque roboris vel momenti.

Pro cuius declaratione ſciendum eſt quòd iſta clauſula ponitur ſolùm & duntaxat quando in duabus collationibus datur dignitas, perſonatus, adminiſtratio cũ cura, vel officium aut beneficiũ curatum, & creatur canonicus: aliter non. Et hoc quia pluralitas prædictorum eſt incompatibilis ſine diſpenſatione. c. de multa. de præbẽ. un. cap. j. de conſue. li. vj. Itẽ ponitur ad hunc effectum, quia licèt detur gratia ad duo incõpatibilia, per hoc non cenſetur diſpenſatum ſuper retentione vtriuſq;. c. nõ poteſt. §. cũ verò. de præb. lib. vj. imò in hoc plus diſponitur per iſtam clauſulam quã per ius commune: quia adepto pacificè primo incõpatibili, expirat gratia quo ad aſſequutionẽ ſecundi, & conſequenter nedum prohibetur retentio vtriuſque, prout de iure communi, ſed etiã aſſequutio. Et ideo apparet quòd non ſtat ſine virtute operandi, licèt prima facie videatur ſonare idem quod ius commune, iux. iu. vulg.

Solet etiã poni hæc clauſula, quando obtinenti eccleſiam parochialẽ datur gratia ad aliud incompatibile, dicẽdo in hũc modũ, Volumus autẽ ꝙ quũ primũ vigore præſentiũ dignitatẽ, perſonatũ, aut officiũ vel beneficiũ curatũ fueris pacificè aſſequutus, dictã parochialẽ eccleſiã, quã (vt prefertur) obtines, & quã ex nũc vacare decernimus, omnino dimittere tenearis iſta verba bene concordant cum diſpoſitione iuris communis, maximè cum conſtitutione execrabilis. Ioan. xxij. & exprimuntur ad maiorem declarationem. Et ideo illa verba, 2
Quam † ex nunc vacare decernimus, debent intelligi,

scilicet post pacificam assequutionem secundi, non autẽ quòd vacet statim de præsenti, sed in euentum pacificæ assequutionis secundi, prout de iure.

De clausula nulli omnino hominum.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Nulli ergo omnino hominum, &c. quid operetur.*

2 *Inhibitio non impedit ea quæ iuris sunt, & de iure, sed ea quæ sunt facti.*

3 *Clausula, Indignationem omnipotentis dei, &c. quid importet.*

4 *Qui sine iusta causa literis papæ se opponit, mortaliter peccat.*

1 Ltimo dicitur, Nulli ergo † omnino hominum liceat, &c. Comminatur per hanc clausulam papa omnibus qui ausi fuerint contradicere literis suis sine iusta & rationabili causa, vt probant illa verba quæ sequuntur, videlicet, Infringere, & ei ausu temerario contraire. Ex quo patet ꝙ si quis contradiceret, & se opponeret de iure, & nõ de facto: talis non comprehenderetur sub ista clausula, iuxta notata per doctores in c. in pręsentia. in iiij. notabili de probationibus. cũ aliis quæ latiùs deduxi supra declarando clausulã, Contradictores cõpescendo. Bene facit quod eleganter scribit Old. consi. cxxxvj. inci. Quod ex productis. in fin. col.
2 Vbi dicit † ꝙ inhibitio non impedit ea quæ sunt iuris, sed ea quæ sunt facti, id est, prohibet solùm ea quæ de facto fiunt, non autẽ quę iuris sunt, & de iure fiunt. alleg. l. fi. ff. quod quisque iuris. Et quod no. In. in cap. veniens, de præscrip.

Effectus autem huius comminationis subiicitur per
3 illa verba quæ sequuntur, videlicet, Si † quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Ista clausula importat quatenus verbum ipsum sonat: quia deus & eius apostoli indignati ex hoc facto, non exhibebunt se gratiosos, vt dicit Bart. in extra uagan.

ua gan. qui ſint rebelles. in ver. indignationem noſtram.
Ex quo ſequitur quòd† contradicens & ſe opponens 4
ſine iuſta cauſa literis & mandato papæ, peccat mortaliter, prout innuunt prædicta verba: quia ſi deus illi indignatur & iraſcitur: ergo peccat mortaliter, iuxta illud Pſalmiſtæ, Iniquos odio habui. fa. c. odio. lxxxvj. di. & ad principale dictum bonus tex. in c. ij. de ma. & obe. ibi dũ dicit, In libro Regũ legitur, Qui nõ obedierit principi. & glo. exponit, id eſt, papæ, morte moriatur, id eſt, mortaliter peccat. Nã debet ei reuerenter parere, vt di. tex. in ca. ſi quando. de reſcrip. Bal. tamen in c. j. §. porrò. ij. col. quæ ſit prima cauſa benefic. amit. dicit quod iſta verba in literis papæ ſignificant priuationem beneficiorum. Sed mihi magis placet dictum Bar. de quo ſuprà. Hæc de clauſulis principalioribus gratiarũ expectatiuarum dicta ſufficiãt.

Clauſularum quarundam comprehenſarum in literis Apoſtolicis.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula quando expectans in forma pauperum vult aliam impetrare expectatiuam.*

2 *Impetrans tenetur facere mentionem tam de iure in re, quã de iure ad rem.*

3 *Caſus in quo non operetur tantum, genus quo ad omnia, ſicut ſpecies quo ad ſpeciem.*

4 *Notabilis expreſſio ſpeciei non contentatur per expreſſionem generis.*

SVnt & aliæ quædam clauſulæ, quæ ſecundum diuerſitatem caſuum & occurentium negotiorum in literis apoſtolicis apponũtur: quas curſim prout occurrunt percurrã.
Et primò, quando ille† qui expediuit lite 1
ras in forma pauperum, impetrat aliam gratiã expectatiuã, ſolet in ſecundis literis exprimi huiuſmodi clauſula: Seu quod beneficiũ eccleſiaſticũ cũ cura vel ſine cura ad

collationē,&c.pertinens,authoritatē literarū nostrarum in ea forma secundum quā pro pauperibus clericis beneficiādis dudum scripsimus,te asseris expectare,quas quidem literas & processus habitos per easdem, & quæcunque inde sequuta ex nunc cassamus & irritamus.Ista clausula necessariò apponitur propter text.in ca. in nostra.de rescript.vbi probatur quòd habens vnam gratiam expectatiuam,si vult impetrare aliam,tenetur facere mentionem de prima: aliàs secunda gratia censetur surreptitia.

2 Ex quo infertur quòd nedum † de iure in re, sed etiam de iure ad rem,debet impetrans aliam gratiam, debet(inquam)& tenetur facere mentionem: & ad hoc illum tex. allegat Rota decisio.ccccxlix.incipien.Quidam habēs:in nouis. Et est notandum quòd debet fieri mētio expressa &specialis de prima expectatiuain impetratione alterius: & non sufficit mentio generalis,sec. Panor. ibi,licèt aliud dixerit Compostel. qui putauit sufficere si dicatur, Nonobstante quòd pro eo in alia ecclesia scripsimus. Debet ergo mentio esse expressa & specialis sub ea forma quam
3 præmisi,referēdo verba clausulæ vt suprà.Et sic† casus in quo non operatur tantum,genus quo ad omnia,sicut species quo ad speciem.Nam licèt sub genere cōprehendantur omnes species generis,vt not in l.iurisgētium.§. sed si
4 fraudendi.ff. de pac. tamen vbi † requiritur notabilis expressio speciei,non sufficit facere mentionem per genus. Et ratio est, quia expressio per speciem posset retardare principem à concessione.quod est notandum.

Si verò expectans vt suprà impetraret beneficium vacans,tunc ponitur clausula, quòd literæ super gratia expectatiua cōcessæ sint cassæ, postquām fuerit assequutus beneficiū,&c.Hæc clausula ponitur propter text. in ca. si pauper clericus.de preb.li.vj.ideo autem hoc exprimitur quòd literæ sint cassæ, quia postquam expectās in forma pauperum assequutus est beneficiū, cessat iam causa primarum literarum,vt di.ibi text. nec distinguitur isto casu vtrum beneficium habitum nunc per expectantem sit compatibile vel incompatibile cum illo quod expectat, prout aliàs distinguitur in cle.gratiæ.de rescrip.quia vtro que casu militat ratio dicto capitulo si pauper. superiùs relata.

De

De Expectatiua ad diuersa beneficia.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ad quid ponatur in literis.*
2 *Præstimonia cui dentur in titulum.*
3 *Pensio aliquando aßignatur in titulum.*

SEcundò, sciendum est quòd clausula, †Nonobstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, tunc demum apponitur in literis, quando datur expectatiua ad duo vel plura beneficia: quia pluralitas beneficiorum est canonibus inimica. c. quia intantum. de præb. & in c. sanctorum. lxx. di. Secus quando ad vnum beneficium tantum: quia tunc nihil obstat, arg. ca. cum secundum. de præb. nisi ille cui expectatiua conceditur, intituletur de alio beneficio. 1

Item non ponitur quando impetrans obtinet solũmodo præstimonia & præstimoniales portiones: quia in istis secundũ cõsuetudinẽ multitudo nõ est canonibus inimica: & ideo nõ est in eis eadẽ ratio quæ in beneficiis, prout formaliter di. Old. in simili proposito. cons. clx. inc. In ecclesia Calaguritana. ad fi. Quod ego intelligo verũ, tenẽdo illã opinionẽ, ꝙ †præstimonia nõ assignẽtur in titulũ, 2
nec dentur pro titulo beneficij, prout not. doct. in c. fi. de cleri. non resid. & in cle. gratiæ. de rescrip. Sed tenẽdo aliã opinionẽ ꝙ dentur in titulũ, prout tenuit do. Ant. in cle. fi. de offi. ord. tũc necessariò esset dicta clausula apponẽda. Posset tamen probabiliter dici illã non esse necessariam, ex quo præstimonia de iure vel consuetudine non requirunt residentiam, nec aliquod seruitium ecclesiasticũ vel speciale, prout latè deduxi in secunda parte principali.

Item posset dici de obtinente annuam pensionẽ super beneficiis ecclesiasticis: licèt illa †quandoq; assignetur in 3
titulum, vt vult glo. in cle. fi. in ver. quodcunque de vit. & hon. cle in contrarium tamen facit tex. cum ibi nota. in c. ad audientiã. de rescrip. & quod not. Io. An. in c. postulasti. eod. tit. & Domi. in ca. si pauper. de præb. lib. vj. ideo circa

hoc & etiam quo ad præstimonia me remitto ad stillum & practicam.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Cæterisque contrariis quibuscunque, ad quid ponatur.*

2 *Non est nouum, vt aliquibus specialiter numeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat.*

Ertiò notandum est quòd clausula, Cæterisque † contrariis quibuscunque, non ponitur in literis quādo debet subnecti aliud contrariū, sed dicitur, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si aliqui, &c. vt superiùs latiùs deduxi. Est enim clausula gene-
2 ralis, quę solet sequi specialiter enumerata: † non enim est nouū, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat. l. si seruus seruum. § inquit lex. in fi. ff. ad leg. Aquil. c. quoniam contra falsam. de probat. & in c. qui ad agendum. de procur. li. vj. Et ideo notarij in fine orationis solēt dicere, & cętera. vt nota. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posthu.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Aut ex alterius cuiuscunque persona, ad quid ponitur in literis beneficialibus.*

2 *Mors vnius non est mors alterius.*

Clausula, Quouis modo va. omnes comprehendit vacationis modos.

3 *Alius est relatiuum præcedentium cum eadem qualitate.*

Vo verò ad alias clausulas quæ apponuntur in mandatis de prouidendo & in nouis prouisionibus, dixi latiùs in prima parte principali huius operis, dum descripsi formas huiusmodi mandatorum, excepta clausula, † Aut ex alterius cuiuscunq; persona, quæ ideo poni
3 tur, quia aliàs si beneficium vacaret per obitum alterius perso

personæ, vel aliàs quomodocunque, non deberetur taliter impetranti. Nam mors est modus vacationis: & † mors 2
vnius non est mors alterius, vt not. doc. in c. susceptum. de rescrip. lib. vj. quod procedit etiam si esset apposita clausula, Vel alio quouis modo: quia illa concernit omnes modos vacationis ex persona illius de quo est facta mētio in literis, sed nō alterius: quia verbū alius † est relatiuū præ- 3
cedentiū cum eadem qualitate, vt in c. sedes. de rescrip. & nota. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. Quare solet in supplicatione addi, Vel cuiusuis alterius. vt ponit vna additio in nouis. dec. xxvij. Et ista de clausulis principalioribus dicta sufficiant. Nunc agendum, quibus modis expirent literæ ad beneficia.

Quibus modis expirent literæ ad beneficia.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de prouidendo alicui de beneficio, expirat, si mandans re integra moriatur.*
2 *Ante prouisionem res dicitur integra.*
3 *Reuocatoriæ in crastinum assumptionis papæ, quid operentur.*
4 *Per fulminationem processus res amplius nō dicitur integra.*
5 *Exequutor nihil facit antequam literas receperit suæ potestatis, quam non habet ante receptionem, nisi in habitu.*
6 *De primo rescripto non potest contra secundum excipi, nisi illud præsentatum fuerit.*
7 *Non sufficit ostēdere exequutori bullam in plūbo existentem.*
8 *Gratia papæ dicitur perfecta per solam signaturam, & eius solo verbo.*
9 *Gratia non est perfecta per solam signaturam quo ad potestatem exequutoris deducendam ad actum.*
10 *Gratia papæ non potest probari nisi per literas.*
11 *Constitutio papæ potest probari per testes.*

Icendum est modo de quinta parte principali, videlicet de durabilitate literarū apostolicarū, hoc est, Quibus modis expirent literæ ad bene ficia. Circa quod primò occurrit tex. in c. si cui.

in vlt. resp. de præb. lib. vj. iun. nota. in c. si super gratia. de offi. dele. eod. lib. in quibus habetur quòd si Papa mandat

vide ms fol 396:

1 prouideri alicui de beneficio, †expirat mandatũ, si mandans re integra moriatur, per quæ iura di. Ægid. conclu. dxliij. inci. conclu. quòd mandatũ factũ per legatũ de prouidendo certæ personæ de certo beneficio tũc vacãte, expirat ipso iure legato moriente ante mãdati exequutionẽ:

2 quia †ante prouisionem dicitur res integra, ideo mortuo mandante expirat mãdatũ. §. rectè. inst. mãdati. Et ista cõclusio Ægidij est notanda pro ampliatione d. c. si cui. quia ille tex. loquitur quando mandatur prouideri certæ personæ de incerto beneficio vacaturo: quo casu non est tantũ dubiũ, cum gratia non respiciat nec videatur afficere aliquod beneficiũ certum. At in casu conclusionis Ægidij, cũ scribitur de certo beneficio iam vacante, videtur quęsitum ius (saltẽ ad rem) illi pro quo scribitur: & tamẽ ante prouisionẽ dicitur res integra, & expirat gratia, vt supra. Idẽ videtur tenere Rota dec. cccxlix. inci. Si Papa. in noui.

Et per hæc infero ad intelligentiam regulæ reuocato-

3 riæ †expectatiuarum, quę fit in crastinũ assumptionis moderni Pontificis: quia per illã reuocãtur expectatiuæ quæ in aliqua sui parte sunt sortitæ effectũ. Vnde à contrario sensu, si aliqua ipsarũ non est sortita aliquẽ effectum, non censetur reuocata ipso facto per mortem concedentis. Et ideo solent omnes indifferenter reuocari, quando nouæ expectatiuæ conceduntur. Nam vt dicit Domi. post Lap.

4 in d. c. si cui. propter †fulminationem processus, quam fecit exequutor præsentata sibi bulla expectatiua, nõ dicitur ampliùs res integra. Consequenter talis gratia nõ reuocatur ipso facto per obitum concedentis: nisi per successorem expressè reuocetur, vt prob. in c. pe. & fi. de pręb. li. vj. In quibus patet quòd Bonifacius reuocauit expressè expectatiuas Cælestini: per quas erat quæsitũ ius ad rem. Et ita facit quilibet modernus Pontifex, vt superiùs dixi.

Ideo autem dixi de fulminatione processus quam fecit exequutor bulla expectatiua sibi pręsentata: quia exequu

5 tor †quicunq; non potest fulminare processum: nec quicquã aliud exequi de his quæ ad exequendũ mandantur, nisi primo receperit literas suę potestatis. Nam ante earũ præsentationẽ habet potestatem habitu, sed non actu, vt

pro

pro.tex.in c.super eo.in fi.de appel. & in c.vt debitus.cũ
suo vero intellectu.eod.ti. Vbi patet q́d †impetrãs primũ 6
rescriptũ (quod nondũ est præsentatũ) nõ potest excipe
re de ipso cõtra secũdũ (quod est pręsentatũ) donec ipsũ
primũ pręsentet:quia virtute primi iudex per ipsum da-
tus procedere nõ potest ante illius receptionẽ. Et ita per
ista iura tenet expressè dec.cccclix.incip. Circa tertiũ.in
nouis.vbi subiicit hæc verba, Indubitatũ est quòd exquu
tor nondũ præsentatis sibi literis non potest facere pro-
cessus, per nota. Ioan. An.in nouellã.in c.duobus .in glo.
mag.de rescrip.

Et ex his patet quòd nõ †sufficit ostendere bullam ex 7
pectatiuam exequutori existẽtẽ in plumbo, licèt illa iam
sit plumbata, prout aliqui maliciosi faciunt:tum propter
regulam modernam, quæ hoc vetat expressè: tum etiam
ex dispositione iuris communis:secundum quod vbique
ponderatur receptio literarũ, vt probat tex.in c.cum te-
neamur.in princip.de præb.ibi, mandatum nostrum rece
peris.& in c.susceptum.de rescrip.lib.vj.in prin.& clariùs
in d.c.super eo.in fi.ibi, literas recepisse.

Nec obstat prædictis quòd gratia Papæ dicitur perfe-
cta de iure per †solam signaturã, & solo eius verbo sine 8
aliqua expeditione literarum, vt prob.tex. cum glo. in c.
institutionis. xxv.q.ij.& in clem. dudum.§. nos enim.de
sepul.ponit Rota decis.dccclxxxi.inci. Nota q́d vbi gra-
tia.in antiquis. Quia ad hoc respõdeo, quòd licèt sit per-
fecta quo ad se in suo esse, non tamen quo †ad potestatẽ 9
exequutoris deducendam ad actum:nisi post confectio-
nem & præsentationem literarũ, arg.l. vnicæ.C.de mãd.
princi.& in c.nobilissimis. xcvij di. Præterea dato quòd
sit perfecta in se (vt dixi) tamen †non potest probari nisi 10
per literas maximè de stilo curiæ, vt di.dec.cccxxxij.in-
cip.Licèt Romana curia.in nouis.

Et ideo dicit notabiliter Ægidius cõclusio.dcxliiij.inci.
Si Papa.quòd per solam signaturam nõ dicitur dispositũ
de beneficio, si impetrans moriatur, vel vxoretur, seu re-
ligionem profiteatur literis non cõfectis:quia sola signa
tura non probat:licèt in hoc aliqui teneant contrarium
vt per Ioan.And.in prin.lib.vj.in nouel. & per Arch.in c.
si electio.super ver.ex eo.de elect.eod.lib. Sed primum
est

est verius,& procedit de stilo, vt dixi: imò etiam de iure secundum aliquos,qui tenent quòd gratia Papæ non dicitur perfecta, nisi reducatur in mundum, arg.l.contractus.C. de fid. instr. & hoc tenet glossator regularum in reg xxv.vbi allegat Bald.hoc apertè dicentem in c.i.in ij. col.per quos fiat inuesti.& Old.cons.ccxxvj.incip.Quòd articuli dati, &c.

Ego tamen de iure hoc non ausim firmare per primò allegata. Itē cum sint certi casus in quib⁹ requiritur scriptura,de quibus per glo.in c.i.de censib.lib.vj. in aliis videtur permitti quòd fiat probatio per testes.& ideo dicit Rota dec.xcvj.incip.Nota quòd reseruationum. in anti-
11 quis. † quod constitutio Papæ potest probari per testes qui assistebāt ei,quia scriptura non est de esse siue de substantia legis siue constitutionis,vt d.alia dec.cclvj.incip. Constitutio.in nouis.& hoc teneo de iure.

Cessante causa cessat effectus.

SVMMARIVM.

1 *Literæ in forma pauperum expirant, si impetrans obtineat beneficium ante exequutionem earum.*
2 *Cessante causa mandati,cessat & mandatum.*
3 *Pauper renunciat suæ gratiæ, acceptando quodlibet beneficium competens ad viuendum.*

SEcundò principaliter expirant literæ ad beneficia,quando cessat causa propter quam illæ fuerunt cōcessæ.Et†ideo in forma pau-
1 perū expirant,si pauper clericus expectans sub tali forma assequatur interim aliud beneficium.c.si pauper.de præbend.lib.vj. Papa enim per illas literas intendit prouidere paupertati clerici nullum habentis beneficium.Vnde si interim assequatur aliquod
2 beneficium,iam non dicitur pauper.Consequenter† cessante causa mandati,cessat mandatum, vt ibi.& in c. postulasti.de rescrip.

Et est notandum quòd†acceptando quodlibet bene-

cium pauper expectans renunciat suæ gratiæ, secundū Domi.ibi.quia text.non distinguit quale vel quātum debeat esse beneficium quod acceptatur:sed dicit simpliciter,aliud beneficium.Credo tamē ego quòd tale debeat esse beneficium,de quo possit viuere competenter : quia aliàs non cessaret causa mandati, cum per beneficium multum tenue non censeatur prouisum eius paupertati. a.c.de monachis.& quod ibi nota.de præbend. & in c.is qui.eo tit.lib.vj.

Gratia extinguitur per negligentiam.

SVMMARIVM.

Gratia per negligentiam impetrantis expirat.
Negligens quando quis dicatur, iudicio iudicantis relinquitur.
Exequutor secundi impetrantis potest mouere primum, vt sibi prouideri faciat intra tempus certum.
Clausula, Quod duxerit acceptandum, quid operetur.
Pōt quis acceptare post tēpus,dūmodo res sit adhuc integra.

TErtiò expirāt † huiusmodi literę ad beneficia, quando ille cui mādatur prouideri de prębēda prima vacante,negligit petere primam sibi debitā, tunc extinguitur gratia per ipsi⁹ negligentiā.c.si clericus. in pr.de pręb.li.vj Quādo autē dicatᵣ esse negligēs,di.ibi glo.quòd istud † arbitrio boniviri,id est:iudicis relinquendū est,arg.l.continuus.§ cū ita.ff.de verb. obliga.non enim statim post mortē necesse habet eā petere,imò aliquod tempus illi assignandum est, in quo deliberet an præbenda sibi debeatur de iure, vel non,Idem dicunt domini de Rota decis.ccccxxij.incip.Nota prim⁹ & secundus.in antiquis.asserentes communiter practicari quòd † executor secūdi impetrantis potest monere primum vt faciat sibi prouideri præfigendo eidem tempus competens,quo elapso poterit secundus prouidere.Sed iste

iste casus limitandus est dupliciter.

Primò, nisi in literis primi esset clausula, Quā duxerit acceptandā: quia tunc licèt per negligētiam omittat primā acceptare, poterit nihilominus petere secundā nulli alij debitam, secundum Rotam deci.xxxvij.incipien. Nota quòd vbi, &c. Nec isto casu habet locū dispositio d.c. si clericus. Idē tenet Domi.consi.cviij.in fin.col.vbi vnū
4 aliud addit quòd clausula prædicta† Quam vel quod duxerit acceptandū, operatur, quòd si impetrās malè acceptat primum, potest illo dimisso aliud acceptare: quòd aliàs non posset.

5 Secūdò limitatur quando neglexit petere† debitā, adhūc tamen dum res est integra, tunc potest illam adhuc vacantem petere & acceptare, secundum glos. ibi.inver. aliam.& seq. Ægidus conclus. dccxxxviij.incipiē. Canonicus.allegat ad hoc tex.in l.mancipiorū.ff.de optio.leg. & in c.si tibi absenti. de præb.lib. vj. & Inno.in c. cum in cunctis de elect.

Gratia semel extincta non amplius reuiniscit.

SVMMARIVM.

1 *Literæ expirant, quando expectans consequitur aliud, quod cum illo quod expectat, de iure tenere non potest.*

2 *De priuatione ad habitum non datur regressus.*

3 *Litigans super curato, si recipit secundum simile, eo ipso videtur liti renunciare.*

4 *Ignorans non præsumitur facere renunciationem.*

5 *Qui non facta protestatione acceptat. est in culpa.*

6 *Per acceptationem nullum scienter factam, consumitur gratia.*

7 *Imputandum est illi qui sibi non prauidit quod prauidere debuit.*

8 *Non præsumitur ignorantia in actu, quem quis debuit præuidere.*

9 *Qui possessionem non relaxat ax quo sciuit ius sibi non cōpetere, dicitur in mora esse.*

10 *Facilius ius ad rem perditur, quàm ius in re.*

1 *Quando constat de non iure, non est expectanda noui iuris declaratio.*

2 *Protestatio praeseruat gratiam.*

Varto modo † expirant quando expectans 1
beneficium consequitur aliud quod cum illo quod expectat, de iure tenere non potest, vt est casus in cle. gratiae. de rescript. ꝙ procedit etiam si tale beneficium recipit nedum in titulum, sed etiam in perpetuam vicariam, secundum Romanum consil. cccl vj. incip. Circa primum argu. clem. vn. de offi. vica.

Et est notandũ quòd huiusmodi gratia per talem modũ semel extincta, amplius non reuiuiscit, licèt ille renũciet vel sit paratus renunciare beneficio interim adepto, vt di. ibi. tex. in fi. quia † de priuatione ad habitũ nõ datur 2
regressus. l. qui res. §. areã. ff. de solut. ad quod facit glo. nota. in c. gratia. in glo. fi. de rescrip. lib. vj. quae dicit quòd si elegi vnũ ex beneficiis mihi competentibus, nõ possum poenitere, etiã re integra, per regul. quod semel placuit. li. vj. facit etiã quod elegãter ponit Pet. de Anch. cõsi. ccxiiij. incip. Frãciscus. Vbi dicit quòd † litigans super bene- 3
ficio & acceptans secundũ, quod cum primo de quo litigatur, teneri non potest, videtur eo ipso liti renunciare, per d. cle. gratiae. allegat etiam Inno. & Compost. in ca. in nostra. de rescrip. quod est notandum.

Limitatur tamen iste modus & di. clem. gratiae. vt nõ habeat locum in eo qui recepit secundũ incompatibile credens in eo sibi ius cõpetere, tum quia tex. in c. cũ qui de praebend. lib. vj. superflueret, tum etiam quia dispositio d. clem. gratię. loquitur in tacita renunciatione, † quã 4
ignorans nõ praesumitur facere, argum. l. si per errorem. ff. de iur. omni. iudic. & ita mirabiliter firmat Ægidius cõclusi. ccccclxiij. incipien. Conclusio, quòd clemẽtina gratię, &c. subiiciẽs quòd tali casu pręsumitur ignorãtia, nisi probetur scientia. l. verius. ff. de probatio. cum similibus.

Sed de istis verbis, & de tota ista cõclusiõe Ægidij ego valde dubito, licèt istis diebus fuerit deducta & allegata in practica coram dominis de Rota. Ratio quae me mouet, est, quia ille fuit in † culpa acceptando secũdum sine 5
prote-

protestatione consueta, videlicet si & in quantum, &c. alioquin, &c per glo. in c. cum in multis. de rescrip. in vj. col. cun aliis per Roma. consi. cccxxxix. incipien. Pręsens consultatio. vbi expressè approbat dictum illius glo. in-
6 telligendo eam † in faciente acceptationem nullam sciẽter, vt tũc gratia cõsummatur. pro quo facit l. iij. iũc. l. seq. quæ incip. scyphi. ff. de opt. leg. vbi probatur quòd habẽs facultatem acceptandi iure proprio, si scienter malè acceptat, suam acceptandi facultatem intelligitur consumpsisse. Ad idem facit tex. in c. si compromissarius. cum ibi not. de elec. lib. vj. & quod alias dicitur malam electionẽ scienter facienti, eam in culpam asscribi, propter quam facultate sibi cõcessa priuatur. l. j. §. hæc actio. ibi, sibi imputare debet ff. si mẽs. fal. modum dix. & in l. iij. cum l. seq. ff. de minor. Ita dicendũ est in proposito istius dubij: quia
7 imputare † debet sibi quòd acceptauit sine protestatione, & nõ præuidit illud quod præuidere debuit. s. sibi nullum ius in dicto beneficio competere. l. si quis domum. ff loca.
8 Io. An. in ca. Ioannes. de homic. Vnde in actu † quem quis debuit præuidere, non præsumitur ignorãtia: nec est probabilis. arg. l. cætera. §. fi. ff. de leg. i. quem tex. ad hoc vltimum formaliter allegat Rota dec. cvij. incipi. Nota quòd vbi aliquis. in antiquis. & sic de directo contra Ægidium, qui dicit quòd hoc casu præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia. Sed esto quòd hoc sit verum, & quòd propter probabilem errorem gratia non sit consumpta quin possit variando aliud acceptare, per l. ij. in fi. ff. de optim. lega. vbi probatur non consumi facultatem acceptandi ob acceptationem illegitimè factam errore probabilli: tamen dico quòd adhuc fuit in culpa, si præsupponatur
9 quòd fuit † in mora non relaxandi possessionem statim quòd sibi constitit ius in dicto beneficio se non habere, & sibi illud non esse debitum: Vnde per hoc censetur sua gratia consumpta, per tex. quem Rom. dicit singul. in c. si beneficia. de præb. lib. vj. (vbi habetur quòd habens beneficium, si aliud acceptat putans illud sibi debitum, ita de mum redit ad primum, si postquam certior effectus est de iure sibi non competẽti in secũdo, omnino & sine difficultate aliqua illud acceptatum dimittit) quòd si difficultatem in dimittendo fecerit, tunc perdit facultatem
redeundi

secundi ad primum, in quo habebat ius totale. Ergo multo fortiùs perdit qs cõmoditatẽ gratiæ, expectatiuę per quã priùs & antequàm deducatur ad actũ, consequi tur quis ius solummodo † ad rem, quod faciliùs perditur, quàm ius in re. c. antepenul. de præbend. lib. vj. & in cap. si de conces. prę b. eod. lib. perdit inquam commoditatem gratiæ, si certior † effectus de non iure suo in beneficio 11
acceptato, illud sine difficultate non relaxat, sed mora & negligentia præcedente. Nec est necesse isto casu expectare sententiam super declaratione non iuris sui, imò statim potest & debet illud dimittere, vt possit aliud acceptare, vt probat multis rationibus Rom. in præfato cons. ccxix. quod est celeberrimũ in ista materia. Idẽ expressè tenent domini de Rota, dec. cxlij. incip. Nota quòd vbi est notorium. in antiquis.

Ex quibus patet quòd multipliciter redditur dubia præfata conclusio Ægidij (de qua suprà) si ita generaliter intelligatur prout sonat: ideo (vt saluetur) oportet eã restringere, vt intelligatur altero de tribus modis; vel quãdo recepit secundũ incõpatibile cũ protestatione, vt supra quia: † protestatio pręseruat gratiã. arg. l. pro hęrede. 12
§. si de acqui. hær. & eorũ quæ habentur in c. cũ M. Fer. de const. vel quando non habuit pacificã possessionẽ secundi nec per eum stetit quominus haberet. c. cõmissa. de elect. li. vj. & in c. licèt episcopus. de pręc. eo. li. Aut tertio casu quando probabili errore ductus credidit sibi ius in secũdo competere: demũ certior effectus de non iure suo, statim sine aliqua difficultate illud relaxauit. Quibus casibus prima gratia salua manet, vt virtute illius possit acceptare beneficiũ in ea inclusum per d. l. ij. ff. de opt. leg. in. ca. si beneficia. Et hoc modo cessant omnia cõtraria.

Exequutoris potestas tantum durat, quantum durat potestas collatoris.

SVMMARIVM.

1 *Post deuolutionẽ factam ab ordinario, exequutor nõ cõfert.*
2 *Exequutor confert. beneficia ad papam deuoluta, non ad inferiores.*

3 *Papa non potest grauari à seipso.*
4 *Præsentatio literarum operatur affectum.*
5 *Nullum tempus est præfixum exequutori ad prouidendum.*
6 *Exequutor succedit in locum papæ, cui non currunt tempora.*
7 *An per solam acceptationem impediatur deuolutio.*

Vinto principaliter expirant quando gratia comprehendit primum vacaturum, ita quod nō aliud vlterius. Quo casu si certa persona grauatur per rescriptum dato exequutore, & illius.s.collatoris tēpus est elapsum, puta semestre, obhocq; deuolutum ad inferiorem: certè tunc†
1 post deuolutionem exequutor se intromittere de illo beneficio non potest: quia durat eius potestas solū, donec durat potestas collatoris. Casus est iun.gl.in cl.si de beneficio.de præb. Et ratio huius dispositionis est sec. Car.ibi, quia aut exequutor vult conferre tanquam spectans ad collationē primi, & nō potest, cum ampliùs ad illius collationem non spectat ea vice tanquam ad alium deuolutū.c.ij.de conces.præb. Aut vult conferre tāquā spectans ad collationem eius ad quē facta fuit deuolutio, & similiter non potest: quia de illo non recepit mandatū, nec debet grauari non expressus in rescripto.c. cū in illis, in fin. de pręb.li. vj. Item per hoc præiudicaretur iuri quæsito, tertio, quod sibi auferri nō debet.reg.indultū.cum vulga. Hęc dicūt procedere, nisi per tot negligentias collatio steterit in suspēso, quod ad papā sit deuoluta: tunc enim exequutor conferre illud potest, per illā cle.in fi. Et ratio est,
2 † quia hoc vltimo casu grauaminis & præiudiciū tertij,
3 cū papa† non possit dici grauari à seipso, & rescriptū latè sit interpretandū in præiudiciū cōcedētis.c.cū dilecti.de dona. Nimirū si potest conferre deuolutū ad papā, licet non reseruatū specialiter aut generaliter, prout de hoc vltimo attestantur domini de Rota dec.cccclxxxix. inci. Nuntius apostolic⁹.in nouis.& alia dec.cccj. in antiquis.

Sed iste casus est multipliciter limitādus. Primò, vt nō procedat in exequutore dato ad prouidēdum: quia tunc
4 per† solā præsentationē literarū factū ordinario, affectū est beneficiū, ita vt ampliùs non curetur diligentia vel negl

negligentia illius in conferendo: quia si post terminum statutum ab exequutore ordinarius sit negligens, nō causetur deuolutio ad inferiorē: sed exequutor poterit prouidere eo ampliùs non vocato. casus est in ca. si capitulo. de conces. præb. lib. vj. nec isto casu habet locum quod dicit Card. in dicta cle. si beneficio. quòd durat potestas exequutoris solùm donec durat potestas collatoris, prout suprà retuli: quia imò exequutor ad prouidēdum potest prouidere etiam post sex menses, †cum nullū tēpus sit sibi præfixū ad prouidendū, tenet Pau. in clem. vn. §. secus. de conces. præb. licèt contrarium innuat ibi gl. in ver. intra mensem. sic intellecta per Card. ibi. & clariùs in consi. lxj. Tamen primum est verius, †quia exequutor succedit in locū papæ, cui non est statutus terminus, nec currunt tempora. Et ita per istā rationem tenet Cald. consi. xxxij. incipien. An sicut. in tit. de præb. licèt eius ratio posset cauillari per c. statutū. de præb. li. vj. Sed de hoc aliàs in superioribus latiùs dixi. ad quod circa istud me remitto. Nō procedit ergo dispositio prædictæ cle. si de beneficio. in huiusmodi exequutore ad prouidendū. Quod videtur satis iuri consonū per supradicta, licèt glo. & doct. ibi generaliter loquantur intelligentes illum tex. in quolibet exequutore indistinctè, de quo satis miror: submitto me tamen rationi & veritati. 5 6

Secundò limitatur vt procedat in exequutore ad compellendum: quia per præsentationem huiusmodi mandati non afficitur beneficium: consequenter, si ordinarius est negligens per sex menses causatur deuolutio ad superiorem, & habet locum d. cle. si de beneficio. nisi in literis esset decretum irritans: aut exequutor ordinario insinuasset & interdixisset. Quibus casibus cum sit affectum beneficiū adeò quod alteri facta de eo collatio non tenet, vt prob. in c. si soli. de conces. præb. li. vj. certè nec poterit causari deuolutio ad superiorē. Nā affectio beneficij (quę prędictis casibus inducitur) tolli nō potest in præiudiciū impetrantis per negligentiā ordinarij, sicut non tollitur per cōtrariū factū, id est, per collationē quā facit alteri, vt ibi. & in c. tibi qui. de rescr. eo. li. imò nec tollitur eadē affectio per negligētiā exequutoris, sec. Lap. in c. ij. de conces. præb. nisi cōcurrat negligentia impetrantis:

quia tunc illa corrodit gratiam suam, vt prob.in d.c.tibi qui in fi.& in c.si clericus.j.resp.de præb.

Ex quo elicio tertiam limitationẽ, quando scilicet impetrans ante deuolutionem acceptasset illud beneficiũ: quia tunc(cum dici negligens non possit)impedietur deuolutio,ex quo per acceptationem est iam sibi in beneficio quæsitũ ius ad rẽ.c.pen.de prę̨b.li.vj.cũ simil.Hoc ta-
7 mẽ nõ pono pro constanti,ꝙ per solã†acceptationem impediatur deuolutio,cum per illam solam non censeatur affectũ beneficium,quin teneat alteri facta collatio. cap. dilectus.de præb.nisi concurrat alterũ eorum quæ suprà dixi,& quæ habentur in c.tibi qui.& c.si soli.& istud optimè probant illa iura,si bene ponderentur.

Quartò limitatur vt non procedat quando in literis esset clausula,Quod duxerit acceptandum:quia tunc licèt non debeatur primum vacans deuolutum per negligentiam, ad aliud tamen acceptandum gratia salua manet, per illud quod dicunt domini de Rota dec. xxxvij. incip. Nota ꝙ vbi sunt duo.in antiquis.Ita limitantes c.si clericus.de præb.li.vj.& Domi.consi.cviij.in fi.col.

Expirant literæ gratiæ quando mandatum de prouidendo est conditionale.

SVMMARIVM.

1 *Consumuntur literæ conditionales, si conditio deficit.*
2 *Præsumptio est quòd ita sit sicut iudex declarauit.*
3 *An processus exequutoris super narratis faciat fidem in iudicio.*

1 Extò principaliter consumitur gratia & expirant literæ†quando mandatũ de prouidendo est cõditionale: & nõ existit,sed deficit conditio requisita à Papa:quia tũc non potest effectualiter prouideri impetranti , ex quo non verificatur cõditio de qua in literis,puta,Prouideas tali,si nullũ possidet beneficiũ , vel si accesserit consensus capituli , seu quid aliud

ex

extrinsecus verificandũ.arg.l.cedere diẽ.ff.de ver.signifi. &c.si pro te.de rescrip.li. vj. & ita expressè firmant Pan. in c.j.in fi.col.de re iud.vbi ad hoc adducit quod in simili notat Bart.in l.is cui ff.de ver.obl.in illa quæstione,si iudex dedit tutorem adulto tanquã minori, vt non teneat datio,ex quo in veritate nõ erat minor,per l. Seię egressæ.ff.de tuto.& cur.dat.ab his.vbi hoc clarè probatur. Secus si dedit alicui curatorẽ vt prodigo,qui nõ erat prodigus:quia tunc tenet datio, licèt in veritate nõ sit prodigus,vt not.gl.in l.j.C.de cura.fur.assignat rationẽ diuersitatis,vt ibi per eũ quã Abbas Pan.in d.c.j.reducit ad propositũ huius materiæ, limitando vt conclusio de qua supra,nõ habeat locum quando conditio de qua in literis, esset verificanda facto.i.cognitione ipsius iudicis, vt puta si repererit eum vitæ laudabilis,&c.quia tũc tenet pro uisio,licèt cõditio in veritate non existat.Cũ enim ista veniant verificanda per iudicis cognitionẽ, † præsumptio est ꝙ insint,ex quo iudex sic declarauit. arg. tex. in §.semel autẽ.inst.quib.ex cau.manu.nõ licet. Vbi dicitur satis esse ꝙ semel fuit causa ap ꝓbata, siue sit vera,siue nõ. Bene tamen fatetur Panor.ꝙ superior postmodùm ex officio procedens poterit prouisionem cassare,si non reperit requisita argum.cap. pastoralis. de appella. & quod notat glos.in clem. vni. de offic.delega.& idem voluit ipse Panor.in c.fi.de præsumpt.vbi plenè per eum. 2

Sed hoc vltimum ego limito per vnam conclusionem Ægidij in terminis sub numero dcxviij.incip.Si exequutor.Vbi dicit ꝙ licèt† processus exequutoris super narratis in gratia parte absente nõ facit fidẽ in iudicio, in quo agitur de non existentia narratorũ:tamen hoc verũ esse dicit,nisi forma mandati haberet ꝙ de repertis in inquisitiõe fidẽ faceret exequutor sub proprio eius sigillo:quia tunc crederetur processui & huiusmodi sigillo, propter formam mandati,prout attestatur Spec.in tit. de remiss. §.vtile.in fi. quasi voluerit tunc Papa ꝙ eius assertioni & processui plenè stetur,arg.l.Teopompus.cũ ibi nota.per Bar.ff.de dot.prelega.maximè cũ & aliàs magna fides adhibeatur ei cui cõmittitur aliquod nogocium extra iudiciũ expediẽdũ,quãdo super illo negocio refert, vt not. Innoc.in c.j.in fi.penul.glo.de fid.instr.Ioan.An.& mod.in c. 3

post cessionem.de probat. & ibi latè dixi legendo isto anno.Pleniùs tamen creditur quando scribitur, vt supra.

SVMMARIVM.

1 *Gratia per solam acceptationem consumitur, si illa est valida.*

1 SEptimò consumitur†gratia per solam acceptationem, licèt prouisio exequutoris non subsequatur,prout tenet Old.consi. ccxxix. incip. Hæc sunt dubia. vbi dicit quòd sola acceptatio gratiam consumit. l. apud Aufidium.ff.de opt.leg.cum aliis,vt per eum,licèt aliqui velint istud procedere quando acceptatio est valida, aliàs non. De quo superiùs latè dixi.

Octauò datur de consumptione gratiæ, si acceptantur simul plura beneficia excedentia simul taxam literarum: quia licèt valeat quo ad primum, secundum, & tertium quæ non excedunt: in aliis tamen excedentibus non est locus gratiæ tanquam iam consumptæ, vt per Ægidium conclus.cccj.incip.Si accepto.per iura quæ allegat, vt per eum.De hac re satis,vt transeamus ad materiam de Prærogatiuis expectantium.

De Prærogatiuis expectantium.

SVMMARIVM.

1 *Occultator alienæ laudis est par furi.*
2 *In cœlestibus generis nobilitas non attenditur,sed potiùs vitæ honestas, & morum probitas.*
3 *In humanis quare attendatur nobilitas.*
4 *Licèt arguere à rõne legis,quãuis specialiter expressa non sit.*
5 *Vices gerẽs debet gaudere prærogatiuis illius cuius gerit vices.*
6 *Dignitas superueniens potiùs debet prodesse, quàm obesse.*
7 *Dispensatio facit licitum, quod aliàs esset illicitum.*
8 *Simile non est idem cum eo cui assimilatur.*
9 *Quando est par ratio in similibus, dispositum in vno extenditur ad aliud.*

10 *Qui locum tenet alterius, honorari debet sicut principalis cuius vices gerit.*

11 *Cessante ratione legis, cessare debet lex.*

Praerogatiua solùm debentur officialibus laborantibus.

13 *Non militum testamenta confirmantur, sed quæ à militibus facta sunt.*

14 *Clausula in fine posita, an sit ad omnia superiora referenda.*

15 *Referendarij, & alij curiæ officiales ab ordinariis sunt exempti, nec possunt ab illis excommunicari, etiam si actu officia non exerceant.*

16 *Non sufficit quem fuisse officialem tempore datæ, nisi sit tempore vacationis.*

17 *Nouus auditor quando gaudeat priuilegiis auditorum.*

18 *Officiales sedis apostolicæ an præferantur pauperibus expectantibus.*

19 *De natura clausulæ Singulis aliis, est comprehendere omnia apta in infinitum.*

20 *Si vinco vincentem te, à fortiori vinco te.*

21 *Dictio, quæcunque, non semper stat vniuersaliter, sed limitatur in casibus à iure exceptis.*

22 *Expectantes in forma pauperum præferuntur diligentioribus in processu quo ad simplicia.*

23 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*

24 *Pauperes præferuntur familiaribus papæ descriptis.*

Estat postremò de prærogatiuis Expectantium, & de multiplici intellectu regulæ prærogatiuarũ: quæ licèt satis bene glosata fuerit per illum dominum de Sotto Hispanum, cuius laudem in eo in quo benè dixit non ta- 1
cebo, cauens illud quod vulgò dici solet, † occultator laudis alienæ par furi est. l. hæreditatum. § fin. ff. ad leg. Falci. nihilominùs quia in multis ab eo dissentio tam in intellectu præfatæ regulæ, quàm etiam in compluribus eiusdem determinationibus, dicam domino inspirante quod sentiam: demum complectendo totam regulam cum sua materia, faciam decem principales conclusiones cum quibusdam corollariis & illationibus opportunis.

Præmittendum est igitur pro aliquali fundamento & ratione d. reg. quòd † licèt in cœlestibus non attendatur 2

generis nobilitas, & aliæ similes prærogatiuæ, sed potiùs vitæ honestas & probitas morum gratum deo faciunt & idoneum seruitorem, qui ad regimen ecclesiæ nõ multos secundum carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles & pauperes, eo quòd non est personarum acceptio apud ipsum, vt dicit tex. formalis in c. venerabilis. de præb.
3 †in humanis tamen alia habetur consideratio certis de de causis, vel (vt ita dicam) respectibus, vt puta nobilitatis & diuitiarũ, per illud quod di. gl. in c. constitutis. de appel. videlicet quòd per nobiles & potentes defenditur & subleuatur ecclesia, quæ per pauperes deprimitur & expilatur. fa. c. de multa. circa fi. de præb. Item habetur cõsideratio laborum quos sustinent officiales sedis apostolicę, qui nominantur in secunda parte regulæ, quos sequentibus omnibus qualitercunq; qualificatis & diligentioribus in processu, vel receptis aut creatis in canonicos, voluit per hanc regulã summus Pontifex anteferri, & merito quidẽ, vt is gradus cæteros antecedat, quẽ prolixior labor fecerit anteire. dicit tex. elegans in l. nemo. C. de offi. magist. officior. fa. l. j. C. de præposi. labo. lib. xij.

Et hanc puto esse veram rationem quare prædicti officiales fuerunt ita prærogatiuati vltra alios, videlicet in recõpensationẽ laborum, vt dixi. Quæ ratio cum sit vnica,
4 nec alia conuenientiùs reddi possit: certè licitum† ex ea arguere, quãuis non sit scripta, seu specialiter expressa, vt est casus in l. milites agrum. in princi. ff. de re mil. quem ad hoc allegat Bald. in l. maximum vicium. C. de libe. præt. & Roma. consilio. xxxij. incipi. Visa municipali. & alio consilio centesimo, incipiente, In præsenti causa. facit bona glo. in l. quanuis. C. de fidei com. Vnde arguendo à dicta ratione infero duo satis notanda.

5 Primum est, quòd† episcopi gerentes vices auditorum debent gaudere prærogatiuis concessis auditoribus Rotæ per istam regulam: quicquid dicat in hoc dominus de Sotto: quia dico quòd ex quo tolerantur pro auditoribus per summum Põtificem, & pariformiter laborant cũ aliis, debent etiam in recompensationem laborũ gaudere eisdem prærogatiuis. fa. tex. in c. charitatem. & in c. quicunque. xij. q. ij. iun. c. cum secundum. de præb. ibi, dum dicit, Qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede.

Præ-

Præterea dignitas † episcopalis superueniens auditori 6
ebet eidē quo ad hoc potiùs prodesse quàm obesse,arg.
on distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arbit.fa.bo.text.in
c.ij.de offic.deleg.lib.vj. vbi dicitur,Pontificali dignitate
præditis plurimum deferri conuenit,& eos plùs aliis ho-
norari:ergo & prærogatiuari, licèt honestum esset (vt di.
tex.in d.§ sacerdotio) quòd potius vacarent sacris quàm
aliis occupationibus. Tamen ex quo tolerantur per pa-
p(vt dixi)illa tolerantia operatur tacitā dispensationem.
Quæ † dispensatio facit licitum,quod aliàs esset illicitū 7
vdi.gl.in c.dudū ecclesia Rothom.in ver.retinere.de ele.
aliàs concessum ob gratiā,retorqueretur in odium,con-
tra regulas communes. Non obstat ratio dicti domini de
Spcto,dum dicit quòd vicem gerens alterius non gaudet
illem priuilegiis quibus principalis, cum non sit idem,
quod alteri assimilatur,sec.eum.alleg.glo.in l. mercis ap-
pellatione.ff.de ver.sig.Poterat allegare aliam magis com
munem in l.quod Nerua.ff.depositi.Ad quod ego respon
deo,quòd licèt † simile non sit idem cum eo cui assimila- 8
tur,vt prob.gl.prædictæ.tamen quando in similibus repe
ritur per omnia eadē ratio:tunc † dispositum in vno exten 9
ditur ad aliud illi simile etiam in materia stricta & restrin-
gibili,puta in maleficiis, & pœnis maleficiorū. Hæc sunt
verba Bald.in terminis referentis Spec.in l.si quis non di-
cam rapere.in j.col.C.de episc.& cle.fa.gl.in c.j.in ver.Ita-
lia.de temp.ord.li.vj.Cum ergo in episcopis vices audito
rū gerētibus sit per omnia eadē ratio,prout in aliis audi-
toribus,propter labores communes illis omnibus: certè
debet esse eadē iuris dispositio.iurib.vul. fac. ad prædicta
bonus tex.in c.præcipimus.xciij.di.Vbi dicitur,quòd † locū te 10
nens alterius honorari debet sicut principalis cuius vices
gerit:& in hoc dicitur singularis ille text.per Roma. sing.
su.ccclx.incip.Bartholus, inferentem ad.q. vt per eum.
Infero aliud & secundum, quòd Referendarij & alij
officiales(de quibus in secunda parte regulæ) non debent
gaudere illis prærogatiuis,si tēpore vacationis beneficio-
rum nō exercēt actu sua officia,quia † cum tali casu cesset 11
ratio regulæ(quam supra ponderaui) cessare etiam debet
eius dispositio.l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. Nam
qui non laborat, non manducet: non enim ferendus 12

est is qui lucrum amplectitur & cõmodum, onus autem
subire recusat.d.tex in l.vn.§.pro secundo.C.de cadu. tol.
Et ideo mens regulæ fuit dare illas prærogatiuas nõ sim-
pliciter officialibus sedis apostolicæ,sed laborantibus eis-
dem,& actu sua officia exercentibus. Quod vltra prædi-
cta probatur necessariò dupliciter.

Primò per tex.quasi in terminis in l.Titius.ff. de testa.
13 mil.Vbi dicitur quòd constitutionibus principum † non
militum testamenta confirmantur,sed quæ à militibus fa-
cta sunt.& glo.ibi exponit,id est,in actu militię existenti-
bus. Ecce quòd priuilegium datum militibus in testando
quomodo velint,& quomodo possint l.j.& l.diuus.eo.tit.
extenditur ad illos tantùm, qui testantur in actu militiæ
existentes.Idem ergo de prærogatiuis huiusmodi officia-
lium,ideo(& hoc est secundum)nominatis omnibus offi-
cialibus prædictis,subiicit regula in fine illius clausulæ,vi
14 delicet,Sua officia actu exercentes. Quæ clausula † refe-
renda est ad omnes superiùs nominatos,ex quo non po-
test assignari cõcludens ratio quare ad omnes referri non
debeat,vt probatur in l.iij.§.si filiis ff.de lib.& posth. & in
l.j.C.de lib.præter.notat plenè Bart. in l. talis scriptura.ff.
de leg.j.Et in specie per ista iura tradit hanc regulam Ro-
ma.cõsilio clxxx.incip.Si admittimus,&c. Vnde cum non
appareat ratio cur dicta clausula magis cõueniat abbre-
uiatoribus de parco maiori (quibus immediatè adiungi-
tur) quàm aliis officialibus ibidem nominatis:certè ne-
cessariò debet dici, quòd ad omnes referenda est per su-
15 pradicta. Bene fateor quòd † referendarij & alij officia-
les ibidem nominati sint exempti ab ordinariis : ita quòd
excõmunicari ab eisdem vel suspendi nõ possunt,eo ipso
ꝙ sunt officiales sedis apostolicæ & Papæ:licèt nõ exer-
ceant actu officia sua, per illud quòd dicit decisio Rota
ccvij.incipiens,Licèt extra ordinationem.in nouis.de ca
pellanis honoris Papę,vt sint exempti ab ordinariis,etiã
nõ exerceant actu officia sua.Illud tamen nõ puto proc
dere in terminis istius regulæ:quæ cũ exorbitet à iure c
muni,vt patet ex c.duobus.de rescrip.debet intelligi,&it
interpretari,vt quã minimũ fieri possit lædatur ius cõm
ne.c.quæ à iure.de re.iur.li.vj.cũ simili.Et hanc partẽ pu
to verissimã, quicq̃d dicat in hoc glossator in ista regula

Pate

Patet ergo ex præmissis requiri duo copulatiuè, vt prę dicti officiales in ea parte regulæ nominati potiantur illis prærogatiuis. Primò videlicet, quòd actu exerceāt sua officia. Secūdò ꝙ fiat officiales tēpore vacationis, vt probāt verba regulæ ibi, In assequutione beneficiorū. Et † sic 16 nō sufficeret quē fuisse officialē tēpore datę: nisi illa qualitas etiā adsit tēpore vacationis, ar. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. Et istud tenet etiā dominus de Sotto, & bene. Idem ego dico si tēpore datæ non erat officialis, dummodo tempore vacationis adsit illa qualitas: quia gaudebit prærogatiuis officialium, arg. c. ei cui. de præbend. lib. vj. iun. glo. final. & eorū quæ in simili quęstione tenet Domin. cons. cxiij. quòd † nouus auditor Rotæ gau 17 det prærogatiuis auditorū, etiam quantum ad gratiam ante auditoratum obtentam, dummodo tempore vacationis sit de numero auditorum.

Dubitatur modò de aliquibus circa istā partem regu lę. Et primò, vtrum † prædicti officiales pręferantur pau 18 peribus expectantibus quo ad assequutionē simplicium beneficiorū. Magna & dubitabilis est quęstio: nā prima facie videtur quòd officiales illis non pręferātur, propter regulam quę disponit circa priuilegium pauperum, dum vult eos singulis aliis quacunq; antelationum prærogatiua munitis præferri. Pondero illa verba, Singulis aliis, quę in materia larga (qualis est illa de qua loquitur prędicta regula) † de sui datura sunt apta comprehendere o- 19 mnia in infinitum, vt probant iura quæ ad hoc allegat Domi. consil. xiij. in ij. col. Comprehēdunt igitur etiam prędictos officiales quia per totum dicit, & c. l. Iulianus ff. de leg. iij. cum vulg. Item verba illa, Quacunque antelationum prærogatiua munitis, sunt multùm generalia, & stant vniuersaliter: consequenter comprehendunt omnes qualitercunque prærogatiuos. c. si Romanorum. Accedit ad hoc, quòd regula ista prærogatiuarum exorbitans à iure cōmuni, vt patet ex c. duobus. Illa continens priuilegium pauperum non exorbitat, sed est fauorabilis. Ecōtra videtur quòd prædicti officiales pręferātur per illud quod dicitur, † si vinco vincentē te, vin 20 co etiam te. c. authoritate Martini. de conces. præb. lib. vj. cū similib. Sed sic est quòd prædicti officiales pręferūtur

per

per istam regulā aliis diligentioribus in processu, & crea tis in canonicos, qui tamē in canonicos creati præferuntur pauperib' expectātibus, vt apparet ex illa reg. ibi, dū dicit, nō canonicatus, & præbendæ fuerint, &c. Ergo patet quòd etiā prædicti officiales sunt pauperibus præferēdi, per illud ꝙ præmisi, si vinco vincētē te, vnico etiā te Et tenendo hanc partē potest responderi ad verba generalia illius regulæ pauperū, quæ superiùs ponderaui. Nā
21 †dictio, quæcunq; non semper stat vniuersaliter, sed limitatur in casibus iure exceptis, vt probat per aliqua iura Domi. consi. cxxxj. in fi. col. Vnde cum huiusmodi officiales sint specialiter exempti per istam regulam prærogatiuarum sub verbis magis generalibus & multū prægnātibus, vt probāt illa verba, quæ dicūt, Omnibus aliis qualitercunq; qualificatis, & ibi, Quorūcunq; beneficiorum, & rursus ibi, Quacunque diligentia. certè ex his videretur dicendū quòd verba generalia illius regulæ limitantur per istam regulam, & per eius verba generaliora. Et sic quęstio remanet dubia.

Inclinando tamen in fauorē pauperū, & contra officiales, dico falsam esset rationem suprà pro parte officialiū adductam, videlicet †quòd diligentiores in processu præ
22 ferantur pauperibus expectantibus in beneficiis simplicibus: imò pauperes diligentioribus præferuntur, quia aliàs parū aut nihil cōtulisset papa per illā regulā pauperibus. Prętereà excipit aliquos casus ibi summus Pōtifex in quibus pauperes pręferre noluit: ergo includit omnes
23 alios, quia †exceptio firmat regulam. in casibus nō exceptis. l. nā quòd liquidè. ff. de penu leg. l. quæsitū. §. deniq; ff. de fun. instru. Vnde stante hoc pro vero (prout est) co ruit illud argumentum, si vinco vincentem te, &c. Licè militet quo ad creatos in canonicos, qui præferuntu pauperibus, & postponuntur prædictis officialibus. Se non curo multùm de illo argumento, quia est materi brocardica: & posset retorqueri in fauorem pauperum & contra officiales. Nam certū est quòd illi postponun tur familiaribus papæ descriptis, vt patet ex hac regul prærogatiuarū in fine, etiā si dicti officiales, vel quiuis a lii haberent prærogatiuas ad instar descriptorum: qui illæ conceduntur sine præiudicio eorū quibus descript

†pau

pauperes præferuntur non obstante bulla descriptorũ: 24
quæ licèt excipiat personas cardinalium duntaxat, non
tamẽ per hoc excludit pauperes per prius iam exceptos,
per regulam de qua suprà, iuxta iura communia & vulg.
Ad hoc ergo sequitur, ex quo pauperes vincunt descriptos & descripti vincunt prædictos officiales: certè ipsi pauperes debent vincere etiã ipsos officiales, per illud, si vinco vincentem te, &c. Et hanc partem sequerer ego iudicando, habendo respectum ad paupertatem clericorũ, quibus fauendum est in assequutione simplicium saltem beneficiorum, ne in opprobrium ordinis clericalis mendicent, per illud quod dicitur in c. diaconi. xciij. di. & in c. clericos. i. q. ij. & quod not. per doct. in c. postulasti. de rescript. & in c. si pauper. de præbend.

Mistum in pœnalibus non venit appellatione simplicium.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione simplicium an veniat mistum in pænalibus, & odiosis.*

2 *Mens disponentis operatur vt casus simplex ad mistum extendatur.*

3 *Duplex qualitas concurrens in vna persona habetur pro vnica.*

4 *Exceptio in vno inducit conclusionem omnium aliorum casuum sub regula comprehensorum.*

5 *Sufficit respondenti dare instantiam.*

SEcundò principaliter dubitatur circa istam partem regulæ, quæ vult prædictos officiales, omnibus aliis præferri debere, non obstante diligentia, quacunque receptione, vel creatione in canonicum. Quid si omnes prædictæ prerogatiuæ sint iunctæ simul in vno, vt si quis alius expectans sit diligentior in processu, & sit receptus vel creatus in canonicum, an si aliquis prædictorum officialium concurrat cum tali, tollat eidem omnes istas prærogatiuas simul iunctas? Glossator in ista regula tenet

1 net quòd non, & mouetur potissimè ista ratione, † quia appellatione simplicium non venit mistum in pœnalibus.c.statutum.de elect. libr.vj.Item quia ista regula tāquam exorbitans à iure communi debet restringi.

Sed ego teneo totum contrarium, isto fundamento, quia in odiosis appellatione simpliciū venit casus mist*,
2 †quādo disponēs cogitauit de vtroq;,& vtrūq; expressit, quanuis separatim. Tūc enim mēs disponētis extenditur ad casum mistum,& consequenter eius dispositio, vt est casus singu. in l. si ita facta. ff. de iniust. testa. quem ita intelligit dominus Iason in l.Gallus.§. & quid si tantum in iiij.fallentia.ff.de li.& post.& clarius in l.ij.in princi. ff. de verb.obli.Nām ibi in exhæredatione(& sic in materia odiosa) expressis duobus casibus simplicib* alternatiuè, puta si filius natus natáue sit,exhæres esto, vtrisq; natis, & sic occurrente casu misto,nō rūpitur testamentū,quia vterq; censetur exhæredatus:quod nō est ex alio nisi qa (vt dixi) testator de vtroq; cogitauit, & vtrumq; expressit,licèt alternatiuè, Nimirum si dispositio illa simpliciū quanuis odiosa extenditur ad casum mistum ex mente disponentis,& identitate rationis,pari modo dico in proposito,ex quo papa cogitauit de omnibus istis prerogatiuis:& illas omnes expressit,licèt alternatiuè,certè voluit dispositionē istius regulæ in ea parte procedere quo ad omnes sequētes, quaten* etiā omnes prædictæ prærogatiuæ cōcurrerēt copulatiuè in vno, quasi omnes illo tūc pro vna tātū cēseri voluerit. Ad ꝙ facit ꝙ not.Cy.&Pe.in l.cū quæstio. C.de leg.& Bar.in l.si seruus cōmunis ff.de stip.seruorū.vbi dicūt quòd si quis legat priori bibliā, & cuilibet fratrū vnam cappā,prior nō debet habere nisi bibliam,non etiā cappam tanquam frater,licèt in eo concurrat duplex qualitas,prioris scilicet & fratris.Nā ex eo quòd est prior,nō desinit esse frater.c.fi[illegible]a.de simonia.Et
3 †sic illa duplex qualitas concurrens in eadem persona habetur pro vnica,ne vna,& eadem res diuerso iure censeatur.l.eum qui ędes.ff.de vsuc.Posito etiam quòd dictę prærogatiuæ concurrentes in vno nō cēserentur nisi plures,adhuc dico idē,quia perinde est ac si disiūctiuæ essēt in pluribus personis.Vnde sicut tunc nullus illorum respectu suæ prærogatiuæ præcederet officialem, eodem modo

modo nec iste, in cuius persona omnes simul concurrũt, ex quo cẽsetur iure diuersorũ, arg. l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excus. tutorum. facit l. si consul. ff. de adoptio. Et per hæc tollo notata per Innocen. Ioan. Andr. & docto. in capit. cum olim. de re iud. de duplici voce, & duplicatis distributionibus.

Nõ obstat ratio glossatoris, de qua suprà, & tex. quem allegat, quia procedit, eo casu quo non militat identitas rationis in misto, quæ militat in simplici, vt apparet in casu d. c. statutũ. de elect. li. vj. vbi dispositio c. licèt canõ. eo. tit. & lib. quod loquitur de ecclesia parochiali simpliciter non extenditur ad ecclesiam quæ cũ qualitate parochialitatis habet misturam collegialitatis, ea ratione, quia in in isto misto non militat ratio quæ subest in simplici, cũ prouideatur tunc curæ per collegium, secundum docto. ibi. At hic est identtias rationis in casu misto, igitur ex diuersis non bene infertur. l. Papinianus. ff. de minor. & sic concludo officialem de ibi enumeratis præferẽdum, nõ obstãte concursu illarum prerogatiuarum simul in vno.

Tertiò & vltimò quæritur pro intelligentia istius partis, nunquid prædicti officiales præferantur nominatis vigore indulti per Reges Hispaniæ. Et in hoc videtur dicendum quod non: quia (vt audiui) indultum excipit tãtùm familiares Papæ descriptos, quibus non vult præferri nominatos: ergo de aliis videtur concedere, arg. c. nonne. de præsump. & l. cum prætor ff. de iudi. exceptio †enim in vno, inducit inclusionem omnium aliorum casuum conprehensorum sub regula l. quæsitum. §. deniq;. ff. de fun. instr. cum aliis superiùs allegatis in simili proposito. Econtra videtur quòd officiales nominatis per indultum præferantur ratione maioris præeminentiæ & prærogatiuæ ipsius nominantis. Nam officiales videntur nominati per Papam ex dispositione istius regulæ: illi per Regem, qui est multo inferior ipso Papa. c. solitæ. de ma. & obe. & in c. duo sunt. xcvj. dist. facit ad hoc c. hi qui. & c. si à sede. de præbend. libro. vj. Ad rationem contrariam potest respõderi dando instantiam, quia expectantes in forma pauperum, preferuntur in beneficiis sine cura prædictis nominatis vigore indulti, prout dicit seruari in practica. Et tamẽ dicti pauperes expectãtes nõ

sunt

sunt excepti per indultum, sed solùm familiares descri-
pti: ergo idem potest dici de prædictis officialibus. Et sic
5 soluitur illud arg. † quia sufficit respondenti dare instan-
tiam, iux. glo. in c. sicut vrgeri. i. q. j. nihilominùs inspicien
dus est tenor indulti, & ita iudicãdum. c. porrò. de priuil.

SVMMARIVM.

1 *Dictio repetitiua operatur multa.*
2 *Non est verisimile quòd eadem lex corrigat seipsam incontinenti.*
3 *Quandoque lex exponit seipsam.*

Irca tertiam partem regulæ in qua dicitur, Alij verò nobiles ex inferiori genere nobilium, magistri in theologia, &c. Omnibus aliis etiam creaturis, &c. similiter præferantur.

Notandum est ꝙ illa verba, Omnibus aliis, intelligun
1 tur, scilicet, inferiùs superiùs nominatis, non obstante di-
ctione illa repetitiua præcedẽtiũ, similiter, † cuius natura
est, vt omnia expressa alio casu superiori, habeant locum
in casu inferiori, vbi dicta dictio ponitur. Et idem in aliis
similibus dictionibus repetitiuis, sec. Dom. formaliter per
glo. ibi. in c. cupientes. §. insuper. sup. gl. in ver. præsentaue
rint. de elec. li. vj. Nihilominùs in casu istius regulę repetit
alias qualitates contentas in parte superiori, non autem
prælationem personarum ibidem expressarum, vt isti prę
ferantur illis: aliàs corrigeret se incontinenti, quod non
est dicendum, nec præsumendum, per illud quod di. gl. in
l. non ad ea. in ver. præsens. in fine. ff. de condi. & demon
Quam gl. Cy. & Bal. ĩ l. si domino. C. per quas perso. nob
acqui. extendunt ad dispositionem legum & statutorum
2 dicentes † non esse verisimile quòd eadem lex incontinẽ
ti corrigat seipsam: eodem modo nec statutum. Et idem
seq. Roma. consi. ciiij. incip. Pater reuerende. in ij. col. Est
ergo sensus regulæ, vt nobiles ex inferiori nobilium ge
nere, & alii in hac tertia parte nominati, omnib' aliis, sci
licet sequentibus, similiter præferantur, id est, quacunq
diligentia, receptione, vel creatione in Canonicum non
obstante, prout iam dictum erat in parte superiori. Quod
etiam

etiam in hac parte repetit quo ad hic ex pressos respectu omnium inferiorum declarando seipsam: licèt satis intelligeretur illud repetitum per dictionem, similiter, vt dixi. Quandoque enim repetitur bis idem per eadem vel diuersa verba ratione maioris declarationis, vt patet in c. super quæstionum. iun. c. cũ te. de offi. dele. & † quãdoq; 5
lex est expositiua sui ipsius, vt colligitur ex l. Gallus. ff. de lib. & posth. cum multis simil. Exprimẽdo ergo illas qualitates explicitè voluit exponere & declarare dictionem, similiter, in qua illud continebatur implicitè, ad quod fa. bo. glo. in cap. j. in ver. & filio. de sum. tri. & fid. catho. li. vj. quæ est ad propositum not.

Nobiles qui apud Papam reputentur.

SVMMARIVM.

1 *Mercatores an poßint dici nobiles.*
2 *Exercens mercaturam an dicatur exercere artem vilem vel mechanicam.*
3 *Negociatio quæ fit in rebus vilibus & minutis, dicitur mechanica & vilis, & sic eam exercens non potest dici nobilis.*
4 *Veneti & Florentini possunt nobiles dici.*
Nobilitas dicitur qualitas per principatum tenentẽ illata.
5 *Nobilitas consistit in reputatione.*
6 *Natus de patre nobili & matre plebeia, dicitur nobilis, sed non econtra.*
7 *Mulier nubens plebeio, perdit nobilitatem.*
8 *Quantum ad honores, & dignitatem, inspicitur conditio patris, non matris.*
Bastardi an dicantur nobiles, & de nobilium genere.

Eclarata quo ad corticem & cõtextum ista parte regulæ, dubitatur circa eam de aliquibus. Et primò quos intelligit nobiles hic Papa. Et licèt in hoc multa verba effundat dominus de Sotto, subiiciens † quòd Veneti 1
& Florentini ac aliarum ciuitatum mercatores non pos-

ſunt dici nobiles, prout tenet in tractatu ſuo nobilitatis, ad quẽ ſe remittit. Sed ſalua pace ſua dico ꝙ poſſunt dici & ſunt nobiles, non obſtante mercatura quã exercent:
2 quia † exercens mercantiam non dicitur facere artem vilem aut mechanicã, quando illa eſt magna, ita quòd maiorem partem ſuarũ facultatũ tenet in mercãtiis. Et ideò talis de iure nõ ſubiacet muneribus & oneribus, præcipuè ſordidis, vt probat tex. & ibi Bar. in l. ſemper. §. negotiatio. ff. de iur. immun. & ponit Ale. cõſi. xcix. in iiij. vol.
3 † Negotiatio autẽ quę fit in rebus vilibus & minutis. dicitur vilis & mechanica: & ideo eã exercẽs nõ poteſt dici nobilis, vt eſt tex. quẽ dicit ibi Bal. eſſe nobilem. in l. nobiliores. C. de commerc. Cum ergo nobiles Veneti faciãt mercantias in rebus magnis & præcioſis, & maiorem partem ſuarum facultatum in eiſdem teneant, propter
4 hoc non poſſunt dici ignobiles. Et idem † de Florentinis & aliis cõſimiles mercantias exercentibus. Dico ergo ꝙ ſunt nobiles, quia in eis cadit diffinitio nobilitatis quã ponit Bar. in l. j. C. de dignit. li. xij. vbi dicit ꝙ nobilitas dicitur qualitas illata per principatum tenentẽ, qua quis vltra honeſtos plebeios receptus oſtenditur. Et dicuntur de iure communi eſſe in ordine decurionum, penes quos non exiſtente alio rectore vel ſuperiore dicitur eſſe gubernatio ciuitatis. l. vbi abſunt. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. Licèt ergo nobilis dicatur multis modis: tamen quo ad iſtã regulã intelligo de nobili ſecundum cõmunẽ & vulgarẽ modũ loquendi, arg. l. Labeo. ff. de ſupel. leg & l. librorũ. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg. iij. cũ vulg. videlicet ex ſtirpe. quia ita vulgus accipit, prout di. Bal. in d. l. nobiliores. C. de commerc. Et non requiritur quòd deſcendat de ſtirpe multùm magna, vt quo ad hãc partẽ regulæ includatur: ſed quòd differat in ſua ciuitate ab aliis cõmunibus ciuibus, & ſit illis præſtantior, vt colligitur ex ſupra ſcriptione c. Petrus. xxxix. di. Vnde ſatis
5 eſt quòd in illo loco ſit tãtus habitus & reputatus † pro tali inter alios ibidẽ pro nobilibus reputatos, & quòd admittatur cum eiſdem cõmuniter & indiſtinctè in congregationibus, officiis, & ſeſſionibus. Multũ enim in hoc facit conſuetudo particularis locorũ, & cõmunis ibidem reputatio. Et ideo dicit Inn. in c. de multa. de pręb. ꝙ illa

ef

est dignitas, quæ in loco reputatur dignitas: & si nō reputatur dignitas, nō est dignitas: licèt aliàs sit de iure cōmuni. Hinc est ꝙ circa officia & dignitates ecclesiarū magis attēduntur particulares consuetudines locorum, quā ius commune, vt di. glo. de Archidiacono. in cap. ad hęc de exces. præl. Et idem di. gl. circa officia. in c. ij. de offi. arch. & expressiùs Inn. in c. j. eo. tit.

Sed quid si aliquis † habuit patrē nobilē de nobili genere secundū consuetudinem & reputationem illius loci matrē verò plebeiam, an descendēs à talibus dicatur nobilis? Dico quod sic: quia popularis siue plebeia mulier nupta vni nobili dicitur nobilis: nam coruscat radiis mariti. l. fœminæ. ff. de senato. & notatur in l. si Augustę. ff. de legatis secundo. Non est sic in casu conuerso, quādo plebeius accipit in vxorē mulierē nobilē: quia cum ipse tūc nō efficiatur nobilis, vt di. Bar. in l. fi. C. de ver. signifi. per l. pronunciatio. ff. eo. tit. certè nobilitatē (quam ipse non habet) non transfundit in filium. Est alia & melior ratio, 6
quia tali casu † ex quo illa nobilis nupsit plebeio, perdidit 7
nobilitatem. Sicut enim mulier, propter viri nobilitatem coruscat & extollitur, ita propter eius ignobilitatem deprimitur. vt in l. j. & l. mulieres. C. de dignit. li. xij. iunct. di. l. fœminæ. Consequenter natus ex talibus dicitur plebeius, cum vtrunq; parentem plebeium habeat, vnum ex natura, aliū ex participatiōe. Quantū † enim ad honores 8
& dignitatē inspicitur cōditio patris, & nō matris vt not. gl. & do. in l. partum. C. de re. vend. An autē bastardi dicantur nobiles, & de nobilium generę, quæstio est trita & vulgaris, de qua per Bar. & alios in l. suggestioni. ff. de ver. sig. & concluditur ꝙ non, per rationes, vt ibi per eos.

In studio generali an comprehendatur licentiatus sub nomine doctoris.

SVMMARIVM.

1 *An licentiatus in studio vniuersali, doctorum gaudeat præro*

gatiua.

2 Dictio, etiam, auget, & includit quod prius non includebatur.

3 Quis non dicitur miles, nisi postquam in numerum relatus est aliorum militum.

4 Doctores militant, & peculium quasi castrense habent.

5 Doctor dicitur, postquam insignia accepit doctoratus.

6 Aliud est esse talem, aliud gaudere priuilegio talis.

7 In fauorabilibus, licentiatus gaudet priuilegio doctorum.

8 Aliquid denominationem non recipit ab eo quod erit, sed ab eo quod est.

9 Factus non dicitur episcopus, ex quo nõdum est consecratus.

10 Destinatum non habetur pro completo.

11 Clericus destinatione animi non potest impetrare beneficium.

12 Inter doctorem graduatum extra vniuersitatem, & licentiatum in vniuersitate, debet seruari ius commune.

13 Scripturæ ordinem semper non seruamus.

14 Si familiaris papæ tempore assumptionis concurrat cum graduato in vniuersitate, debet seruari ius commune.

15 Seruandum est illud quod verisimiliter princeps statuisset si de illo statuendo postulatus fuisset.

16 Qui fuerunt socij passionum, sint & principes consolationum.

17 Satis dicitur expressum quod colligitur ex mente disponentis.

18 Euidens dicitur quod ex coniecturis colligitur.

19 Dicitur expressum in libello quod colligitur ex præsumptionibus.

20 Licentiatus in vniuersitate, æquiparatur doctori graduato extra vniuersitatem.

21 Doctor in vtroque iure, si ignorat Canones, non, præcedit bonum canonistam.

22 Collegiũ aduocatorum faciunt vniuersitatem studij Romani.

23 Primò licentiatus, postea doctoratus, præfertur doctorato medio tempore.

24 Voluntas papæ habetur pro ratione, cum non sit qui ei dicat, Cur ita facis?

25 Papa habet plenissimam in beneficialibus potestatem.

26 Ante doctoratum quis ter debet approbari.

27 Talis præsumitur intentio principis, qualis est legis.

28 Dictio

18 *Dictio aliquibus, verificatur in re minima.*
19 *Vnitas non est numerus, sed principium numeri.*
20 *Legentes in domibus priuatis non gaudent priuilegio doctorum legentium.*
21 *Ad legendum publicè quis non admittiur, nisi priùs doctoretur.*
22 *Scholares non possunt legere publicè, etiam tanquam substituti.*
23 *Pracedentia declarant sequentia.*

Ecundò principaliter dubitatur in ea parte huius tertiæ partis dũ dicitur, Magistri in Theologia, & Doctores in vtroque vel altero iurium, &c † An licentiatus in studio 1 vniuersali, gaudeat prærogatiua doctorum quo ad istam partem regulæ. In quo glosator huius regulæ arguit pro & contra: tandem concludit pro parte affirmatiua quòd sic, & mouetur quibusdam rationibus, vt per eũ, qui subiicit quòd hæc videtur esse veritas. Sed cũ venia sua mihi videtur ꝙ sit maxima falsitas, & cõtra verba & mentẽ istius regulæ. Primũ patet ex clausula siue parte immediatè sequente, in qua fit mentio de licentiatis in vtroque vel altero iurium, vt patet ex dictione† 2 etiam, quæ de sui natura est implicatiua, & auget quod primo non includebatur, vt patet ex quotis, de quibus per Domi. conf. cxx. in fi. & alio cxxv. quas hic non refero. Vnde cum tota ista regula sit diuisa per clausulas siue paragraphos seu versiculos, certè sequitur ꝙ posita in clausula siue versiculo inferiori, non referuntur ad superiorem clausulã siue versiculum, vt est glo not. quam ibi ponderat Domi. in c. vt circa. in ver. coram, de elect. li. vj. allegat similem in c vnico. de post. præl. eod. lib. nisi quãdo in sequenti esset dictio repetitiua pręcedẽtiũ, vt supra in alio proposito dixi. Et sic ex quo in sequenti expressit de licentiatis, certè noluit in præcedẽti de illis intelligere aliàs sciuisset id exprimere si voluisset, iuribus vulga. ꝙ autẽ sit contra mentem huius regulæ, probatur sic. Nam certum est quòd summus Põtifex in suis dispositionibus in dubio præsumitur conformari cum iure communi, quãdo aliud nõ exprimit. c. causam quæ. de rescri. & in c.

proposuit.de conces.praeb.Sed sic est quòd de iure cõmu-
3 ni non†dicitur miles,nisi posteaquã in numeros relatus
est aliorum militũ,vt est casus in l.ex eo.ff.de test. mil.vbi
text.subiicit hæc verba,Proinde qui nondum in numeris
sunt licèt etiã electi tyrones sint, & publicis expensis iter
faciant nondum milites sunt: debent enim in numeros
4 referri. Ergo idem dicendum est in doctoribus† (nam &
ipsi militant,& habent peculium quasi castrense.l. fori. &
l.aduocati.C.de aduoc.diuer.iudic.) vt quis non possit di-
5 ci doctor, † nisi postquam acceperit insignia doctoratus:
nondum enim milites sunt,vt dicit ille tex.& similiter nec
doctores.Non obstat l.pe.eod.ti.quia nõ dicitur ibi quòd
cingẽdus sit cinctus,& ascribendus sit ascriptus:aliàs cõ-
tradiceret legi præcedẽti,dum dicit, Nondũ milites sunt
(vt superiùs retuli)sed disponit quòd cingendus vel ascri-
bendus gaudeat priuilegio iam cincti & iam ascripti, vt
probant illa verba ibi posita, videlicet, Cingi confestim
iussus,testamentum de castrensi peculio facere potest. Et
in hoc consistit priuilegium militum.

6 Inter hæc autem†est differentia,esse talem & gaudere
priuilegio talis,sicut patet per multa exempla. Nam par-
tus conceptus nondum dicitur natus:& tamen in his quę
concernunt eius fauorem,gaudet priuilegio natorum. l.
qui in vtero.ff.de statu hom.& in l.prægnantis.ff.de pœn.
Similiter incedẽs in habitu clericali,& portans coronam,
si nondum habet aliquem ordinẽ,non dicitur clericus: &
tamen gaudet priuilegio.c.si quis suadente.xvij.q. iiij. se-
cundum Archi.ibi.Licèt aliqui in hoc contradicant,vt in
superioribus ad aliud propositum retuli:& idem in simili-
bus.Ex quibus patet solutio &intellectus illorum iurium
quæ prima facie videntur cõttaria,sed soluuntur (vt dixi)
quia aliud est esse militem,aliud gaudere priuilegio mili-
tum.Et similiter aliud esse doctorem,aliud licentiatũ,qui
gaudet priuilegio doctorum in fauorabilibus:sed non est
doctor,per supradicta,& si dicatur,ex quo licẽtiatus gau-
det priuilegio doctorum,ergo includitur in hac parte re-
gulæ.Quod ego nego,quia regula est exorbitãs & restrin
genda,ex quo tollit ius alterius. §. diligentiam processus,
receptionem,& creationem in canonicum , vt supra dixi.
7 Et sic non sumus†in fauorabilibus,in quibus licentiatus
gaudet

gaudet priuilegio doctorum, vt supra. Satis ergo fuit (attenta ista ratione) quòd includatur in parte sequẽti, vt sit aliqua differentia inter licentiatum & doctorem: quam per istam regulam Papa voluit constituere, ponendo doctores in clausula præcedenti, licentiatos autẽ in sequenti: vt sit sensus, quòd doctor graduatus in studio vniuersali, præferatur licentiato creato vel recepto in canonicũ, aut diligentiori in processu, quanuis sit licentiatus in studio vniuersali. Et de talibus potest intelligi clausula sequens, quicquid dicat glo. ibi.

Quòd autem ista differẽtia (quam facit hic Papa inter doctorem & licentiatum) sit iuridica, probatur ratione: † 8
quia aliquid non recipit denominationẽ ab eo quod erit, sed ab eo quod est, sec. Bal. in l. si nondum. C. de fur. inferens ibidem duo. Primum est, quòd licèt testator mandet in domibus suis fieri ecclesiam: non tamẽ interim dicitur ecclesia. Secundũ est, si ciuitas interficit electum, non dicitur interfecisse episcopũ: nec priuatur episcopatu, prout quando interficit episcopum consecratum. c. ita nos. xxv.
q. ij. Nam † electus non dicitur episcopus, ex quo nondum 9
est cõsecratus. c. tua nuper. de his quę fiunt à præl. c. cum
dilecti. de dol. & contu. Prætereà † destinatum non habe- 10
tur pro completo. l. cætera. §. sed si parauerit. ff. de leg. i. vbi probatur quòd res legata vt adiungatur ædibus, potest interim alienari: quia non est idem, aliquid esse in habitu, &
esse in actu. Et † ideo clericus destinatione animi non po- 11
test impetrare beneficium vt clericus: quia potest dici clericus habitu tantùm & destinatione animi: sed non actu, prout latè per multa motiua probat do. Fel. in c. cũ adeò. de rescrip. quicquid dicat glo. in ca. ij. de institu.

Concludo ergo licentiatum etiam in studio vniuersali non includi in ista tertia parte seu clausula, sed in sequẽti, ex quo sequitur ista conclusio, Quòd doctor graduatus in aliqua vniuersitate studij in vtroq; vel in altero iurium præfertur licentiato in vtroq; vel altero iurium, etiam ab vniuersitate studij, quacunque diligentia, processus receptione, aut creatione in canonicum nonobstante: satis est enim ꝙ licentiatus fuerit parificatus doctori graduato extra vniuersitatẽ per cellulã seq. ita ꝙ paribus passibus ambulãt, nec vnus alteri præfertur: nisi sit diligẽtior in pro

cessu, aut creatus in canonicum.

Ex quo facio aliam conclusioné, quòd doctor graduatus extra vniuersitatem non præfertur licentiato ab vniuersitate diligentiori in processu, vel recepto aut creato
12 in canonicum: † quia doctores extra vniuersitaté & licentiati ponũtur inferiùs in eadé cellula. Per quod datur intelligi ꝙ mens & intétio Papæ fuit, vt omnes positi in eadé cellula præferantur positis in cellulis sequentibus, non autem positis in cellulis præcedentibus. Et similiter inter positos in vna & eadem cellula cõcurrentes in se nõ fiat aliqua antelatio, nisi quatenus esset vnus altero magis graduatus vel magis qualificatus, prout inferiùs dicitur. Cõstat auté doctoré graduatũ extra vniuersitaté nõ esse magis graduatũ quo ad hoc, aut magis qualificatũ, q̄ sit licétiatus in vniuersitate per supradicta. fa, bonus tex in l. magistros. ibi, Optimorũ cõsensu cõspiráte. C. de profe. & medic. li. x. Nec est arguendũ ab ordine literę quo ad positos
13 in eadé cellula: q̄a † nõ semper ordiné scripturę seruamus. di. gl. in ca. i. de iur. cal. li. vj per l. nec ordo. ff. de sol. Licèt ergo in cellula sequenti in ordine literæ præmittantur doctores extra vniuersitaté licentiatis cum rigore examinis & sic vniuersitate, vt sæpius dixi: non propterea sequitur quòd tales doctores prçferendi sunt huiusmodi licentiatis diligentioribus, aut receptis vel creatis in canonicos, sed erit ius commune inter eos seruandum.

Ex quo infero vnum aliud quo ad istam tertiã partem, quòd nobilis ex inferiori genere nobiliũ, vel magister in theologia, aut doctor in vtroq; vel altero iurium graduatus in aliqua vniuersitate studij, nullus eorũ per se præfertur familiari Papæ non descripto, qui erat familiaris continuus cõmẽsalis tẽpore suæ assumptionis, diligentiori in processu, vel recepto aut creato in canonicũ: licèt de prædictis familiaribus post supradictos fiat mẽtio in ista cellula, quicquid dicat dominus de Sotto, qui arguendo ab ordine literæ, tenet in hoc contrariũ, & minùs bene iudicio meo, quod patet apertissimè ex quinta parte, in qua dicitur. Inter se autem si concurrunt ipsi graduati & familiares vltimo loco scripti, ius commune seruari voluit,

Ex quibus verbis arguo sic. Sicut enim quãdo vnus graduatus extra studium vniuersale concurrit cum familiari

papę

papæ,qui post assumptionē ad eius familiaritatem venit, vel cum vno ex xij familiaribus cardinalium,inter eos sic concurrentes debet seruari ius cõmune, per illum §. Eodem modo & pariformiter dico†quòd si graduati in stu- 14
dio vniuersali, vel alij positi in ista tertia parte cõcurrunt cum familiaribus Papæ non descriptis,qui erant familiares cõtinui commensales tēpore assumptionis: inter eos sic concurrentes debet etiam ius cõmune seruari, prout seruari voluit quo ad positos in quarta parte, quia vtrobique est eadem ratio,& sic debet esse eadem iuris dispositio.l.illud.ff.ad le.Aqui.c.inter corporalia.de transl.præl. Nec obstat quod papa in illa quinta parte expressit de familiaribus positis in quarta parte proximè præcedēti per illa verba,Et familiares vltimo loco scripti, &c. quia qua ratione dictos familiares post assumptionē venientes ad familiaritatē, qui antè nõ sustinuerũt labores & seruitia in eius cardinalatu, & etiã alios duodecim Cardinalium æquiparare voluit graduatis extra vniuersitatem,eodem modo & pariformiter mens & intentio sua fuit idem seruari debere inter graduatos in vniuersitate, siue alios in quarta parte positos &familiares existentes tēpore assumptionis. Nõ obstat ergo quòd papa expressit de illis,&nõ de istis: quia idē expressisset de istis,si de hoc fuisset interrogatus,iuxta glo.not.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.quæ dicit quòd licèt aliquis casus expressè decisus non sit in lege vel statuto,†nihilominus id seruandum est quodve- 15
risimiliter statutum fuisset si de illo postulati fuissent statuentes.Ad idem fa.gl.in clem.j.in ver.præsidentes. de rescrip.quas allegat & sequitur Roma consi. cccxcij. incip. Circa primũ.& Ancharanus consi.lxxxiiij.inci. Domina, &c. nõ enim absq; mysterio posuit familiares post assumptionem ad eius familiaritatem venientes & alios xij. familiariũ cum graduatis extra vniuersitatē studij generalis:& sic in clausula inferiori:alios autē familiares existentes tempore suæ assumptionis in clausula superiori inter graduatos in vniuersitate studij generali:quia istos voluit maiori prærogatiua afficere,vt† qui fuerũt socij pas- 16
sionũ,sint etiã magis participes consolationũ,arg.c.cum secundũ.de præb.& l.ij.C.de offi.magist. officio. ibi. dum dicit,Is gradus cæteros antecedat, quem prolixior labor

fecerit anteire. Consequenter sicut inter familiares positos in quarta parte & graduatos, de quibus in eadẽ clausula, simul concurrentes inter se, ius commune seruari voluit: eodem modo considerata mente & intentione principis, ex ratione proximè assignata, idem cẽsetur voluisse seruari inter familiares & graduatos qui ponuntur in ista parte tertia, vt inter eos simul concurrentes seruetur etiã ius commune. & sic non obstat quòd de istis nõ expressit, arg. c. ad audientiam, de decimis & l. vnica circa fin. C. de
17 cadu. toll. quia dico † quòd satis dicitur expressum illud quod colligitur ex mente & intentione disponentis, per rationem naturalem (qualis est de qua suprà) quæ vnica & sola reddi potest, licèt verbis expressis non sit specificata. l. milites agrum. ff. de re mil. cum aliis concor. superiùs in alio proposito, facit bonus tex. in l. licèt imperator. ff. de
18 leg. i. † vbi euidens dicitur id, quod colligitur ex coniecturis: & illum ad hoc allegat Panor. in c. licèt causam. in xiij. not. de probat. ad idem quòd ponit Ægidius conclusione
19 dccxxiiij. incip. Si in libello. vbi sentit † quòd dicitur expressum in libello, quod colligitur ex præsumptionibus. Concludo ergo & ex præmissis facio breuiter has conclusiones. Prima sit, quòd licentiatus in vniuersitate studij generalis postponitur doctori graduato in consimili vniuersitate, ex quo de licentiatis fit mentio in cellula inferiori,
20 & per alia de quibus suprà Secunda, † quòd talis licentiatus in vniuersitate æquiparetur doctori graduato extra vniuersitatem, ex quo ponuntur in eadem cellula, cum aliis rationibus, vt suprà. Et inter eos concurrentes insimul seruetur ius commune circa diligentiam processus & alia, prout in c. duobus. Nam vt plurimũ doctores qui graduantur extra vniuersitatem studij generalis, sunt illiterati & ignari de quibus ait Cicero. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Et ideo talis gradus non facit vt quis dicatur magis graduatus licẽtiato in vniuersitate. ad quod bene facit quod dicunt doc. moderni in c.
21 clerici. de iud. quòd legista qui habet titulũ † in vtroq; iure, & ignorat canones, non præcedit bonum canonistam nec dicitur magis graduatus illo. Idẽ sentit Pet. de Anch in c. j. de part. dũ loquitur de legistis nesciẽtibus rubrica decretaliũ. Et hodie videmus multos tales, sec. do. Fel. i

ru

rub.de ma.& obe. Nec est bona ratio illa quã dicit dom. de Sotto, sufficere quòd sint doctores quomodocũq; & vbicunq;, quando in vniuersali studio non potuerunt fecisse sumptus doctorales: quia illa ratio nõ est vniuersaliter vera: nec habet locum saltẽ in doctoribus, qui fiunt hic in vrbe: vbi modico sumptu & non magna impensa possunt doctorari per collegiũ † aduocatorũ: qui faciunt 22
vniuersitatem studij Romani: quod studium nobilius est & magis antiquum aliis vniuersalibus studiis, quoniam legum originẽ anterior Roma sortita est, dicit tex. in authẽ. vt ecclesia Romana. in princ. fa. l. sed & reprobari, in §. pe. & fi. ff. de excu. tut. & l. eos. in prin. ff. de vaca. mune. Magis in specie tex. in c. ij. de priui. li. vj. & vtinã essent bona salaria, quia non deficerent boni lectores, iuxta illud, Sint mecœnates, nõ deerunt Flacce Marones. Ex quo patet quòd ratio illa non est vniuersalis, nec concludit. Posset tamen procedere eo casu quo quis esset licentiatus in studio vniuersali, & doctoratus extra vniuersitatẽ: q a talẽ dicerẽ magis graduatũ simplici licẽtiato, ita vt si cõcurreret cum eo, esset eidẽ licentiato præferendus, nõbstante diligentia in processu, siue receptione, vel creatione in canonicũ, & hoc per §. vl. vbi disponitur quòd magis graduati minùs graduatis pariformiter præferantur. Et ita limito istam secundam conclusionem.

Facit ad hoc quod notabiliter ponit Ang. Aret. in §. quidam. in x. col. inst. de acti. Vbi dicit quòd † primò licentia- 23
tus, posteà doctoratus, præcedit illum qui medio tempore fuit doctoratus, per tex. sing. in l. i. C. de consu. libr. x. Vnde in simili dico quòd præcedit licentiatum simpliciter in vniuersitate, licèt ille fuerit doctoratus extra.

Tertia cõclusio sit, quòd doctor in vtroq; vel altero iutium graduatus in aliqua vniuersitate studij generalis, non præfertur familiari papæ, qui erat familiaris continuus cõmensalis tempore suæ assumptionis, licèt nõ sit de descriptis, sed inter eosdẽ in simul cõcurrentes debet seruari ius cõmune, sicut inter familiares post assumptionẽ ad familiaritatem Papę venientes, necnon illos xij. singulorũ cardinalium & doctores graduatos extra vniuersitatẽ. Et idẽ dico de aliis qualificatis, de q̃bus in iij. & iiij. parte respectu familiariũ in qualibet earũ partiũ nomi-

torum.

nominatorum.

Non obstat si diceretur, Ergo secundũ prędicta stabularius papę cõcurrit & ęquiparatur doctori in vtroq; vel altero iurium, & cum eodem pari passu ambulat, & similiter cũ aliis qualificatis, de quibus in iij. & iiij. parte. Cui
24 absurdo non potest aliud responderi, nisi quòd ita † principi placuit: qui habet pro ratione voluntatem, iux. glo. in l. relegati. ff. de pœnis. quod maximè vendicat sibi locum in papa: quia nõ est qui ei dicat, cur ita facis? iux. gl.
25 in c. quanto de transla. præl. potissimè † in beneficialibus quorum plenam & liberam habet potestatẽ. c. ij. de pręb. in Sexto & in cle. i. vt lit. pen.

Sequitur quarta pars regulæ, cuius materia pro maiori parte fuit expedita in parte superiori. Et dicit hic in pr. glos. quòd in hac parte dicitur de aliis graduatis extra vniuersitatẽ, ex quo postea infert quòd licentiatus in altero iuriũ in studio vniuersali, non cõprehenditur in hac parte, sed ĩ superiori. Quod ego nõ puto verũ, quia in parte superiori nulla penitus fit mẽtio de licẽtiatis in aliqua vniuersitate vel extra. Vnde nõ est nostrũ hoc velle supplere, argumen. capi. ad audiẽtiã cũ similibus, maximè ex quo verba deficiũt circa hoc, nec apparet aliter de mẽte disponẽtis. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excusa. tutor. ibi. Sed & si maximè verba legis hũc habeãt intellectũ, tamẽ mẽs legislatoris aliud vult, &c. fa. ꝙ dic. Cy. in l. non dubiũ. in pen. quę. C. de legib. Quòd autẽ verba deficiãt, hoc clarũ est, quia nullũ verbũ de licẽtiatis in parte tertia. vt dixi, & de mente probaui latè supra. Dico ergo qđ hic loquitur de licẽtiatis in studio vniuersali: quia cõmuniter fiunt licẽtiati in talibus studiis ab illis de vniuersitate ĩ priuato examine: in quo datur eis licẽtia ꝙ possint doctorari quãdo velint, & tũc demũ fit publicum examẽ vt declarat Bar. in l. vnica C. de athlet. li. x. Ex quo apparet ꝙ licẽtiati nõ fiũt extra vniuersitatẽ, prout clarè colligitur ex verbis Panor. in c. proposuisti. in fi. col. de pro-
26 ba. dum dicit. Ante † doctoratũ debet quis ter approbari. Primò à pręsentãtibus. Secũdo in examine priuato à doctorib⁹ collegij. Tertiò in publico. Et sit per illa verba, videlicet, A doctorib⁹ collegij, sentit apertè ꝙ licẽtiati fiũt à collegio vel vniuersitate, cõsequẽter arguẽdo à cõmu-

niter

niter accidentibus.l.nam ad ea ff.de legib.Et ab eo quod de iure fieri debet,sequitur quòd in ista quarta parte intellexit Papa de licentiatis in studio vniuersali, non extra: Quia † talis presumitur esse intentio Principis, qualis 27
est legis scriptę.c.causam quę.de rescrip.& in c.ꝓposuit. de conces.præben.Et hunc intellectum clarissimè ostendunt verba in hac parte regulę posita,dum dicitur,Et cũ rigore examinis licentiati.Nec obstat dictio,Cęteri,quę videtur esse aduersatiua præcedentis orationis:quia hoc procedit quo ad graduatos expressos in parte præcedenti,&repetitos simpliciter in ista sequenti:quo casu dictio Cęteri,aduersatur in hoc, vt hic non intelligatur de graduatis in vniuersitate , sed extra. Sed non aduersatur quo ad licentiatos,de quibus nullũ verbũ in pręcedenti.

Secundò principaliter aduertendum est, dum in hac parte dicitur, Necnõ in medicina & in artibus magistri, qui post susceptum gradum aliquibus annis legerint.Per quot annos debent legisse magistri in medicina & in artibus,vt gaudeãt ista prærogatiua?Puto ad minus requiri quòd biennio legerint, arg.l. vbi numerus,ff.de testib. Et reg.pluralis loquutio.lib.vj.Hoc etiam suadet natura dictionis, † Aliquibus, quę verificatur in re minima, vt 28
per glo. in cle.i.in ver. aut earum parte. de foro compe. Ergo etiam in numero breuissimo, qualis est numerus binus:quo numero non potest esse breuior:quia † vnitas 29
non est numerus,sed principiũ numeri,sec.glo.in l.si quis ante.in ver.solũ.ff.de acqui.pos. licèt Bar.ibi dicat quòd est idẽ ius de principio numeri,quod de ipso numero:de quo,vt ibi per eum,& per eundem,in l.non ideo. C.de hęred.insti.Puto etiam quòd debent legisse in studio generali,non autẽ in domibus suis priuatè, licèt contrariũ dicat in hoc dominus de Sotto,& minus bene,vt probat text.not.iun.glo.in versi.committunt.in proœ.digestorũ. §.hęc autẽ tria.Vbi dicit quòd † priuilegium doctorũ nõ 30
habent qui alibi legunt quàm in studiis generalibus & aliis regiis vrbibus,quæ id habent ex priuilegio.

Tertiò notandum est pro declaratione illorũ verborũ Qui post susceptum gradum,&c.quòd ideo requirit eos legisse post susceptum gradum: † quia nisi prius quis do- 31
ctoretur,non admittitur ad legendũ publicè.In eo enim

actu

actu exercendo requiritur titulus & gradus doctoralis. l.magistros.C.de profes.& medi.lib. x. & ponit Abb.in c.
32 clerici.de iudi.Ex quo sequitur quòd scholares † non possunt legere publicè, etiam tanquam substituti doctorum per illud quod dicit signanter Bal.in l.parabolani. C.de epis.& cle. Cur autem regula in ista parte actum profitẽdi requirat potius in magistris artium & medicinę, quàm in magistris in theologia vel doctoribus iurium, nõ pôt aliud rationabiliter dici.nisi quia sic principi placuit. fac. l.non omnium.ff.de legib.cum vulg.

Quartò & vltimò ad declarationẽ istius partis quæro in quantum dicitur de xij.familiaribus singulorum cardinalium, an intelligatur simpliciter (prout verba sonãt) de familiaribus tantum: vel requiratur etiam quòd sint continui commensales ipsorum Cardinalium: quod pu-
33 to verius, quicquid dicat glossator: quia † præcedẽtia declarãt sequẽtia.l.si seruus pluriũ.§,fi.ff.de leg.i.Et clausula posita in pręcedẽti, intelligitur repetita in sequẽti, quãdo aliàs sine repetitiõe sequeretur aliquod absurdũ, vt p Bar.in l.i.ff.de pac.dota.sed sic est ꝙ si illa clausula, videlicet, Cõtinui cõmẽsales, adiecta familiaribus Papæ, nõ intelligeret repetita quo ad familiares cardinaliũ: certè isti viderẽtur fauorabiliores illis, ꝙ esset absurdum, & cõtra partẽ septimã in qua expressè dicitur, Ipsi autẽ familiares suæ S.supradictis xij. familiaribus cardinaliũ cæteris paribus præferãtur. Nõ obstat ratio glossatoris in quantũ põderat illam qualitatẽ, videlicet, Continui cõmensales, quæ adiicitur primis nõ secũdis, arg.l.iiij.§.filius.ff.de lib. & posth. quia dico quòd illud procedit quãdo illa qualitas cõuenit tantũ illi cui adiicitur, & non alij: secus si vtrique. Et ita soluit & intelligit illũ tex. Romanus consi.clxxx.inci.Si admittimus.in fi.col.At in casu nostro conuenit omnibus, igitur, &c.

Renuntians familiaritati Cardinalis non amplius gaudet Prærogatiua.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundũ tẽpus verbi.*

Familiaritas dicitur esse instar cuiusdã societatis, quæ licèt consensu plurium contrahatur, tamen alterius dissensu soluitur.

Cessante familiaritate, cessãt priuilegia familiaritatis ratione prouenientia.

Licentia nominandi intelligitur de prima tantum.

An & quando priuilegium vnico actu consumatur.

Postquam priuilegium est consumptum, non potest amplius producere effectum.

Vinta pars principalis regulę clara est, quia in ea æquiparãtur graduati & familiares Papæ, necnõ duodecim familiares singulorũ Cardinalium in libro cancellariæ apostolicæ descripti, ita vt inter eos scilicet graduatos & familiares adinuicẽ cõcurrẽtes seruetur ius cõmune. Intelligio autẽ & extẽdo istũ §. vt dixi in tertia cõclusione tertię partis principalis, vt ibi. Verùm q̃a hic clari⁹ in parte superiori fit mẽtio de duodecim familiarib⁹ singulorũ Cardinaliũ, quęri potest, Si cardinalis nominauit semel duodecim familiares suos cõtinuos cõmẽsales in cãcellaria, demũ aliqui ipsorũ recedunt de familiaritate ipsius, vel moriuntur: an possit alios loco ipsorũ nominare? Ista quæstio præsupponit vnũ, quòd nominatus inter illos duodecim recedẽs de familiaritate Cardinalis non gaudeat amplius ista prærogatiua. Cuius contrariũ sentit hic glossator, maximè si familiaris fuit licẽtiatus sine causa, vel ille ex causa se expediuit totaliter à Cardinali, 1
ar. c. cũ nõ stat. & c. imputari. de reg. iur. libr. vj. Quod ego nõ puto verũ, † quia qualitas adiecta verbo debet intelligi secundũ tẽpus verbi l. in delictis. §. si extraneus, ff. de noxal. & in l. Titi⁹. & ibi clarè Bar, ff. de testamẽ. milit. Vnde cum hic & in parte superiori dicatur quòd familiares prædicti omnibus aliis scilicet inferioribus præferantur pariformiter scilicet in assequutiõe beneficiorũ, & hic dicatur q̃d inter graduatos & familiares vltimo loco scriptos seruetur ius cõmune, subaudiaturq́; scilicet in assequutiõe beneficiorũ. Ergo seq̃tur per rationẽ (de qua supra) quòd ad hoc vt familiaris gaudeat ista prærogatiua non sufficit quòd tempore datæ fuerit familiaris, nisi per

ſiſtat in eadem familiaritate tempore vacationis. Nec ob
ſtat quod per eũ non ſtat, quia dico iſtud non eſſe in cõ-
2 ſideratione, nam † iſtæ familiaritates ſunt ad inſtar cuiuſ
dam ſocietatis: quæ licèt conſenſu pluriũ contrahatur,
tamen alterius diſſenſu diſſoluitur. §.manet.inſtit. pro ſo
cio.& ff.l.ij.& l.ſi conuenerit.eod. tit. In hoc ergo inſpi-
citur nuda voluntas vtriuſq;, non autem iuſta vel ratio-
nabilis cauſa. Et hoc quo ad priuilegia prouenientia ra-
3 tione familiaritatis, vt illa ceſſent † ceſſante familiaritate
qualitercunque, licèt non ceſſet affectio beneficiorum:
quia ſemel affectum, ſemper durat affectum. Et hoc ex-
preſsè vult regula ſuper impetratione talium beneficio-
rum.

Stante ergo hoc pro vero, quòd vtroque caſu ſumitur
familiaritas, & expirat iſta prærogatiua quo ad nomina-
tum mortuum vel recedentem de familiaritate. dubium
eſt an expiret etiam quo ad Cardinalem, quin poſſit alium
loco illius nominare. Et videtur gloſſatori quòd alium
4 nominare non poſſit: † quia iſta licentia nominandi intel-
litur de prima tantum, & non vlteriori. l. boues. §. hoc ſer-
mone. ff. de ver. ſig. c. non poteſt. de præb. lib. vj. Demum
ſubiicit quòd ita conſuleret iudici ſi aſſideret. Sed contra
iſtam determinationẽ facit de directo quod in ſimili quæ
ſtione tenet Dom. poſt Io. Mo. & Io. An. in c. ſicut. de verb.
ſign. li. vj. vbi dicunt quòd ſi epiſcopus habet priuilegium
cum temporis præfinitione, vt poſſit eligere quatuor cle-
ricos ſuis obſequiis inſiſtentes, qui percipiant fructus be-
neficiorum ſuorum in abſentia, illóſque eligat: & demũ
aliquis illorum cedit vel decedit: certè loco illius poterit
alium ſubrogare, ar. l. ſicut in annos. ij reſp. ff. quib. mod.
vſusf. amit. ad idem l. ſi ita fuerit. ff. de leg. iij. Vbi etiã eius
qui natus eſt poſt teſtãmentũ, vel eius qui pòſt in familiã
venit, habetur ratio. fa. etiam l. ſi mancipia. ff. de fund. in
ſtru. vbi ſi teſtator legauit fundum cum inſtrumento &
mancipiis quæ ibi erant, veniunt etiã mancipia pòſt in-
ducta colendi cauſa in illum fundum. Quæ omnia con-
cludunt Cardinalem loco illius poſſe alium nominare.
Confirmatur hoc bona ratione: nam cùm Cardinali nõ
autem familiaribus ſit hæc gratia & facultas nominan-
di conceſſa, certè ipſius perſona eſt principaliter atten-
denda,

enda.arg.c.si cui.de præb.li.vj.Non obstat motiuum te entis contrarium:quia dico quòd cum ista gratia & fa ultas cõcessa Cardinali sit fauorabilis,nõ odiosa, vt per ncharanum consi.cxxxj.sequitur ergo quòd debeat ex endi,& non consumi ex prima nominatione,quæ caruit ffectu.fac.c.ex tuæ.de cler.non resid.Nihilominùs præ- ictis non obstantibus prima pars videtur verior, quia riuilegium de quo loquimur† & gratia nominandi pro- 5
ucit suum effectum momentaneũ : quo producto con- umitur priuilegium,licèt effectus non perseueret.Secus n priuilegio producente effectum extensiuũ cum certi emporis præfinitione:quia tunc per totum illud tempus leber sortiri suum effectum,ita quòd producto vno effe tu & eo sublato multiplicabitur alius & alius effectus, onec durat tempus præfinitum.Et isto casu locus est su rogationi.Et ita propriè procedit quæstio doct.in d.c.si ut. Secus est in casu præsentis quæstionis, vbi priuile- ium non habet certum tempus successiuum, sed sta- im per vnum actum.i.per primam nominationẽ produ- it suum vnicũ effectũ.s.vt talis nominatus habeat istas rærogatiuas:quo effectu producto cõsumitur priuile- iũ:consequenter nõ est locus subrogationi, quia† post- 6
quã priuilegiũ est conceptũ,nõ potest ampliùs effectum roducere.Et ideo per hæc & similia dicit signanter Æ- idius conclus.dcxxvj.incip.suppositis,&c. ꝙ si Papa dat otestatẽ Regi Franciæ nominandi duas personas ido- neas in sua coronatione in certa ecclesia, certè si semel nominauit duas personas ad duas præbendas,illis deficiẽ ibus non poterit alios subrogare: quia sic procederetur n infinitum: iura autẽ infinitatem abhorrent.ca. cum in multis.de rescrip.li.vj.cum concor.allega.ibi in glo. Con cludo ergo quòd loco familiaris deficientis, qui fuit se- mel nominatus,nõ poterit ali⁹ nominari, per supradicta.

Magis graduatus an minus graduato præferatur.

SVMMARIVM.

1 *Inter nominatos in eadem cellula,primò nominatus præfer- tur*

tur secundò nominato.

2 Quando purus Canonista præferatur puro theologo in beneficiis obtinendis.

3 Duo vincula magis stringunt quàm vnum.

4 Scientia theologiæ habet nobilius subiectum cæteris scientiis.

5 Scientia Canonica est melior in ecclesia dei, participatione aliorum bonorum.

6 Doctor in vtroque iure præfertur puro theologo.

7 Persona in scriptura primò nominato videtur esse dignior.

8 Omnis substitutio, est institutio.

9 Nobilis de genere Ducum præfertur alteri nobili de genere Marchionum.

10 Consuetudines & iura feudorum sunt contra iuris communis regulas.

11 Vnaquaque prouincia suo sensu abundat.

12 Maioritas consideratur secundum consuetudinem regionis in qua beneficium est situm.

13 Causæ reales clericorum circa feuda non deciduntur secundum ius Canonicum.

14 Episcopus delicti priuat clericum beneficio alibi sito, sed executio realis fit à beneficij episcopo.

15 Beneficiatus respondet episcopo in cuius diœcesi est situm beneficium.

16 Magis nobiles præferuntur minus nobilibus, secundum communem reputationem.

17 Cardinales quare sunt episcopis digniores.

18 Si verba sunt ambigua, intelliguntur secundum communem intelligentiam loci vbi sunt prolata.

19 Si filij ducum concurrunt inter se, magis qualificatus, vel magis graduatus alieri non ita qualificato præfertur.

20 Quando concurrunt duo priuilegiati dispari priuilegio, priuilegium potentius præponitur.

21 Quando aliqua coniunguntur diuersa inter se, tunc referenda sunt singulis singula.

22 Quis magis dicitur nobilis, ex quo est proximior stipiti à quo causatur nobilitas.

23 Digniores altiori loco sedere debent.

24 Sedere immediatè post episcopum, denotat dignitatis maioritatem.

Primogenitus sedet à dexteris regis.

5 *Cubicularij secreti aliis digniores sunt cubiculariis.*
6 *Nobilis ex vtroque parente praefertur nobili ex altero tãtũ.*
7 *Locus nobilior maiorem confert nobilitatem.*
8 *Dignior est Canonicus ecclesiae cathedralis, quàm Canonicus alterius ecclesiae, licèt sint aequales in redditibus.*
9 *Episcopus ciuitatis nobilioris est dignior episcopo minoris ciuitatis.*

Idendum est nunc de sexta parte principali, quae vult † ꝙ inter graduatos & qualificatos (1
de quibus supra) magis graduatus praeferri debeat minùs graduato, & magis qualificatus mĩ ùs qualificato, seruato tamen ordine suprascripto. Quę ltima verba important secundum glossatorem, quòd ruetur ordo nominationis tam quo ad graduatos, quã uo ad qualificatos: vt sit sensus † ꝙ inter nominatos in 2
adẽ cellula primò nominatus pręferatur secundò nomi ato, & ille tertio, & sic deinceps in reliquis ibidem nomi atis, quãuis posteriores sint magis graduati prioribus. x quo infert ꝙ magister in theologia quia est primò no ninatus praefertur doctori in vtroq; iure. Quod ego nõ uto verũ, quinimò cũ & ipsum ius Canonicũ cẽseatur sse diuinũ, vt in c. nimis. de iureiur. & in c. qualiter. ij. de ccus. voluerunt eleganter Host. & Ioa. An. in beneficiis btinẽdis purum Canonistã pręferri debere puro Theo ogo: nisi ecclesia in qua est illud beneficiũ ad quod conurritur, magis Theologo indigeat, vt quia sit haereticis icina. Ita elegãter dicunt praefati docto. in c. j. de cõsang. t affini. Idẽ consulendo seq. Ludo. Ro. cons. cccxxxiij. inip. Quo ad primũ in fi. col. & sic loquuntur in fortioribus terminis. s. in puro Canonista. Multo ergo fortius in doctore vtriusq; iuris, quia † duo vincula magis stringũt 3
quã vnum. c. j. de treu. & pace. l. fi. C. de adopt. & in authẽ. ost fratres. C. de legit. haere. Praetereà licèt † sciẽtia Theo 4
ogiae habeat subiectũ nobilius caeteris sciẽtiis, cũ princi alis eius sermo sit de deo, vt patet ex etymologia vocabuli: tamen scientia Canonica † est melior & vtilior in ec 5
clesia dei, participatione aliorũ bonorũ, quia eius subiectum est homo dirigibilis non solùm in bonum commu ne, sed etiam in deum secundum sacras regulas, vt nota. in proe. decretal. & ponit Panor. in cap. clerici. de iudi.

6 Concludo ergo † quòd doctor in vtroque iure (quia est magis graduatus) præfertur puro Theologo, & tollit sibi diligentiam processus, & receptionem siue creationem in canonicum, per supradicta.

Ex quo infero non esse verum generaliter & indistinctè ꝙ debeat seruari ordo nominationis simpliciter inter nominatos in eadẽ cellula, vt primò nominatus præferatur sequentibus ibidem diligentioribus in processu, vel receptis aut creatis in canonicos, nisi ita demũ quãdo primò nominatus esset magis graduatus inter graduatos, vel magis qualificatus inter qualificatos, de quibus in eadẽ cellula. Quod apertissimè demõstratur ex quarta parte, vbi primò nominãtur baccalarij formati in theologia quã doctores in vtroq; iure: & tamẽ nemo sani capitis diceret ꝙ baccalarius formatus in theologia debeat præferri doctori in vtroq;, cũ etiã magister illi nõ præferatur, vt superiùs probaui, similiter in tertia parte priùs nominantur doctores iuriũ quã familiares Papæ tempore suæ assumptionis: & tamẽ illi nõ præferuntur istis, sed inter eosdẽ debet seruari ius commune, sicut inter familiares vltimo loco scriptos, & doctores graduatos extra vniuersitatem, vt in quinta parte eodem modo.

In quarta parte primò nominantur præfati doctores graduati extra vniuersitatẽ, quàm licentiati in studio generali cum rigore examinis: & tamẽ cæteris paribus illi non præferũtur istis, prout hęc omnia superiùs probaui.

7 Ex quibus apparet ꝙ licèt aliàs persona primò † nominata in aliqua scriptura videatur esse dignior, iux. gl. vul. in c. quorundam. in ver. prædicatorũ. de elect. lib. vj. facit bonus tex. iun. glo. in c. penul. in ver. nominatus. eo tit. & li. & in c. ij & ibi. Panor. in notabilibus. de iudi. tamen Papa in ista regula nõ habuit talem respectum, vt inter nominatos in eadem cellula primo nominatus cẽseatur dignior, & sequentibus ibidẽ eoipso præferatur, tollátque eis diligentiam processus & alia: sed habuit consideratio nem, vt omnes positi in priori cellula præferantur positis in cellula inferiori, licèt sint diligentiores in processu, recepti, vel creati in canonicos. & istud propriè vult dicere ista sexta pars in illis verbis, videlicet, Seruato tamen ordine supra scripto. s. cellularum, quia digniores quosq; posuit

posuit in cellulis superioribus, per ea quæ dicit glo. in d. cap. quorūdam. cum aliis concor.

Hinc est quòd baccalarios & licentiatos non posuit in prima, secunda, & tertia parte, sed demum in quarta, ad denotandum quòd positi in præcedentibus cellulis sunt illis digniores & præferendi: sicut in simili videmus quādo testator in suo testamento facit plures gradus hæredum, vt puta, si ille hæres non erit ille hæres esto. Et deinceps inquantū velit testator substituere potest, dicit text. instit. de vulg. substitut. in princi. & in l. j. cū l. sed si plures. ff. eo. tunc enim quanuis omnes possint dici hæredes instituti, quia †omnis substitutio est institutio, vt di. gl. in l. Gallus. ff. de li. & post. in prin. nihilominus omnes instituti & positi in primo gradu prçferūtur omnibus positis in gradu sequēti: quibus. s. substitutis & positis in gradu sequēti ita demū locus est, quādo primi in totū deficiūt, vt probat tex. not. in l. quidā testamēto. ff. de vulg. & pup. ibi, dum dicit eam videri voluntatem patrisfa. fuisse, vt in tertio gradu scriptos hçredes ita demum substitueret, si tota hæreditas vacasset: licèt communiter dicatur ad illum text. illud procedere ex præsumpta voluntate defuncti, secundum quam coniunctus præfertur substituto, aliàs regulariter est contrariū, videlicet vt substitutus præferatur coniuncto. l. ij. §. si duo. ff. de bon. pos. secundum tab. & l. vn. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. tol. quod hic longiùs non disputo, sed me remitto ad notata per Bar. & moder. in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. satis est ꝙ (quantum ad principale propositum) procedit similitudo respectu graduū siue cellularū, vt illi qui sunt primi gradus, præferantur aliis sequentibus in gradu vel cellula inferiori tanquam digniores: quanuis illi sequētes sint magis graduati quā primi. Et sic inter primos & secūdos nō consideratur quo ad prælationem maior gradus vel maior qualitas, sed inter nominatos in eadē cellula concurrētes inuicem inter se, habet locum ista sexta pars, vt magis graduati minùs graduatis, &c. præferātur: non autem seruatur simpliciter ordo nominationis. Qua propter correspectiuando primò qualificatos nominatos in eadem cellula, secūdò graduatos ibidem nominatos, priùs qualificatos cum qualificatis, & graduatos cum gradua-

tis, deinde mistim inter se videlicet qualificatos cum gra duatis conferã, faciendo infrascriptas conclusiones. Quarum prima sit, quòd † nobilis de genere Ducũ præfertur
9 alteri nobili de genere Marchionũ: item alteri nobili de genere Comitum, quia primus est magis qualificatus secundum consuetudinem Italiæ (vt est notum) quæ in hoc multum debet attendi, vt patet ex notatis per doc. in c. de multa. de prębend. & ponit vna dec. in nouis. clxxiij. incip. de thesauraria. & Card. consi. lxij. inci. In ecclesia Bellun. Hinc est quòd iura de prædictis nobilibus loquentia modò in ordine literæ præmittunt ducem, modò Marchionẽ, vt patet in tit. quis dicatur Dux vel Marchio, iunct. tit. de feudo Marchiæ, comitatus, vel ducatus, in vsibus feudorum.

Ex quibus iuribus potest sumi validũ argumentum in iure, vt notat Bar. in l. vt iurisiurandi. ff. de oper. libertorũ.
10 Vbi dicit quòd † consuetudines & iura feudorũ sunt contra regulas iuris cõmunis: ideo non sunt trahenda ad consequentiam. l. quod verò, & l. ius singulare. ff. de legi. Idem ponit Alex. in l. fi. in fi. C. de col. consequenter debet in hoc attẽdi cõsuetudo regionum, vt si in aliqua regione Marchio vel comes reputatur maior Duce, descẽdente de illorũ genere præferantur in assequutione beneficiorũ de
11 scendentibus de genere Ducũ: quia † vnaquęq; prouincia abũdat in suo sensu. c. certificari. de sepul. nonobstante ꝙ in ista regula præmittuntur Duces, ex quo etiã datur intelligi illud quod sæpius dixi, quòd in ista regula non est simpliciter & indistinctè inspiciendus, ordo nominationis arg. l. nec enim ord. ff. de solut. cum aliis, de quibus suprà. Quid autem si vnus de genere Marchionũ, qui in aliqua prouincia reputãtur maiores Ducibus, cõcurrat ad beneficiũ cum altero de genere Ducũ in Italia, vter horũ alteri pręferatur tanquã maior, & magis qualificatus? Puto ꝙ
12 ista † maioritas tali casu debebit considerari secundũ consuetudinem illius regionis in qua situm est beneficium ad quod concurritur: quia quando est quæstio de ratione rei de qua litigatur, & partes sunt diuersarũ diœcesum: tunc seruãdæ sunt cõsuetudines & leges loci vbi res de qua cõtenditur, sita est, in decisoriis. cap. Raynutius. de testam. leg. an in totum. C. de ædificio. priuato. & in l. pupillo. ff. de

de tuto.& cura.datis ab iis.Similiter si tractatur de onere rei,inspiciendus est locus vbi sita est res,argumento l.fin. C.de prædiis nauiculariorum.lib.xj.Et ideo dicit notabiliter Hostiensis,& referunt doct. in cap. quod clericis. de for. compet. † quòd causæ reales clericorum circa feuda 13
non deciduntur secundum ius canonicum , sed secũdum consuetudinem terræ & curiæ regis.Ad idem facit bonus tex.in c.postulasti.eo.tit.Vbi episcopus† delicti condẽnat 14
clericum de dilecto priuando illũ beneficio alibi sito: sed exequutio realis fit ab episcopo beneficij.Per quem textum dicit ibi Panor.ꝙ†ratione beneficij tenetur benefi- 15
ciatus respondere&obedire illi episcopo in cuius diœcesi habet beneficiũ,alleg.Innoc.in c.cum iamdudũ de præb.

Ex quibus concludo ꝙ concurrẽtibus prædictis, videlicet vno qui esset de genere Marchionum,qui in sua prouincia reputarentur maiores Ducibus, cũ alio de genere Ducum in Italia , vbi seruatur cõtrarium ad beneficium situm in Italia : certè tunc descendens de genere Ducum præferendus esset alteri ratione beneficij siti in Italia. Et idem in casu econuerso.

Hæc eadem dico procedere in nobilibus ex inferiori genere nobiliũ(de quibus in tertia parte)quãdo adinuicẽ 16
concurrunt,†vt magis nobiles præferantur minùs nobilibus secundum cõmunem reputationem. Et potest dari exẽplũ,vt si nobilis Venetus concurrat cum nobili Ragusino,qui &ipsi nobiles sunt,habẽtes dominiũ & suã rempublicam: certè si simul concurrant, Venetus erit præferendus Ragusino tanquã magis qualificatus secundum communem reputationem.Sicut enim nobilitas consistit in reputatione,vt superiùs dixi,& ponit Bar. in repetitione l.j.C. de digni. lib. xij. ita etiam maioritas nobilitatis.

Prætereà nobiles Veneti sunt nobiliores nobilibus Ragusinis ratione maioris administrationis & amplioris imperij,quod lõgè & latè terra mariq; protẽditur:cõsequentes sunt illis digniores, prout dicimus † de cardinalibus, 17
qui sunt digniores episcopis ratione maioris officij & administrationis,eò ꝙ præsunt gubernationi vniuersalis ecclesię,vt per Bar.in l.j.§.si quis in appellatione ff.de appel. Eodẽ respectu Archidiaconus maior estArchipresbytero propter maiorẽ administrationẽ,vt di.gl.in cap.delibera-

tione.in ver.electionis.de offi.leg.li.vj. Et idem dico in similibus exemplis maioris & minoris nobilitatis respectu nobilium ex inferiori genere, vt secundũ prædictas considerationes vnus præferatur alteri tanquam magis qualificatus, per istam regulã in hac sexta parte, dum dicit ibi, Inter omnes & singulos suprascriptos magis qualificati, &c. Et si in reputatione inter prædictos esset differentia, vt quia Veneti alicubi plus & minùs reputarẽtur nobiles quàm alij: tũc attenderẽ reputationẽ loci vel regionis vbi situm est beneficium ad quod cõcurritur per supradicta. Facit etiam bonus tex. & quod ibi plenè notat Bart. in l. Labeo.ff.de supel.leg.& in cap.ex literis.i. de spons. Vbi si
18 † verba sunt ambigua, intelliguntur secũdum cõmunem intelligentiam illius loci vbi prolata sunt. Ad idem melior tex.in l.precia rerum.ff.ad.l.falc.vbi dicitur quòd ex loco & tempore rerum præcia variantur, nec enim tantundem Romæ & in Hispania oleum æstimatur. Vnde à simili illi qui habẽtur pro multum nobilibus in aliquo loco, extra illum tanti non habentur: & ideo in hac diuersitate debet attendi reputatio illius loci & regionis vbi situm est beneficium, vt supra.

Dixi iam in hac prima conclusione quando nobilis de genere Ducũ cõcurrit cũ nobili de genere Marchionum vel Comitũ, quis eorũ alteri præferatur. Nũc dicendũ est quãdo nobiles de genere Ducũ concurrũt inter se: & de genere Marchionũ inter se, & similiter de genere Comitũ
19 inter se. Circa quæ facio secundam conclusionẽ, † ꝙ si filij Ducũ cõcurrũt inter se, magis qualificatus vel magis graduatus pręfertur alteri nõ ita qualificato vel non ita graduato. Ex qua cõclusiõe sequũtur infra scriptę illationes.

Prima est, quòd descendens de genere Ducũ & Marchionũ perfertur alteri descendenti de genere Ducum ac Comitũ, tanquã magis qualificatus. Quod sic probatur,
20 quia † quãdo cõcurrũt duo priuilegiati dispari priuilegio, tunc priuilegiũ potentius præponitur. l. verum. §.fi.cum l. seq.ff.de min.& in l.fi.§.fi.ff.ex quibus cau.ma.plenè ponit Bar.in auth. quas actiones, C.de sacrosan. eccle. refert & seq. Panor.in c.in pręsentia: de probat. Sed sic est quòd priuilegium primi est potentius, quia est cõpositum ex altero de duobus simplicibus, potentiori quàm sit alterum de duobus

uobus simplicibus secundi, cum cõmuniter Marchio-
es sint digniores comitibus, Ergo primus dicitur ma-
is qualificatus secundo, per istam literam.
Præterea † quãdo aliqua coniunguntur diuersa inter se 21
um suis diuersis qualitatibus permistim, tunc referenda
unt singula singulis, vt prob.tex.iunc.glo.not.in c.si quis
ecunia.in ver.laicis.lxxix.di. Vnde in proposito referen-
o qualitates singulas singulis, licèt prædicti in genere
ucum sint æquales, & ideo vnus aduersus alterum isto
espectu non vtatur aliquo priuilegio, concassatis tamen
riuilegiis paribus, iuxta l.assiduis. C.qui poti.in pig.hab.
ebent vti iure communi, vt ibi. Constat autem quòd de
ure communi est disparitas inter eos respectu aliarum
ualitatum: quia Marchio maior est comite. Regulariter
gitur primus reperitur magis qualificatus quàm secun-
us, consequenter est illi præferendus.
Secunda illatio, quòd si vnus est filius Comitis, alter
epos alterius comitis: primus præfertur secũdo: quia † di 22
itur magis nobilis, ex quo magis proximus stipiti à quo
ausatur nobilitas. Et hoc tenet dominus de Sotto, & be-
e, arg. §. aliã cũ gl.inst.de bo.pos.quę dicit quòd † dignio 23
es altiori loco sedere debent. Dicitur autẽ altior, qui est
roximior domino. Poterat allegare ad hoc bonum text.
n l.vnica, C.de præpos.labor.ibi, Immunitate digni sunt,
quos nostri lateris comitatus illustrat. Facit etiam quod
a simili dicunt Io.An. & Dom.in c.fi.de offi.leg.lib. vj. vbi
nter signa maioritatis respectu inferiorũ dignitatum in
cclesia, dicũt potissimã esse † sedere immediatè post epi- 24
copũ. Hinc dicit Bal.in l.decernimus.in iij.no.C.de sacro-
an.eccl. ꝙ primogenit⁹ regis sedet à dextris regis, ex quo
atur intelligi ꝙ cæteris est honoratior, per gl.ibi quæ di-
it, ꝙ ille qui sedet à manu dextera superioris, dicitur ma
is honorari sedente ad sinistrã. Et ista vidẽtur in vsu quo
diano. Per hæc potest dici ꝙ inter familiares Papæ ille di
atur dignior cęteris paribus, qui magis est propinquus
d latus Papæ. Et ideo † cubicularij secreti iudicãdi sunt di 25
niores aliis cubiculariis, per tex.in d.l.vnica.ibi, nostri la
eris comitatus illustrat. Hæc eadem dico procedere in
liis qualificatis inferioribus respectu aliorum consimilis
ualitatis, vt magis qualificati præferantur minùs quali-

ficatis. Ex quo nascitur.

26 Tertia illatio, ꝙ si vnus est nobilis † ex vtroq; parente, præfertur alteri nobili ex altero tantũ, arg. c. i. de treug. & pa. & in auth. post fratres. C. de leg. hær. Faciũt quæ latius deduxi supra in tertia parte regulæ. vers. sed q̃d si aliquis.

Quarta & vltima illatio respectu huius secundæ cõclusionis est, quòd inter nobiles ex eodem genere nobilium circumscripta cõmuni reputatione (de qua superiùs dixi)

27 dicerem de † iure illum dici magis nobilẽ, qui esset nobilis in loco nobiliori: quia habens dignitatẽ in loco nobiliori, præfertur alteri, licèt sit eiusdem nominis, vt per Inno.

28 in c. fraternitatem. fi. de dona. Vbi dicit † quòd dignior est canonicus ecclesiæ cathedralis, quàm canonicus alterius ecclesiæ, licèt in redditibus sint æquales. quod refert & seq. do. Fel. in rub. de ma. & obe. Et ex hoc posset argui ꝙ

29 † episcopus ciuitatis nobilioris esset dignior episcopo minoris ciuitatis. Quod vltimum non affirmo, propter tex. directè in cõtrarium in c. legimus. cum gl. in ver. eiusdem meriti. xciij. distin. Puto tamen quòd illatio sit vera, quia communiter sic seruatur quo ad nobiles, igitur, &c.

Tertia principalis conclusio quòd officiales sedis apostolicæ (de quibus in secunda parte) concurrẽtes inter se, siue sint eiusdem qualificationis, vt referẽdarius cum referendario: siue diuersæ, vt referẽdarius vel protonotarius de participantibus cũ Auditore Rotæ & similiter alij ibidem nominati. si concurrãt adinuicem, magis qualificati debent præferri minùs qualificatis per istam literã in sexta parte, ibi, Et similiter inter omnes & singulos suprascriptos magis qualificati, &c. Quæ verba intelliguntur siue cõcurrant inter se qualificati eadẽ qualificatione, siue diuersa, vt superiùs exẽplificaui. Sed istã maioritatẽ qualitatis non intelligo simpliciter ex ordine nominationis, vt primò nominati hoc ipso intelligãtur digniores sequentibus & magis qualificati, prout sæpius circa istã regulã in superioribus dixi, arg. l. nec enim ordo. ff. de sol. & gl. in c. j. de iur. cal. li. vj. cũ alijs de quibus supra: quia si id voluisset ita debere intelligi, expressisset. arg. c. ad audientiam. cum vulga. Consequenter hanc considerationem reliquit in dispositione priuilegiorum concessorum collegiis ipsorum officialium, quorum tenores sunt inspiciendi, & iuxta

ita illos iudicãdũ.c.porrò.& c. recepimus. de priuileg.
& de fid.instru.c.accepimus, & c.quoniam facti quæstio
e illis non visis: nec eorum tenoribus potest dari certa
doctrina,iux.tex.C.de transac.l xv.s. Vt responsum con-
gium accipere possis, insere pacti exemplum.
Verũ quia(vt audiui)singula collegia prædictorũ offi-
cialium habẽt priuilegia vberrima,& eiusdẽ penè teno-
r,videlicet quòd omnibus præferãtur, exceptis perso-
n dominorum cardinaliũ & familiariũ Papæ descripto
r n cũ clausulis derogatoriis:& ideo in hac varietate di
c ẽ illos officiales reputari magis qualificatos & cęteris
p eferẽdos,qui essent vtiliores reipublicę,& magis labo
r ẽt pro communi vtilitate,arg.l.ij. C.de off.magi.offic.
a ꝙ facit tex.optimus in authẽ. de referẽ.in prin. col.ij.
vi dicit imperator quòd omnibus opportunè prouiden
ẽm est,sed tantò magis iis qui nobis vtiliores constitu-
t ũnt.Hãc autẽ rationẽ coniicio ex mẽte Papæ,quæ col
l itur ex procœ.vt in prin.dixi.videlicet in recõpensatio-
e laborũ quos prædicti sustinẽt circa Papã & sedẽ apo-
s tolicã,prout innuunt illa verba in præfatione regulę po
ita.s.Iuxta personarũ cõditiones & merita.Certũ est au
e quòd ille qui magis laborat,magis meretur.d.l.nemo.
de officio. mag.offic.ibi, is gradus cæteros antecellat,
uẽ prolixior labor fecerit anteire. Et ideo iuxta laborẽ
õstituẽda est operario merces.Nec obstat quòd in Euã
elio legitur de operariis nouissima hora venientibus,
ui pares facti fuerunt illis qui venerant summo mane,
sustinuerãt põdus diei & æstus.Quia dico†quòd illud 30
m ysticè & in figura dictum est de populo Iudaico & Gẽ
i,ad denotandum mysterium fidei: vnde non est trahẽ
um necessariò in exemplum.c.ex parte de conuers.con
g.c.gaudemus. de diuor. & in c.nos si incompetenter.
er.Balaam.ij.q.vij.
Ex quibus infero†quòd Auditores Rotę,qui laborant 31
lus omnibus aliis in ministrãda iustitia toti mũdo,tan-
uã magis qualificati debẽt præferri aliis quibuscunq;,
xceptis psonis Cardinaliũ & familiariũ Papæ descripto
um,& fortè etiam nobilium, qui ponunt in prima par-
regulæ,non obstantę diligentia processus,receptione,
vel

vel creatiõe in Canonicos,& hoc in recompensationem laborum, quos pro vtilitate Reipublicæ cõtinuò patiun tur,nonobstantibus priuilegiis aliorũ officialium cũ qui busuis clausulis derogatoriis, per quæ non intelliguntur reuocata priuilegia auditorum concessa in remuneratio nem laborum excedentium labores aliorum,per ea quę singulariter & multũ egregiè scripsit Ludo.Ro. circa pri uilegia auditorũ,in consi.cccexxxvj.incip. Quod indultum Petri,&c.per totũ.vbi allegat nouẽ rationes , vt per eum.Post auditores in aliis officialibus idem dicerem, vt vtiliores & magis laborãtes circa Rẽpublicam & sedem apostolicam, tanquam magis qualificati cæteris, præferantur eadẽ ratione. Inter se autem si concurrunt qualificati eadẽ qualificatione, puta auditor cũ auditore, aut referendarius cũ referendario,tunc conquassatis priuilegiis hincinde ratione communis officij prouenientibus, iux.l.verũ.§.fina.ff.de mino.& l.assiduis.C.qui poti.ĩ pig. hab.debẽt artẽdi aliæ qualitates , vt alter alteri præferat scilicet magis graduatus minus graduato, & inter æqualiter graduatos prius graduati,vtvult regula in hac parte sexta.Põdero ista verba vltima in quibus dicitur , Quòd inter æquales graduatos præferatur ille q̃ est prius graduatus.Nã sic innuit à cõtrario,quòd inter nõ æqualiter graduatos nõ attẽditur prioritas graduationis,sed maioritas gradus.Itaq; doctor in vtroq; iure præfertur doctori in altero iuriũ etiã prius graduato.Ad quod fa.bo.glo in c.Isidorus.xvj.di. dicens quòd non attẽditur prioritas tẽporis,sed maioritas authoritatis,perquã glo.di.Domi in c.Episcop.xvij.dist.quòd si vnus Canonicus est maior altero scientia,vel nobilitate vitę,pręcedet alium etiam prius receptũ.Ergo eadẽ rationedoctor magis graduat debet pręcedere min⁹ graduatũ, quanuis ille minus graduatus fuerit prius graduatus.Cæteris autẽ paribus debẽt attendi ea quæ ponũtur in octaua parte regulæ,qu nũc expedio:videlicet vt præsentes in curia, qui eam pe sex menses ante vacationẽ beneficiorũ sequuti fuerin absentibus ab eadẽ etiam graduatis extra studiũ generale pariformiter præferantur : & sic præsentes in curi præ feruntur absentibus,propter labores quos sustinen curiales,& varias ærumnas.Ad q̃ bene facit dictũ Bal.i

rub

rubr.de offi.proco.vbi dicit quòd dignior est Cardinalis, qui est præsens in curia,quàm qui est extra curiam, arg. l.i.C.de præpos.labo.lib.xij.

Hinc est quod quando Cardinalis est absens,nō gaudet prærogatiua regulæ super præstādo cōsensu in beneficiis quæ impetrātur per obitū suorum familiariū:quamuis etiā tunc requiratur expressio nominis & tituli ipsius Cardinalis, quasi illud sit datū ꝓ forma in impetratione,ex quo regula habet decretum irritans,iux.doctri. Bal.ī l.i.ff.de lib.& post.&ideo nullo pacto omitti potest. c.dilecto.& ibi do.Ant.Imo.& Abb.de præbend.Bar.in l. de his.ff.de transac.& ita teneo,licèt aliqui contrà.

Quando autē concurrunt præsentes inter se,vel absentes inter se:tunc non beneficiati beneficia obtinentibus præferuntur:quod est summè æquum,& iuri consonum vt patet in c.cum adeò.& c.postulasti.de rescript.& in c. cum secundum.de præbend.cum similibus.

Et est sciēdū quòd omnia quæ in hac parte octaua dicunt,debēt intelligi cęteris parib⁹, vt dicit litera.Quę verba iudicio meo hoc īportāt,vt si qualificati eadē qualificatiōe, puta duo filij Ducū cōcurrāt inter se,vel duo nobiles ex īferiorinobiliū genere inter se:aut duo graduati in studio vniuersali, qui sint pares in gradu & in tēpore graduatiōis inter se, & sic omnia sint paria quo ad qualitates & grad⁹,& etiā paritatē datę:tūc ꝑmissis existentib⁹ paribus,præsentes præferūtur absentibus , & inter præsentes non beneficiati beneficiatis. Similiter inter absentes adinuicē concurrentes non beneficiati beneficiatis, etiam diligentioribus in processu,vel receptis au creatis in canonicos,vt denotat illud verbū , Pariformiter,quod est repetitiuū qualitatū in secunda parte regulę positarū iux.glo.in c. cupientes.§.insuper.de elec li. vj.Constat autem quòd nominati in secunda parte regulę tollunt aliis inferioribus diligentiā processus,receptionē, & creationē in canonicū.Et similiter nominati in sequētibus cellulis tollūt posterius nominatis,vt denotāt verba repetitiua,similiter,pariformiter,posita in fine cuiuslibet cellulæ.Vndę cum verbum,pariformiter,de quo in ista parte, importet in præcedentibus cellulis , vt tollatur diligentia processus & aliæ prærogatiuæ iuris communis:ergo

sequitur

sequitur quòd idẽ debet importare quo ad hic nominatos, per illud vulgare, quòd præcedentia declarãt sequẽtia.l. si seruus plurium.§.fina.ff.de leg.i.aliàs vnũ & idem verbum diuersimodã haberet significationem, quod videtur absurdũ, maximè quãdo apponitur in eadẽ dispositione & eadẽ lege. argu.l.iij.§. filius.ff.de libe.& posthu. vbi probatur quòd clausula posita inter plura capitula, siue ponatur ante omnia, siue post omnia, refertur ad omnia. Multo fortius quando repetitur in fine cuiuslibet capituli, debet idem significare, & eũdem effectum importare: ne vna & eadem res diuerso iure censeatur. l. cum qui ædes.ff.de.vsuc.c.cognouimus.xij.q.ij.

Et hunc intellectũ puto esse verissimũ, licèt contrariũ dicat dominus de Sotto, & minus bene, iudicio meo. Nõ obstat sua ratio, dum arguit ab absurdo dicens, Si familiaris Papę post assumptionẽ ad familiaritatem veniens, non tollit diligentiam processus graduato extra vniuersitatẽ, sed inter eos simul concurrentes debet seruari ius cõmune, vt vult ista regula in quinta parte, quãto minus solũmodo præsens in curia nõ familiaris Papæ, sed aliàs fortè stabularius vnius curialis, nõ debet posse tollere tali graduato diligentiã ꝓcessus? Sed salua pace, quia si est stabularius, iã nõ est ita qualificatus sicut alius: & sic cætera nõ sunt paria, vt vult regula in ista parte, perdit enim prærogatiuã sui gradus licèt aliàs sit graduatus ex quo exercet officiũ ita vile, argum.tex.in c. fi. de vit.& honesta.cler.iunc.clemen.prima, eodem titu. Et ideo vt euitetur absurdũ quod ipse adducit, oportet intelligere quòd præsens in curia ita demum tollat diligentiam processus absenti, quando ambo sunt graduati, vel aliàs habent pares qualitates: tunc cæteris existentibus paribus præsens tollit diligentiam processus absenti.

Et hoc apertissimè declarauit modernus pontifex Iulius ij. dum in sua regula prærogatiuarum noluit quẽcunque præsentẽ in curia debere præferri absenti graduato, etiã extra vniuersitatem: sed ita demum, si præsentes in curia ad minus in artibus magistri, vel in aliqua alia facultate baccalarij, seu de nobili genere procreati extiterint.

Ista sunt verba formalia modernæ regulæ, quæ cum mysterio fuerunt apposita ad declarandam mentem aliorum

um Pontificum præcedentium. Et fuit optimè factum, t vnde ius prodiit, interpretatio quoq; procedat. c. inter lia de sentem. excom. Lex enim debet esse clara. c. erit utem. iiij. distin.

Hæc quo ad tertiam conclusionem principalem dicta ufficiant. Alias tres conclusiones, & sic sunt sex, posui su ra circa tertiam partem regulæ, in ver. concludo ergo & x præmissis, &c.

Nobilis inferior an præferatur graduato.

SVMMARIVM.

An nobilis ex inferiore nobilium genere, præferatur theologo, vel doctori iurium.

2 *Naturalis qualitas inspicitur, & accidentali præfertur.*

3 *Magis est meum, quod per meam virtutem acquiro, quàm illud quod per antecessores habeo.*

4 *Vniuersalis ecclesia, viris indiget literatis.*

5 *Consuetudo de non recipiendo quempiam in Canonicum, nisi nobilem, non valet.*

6 *Nobilis moribus, præfertur nobili ex genere tantùm.*

7 *Verbum, sublimes, respicit magnos nobiles, non inferiores.*

VNde facio septimã conclusionem. Sed quia est disputabilis ad vtramq; partem, pono eam per modum dubij, videlicet, † Vtrum si nobilis ex 1 inferiore nobilium generre nõ graduatus cõcurrat cum magistro in theologia, vel graduato in vtroque vel altero iurium in studio generali, qui non sit nobilis ex genere, quis horum præferatur? Et certè (vt prædixi) dubium est disputabile: quia omnes prædicti ponũtur in eadem cellula: vnde videndum est quis eorum de iure censeatur dignior, & magis qualificatus.

Et primò pro nobilibus facit argumentum ab ordine literæ. Nam in ista reg. & in c. de multa. ad fi. de præben. præmittuntur nobiles.

Secundò, ad idem facit ratio: quia quando † concur- 2 rit

rit qualitas naturalis & accidentalis, inspicitur & præfertur naturalis.l.qui habet.ff.de tutel.Sed nobilitas potest dici qualitas naturalis, scientia verò accidentalis iux glo.in cap.si forrè.de elec.lib.vj.igitur,&c.

Sed pro graduatis fa.glo. elegans in l.si quid in bello.
3 in ver.erat.ff.de capt.& postl.re. quæ dicit ꝙ † magis est meum quod per meam virtutem & probitatem acquiro, quàm illud quod per antecessores habeo. Et Phalaris in quadam sua epistola sic inquit,Ego solam virtutem nobilitatem scio,cætera omnia fortunam. Fieri enim posset, vt ex ignobilibus parentibus quis efficiatur clarus, & ex claris ignobilis.Pro hac parte facit tex.in c. cum ex eod.
4 de elect.lib.vj.vbi dicitur†quòd vniuersalis ecclesia viris literatis permaximè noscitur indigere, similiter dicit tex. in c.venerabilis.de præben. quòd vix ad culmina dignitatum,nedum ad præbendas viri eminentis scientiæ valent
5 reperiri.Et ibi etiam reprobatur † consuetudo vel statutum disponens quem non admitti in canonicum alicuius ecclesiæ nisi sit nobilis. Et ita illum textum notat ad hoc Rom.consi.cccxxvij. incip. Istæ sunt rationes.

Tandem pro veritate inclinarem in istam partem per elegans dictum Cy. qui videtur decidere hanc quæstionem in l.prouidendum C.de postu.vbi dicit†quòd nobi-
6 lis moribus & scientia, præferendus est nobili ex genere tantùm:quia ille nobilitatem exquirit à se,alius verò pollet nobilitate suorum.Sed si quis esset nobilis moribus & genere, tunc est præferendus ei qui nobilis est moribus tantum,quia duplex decus fulget in eo,& suum propriũ & suorum.Hoc dictum Cy.refert & seq. Panor.in c.j.de dona.allegando pro eo bonum tex.in c.nunquam.de vitiis.lvj.dist.

Et tenendo hanc partem posset respõderi ad c.de multa.supra pro nobilibus inductum, videlicet quòd loquitur de magnis nobilibus, de quibus in principio huius regulæ. Et hoc denotat illud†verbum, Sublimes per-
7 sonas,quod propriè respicit magnos nobiles, non inferiores.

Sed hanc conclusionem limito,vt non procedat quando nobilis nõ graduatus esset præsens in curia,quia tũc præfertur absenti graduato extra vniuersitatem, vt vult

egula Iulij, dũ dicit, Seu de nobili genere procreati exterint. sed non præfertur graduato in studio generali er vniuersitatẽ: nec tollit illi diligentiam processus vel eceptionem in canonicum, aut creationem: quia regula 1 ista parte octaua (quæ vult præsentem præferri debe- : absenti, non obstante diligentia processus, secundum ntellectum quem superius tenui) loquitur quando abens est graduatus extra vniuersitatem. Secus ergo quão in vniuersitate, arguendo à contrario sensu, quod arumentum est validissimum in iure. l.j. §. huius rei.ff.de fficio eius.cum vulgaribus.

Graduatus in omnibus artibus an præferatur Doctori.

SVMMARIVM.

1 *Habens plures gradus, quorum per se nullus sufficit ad aliũ præcedendum, non præcedit illum virtute omnium ipsorum.*

2 *Duæ probationes singulariter de se imperfecta, non inducunt plenam probationem, vt vincatur vna de se plena & perfecta.*

3 *Regula exorbitans non est extendenda extra suos terminos, in quibus præcisè loquitur.*

4 *Per curam & consilia Cardinalium Respublica Christiana regitur & expeditur.*

Ctaua conclusio. Quòd si quis habet omnes istos gradus, videlicet quòd sit baccalarius formatus in theologia, & licentiatus in iure ciuili cum rigore examinis, item magister in artibus, talis non præfertur decretorum doctori, & multo minus in vtroque iure graduato in studio, generali: quia † habens plures 1 gradus (quorum nullus per se sufficit ad præcedendum alium) non pręcedit illum virtute omniũ ipsorum, vt ele-

ganter prob.Roma.consi.cccxxxij.incip. Quo ad primũ. per l.spadonem.§.qui iura multa.ff.de excus.tuto.qui est optimus tex.per quẽ dicit Ægidius conclus.ccccc. incip.
2 Quòd duo.†duas probationes singulariter de per se imperfectas non inducere plenam probationẽ, vt vincatur vna de se plena & perfecta.Vnde cum singuli prædictorũ graduũ nõ sufficiant de per se contra doctorẽ decretorũ, vt innuit ista regula cõiungendo tertiam & quartã cellulam.prout in eis dixi:igitur nec omnes simul iuncti debent sufficere contra talem doctorem & graduatum.

Nona.Si concurrat familiaris Papæ cum vno de duodecim familiaribus singulorũ Cardinalium,& ambo sint pares in data & fulminatione processus,ac in cæteris æquales,præfertur familiaris Papę per istam regulã in septima parte. Quã intelligo de familiaribus Papę. etiam post eius assumptionẽ in familiaritate receptis,ex quo regula generaliter & indistinctè loquitur c. si Romanorũ. xix.distin. & in l.j.§.generaliter.ff.de leg.præstan.Et pondero quia non dicitur in hac parte , Pariformiter præferantur,sed ceteris paribus præferantur.Per quod datur intelligi q huiusmodi familiares Papę non præferuntur prædictis duodecim familiaribus Cardinalium diligentioribus in ꝓcessu,vel receptis,aut creatis in canonicos. Quod suadet ratio,vt quanto minus fieri potest, lędatur
3 ius commune per istam regulã,quæ est†exorbitans,&nõ extendenda extra suos terminos,in quibus pręcisè loquitur. ca.j. de fil.presby.lib.vj. quod enim nõ mutatur,&c. l.sancimus.C.de testa.l.præcipimus.C.de appella.

Decima & vltima conclusio:Familiares continui cõmensales Papæ descripti in cancellaria apostolica,omnibus in hac regula enumeratis præferuntur,exceptis pauperibus expectantibus(vt in superioribus dixi)& etiã per
4 sonis dominorum cardinaliũ,per† quorum curam & cõsilia Resp.Christiana regitur & expeditur, vt dicit Oldr. consi.ccxj.incip.Ad propositum.Verum quia instat principium studii,& vrgent lectiones ordinariæ, receptui canam.Laus Deo,& beatæ virgini, ac diuo Hieronymo cõterraneo meo.Amen.

Explicit tractatus super Literis Gratiæ.

EIVS

EIVSDEM IOANNIS STAPHYLAEI TRACTATVS, DE signatura Iustitiæ & rescriptis apostolicis in forma breuis.

*

SVMMARIVM.

Literæ de iustitia sunt aut commißiones, aut breuia, aut rescripta.

2 *Sub appellatione rescriptorum omnes literæ de iustitia comprehenduntur.*

3 *Literæ de iustitia fiunt, & expediuntur per diuersos super diuersis materiis & vario stilo.*

4 *Commißiones conceduntur per papam in publico consistorio.*

5 *Papa committit signaturam Cardinali, quo ad commißiones quas signat, ad maiorem partem referendariorum.*

6 *Auditores Rotæ habent iurisdictionem delegatam in diffiniendo,*

7 *In curia Romana nullus habet iurisdictionem nisi Papa.*

8 *Vt quis dicatur habere iurisdictionem ordinariam, oportet quòd respectu territorij habeat administrationem.*

9 *Pronuntiationi papæ standum est.*

10 *Commißiones conceduntur per solam signaturam, & non registrantur.*

11 *Falsitas in literis de iustitia non præsumitur, sicut in literis de gratia.*

In re modica non præsumitur, quòd dolosè agatur.

12 *Sumptum de registro supplicationum signaturarum, non facit fidem in iudicio.*

BSOLVTO tractatu Literarum Gratiæ, dicendum est de literis Iustitiæ, quarũ summa diuisio hæc est, † Quia aut sunt commissiones, aut breuia, aut rescripta: licèt 1
hæc omnia largè sumpto vocabulo sub†appellatione rescriptorum cõprehendatur: quia ius & iustitiã cõcernũt. l. falso. C. de diuer. rescr. ibi, ad iꝰ rescribũtur & in c. causam quæ. de resc. Propriè tñ & strictè inter se 2

3 differunt,quia fiunt & expediuntur † per diuersos super diuersis materiis sub diuersa forma & varia, ideo diuersis nominibus nũcupantur,iux.l.si idẽ.C. de codicillis & quod not.Abb.Panor.in cap.quoniam contra falsam. in notab.de probat.

4 Commissiones nãque † conceduntur aliquando per papã in consistorio publico,& proponuntur per aduocatos cõsistoriales,vt omnes palã & publicè videant summũ Pontificẽ facere iustitiam cum æquitate.c.j.de offic. deleg.iuncto cap.forus.de verb.signifi. Sed vt plurimum
5 propter multiplices occupationes † committit istã signaturã alicui cardinali,qui videt commissiones cũ referendariis,& signat ad maiorẽ partẽ ipsorum, vel committit alicui episcopo ad partem,vt patet per experientiã,& ponit glo.in regu.xxv.Prædictarum commissionum subiecta materia sunt causæ inceptæ vel incipiendæ in Romana curia:& diriguntur auditoribus Rotæ pro maiori par
6 te.Et † ideo dicuntur habere iurisdictionem delegatã in diffiniendo,vt dicit glo.in clemen. auditor. de rescrip. & ponit Spec.in tit.iij.§.j.post principium. Diriguntur etiã Episcopis & aliis prælatis in Romana curia commoran-
7 tibus,† quia ibi nullus habet ordinariã iurisdictionẽ, nisi Papa,vt not.Archid.in c.experientię.xj.q.j. Facit quod legitur & notatur in cle.ne Romani.de electio. licèt aliqui dicant auditorẽ Cameræ & auditorem contradictarũ habere ordinariam.Ista tamen consistunt plus in facto quã in iure,vt dicit Cardina.in d.clemen.auditor. subiiciẽs ꝙ si aliud non appareat in dubio, vera est opinio Archi. ꝙ
8 omnes habent delegatam, quia † non habent certam administrationem respectu territorij , quod requiritur ad hoc vt quis dicatur habere ordinariam,iux.not.in c.cum cõtingat.de for.competen.sed deputantur personis, arg. c.penul.de in integ.restit.Et ita pronunciauit Bonifacius
9 Papa,vt refert Io.And.in loco superiùs allegato.† Cui pronunciationi standum est. c. in causis.de re iudic. Omnes ergo in Romana curia existentes iudicãt aut ex generali delegatione Papæ,vt dicit Specu.in tit.j.§.j.in versicu.sed nunquid.in fi.aut ex specialibus& particularibus commissionibus,de quibus modo loquimur.

10 Conceduntur autem huiusmodi commissiones † per solam

sam & simplicem signaturam absque alia expeditione
bullarũ,& secundum ipsarum tenores & formas iudices
iudicant,vt vult regula xxv. Facit quod not.gloss.in c.in-
stitutionis. xxv. quæst.ij. & per docto. in prœemio sexti.
nec registringãtur prout supplicationes:† quia cũ illę cõ 11
tineant iustitiã,istæ verò gratiã:non præsumitur ita falsi-
tas in illis,sicut in istis.c.penultim. de crimi.falsi. sicut nõ
præsumitur quòd in re modica dolosè agatur.l.si oleum.
§i.cũ.l.seq.ff.de dolo.fa.c.ex literis.de fid. instr.Et ex his
colligitur causa quare† sumptum de registro supplicatio 12
ni signatarũ,non facit fidem in iudicio, vt dicũt domini
de Rota.decis.dcxxj. incip. Nota sumptum. in antiquis.
Sed in commissionibus aliud seruatur, vt patet ex præ-
missis.

De signatura literarum iustitiæ.

SVMMARIVM.

De variis modis signatura in commissionibus.
Plura sunt negocia, quàm vocabula.
An omnia petita in commissione intelligantur concessa, si nõ sunt cancellata.
Ad procedendum summariè specialis requiritur commissio.
Sub verbo summariè, veniunt verba de plano sine strepitu & figura iudicij.
Vicecancellarius, in potestate cum papa olim concurrebat.
Eius est interpretari, cuius est condere.
Vice cancellarius per se vel suum regentem de mandato papæ commissiones signat.
Non præcedente petitione, certa non potest ferri sententia.

Icendum est modo† de stilo & forma signa- 1
turę,quę fit variis modis in huiusmodi cõ-
missionibus secundum varietatem & di-
uersitatem casuum & materiarum occur-
rentium. Et est mare magnum & cam-
pus latissimus ad currendum. Et quia complecti om-
nia esset nimis arduum, & mihi difficile, † cum plu- 2
ra sint negocia quàm vocabula.l.iiij.ff.de præscript. (sem
per enim natura nouas cupit edere formas, vt dicit text.

in l.ij.§.sed quia. C.de vete.iu.enuclea.)ideo ex multis penè infinitis aliquas formas & nonnulla exempla subiiciã.
3 Sed priùs præmittendum est vnum generale, videlicet, † Quòd licèt omnia petita in commissione intelligantur cõcessa,si non sunt cãcellata(vt di.Rota deci. ccclxxxviij. incipien. Nota quòd si petatur.in antiquis & lxxvij.in nouis.per ca olim de rescrip.)sunt tamen quædam quæ debent specialiter & expressè concedi in signatura, vtputa si in commissione petitur quòd procedatur in causa simpliciter & de plano sola facti veritate inspecta, &c. Licèt prædicta verba non sint cancellata,nec aliquod eorum, si signatura tantùm habeat,audiat talis,& iustitiam faciat: auditor vigore talis commissionis non potest procedere summariè,&c. prout fuit petitum : quia hoc non videtur commissum,imò neglectum. Si enim Papa voluisset hoc, expressisset.c.ad audientiam.de decimis. Ita formaliter dicit Rota decis.ccclxxxix. incipien. Nota quòd si in com-
4 missione.in antiquis.Præterea requiritur † expressio & specialis commissio de mandato Papæ ad procedendũ summariè,vt est tex.in cle.sæpe.de verb.sign.in princ.ibi,committimus,& procedi mandamus,&c.Et ideo ad hoc vt intelligatur concessus summarius processus, debet signatura dicere, Audiat talis, & procedat summariè, &c. quia
5 tunc sub illo verbo,&c.† veniunt omnia alia in cõmissione non cancellata,videlicet de plano, sine strepitu & figura iudicij,quæ tamen sunt diuersa, & vnum sine alio sæpe ponitur & committitur,vt notat Ioan. And.in d.cle.sæpe. & ita attestantur domini de Rota in decis.præalleg.& alia in nouis.cccl viij.incipien.Si cõmissione,&c.Idem ponunt in antiquis decisio.dcclxxxviij.incip.sciendum est. vbi dicunt quòd ita declarauit semel vicecancellarius. Et loquitur secundum illa tempora,quando vicecancellarius po-
6 terat de mero iure declarare dubia iuris: † nam concurrebat cum Papa in potestate,vt ponit Cardi.in clem.Romani. de electio. Hodie habet potestatem restrictam & limitatam per certas regulas,& benè,vt sit vnum caput & non plura in vno corpore,tanquam monstrum. c. in apibus.vij.q.j.iunc c.quoniam in plerisque.de offic. ordi. Et ideo quando occurrit aliquod dubium iuris , vt in casu
7 præmisso , recurritur ad Papam pro declaratione, † quia eius

ei : est interpretari, cuius est condere. c. inter alia. de sententia excommuni.

Pro commissionibus † autem simplicibus recurritur ad vicecancellarium, qui per se vel per suum regentem cancellariæ signat, De mandato domini nostri Papæ, &c. Redeundo ad propositũ, quando signatura dicit quòd procedatur summariè, &c. qui termini sunt seruandi in beneficialibus vel prophanis: Item quãdo dicit q̃ procedatur sola facti veritate inspecta, vel terminis non seruatis: Item quando conceditur vtrumque copulatiuè, quomodo & qualiter sit procedendum, declarat magistraliter decis. Rot. xxxiij. incipiens, quando committitur. in nouis. 8

Vnum non omitto pro complemento huiusmodi signaturæ, quòd vbi petitur summariè procedi in causa ma..a, & datur quòd summariè, tunc solet addi quòd articuli sint loco libelli. Nam aliàs † non præcedente petitione non posset ferri certa sententia prout requiritur §. curare. instit. de act. & l. hæc sententia, C. de senten. quæ sine cer. quant. Et ideo tali casu articuli duplici funguntur officio: tenent enim locum petitionis, & locum facti probandi, secundum Oldr. in q. ccxxiij. & ponit additio ad Rotam decis. xxxiij. in nouis. 6

De gratia Apostolica ante literarum confectionem.

SVMMARIVM.

Si petatur posse experiri literis non confectis, quomodo signatura extendatur.

Gratia apostolica ante literarum confectionem dicitur res informis & imperfecta.

Gratia dicitur perfecta quando in mundum reducitur.

Literæ dicuntur expeditæ, quando sunt plumbatæ.

Ex sola impetratione commissionis, non dicitur reus vexari.

Vexatio & molestatio incipit à citatione.

Fatigatio ponderatur quo ad expensarum refartionem.

Cautela, vt quis possit experiri literis non confectis ferè vsque ad sententiam.

9 *Commißiones sunt communes actori & reo.*
10 *Ex literis non expeditis quare sit inuentum quòd nō poßit expediri.*
11 *Sumptum bullarum de registro, facit fidem in iudicio.*
12 *Litis pendētia inducitur de iure post citationem exequutam.*
13 *Si actor moritur post decretam citationem, habet locum regula de subrogandis.*
14 *In priuilegiis pendente lite impetratis fiat de ea lite mentio, aliàs sunt nullius vtilitatis.*
15 *Per solum decretum citationis inducitur litis pendentia quo ad praiudicium impetrantis.*
16 *Non datur commißio literis non confectis super duobus beneficiis, nisi contra vnum.*

His ita generaliter cognitis, deueniendum est ad particularia, quia (vt in superioribus dixi in simili proposito.) tunc veriores efficiuntur sermones nostri, cum ad indiuidua descendimus, secundum Philosophum.

1 In primis igitur sciendum est quòd † petens posse experiri literis non confectis, debet apponere in commissione istam clausulam, videlicet, Quas tamen intra terminum ad articulandū expedire paratus est. Aliàs debet istud addi in signatura. Quod fit propter regulā cancellariæ, quæ cassat commissiones fiendas super beneficiis cōcessis per gratiam apostolicam, de quibus non sunt literæ apostolicæ confectæ, cassat etiam processus desuper habendos. Quæ regula habet in se æquitatē, quia (vt supra dixi alio proposito ex mente Rotæ decis. dcxxj. in antiquis) sumptum de registro supplicationum signatarum nō facit fi-
2 dem in iudicio. Gratia † enim apostolica ante confectionem literarum dicitur quædam res informis & imperfecta, quę postea in cōfectione literarū formaliter ponitur, & ad suum esse perfectum per adiectionem clausularum necessariarū reducitur, vt di. formal. Rota decis. cçcclviij. incip. Circa secundum. in nouis. Et ideo dicit Oldra. consi. ccxxvij. & Bald. in cap. i. in ij. col. per quos fiat inuestitura.
3 quòd quælibet † gratia Papæ non dicitur perfecta, nisi reducatur in mundum per confectionem literarum, argumen l. contractus. C. de fid. instrumen. Curia tamen tenet
† literas

†literas dici expeditas, quando sunt plumbatæ. Ad quod 4
bene fa.tex.in c.licèt.de crimi.fal.& quod ponit Domi.ex
mente Lap.in c.si cui.de præben.lib.vj.

Derogatur igitur prædictæ regulæ per talem signaturam modificatam, vt suprà. Nam datur commissio literis non confectis, & valet dummodo in termino ad articulandum literas expediat, nec pro hoc fit præiudicium reo: †
quia ex sola impetratione cõmissionis non dicitur vexari 5
seu molestari, iux.gl.not.in cle.j.in ver.vexare.de rescrip.& prob.in c.cæterũ.§.verùm eod.tit.in antiquis. vbi ille qui prohibetur impetrare iudicem sub pœna, si solũmodo impetrat, non ponitur, nisi sequatur vexatio. Et licèt prædictum terminum ad articulandũ præcedãt tres alij termini, videlicet ad dicendum contra cõmissionem, item ad libellandum, libellarique videndum, item ad iurandum, iurarique videndum de calumnia & veritate dicenda (Ex quibus potest contingere† vexatio & molestatio rei quæ
incipit à citatione sec.Imol.in dicta clem.i.ad fin.& ponit 6
dominus Fel.in c.ex tenore.in i.col. de rescrip. facit quod notat Bar.in l.ampliùs nõ peti.ff.rem.rat.ha. & Bal. in l.j. C.de nundi.) Nihilominus toleratur talis signatura, quia potest esse quòd impetrans cõmissionẽ faciat citari reum & quòd insuper seruet prædicto tres terminos: & tamen reus nullas expensas patietur, vt quia est præsens in curia vel si sit absens fortè citatus non comparebit. Et sic non potest prætẽdere aliquod interesse, cum nihil interim expendat, facit bonus tex.in c.dispendia, de rescrip.li.vj. Vbi ponderatur fatigatio† solùm quo ad expẽsarum resartio-
nem: secundum Ioan. And.& Dom.ibi.ad idem text.in di- 7
cto ca.cæterum.§.verum.vbi põderatur quòd ille coegit reum laborare. Et sic ponderatur fatigatio rei quo ad expẽsas. Quibus cessantibus cessat vexatio, fatigatio, & molestia, prout verba ipsa sonant. Pone enim quòd impetrãs in termino ad articulãdum non expediat literas, & quòd reus est præsens in curia, vel si est absens, non comparuit (vt dixi) certè non dicetur vexatus vel fatigatus in aliquo: nec potest prætẽdere aliquod interesse etiam quo ad hoc vt suum beneficium non efficiatur litigiosum respectu regulæ de subrogandis: quia cautũ est sibi per vnã clausulã quæ apponitur in tali commissione, vt inferiùs dicam.

Aduertendum tamē est, quia cauti procuratores solēt
8 per indirectum extorquere commissiones† vt possint experiri literis non confectis, & illas non expedire quasi ad vltimum ferè vsque ad sententiā exclusiuè: formāt enim cōmissionem quo ad istum effectū sub hac forma, Constitutionibus & ordinationibus apostolicis regulisq; cancellariæ apostolicæ sanctitatis vestræ, illa præsertim, qua inter cætera voluit, quòd causarum commissiones & inde sequuta literis apostolicis super concessis gratiis non confectis nullius sint roboris vel momenti, cui specialiter & expressè placeat derogare, dummodo præfatus. N. literas apostolicas super huiusmodi concessionis gratia expediri fecerit, antequam ipse terminum ad articulandum in huiusmodi causa obseruet. Stante ista commissione & ea signata, faciunt citare reum, seruatoq; termino ad dicendū contra cōmissionem, nihil aliud curāt facere, ad effectum vt non cogantur expedire literas in termino ad articulandum, quem actor seruare nō curat: & dato ꝙ reus citatus prosequatur litem, & instet in obseruatione terminorum, quod facere potest in vim cōmissionis obtentæ per acto-
9 rem, quia† cōmissiones sunt cōmunes, ita quòd reus potest vti rescripto impetrato etiā cum clausula prꝫiudiciali per actorem, & econuerso. c. i. & ij. de mut. petit. not. Inno. in c, ex conquestione. de restit. spol. & domini de Rota decis. ccccij. incip. Si actor. in nouis. nihilominus non excluditur actor quin post terminum ad articulandum tētum & seruatum per reum, possit ipse literas expedire: & processus interim factus valet: quia comissio arctat illum ad expediendas literas circa terminum ad articulandū seruandum per ipsum actorem (vt supra in forma) & non curat de termino ad articulandum seruato vel seruādo per reum, quia verba ita sonant, à quibus non est recedēdum. l. non aliter. ff. de leg. iij. cum vulg.

Sed quāuis ista cautela seruetur à multis, nihilominus
10 est contra mentē prædictæ regulæ, †quæ facta est ad obuiandum fraudibus impetrantium, qui habentes solā signaturam molestant possessores, vt laboribus & sumptibus fatigati cōpellantur vel cōponere, vel cedere iuri suo, vt in simili dicit tex. in c. fi. de rescri. & sic manifestè fit per hoc fraus legi & præfatæ regulæ: quia amplexātes verba

illius

illius faciunt contra eius mentem, & voluntatem statuē tis, vt dicit tex. in l. non dubium. C. de legi. Aliàs inuenta esset via ad subuertendum prædictam regulam: & videretur imposita verbis, & non rebus, vt dicit in simili tex. in c. commissa. de elec. lib. vj. Præterea huiusmodi impetrationes & cōmissiones beneficiorū contra possessores sæpius fiunt in fraudem & cū malitia, vt superiùs dixi. Et ideo malitiis hominum nō est indulgendū. l. in fundo. ff. de rei vēd. c. sedes. de rescrip. cū aliis cōmunibus ad hoc.

Vtrum autē dicatur satisfactum huiusmodi signaturę, si actor in termino ad articulandū, vel intra ipsum terminum producat sumptū bullæ, & non ipsam bullam? Certè dicendum est quòd sic, † quia sumptum de registro li- 11
terarum apostolicarum bullatarum, facit fidem in iudicio. Et ita tenet & seruat curia Romana, prout attestatur Rota Decis. dcxxj. incipiō. Nota sumptū. in antiquis.

Insuper in eadem cōmissione super dicta materia apponitur alia clausula, videlicet, quòd interim beneficium ipsum etiā quo ad effectū regulæ de subrogandis minimè censeatur litigiosum: aliàs non datur cōmissio literis nō cōfectis posse experiri: nisi cū prędicta clausula, Quòd beneficium interim nō sit litigiosum etiam quo ad prædictam regulā. Et est notandū quod cum mysterio apponitur dictio implicatiua. etiā, ante verbū quo ad, &c. propter multiplices alios effectus rei litigiosæ, prout de iure. & per glo. in c. i. de alien. iudi. muta causa fac. & p doc. in c. iij. vt lit. pen. & ideo potest possessor interim possessionē beneficij liberè in aliū transferre, nec reuocabitur per modū attenti, quia cessat tūc viciū litigiosi, propter quod id aliàs. fieri prohibetur, vt ponit dec. Rotę lv. in nouis.

Ista ergo clausula apponitur ad tollēdas fraudes impetrantiū beneficia per alios possessa, qui nullo vel non ita bono iure suffulti vidētes possessorem beneficij valde senem, vel aliàs verisimiliter de proximo moriturū, introducūt litem super illius beneficio, vt gaudeant beneficio regulæ de subrogandis Facit ad similē malitiā tex. in c. si na de renunc. lib. vj. Vnde prouidetur huic morbo per dictam clausulā, propter quā interim nō intelligitur inducta litis pēdentia, † licèt aliàs de iure inducat post citatio 12
nem

tionem exequutã, iuxta tex.& glo. in clemen.fina.vt lite penden.quam pro notabili allegat Abbas Panor.in c.gra tum.de offi.deleg.Sed poteſt Romanus pontifex ex cau ſa(quam prædixi)per ſuam ſignaturam limitare in certo caſu diſpoſitionem iuris communis. arg. c. inter alia. de ſenten.excom.cum ſimilibus.

Dico tamen quòd lis dicitur interim pendere quo ad præiudiciũ actoris taliter impetrãtis quo ad tria,de qui-
13 bus in præſentiarum recolo.Et primò,†quia ſi ipſe more retur ante terminũ ad articulãdũ, dummodo poſt decre tam citationem contra reum poſſeſſorem,certè haberet locũ regula de ſubrogandis in fauorẽ poſſeſſoris,arg.eo rũ quæ dicit Ægidius cõcluſi. ccclxxx.quæ incipit.Si fa-ciẽs cõmitti.quòd faciens cauſam cõmitti contra poſſe-ſorem, & obtinens creationẽ ad partes,ſi ante illius exe quutionẽ ſpoliet aduerſarium,reuocabitur per modũ at tentati,quia clem.ij.vt lit.penden.habet locũ etiã in acto re ante exequutionem citationis factam contra reũ, vt tenet palatium,& atteſtatur idem Ægidius concluſ.ccc-ccxcv.quæ incipit, Si pendente inquiſitione,&c.

Secũdò dicitur inducta litis pendentia reſpectu acto-
14 ris quo ad alium effectũ,videlicet quo ad†priuilegia im-petrãda,& ſimiliter quo ad impetrationẽ gratiæ per ipſũ actorem in præiudiciũ aduerſarij ſuper eo ſuper quo lis pendet, ſi non fiat mentio de lite, adeò vt in ea lite talia impetrata nullum commodum afferant actoris, nec in-cõmodum reo, vt probat.in c.cauſam quæ.de teſt.& ibi bona gl.& in c.i.& c.dilectus.vt lit.pend.c.dudum.de pri-uil.cum ſimilibus.

Tertiò quia dictus actor impetrans nõ poteſt cedere ius ſuum alteri etiã ante dictũ terminũ ad articulandum & ceſſio diceretur facta lite pendente, conſequenter poſ ſet reuocari per eũ poſſeſſorẽ.clem.i.§.ſiverò.vt lit.pend. Facit quod dicit deciſ.ccccxj.incip. Si lite pendente in
15 nouiſ.Ratio autem omnium præmiſſorum eſt quia† in-ducitur litis pendentia quo ad præiudicium impetrantis per cõmiſſionem ab eo obtentam,&citationem decretã contra aduerſarium,licèt illa nondum ad citati notitiam peruenerit, vt dicit formaliter Romanus conſi. cccxxx. incipi. Circa primũ. in i.col.clem.enim.ij.vt lit.pend.vo-lens

rens ad introducendam litis pendentiam necesse fore citationem ad citati notitiam peruenisse, nõ loquitur quo ad pendentiam introducendam ex parte agentis: sufficit enim quo ad ipsum solum citationis decretum: quia ex quo ipse certus est de commissione, & citationis decreto certè ampliùs certiorari non debet. de reg. iur. eum qui certus. lib. vj. c. ab excommunicato. de rescrip. cum simil.

Vlteriùs sciendum est quòd non † datur huiusmodi cõ 16
missio literis non confectis posse experiri super duobus beneficiis, nisi contra vnũ, & tunc ita demum si ambo beneficia sint in eadem supplicatione: quia tunc, ex quo ambo sunt in eadem supplicatione, & impetrantur ex persona eiusdem, vnica censeatur gratia, ex quo signatura dicit, Fiat vt petitur, iux. regulam Cancellariæ. lx. fa. l. scire debemus. cum materia. ff. de verb. obligat. Secus si peteretur commissio super duobus vel pluribus beneficiis contra diuersos, quia non conceditur. nam ex quo sunt plures diuersæ gratiæ in diuersis supplicationibus, debet pro vnaquaque obtineri specialis commissio, & de per se separata. argumento eorum quæ dicuntur de pluribus capitulis connexis vel separatis, per gl. in l. etiam. §. i. ff. de minor. per Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsiit. ff. de li. leg. per Bal. in l. ij. C. de re iud. & in l. ampliorem. C. de appella. quæ sunt loca communia.

Commissio an non detur super validatione processus.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter detur commissio super validatione processus parte absente habiti.*

2 *Sufficit quoquo modo ad notitiam peruenerit citatio.*

3 *Clausula, Supplentes defectus omnes ex plenitudine potestatis, quid importet.*

4 *Citatio est de iure naturali & diuino: & sic tolli vel suppleri per principem non potest.*

5 *Papa non potest supplere consensus defectum.*

6 *Defectus mandati dicitur esse insanabilis.*

7 *Plus est mandatum fuisse reuocatum, quàm à principio non habuisse.*

habuisse.

8 *Nullitas defectus mandati non sanatur, etiam refectis expensis.*

9 *Iudex legitimet personas antequam processum incipiat*

10 *Iudex ex officio potest cempellere procuratorē vt exhibeat mandatum.*

11 *Defectus iurisdictionis & competentiæ non sanatur.*

12 *Sufficit tacitus consensus in iurisdictionis prorogatione.*

13 *In primis & ante omnia debet constare de iurisdictione.*

14 *Contra tres sententias conformes non potest opponi aliqua exceptio, donec plenariè fuerint exequutioni demandatæ.*

15 *Nunquam censetur sublata nullitas per quam negatur iurisdictio.*

16 *Papa quando confirmet sententiam iustè vel iniustè latam.*

17 *Ante latam sententiam sanatur nullitas processus sine refectione expensarum in beneficialibus, non in prophanis.*

18 *Sentētia confirmatoria primæ nullæ nō est nulla, sed iniusta.*

19 *Qui confirmat, nihil de nouo facit, sed cōfirmat prout prius erat.*

20 *Primus iudex exequitur sententiam confirmatam, non secundus.*

1 Postremò quo ad hāc signaturā super dicta materia addo vnum, videlicet, quòd† nō datur cōmissio super validatione processus, quādo fuit processum parte absente, nisi cum ista clausula, scilicet, Parte legitimè citata. aliàs minimè conceditur. Licèt enim sanentur defectusprocessus: tamen defectus citationis est insanabilis etiam refectis expensis.

Et hoc quando in totū fuit omissa citatio: secus quando nō fuit debito modo exequuta, & nō seruata forma: quia sanatur talis nullitas cū clausula, dummodo ad notitiā citati peruenerit. Et tunc† sufficit quoquo modo de
2 tali citatione notitiā habuerit si modo fuit notitia plena & certa vt probat tex. in clem. causam. ad fi. de ele. ponit Romā. consi. ccclx. & alio consi. ccccx. Rota decis. cclxxj. in nouis. Et inter modos probandi quòd sic citatur habuit notitiā, est vnus videlicet, si postea misit procuratorem ad illam causam, vt ponit Ægidius cōclus. lix. & alia

cccc-

cccxxxix. Istis ergo casibus sanatur defectus minus le-
gitimæ citationis: secus quando in totũ fuit omissa, quia
tunc talis defectus insanabilis est, vt probat tex. elegans,
licèt multum cõmunis in clemen. pastoralis. versic. cæte-
rùm. de re iudic. & ibi Cardi. in iij. notabili colligit quòd
clausula quæ ponitur in processibus seu priuilegiis, Sup-
plẽtes †ex plenitudine potestatis omnes defectus, si qui 3
forsan interuenerũt, intelligitur quo ad defect⁹ iuris po-
sitiui, puta circa solẽnitates requisitas à iure. Idẽ dicit Pa
normit. per illũ tex. in cap. i. de transact. referẽdo Specul.
in titul. de legat. §. nunc ostendendum. versic. xviij. vbi no
tabiliter dicit quòd hæc clausula, Supplẽtes omnes defe
ctus, &c. refertur dũtaxat ad solennitates iuris, non autẽ
supplet defectũ inhabilitatis personarũ. Et ideo subiicit
Cardi. in dicto versicu. cęterùm. quòd per illã clausulã nõ
intelligitur dispensatum, vbi est necessaria dispensatio. ar
gum. eius quod notatur in cap. veniens. de fil. presbyte-
rorum. sic etiam non inducitur absolutio ab excommu-
nicatione, secundum eum per elemen. si summus de sen-
tent. excommu. Quod dictum est notabile, cum talis de-
fectus videatur esse iuris positiui, iuxta nota. in c. verita-
tis. de dol. & contu. & per modernos in c. post cessionem.
de probat. tamen hoc ideo est, quia per illam clausulam
non inducitur aliquod extrinsecum, neque dispensatio,
nec habilitatio personarum (vt prædixi) multo minus
supplet defectum naturalem, qualis est citatio: †quæ di- 4
citur esse de iure naturali & diuino, iuxta illud, Adam vbi
es. consequenter per Papam & alium quemlibet princi-
pem tolli vel suppleri non potest, iuxta not. per Innocen.
& omnes in c. quæ in ecclesiarum. de constitut. princip.
plenè per omnes in fi. C. si contra ius vel vti. publi. & in
specie quo ad citationem fa. bonus text. in c. i. in fin. de
caus. pos. & proprie.

Eadẽ ratione Papa †non potest supplere defectum cõ 5
sensus, vt vult notabil. Io. An. & Panor. in c. per venerabi-
lem. qui fil. sint legit. vbi dicunt quòd Papa non potest in
ducere matrimoniũ supplendo consensum, cum ille sit
de iure naturali, vt est notum.

Hinc est quòd etiam †defectus mandati dicitur esse in 6
sanabilis. Nã vbi processus est nullus, vel sententia nulla

ex

ex defectu mandati, iuxta text. in cap. nostra. de procurato. & in l. licèt. C. eod. tit. tunc talis nullitas non sanatur per aliquam signaturam, multo minus quando fuit processum cum procuratore legitimè reuocato, si mandati reuocatio ad illum peruenit. cap. ex insinuatione. de procurato. Nam † plus est mandatum fuisse reuocatum, quã
7 à principio non habuisse mandatum: quia primus egit contra voluntatem domini, vt dicit tex. nota. iunc. glo. in cap. ex parte decani. in fin. de rescrip. Imò fortius talis †
8 nullitas non sanatur etiam refectis expensis: quia qui vidit hunc defectum, fortè non curauit succumbere, sciens saluam sibi fore exceptionem talis nullitatis, etiam post sententiam, vt in dictis iuribus, sed fortè ex eo quod malitiosè tacuit & in tempore non opposuit, vt actor laboribus & expensis fatigetur, tenetur propter hoc eidem ad expensas. per c. exceptionem. de excep. & quod notabiliter ponit Ægidius, conclusio. ccxxvj. incip. In causa tenen do tamen primum dictum indistinctè nihil obstat. imputet enim sibi pars quæ ante omnia non perquisiuit man-
9 datum: & similiter † iudex, qui non legitimauit personas antequam inciperet processum. argu. l. si quæramus. ff. de testa. l. quidam referunt. vers. esse enim debet. ff. de iur. codicil. & in l. si in diem. in princ. ff. de cond. & demon. fa. gl. in l. vt liberis C. de collat. quæ dicit quòd in primis quærendum est de personis, quæ ante omnia sunt legitiman-
10 dæ per partem, & etiam per iudicem, qui † potest etiam ex officio compellere procuratorem exhibere mandatum, ne ipse iudex laboret in vanum, vt dicit glo. not. in c. i. in ver. absentia. de elec. lib. vj. & ponit Romanus consi. lx. in fi. Dicta ergo nullitas est insanabilis propter defectũ con sensus, qui exigitur in mandato procuratorio.
11 Eadem ratione defectus † iurisdictionis & competentiæ non sanatur: quia tunc processus est nullus, & omnia inde sequuta, non solùm ex defectu consensus, sed etiam propter defectum solennitatis, quæ non potuit coram alieno iudice interuenire, vt dicit Panorm. in c. significasti. in pen. col. de for. compe. Præterea aut partes litigante[s] sciebant eum esse iudicem incompetentem, & potera[nt] eius iurisdictionem prorogare: & tunc non est aliqua nu[l]litas ex defectu iurisdictionis, quia litigando coram eo t[a]-
cit[e]

citè videntur eius iuriſdictionem prorogaſſe. Sufficit † 12
enim tacitus conſenſus in prorogatione, vt tenet Barto.
in l.j.ff.de iud.& Innoc.in cap.ad petitionem. in princ. de
accuſ.gl.in l.vna.C qui ꝓſua iuriſ.& in l.j.in verſ.inchoa
re C.qui pro ſua Iuriſd.Aut ignorabāt eū eſſe incōpetētē
& tunc proceſſus inde ſequutus,eſt nullus propter defe-
ctū cōſenſus,qui eſt inſanabilis,vt ſuprà. Quanuis enim
potuiſſet illum de iudice incōpetente facere cōpetentē:
tamen error impediuit prorogationem, cum nihil ſit tā
contrariū cōſenſui quā error.l.ſi per errorem. ff.de Iuriſ.
om. iud.

Et ex iis infertur quòd ſanatis nullitatibus cum clau-
ſulis quantumcunque prægnantibus, non intelligitur ſa
natus defectus iuriſdictionis:† quia in primis & ante om 13
nia debet cōſtare de iuriſdictiōe.ca.cū in iure.de of.dele.

Et ideo licèt contra tres † ſententias conformes non 14
poſſit opponi aliqua exceptio , donec plenariè fuerint
exequutioni demandatæ , Clem.vt calumniis. de re iud.
poteſt tamen opponi exceptio nullitatis ex defectu iu-
riſdictionis,ſec.docto.ibi.& facit gl.ſing.in cle.vni. de ſe-
queſt.quæ dicit quòd† nunquam cenſetur ſublata nulli-
tas,per quam negatur iuriſdictio:quia oportet quòd con 15
ſtet de iuriſdictione iudicantis. & per illam decidit ibi
Card.quæſt.dictat ſtatutum,quòd ſententia arbitri nulla
obſtante exceptione mandetur exequutioni, debet intel
ligi,ita tamen quòd cōſtet ꝙ ſit arbiter & quod ſententiā
tulerit.Facit quod in ſimili dicit Bar.in l. j. §. hoc inter-
dictum.ff.quod vi aut clam.

Vlteriùs notandum eſt quòd licèt ſignatura ſanet de
fectus ex via nullitatis refectis expenſis , quod ſemper ap
ponitur quotiens ſanatur nullitas,de qua per partem ad
uerſam opponitur.nunquam tamen ſanat defectū ex via
ſiue ex capite iniuſtitiæ,quia vt dicit Pan.in c.iiij.circa fi.
de re iud.inferendo ad intellectum illius text. ꝙ requiri-
tur ſententiam fuiſſe latam iuſtè & rationabiliter,ad hoc
vt per Papam confirmetur,quando procedit ex iuſtitia&
poteſtate ordinata.† Sed ex plenitudine poteſtatis poteſt 16
confirmare ſententiam quantumcunque iniuſtam,vt le-
git.& no.in ca.hoc quippe.iij.q.vj.& per glo. magiſtram.
in can.nullus.ix.q.ij.fa.text.in c.ad petitionem. de accuſ.

Quod vltimum intelligit magistraliter Pan.in d.c.iij. pro cedere in dependentibus à libera potestate principis, vt in beneficialibus, quorum Papa habet liberam & absolu
17 tam potestatem, clem.ij. aliàs, i vt lit.pend. Qua ratione† in huiusmodi beneficialibus solet sanare nullitatem processus ante latam sententiã sine refectione expensarum, quod non facit in prophanis, nisi allegetur paupertas, ꝓut latiùs dicam in sequentibus. quia in beneficialibus (vt dixi) habet liberam potestatem, vt patet ex notabili dicto domini Anto in c.constitutus de relig.do. Sanat ergo iniustitiam in talibus rationibus prædictis. Sed si sententia deficit in iustitia naturali, non potest per principem confirmari seu talis defectus suppleri, vt est text.not.in clem. pastoralis. de re iud. Et ideo (vt in principio istius col. dixi) nunquam per signaturam iustitiæ sanatur defectus ex via iniustitiæ, nisi vno casu, qui (prout accepi) post lõgam discusionem obtentus fuit coram Innocentio Papa viij. videlicet quando prima sententia fuit nulla fortè ex defectu ordinis positiui, iux.l.prolatam. C. de sententiis. & in §.diffinitiua vers.item sententia ij.quæst.vj. & secundũ illã primã confirmauit. Quo casu super vtraque data fuit
18 sanatio refectis expensis: quia licèt† secunda sententia cõfirmatoria primæ nullæ non fuit nulla, sed iniusta not. per Bartol.in l.si expressum.ff.de appellation. & in l.j.per illum tex.ff.quæ sent.sine appella. rescind. vbi dicit quòd sententia confirmatoria primæ nullæ, est nulla sicut prima, quando expressus est error in prima: nam tunc idem error est in secunda, qui est in prima.d.l. §. si verò prima est nulla ex alio capite quàm propter errorem expressum in ea, tunc secunda illius confirmatoria non est nulla, sed iniusta: quia pręsumitur ꝙ iudex pronunciauit bene iudicatum, respectu iniquitatis nõ nullitatis, quã ignorabat subesse. Licèt ergo secunda confirmatoria primæ nõ sit nulla, sed iniusta (vt dixi) tamen super vtraque datur sanatio, cum ista iniustitia secundæ sententiæ non tangat merita causæ, & oriatur totaliter ex illa nullitate: vnde quasi eodem morbo effectualiter videtur infecta. Nam à primordio tituli posterior formatur euentus.l. j. circa fi. C. de.impon.lucr.descrip.

19 Prætereà qui† confirmat, nihil de nouo facit, sed confir

firmat prout erat prius.c.inter dilectos §.porrò.de fid.in stru.iun.c.j.& ij.de cõfir.vtil.Hinc est quòd agitur ex sen tentia confirmata & non ex confirmante secundũ vnam opinionem,quã recitat,gl.in l.eos.in ver.vel iniustam.C. de appel.Et ideo si secundus iudex ad quem, simpliciter confirmat primam sentẽtiam nullo addito vel detracto,
†tunc primus exequitur eam,& non secundus se. Hosti. 20
In.& Panor.in c.pastoralis.§.prætereà.de offic.deleg.& in c.cum in ecclesia.de appel.ponit Io.And in addit. Spec.in tit.de execu.sent.§.ij.in versi. sed pone.Ex quibus apparet quòd secunda consummatoria effectualiter habet dependentiam à prima:& ideo cum prima fuit nulla,etiam secunda in effectu censetur nulla potiùs quã iniusta.Nec debet haberi consideratio quòd secunda potuit transire in rem iudicatam:quia re vera ille transitus non meruisset solitum fauorem,ex quo confirmabat & faciebat esse iudicatũ id qđ erat fundatũ in nullitate,per supradicta.

In impetratione iuris noui quid obseruandum,

SVMMARIVM.

1 *Impetrare ius nouum lite pendente,non est,attentare.*
2 *Actor lite pendente potest sibi acquirere nouum ius tam in possessorio,quàm in petitorio.*
3 *In causa beneficiali deducitur omne ius ab initio, quod competit,vel competere potest vtrique parti.*
4 *Reus possessor iniustus non petit expensas , si actor est nouo iure victor,licèt in fine litis sit productum.*
5 *Temeritas actoris & res in litigando quo ad expensarum refectionem compensatur.*

Ostremò circa istã materiã sanationis notanda sunt duo.Primũ est quia quãdo processus non est nullus, nec vsquequaq; iniu stus aut inualidus,sed pendet ex futuro euentu,puta ex bono vel nõ bono iure partis agentis, tunc propter bonũ ius de nouo superueniẽs lite pendente datur commissio , quòd ex eisdem actis iudex procedat super hoc nouo iure. Exemplum, Li-

tigaui tecum diu,& fui causa quòd multum expenderes:
1 nec foui hucusque bonum ius. Hodie impetro† ius nouũ,puta si neutri,vel nouã prouisionem : quòd possum, non obstante litis pendentia(dummodo de ea fiat mentio)nec dicor attentare,vt dicit Ægidius cõclusione cij. quę incipit,Si possessio. per c.Abbate.de re iud.lib.vj.vbi
2 probatur ad literam ꝙ†actor lite pendente potest sibi acquirere nedum in possessorio,verùm etiam in petitorio nouũ ius agendi ex toto.facit l.si post acceptũ. ff. de rei vẽd.Modo ad ꝓpositũ impetrato isto nouo iure peto per commissionem quòd auditor ex eodem processu hactenus habito faciat iustitiam super hoc nouo iure,admitti
3 tur & signatur talis commissio,quia†in causa beneficiali deducitur omne ius ab initio,quod competit vel cõpetere potest vtriq; parti.c.statuimus.de elect.lib. vj. Per quã rationẽ in fortioribus terminis dicit eleganter Ægidius cõclu.dclxij.quę incip.Si ex gratia. ꝙ si ex gratia per me de beneficio obtenta sub certo modo vacandi, egerim cõtra Titiũ aduersarium vsq; ad cõclusionem, & post cõclusi onem,& ante sententiã obtineo de eodem beneficio aliã gratiã sub alio modo vacandi,absq; alia terminorum reiteratione potest pro me vigore secundæ gratiæ sententia ferri, si per eã constet de bono iure meo. Nec põt cõqueri altera pars: quia omnes terminos sibi necessarios ad docendũ de iure suo habuit. Posset tamẽ petere secundũ dominos(prout attestatur Ægidius)quòd termini cõpetentes sibi assignentur, si aduersus istã secundam gratiã competerent sibi defensiones legitimę pro eis ꝓponendis & probandis,atq; c.statuimus.in fi.& c.vt circa de electio.lib.vj.& c.pastoralis.in ij.respon.de except.
4 Sed dubiũ est an†reus & possessor possit petere in tali casu refectionẽ expensarũ, dicendo quòd actor non fouendo vsq; tunc bonum ius fecit ipsum multũ expẽdere in illa lite.Videtur quòd sic.per l.eum quem temerè.ff.de iud.Sed cõtrarium est verius,quia si per sententiam constabit reum nunquã habuisse bonum ius, licèt nec actor vsq; tunc bonum ius habuerit:nihilominùs succumbentia rei infert illum semper fuisse iniustũ possessorẽ,&ideo non auditur petendo refectionem expensarum,argu.l.is qui se obtulit. ff.de rei vendi. Non obstat lex contraria,
quia

quia loquitur eo casu quando reus absoluitur ex non iure actoris, quod cessat in casu isto. Puto tamē quòd licèt reus succumbat propter nouum ius actoris: tamen non condēnabitur sibi in expensis factis per actorē ante productionem illius noui iuris, quia vterque temerè egit, & actor litigando sine bono iure vsq; tunc, dicta l. eum quē temerè. & reus offerendo defensioni iniustæ, per dictam l. is qui se obtulit, & sic temeritas vtriusq; adinuicē compensatur quo ad refectionem expensarum factarum ante productionem noui iuris per actorem. arg. l. si ambo. ff. de compensat. cum similibus.

De sanatione contractus inualidi.

SVMMARIVM.

1 *Nunquam sanatur contractus inualidus.*

2 *Dare nouum ius in meritis causæ, est potius gratia, quam iustitia.*

Rescriptum concedens aliquid contra ius, dicitur priuilegiū quia mutat nomen rescripti.

4 *In signatura de Iustitia, nunquam derogatur statutis, secus in alia, nec datur quòd de spolio & proprietate simul cognoscatur.*

5 *Suspenditur petitorium, & examinatur possessorium solum.*

6 *In dubio præsumitur commissio, & non gratia.*

7 *Cur signatura dicit, videat protector.*

8 *Ordo ecclesiasticus confunditur, si vnicuique sua iurisdictio non seruatur.*

9 *Transitus in rem iudicatam extinguit subreptionem.*

10 *Dantur commissiones super nullitate, non obstante quòd à tali sententia non fuit appellatum.*

11 *Sententiæ etiam nullæ exequutioni demandantur.*

12 *An & quando exceptio nullitatis impediat exequutionem sententiæ.*

13 *De clausula, Sine iudicio legitimæ exequutionis.*

15 *Quatenus de facto est processum, etiam de facto potest reuocari parte non citata.*

1 Ecundum est,& pro nunc vltimum,circa istam materiam sanationis,Quòd† nũquam sanatur contractus inualidus,neque testamentum,neque confirmantur consuetudines per istam signaturam iustitiæ cõmissionum:per quam nihil concedi
2 tur quod tangat merita causæ,quia†non esset mera iustitia,sed potiùs gratia,dare nouum ius in meritis causæ.Et ideo di.gl.notanda in c.i.in ver.noscatur de constit.li.vj ꝙ
3 †si rescriptum concedit aliquid contra ius,iam in eo mutat nomen rescripti,& dicendum est priuilegium.ca.priuilegia.iij.dist.& in c.Abbate.de verb.signifi.

4 Hinc est quòd†in ista signatura de iustitia nunquã derogatur statutis,secus in alia,arg.l.ij.C.de diuer.rescript. ibi,ad ius rescribuntur.& c.causam quæ.de rescrip.

Similiter in ista non datur quòd simul de spolio & proprietate cognoscatur,& iudicetur. quia obstat dispositio iuris communis,de quo in cap.literis de restitu.spolia.ibi priùs,&c.

Si tamen spoliatus intentat à principio simul & semel possessorium & petitoriũ,tunc licitũ esset aduersario super vtroque se defendere.& petere quòd simul de spolio & proprietate cognoscatur & iudicetur,vt vult glo.in ca. cum ecclesia.in glo.ij.de caus.posse.& proprieta. si tamen
5 iudici videbitur, † poterit suspenso petitorio examinare solum possessorium & illud priùs terminare. cap. secundum.& ibi clarè Panorm.eod.titu.quod procedit etiam si spoliator habeat commissionem de procedendo simul in vtroque, quod datur aliquando ex fauore, vt per Ægidium conclu. ccccc vj.

Constat autem quòd stilus signaturæ commissionum
6 †in dubio præsumitur cõmissio,& nõ gratia, vt di.Domi. post Ioan.An.in c.si cui.de præben.li. vj. Et hoc patet per multa exẽpla,in quibus apparet quòd papa in dubio non præsumitur in ista signatura concedere aliquid in præiudicium alterius , nec facere gratiam , nisi aliud exprimat. Hinc est quòd quando vnus petit monitorium dari cõtra debitorem defuncti , cuius ipse qui petit est creditor, datur,sed cum ista clausula, Absque præiudicio potioris creditoris:reg.potior.lib.vj. & ff.& C.qui potio.in pigno.habe.per totum.

Si

Similiter vbi materia tangit Cameram, signatura †dicit, Videat Camera. vbi tangit religionem, Videat protector, quia ipse est verus & legitimus ordinarius illorũ de illa religione, vt di. Card. consi. xvij. incip. Casus post factum, &c. Eodem modo vbi tãguntur officia papæ, signatura dicit, Videant domini secretarij, quia †ordo ecclesiasticus confunditur, si vnicuique sua iurisdictio non seruatur. c. placuit. xj. q. i. fa. ad præmissa bonus text. in capit. ex tenore. de foro competent. ibi, sic sumus viduis in iustitia debitores, quòd aliis iniustitiam facere non debemus. 7 8

Hinc est vltra prædicta quòd si post exequutionem sententiæ aliquid petitur super materia exequutionis vel surreptionis monitorij, nõ datur per istam signaturã aliquid quod tangat rem iudicatam: ideo non datur super subreptione, †quia transitus in rem iudicatã extinxit subreptionẽ. De qua potest opponi dupliciter, vt dicit Panor. post Innoc. in c. constitutus. versi. extra gl. de rescri. Primò contra literas dilatoriè, vt in c. ad audientiam. eod. titu. Secundo potest opponi perẽptoriè cõtra gratiã, cum subreptio concernat ipsam gratiã, & eam vitiet. ca. si motu proprio. de præbend. li. vj. cũ similibus. Sed vsq; ad sententiam opponi potest, & non vltra, sicut in aliis exceptionibus peremptoriis. l. peremptorias. C. sent. rescind. nõ posse. Secus dico si aliquid allegatur quod concernat nullitatẽ iudicij & sententiæ, vt cum dicitur iudicium nullum fuisse, quia iudex incompetens vel excommunicatus. C. quand. prouoc. non est neces. per totum. & si à non competenti iudi. per totum. similiter in exceptione falsi procuratoris. l. licet. C. de procu. Nam cum istis & similibus casibus iudicium sit nullũ, potest agi de nullitate ex dictis capitibus, †& dãtur cõmissiones etiam post sententiã quæ transiuit in rem iudicatam, quia transitus in rem iudicatã non extinguit prædictas exceptiones: licèt impropriè dicantur exceptiones istis casibus, vt dicit gl. magistra in l. prima. C. de iur. & facti ignor. & in ca. Exceptionem. de except. nec potest dici iudicatum. l. iiij. §. condemnatum. ff de re iudi. & in l. ij. C. quando prouoc. non est neces. 9 10

Hinc est quòd vbi agitur de nullitate, & petitur super ea nullitate ꝓcedi, nõ debet addi in signatura ista clausula, Sine præiudicio rei iudicatæ, secũdũ aliquos: q̃a (vt sta-

tim dixi) si sententia est nulla, non potest dici iudicatũ: sed dicitur isto modo, sine prçiudicio trium sentẽtiarum, propter clem. vt calumniis. de re iud. Alij aliter dicunt moti
11 ista ratione, ex eo quòd sententiæ † nullæ etiam exequutioni demandantur, iuxt. nota. per doct. in ca. cum in iure. de offi. deleg. Sed potest distingui ex mente Bar. in d. l. iiij
12 §. condemnatum. Quia † aut ex parte eius, qui petit procedi super nullitate nihil est probandum, vt quia dicit quòd non fuit citatus, vel non fuit procurator qui egit: & tunc procedit prima opinio, cùm dictis casibus non possit dici iudicatum. & exceptio huiusmodi nullitatũ impedit exequutionem d. §. condemnatum. & in l. licet. ff. de procur. Idem quando in causa nullitatis aliquid est probandum, dummodo possit probari incontinenti. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iud. & in l. iudicati. C. si ex fal. instru. Aut probatio fienda super nullitate habet altiorem indaginẽ: & isto casu potest procedere secunda opinio. quia tunc non obstante exceptione nullitatis sententia potest exequutioni demandari. l. fin. C. de ordine cognit. cum similibus,

Consequenter tunc debet addi. Sine tamen prçiudicio rei iudicatæ: quod procedit quando exequutio nondum est facta, aliàs si est facta, & aliquid petitur contra eam, nõ debet in commissione dici, Sine præiudicio rei iudicatæ:
13 quia iam est facta exequutio, sed dicitur sine † præiudicio legitimæ exequutionis. Idem si nondum est facta exequutio, sed iudex incepit eam facere, vt dicam latiùs infra in versiculo quando committitur causæ nullitas, &c. Et est notandum quòd cum mysterio additur illud verbum, legitimæ. quia si aliàs non sit ritè & legitimè facta exequutio, sed contra dispositionem iuris communis, vel formam sententiæ, nõ meretur solitum fauorem.
14 Et ideo † quatenus de facto processit, potest de facto reuocari, etiam non citata parte, iuxt. sin. dictum Innocen. c. cum dilecti. de elec. quod exclamat Francus in cap. i. in princ. de reli. dom. li. vj. Et ideo dicit idem Inno. in c. querelam. in ij. col. de elec. ꝙ possessio vnius alteri data iuris ordine non seruato, potest de facto reuocari, possessore etiã non vocato facit glo. ord. in l. minor in princi. ff. de euict. cum multis similibus dictis ad propositum, de quibus per Roma. consil. cccxx. incipien. Hæc istorum. in fi. col.

Excep

Exceptio ſola plus operatur ad impediendam executionem quàm actio nullitate mota cum inhibitionibus.

SVMMARIVM.

1 *Caſus in quo plus operatur exceptio, quàm actio mota etiam cum inhibitionibus iudicis.*

2 *Conſultius eſt apponere in ſignatura illa verba, Sine praiudicio rei iudicatæ.*

3 *Iudex quando non debeat curare de exceptione vèl apellatione.*

4 *Subrogato non datur effectus exequutorialium habitarum per defunctum, niſi, &c.*

5 *Sufficit reo quod vincat per non ius actoris, etiam ſi conſtet de non ſuo iure.*

6 *Noua gratia per actorem impetrata debet intimari reo abſenti.*

7 *Iudex in commiſſione petitus non datur.*

8 *Iudices qualiter dantur partibus præſentibus, vel abſentibus.*

9 *Non ſignatur commiſſio alteri praiudicialis, niſi prius ille citetur.*

1 *Quando partes non concordant in iudicem, qualibet pars eligit vnum, & curia tertium.*

1 *Datur commiſsio petenti procedi in petitorio iam ſuſpenſo, ſed refectis expenſis.*

1 *Variare non licet cum diſcrimine alterius.*

1 *Clauſula, Abſque retardatione ſolutionis penſionis.*

1 *Literis Papæ humiliter, & cum reuerentia eſt parendum, donec conſtet de contrario.*

1 *Inferiores regulariter de iure non poſſunt penſiones perpetuas imponere, maximè vt tranſeant ad ſucceſſores.*

D prædicta facit maximè pro diſtinctione quàm ſuperiùs feci, elegans deciſio Rotæ cclxxx. quæ incip. Licèt per viam. in nouis, vbi dicitur † quòd licèt exceptio nullitatis impe- 1

diat exequutionem sententiæ quæ transiit in rem iudicatam, si incontinenti probetur coram iudice, qui illam sententiam tulit, tamen huiusmodi exequutio non impeditur per viam actionis super nullitate, etiamsi iudex (cui nullitas huiusmodi est cōmissa) inhibeat primo iudici volenti exequi sententiā suam. Et sic sentit Rota, ꝙ maiorē effectū operatur sola exceptio quo ad impediendam exequutionē sentētiæ, quàm actio super nullitate mota cum inhibitione sequuta. Quod videtur cōtra text. in ratione sui cū ibi notatis per gl. magistrā in c. ij. de ord. cog. quòd crimen probatū per exceptionē non punitur sicut quādo probatur per viā actionis. Sed ratio motiua dominorum quare secūdo casu nōobstāte inhibitione potest fieri exequutio, est ex eo, quia motio litis huiusmodi non impedit exequutionē, sec. Inn. in d. c. cū in iure peritus, (quod ego intelligo cum distinctione quam superiùs feci) nec etiam inhibitio impedit, quia nō est legitimè facta. c. non solū in fi. & c. Romana. de appel. li. vj. Cōcludunt igitur domini in prædicta decisione, quòd fiat exequutio per primū iudicē, per quam non impeditur litis prosequutio super nullita-
2 te. Ex quibus apparet † quòd melius & cōsultius est apponere in signatura illa verba, Sine tamen præiudicio rei iudicatæ, vt non retardetur exequutio, & prosequutio litis super nullitate suo marte decurrat, ex quo interim præsumitur pro veritate rei iudicatæ, & cōtra impetrantē, arg.
3 tex. optimi, in l. ij. C. de falsis. vbi probatur ꝙ † quando exequutor percipit ꝙ malitiosè opponitur exceptio falsi causa differēdæ exequutionis, debet facere exequutionē salua manente quæstione falsi. fa. elegans dictū Inn. in c. post electionem, in fi. de conces. præb. vbi dicit ꝙ quādocunq; iudex vehementer præsumit contra excipientē quòd malitiosè excipiat non debet talē excipientē admittere, nec de appellatione curare: quia illa nō prodest, nisi probetur veritas causæ, vt per Panor. referentem istud dictum Inn. in c. super eo. de appellat. & in c. de cætero. in fi. col. de re iudi. Nec est admodū præiudicialis dicta exequutio agenti in causa nullitatis, quia si in ea obtinebit, etiam obtinebit reuocationem exequutionis. c. suscitata. de restitu. in inte. c. in nostra. & cap. auditis. de procurato. cum multis similibus. Et per hoc iura vtriusque partis seruantur
illæs

illæsa per huiusmodi signaturas. Nam (vt superiùs dixi) Papa per istam signaturã iustitiæ non præsumitur in dubio concedere aliquid in præiudicium alterius partis, nec facere aliquid gratiosè, nisi id exprimat, vel aliter appareat de sua intentione: & hoc probaui superiùs aliquibus exemplis. Possunt & alia exempla adduci.

Nam si quis subrogatur illi qui iam habuit exequutoriales contra aduersarium, † non datur tali subrogato 4
effectus exequutorialium, nisi intimetur condemnato huiusmodi subrogatio: quia fortè impugnabit eam ex regula de subrogandis, vel aliter. Nam † sufficit reo quòd 5
vincat per non ius actoris, etiamsi constet de non iure suo, puta per confessionem vel aliàs, arg. nota. per Compost. in c. mãdatum de rescr. iun. l. fi. C. de rei vend. & ponit dec. Rotę cçccxix. quæ incip. Nota an re⁹. in antiquis. Et ad prædictam practicam de intimatione subrogationis facienda facit in simili dec. Rotæ cccxx. quæ incipit, 6
Licèt in causis. in nouis. vbi dicitur † quòd noua gratia per actorem impetrata lite pendente super beneficio, est intimanda reo possessori etiam contumaci, nec curanti venire vel mittere: quia fortè vult & potest de subreptione eam impugnare. Ergo etiam subrogatio intimanda est condemnato per eandem rationem: & hoc quasi in terminis ponit Ægidius conclusio. clvj. incip. Mortuo, &c.

Patet etiã ex alio iustitia istius signaturę. Nam nõ dat iudicẽ petitũ ab vna parte, quia dicit elegans tex. de iudi. Obseruandum est ne † is iudex detur, quem altera pars 7
nominatim petit: id enim iniqui exempli esset, &c. fa. etiã tex. in c. ad hæc. de rescrip. Ideo consueuit dicere supplicatio, Alicui probo viro, &c. & posteà petitur verbo. Et sic per indirectum datur iudex petitus secundũ voluntatem petentis. Tamen circa hoc distinguit pulchrè Panor. in c. cæterùm. ĩ fi. colũ. de rescri. quòd aut † vtraq; pars est prę 8
sens corã superiore, & nõ debet superior dare iudicẽ ad petitionẽ vnius. d. l. obseruandũ. Et ideo regens Cancellariæ non consueuit in curia committere causam auditori Rotæ, quando vna partium allegat talem auditorem habere suspectum, & si vnum vel duos habet pars suspectos, tunc regẽs committit alteri auditori secundum suũ turnum

num & certum ordinem quem seruat.

Aut pars est absens, & alia est præsens : & tunc de stilo est, vt detur iudex ad petitionẽ vnius partis, salua alteri parti facultate recusandi iudicẽ ex causa rationabili.c.in sinuante.de offic. deleg.Et si petit præsens aliquid præiu diciale alteri parti,& dicta pars est præsens in curia,fit ci tatio in audientia per edictũ generale, secundũ Panor.in
9 d.c.cæterùm.sed Inno.in c.cum olim.de re iudi.nõ vult† quòd sufficiat citatio in audientia, sed tali casu debet fie ri in persona, vel ad hospitium,ad dicẽdũ quare talis cõ-missio nõ debeat signari.Et hoc seq.ibi. Feli.allegãs Pau. de Cast.consi.lj.qui dicit quõd postquã Inno.hoc tenet, nõ est amplius de hoc dubitandũ, cũ fuerit pater veritatis. Et ita seruat reuerendissimus Cardi. Alexan.qui est alius pater veritatis, & habet in manu sceptrum iustitiæ tanquam alter Salomon.

10 Quando verò† vtraq; pars est præsens,sed nõ concordãt in iudicem,tunc quælibet pars eligit vnum, & curia tertiũ.secun.glo.in d.l.obseruãndum.de quo me remitto ad stilum curiæ,quem in hoc non perquisiui.fac.c.ex literis de constit.& c.quam graui.de cri.fal.Commendatur isti9
11 signatura etiam ex hoc : nam† quando quis petit proce-di in petitorio reiecta sua suspensione, eiusdẽ habet com missionẽ, sed refectis expẽsis in quibus fatigauit aduersa
12 rium in possessorio:quia nõ† licèt variare cum discrimi-ne alteri9,vt di.tex.in l.prætor edixit.in princ.ff.de iniur. Facit reg.mutare.de regu.iur.lib.vj.& in clemẽ.cũ illusio. de renunciat.& hoc in terminis de refectione expensarũ in tali casu tenet Hostien.in summa de caus.pos.&propr. in §.an quæstio possessionis.versi.sed si prius proponit.& ponit deci.Rotæ ccv.quæ inci.In causa.in nouis.Nõ mi-
13 nus commendatur ex alio, quia† causa non debitæ pen-siõis non cõmittitur,nisi cum clausula,Absq; retardatio-ne solutionis eiusdem : quæ clausula ponitur duplici ra-tione.Prima est,propter fraudes & malitias recusantium soluere pensiones legitimè impositas:quibus malitiis nõ est indulgendũ.l.in fundo.ff.de rei vend. & in c.sedes.de rescrip.fa.pro ista practica bon9 tex.in l.ij.C. de fals. quẽ superius in alio proposito induxi.Alia & secũda ratio est quare opponitur, videlicet propter honorẽ Papæ man-

dantis

dantis solui pensiones per eũ impositas. Et sic vt eius literæ super pẽsione nõ careãt obedientia,† quibus est hu 14
militer & cum reuerentia parendum, donec cõstet de cõtrario.c.si quando.de rescrip.ibi, Mandatũ nostrũ reuerenter adimpleas,&c. Quæ rationes cessant in pensionibus impositis ab inferiorib⁹,† qui regulariter de iure nõ 15
possunt pensiones perpetuas imponere, maximè vt transeant ad successores.c.nisi essent. de præb. Et ideo quando pensio est ab inferiore imposita, tunc datur commissio super dicta pensione, & non apponitur prædicta clausula, absque retardatione, &c.

De commissione super reductione pensionis.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo detur commissio super reductione pensionis.*
2 *Pensio potest esse excessiua, non tamen est reducenda.*
3 *Volenti & consentienti super enormi pensione non fit iniuria.*
4 *Cessio beneficij admittitur cum reseruatione omnium fructuum loco pensionis, præcipuè in Francia,*
5 *Pensio reducitur aut reformatur ad instar contractus venditionis.*
6 *Pensio communiter non datur vltra tertiam fructuum partem.*
7 *Quæ sit iusta causa petendi reductionem pensionis.*
8 *Clericus vltra quàm facere possit non conuenitur, ad instar militis.*
9 *Licèt Papa apposuerit manum in aliqua commissione, tamẽ reformatur, si venit reformanda.*
10 *Ex quo Papa apposuit manum, videtur omnibus aliis de & super eo ademisse potestatem.*
11 *Pactum propriis manibus dicitur, quando fit ab habente mandatum speciale.*
12 *Statur literis Papæ asserentibus resignationem fuisse factã in suis manibus.*
13 *Verba narratiua Papæ de resignatione beneficij per procuratorem*

ratorem facta, non probant vacationem, nec procuratoriũ quo ad adiudicationis effectum.

14 *Reseruatio beneficij probatur per verba Papæ.*

15 *Papæ non statur, quando est contra iura, & in præiudicium iuris alteri quæsiti.*

16 *Papa semper ius alterius præseruat.*

17 *Quando legitimè constat de paupertate, cedere bonis non est necesse.*

1 T est notandum quòd † non datur simpliciter commissio super reductione pensionis, etiã successori illius qui consensit, nisi cum clausula, Prout de iure faciendum esse cognouerit, quia fortè Papa scienter dedit antecessori quòd posset obligare beneficiũ vltra tertiam partẽ fructuũ. Fortè etiam data est pensio super fructibus beneficij nõ resignati, quæ solet concedi dummodo exprimantur illius fructus.

2 Præterea † potest esse pensio excessiua, & tamen non est reducenda, puta si is qui cessit fuit deceptus, cum crederet valorem beneficij esse magnum, ductus assertione optantis beneficium, non curantis de enormi pensione. Ad quod facit bona glo. in simil. in c. fin. de consuet. li. vj. ibi, minorem fortè ex causa sibi gratam, &c.

3 Præterea † volenti & consentienti super enormi & excessiua pẽsione non fit iniuria neq; dolus. l. i. §. vsq; adeò. ff. de iniur. & in l. nemo. ff. de regu. iur.

4 Hinc est quòd admittitur † cessio beneficij cũ reseruatione omniũ fructuũ loco pẽsionis, præcipuè in Frãcia. Sed communiter solent imponi huiusmodi pensiones vsq; ad tertiã partẽ fructuũ, & quandoq; vsque ad medietatẽ. Et tunc in supplicatione dicitur, Etiam si dicta pensio super fructibus dicti beneficij tertiam partem huiusmodi fructuum excederet, dummodo illorum medietatem non

5 excedat. † Tunc enim esset reducenda, si medietatem excederet. Nam quemadmodum reformationi subiacet contractus venditionis, quando vltra dimidiam iusti precij circũuẽtio interuenit. vt in l. ij. C. de rescin. ven. & in c. cum causam. de emp. & ven pari modo reformationi subiacet pensio, cum illa vltra dimidiã iustæ pensionis excedit

lit. Hic est casus (prout ibi) quo ad hoc parificantur pretium & pensio, in l. item si pretio. §. fi. cum l. seq. ff. locat. iunc. d. l. ij. C. de rescin. vend. Posset tamen quis scienter consentire pensioni etiam vltra medietatem (vt superius dixi) & renunciare reductioni, sed communiter † non cō- 6
ceditur vltra tertiam partem fructuum eiusdē, præcipuè si sit ecclesia parochialis, vel dignitas valoris vigintiquatuor ducatorum, ne beneficia tantum grauentur, sed possint illorum onera supportari. arg. c. de monachis. in fi. de præben.

Et ideo iusta causa petendi reductionem † pēsionis, est 7
redditūū & fructūū diminutio contingens post impositam pēsionem, qua stante beneficium grauatum onere pensionis non sufficit ad eam persoluendam, & sustinendum simul onera ipsius beneficij, prout elegāter consuluit Ludo. Roma. consi. ccclxix. inci. Circa primum. versi. quo ad quintū, & c. mouetur ex notatis per doct. & præcipuè per dominū Anto. in c. præterea. de iur. patro. decidētiū in simili, quòd si cēsus à Diœcesano in fauorē patroni tēpore fundationis impositus ecclesiæ fundatæ, in tantū ecclesiā onerat, quòd si soluatur, nō possit necessitatibus ecclesiæ seu sustentationi presbyteri subueniti, tunc patroni census diminui & moderari debet. argu. tex. in c. i. de consuet. vbi est expressū quòd tolli debēt vel moderari consuetudines ecclesiis grauamen excessiuū imponētes. Ad idem in simili bonus tex. in c. suggestū. de deci. facit etiam bonus tex. in c. quanto. de censibus.

Pręterea hoc est priuilegiū † clerici, vt nō conueniatur 8
vltra quā facere possit, ad instar militis armatę militię. vt di. glo. ord. in l. miles. ff. de re iud. id est, debet sibi tātū relinqui, vnde ipse & sui ministri eidē necessarij possint sustentari, vt dicit alia glo. in c. studeat. l. di. Concludo ergo quòd iustè petitur reductio pensionis ex dicta causa, nō obstante indulto quodad certā partē reduci nō possit. ex quo cōtingit diminutio fructūū ex post facto, p supradi.

Et hoc importāt illa verba quæ apponūtur in huiusmodi cōmissionibus super reductiōe, videlicet, Prout de iure faciendū esse cognouerit: quia attenta diminutione fructuum contingente ex postfacto, & consideratis oneribus incūbentibus beneficio grauato pensione, ac aliis,

vt

vt ſupra, poterit reduci, & debito modo moderari.

9 Et ex his apparet quòd † etiam ſi Papa appoſuit manũ in aliqua ſupplicatione vel commiſſione, & venit de iure reformanda, ſine dubio reformatur. Nam (vt ſuperius dixi) licèt Papa dicat in ſupplicatione, quòd penſio ad certã partem reduci non poſſit, ſi tamen de iure ex dictis cauſis venit reducenda, indubiè reducitur & reformatur. Ad quod faciunt bona iura tex. in c. ſententiam. xxxv. q. ix. in c. cum ex literis. de in integ. reſt. & in c. cum olim. de re iud. In quibus dicitur ſententiam Romani pontificis poſſe in melius cõmutari. Facit elegans conſi. Ludo. Ro. in ordine cccccxxj. incip. Chriſti nomine repetito. Circa

10 propoſitam. Nec obſtat ſi dicatur, ex † quo Papa appoſuit manum, videtur omnibus aliis de & ſuper eo ademiſſe poteſtatem. arg. cap. vt debitus. de appel. conſequenter commiſſionem non cenſeri reuocatam, nec poſſe reformari, niſi propriis manibus Papæ reuocetur vel reforme-

11 tur: qui † adico quòd ſatis propriis manibus factum fuiſſe dicitur, cum ab habente mandatum ſpeciale fiat, vt eſt tex. in c. mulieres. in fi. de ſenten. excom. ibi. cum is committat verè, cuius authoritate vel mandato delictũ committi probatur. fa. etiam tex. in l. ita tamen. §. geſſiſſe. ff. de admin. tuto. & in l. i. §. deieciſſe. ff. de vi. & vi. arm. cum aliis vulg. ad hoc.

Ex his etiam poteſt ſumi ratio vnius obſeruantiæ, quã

12 ſeruat ſignatura. Nam † licèt ſtetur literis Papæ aſſerentibus reſignationem fuiſſe factam in ſuis manibus, iuxt. clemen. literis. de proba. ſi tamẽ talis reſignatio facta appareat per procuratorẽ, & de falſitate illius mandati dubitatur, exiſtentibus aliquibus coniecturis, committitur arbitrio auditoris, vt præfigat terminum parti, ad dicendum quo mandato vti velit, & an ex eo reſignatio ſubſequuta fuerit. Nam vt dicit ſignanter Ægidius concluſione ccliij. quæ incip. Si Papa. † quòd verba narratiua Papę

13 de reſignatione beneficij in ſuis vel alterius manibus facta per procuratorem, non probant vacationem nec procuratorium, & hoc quo ad effectum adiudicationis, vt per eundem Aegidium concluſio. ccxc. & alia cccxlij. incip. Ad effectum, &c. licèt contrarium in caſu ſimili firmet Pet. de Anc. conſi. cccxcix. incip. Intentio dominæ

Con-

Constãtiæ,&c.vbi dicit quòd †si Papa in prouisione quã 14
facit de beneficio,narrat se specialiter dictum beneficiũ
reseruasse suæ prouisioni, dum talis illud obtinebat, ex
his verbis secundum eum probatur plenè reseruatio &
præsidentia possessoris tunc temporis, sed dictum Ægi-
dij in suis terminis puto fore verius,existentibus aliqui-
bus coniecturis de & super falsitate eius quod narratur
per papam,vt superius dixi:quia tali casu non est argue-
re Papam de mendacio,sed quòd fuerit circũuentus. Et
ideo dicit idem Pet.de Anch.in consi. præcedenti, quod
incipit,Præmitto pro clariori,&c.quòd dicto seu assertio
ni†Papæ non statur quando est contra iura & in præiu- 15
dicium iuris alteri quæsiti, quod non est suæ intentionis
velle tollere.l.j.§.si quis à principe & § meritò.ff.ne quid
in loco publi.c.ex tuarũ.de vsu pal.maximè in ista signatu
ra iustitiæ, in†qua nõ vult derogare iuri alteri⁹,pręcipuè 16
cum graui damno.Et licèt vni concedat aliquid gratiosè,
semper tamen præseruat ius alterius, conformando se di
spositioni iuris canonici,& etiã ciuilis,vbi deficit ius ca-
nonicum.can.si in adiutorium.x.di.cum multis similibus
quod patet per alia plurima & varia exempla,quæ subii-
ciam per ordinem prout occurrent materiæ, quas vidi
vel practicaui,seu à practicis habui.iuxta tex.in l.si auiã.
C.de inge.manumis.ibi,si cum peritioribus tractatum ha
buisses,facilè cognosceres,&c.

Quando quis petit admitti ad beneficium.c.Odoard.
de solut.vel alternatiuè ad cessionem bonorum, aut ad
terminum quinquennalem,iuxta l.fi.C.qui bon.ced.pos-
sunt.semper in signatura dicitur, Constito summariè de
paupertate,& prout de iure.Et hoc propter multa, quæ
requirũtur circa hoc iux.nota.in d.cap.Odoardus.Nec† 17
est necesse quòd aliter cedat bonis, dummodo possit le-
gitimè constare de paubertate,secundum Panorm.ibi.&
Rotam deci.ccccclxvij.incip.Vtrum possit.ad fi.facit bo-
na glo.in l.miles. ff. de re iud.& in can.audeat.l.di. & de
materia.dicto cap.Odoardus.plenè per Bal. in fin. instit.
de actionib.

Duplici contritione nemo teritur.

SVMMARIVM.

1 *Quis non debet duplici contritione conteri.*
2 *Quando iudex ecclesiasticus fecit quod potuit, inuocat brachium seculare.*
3 *Delegatus non inuocat brachium seculare, nisi id in signatura dicatur.*
4 *Episcopis inhibetur sub pœna suspensionis, non excommunicationis.*
5 *De modo concedendi interdictum, propter non paritionem.*
6 *Magna & notabilia in verborum generalitate non includuntur, nisi de his expresse dicatur.*
7 *In aduentu regis vel principis interdictum suspenditur.*
8 *Contra reges literæ contentiosæ non dantur per Cancellariã.*
9 *Exhortationi Papæ est parendum.*

Petenti committi inhibitionem sub cẽsuris & pœnis, &c. datur solùm de inhibitione sub cẽ-
1 suris: quia † non debet quis duplici contritione conteri. c. at si clerici. in fi. de iudi. & in cap. presbyter aut diaconus. lxxxj. distin. nisi sit maxima contumacia, vel materia grauissima, tunc datur etiam sub pœnis. Ad quod facit bonus tex. in c. quoniã frequenter in fin. vt lit. non cõtesta. ibi, dum dicit, Ita videlicet quòd alterutra pœna, quæ magis timeri debeat, iudex à principio sit contentus, ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruit proteruitas contumacis. facit etiam bonus tex. in c. cum in cunctis. §. fi. de elect. ꝙ ibi Panor. in j. not. ponunt doct. in c. tuæ. de procur. & in l. senatus censuit. ff. de accu. Additur etiam quandoque & de brachio secu-
2 lari, prout de iure: nam † quãdo iudex ecclesiasticus fecit quod potuit, & non habet vltra quod faciat, potest tunc de iure inuocare brachium seculare. c. cum non ab homine. de iud. & in c. ij. de malefi. po. Oldr. consi. lxxxix. incip. Episcopus inuocat, &c.

Et est notandum ꝙ nisi in signatura adderetur, & de
3 brachio seculari, non posset † delegatus inuocare tale auxilium, secundum Anch. in c. vt officiũ. §. fi. de hæreti. lib.

vj.dicentem curiam ita tenere,quicquid dicat Io. And.in c.significasti.de offic.deleg.

Item est notandum quòd quando petitur inhiberi sub pœna excommunicationis,si inter eos quibus est inhibẽ 4
dũ,sint episcopi vel superiores prælati,tũc † ponitur quo ad eos sub pœna suspensionis,non excõmunicationis:defertur enim illis in pœnis imponẽdis tunc propter reuerentiá sacri officij quod exercẽt,vt est casus in c.ij. de of. deleg.lib.vj.iunc.gl.in c.j.de cle.venat.tamẽ etiã propter periculũ plurimorũ.Et ideo sententiã suspensionis & interdicti tales non incurrunt,nisi de ipsis expressa mentio habeatur,vt dic.tex.in cap. quia periculosum. de senten. excommu.lib.vj.

Ex quibus apparet quòd istæ censuræ debent à principio moderatè concedi tam respectu personarum, vt patet ex præmissis quàm etiam locorum in quibus morantur & degunt personæ contumaces.

Et ideo vbi petitur poni interdictum † propter non pa- 5
ritionem fortè exequutorialiũ, cũ magna difficultate cõceditur. Vñ primò ponitur in ecclesia parochiali aduersarij,& alia ecclesia parochiali vel collegiata. Demũ crescẽte contumacia datur in duobus monasteriis vel ecclesiis collegiatis:& si nec sic resipiscat, tota diœcesis supponitur interdicto vltimo loco vbi præmissa non afferunt remedium oratori contra aduersariũ, qui tandiu insordescit,interdicitur ecclesia cathedralis,quæ aliàs nõ censetur interdicta,nisi expresse interdicatur,licèt tota diœcesis & ecclesiæ ciuitatis interdicantur propter eius excellentiam & honorem arg.c quanuis.§.quanquã. de præb. lib.vj.& quod notabat Compos. ante illã decretalem, in c.capitulum sanctæ crucis. in versi.item quæritur de hac forma,&c.& Old.consi.clxxxv.incip. Thema tale est. & domini de Rota decis.xlv.incip.Nota secundum aliquos.
in antiquis.Nam ista † magna & notabilia,nisi de eis ex- 6
presse dicatur,nulla verborum generalitate includuntur l.prætor ait.§.quod autem.ff.de iniur.c.sedes.de rescrip.l. eos.C.de aquæ duc.lib.xj.

Aduertendum tamen est quòd † in aduentu regis vel 7
principis in vrbe in qua dicta ecclesia cathedralis est sita, interdictũ suspẽdit:& in hoc defertur talib⁹ personis arg.

solitæ.ibi,regi tanquam præcellenti.de ma. & obe. sicut
8 & aliàs defertur eisdem. Nam † contra Reges non dantur literæ contentiosę per Cancellariā. Et in literis quæ eis destinantur per Papam,non ponitur, Mādamus quatenus.secundū Spe.in tit.de rescrip.presen.§.ratione formæ.versi.item contra Reges.facit bonus tex.vltra Specu. in clem.prima de testi.ibi, Reges eosdem & principes in
9 domino exhortamur.quanuis dicat ibi glo. ꝙ †licèt exhortatio Papæ videatur consilium, est tamen consilium reuerentiæ, cui necessariò parendum est,iuxt.not.in ca. ad aures. de ætat.& qualita.

Quid autem si nec per tot gradus interdicti pareatur? tūc pōt petere orator exequutiuè procedi per brachiū seculare,arg.c.cū non ab homine.in fi. de iudi.Sed tunc in commissione debet addi hæc clausula videlicet, In euentum quòd docuerit,&c.

De clausula cautione præstanda iudicis arbitrio.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter cautio debet præstari per absoluendum à censuris.*
2 *Cautio iuratoria sufficit illi qui ob iniectionem manuum violentarum in clericum,est excommunicatus,non autem pro crimine manifesto,vel contumacia.*
3 *Datur prarogatio fatalium,sed arbitrio iudicis.*

1 Ltimò quo ad materiam censurarum iam incursarū sciendū est,ꝙ † vbi excommunicatus vel suspensus petit se absolui à censuris præstita iuratoria cautione, cassantur regulariter ista verba, & loco eorum dicitur,Cautione præstanda iudicis arbitrio, quia debet inspici qualitas personarum, an sit de solo earum iuramēto confidendum.arg.c.literas.de præsump. & hoc per doctrinam In.in c.ad reprimendam. de offi.ord.& ibi Pan. in c.qua fronte.de appell. & in c.ex parte. de verb.signifi.

Sed ego distinguerem prout distinguit glo. nota.in c.
2 ad hæc.de senten.excom.quòd aut † quis petit absolui ob

inie

niectionem manuũ in clericum,& tunc sufficit sola cautio iuratoria.per cap.ex tenore.& c.cum desideres.eo.tit. Si verò pro contumacia vel crimine manifesto,tunc sufficiens debet cautio præstari.cap.ex parte.de verbo.sign. & ibi dicit glo. quòd sufficiens cautio est, si pignora vel fideiussores dentur.l. si mandato.§.vlt.ff.manda. cum similibus.

Vbi petitur † prorogatio fatalium,semper dicitur in cõmissione per signantem,Arbitrio iudicis, quia fortè pars non fecit debitam diligentiam in tempore debito prout facere debuit,iuxt.ea quæ habentur in c.cum sit Roma. de appel.Non enim sufficit probare solum impedimentum tẽpore primi fatalis , nisi etiam probetur quòd tale impedimentum fuit immediata causa quare non potuit prosequi appellationem tempore debito , & ideo debet docere se fecisse debitam diligentiam.per text. nota.in l. qui commeatus.in princip.ff.de re milit. & ibi Bart. & in l.quibus diebus. in princip. ff. de condit. & demonstr. & Bal.in l.properandum.§.sinautem vtraque.C.de iudic. 3

Causa Ecclesiæ quibus committi debeat.

SVMMARIVM.

1 *Causa ecclesiæ, & qualibet alia spiritualis non committitur laicis etiam de consensu partium,bene tamen ipsis cum clerico.*

2 *Clericus tanquam dignior trahit ad se laicos.*

3 *Causæ prophanæ regulariter non committuntur in curia Romana.*

4 *Semel transmißibile perdurat pertransmißibile.*

5 *Causa denegatæ pensionis regulariter non committitur in curia.*

6 *Causa iniuriarum ex partibus non committitur in curia, nisi accessoriè ad aliud concessibile veniat.*

7 *Casus in quibus causa prophana in curia committuntur.*

8 *In Cardinalibus multa sunt introducta specialia.*

9 *Viduis & pauperib⁹ & alijs personis miserabilibus signatura dat commissiones in curia etiã super rebus prophanis.*

10 *Res feudalis de sui natura est corã domino feudi tractãda.*

11 *In dubio non est verisimile quòd papa causam pendentem coram vno iudice ab eo voluit auocare, nisi id faciat ex certa scientia.*

Dicendum est modò succinctè de aliquibus causis seu materiis quæ reiiciuntur per istā signaturam Iustitiæ, & non solent signari certis re-
1 spectibus. Et primò † causa ecclesiæ & quęlibet alia spiritualis non committitur laicis etiam de consensu partiū. Ad quod fac. c. decernimus. de iudi. iun. c. si diligēti, de for. cōpe. nisi laico vel laicis associetur aliquis clericus qui vnà cum illis vel terminet vel concordet. Quæ obseruantia fundatur in dispositione c. per tuas. ad fin. de arbit.
2 ibi, à duobus laicis & vno clerico, &c. † Clericus enim tanquā dignior trahit ad se laicos minùs dignos, arg. c. quod in dubiis. de cōsecratio. eccles. facit notabile dictum Bart. per illum tex. in l. præcipimus. §. codē obseruando. C. de appellatio. vbi dicit quòd si laicus & clericus debitores cōueniuntur simul, ambo debent conueniri corā episcopo ratione clerici, ad idem quòd ponit Ludouicus Roman. consil. cclxv. incipien. In casu proposito. vbi dicit quòd si iudicantes vel arbitrātes sunt mistæ personæ, vt puta vnus clericus, alter laicus: debet tali casu appellari, & similiter peti reductio ad iudicem ecclesiasticū ratione clerici, qui (vt dixi) tanquam dignior trahit ad se laicum. facit etiā elegans doctrina Panormitani, in cap. de iiij & vj. col. ver. sed circa prædicta. de præscrip. Vbi dicit quòd si laicus habet rem communem & indiuisibilem cum ecclesia, tunc contra laicum non præscribitur spatio à iure communi statuto contra laicum, sed conseruatur ius suum propter ecclesiam. per l. si communem. ff. quēad. seruit. amit. & quod in simili not. glo. in ca. vnico. de iur pattona. lib. vj. & ibi Ioan, And.

3 Causæ prophanæ † non committuntur in curia, nec signantur per istā signaturā, nec etiam debēt proponi: quia non sunt de foro ecclesiæ. fa. tex. in c. si clericus laicum, de fo. cōp. Hinc est quòd ista signatura non cōmittit causam dotis à matrimonio separatā, quia tunc dicitur causa prophana, & ideo corā iudice seculari agi debet, vt per glo. in cap. de prudentia. in verb. incidens. de don. inter vi. & vxo.

nisi lis fuisset semel inchoata per partes coram iudice ecclesiastico,argu.eius† quòd dicitur, Semel transmissibile 4
perdurat transmissibile.l.videamus.ff.quod met. causa.cũ similibus.Item nõ cõmittit†in curia causa denegatæ pen- 5
sionis,cum merè consistat pensio in temporalitate,&non dicitur causa beneficialis, per illud quod in simili dicunt doc.in c.postulasti. de rescri.& in ca.ad audientiam.ij. eo. ti.nisi cessans soluere sit in curia,vel nisi solutio pensionis sit destinata Romæ,quia tunc videtur ibi contraxisse. Et ideo potest ibi cõueniri,per c.Romana.in §.cõtrahẽtes de fo.cõpet.li.vj,iun.l.contraxisse.ff.de acti.& obli. Similiter
†causa iniuriarum ex partibus nõ committitur in curia, 6
nisi veniat accessoriè ad aliud concessibile,arg d.c. de prudentia. & l. quotiens. C. de iudiciis. In quibus probatur quòd iudex cognoscit accessoriè de causa, de qua principaliter cognoscere non potest. Idem quando reus apprehenditur personaliter in curia, secundum aliquos.

Excipiuntur quidam casus in quibus dantur &signantur commssiones in curia super prophanis.

Primus†est, quando partes consentiunt. Quid enim 7
aliud agit prætor,nisi vt partes sint concordes? l. j.§.inde quæritur.ff.de nou. oper. nunc.fa.l.si conuenerit. ff. de re iud. & in l. i.§.si conuenerit.ff.depo.

Secundus,quando causa est ardua,puta supra quingentos florenos,secundum aliquos.Sed hoc puto esse arbitrarium.arg.l.non quicquid.ff.de iud.fa. c. de causis de offic. deleg.& in l i.& ij.ff.de iur. delib.

Tertius, quando non speratur iustitia in partibus ob potentiam fortè vel fauores aduersarij,arg.c. statutum.§. cum verò.de rescrip.li.vj.præcipuè quando clerici cõqueruntur de laicis,& seculares iudices in exhibenda iustitia sunt remissi.c.cum sit generale.& c.licet.de for.cõpet. bona gl.in c.si clericus. eo. tit. De hoc tamen tertio casu latiùs dicam in sequentibus respectu aduocationis causarum à partibus in curiam,

Quartus,de causis prophanis in terris ecclesiæ,arg.ca. si duobus. de appel.& c.venientes.de iureiurando.

Quintus,quando supplicat Cardinalis pro seipso, sec.
aliquos,†in Cardinalibus eñ multa specialia introducta 8
sunt,vt patet ex c.ius quę.de ma.& obe.iun.eo.qđ di.Inno.

in c.dilectus.de capel.mo. Nã ſicut honore aliis præeminet, ita maiori debet prærogatiua gaudere, vt dicit tex.in c. i.de offi. leg. lib. vj.

Hinc eſt quòd de conſuetudine curiæ cõmittunt Cardinales obſeruationes terminorum auditoribus ſuis, etiam ſine ſpeciali mãdato papæ, vt per Ægidium concl. xliij. quæ incip. Articulus.

Item ſtatur dicto Cardinalis in iis quæ aguntur coram eo in cauſis ſibi cõmiſſis, ſec. eund. Ægidiũ, cõcl. clxxxiij. incip. aſſertioni. quod procedit etiam in præiudicialibus, præſertim vbi alij papę in talibus nõ aſſiſtũt, vt per eund. concluſ. dcxxxvj. incip. Suppoſito, &c. quicquid dicat glo. de iure. in c. ſicut nobis. de ſenten. excommu. Item Cardinalis non inhibetur per auditorem. ſec. eund Ægid. cum multis ſimilibus, prout de ſtilo & conſuetudine curiæ.

Vltimò quo ad prædictam materiam viduis † & pauperibus, & aliis miſerabilibus perſonis dat ſignatura cõmiſ-
9 ſiones etiam ſuper rebus prophanis, quia tales perſonæ ſub protectione eccleſiæ eſſe dignoſcuntur, vt prob. in c. ex parte. de for. cõpet. etiamſi patiantur oppreſſionẽ circa rem feudalem, † quæ aliàs de ſui natura tranctanda eſt co
10 ram domino feudi. c. cæterùm. de iud. c. ex tranſmiſſa. c. verum. & c ex tenore. de for. compet. dum dominus feudi in exhibendo iuſtitiã non probatur negligens, vt in dictis iuribus. Sed quo ad viduas & alias miſerabiles perſonas credo quòd indiſtinctè procedat primũ dictũ, vt poſſint agere in foro eccleſiæ, etiamſi dominus feudi probetur negligens, cum ſint ſub protectione eccleſiæ, vt dixi, & optimè probatur in d. c. ex parte. & ibi Panor. dicit illum tex. ſing. ad hoc in vltimo notabil. excepto ſi tunc lis penderet in partibus corã domino tẽporali, quo caſu poſſet excipi de tali litiſpendentia contra cõmiſſionem factã auditori in curia ad inſtantiã viduæ vel alterius miſerabilis perſonæ, ex quo de dicta lite in cõmiſſione non ſit facta mentio ſecundum Ægidium concl. xlv. quæ incipit, Exceptio, &c.
11 Quia † in dubio non eſt veriſimile quòd papa cauſam pendẽtem coram vno iudice, ab eo velit auocare, niſi ex certa ſcientia id faciat: quod in dubio nõ præſumitur, niſi de proceſſu expreſſam faciat mentionem c. coram. de offic. delega. & cap. inter monaſterium. de re iud. Sed nec tunc

ſolet

fert causam auocare si iam sit instructa.arg.c. pastoralis. de caus.possess.& proprieta.ibi,vt iam possit causa diffinitiuæ sententiæ calculo terminari,&c.nisi secundum aliquos orator paratus sit præstare iuramentum de perhorrescentia,iux.nota.in c.statutum.§. cum verò. de rescript. li.vj.de quo tamen latiùs dico infra in simili proposito, versi.econtra causa, &c.

Signatura non dat commissiones contra iudices.

SVMMARIVM.

1 *An signatura det commissiones contra iudices.*
2 *Iudicare est onus, quod quis appetere non præsumitur.*
3 *Punitur non deferens appellationis interposita ad papam.*
4 *Quando plura narrantur, datur signatura solùm de commissione causæ.*
5 *Simplex responsio intelligitur talis, qualis præcessit interrogatio.*
6 *Ad citandum quem personaliter in curia, requiritur specialis commissio.*
7 *Dependens à negotio principali debet ad iudicem illius negotij aduocari.*
8 *Causa prætensæ appellationis à grauamine in curia non committitur nisi cum negotio principali.*

Ignatura † non dat commissiones cõtra iudices vel exequutores authoritate iudiciũ procedentes, licèt enormiter pars dicat se læsam, vel aliàs dicat se indebitè spoliatam. Et ratio est, quia si passim darẽtur cõmissiones contra tales, nunquam inuenirentur iudices vel exequutores, timentes se in posterum posse molestari, & sic semper se exonerarẽt ab isto onere. † Nam iudicare, onus est. c. pastoralis. ibi. exonerare. de offic. deleg. & in l. fina. §. iudicandi. ff. de muneri. & honori. Non præsumitur autẽ quis appetere onerosa, vt di. gl. in c. si contra vnum. in glo. magna. de offic. dele. li. vj. Credo tamen ꝙ si esset maxima contumacia & inobedientia iudicis, vt quia nonobstante 1 2

appellatione,& inhibitione auditoris,processisset in causa,nimis fauendo parti,tunc daretur cõmissio contra partem & iudicem. Et ita proximis diebus ego obtinui in causa canonicatus Sibenicen.cõtra quendã Leonardum de Datis Florentinum.fa.c.de priore.de appell. vbi dicitur
3 quòd punitur †non deferens appellationi interpositæ ad papam:& mittitur ad curiam puniendus:quia debet deferre ob reuerentiam superioris, nedum vbi est certum appellationem ipsam fore probabilem,sed etiam vbi dubitatur an probabilis sit interposita,sec.dominum Antonium in c.vt debitus.de appellatio.per c.sacro.ad fi.de sent. excommunic. idem ponit Ludouic.Roma. vbi multa allegat in consi ccccci.incipiente.Vt declarationem, &c.

4 Quando†narrantur plura in cõmissione,quia papa nõ est plenè de omnibus informatus, dat signaturam solùm de cõmissione causæ. Pari modo seruatur in signatura gratiæ,inter quas est solũ vna concedenda:tunc ponitur illa specificè in signatura,puta de prouisione,vel de dispensatione,seu confessionali in forma,&c Aliàs si simpliciter diceret,placet:vel Cardinalis diceret, Cõcessum vt petitur:
5 omnia petita intelligerentur concessa, quia†simplex responsio intelligitur talis qualis præcessit interrogatio, vt probat.in §.Præterea.institu.de inutil.stip.& in l. Titia. §. idem respondit.ff.de ver.oblig.Ideo in primo casu habẽs figuraturã solùm de cõmissione causæ,si vult ꝙ cõmittatur aliquid in specie de narratis in cõmissione,puta quòd aduersarius citetur personaliter, vel quid simile:facit vnã reformationem,& sic illud de facili obtinet. Et ad illud de citando quẽ personaliter,ꝙ requiratur expressa cõmissio in curia,fa.tex.iun.bona gl. in c. fin.in ver. personaliter.de dilatio.& ponit decis.Rotæ,in antiquis ccclxxxix.quæ in-
6 cip.Nota ꝙ regulariter. vbi dicitur, quòd auditor†etiam in causa criminali non potest reum citare vt cõpareat personaliter,nisi hoc habeat specialiter cõmissio, Et licèt ex multis & diuersis causis cõcedantur citationes personales,ita ꝙ tunc non sufficit mittere procuratorem, vt dicit decis.cclxxij.quæ incipit.Licèt contra.in nouis. tamẽ passim & indifferenter id non cõceditur.Et ideo quãdo narrantur plura propter quorum quodlibet posset citandus declarari,non datur quòd citetur personaliter,nisi omnia
veris

verificentur, vel nisi aliquod eorum esset valde graue, ar. c.i.in fi.de iudi.lib.vj.& in cle.i.eod.tit.cum similibus.

Si causa † principalis agitetur in vno loco corã certis 7
iudicibus, & aliquid dependens siue ad dictã causam atti nens in alio de facili aduocatur, & cõmittitur iudicib⁹ negotij principalis, & hoc ne cõtinentia causæ diuidatur. L. nulli. C. de iudi. c. dispendia. de rescr. li. vj. Et ideo † si cau- 8
sa agitetur in partibus corã vno iudice, & cõtingat appellari ab aliqua interloquutoria vim diffinitiuæ habente, puta si ille pronunciauit se iudicẽ cõpetentem, iuxt. glo. in authen. habita. C. ne fil. pro patre. nõ auditur appellatus, si petat cõmitti in curia causã prętẽsæ appellatiõis tã tùm. Ideo additur in cõmissione, Cum toto negocio principali, & hoc per rationem de qua supra. De facili autem auocatur negocium principale de partibus in beneficialibus, tam quia tales causæ sunt tractandę in curia de sui natura, tum etiam vt impinguetur & bonificetur ipsa curia, dummodo non sit conclusum in causa: quia tunc nõ auocatur. Et ideo solet in commissione dici, Coram quo ad nonnullos actus (circa tamen conclusionem causæ) processum extitit. non fit aliqua mentio quòd causa sit instructa coram illo iudice, quia cum magna difficultate auocaretur, vt superiùs dixi per. c. pastoralis. de caus. poss. & proprieta. ibi, si vero conclusum, &c.

Clausula & per breue sanctitatis vestræ quomodo intelligenda.

SVMMARIVM.

1 *Quando commißio petitur per breue, non solet transite certis rationibus hic descriptis.*
2 *In partibus non committuntur appellationes per breue, nisi certis casibus.*
3 *Pauperes non tenentur ad expensas eis impoßibiles.*
4 *De clausula derogatoria dictionem.*
5 *Hodie gaudent breuitate moderni.*
6 *Non est de intentione papæ quòd alicui tollatur ius quoquo modo quæsitum neque per se, neque per suos antecessores, nisi aliud appareat in beneficialibus.*

7 *Papa in concessione bullarum videtur quasi contrahere, quã do accipit multam pecuniam.*

8 *Qualiter detur restitutio aduersus rem iudicatam, vel tres sententias.*

9 *Clausula parito iudicato, quid importet.*

10 *Refert an sententia fuerit lata præsente parte, an per contradictas i. absente.*

11 *Causarum merita partium assertione panduntur.*

12 *Nimia contumacia quid operetur ad restitutionẽ denegãdã.*

13 *Qualiter conceditur restitutio aduersus sententias, quando narratur paupertas.*

14 *Qui non est soluendo, ad fructuum restitutionem, nec expẽsarum impossibilium tenetur.*

15 *Malitia procuratoris non debet domino imputari.*

16 *Petens restitui habet docere in aliquo de sua iustitia.*

17 *In prophanis non datur restitutio aduersus sententias, sed restitutionis causa committitur.*

1 Vando petitur † cõmissio ad partes per breue semper additur in commissione Et per breue sanctitatis vestrę, &c. alioquin in curia non solet transire. Et credo ꝙ istud seruetur duplici de causa. Prima est ꝓpter lucrũ officialiũ, vt orator cogat expedire bullã, in qua plus exponitur. Secunda, per breue habet orator iudicem quẽ petit posteà verbo: sed si ꝑ bullã, tũc apponitur in principio, & si alia pars opponit, tũc cogũtur cõcordare de iudice. fa. gl. in l. obseruãdũ. ff. de iudi. & superiùs latiùs dixi
2 prædictis etiã respectibus † nõ cõmittũtur appellationes in partibus per breue, nisi in certis casibus, puta pro pau-
3 peribus † qui non tenentur ad expẽsas eis impossibiles, vt di. Aegidius conclus xliiij. quæ incip. Allegatio paupertatis. per l. procuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. Item cõmittitur appellatio per breue in partibus, quando alia pars habuit commissionem similiter per breue, & hoc vt seruetur æqualitas inter partes. reg. nõ debet licere. li. vj.
4 Item in terris ecclesię quãdo in commissione † est clausula derogatoria cõstitutionis Bonifacianæ de vna, & cõcilij generalis de duabus dietis, de quibus in c. nonnulli. de rescrip.

ſcrip.& in c. ſtatutū.eo tit.li.vj.additur, dummodo nō vra duas vel vltra tres, referēdo ſingula. ſingulis,id eſt, oadcōſtitutionē Bonifacij,dūmodo nō vltra duas, quo conciliū generale,non vltra tres,fa.bona glo.de relane ſingulorum ad ſingula,in c.ſi quis pecunia.lxxix.di ſ n.Sed hodie†gaudent breuitate moderni,vt etiam ſy- 5
bam vnam non neceſſariā non apponant, vt dicit glo. l.i.ff.quod met.cauſ.& ideo dicuntur ſolùm illa verba mmodo non vltra tres,& eſt melius. Cancellaria tamē n derogat dictis, ſicut nec committit cauſam ſimpli clerico, prout atteſtatur Aegidius concluſ.lxxxj. quæ cip.Conſenſus partium.per cle.ne Romani.de elect.cū ncordan. de quo latiùs dicam infra in materia reſcriorum.

Inſuper inter alias regulas quas habēt referēdarij, po ſimè frequētatur iſta,qua cauetur quòd multa reiiciū r per ſignaturam,Placet, quatenus tollatur ius quæſi-,nec eſt neceſſe quòd dicatur quomodo tollit ius quæ um,quia†nō eſt de intentione papæ quòd alicui tolla 6
r ius quoquo modo quæſitū neq; per ſe,neq; per ſuos teceſſores,niſi aliud appareat in beneficialibus, iux.c. nult.& fi.de præbend.li.vj.& in c.fi.de cōceſ.pręb.eod. or.fa.l.ij.§.merito.& §.ſi quis à principe.ff.ne quid in lo publ.Secus quando peteretur aliquid contra bullā,in iusconceſſione†papa quaſi cōtraxiſſet accipiēdo mul 7
am pecuniam quia factum vigore talis bullæ non ſolet iici,etiā cum dicta clauſula,niſi orator dicat quomodo llat ius quæſitum, & hoc quia multùm refert an fuerit s quæſitum per ius poſitiuum, qui princeps poteſt deogare,an per ius gentiū.iuxt.notat.per moder.in l.Galus.§.& quid ſit tantum.ff.de liber.& poſthu.

Quando eſt lata vna ſententia contra aliquē, & tranſi it in rem iudicatam,vel ſunt tres ſententię conformes, a quòd nō licèt tertio prouocare.c.ſua nobis. de appel. c in l.vni.C.ne lic.ter.prouoc.& tunc ſi reus condemnaus vult agere de nullitate ipſarū,aut alicuius ex eis, adnittitur via ordinaria,ſed cū tēperamēto,de quo in cle. t calumniis.de re iud.ſi verò nō dicit eas nullas,ſed iniquas,†tū c ex quo ꝑcluſa eſt ſibi via appellandi,& ſic cum 8
ō habet remediū ordinariū,debet recurrere ad extraordinarium

& petere restitutionem ad appellandum à diffinitiua, vel
contra lapsum fatalium ad appellationem prosequendā,
arg. l. in causę. ff. de mino. ex clausula generali, siqua mihi
iusta causa esse videbitur. l. i. & per totum, ff. ex. quib. cau.
ma. Quæ restitutio conceditur, sed cum magno modera
mine & temperamento: nam etiam quando nō sunt tres
sententiæ, dum tamē sit res iudicata, datur restitutio, sed
9 †cum clausula, Parito iudicato. quæ importat vt orator
dimittat possessionem, restituat fructus perceptos, & sol
uat expensas, vt probat. in c. fi. de restitu. spolia. & in d.
cle. vt calumniis. ibi, plenariè, &c.

Sed hoc habet locū quando dicta sentētia est lata par
10 te præsente vel eius procuratore. Secus † si per contradi-
ctas, quia tūc restituitur solùm refectis expensis, in quib⁹
fatigauit aduersariū, arg. c. exceptionē, de except. Sed nō
cogitur dimittere possessionē, ex quo causa nō fuit plenè
11 discussa ꝓpter absentiā alteri⁹ partis, quia † causarū me
rita partiū assertiōe pādūtur. l. fi. C. si per vim vel alio mo
do. Sed istud ꝙ dixi de refectiōe expēsarū, in tali casu de
bet intelligi quādo fuit apprehēsus personaliter. Secus si
per edictum, ita quòd verisimiliter potuit ignorare: tunc
nō est necessaria aliqua restitutio, sed simpliciter cōmitti
tur causa super appellatiōe emissa à die notitiæ, per illud
quod dic. decis. cccLxiij. incip. Cum iura. in nouis.

Sed si per cōtradictas essent latæ duę sentētię vel tres,
12 tunc propter † nimiā contumaciā partis non datur resti-
tutio nisi cū dicta clausula, Parito iudicato. fac. bon⁹ tex.
in l. Eulcinius. §. fi. ibi propter nimiā contumaciam. ff. ex
quibus cau. in pos. ea. Si verò tres sentētiæ non sunt latæ
per contradictas, sed cū parte vel eius procuratore, tunc
13 attēditur quomodo & ex qua causa petatur restitutio. †
nā si narratur paupertas ab eo qui vult restitui, cōceditur
restitutio, iuxta tex. in l. si ꝓcuratorē. §. si ignorātes. ff. mā
da. & quod notat Innocē & Abba. in c. ex ratione. de ap-
pella. & glo. ordinat. in l. eos. C. eod. titu. cōceditur (in quā)
restitutio, sed cum ista clausula, videlicet, Placet dimissa
possessione & constito de oratoris paupertate. Et est iu-
stissima cōcessio, quia quo ad possessionem dimittē iam
non potest allegare impedimentum paupertatis, ideo in
eo debet parere iudicato, fructus verò & expensæ reser-
uantu

untur in finem litis. Pro quo fa.bonus tex.in c.olim.de restit.spolia. vbi probatur secundum vnum intelle. quòd qui non est soluendo, ad restitutionem fructuum non 14 tetur, similiter nec expensarum impossibilium, vt in perioribus dixi ex mente Aegidij, conclus.xliiij. quæ in pit, Allegatio, &c.

Si verò nõ narratur paupertas, sed aliquid aliud ꝓpter uod prætẽdit orator sentẽtias nõ mereri exequutionẽ, puta si termino misit procuratorẽ ad prosequendum, d procurator decepit eum & nõ iuit, quo†casu malitia 15 ocuratoris nõ debet domino imputari, vt dicit decisio otæ clv. quæ inci. Si certus terminus. in nouis. per l. qui ittuntur. ff. ex quibus cau.ma. istis & similibus casibus atur restitutio prout de iure, quæ restitutio tunc nõ cõ editur ex gratia, sed de iure cõmuni.. Ideo datur prout e iure, vt dixi: aliàs conceditur cũ clausula, Parito iudica o & constito de bono iure. Quo†casu docendum est in 16 liquo (licèt non plenè) de iustitia volentis se restitui etiã uo ad negociũ principale. per rationẽ quã ponit Aegi- ius conclus. xxxviij. inci. Ecclesia. prędicta procedunt in eneficialibus, in quibus datur restitutio aduersus sen- entias, vt suprà.

In prophanis verò non†datur restitutio, sed commit- 17 itur causa restitutionis per hæc verba. Placet de restitu- ione, prout de iure. Computatur autem quadriennium iure vltimæ sententiæ, quando petitur restitutio aduer us tres sententias vel probationes omissas. Nam vltima entẽtia (quæ finem liti imponit) est quæ lædit: & ideo ab llo tempore incipit læsio, & tempus petendæ restitutio- is, vt latè ponit decisio Rotæ clxv. quæ incip. Latis tri- ous sententiis. in nouis decisionibus.

Subrogatus an teneatur iustificare ius illius in cuius locum subrogatus est.

SVMMARIVM.

1 *Subrogatus quãdo teneatur iustificare ius illius in locũ cuius subrogatur.*

2 *Non auditur actor petens aliquid in libello, quod aduersario obest, & sibi non prodest.*

3 *Contra electum vel confirmatum non admittuntur ad excipiendum de crimine illi quorum non interest.*

4 *Quorum non interest, non admittuntur, etiam in beneficialibus.*

5 *Sufficit eo quòd vincat per non ius actoris, etiam si constet de non suo iure, etiam in beneficialibus.*

6 *An habens tres sententias contra se, sit audiendus, si petat quòd ante omnia canonizetur subrogatio subrogati.*

7 *Pro non litigante datur subrogatio.*

8 *Post litem finitam non est necesse derogare de subrogandis regulæ.*

9 *Lis finitur per sententiam appellatione non suspensam.*

10 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*

11 *Casus in quo post litem semel finitam adhuc locus est regulæ subrogandis.*

12 *Ad instantiam potentiorum non deberet derogari regulæ de subrogandis.*

13 *Cardinales vnà cum Papa iudicant omnes, ipsi verò à solo Papa iudicantur.*

14 *Appellatione Cardinalium comprehenditur Papa.*

15 *In monasteriis consistorialibus regulariter non datur subrogatio, nec admittitur resignatio.*

16 *Priuandus ob crimen potest cedere beneficio in alterius fauorem.*

1 Ltimò quo ad istam materiam notãdum est, quòd † licèt subrogatus teneatur iustificare ius illius in cuius locum subrogatur vt ponit Aegidius cõclusione cxij. per regulam cum quis in ius. lib. vj. & intimare subrogationem condemnato, vt per eund. Aegid. conclu. clvj. Ista tamen non habent locum quando quis subrogatur illi qui habuit exequutoriales vigore trium sententiarum contra aduersarium, qui non potest amplius prætendere aliquod interesse, ex quo (vt dixi) habuit tres sententias contra se, & nõ est restitutus. Et ideo non auditur dictus aduersarius condemnatus, vel eo defuncto alius qui illi successit, si petat quòd non

etur effectus exequutorialium iam decretarum ad in-
antiam primi, in cuius locum ego successi, nisi canoni-
ata mea subrogatione, quia sua nō interest, ex quo nul
s eorum obtinuit restitutionem aduersus tres senten-
as. Facit ad hoc elegans dictum Innoc. in cap. cum Ber-
ldus. in fi. de re iudica. vbi dicit † quòd non auditur a- 2
or petens aliquid in libello quod aduersario obest, & si
non prodest, argumento l. in fundo. ff. de rei vendi. ad
em quod not. in cap. quod super iis. in ver. excludatur.
accusa. vbi dicit † quòd ad excipiendum de crimine cō 3
a electum siue confirmatum, non admittuntur nisi illi
orum interest, per regulam generalem, quæ habet quod
on † solent audiri quorum non interest. arg. c. veniens. 4
testi. cum vulg quę regula procedit & habet locum e-
am id beneficialibus, secundum glos. in cap. post electio
em in glo. fi. ibi, vel ideo non fuit auditus. de conces. prę
en. Nihilominus ista determinatio (super qua fundatur
ilus signaturæ) in hoc casu videtur posse impugnari, † 5
am sufficit reo quòd vincat per non ius actoris, etiam
constet de non iure suo. l. loci corpus. §. competit. ff. si
rui. ven. l. qui accusare. C. de eden. & in cap. vnico. vt ec-
e. benefi. Quæ iura etiam in beneficialibus locum ob
nent, sec. Compost. in c. mādatum. de rescri. & seq. Lud.
om. con. cccxlvij. inci. Quod ad articulum. in prima co-
mna.

Consequenter licèt † per tres sententias constet de nō 6
re condemnati, tamen videtur audiendus si petat quod
on detur effectus exequutorialium contra se, nisi prius
anonizetur subrogatio subrogati. fortè enim subroga-
o non tenuit, & potest impugnari. Et ideo ex quo est
ossessor, satis est quòd vincat per non ius subrogati. Itē
elius est quòd iste iniustè remaneat in sua possessione,
uanuis iniusta vel vitiosa, quàm quòd alter vitiosè in-
rediatur: nec propter hoc ille iniustus possessor (qui ha-
uit tres sententias contra se) remanebit in beneficio,
uia ordinarius illum poterit ex officio remouere, per c.
rdinarij. de offi. ordi. lib. vj. Et ista ratione in terminis v-
tur decis. Rotæ ccccxix. quæ incip. Nota an reus. in an-
quis.

Ex quibus manifestè apparet quòd petēti talem com-
 mis

missionem non potest dici tua non interest, ex quo habuisti tres sententias contra te, & non es restitutus: imò potest sua plurimum interesse, vt patet ex præmissis. Et ideo in superioribus dixi signaturam seruare, quòd vbi quis subrogatur illi qui habuit exequutoriales contra aduersarium, non datur ei effectus illarum, nisi intimetur condemnato huiusmodi subrogatio, quia fortè impugnabit eam: ergo iam interest, aliàs ad impugnandum nõ admitteretur, per superiùs allegata. Potest tamẽ practicari prima opinio, & ille stilus in illis qui se intruserunt in beneficio post mortem illius qui habuit tres sententias contra se vel in venientibus pro suo interesse, iux. tex. cap. ij. vt lit. pend. li. vj. qui cum nõ habent aliquã possessionẽ, non possunt petere quòd non detur effectus exequutorialiũ decretarũ contra defectum, nisi canonizetur subrogatio subrogati. Nam tũc verũ est dicere quòd sua nõ interest, ex quo non possident, & aduersus tres sententias non sunt restituti. Et hoc modo intelligo illã obseruantiam & stilum signaturæ, de quo supra.

7 Et ex prædictis patet ꝙ etiam† pro non litigante datur subrogatio in locũ & ad beneficũ illius qui iam habuit exequutoriales contra aduersarium, & illis nondum exe-
8 quutis decessit. Nec isto† casu necessariũ est derogare regulæ de subrogandis collitigantibus, ex quo lis iam est finita per sententiam quæ transiuit in rẽ iudicatã, iux. text. cũ gl. in c. j. de lit. cont. li. vj. & in l. causas. C. de trãsact.
9 in quibus probatur† quòd per sententiam non suspẽsam appellatiõe finitur lis: & sic nõ dicitur ampliùs collitigãs, multo fortiùs post tres cõformes, nisi aduersus eas sit restitutus: Quo casu efficitur collitigãs, vt priùs erat: quia
10 †restitutio est in pristinũ statum repositio. l. ꝙ si minor. §. restitutio. ff. de minori. & in l. j. C. de sent. pass.
11 Et ideo post restitutionẽ† credo quòd in eo haberet locum regula de subrogandis, quia virtute restitutionis dicitur adhuc lis pendere, consequenter sua subrogatio intra mensem post impetrationẽ alterius erit potior, & prçualebit impetrationi alterius tertij per dictam regulã de subrogandis, nisi illi derogatũ esset in impetratione illius tertij, prout sæpe & quasi indifferẽter derogatur in beneficiis litigiosis vacãtibus per cessum vel decessum, quòd
mini

minimè fieri deberet, ne propter nouos aduersarios qui malitiosè interdũ subrogantur, litigia in ecclesiarũ dispendiũ prorogari cõtingat, vt dicit elegãs tex. in c. si ij cõ tra quos. vt lit. pendẽ. lib. vj. & potissimè derogatio dictæ regulæ de subrogandis † deberet denegari potẽtioribus, 12
præcipuè dominis Cardinalibus, qui possunt minacẽ vultum & terribilẽ feruorem suis aduersariis ostendere. arg. tex. in l. vnica. C. si rector prouinciæ & in l. j. C. si quacũq; præditus potestate. Nec est dubium eos esse potentiores aliis clericis, imò verò potẽtissimos, quia vt dicit. Io. And. in cap. cum olim. de re iud. Cardinales † vnà cũ papa iu- 13
dicant omnes, ipsi verò à solo papa iudicãtur. Hinc est ꝙ † appellatione Cardinalium comprehenditur etiam pa- 14
pa, vt tenet Arch. in c. sacrosancta. xij. distinct. Et ideo iactura causæ affici deberent hi qui sibi patrocinium potẽ tiorũ aduocant, vel eius iura & actiones cedũt, annullata penit⁹ cessiõe, vt disponit tex in l. j. & ij. C. ne liceat potẽ.

Et ideo istis de causis tẽpore In. viij. Cardinalis Aleriẽ. tunc signator denegauit expresè derogationẽ dictæ regulæ de subrogandis, licèt multũ esset ad concedendũ sollicitatus per Reuerendissimũ Cardina. sancti Petri ad vincula, nunc Magnanimũ Iuliũ ij. Pontifi. maxi. qui tũc in Cardinalatu petebat commendari omnia beneficia cuiusdam sui familiaris per obitũ eiusdẽ vacantia, & se etiã in litigiosis cũ derogatione dictæ regulæ subrogari, sed fuit sibi denegatũ (vt dixi) & bene per supradicta, propter quæ quãdo derogatur dictæ regulæ solẽt apponi ista verba, videlicet, Attento ꝙ orator non est cedẽte potẽtior. Aliquando tamen ex fauore derogatur in casu pręmisso, videlicet ꝓ Cardinalibus per obitũ familiariũ suorũ, ideo bonum est esse Cardinalem, & habere fauores.

Est & alius casus in quo non derogatur regulæ de subrogandis, sed nec datur subrogatio, videlicet † in benefi 15
ciis cõsistorialib⁹, hoc est, monasteriis virorũ valorẽ ducẽ torũ florenorũ auri cõmunẽ ęstimationẽ excedẽtiũ, ꝗa talia sunt per vnã regulá reseruata, & de illis solet prouidere papa consistorialiter. ideo in illis non datur subrogatio, nisi præcesserit alia prouisio vel commenda consistorialis. Et ita seruat stilus, qui ꝓ iure habetur, c. ex literis. de cõstit. & in c. quàm graui. de cri. fal. cum similibus.

Hinc etiam est ꝙ non admittuntur resignationes talium monasteriorum dictũ valorem excedentiũ, quia(vt dixi)illis consistorialiter prouidetur de personis idoneis, aut commendantur illiteratis & asinis ferratis, iux.illud Io.M⟨o⟩.in c.cũ ex eo.de ele.lib.vj. Vltimò quo ad istã materiã subrogationis occurrit etiam alius casus,in quo nõ datur subrogatio videlicet vbi de crimine agitur ad priuationẽ,quia beneficiũ non est litigiosum,sed persona ꝓ
16 pter crimẽ.Et ideo antequã priuetur,potest cedere in fauorẽ alterius,vt sentit gl.not.in c.ij.in ver.finita.circa mediũ.vt lit.pend.li.vj.Eadẽ ratione nõ datur gratia si neutri vel si nulli.Tamẽ post diffinitiuã priuationis sentẽtiã gratiæ prædictæ & subrogatio dari possunt,quia per sententiã prouidetur de beneficio.Et ideo quando in impetratione priuationis ponitur clausula,Et cũ decreto, ꝙ si priuandus metu priuationis post accusationẽ & inscriptionẽ beneficium huiusmodi in alterius quàm oratoris fauorem resignauerit, iudices nihilominus ad exequutionẽ literarum priuationis procedere possint,perindeac si resignatio huiusmodi minimè facta fuisset,tũc addi solent hæc verba, videlicet, Post primam priuationis sententiam,quia(vt dixi) per sententiã prouidetur de beneficio,cle.auditor.cum ibi nota.de rescri.Non prosequor vlteriùs hanc materiam subrogationis, quia maiori parte potiùs concernit signaturam gratiæ quàm iustitiæ.

Signatura iustitiæ ad quid seruiat in causa beneficiali.

SVMMARIVM.

1 *Priuationes propter crimen,in quibus committuntur casibus in curia.*

2 *Impetrans contra priuandum ob crimina,tenetur ad probationem omnium propositorum criminum.*

3 *In causis criminalibus non datur summarius processus.*

4 *Qui excommunicatus missam celebrauit,beneficiis priuandus venit,cum sit effectus irregularis.*

5 *Priuandus ob irregularitatem per celebrationem incursam, debet habuisse excommunicationis notitiam, saltem per famam.*
6 *Priuatio ob non pensionis solutionem, soli pensionario datur.*
7 *Signatura impetrationis per priuationem quomodo fiat.*
8 *Reuocans procuratores in materia beneficiali quãdo sit periurus, si per prius non reuocare iurauit.*
9 *In iuramento semper est excepta superioris authoritas.*
10 *Non valet votum de nunquam petendo à papa dispensationẽ super voto.*
11 *In prophanis non datur restitutio, sed restitutionis committitur causa.*

Erùm quia supra proximè facta est mentio de priuatione propter crimen, ideo subiiciam aliqua quę seruat signatura iustitię in tali materia. Et primò sciẽdũ est † ꝙ priuatiões huiusmodi 1 non solent committi in curia, nisi delictum sit ibi commissum, vel quia censuræ ob quarum incursum datur priuatio, fuerunt in illa fulminatæ, aut priuandus sit præsens & residens in eadem curia. Istis casibus priuandus sortitur ibi forum, vt proba. in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. fa. c. postlasti. & c. fi. de foro compet. cum ibi plenè notatis per scribentes.

Secundò notandũ est ꝙ quãdo impetrans narrat multa delicta per priuandum commissa, & posteà in conclusiõe petit committi probis viris, vt si eis de præmissis vel altero præmissorum constiterit, dictum N. &c. tunc semper consueuerunt cassari illa verba, Vel altero præmissorum, quia dictus impetrans diffamans aliquem de pluribus criminibus † debet arctari ad probãdũ omnia quibus 2 illum diffamat, & propter istã rationẽ euitatur text qui nititur probare contrarium in c. inter cæteras. de rescrip. & quod per illum dicit decisio Rotæ lxviij. quę incipit, Licèt plura. in nouis. Si enim non probat omnia, tenetur ad pœnam talionis vel saltem ad pœnam diffamationis. c. super iis. de accusat. & in c. licèt Heli. de simonia.

Hinc † est ꝙ in priuationibus & aliis causis criminali- 3 bus, puta iniuriarũ, quando agitur criminaliter, non datur & ꝙ sumariè, quia (vt dixi) interest partis propter pœ-

nam talionis. In causis autẽ ciuilibus & prophanis datur summarius processus, vt in superioribus dixi: sed solent cassari hæc verba, videlicet, sola facti veritate inspecta, nisi ex fauore. Ob quæ autem crimina dantur priuationes huiusmodi, dixi latè in tertia parte præcedentis tractatus,
4 & vltra ibi dicta addo duo † Primum est quãdo quis existens excommunicatus celebrauit missas: quo casu irregularitatem incurrit, & est priuandus beneficiis, c. latores. & c. postulastis. de cler. excõ. mi.

Sed aduertendum est quòd datur tali casu priuatio, & signatur impetratio, si ab homine fuit excommunicatus: sed tunc addi debẽt in supplicatione hæc verba, videlicet, Declaratus & publicè denunciatus, propter concilium Constantien. Et sic istis cõcurrẽtibus datur priuatio sub forma prædicta, secus quando à iure exigerem, tamen in primo casu † quòd ille habuisset notitiã excõmunicatio-
5 nis, vndecunque saltem per solam famã, nam tũc celebrãdo diuina incurrit irregularitatẽ, vt est casus quẽ ibi põderat Panor. in tertio notab. in c. illud. de cler. excom. mini. sed quoad priuationem beneficiorum requitur (vt dixi) quòd celebrauerit declaratus & publicè denunciatus.

Secundus casus est in quo datur priuatio vltra in superioribus enumeratos, videlicet ob non solutionẽ pensio-
6 nis, & propter incursum censurarum. † Sed huiusmodi priuatio non debet committi nisi ad illius instãtiam cui debetur pensio, quia illius tantùm interest, & ideo alij non audiuntur. c. cum inter. de elec. & in c. non solent. ij. q. vj.

Postremò quo ad istam materiã datur vna regula gene-
7 ralis, quòd nũquam † signatur impetratio per priuationẽ, nisi in forma iuris, id est, nisi de iure ille veniat priuandus, etiam si clericus petit priuari regularẽ & sibi cõferri. Nec debet poni conditionaliter, si priuãdus est, propter honorem signaturæ, quæ videretur ignorare iura, & tenderet in eius dedecus, iux. illud in l. ij. §. Seruius. ff. de orig. iur. nisi esset articulus valde dubius in iure, an quis ob talem causam debeat priuari, quia tunc datur prout de iure in forma iuris. Hæc licèt tangant signaturã gratiæ, conferũt tamen ad intelligentiam signaturæ iustitiæ, & ideo volui ea
8 hic inserere. Qui iurauit † non reuocare procuratores in materia beneficiali, reuocando eos absque authoritate

supe

superioris, efficitur periurus, vt di.gl.in c.fi.in ver.reuocatus.de procura.li.vj.alleg.c.sicut. & c. si inter, de sponsa.in fi. Ideo ad hoc vt sine metu periurij, possit eos reuoçare, debet petere relaxationem à iuramento quę danda est in materia beneficiali, secus in materia cõtractuum. Et ideo quando minor petit absolui à iuramẽto, de quo in authẽ. sacramenta puberũ.C. si aduer. vendi. vt possit petere restitutionẽ aduersus contractũ, debet sic dici, quòd absq; metu periurij aperiatur ei via ad implorandũ officiũ iudicis super restitutione, quatenus de iure sit ei cõcedẽda. Et est notandũ ꝙ per talem signaturam non conceditur minori restitutio aduersus contractũ per rationẽ quã statim subiiciam, sed solùm aperitur sibi via ad petendã restitutionem non obstante iuramẽto, † in quo intelligitur 9
semper excepta authoritas superioris. cap. venientes. de iureiur. Nec incurrit periuriũ veniendo contra iuramentum, quia certũ est istum actum esse licitũ, ex quo vult cõtrauenire authoritati superioris. Ad quod bene facit ꝙ eleganter voluit Cardina.consi.xxv.incipiente, In dei, &c. In causa & quæstione, &c. quòd qui in transactione promisit sub pœna non impetrare iudicem, si impetrat facta mentione transactionis, non incidit in pœnã, per tex. not. in c.cæterum. de rescrip. vbi do. Feli.corroborat hoc per dictum Ricar.in iiij.dist. xxxviij. q. ix.arti.iij. Vbi firmat † 10
non valere votũ de nunquã petendo à papa dispensationẽ super voto, quia esset in præiudicium superioris, cuius authoritas est semper excepta etiam in iuramento, vt supra.

Quare autem per talem signaturam non conceditur restitutio, dico quòd ideo illud est, quia † in prophanis nõ 11
datur restitutio, sed committitur causa restitutionis, vt in superioribus dixi. Et isto respectu dicitur in ista materia super restitutione, Quatenus de iure sit ei cõcedẽda. Iusta autẽ causa concedendi restitutionẽ in materia.d.auth.sacramenta puberũ, est si de dolo re ipsa & euidenti iniquitate cõtractus arguatur, nã tunc iuramẽtũ esset vinculũ iniquitatis, & consequens nõ seruandũ.c.si verò.de iureiu. & c.inter cætera.xxij.q.iiij.& ideo de facili relaxatur, cum contra iniquitatem iudex debeat occurrere. Et ita in terminis prædictæ authen. sacramenta puberum. expressè di.Pet.de Anc.consi. lxxxiij. incip. Visis diligenter. & alio

conſ.clxxx.incip. Viſa diligenter,&c.

De clauſula, ſi neutri, in literis gratiæ appoſita.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula quæ apponitur in gratiis, ſi neutri, quòd expediantur prima literæ prouiſionis.*
2 *Ante cauſæ introductionem lis non dicitur, nec impetrans poteſt dici collitigans.*
3 *In quo differt gratia ſi neutri, à gratia perinde valere.*
4 *Qualiter conceditur citatio per edictum.*
5 *Qualiter deponunt teſtes ſuper non tuto acceſſu.*
6 *Brachium ſeculare quando debeat concedi.*
7 *Commiſſio de iuſticia non datur poſt concluſionem in cauſa.*

1 Vando aliquis † petit gratiam ſi neutri, literis non expeditis, attento quod priùs obtinuit poſſe experiri literis non confectis, tũc debet poni hæc clauſula, Et dummodo literas primæ prouiſionis expediat. Vel ſic, Et quòd ſuper conceſſione huiuſmodi literas omnino expedire teneatur. Et ſic datur gratia ſi neutri, ſuper ſola ſupplicatione ſignata, virtute cuius ſtante prima cõceſſione quã obtinuit poſſe experiri literis nõ cõfectis, poterit introducere litẽ ad effectũ obtinendi gratiam ſi neutri, quę
2 datur † poſtquã cauſa corã iudice legitimè fuerit introducta, antè enim lis non dicitur, nec impetrans interim dici poteſt collitigans. arg. l. ampliùs non peti. ff. rem ra. ha. & c. forus. de verb. ſig. & quod no. gl. in l. iudicium ſoluitur.
3 ff. de iud. Et † in hoc differt gratia neutri, ab illa perinde valere, nam non datur perinde valere ſuper ſupplicatione ſignata, ſed ſuper literis expeditis in literis, perinde valere narrandis, ad hoc vt poſſint de ſurreptione impugnari. ſola enim conceſſio & ſupplicatio ſignata dicitur res informis & imperfecta ante cõfectionem literarũ, vt dicit Rota dec. cccclviij. incip. Circa ſecundum in nouiſ. & in ſuperioribus dixi circa princip. huius tract.

Si petitur committi cauſa cum facultate citandi etiam per

er edictum, debet addi & consueuit apponi ista clausula, idelicet, constito summariè de non tuto accessu, & hoc ropter tex. in cle. j. de iudic. Vnde tunc necessarium est ꝙ per hoc fiat informatio per auditorem per aliquos te-es, an sit verũ quod dicit supplicãs, & si inuenitur modo rædicto † ꝙ citandi sunt tales, decernitur etiã citatio per lictum, & ita seruat Rota, prout attestatur decis. dcclij. 4
uæ incipit, dic quod. in c. dudum, &c. in antiq.
Qualiter † autem debẽt deponere testes super non tu-o accessu in tali casu, ponit alia decis. dcxciij. quę inci. no. 5
aliquotiens. in antiquis. sufficit enim quòd dicant se cre ere ꝙ impossibile vel nõ tutũ sit illos personaliter vel in omo citare. Et est aduertendum quòd cum mysterio po itur dicta clausula eo modo vt supra, quia si simpliciter gnaretur vt petitur, tunc non esset necessarium, quòd uper non tuto accessu fieret aliqua informatio, vt di. dec. cclxxxij. quæ incip. si aliquis. in antiquis.
Vbi quis petit exequutiuè procedi cõstito de certa qua tate, & subdit de brachio seculari, &c. solet addi hæc clau ula, In euentum scilicet quòd docuerit, &c. Brachium † 6
nim seculare non debet passim & indifferenter concedi, ed tunc in casu in quo ecclesia vel iudex ecclesiasticus fe t quod potuit, & non habet vltrà quid faciat. c. cum non b homine, de iudic. & in ca. ij. de malefi. ibi, si necesse fue t. cum aliis iuribus ad istud propositũ allegatis per Ol-ra. consi. lxxxix. incip. episcopus. Dixi etiam aliquid su-er hoc in præcedentibus, ad quæ me remitto.
Non datur aliqua † cõmissio de iustitia post conclusio- 7
nem in causa, etiam si in ea de conclusione huiusmodi im licitè vel explicitè mẽtio fiat, nisi expressè derogetur cõ lusioni, & hoc propter regulã cancellarię sic disponentẽ, ontra quam inuenta est cautela, & practicatur. Nam uando est conclusum in causa, ille qui vult habere com-missionẽ aliquã in illa causa, producit certas materias de ouo, vel aliquos testes: & si per auditorẽ admittuntur, vi etur tacitè rupta cõclusio: quia auditori nõ obstat cõclu io, vt ponit Rota decis. v. quæ incip. Si post cõclusionẽ. in ouis. & quod dicit glo. in ca. cum dilecti in versic. decen-ium. de elect. postquàm igitur rupta est conclusio, tunc ræsentatur commissio, & valet, & sic (vt dicit glossator

in illa regula) oportet in istis habere iudicem propitium per illud quod dicit gl. in reg. in iudiciis. lib. vj.

De verbis corrigentibus exorbitantia.

SVMMARIVM.

1 *In reformatione debent tolli exorbitantia.*
2 *Quando in commissione est aliquid à stilo & communi cursu exorbitans, commissio dicitur falsa.*
3 *Electa in abbatissam, petens confirmari eius electionē, dicat se electā per conuentū, aut medietatē illius, non per moniales.*
4 *Aliud est dicere, capitulum fecit, & aliud, canonici fecerunt.*
5 *De exequutorialibus intimandis intruso lite pendente.*
6 *Commissio super homicidio qualiter fiat.*
7 *Fideiussor non interuenit quando est imponēda mortis pœna.*
8 *Carceratus, per procuratorem defenditur.*
9 *Qualiter conceditur moratoria in curia.*
10 *Cum dicitur, idonea cautio, non sufficit hypotheca.*
11 *Minus est dare hypothecam, quàm pignora vel fideiussores.*
12 *Qui nō habet immobilia, nec cautionem dare potest, dat iuratoriam.*
13 *Casus in quibus moratoriæ non dantur.*
14 *De signatura, quando petitur exequutio sententiæ.*
15 *De verbis Papæ & Cardinalis circa signaturam.*

Lterius pro declaratione omnium pręmissorum & etiam sequentium sciendum est, quòd licèt præinseratur vna supplicatio vel commissio, in qua sit aliquid exorbitans: & reformatio sit honesta, tamen semper † in
1 reformatione debent addi verba corrigentia illam exorbitantiam: quia potest esse quòd sit falsa illa præinserta exemplum, Dicitur in præinserta quòd causa priuationis committatur in curia, quod non datur regulariter, prout in superioribus dixi, tunc in reformatione debet poni, q extra curiā, & idē in similibus. Facit ad hoc quod not. Old consi. ccxv. incipien. Puncta breuia, vbi tenet quòd gratia dicitur obreptitia quando in ea narratur imperfectè &

tricatè alia gratia priùs obtenta. Bene ergo facit referendarius corrigendo verba cõmissionis præinsertæ, quia ex quo in ea cõtinetur aliquid†exorbitans à stilo & com- 2
muni cursu signaturæ, præsumitur quòd sit falsa, iuxta gl. in c. causam quæ. in versi. rationi. de testi. & est bonus tex. in c. ex parte. j. de rescript. & in c. porrecta. de confir m. vtil. vel inutil.

Hinc insurrexit alia practica, nã cum oratrix dicit se electam per moniales eiusdẽ monasterij, tunc stante ista narratione illius electio non consueuit cõfirmari, neque dari ei noua prouisio, nisi†dicat se electam per cõuentũ 3
aut medietatem conuent⁹: quia illa verba, per moniales, cum sint nomina designãtia singularia corpora, possent verificari de duabus tantùm, fortè enim duæ mulieres elegerũt: quo casu verũ esset dicere, quòd moniales elegerunt, l. inter illã. §. vlt. ff. de verb. sign. & in l. libertas. §. fina. ff. de manu. testamẽ. Vnde propter hæc in noua prouisio ne debet poni clausula, videlicet, Et de cõsensu medietatis cõuentus. Sed (vt dixi) satis esset dicere se electam per conuentũ absq; eo quòd exprimantur aliter nomina monialum, ex quo ponitur nomẽ collectiuũ, per illud quod eleganter ponit Old. consi. c. incip. In exequutione. vbi tenet quòd†valet procuratoriũ capituli, si dicatur per no- 4
men collectiuum, videlicet, Capitulum constituit procuratorem. nec est necesse tunc exprimere nomina canonicorum. Secus si dicatur per nomina singularia, puta Canonici, per supradicta.

Datur talis cõmissio†quòd exequtoriales possint inti- 5
mari intruso pendente lite, non cognito per exequutorẽ an sit inrusus pendẽte lite, ne per talem cognitionẽ & disceptationẽ retardetur exequutio, fa. c. pastoralis. §. quia verò. de off. delega. ibi, cum non cognitio sed exequutio tantùm demãdetur eidẽ. fa. l. si vt proponis. C. de except. rei iudic. & in c. de cætero. de re iudi. Est & alia ratio cur per exequutorẽ non debeat cognosci de intrusione, quia facta intimatione exequutorialium & illis reproductis, si auditor nolit illum declarare, tunc citabit eum, & tũc coram auditore docebitur quòd fuit intrusus pendente lite. facit quod nota. in c. non solùm. de appellatio. lib. vj. & per Rotam decis. cccxj. incip. Si lite. in nouis.

Quan-

6 Quando homicida † in terris ecclesiæ petit committi causam appellationis per eum interpositæ in partibus, tunc in signatura semper ponuntur hæc verba, Oratore in carcere constituto. quod fit vt purget indicia, item ne eludat aufugiẽdo primam & secundam sententiam, cum illa sit corporis afflictiua, & tendat ad pœnã mortis. l. iij. de episc. audi. ibi, homicida ꝙ fecit expectet. & est simi-lis tex. in decret. iij. dist. c. omnis. vbi ponitur pœna inter-
7 ficientis alium, quia damnatur ad mortem. † Nec in tali casu potest accedere fideiussor, ex quo (vt dixi) venit imponenda pœna mortis, iux. gl. vulg. in c. cum homo. xxiij. q. v. & ponit Bald. in l. si quis reũ. C. de custo. reo. Istis respectibus datur cõmissio & signatura vt supra. Cãcellaria tamẽ hoc non seruat, sed cõmittit causam appallationis simpliciter cũ clausula, Quod iustũ fuerit decernatis, &c.
8 Stante tamen prima signatura, & oratore in † carcere constituto, tunc admittetur procurator ad eum defendẽdum, ex quo ipse personaliter seipsum defendere non potest, licèt aliàs in causa criminali non possit interuenire procurator. l. pe. §. ad crimen. ff. de publi. iud. c. veniens. de accusa. & ita firmat decis. ccj. quę incip. Licèt in causa criminali. in nouis.

Quando † conceditur moratoria in vrbe alicui graua-
9 to onere debitorum, solent addi hæc verba, videlicet, data idonea cautiõe. & hoc per tex. qui ita disponit in l. vniuersa. C. de precibus imperato. offeren. canonizata in c. vniuersa, xxv. quæstio. ij. Aliquando additur etiam ista clausula. Et ad electionem creditorum, an velint extunc bona immobilia pro satisdatione acceptare. Ponitur eñ in electione creditorum an velint acceptare cautionem idoneam, cuius nomine intelliguntur fideiussores vel pignora. l. mandato Titij. §. fina. ff. mãda. & in l. ergo. § adiici. ff. de fideicom. lib. vel acceptare hypothecam immobilium, de qua ideo specialiter exprimitur, quia sub illis verbis generalibus, videlicet, Data idonea cautione, non
10 includitur: † nam cum dicitur ideonea cautio, non sufficit hypotheca, vt probat eleganter Oldr. consilio lxviij.
12 incipiente, Nomine cautionis, &c. Et † licèt minus sit dare hypothecam, quam pignora vel fideiussores, vt per Oldra. in diç. consil. tamen istud ponitur in electione creditorum

ditorum,& satis est quòd illis ad eorum volũtatem qualitercunque satisfiat,argum. l. si rem.§.satisfactum.ff. de pignora.actio. Quid autẽ si debitor qui impetrauit mora tionẽ nõ † potest dare idoneam cautionẽ, nec etiã habet 12
immobilia? tunc dabit quã potest, videlicet iuratoriam, argument.text.in authen. generaliter. C. de episcopis & cleri. l.fin.§.insuper. C.de assertio.tol.& in § sed hodie. instit.de satisda. fa. c. alma de senten. excom. lib. vj. & quod notat glo in l.i.ff. qui satisda. tenen.In quibus iuribus probatur quòd si habens satisdare,facultatem satisdandi non habet,tunc sufficit cautio iuratoria,licèt aliud videatur innuere tex in l.ij C.de tuto.vel cura qui satis non dedit. & glo .ordi.in l.iiij.C.de vsufr.sed loquũtur in aliis casibus, vt ponit Romanus consi. cccexxxix. quod incip. Circa primum.in fi.col.

Praedicta procedunt † quando moratoriae conceduntur in vrbe.In partibus autẽ non dãtur moratoriae laicis 13
extra terras ecclesiae, argu.illius quod ponit Innoc.in c. inquisitioni.de senten.excom.fa.c.si duobus.ad fi.de appel. & c.venientes.de iureiur. nõ dantur etiam clericis in odium laicorũ,arg.tex.in c.nouit.in prin.de iud. & quod ponit glo .in c.si clericus laicum.in ver.de consuetudine. de foro compe. & sic ex praedictis apparent duo casus in quibus non dantur moratoriae.

Tertius & tertius casus est,nã contra exequutoriales nõ datur moratoria , quia in exequutorialibus apponuntur certi dies ad parendũ iudicato,& arctatur temp⁹ quadrimestre, quod datur condamnatis,iuxta l.ij.C. de vsu.rei. iud.facit l.si debitori.cum ibi notatis.ff.de iudi.

Quartus casus est, quia pro fideiussoribus non datur moratoria,quia sic res iret in infinitum,infinitas autem reprobatur à iure.c.ij.de rescri.lib.vj.

Quando petitur cõmitti exequtio sententiae, quia nõ fuit appellatũ intra decẽ dies,iux.c.concertationi.de appel.lib.vj.& in auth.hodie.C.eo.aut quia appellatio man fit deserta,& non fuit consequuta intra tempus à iure data,iux.c.cum sit Romana.de appel.cum similibus istis casibus. † Dicitur in corpore cõmissionis,aut in clausulis vel 14
in signatura,Placet, vel, Fiat constito de re iudicata nã si sententia est nulla,non potest dici res iudicata.l.iiij. §.cõ

demna-

demnatum.ff.de re iudi. Sentia enim nulla nunquã transit in rem iudicatam. Pari modo stante nullitate sententiæ non potest causari vel produci desertio, iuxta iura cõmunia.

15 Et nota hic incidenter, quia † quãdo Papa signat supplicationẽ de gratia, dicit, Fiat vt petit̃, nisi sit materia quæ signatur motu proprio, prout sunt expectatiuæ: quia tũc simpliciter dicit, Fiat motu proprio, & non additur Fiat vt petitur motu proprio, quia implicaret contradictionẽ & hoc vbi est gratia noua. sed vbi est reformatio, dicit Fiat. Et Cardinalis signãs dicit, Concessum Io. Cardinalis, aliàs signatura Cardinalis semper dicit, Concessum vt petitur, &c. Quando verò papa signat commissionem dicit, Placet. nisi rescribat ad partes committendo, quia dicit, Fiat. Et ita seruat stilus in similibus.

Clausula, Et cũ negotio principali, quare ponatur in fine commisſions.

SVMMARIVM.

1 *Non committitur causa grauaminis nisi cum negotio principali, ne causæ continentia diuidatur.*

2 *In euentum legitimæ appellationis ab interloquutoria, committitur auditori cognitio causæ principalis, non aliis.*

3 *Delegatus in appellatione interiecta à grauamine per interloquutoriam illato, non cognoscit de negotio principali.*

4 *Causa semel in curia commissa, regulariter non extrahitur ab ea.*

5 *Causa quando euocetur in curia.*

6 *Quæ consistunt in animo, per solum iuramentum probantur*

7 *Quando eoipso euocetur causa, mentione alia de lite non habita.*

8 *Auditor non potest sine speciali mandato admittere articulos obiectiuos post terminum.*

9 *Ex quo quis habet remediũ ordinarium, non est ad extraordinarium recurrendum.*

10 *Vnicuique licet in suo facere quod vult, licèt alius per hoc damnificetur.*

Qui dat articulos obiectiuos, non dicitur proprium ius tueri, sed alienum impetere.

Omnis exceptio datur seruo, quae ipsum duntaxat tuetur non alium grauat.

Materia obiectiua est odiosa, & restringenda.

Iudex aequitate prorogat terminũ, etiam parte non vocata.

Vando appellatur ab interloquutoria, & pe
titur committi causa grauaminis auditori,
tunc † additur in pede cõmissionis hęc clau 1
sula, videlicet, Et cũ toto negotio principa
li: quod ideo fit, ne continentia causæ diui-
datur. l. nulli. C. de iudic. & c. j. de sequestra. posses. & fru.
Et aduerte † quòd tali casu nõ ponitur tota causa ĩ cogni 2
tiõe auditoris, nisi in euẽtũ legitimæ appellationis ab in
terloquutoria, vt dicit Ægidius Bell. cõclus. cccxix. incip.
si auditori. & sequenti. Idẽ ponit vna decisio in nouis. in
titu. de appel. tertia in ordi. Nõ ob. quòd illa verba, & cũ
toto negotio principali, videtur secundũ hoc esse super-
flua, & nihil prima facie operãtur, ex quo illud inerat de
iure, quòd esset iudex totius causæ in euẽtũ grauaminis
c. vt debitus. de appella. quia respõdet Ægidius vbi supra
quòd c. vt debit⁹. loqtur ĩ iudice ordinario appellationis 3
nec⁹ in delegato, † qui causa obseruãdi formã rescripti nõ
posset cognoscere, nisi de grauamine etiam iustificato, si
nõ esset dicta clausula. Imo pl⁹ dicit Ægidi⁹ cõclus. sequẽ.
incipien. Illud ꝙ, &c. ꝙ etiã si auditor de consensu partiũ
procederet super toto negocio non iustificato grauami-
ne, adhuc liceret partibus redire ad iudicẽ à quo, quia c.
vt debitus. ponens totum negotium in manibus iudicis
ad quem, cui constitit de grauamine, non habet locum
in delegato, vt supra. Facit ad hoc bonus tex. in c. Roma-
na. in prin. de foro compet. lib. vj.

Audiui tamen quòd stilus Romanæ curiæ se habet in contrariũ in causis grauaminum de partibus, secundum quem si est commissa auditori causa grauaminis de partib⁹ cũ toto negotio, quamuis auditor prænuntiat malè appellatum, nihilominus non reuertitur causa ad priorẽ iudicẽ, prout attestatur Feli. in c. causam quæ. de rescrip. pro quo facit ꝙ dicit idẽ Aegidius cõclu. xlviij. incip. Pro

cessus,

4 cessus,&c.†Causa enim semel commissa in curia non ex trahitur regulariter,nisi cum maxima difficultate, & bona iustificatione,vt puta si facienti committi causam in Rota,inhibeatur per suum dominum temporalem, vt faciunt domini mei Veneti,qui sub grauissimis pœnis non permittunt ꝙ eorũ subditus trahat aliũ subditũ ad curiã Ro.Ideo tũc solet extrahi causa,quãuis iã pendeat in Rota,& committitur in partibus.Et ita obtinui in vna causa mea contra quendam obstinatum & bestialem aduersarium,qui tandem meritas dedit pœnas,nõ ob.l.vbi cœptum.ff.de iud.quia ex quo alia pars,scilicet rea,procurauit talem inhibitionem,vt communiter faciunt intrusi in partibus nostris,certè non potest excipi de litis pendentia coram primo iudice,consequenter valet processus agitatus coram secundo,per illud quod not.Panor. in c.cum M.Ferratien.circa fin.de constitutio.&in c.ex tenore.iun. c.cum contingat.in ij.notabil.de rescrip.& ita seruatur.

5 Econtra † causa iam incepta in partibus euocatur & committitur in curia,etiamsi ad aliquos actus ibidem sit processum,citra tamen conclusionem in causa. arg.c. pastoralis.de cau. pos. & proprie.

Vnde etiã si causa sit instructa , nihilominus euocatur, dummodo in commissione sint apposita dicta verba , Citra tamen,&c.& ita intelligo quod dixi in superioirbus in simili proposito.

Solet tamen huiusmodi commissio semper iustificari, dicendo quòd orator sperat non posse consequi iustitiæ
6 complementum in partibus†Quo casu sufficit hoc probare per solum iuramentum impetrantis , quia ea quæ consistunt in mente vel animo alicuius,aliter probari nõ possunt, vt dicit deci.Rot.xlij.quæ inci. Si impetratur.in nouis.allegat.c.si verò.de sen.excõ.& c.vt circa.de rescri. in vj.

Et est aduertendum quòd non est necesse petere specialiter in tali commissione quòd causa auocetur à primo iudice. sufficit enim solum narrare pendentiam litis coram illo,& petere quod alteri committatur,quia si si-
7 gnatur, Audiat talis, &c †eoipso euocara censetur causa à primo sine alia expressa reuocatione,sec.dom.de Rota decis.lxvij.incip.Si petatur.in nouis.Et ratio est,quia satis

tis constat de mente cõmittẽtis alteri causam, quòd voluit eam à primo reuocare, ne continentia causæ diuidatur & contingat intricatio processuum.c. pastoralis,& c. cum contingat.cum ibi not.de rescrip.

Auditor†non potest sine speciali mandato admittere 8
articulos obiectiuos post terminum,ideo opus est ꝙ fiat commissio releuans pro talibus articulis admittendis,vigore cuius commissionis admittitur impetrans ad probandum materias obiectiuas, non obstante lapsu termini,& hoc in prima instantia duntaxat, sed non in secunda vel tertia,vt vult decis.xcij.quæ incip. Commissio impetrata.Ratio est, quia in dictis aliis instantiis, videlicet secunda & tertia,potest tales articulos de nouo in termino dare,iuxta.l.per hãc.C.de tẽpo.appel.& in c.cum Ioã. de fid.instr. Vñ ex†quo habet ordinariũ remediũ,non est 9
ad extraordinariũ recurrendũ.l.in causæ.ff de minor.saluo si in secunda vel in tertia instantia specificari non posset illa materia,vt quia esset negatiua, vel aliàs impossibilis ad specificandum,quia tunc potest & debet admitti in dictis instantiis vigore dictę commissionis,non obstante mala specificatione,secundum dom.vt supra.Et hoc modo debet intelligi quod dicit Ægidius, conclus.ccccxxij. quæ incipit,Commissio. vbi nimis generaliter loquitur, sed debet intelligi vt supra.

Et ista procedunt in materia obiectiua, vt iudex non possit post terminũ admittere articulos obiectiuos sine noua commissione & speciali mandato. Dicit tamẽ Ægidius conclus.cclxx.ꝙ articuli obiectiui nõ dati in termino postea in alio termino dari possunt, si alius terminus huiusmodi per iudicẽ assignetur, & ab assignatione termini nõ appelletur.Puto tamẽ ego ꝙ malè facit iudex assignãdo alium terminũ,quia talis materia est odiosa& restringenda, ex quo non est directè de iure ecclesiæ vel dantis personæ,vt not.in cap.vt circa.de elect.& in clem.constitutionem.eod.tit.Sicut†enim licet vnicuique in suo facere quòd vult,licèt per hoc alius damnificetur: non licet tamen quòd in alienum immitat etiam stramenta.l.Proculus.ff.de damn.infe.& in l.sicuti.§.Aristo.ff.si serui vendicetur.Et ideo†qui dat articulos obiectiuos, non dicitur proprium ius tueri,sed alienũ impetere.l. iij.§. si duo. 10 11

x ff.ad

ff.ad Carbo.Hinc dicit l.quoniam Alexādrum.C.de adul. ꝙ seruus accusatus à domino de adulterio, non potest excipere de lenocinio,quia vt dicit Oldra.consil.clxx.incipien.ad hoc,&c. vbi optimè declarat istam materiam,
12 †omnis defensio datur seruo, quæ ipsum duntaxat tuetur,non alium grauat,quod facit exceptio lenocinij. l.ij. §.si publico.ff.de adulte.& in l.ita pudor.C.eo.tit.& similiter alia materia obiectiua.Nec moueat quemquam secundum Oldra.vbi supra,quòd per indirectum & ex quodam consequenti facit ad ius dantis,quia hoc attendi nō
13 debet.l.j.ff.de author.tuto.& in l.is q duos delibera.lega.

Ex quibus apparet†quòd materia obiectiua est odiosa & restringenda, & ideo non admittitur vlterius post terminum vel malam specificationem nisi vigore cōmissionis releuantis, vt supra. Audiui tamen quòd aliàs fuit reiecta quædam commissio Regien. in qua putebatur post elapsum terminum ad articulandum admitti quendam ad probandum de falsa expressione valoris in impetratione per aduersarium facta, sed illud ideo fortè,quia poterat ei consuli per gratiam,si neutri.

14 Secus est in alia materia,in qua†potest iudex ex æquitatę prorogare terminum.c.consulit.de offi.deleg.& ponit Ægidius inserendo ad pulchrum casum, conclusio. clxxvij.incip.In casu,&c.& sic non obstante lapsu termini admittere articulos qui sunt de bono iure dantis,parte alia etiam non vocata,quia dicit Bald.in c.j.in principio.de milite vasal.qui contumax est,ꝙ interloquutoria, qua iudex dilationes suas moderatur augendo vel minuendo eas,potest fieri parte non citata.alleg.Inno. in c. ad petitionem.de accu.& idem dicit Bar. in extrauag. ad reprimendum.in ver.per edictum.in.ij.col.quanuis contrarium teneat Bal.in l.j.in fi.C. quomodo & quādo iud. Sed primum est verius, quia non requiritur citatio partis in interloquutoria,quę sit modici pręiudicij,puta quę citationem partis contineat, vel prorogationem termini,sec.Bar.& communiter doct.in l.nec quicquam.§. vbi decretum.ff.de offi.procōsul.& leg.& in l. quod iussit.§.fi. de re iud.

Cau

Causa possessionis commissa Auditori, non committitur causa proprietatis.

SVMMARIVM.

1 *Si commissa est possessionis causa, an propterea dicatur causa proprietatis commissa, & econtra.*
2 *Petitorium est principalius, & trahit ad se possessorium.*
3 *Commissiones in curia, latè sunt interpretandæ.*
4 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
5 *Commissiones non extenduntur ad ea quæ sunt præter vel cõtra intentionem committentis.*
6 *Commissio includens aliquem vt reum, non suffragatur illi, si actor esse velit.*
7 *Non datur commissio sæpe causis motis, & mouendis in futurum contra certum nominatum.*
8 *Constet appellationem fuisse interpositam tempore commissionis, aliàs commissio est nulla.*
9 *Quando eadem die appellatur, & commissio impetratur.*
10 *Non ius impetrantis non inficit ipso iure commissionem impetratam.*
11 *Valet cessio facta vni ex litigantibus lite pendente per tertium.*
12 *Ad videndum taxari fructus expensas, citatur pars.*
13 *De modo liquidandi fructus per iudicem.*
14 *Non derogatur regulæ de insordescentibus.*
15 *Potestas exequendi non solet auocari, quando iudex facere exequutionem cœpit.*
16 *Non est verisimile quòd Papa velit auferre iurisdictionem vni iudici, & dare alteri, nisi appareat de eius certa scientia, quòd velit eam auocare.*

SI commissa † est causa possessionis audito- 1
ri, non videtur commissa causa proprieta-
tis, nec econtra, vt probat tex. in l. si de pro-
prietate. C. si à nõ cõpet. iud. quòd intellige
verũ, secũ. Bal. in c. j. de caus. pos. & propric.
quando delegans commisit causam discretiuè, nam cõ-

mittendo vnum specialiter & expresè, aliud non expres sum videtur denegasse, arg.l.cũ prætor. ff. de iud.cum similibus. Sed si committat absolutè & indiffinitè, puta cõ mittimus causam quæ vertitur inter Titiũ & Semproniũ super tali re, tunc vtraque causa videtur commissa, scilicet possessionis & proprietatis, vt vult glos. not.in c.ij.in glo.j.de caus.pos.& proprie.quando delegans commisit causam discretiuè.nã committendo vnum specialiter & expresè, aliud non expressum videtur denegasse, argu.l. cum prætor.ff.de iudi.cũ similibus. Sed si committat absolutè & indefinitè, puta, committimus causam quę vertitur inter Titiũ & Sempronium super tali re, tũc vtraq; causa videtur commissa, scilicet possessionis & proprietatis, vt vult glo.not.in c.ij.in glo.j. de caus. pos. & proprie. quæ alleg. optim. text. in c.ad hoc.de sequestr. posses.& fruc.de quo latius dixi isto mane in lectione ordinaria allegãdo duas decis.vna est in ord.cccxcvj.in nouis.alia Ægidij Bell.de vi.in quibus tenẽt indistinctè vtrãq; causam videri cõmissam, siue cõmittatur decretiuè siue indefinitè, maximè quando simpliciter cõmititur petitoriũ, quod
2 †est principalius, & trahit ad se possessoriũ, licèt de eo in commissione specialiter non exprimatur.c.cum ecclesia.
3 & c.cum dilectus.de caus.posses.& proprie.item quia† cõmissiones sunt latè interpretandæ in curia, vt not. Inno. in cap. super literis. de rescrip. Sed istæ rationes iudicio meo militant eo casu quando cõmissa est causa absolutè
4 & indefinitè.tunc enim includitur vtraque causa: †nã indefinita æquipollet vniuersali, iux.gl.vulg.in ca. vt circa. de elect.lib.vj.cum similib. Secus quando delegans cõmisit causam discretiuè per rationẽ quã prædixi, & ita conclusi in lectione. Possent tamen saluari prædictæ decisiones quando in commissione essent apposita verba quæ possent applicari ad vtrũq;, iux.doctri.Inn. in c.episcopi, de reb.eccle.non alie.vbi dicit ꝙ sub illa forma qua scribitur per Cancellariã, Ea quæ de bonis talis ecclesiæ alienata repereris, ad ius & proprietatẽ ecclesiæ studeas reuocare. Quo casu dicit In.ꝙ potest agi super possessorio & petitorio, quod non est mirum, quia talia verba cõprehendunt vtrunque, aliàs minimè, per supradicta.

Ex quibus collige quòd licèt commissiones sint latè inter

nterpretandæ in curia, vt di. Inn. quem supra retuli, tamē non extenduntur ad ea quæ sunt contra vel præter in-5 entionē committentis, vt superiùs probaui. Et ideo dicit deci. Rotæ. ciij. in nouis. † ꝙ commissio impetrata per 6 ctorem contra duos reos, victo vel mortuo impetrante nitur, in tantum quòd auditor non poterit procedere igore illius cōmissionis inter illos duos reos simul conentos volentes inter se experiri, sed necessaria est noua ommissio, quia nullus istorum obtinuit hanc cōmissionū, & quia mutatæ sunt personæ. nā qui primò fuit reus, nunc est actor. Et ideo illa commissio quæ cōprehendebat illum vt reū, non extenditur ad illū eundē vt actorē, icèt aliàs sit nominatus in cōmissione, quod est notab. ad cap. P. & g. cum materia. de offi. dele.

7 Non datur † commissio super causis motis & mouendis in futurū etiā contra certum nominatum, & ita se habet stilus in similibus, vt legi. & not. in c. ad hæc. de rescr. nisi liquidò apparetet de veritate rescripti seu commissionis, & certa scientia papæ, quia tunc parendum esset. fac. c. audita. in princip. de rest. spo. & quod notat. in c. si quādo. de rescr. aliàs minimè, bene tamē datur commissio super causis motis & mouēdis per impetrātem, dummodo nō addatur illud verbū, in futurum. Et tunc talis commissio extenditur duntaxat ad causas tunc, id est, tēpore impetrationis, & nō posteà exortas, vt vult dec. cxlviij. quæ inci. Cōmissio. in nouis. quod dicit procedere etiā si postea statim inciperet competere actio, puta si post impetrationē incipiat possidere, & spoliatus vult agere de possessorio, certè non potest vigore dictę commissionis, quæ non extenditur ad futura vt dixi, fac. c. si. de rescrip. ibi, ad futuras trahunt controuersias, quæ nondū fuerāt tēpore impetrationis exortę. Et ideo dicit Ægidius Bell. concl. c. † ꝙ si constat appellationē non fuisse interpositā 8 tēpore cōmissionis impetratæ, talis commissio effectualiter nulla est, quia ad futurā appellationē extendi nō potest. alleg. c. nonnulli. de rescrip. † Quid autē si eadem die 9 fuisset appellatum, & similiter impetrata commissio, quod istorū præsumeretur præcessisse? Et videtur Ægid. inclinare quòd excipiēs contra commissionem haberet probare commissionem præcessisse, vt ibi per eum &

latiùs ponit vna decisio, ccx. quæ incipit, Si immediatè. in nouis.

Sed quid si impetretur cõmissio super certa re, & quibusdam aliis rebus, iux.c.Pastoralis, de rescrip.& tempore impetratæ cõmissionis nullũ ius sibi competit in illius rebus, sed post impetrationem sibi ceduntur vel donantur? an valeat cõmissio taliter impetrata? di. notab.decis.Rotæ clxxvj.quæ incip.Commissio impetrata.in nouis. ꝙ valet etiam si cessio vel donatio fiat post litem contestatã. per

10 c.abbate sanè.de re iud.lib.vj. pro quo facit bona ratio, † quia non ius impetrantis non inficit ipso iure commissionem impetratã, aliàs exceptiones perẽptoriæ concernentes negotiũ principale possent obiici cõtra literas, & litis cõtestationem impedirent, contra casum.c.j.de lit. cõtest. lib. vj. Sed istud ego intelligo dummodo ex inspectione commissionis non appareret euidenter de non iure impetrantis, aliàs non daretur sibi commissio, vt si exprimeret talem causam etiam proprietatis, qua expressa non darentur literæ etiam ad possessorium, iuxta singulare dictũ Vinc.quod ibi clarè declarat Abb.in c.ex parte.b.in fi.col. de for.competent.& Roma.consi.ccccxcix. aliàs procedit quod statim dixi ex mente Rotæ.

Ex quo infertur alia conclusio secũdum dominos vbi

11 supra, quòd cessio † facta vni ex litigantibus lite pendente per tertium, valet & tenet.cle.ij.cum ibi notat. vt lit.pend. Nec ista sunt contraria conclusioni præcedẽti, quia commissiones non trahuntur ad futuras controuersias, vt dixi supra, sed super controuersia tẽpore impetrationis iustè vel iniustè exorta includunt omne ius tunc competẽs impetranti vel competiturum expost etiam pòst litẽ contestatam.dicto c.Abbate sanè.quod est sanè intelligendũ quando impetrans non expressit certã causam, sed in genere dixit sibi ius competere absque alicuius causæ declaratione seu specificatione.vt vult ille tex.not.

Latis tribus sententiis conformibus, vel vna quæ trãsiuit in rem iudicatam, solet impetrari vna commissio per quam committitur eidem auditori qui tulit tertiam sententiam, vel primam appellatione nõ suspensam, vt taxet fructus à tempore motę litis perceptos per illum qui succubuit,

buit,& etiã expensas, vt superiùs in alio proposito di-
. Dubitatur modo an in sentẽtia taxationis saltẽ expen
rum debeat citare aliam partem? Bart. in l. terminato. C.
: fruc. & lit. expen. dicit quòd non. & in l. ij. C. quomod.
quand. iud. †Sed in curia seruatur contrarium, quia ci- 12
tur pars per cursorem ad videndum liquidari fructus, &
xandũ expensas, vt ponit decis. Rotæ ccccíiij. quæ incip.
uit dubitatum vtrum subexequutor. in no.
Qualiter †autem auditor habeat liquidare fructus, po- 13
it decisio Rotæ cccxxxvij. quæ incipit Auditor. in nouis.
bi dicit quòd habet declarare taxando fructus singulis
nnis tantum valuisse & valere, fietq; postmodum coram
xequutore cõputus quot annis possederit, & fructus per
eperit, & cõpelletur per eundem exequutorem ad resti-
uendos omnes fructus vsq; ad illud tempus perceptos.
Non solet dari commissio de fienda sequestratione alia-
um rerum quàm earum de quibus agitur, etiam obtẽtis
exequutorialibus, & sequuta excõmunicatione, aggraua
tione, reaggrauatione, &c. Et ideo si possessor beneficij
post primã sententiã latã contra se in curia non dimittat
possessionem beneficij, nec velit ponere fructus in seque-
strũ, prout tenetur, iux. cle. j. de sequest. tunc nõ datur com
missio de sequestrãdis fructibus aliorũ beneficiorũ eius-
dem. Eodẽ modo si quis innodatus est prædictis censuris
pro certa summa pecuniarũ, in qua extitit condẽnatus,
quia iudicato nõ paruit: nõ datur etiã contra talẽ cõmis-
sio, in qua petitur q debeant sequestrari fructus suorũ be
neficiorum vsque ad condignam satisfactionẽ illarũ pe-
cuniarum. fac. ad hoc rub. & nigr. C. de prohibit. sequest.
Istud tamen debet sanè intelligi, cũ ista modificatione,
videlicet, nisi lapsum foret tãtũ tẽpus, vt propter insordes-
centiã in censuris exequutio nimiũ differretur. Et ideo in
tali cõmissione debet exprimi tẽpus, in quo talis debitor
sic mãsit innodatus & insorduit, tunc enim propter nimiã
illius contumaciam & insordescentiam dabitur cõmissio
de fructibus beneficiorum sequestrandis, argument. c.
quoniã frequenter. in fi. vt lite. non cõtest. & l. Fulcinius. §.
fi. vbi bonus tex. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Datur enim tali
casu huiusmodi commissio propter insordescentiam, tan
quam remedium subsidiarium in eorũ odium qui tandiu

insordescunt, & contemnendo censuras ecclesiasticas veniunt in profundum malorum. c. cum non ab homine. de
14 iudi. Propter quod nō † solet dari derogatio regulæ de insordescentibus, nisi pauperibus, præsertim quādo per annum insorduerunt. Et si ponantur hæc verba in supplicatione, videlicet, etiā in singulis casibus. eiusdē regulæ verba huiusmodi cōsueuerūt tolli propter bullā in cœna dn̄i.

Quando cōmittitur causa nullitatis alicuius sententiæ cum illa clausula consueta, sine tamen præiudicio legiti-
15 mæ exequutionis, prout in superioribus dixi, † tunc non solet dari cōmissio quòd iudex cui cōmittitur causa dictę nullitatis, procedat ipse super exequutione, quatenus sit procedendū auocata tali potestate exequendi ab alio iudice, & hoc quādo idem iudex cœpisset facere exequutionē. fac. text. vulg. in l. vbi cœptum. ff. de iudi. & quod nota. in c. ex tenore. de rescri. ad idem faciunt notata per Inno. in c. cum M. de consti. c. vt nostrū. de appel. & c. vt debitus.
16 eodem titulo. per quæ apparet quòd † non est verisimile quòd Papa velit auferre iurisdictionem vni iudici, & dare alteri, nisi appareat de certa eius scientia quòd velit eam auocare. Idem dicit Ægidius conclusione ccccxix. quæ incipit, Si adiutori, &c. Et hoc indubitanter procedit in Romana curia, secus in partibus, per rationem quam in superioribus dixi.

Processus factus per exequutorem sententiæ contra intrusum valet.

SVMMARIVM.

1 *Valet processus contra intrusum, mentione non facta de intrusione lite pendente.*
2 *Quando petitur dari iudici adiunctus.*
3 *Cautius est agendum quando vertitur maius periculum.*
4 *Datur adiunctus etiam post litem contestatam, dummodo non sit conclusum in causa.*
5 *Ad solam allegationem suspicionis, nouus iudex non debet dari.*
6 *Ad solam allegationem datur adiunctus.*

7 Pro

7 *Propter solam confeßionem iudicialem spolij, exequutoriales non possunt decerni.*
8 *Praeceptum iudicis, loco sententiae succedit.*
9 *Ponens videtur fateri omnia in positionibus contenta.*
1 *Positio etiam iurata, per errorem facta, potest reuocari.*
1 *In possessorio sufficit titulus coloratus.*
1 *Coloratus quando dicatur titulus.*
1 *Si cõstet in iudicio de titulo reprobo, spoliat⁹ nõ debet restitui.*
1 *In prophanis propter notorium non ius agentis, non impeditur restitutio.*

Trum † autem valeat processus factus per exequutorem sententiae cõtra intrusum, licèt de intrusione facta lite pendente, vel post sententiam non cognouerit? Dicendum est quòd valeat secundum dominos de Rota decis. ccccLxxx. quae incipit, Si ...equutor. in nouis. 1

Et ideo datur commissio quòd exequutoriales possint ...imari intruso pendente lite nõ cognito aliter per exe...utorem an sit intrusus pendente lite, vt in superioribus ...iùs dixi.

Dantur literae per Cancellariam quando petitur † de...tari adiunctus propter suspicionẽ iudicum ab aduersa ...impetratorum. Sed hoc datur quo ad Cancellariã ita ...mum, si nondum est ad litis cõtestationem processum, ...t. not. per doc. in c. insinuante, de offi. deleg. & c. causam ...ae, eo. tit. iun. l. apertissimi. C. de iud. Signatura autem ra... consueuit concedere adiunctum propter intricationes ...diciorum, quae inde contingunt. arg. ca. cum contingat, ... rescip. nisi fortè in criminalibus propter maius pericu...m quod in illis † vertitur, ideo cautius est agendum. l. ...ant. C. de probat. cum vulg. 2 3

Dat † autem signatura adiunctum etiam post litem cõ...statam, dummodo non sit conclusum in causa, raro ta...en hoc concedit, vt praemisi, & aliquid tangã in sequen...bus. Ideo autem propter suspicionem iudicum ab ad...ersario impetratorum datur ad instantiam alterius par... adiunctus, non autẽ illis primis totaliter inclusis dan...r noui iudices, quia † ad solam allegationem suspicio- 4 5

nis non debet dari nouus iudex, cum habeat allegans remedium arbitrorum, iux. c. suspicionis. de offi. deleg. & in c. ab arbitris. eo. tit. lib. vj.

6 Ideo † ad solam allegationem datur adiunctus, ad hoc vt lites sine suspicione procedant. l. apertissimi. C. de iud. & pro deputatione huiusmodi adiuncti fac. ibi authē. seq. si verò. licèt loquatur in dando adiunctum quando ordinarius recusatur.

Sed idem seruatur de stilo curiæ quando iudices impetranti allegātur suspecti per aliā partē, vt patet ex præmissis. predicta procedunt quando petitur adiūctus vt supra.

Aliud seruatur circa dandum confitētem, quia in tali materia semper consueuit dici, Dummodo partium ipsarum confidens per eosdem iudices eligatur. Post quā deputationem & electionē si deputatus vnà cum dictis iudicibus vel eorū altero procedat, parsq; redeat conquerens de duobus iudicibus ad nutum aduersarij impetrātis, & propterea velit auocare ab eis causam, & alteri cōmitti, nō auditur: quia (vt superiùs dixi) ad solam allegationem suspicionis nō datur nouus iudex, per rationem vt supra. Ideo tunc additur in commissione, quòd prędictis iudices procedere non valeant sine deputato aliàs ad instantiam ipsius oratoris impetrato. Et ita seruatur.

Si spoliatus beneficio agit de spolio, aduersarius eius videns se succumbere obtinet procedi in petitorio dicto spolio purgato, quod tamen post trinam dilationē eidem
7 concessam non facit. petit modo spoliatus † quòd propter istam confessionem aduersarij (quæ iudicialis est) decernantur exequutoriales ad instar rei iudicatæ. An debeat hoc sibi cōcedi? Audiui quòd aliàs hoc fuit denegatū per Reueren. Cardi. Alex. Et potuit esse ratio, quia dato etiam quòd talis cōfessio sit iudicialis, & in confessum nullæ sint partes iudicis. l. proinde. cum vulg. ff. ad leg. Aquil. tamen requiritur saltem præceptū iudicis. l. si debitori. ff. de iudi.
8 quod præceptum † succedit loco sententiæ. sec. Panormi. & doct. in c. fi. de confes. Item quia constito de errore forsan posset reuocari, iuxt. not. per Ioan. And. in c. fi. de iure
9 iuran. li. vj. vbi dicit quòd positio, & sic confessio, † quia ponens videtur confiteri omnia contenta in positionibus
10 iuxt. nota in ca. j. de confessio. eodem. li. † positio (inquam)

facta

facta per errorem poteſt reuocari docto de errore,etiam ſi ſit iurata, dummodo fiat per modum credulitatis,ſec. Aegid.concluſ.ccccxxxj. Cum ergo talis confeſſio in omnibus vim ſententiæ non ſortiatur, certè non poſſunt decerni aliquo modo tales exequutoriales vigore ſolius confeſſionis,quanuis illa ſit iudicialis, vt ſupra.

In poſſeſſorio † non ſtatuitur terminus de probando 11
canonico titulo,quia in eo ſufficitquòd exiſtat colorat⁹, vt notat Inn.in c.in literis.de reſtitu.ſpolia.quod eſt receptum potiùs per ſtilum, quàm quòd ſit introductum de iure cõmuni.Ratio autẽ iſtius ſtili,quòd agẽs interdicto recuperande,teneatur coloratũ titulũ producere,fuit introducta & ſumpta à paritate rationis.c. eũ qui. de eo q mit.in poſſeſ.cauſ.rei ſeruan.li.vj.Et hoc firmatcollector deciſionũ in nouis,deciſ.cccxciij. quæ incip.Si cooferat. ſubiiciens ex mẽte Innoc.in c. ex parte.de reſtitu.ſpolia. 12
ſufficere pro†colore quòd agẽs interdicto probet ſe authoritate ſuperioris poſſeſſionẽ beneficij apprehẽdiſſe, licèt fortè ſua collatio ſiue electio ſit vitioſa & non canonica,quia etiã prædo reſtituẽdus eſt.c. in literis.cum ſeq. de reſt.ſpo.fa.c.cum noſtris.de conceſ.præb.cum ibi not.

Quod ego intelligo procedere cum iſta limitatione,videlicet†niſi notoriè cõſtaret in iudicio de titulo re pbo 13
petẽtis reſtitui, iux.notabile dictũ Innoc.in c cũ eccleſia Sutrina.de cau.poſſeſ.& proprie.vbi dicit quòd prædo & poſſeſſor malæ fidei reſtituẽdus eſt , niſi cõſtet in iudicio eũ eſſe prædonem per confeſſionẽ vel pacta,vt in c.ſignificaſti.de diuor.fa.c.ad decimas.de reſti.ſpo.li.vj.& quod not.Innoc.in c.conſtitutus.de fil.presbyterorum.

Quid autẽ ſi couentus ſuper ſpolio vult improbare titulũ allegatũ,excipiẽdo ipſum nunquã ſed alium tẽpore ſpoliationis prætenſæ poſſediſſe,petitq; ad id probandũ ſe admmitti,an ſit audiẽdus?In hoc per omnes domi nos fuit aliàs cõcluſum quòd ſic,ſed collector tenet contrariũ, talẽ ſcilicet in probãdo hãc exceptionẽ nullaten⁹ audiẽdũ,niſi de hoc notoriè cõſtaret, vtdixi ſtatim ex mẽte Innoc.hæc ponit dec.ccccxxxix. quæ incip.ſi agẽti. in nouis.&certè collector mouet bonis rationib⁹,vt ĩ dicta deciſione.& paret ex præmiſſis.Prædicta procedũt in beneficialib⁹.ne in illis detur vitioſus ingreſſus per rationẽ

c.eum

c.eum qui.
14 Secus † in prophanis, in quibus propter notoriũ nõ ius agentis nõ impeditur restitutio, quia in illis cessat ratio quæ militat in beneficialibus, & subest odiũ spoliatoris, prout tenet decisi. vij. quę incip. Nota quòd vbi agitur in antiquis. & Oldr. cons. j. vbi quo ad beneficialia ponit notabile dictũ, quòd spoliatus possessione beneficij, quam manu & authoritate regia fuerat consequutus, nõ venit restituendus. Quod ego intelligo quando de hoc constaret notoriè, vt supra.

Decretum irritans an necessario apponatur in commissionibus.

SVMMARIVM.

1 *In commissionibus iustitia, decretum irritans nõ apponitur.*
2 *Præsentatio commissionis operatur acquisitionem iurisdictionis actu.*
3 *Ad hoc vt possit inhiberi, oportet coram iudice inhibente litem pendere.*
4 *Præsentata commissione iudex potest inhibere.*
5 *Datur commissio quòd simul cognoscatur de nullitate, innouatis, & principali.*

1 IN commissionibus † iustitiæ decretum irritans non consueuit apponi. Vnde si in commissione petatur adiunctus deputari, nõ debet addi clausula, Quòd si absque eo quicquam fieret, ex nunc irritum sit & inane, &c. Sed in tali casu per signantem solent addi ista verba, Quòd si post commissionem præsentatam secus actum fuerit &c. Dicunt tamẽ aliqui & fortè non malè, quòd etiam talis additio non est multùm necessaria, cum statim valeat inhiberi aliis coniu-
2 dicibus per ipsum adiunctum, † qui statim præsentata commissione recipit iurisdictionem actu. c. super eo. ij. de appel. no gl. in c. j. in ver. receptis. de procur. in cle. Archid. inc. si is cui, de offi. dele. lib. vj. & ĩ c. is qui. de procur. eo. lib. cum multis aliis quotis allegatis per Roma. cons. cccliiij. incip. Quo ad primũ, &c. Vnũ tamen videtur obstare,

are, inquantũ dixi quòd adiunctus præsentata cõmiſ-
one ſtatim poteſt inhibere aliis coniudicibus, quia † ad 3
oc vt poſſit inhiberi oportet corã iudice inhibente pen
ere litem, vt prob. in c. tuam. de ord. cog. c. lator. & c.
auſam. qui fil. ſint legi. ſed lis nõ poteſt dici pendere, niſi
ltem ſequuta citatione. cle. ſi. vt lit. pend. Ergo ante &
ſtatim præſentata commiſſione videtur quòd adiun-
us non poſſit inhibere.
Nihilominus hoc non obſtante cõtrariũ practicatur:
am † iudex præſentata cõmiſſione decernit ſimul & ſe- 4
el citationẽ cum inhibitione. Ad quod faciunt no. per
ald. in authen. cauſa quæ fit cũ monacho. & meliùs in
presbyteri. C. de epiſc. & cle. & per domi. Ant. in d. c. tuã.
ro qua practica facit bona ratio, quia inhibitio poteſt
eri pręſente & inuita altera parte, & ſuis iudicibus, ergo
abſentib9, & minimè citatis, per regul. quod poteſt in-
itis. ff. de reg. iur. facit l. iiij. §. illud. ff. de fideicõ. liber. Cõ
luditur ergo quòd adiũct9 poteſt ſtatim inhibere, vt ſu-
ra. Sed quia talis inhibitio nõ impedit proceſſum illorũ
õiudicum, niſi poſtquam eiſdem intimatur, ideo bonum
ſt quòd addantur in commiſſione illa verba, Quòd ſi
oſt commiſſionem præſentatam ſecus, &c.
Si diuerſæ cauſæ etiã forſan dependentes diuerſo tem
ore ſint introductæ, & contingat illas auocari & alteri
õmitti, pars q; ex aduerſo inſtet vt eodem modo diuer-
s ſcilicet tẽporibus decidantur, prout etiã decidiſſet pri
ius iudex, ne regiſtra & cauſę inculcentur. argu. l. permiſ
eri. ff. de acquiren. poſ. & l. ordinarij. C. de rei vendi. nihi-
ominus conſueuit addi in tali commiſſione hęc clauſula
ũiunctim vel diuiſim, Prout præfato iudici vel auditori
idebitur. quod fit ea ratione, quia poſſet fortè expedire
artibus vt omnes cauſæ (de quibus actum eſt) ſimul &
emel diffinirentur, & ecõtra, vt eſt tex. optimus. in c. ij. de
au. poſ. & proprie. vbi ꝓbatur quòd licèt ſimul actũ eſt
e peſſeſſorio & petitorio per ſpoliatũ, quo caſu de iure
ebet vtrunq; vna ſententia terminari data prærogatiua
oſſeſſori in ordine pronunciandi, vt in c. cũ eccleſia Su-
rina. & c. cũ dilect9. eod. titul. ſi tamẽ iudici videbitur hoc
xpedire & fore cõducibile, poterit diſcutere ꝓbationes
uper poſſeſſorio, & illud priùs terminare. Pari modo ſivi
derit

derit magis expedire vt simul terminentur, poterit simu & semel vna sententia diffinire, quia cōmistio & cumulatio cōseruans ius partiū & illis proficiens debet per iudicē admitti. l. j. ff. de quib. reb. ad eund. iudi. ea. debet enim iudex parcere sumptibus litis, vt sic quàm minimè fieri possit grauentur partes in illis. c. vt litigantes. de offi. ordi. lib. vj. cum similibus.

5 Qua ratione conceditur †commissio quòd simul & semel cognoscatur & iudicetur de nullitate sententiæ, innouatis seu attentatis, & negotio principali, ne continentia causæ diuidatur, & fiant plura registra in damnum & dispendium partium quod bonus iudex debet cauere, vt dixi. Et idem in similibus casibus.

Citatio personalis quando decerni possit per Auditorem.

SVMMARIVM.

1 *Auditor non citat quē personaliter sine speciali cōmissione.*
2 *Citatio personalis propter quas causas concedatur.*
3 *Clausula, Cōstito de assertis, quid importet in cōmissionibus.*
4 *Verbum constito, importat vocationem partis.*
5 *In informatione super non promouendo debet pars vocari.*
6 *Verba impropriantur ratione materiæ subiectæ.*
7 *In iudicialibus semper requiritur partis vocatio.*
8 *Quando agitur de re modica & paruo præiudicio, non est necessarium quòd pars citetur.*
9 *Clausula, Constito de paupertate, vel constito de bono iure.*
10 *Mandatum de non innouando intelligitur scilicet in præiudicium litis.*
11 *Inhibendi non sunt, nisi collitigantes.*
12 *Pendente appellatione omnia debent esse in eodē statu quātum ad collitigantes, non quantum ad extraneos.*
13 *Quando signatura dicit, prout de iure, quid significet.*
14 *Spoliatus, post sententiam contra se in possessorio latam quæ transiuit in rem iudicatam, auditur, sed refectis expensis.*
15 *Quæ acta pereant perempta instantia.*
16 *Iteratio terminorum fit vnico actu.*

Si commissio habet quòd simul & semel, &c. nihilominùs primum potest expediri de quo prius constat.

Itatio personalis†non potest decerni pe auditorem, nisi expressè & specialiter sibi comittatur, vt di. glos. exposuit. in ver. personaliter. de de dila. Ex multis autem & diuersis causis cita ones personales conceduntur, vt in c. j. de iudi. libr. vj. & cle. j. eo. tit. & inter cætera quãdo agitur de crimine cõ a aliquem, etiã ciuiliter†conceditur citatio personalis, um propter pœnã ordinariam sibi pro crimine infligen am, & causam in qua nõ potest interuenire procurator. penul. § ad crimen. & in c. tuæ. tum etiam propter enornitatem fortè criminis, & scãdali exorti in partibus. Et uia forsan non potest ita plenè cõstare nec probari pet stes de facto, sicut per suam responsionem & confessio em, iis respectibus conceditur citatio personalis, prout uperiùs in alio proposito dixi. Solet tamen in commissio e super tali materia dici illũ de iis fore publicè diffamaum, & ideo additur in commissione, Citet personaliter, repererit de contentis in commissione publice diffama um. Quo casu super infamia & diffamatione illius audi or recipit testes, sed non recipit aliquos testes pro parte imfamati de bona fama, vt firmat decisio Rotæ ccccl-xxvij. incip. Auditor. in nouis. 1 2

Secus fortè si in cõmissione diceretur,†cõstito de assertis, quia tũc non potest citare illũ personaliter, nec facere informationẽ super infamia, nisi prius citet procuratorẽ illius, & recipiat testes pro parte sua super bona fama: & hoc propter†verbũ constito, quod importat vocationẽ partis, iux. glo. in cle. præsenti. in ver. cõstiterit. de cẽsib. & po. decis. dclxxxiiij. quæ incip. Dic quòd si in aliqua. in antiquis. Et idẽ in similibus casibus quando in cõmissione dicitur, constito de assertis. nam semper citanda est pars, vel eius procurator, antequã auditor faciat summariam informationem super assertis in commissione. Imò danda est ei copia receptorum in informatione super assertis, vt nota. sentit decis. dcclxxiij. in antiquis. 3 4

Et ex hoc infero quòd si cõmittitur auditori, vt constito sibi illum cuius beneficium est impetratum tanquam vacans,

vacans,per eius non promotionem , per verisimiles coniecturas non fuisse promotum , præfigat ei tempus intra quod doceat de promotione, vel de impedimẽto, aut dispensatione.iuxta cap.commissa. cum ibi not.de elect.lib. vj. Certè habita tali commissione auditor in informatio-
5 ne huiusmodi super non promotiõe debet†primò & ante omnia vocare partem,& summariè de hoc cognoscere,& hoc propter naturam illius verbi,constito, &c. Idẽ tamen dicendum esset hoc casu , etiam si in huiusmodi commissione non esset verbum constito,sed aliud, puta, si inuenerit , vel si repererit , quia talia verba licèt de sui natura non inferant necessariò vocationem partis,vt superius dixi,tamen quando adiiciuntur in personam iudicis,& circa materiam iudicialem , accipiuntur pro verbo,
6 si cõstiterit.†Et sic ratione subiectæ materiæ improprian tur,arg.l.si vno.ff. loca. Et hoc in terminis firmat Ægid.
7 conclu.clxxvj.inci.Auditor,&c.In†iudicialibus enim semper requiritur(secũdum eum)partis vocatio.c. inter quatuor.de maio.& obe.c.in nomine domini.de test.Quæ decisio in hoc non procedit mihi sine dubio,quia talis informatio potius est extraiudicialis ; quo casu satis videtur quòd ipsi auditori & sibi soli concludat,vt sentit deci.Rotæ ccccclxxvij.in not. quam super. allegat.& alia in antiq. dclxxv. quæ incipit, Nota si ponatur.

In commissione possent tamen istæ decisiones concordari cum dicto Ægidij,vt quando ponitur in commissio-
8 ne,si inuenerit,vel si repererit, & agitur † de re modica & paruo præiudicio , tunc non est necessarium quòd pars citetur.Secus quando tractatur de graui præiudicio , vt in exemplo Ægid. circa informationem super non promotione, cum talis materia sit grauis , ex quo agitur de priuatione,in qua est procedendum citata prius parte,& adhibita summaria cognitione super tali extraiudiciali informatione,vt vult Aegid. Et hanc distinctionem vide tur sentire decisio Rotæ dclxxxvj.quæ inci. Dominus Petrus.in antiquis.Quę distinctio potest habere locum etiã
9 quando adest in commissione illa†clausula, Constito de assertis,vel alia similis,puta, constito de paupertate, aut constito de bono iure.licèt aliqui dicant his & similibus casibus indistinctè non requiri citationem partis , quasi huiusmodi

hiusmodi informatiões sint extraiudiciales,& propter-
dicunt sufficere ꝙ si soli iudices concludant: pro quo
ciunt duæ decisiones superius allegatæ.
Hodie practicaui vnã commissionẽ,quæ talis est,Pete
tur vt constito de re iudicata mandaretur eidẽ audito
taxari fructus & expensas.Item ꝙ procederet super at-
ntatis & innouatis lite pendente,& ꝙ inhiberet tã par-
contrariæ,quàm etiam iudicibus & colonis,ne aliquid
nouarent lite pendente.in pede cõmissionis erat addi-
m ad illa verba de nõ † innouando,videlicet, In præiu- 10
ciũ dictæ litis. Quæ clausula ideo apponitur, quia non
nnia quæ fiunt lite pendente,etiã per ipsas partes,dicũ
r attẽtari vel innouari,nisi fiant in præiudiciũ illius li-
.Et ideo si reus lite pendente cõtinuat suam possessio-
m,non dicitur attẽtare.c.j.vt lite penden.& in c.dudũ.
priuileg. Nec iudex dicitur innouare, si reformat pos-
ssionẽ appellanti in qua turbatur pẽdente appellatiõe,
cum teneamur.de appel.facit ad hoc quod notat Inno.
c.dilectæ.de excep.
Signatura autem dictæ commissionis erat talis, videli
t,Placet prout de iure.De quo valde miratus sum,attẽ
ꝙ omnia petita in dicta commissione sunt iuridica, &
ocedunt de iure,vt patet ex præmissis. Sed fortè ideo
it signata prout de iure,quia petitũ fuit vt inhiberetur
iã colonis,qui nõ sunt de collitigantibus.Cõstat † autẽ 11
iure non esse inhibendum,nisi collitigantibus tantum
g.cor.quæ notan.in l.creditor.§.mandatorem. in prin.
mand.& in c.Ro.§.in aliũ. de appella.lib. vj. In quibus
cis habetur in simili † ꝙ pendente appellatione omnia 12
bent esse in eodem statu. Hoc verũ quantũ ad colliti-
antes,non quãtum ad extraneos:licèt aliqui dicãt inhi
endum esse etiã illis,qui liti possunt præiudicare,vt sen
deci.Rotæ lviij.inci. Nota ꝙ vbi auditor. in antiquis.
tis(vt puto)respectibus fuit dictũ in signatura , Placet † 13
out de iure.Et isto modo semper concipitur signatura
ando omnia petita non sunt concessibilia , vel quãdo
iquis articulus est valde dubius in iure,tunc cõmittitur
dici vt procedat circa illud,prout de iure.Fa.c.cum ve-
sset.ibi,secundum ius.& c.j.de eo qui mit.in posses.cau.
i seruan.

14 Quando † sententia absolutoria fertur in possessorio pro posside nte & spoliante, & contra spoliatum in expẽsis condemnatũ: si dicta sententia transiuit in rem iudicatã, & spoliatus petat restitui propter negligentiam sui ꝓcuratoris debito tẽpore non appellantis, auditur, sed refectis expensis, nisi alleget paupertatẽ: quia tũc datur sibi cõmissio constito de ipsius paupertate: & expensæ reseruantur in fine litis, aliàs tenetur prius satisfacere expensas possidenti, vt prædixi. Et hoc modo debet intelligi & limitari decisio Rotæ cccxix. quæ inci. Licèt spoliato. in nouis. vbi dicit spoliatũ succũbentẽ in possessorio, & volentẽ resumere petitoriũ antea per ipsum suspẽsum, non teneri ante huiusmodi resumptionẽ satisfacere possidẽti de expensis, in quibus extitit condẽnatus, sed victor recuperet eas (si velit) vigore exequutoriæ suæ super sententia prædicta factæ, & nihilominus in petitorio procedat. Ratio est secundũ dominos, quia tali casu cessat odiũ ex parte spoliati, sed nõ cessat in casu econuerso, quando scilicet spoliator succũbit in possessorio. Quo casu ante ingressum petitorij per ipsum intẽtandi, debet spoliatus plenè & integraliter restitui, etiã quo ad fructus & expensas. c. fi. de ordi. cog. c. Pisanis. de restit. spoliato. & in c. significauerunt. de testi. Primus ergo casus debet limitari, vt spoliatus succũbens in possessorio non teneatur ante omnia satisfacere de expensis, si velit prosequi vlterius causam in petitorio vel possessorio, nisi dicta prima sententia trãsiuisset in rẽ iudicatã. tunc nihilominus auditur si velit ꝓsequi, sed refectis expensis (vt supra) propter transitum in rem iudicatam, per præmissa.

Quãdo instantia statutaria dierũ vtiliũ est decursa, puta in capitolio secundũ statuta vrbis, & dubitatur ꝙ sententia propter id subiaceat nullitati, tunc impetratur cõmissio vt in omnem euentum reiteratis omnibus terminis, simul & semel ac vnico contextu iudex ad vlteriora procedat & terminet. aliàs iustitiã ministrando, datur talis cõmissio, sed refectis expensis. Pro ista practica facit bona gl. iunct. tex. in l. properãdum. in princ. C. de iudi. in
15 ver. triennij. vbi tenet ꝙ † perempta instantia, ex quo pereunt acta ordinatoria, sententia super illis lata nõ tenet, quia reperitur lata sine tela iudicij, & substantialibus debitis

pitis. Perimitur enim citatio libelli, litis cõtestatio, satisda tio, & similia, quæ sunt acta litis ordinatoria, sed nõ perimũtur acta causę tendentia ad veritatis indagationẽ, vt depositio testiũ, confessio partiũ, & cętera huiusmodi, vt hæc proban. ex l. cum lite mortua. ff. iudica. solui. iunc. l. cũ antea. C. de arbitris. & l. iubemus. C. de lib. cau. ponit Inn. & seq. Panormit. in c. causam quæ. j. de testib. & Bar. in d. l. cũ lite. Et licèt prędicta iura loquantur in perẽptione instantiæ per lapsum triennij de iure ciuili, idẽ tamen intelligo in peremptione instantiæ statutariæ, quãuis illa sit breuior, arg. l. ij. C. de noxali. cũ similibus. Isto ergo respectu ex quo instantia statutaria est decursa, & ob id sen 16
tentia non valet, supplicatur vt † reiterentur omnes termini simul & semel ac vnico contextu, pro qua practica fac. gl. not. quã ibi ad hoc ponderat Bart. in l. mutari. in princip. ff. de procu. Et Pan. in c. quia Gul. de iudic. debet tamen priùs reficere expensas, vt supra. Et vide quod de reiteratione terminorum dicit Decisio cxxxv. incip. Si mandetur. in nouis. Quando hæres institutus in aliqua hæreditate conuenitur à pluribus creditoribus vel aliis prætendentibus habere aliquod ius in bonis & rebus dictæ hæreditatis, si adiuit cum beneficio inuentarij, iux. l. fi. C. de iur. delib. ne in variis curiis habeat distrahi, potest petere commissionem, vt cõmittatur vni iudici causa de & super discussione bonorum, aut termino quinquennali, iuxta l. fi. C. qui bon. cede. poss. post quam obtentam & præsentatã. & si super aliqua re quæ sit de pertinentiis dictæ hęreditatis, conueniatur dictus hæres coram alio iudice etiam ordinario, puta vicario Papæ, tunc potest petere aliam commissionem cũ prima præinserta ad euitandum circuitus & expensas, vt illa causa à vicario auocetur, & committatur primo iudici cũ dicta causa discussionis audienda, terminãda, & decidenda, prout iuris fuerit. Et datur talis commissio, arg. c. dispendia. cum similibus de rescrip. lib. vj. Sed in pede commissionis adduntur ista verba, Simul vel separatim: quod fit per rationem quam in superioribus dixi in simili proposito.

Si pars innodata censuris obtineat cõmitti causam super nullitate cẽsurarũ, iuxta ea quæ habẽtur in c. j. de appel. & in c. per tuas. de sen. exc. cum simi. potest nihilominùs

nùs alia pars petere commissionẽ, & conceditur ꝙ simul & semel procedatur super confirmatione vel infirmatione sententiæ, & etiam super prætensa nullitate censurarũ. Pro quo facit, quia commistio conseruans ius partiũ & illis proficiẽs debet admitti, vt prob. in cap. ij. de cause. possess. & proprie. Secus si commistio ius peruertat, quia illa reprobatur. ca. exhibita. de iudi. & suprà iam bis dixi
17 in simili proposito. Puto † tamen ꝙ quæstio censurarum potest priùs expediri, si de ea priùs constet, non obstante tali cõmissione, quæ habet ꝙ simul & semel, &c. quia hoc non tollit commissio, sed solum tollit priuilegium quod habet prętensa nullitas censurarum. Ad quod optimè fa. conclus. Ægidij ccccvj. vbi formaliter dicit, Quæstione spoliationis beneficij mota incidenter per modum attẽtati, & lata vna sententia super attentatis, scilicet pro suspensione petitorij, si reus spoliator impetret cõmissionem vt præmissis non obstãtibus procedatur super petitorio & possessorio simul, nihilominus potest priùs possessorium expediri, si de eo priùs constet, per rationẽ de qua supra.

An contra religiosum S. Ioan. Hierosolimitani procedi posit.

SVMMARIVM.

1 *Qui de ordine sancti Ioannis Hierosolimitani est, coram magistro Rhodiensi debet conueniri.*

2 *Datur commißio aduersus obligationem simoniacam, etiam in forma cameræ factam.*

3 *Transactio, resignatio, & quilibet actus simoniacus celebratus non tenet, etiam in præiudicium resignantis, & paciscentis.*

4 *Iuramentum interpositum super obseruatione peccati mortalis est nullum.*

5 *Conuentiones turpes non validantur iuramento.*

6 *Relaxatio præsupponit vinculum.*

7 *Promittens soluere vsuras, non peccat.*

8 *Iuramentum contienens turpitudinem vtriusque, non requirit relaxationem.*

9 *Processus qui portantur ad curiã de partibus, modicũ valẽt.*

Quando sanatur nullitas non refectis expensis.

SI quispiam † de ordine & religione sancti 1
Ioa. Hierosolymitani conueniatur coram aliquo iudice etiam delegato apostolico, potest petere commissionem, & datur ꝙ auditor cameræ inhibeat iudici & parti ne cōtra talem oratorē in illa causa procedat, etiam sub pœna pecuniaria, puta quingentorũ ducatorũ. tales enim debent conueniri coram Magistro Rhodiensi, vel certis suis iudicibus iuxta eorum priuilegia à sede apostolica indulta dicto Magistro Rhodi. & illi ordini. Facit tex. cum sua materia ī c. cũ ordinē. de rescri. cũ multis ibi per doct.

Stilus signaturæ est in obligationibus quę fiunt in forma camerę non dare absolutionē à iuramēto ad effectũ agendi. Ad quod facit in simili bonus tex. in c. super hoc. de renun. & in c. sollicitè. de resti. spol. Si tamē sit facta aliqua trāsactio simoniaca super beneficio, & vna partiũ obligauit se cũ iuramento in forma camerę, certè si petat
transactionem tanquā simoniacā testandi, datur † sibi cō 2
missio, nec est necesse tali casu apponere in pede cōmis-
sionis ista verba, Non obstante iuramēto, † quia cũ trā- 3
sactio, resignatio, & quilibet actus simoniacè celebratus non teneat etiā in præiudiciũ resignantis & paciscentis, vt not. Inno. in ca. cum vniuersorum. de rer. permutatio. Arch. in c. dudũ. in princ. de præb. li. vj. & glo. in cap. super hoc. de renuncia. nimirũ si etiam non validatur iuramētũ, aliàs esset vinculũ iniquitatis contra suam propriā naturā. c. & si Christus. de iureiurand. cũ similibus. Non est ergo necesse apponere in fine illa verba, quia (vt dixi) in hoc casu simoniæ iuramentum non tenet. Imò posset te-
neri ꝙ sit ipso iure nullum, † quia iuramentũ interpositũ 4
super obseruatione peccati mortalis, quale est in hoc casu simoniæ, est nullũ, cum ita demũ debeat seruari, si seruatum non vergit in dispendium salutis æternæ. c. quanuis. de pact. li. vj. & in c. licèt. de iureiuran. eo. lib. prætereà
† tales conuentiones sunt turpes, consequenter nō vali- 5
dantur iuramēto. l. generaliter. & l. si plagij. ff. de verb. oblig. & ibi not. Bar. & latiùs in l. si qs pro eo. ff. de fideiussorib. nec obstat tex. in c. j. & c. debitores. de iureiur. quæ

iura probant quòd iuramentũ præstitum per debitorem super soluendis vsuris, mero iure tenet, & obligat iurantem. patet, quia recipiens cogitur illud relaxare, ex quo
6 continet peccatum. †relaxatio enim præsupponit vinculum. c. ad dissoluendum. de despons. impub. & in l. decem. de verb. oblig. quia respondetur ad ista iura, quòd procedunt quando iuramentum cõtinet turpitudinem & peccatum ex parte suscipientis tantùm, prout in casu dicto-
7 rum iurium. †nam promittens soluere vsuras non peccat, sec. Panorm. ibid. de quo per Inno. in ca. super eo. de vsur.
8 Sed quando † ex vtriusque parte, videlicet recipientis & præstantis iuramentum, continet turpitudinem & peccatum, tunc non est opus aliqua relaxatione, quia ipso iure non valet, regu. non est obligatorium. lib. vj. ca. si verò. de iureiurand. & xxij. q. iiij. per totum.

Si in causa prophana petitur procedi reiectis quibuscunque nullitatibus si quæ sunt, præterquam ex defectu iurisdictionis, constito de bono iure super negotio principali, datur talis cõmissio ante latã sententiã sine aliqua refectione expensarũ, prout etiã in beneficialibus, vt in superioribus dixi. Sed istud credo habere locũ quãdo processus fuit factus in partibus, & dubitatur quòd subiaciat aliquibus nullitatibus, tunc sanantur nullitates, etiam sine
9 refectione expensarũ, vt dixi. Quia† cõmuniter processus qui portantur de partibus, modicum valêt, vt dicit Ægidius conclus. lxxiiij. quæ incip. Termini instantiæ, & c. præterquàm si esset defectus citationis iurisdictionis mãdati, & ex capite iustitiæ, qui defectus sunt insanabiles, vt in superioribus dixi. Vidi tamen sanari nullitatem processus, agitati etiam in vrbe, videlicet coram dominis conseruatoribus, sine aliqua refectione expensarum, nisi sit aliqua nullitas insanabilis, vt supra.

Sed istud habet locum eo casu quando per partem ad-
10 uersam non datur de nullitate processus, aliàs† non datur sanatio etiam ante latam sentẽtiam, nisi refectis expẽsis, saluo quando allegatur paupertas, tunc conceditur reseruatis expensis in fine litis, per illud quod habetur in cap. olim. sec. vnum intell. de restit. spo. & quod ponit Ægid. concl. xliiij. Et in tali casu debet cõstare de paupertate aliter quã per iuramentum eam allegantis, & ita vidi seruari.

Fatalia quo vigore prorogentur.

SVMMARIVM.

Fatalia quomodo prorogentur, & ad quod tempus.
In totum dicurso fatali, non datur prorogatio.
Tempora sunt communia appellanti & appellato.
Reformatio super errore qualitatis beneficij vel nominis proprij.
Quando causæ prophanæ non soleant ad curiam aduocari.
An hodie fiat consideratio ad iuramentum perhorrescentiæ.
Signatura regulariter non dat adiunctum.
Causa finita non debet suscitari per rescriptum principis.
Remittentibus actiones suas non est dandus regressus.

Atalia † prorogãtur aliquãdo vigore bullę 1
Innocẽtianę, aliquãdo vigore cõmissionis bis, ter, quater, & pluries arbitrio iudicis. Et prima prorogatio datur ad annũ, iuxt. c. cũ sit Romana. de appel. Secũda vlteriores ad sex mẽses, quæ debent peti ante decursum fatale, aliàs eo † in totum decurso non datur pro- 2
rogatio, arg. tex. notabil. in l. sed & si manente. ff. de precario. & hoc etiã ad instantiã appellati volentis in causa beneficiali prosequi causam appellationis extraiudicialis interpositæ in partibus ad papã, quia obstat sibi decursus fataliũ (secundũ aliquos dominos). nec potest se iustificare ex taciturnitate & negligẽtia aduersarij appellãtis, quia appellatus debuit petere intra tẽpus vel fataliũ prorogationẽ, vel instare super expeditione causæ. tempora † enim 3
sunt communia tam appellanti quàm appellato. c. statuimus. de elect. libro. vj. & in cle. si appellationem. de appell. alij & maior pars voluerunt contrarium, vt ponit decisio Rotæ ccccxlvij. quæ inci. Nota ꝙ maior. pars. in antiquis.

Si petatur ꝙ auditor procedat ad vlteriora nõ obstante ꝙ alterũ ex duobus beneficiis nominatis in pręinserta dicatur esse parochiale, cũ in veritate sit beneficiũ simplex, & ob id fiat vna reformatio, illa non datur, ex quo talis reformatio nõ correspõdet p̃inserte. Et sic auditor nõ habet iurisdictionẽ super simplici beneficio. fa. c. P. & g. de of. del.

4 Similiter si sit †erratum in præinserta quo ad expressionem nominis proprij ipsius intrusi, licèt non in cognomine, non datur reformatio super hoc, nisi ille fuisset personaliter citatus vel diceretur in reformatione, Constito ꝙ deuenisset ad notitiam intrusi. Istis casibus daretur commissio errore nominis non obstāte. fa. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j. & l. iiij. C. de testamen. cum vulg. & propterea fuit reiecta vna supplicatio, quia ex præmissis non erat iustificata propter solam æquiuocationem nominis proprij, ad quod facit bonus tex. in c. inter dilectos. de fid. instr. & quot not. per doc. in c. fi. de rescript, & in c. quoniā abbas, de offi. dele. facit ad hoc decisio Rotę, cxxxiij. incip. Error nominis. in nouis. licèt dicat & maximè, &c.

Si appellatus super appellatione aduersarij in causa prophana obtineat committi per breue causam in partibus, appellans qui interposuit dictam appellationem, non auditur si petat causam à partibus auocari & committi in Rota, quanuis dicat se paratum iurare quòd non sperat posse consequi iustitiæ complementum in partibus. Et ratio est, †quia causæ prophanæ non solent de partibus cō-
5 mitti in curia, non expresso considerabili valore, & multo minùs auocari, cum non sint fori nostri. cap. si clericus laicum. de for. compet. cum similibus. Nec multum est in consideratione quòd orator dicat se paratum iurare, cum multi sint faciles ad iurandum, & sæpe ac frequēter peierarur. Vnde non habetur consideratio ad tale iuramentum propter periculum animarum. arg. c. clericos. de cohabit. cleri. & mulie. & l. ij. C. de indic. vidui.

Et ista etiam de causa non solet concedi auocatio causarum suspicionis gratia, nisi narratis causis militantibus quo ad suspicionē. Nec sufficit in genere dicere iudicem fore amicissimum aduersario, & oratori suspectissimum secundū iura canonica, licèt aliud sit de iure ciuili. l. aper-
6 tissimi. C. de iudi. †Nec hodie (secundum aliquos practicos) sit consideratio ad iuramentum perhorrescentiæ, de quo cap. statutum. §. cum verò. de rescrip. li. vj. & hoc propter periculum animarum, vt dixi, & ita vidi quasdam cōmissiones reiectas. Quod facit cōtra illos qui dicūt quòd omnia conceduntur pro deferēdis causis ad curiam, causa illam bonificandi, sed ego vidi non concedenda non

con

concedi, vt patet ex præmissis.

Prædictis respectibus signatura non † consueuit concedere adiunctum sine vrgenti causa & magna iustificatione, vel in causa criminali, & hoc propter intricationes causarum & processuum exinde prouenientium, vt in superioribus dixi. Et ideo fuit reiecta vna cõmissio per quã petebatur committi in euentum præuentionis per partem aduersam. Quod procedit sine dubio in Romana curia, vbi non habet locum dispositio cap. oblatæ. de appell. imò statim datis apostolis pars appellata potest impetrare commissionem super appellatione, & sic præuenire appellantem secundum Ioann. Mon. super rubrica de rescriptis. 7

Idem fortè habet locum extra curiam, quando ad instantiam appellati committitur causa appellationis per breue. Et sit ratio, vt citiùs finis litibus imponatur. cap. finem de dol. & contu. & vt circuitus vitetur. cle. auditor. de rescrip.

Quæ rationes habent locum etiam in commissionibus extra curiam, licèt aliud sentiat vna decisio Rotę. ciiij. quæ incip. Capitulum oblatæ. & est eadem in antiquis. Quicquid sit in hoc, reiecta fuit præfata supplicatio circa adiunctum in euentum præuentionis, vt supra. Cancellaria tamen in suis rescriptis seruat. cap. oblatæ. prout dicam in materia rescriptorum.

Vnus ex collitigantibus non sperans posse prosequi causam propter impotentiam soluendi registrum pro parte sua, cessit liti & causæ. non admittitur si petat hoc non obstante restitui ad prosequutionem causæ in statu quo erat, ac si non cessisset. & ratio est, quia causa quantum ad eum dicitur finita: & ideo † iterum suscitari non 8
debet per rescriptum principis. l. causas vel lites. C. de transact. ex quo enim sponte cessit, succedit ratio quæ dictat † quòd remittentibus actiones suas non est dan- 9
dus regressus ad eas. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædi. edi. fa. cap. super hoc. de renunc.

DE LITERIS APOSTO-
LICIS IN FORMA
Breuis.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit causa per quam signatura commißionum multipliciter & sæpißime variatur.*
2 *Rescriptorum duæ sunt species, per quæ negotia cōmittuntur extra curiam,*
3 *Rescripta in forma breuis per quos expediantur & per quem signentur.*
4 *Breuia quare sic dicantur.*
5 *Forma breuis de non promouendo ad tempus.*
6 *Prorogatio de non promouendo ad annum.*
7 *Prorogatio hæc non fit vltra triennium, nisi petens fuerit subdiaconus.*
8 *Prorogatio ipsa fit ante tempus lapsum, non post, quia tunc datur noua dispensatio.*
9 *An per secundam dispensationem tollatur prima circa idem.*
10 *Dispensatio ad duo beneficia incompatibilia datur per breue.*
11 *Dispensatio dicens quòd quis poßit plura beneficia obtinere, intelligitur de beneficiis aliàs canonicè adeptis.*
12 *Per dispensationem nouus non conceditur titulus.*
13 *In dispensationibus fit strictißima interpretatio.*
14 *Facultas testandi per breue solet concedi.*
15 *De modicis non curatur.*
16 *Cum religiosis circa facultatem testandi parciùs dispensatur, & cum licentia superioris.*
17 *In licentia testandi debet subesse iusta causa, aliàs non valet.*
18 *Dominium reum ecclesiæ non est penes papam, sed penes deum.*
19 *Nulla ratio permittit vt quod pro communi vtilitate datum esse dignoscitur, vsibus cuiusquam applicetur.*
20 *Clericus conferens priùs tantundem ecclesiæ de suo proprio, potest de bonis ecclesiæ testari.*

Po

Ost commissiones & aliqualem earũ noticiam, quia illę concernunt causas inceptas vel incipiendas in curia Romana, prout in præcedentibus cõpendiosè dixi, attento quod in illis non potest dari firma regula, & certa doctrina circa omnia negotia propter diuersitatẽ casuũ occurrẽtiũ, & varietatẽ temporũ, per † quæ signatura cõ- 1
missionũ multipliciter & sæpissime variatur, iux. text. in c. non debet. de consan. & affi. ideo post præcedentẽ tractatum dicendum est aliquantulũ latiùs de secundo genere rescriptorum, quę respiciunt causas incipiendas extra Romanam curiam, & similiter alia negocia continentia gratiam, quæ committuntur & expediuntur vigore huiusmodi rescriptorum in partibus.

Horum rescriptorum † duæ sunt species principales. 2
Aut enim expediuntur in forma breuis, aut per cancellariam procurantibus illa procuratoribus audientiæ contradictarum sanctissimi D.N. Papæ.

Sed priùs dicendum est de rescriptis † in forma breuiũ
quæ conficiuntur à solis secretariis, & per papam signan 3
tur in cera rubea annulo piscatoris supplicatione introclusa in breui. Quandoq; tamen fiunt absq; supplicatione introclusa, vt statim dicam. Et habent eandẽ vim quã rescripta, prout di glo. ij. in suprascriptiõe extrauag. vnigenitus. & refert Feli. in rubr. de rescrip. Appellantur autem † breuia, quia fiunt & scribũtur breuibus verbis, sec.
Bal. in c. i. de controuer. inuesti. 4

Aliquando non habent supplicationem introclusam, prout quando conceditur per breue dispensatio de non promouendo ad certum tempus, cuius tenor sequitur, & est talis forma.

Iulius Papa † ij. Dilecte fili, Salutem & apostolicam be
nedictionẽ. Cupientes commodis tuis (quantum cũ deo 5
possumus) paterna benignitate consulere, tuisq; in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, vt ratiõe Archidiaconatus ecclesiæ Tragurien. quẽ (sicut asseris) in dicta ecclesia obtines, aut cuiuscũq; alterius beneficij ecclesiastici curati, vel aliàs sacros ordines requirentis, per te pro tẽpore obtenti, ad aliquẽ ex sacris etiã subdiaconatus ordinibus ad biennium à data pręsentium computandũ, vt

inte-

interim te in diuinis officiis meliùs instruere possis, te pro moueri facere minimè tenearis, nec ad id inuitus à quoquã compelli valeas, præsentium de speciali gratia indulgemus, Prouiso, &c. nonobstantibus, &c. datum sub annulo piscatoris, &c.

Vigore istius dispensationis non tenetur taliter dispẽsatus interim promoueri etiam ad ordinem subdiaconatus, vt apparet ex tenore breuis, ad quod arctatur dispensatus per ordinarium ratione studij ad septennium, vt in c. cum ex eo. de elec. lib. vj.

6 Consueuit etiam dari secunda dispensatio seu † prorogatio per aliud breue ad annum, narrando primam dispensationem per hæc verba, Dudum tecum, vt ratione quoruncunq; beneficiorũ, &c. quæ dispensatio narratur saltẽ in substantia, ne secunda subiaceat subreptioni, iux. text in l. ij. de fil. presbytero. lib. vj. & quod ponit Old. cõsi. cccxxv. quod incipit, Puncta breuiter. Posteà sequitur tenor breuis, videlicet.

Cum autem (sicut nobis nuper exponi fecisti) finis dicti biennij instare noscatur, &c. Bienniũ prędictum intra quod (sicut asseris) adhuc existis, ad annum ab illius fine computandum extendimus & prorogamus.

7 Aliquando † fit prorogatio etiã ad longius tẽpus, sed non vltra triennium, nisi petens fuerit in subdiaconatus ordine constitutus saltem intra annũ, aut aliàs fuerit legitima prorogationis causa, & ita seruatur, sed non solet concedi tali casu per breue, sed per bullam, Gratia.

Et nota quia (vt vides) debet fieri prorogatio, dũ dispẽsatus existit intra primũ tẽpus & non eo elapso, per l. sed & si manente. ff. de precar. † Nã tempus elapsum non po
8 test prorogari, sed datur noua concessio vel dispensatio. Quod intelligerem procedere quãdo prima & secunda dispensatio sunt eiusdem naturæ, & ab eodem concedũtur, puta à Papa, quo casu debet fieri prorogatio intra primum tempus, & eo nondum elapso, vt supra.

Secus si concederentur à diuersis, puta post dispensationem cõcessam à Papa de non promouendo ad temp⁹. Nam eo etiam elapso posset ordinarius ratione studij cũ eodem dispensare ad septẽnium, iux. d. c. cum ex eo. Nec isto casu procederet illud quod supra dixi per l. sed & si

manente.

anente. Ad quod bene facit glo.no.in c.ij qui.de præ-
en.lib.vj. dum in simili quæstione respondet ad d.l.sed
si manente.

Tutius tamē est obtinere per breue apostolicū huius-
odi dispensationem ratione studij, quæ datur etiam ad
nnes ordines ex iusta causa, vt quia petens secū dispē-
ri, non percipit fructus ecclesiæ pro qua est adstrictus,
eo quòd alteri (puta illam resignanti) sunt reseruati lo
pensionis.

Quid autem si cum dispensato per papam de nō pro-
ouendo existente adhunc intra illud tempus episcop'
spensat ratione studij, an †per istam secundam dispen- 9
tionem videatur à prima recessum quo ad residuū tē-
oris, ita quòd statim incipiat currere tempus secundæ
spensationis? Puto quòd sic, argu.c. veniēs.cum ibi not.
præscript.& ponit Oldra.consi.cciij.in fin.quod incip.
actum tale est, &c.

Insuper †conceditur aliquādo dispensatio per breue 10
l beneficia incōpatibilia, præcipuè ad duas dignitates
btinēdas in vna ecclesia ad duos mēses. Itē ad duos ca-
onicatus & præbendas ad quatuor menses post habitā
acificam possessionem, rarò tamen & cum difficultate
ispensatio & habilitatio dantur per breue.

Aduertendum tamen est quòd quando Papa dispēsat
um aliquo, vt possit plura beneficia incōpatibilia simul
erpetuò vel ad tempus retinere (vt supra) debet †intel- 11
gi de beneficiis aliàs canonicè adeptis, sec. Panor. per il-
um tex.in c.dudū.ij.de elect.in pe.no. Solùm enim ope- 12
atur talis dispensatio, vt ei pluralitas non noceat, †non
utē conceditur titulus de nouo, si beneficia essent mi-
ùs canonicè adepta, nisi aliter fieret expressio magis
pecialis, ad quod facit bonus tex. in c.si gratiosè.in fi. de
escrip.li.vj.& melior in c.non potest.§ j.& ij.de præb.eo.
.vbi dicitur quòd prouisio alicui facta per sedē aposto
cam de beneficio, non obstante quòd aliud habeat, dis-
ensationem super vtroq; retinendo non inducit, & hoc
quia in dispēsationibus fit strictissima interpretatio, c.j. 13
t ij.de fil.presb.libr.vj. Et propterea extat vna regula cā
ellariæ, qua disponitur quòd per quancunque signatu-
am, in quauis gratia nulla dispensatio veniat, nisi super
dispen-

ſuper diſpenſatione principaliter ſit facta, vel ſi aliàs nihil operaretur.

14 Solet† etiam per breue concedi facultas ſeu licẽtia teſtãdi de bonis intuitu eccleſiæ quæſitis ad certã ſummã, & ꝓ parua ſumma datur in forma, nec conſueuit tali ca
15 ſu componi cum datario, aliàs ſic, †quia de modicis non curatur. l. ſcio. & in c. & ſi quæſtiones. cum vulga.

16 Et cum †religioſis circa facultatem teſtãdi parcius diſpenſatur, quia non datur eis talis licentia, niſi de licentia eorum ſuperioris, argu. c cum ad monaſterium. de ſtat. reg. & in clemen. religioſus de procur. Itẽ de non magna ſumma, per illud quod in ſimili ponit Ægid. concluſi. ccxlvij. vbi dicit quòd frater minor epiſcop⁹ de bonis eccleſiæ modicum quid videlicet xxx. florenos propter impenſa obſequia donare poteſt, fa. l. iubemus. C. de ſacroſan. eccle. & c. cæterùm. de donat.

Vidi tamen religioſo epiſcopo concedi facultatẽ teſtãdi ad ſummam decẽ milium ducatorum. Datur autẽ ad maiorem vel minorem ſummam arbitrio papæ, qui in hoc debet informare ſuum arbitrium ex iuſtis & ratio-
17 nabilibus cauſis, †aliàs non poteſt ſine iuſta cauſa hanc licentiã teſtãdi cõcedere, vt ſingulariter probat Panor. in repe. c. cum eſſes. in xv. col. de teſta. Ratio eſt, quia ſecun-
18 dum opinionẽ veriorem, †dominium rerum eccleſiæ nõ eſt penes Papã, ſed penes Deũ, iuxta notata per Innocẽ. & docto. in c. cum ſuper. de cau. poſſeſ. & proprie. Vbi hoc tenui iſto anno legẽdo, per tex. in c. cum ex eo, de elect. li. vj. cum multis aliis iuribus & rationibus. Si igitur hęc bona Dei ſunt, & ex fructibus eorũ debeat ſubueniri egẽtibus, vt in c. videntes. xij. quæſtio. j. certè ſecundum Abba.
19 nulla †ratio permittit vt quod pro cõmuni vtilitate datũ eſſe dignoſcitur, vſibus cuiuſquam applicetur. c. ratio nul
20 la. de præbend. Dicit etiam ibidem Panormi. quòd licèt† clericus ſimpliciter de bonis eccleſię teſtari non poſſit, ſi tamen tantundem de ſuo proprio eccleſiæ contulerit, quantum vult alienare, hoc bene ei licebit. allega. c. ſi epiſcopus. xij quæſtio. v. dummodo ante alinationem rei eccleſiaſticæ conferat tantundem de ſuo proprio, ſecus ſi pòſt, vt latius per eum.

Licentia vendendi bona ecclesiastica quomodo per breue concedatur.

SVMMARIVM.

1 *Licentia, si in euidentem, quando datur per breue.*
2 *Clausulæ quæ ponuntur in supplicatione, si in euidentem.*
3 *Aliquando per breue solet concedi & dari possessio beneficij.*
4 *Princeps eo ipso dispensat, quando quid ex certa scientia facit contra regulas vel iura.*
5 *Dispensationes matrimoniales in forma breuis dantur.*
6 *Compositio in dispensationibus matrimonialibus non commendatur.*
Sine iusta causa non procedit dispensatio quo ad Deum.
7 *Quæ sint iustæ causæ dispensandi super matrimonio.*
8 *Altare portatile non datur per breue, nisi ex gratia.*
9 *Licentia vtendi lacticiniis datur per breue.*
10 *Quis non est præsumendus immemor suæ salutis.*
11 *Licentia doctorandi datur per breue, & in vrbe per signaturam.*
12 *Pari priuilegio gaudet id quod est in esse productum, & id quod est in potentia propinqua.*
13 *Doctores examinantes scholarem doctorandum debent iurare saltem de credulitate super sufficientia.*
14 *Datur Iudæo licentia doctorandi in medicina.*
15 *Doctoratus est dignitas.*
16 *Licentia extrahendi reliquias datur sub sola signatura.*
17 *Cadauera confinatorum extra ciuitatem, non possunt reduci sine licentia principis.*
18 *Licentia visitandi supelchrum Domini & alia loca vltramarina datur sub sola signatura.*
19 *Confessionale datur sub sola signatura, etiam de casibus reseruatis.*
20 *Confessio debet fieri proprio sacerdoti, semel saltem in anno etiam si habeatur licentia alteri confitendi.*
21 *Proprius sacerdos quis dicatur.*
22 *Licentia promouendi extra curiam datur per breue.*
23 *Papa non intendit facere præiudicium ordinariis.*

24 *Episcopis & superioribus conceditur quòd vno die dominico vel festiuo ad omnes ordines promoueri possint.*

1 Atur† per breue licentia vendendi bona ecclesiastica, præcipuè terras & possessiones incultas & steriles, & pecuniam exponendi in aliis bonis in euidentem ecclesiæ vtilitatem, iuxta cap. terrulas. xij. quæstio. ij. & in authē. item prædium. C. de sacrosan. eccle. ponit gl. in ver. in onere. in l. si fundus. ff. de reb. eor. Sciendum tamen est quòd istud conceditur per breue supplicatione introclusa, vel per rescriptum apostolicum in forma, Dilectus, tunc demum & eo casu, quando valor non excedit centum ducatos, aut annuus census quinque ducatos, & tūc in clausulis supplicationis debent dici ista verba, Et per breue S. V. hac supplicatione introclusa, vel quòd literæ per cancellariam expediantur per resciptum apostolicum in forma, Dilectus, attento quòd precium non excedit centum ducatos, &c.

Alioqui non datur per breue, sed per bullam. Sed quan
2 do est in vrbe, tunc per solam signaturam: debet † tamen tunc exprimi titulus prælati vel canonici cui committitur. Dicitur etiam in clausulis super tali materia, Et quòd pecunia apud ædem sacram, vel aliquem probum virum deponatur, donec pro aliis bonis stabilibus exponatur. Ad quod bene facit tex. in l. acceptam. C. de vsur. Demum in fine clausularum semper ponitur hæc clausula, videlicet, Et si in euidentem. Quod ideo ponitur, vel si non est in clausulis, debet poni per referendarium in pede supplicationis, ad hoc vt signator ponat illa verba in signatura, attento quòd in hac materia solet fieri difficultas super alienatione huiusmodi bonorum propter diminutionem dotis. Et ideo quando aliquis petit quòd possit alienare siue vendere possessionem vel aliquid aliud immobile suæ ecclesiæ ad effectum reperationis domus vel ecclesiæ, tunc consueuit proponi supplicatio in signatura, quia (vt dixi) solet in similibus fieri difficultas propter diminutionem dotis. fa. c. nulli liceat. & c. qui abstulerit. xij. quæstio. ij. & in c. res ecclesię. iun. c. videntes, xij. quæstio. j. cum similibus.

Con-

Consueuit†etiam aliquando concedere Papa per suũ 3
breue supplicatione introclusa, & mandare ꝙ prouisus
de aliqua dignitate vel beneficio,ponatur in possessionẽ
per exequutorẽ in partibus, ante expeditionẽ bullarũ:
quo casu nõ potest opponi de regula cãcellariæ cõtraria,
disponente non debere iudicari secundum tenorem sup-
plicationis concernentis gratiam, sed secundum teno-
rem literarum expeditarum. Nec etiam potest opponi
de extrauag. Bonifa. viij. quæ incip. iniunctę. Nam ex quo
constat de voluntate Papæ,& de eius certa scientia, non
habet locum præfata regula vel constitutio, cui per hoc
videtur derogare. arg. l. quidã consulebant. ff. de re iud. &
ff. de excus. tut. l. idẽ Vlpianus. §. j. ff. de offi. præto. l Barba
rius. not. gl. in c. ij. de schismat. in c. statutum. super verb. li
terarũ. de rescr. lib. vj. & in cle. & si principalis, in ver. ob-
seruari. Per quę iura probatur quòd†cũ princeps conce- 4
dit aliquid incapaci ex certa scientia, vel facit actum cõ-
trarium iuri, eo ipso super incapacitate vel iure cõtrario
dispensare censetur. Ergo valet tali casu inductio in pos-
sessionem non obstan. præmissis. Imò dicunt aliqui quòd
non datur priuatio illius, qui cum sola supplicatione se
intrusit. Quod est valde mirum propter prædicta.

Dispensationes†matrimoniales nonnunquam conce- 5
duntur in forma breuis, consueuerunt tamẽ communi-
ter remitti ad Datarium propter compositiones. quod
iudicio meo non bene sonat in auribus fideliũ præcipuè
laicorũ, qui ex hoc scãdalizãtur. ad quod facit bonus tex.
in c. fi. de trãsa.†Aut enim non subest iusta causa dispen- 6
sandi, & tũc non deberet concedi dispẽsatio etiã cũ com
positione, quia non est tutus quo ad Deũ, cũ quo Papa
dispẽsat sine causa, iux. gl. in c. non est. de voto. & in c. quã
ff. de iureiur. aut adest iusta & legitima causa, & tunc de
beret liberaliter dispensari cessante qualibet cõpositiõe.
Nã tunc gratia & sic dispensatio dicitur quodãmodo de-
bita. iuxt. not. in c. bonę. ij. de postu. pręl. & in l. j. §. permit-
titur. ff. de aqua quot. & æsti.†Iusta autẽ causa dispẽsandi 7
in gradibus à iure diuino prohibitis est bonũ quietis &
pacis, quia non nisi in pacis tẽpore bene colitur author
pacis, vt in cle. super cathedram. de sepult. fa. c. ij. de despõ.
impub. vbi toleratur contractus matrimonij inter capa-

ces ex defectu ętatis, quando ex eo sequitur bonũ pacis.
Similiter est iusta causa dispensandi, vt matrimonium in gradu prohibito de facto contractum toleretur, quando ex separatione graue scandalũ oriretur. c, quia circa. de consang. & affi. sicut & aliàs dispensatur vt firmũ maneat matrimonium de facto contractum in gradu prohibito, in quo longo tempore perseueratum fuit, & inde suscepta proles. c. de gradibus. xxxv. q. viij. & in ca. non debet. de consang. & affi. facit ad prædicta c. vt constitueretur. l. dist. & in §. nisi rigor. j q. vij. & quod per Rom. not. consi. cccvij. ex quibus poterit instrui volens formare supplicationes in præmissis.
8 Altare † portatile non datur per breue, nisi ex fauore & singulari gratia: nec deberet concedi passim & indifferẽter omnibus, sed tantũmodo nobilibus, aut graduatis, vel aliàs dignis personis. arg. in authen. vt in pri. do. sacr. mis. non fiant. col. v. bene facit c. fi. de offi. deleg. in cap. de multa. in fi. de præbend. iunc. cle. vnic. de baptis. & etiam non solet concedi in locis apostolica, seu ordinaria authoritate interdictis, prout audiui ab officialibus. Et tunc solùm in petentis & familiarium suorum domesticorum præsentia, nisi esset vir dignus & qualificatus, tunc potest dari etiam in præsentia aliquarum aliarum personarum, & in forma.
9 Datur † per breue licentia vescendi lacticiniis, ouis, & carnibus, de consilio tamen vtriusq; medici, id est, animę & corporis. An autem medicus animæ, hoc est, presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se habuisse consilium à medico corporis, vt ob aliquam iustã causam vescatur præmissis? puto quòd sic, † quia non est
10 præsumendus immemor suæ salutis. c. sancimus. j. q. vij. & in c. significasti. ij. de homic. Ad quod benefacit quod not. glo. in clem. j. in ver. habita. de priuileg. & in c. placuit. de pœnit. distin. vj. & in c. tua nos. in glo. de sponsa. & matrimo. Quid autem si licentia nihil diceret de carnibus, sed solummodo de lacticiniis, & ouis, an tunc comprehenderetur sanguis? glo. in c. fi. lxxxij. distin. dicit quòd sic, de quo me remitto ad Barba. in suo tractatu. de præst. Car. in j. q. col. v. ver. & eleganter dixit Guil.
11 Licentia † doctorandi extra terras ecclesiæ non debet dari

tri per breue. Et ideo Reges Hispaniæ habent indultũ nullus etiam vigore breuis doctorari debeat, nisi priùs aliqua vniuersitate eiusdem regni fuerit examinatus. onsueuit tamen derogari tali indulto, & aliàs concedir huiusmodi licentia per breue ex gratia.

In vrbe autem datur sub sola signatura, & committir alicui prelato vel aduocato cõsistoriali adhibitis duo is vel tribus eiusdẽ facultatis doctoribus vel licẽtiatis, ui quo ad hoc habẽtur pro doctoribus, ex quo sunt licẽ ıti, & de proximo cingendi. vulg. l. penult. ff. de mili. te. ı. facit bonus text. in l. qui pœnę. ff. de manumiss. & in c. de Iudæ. Vbi probatur ꝙ † pari priuilegio gaudet id qđ 12
t in esse productum, & id quod est in fieri, & potentia opinqua. Additur etiam in huiusmodi licentia doctorá hæc clausula, vide licet, Et assistentiũ votis iuratis. Et oc ideo ponitur, † quia doctores examinãtes scholarem 13
octorandum, debent iurare saltem de credulitate super fficientia illius, sec. Bart. in proœ. ffo rũ. ad quod bene fa t tex. in l. nemini. C. de aduo. diuer. offi. vbi doctor atteıtur iureiurando de paritia scholaris. Formã autem hu ismodi iuramenti ponit Panor. in c. proposuisti. de pro. l. in pe. col. videlicet, Quòd non priuato odio, neq; ami ia, &c. & ꝙ id quod deponunt, perceperunt secundum ritiam artis eorum, & credunt ita esse, vt colligitur ex quotiens. de testib.

Vidi etiã in † vrbe per solam signaturã dari licentiã Iu 14
eo assumendi gradũ doctoratus in medicina, vigore cu s fuit doctoratus per collegiũ medicorũ, me ibi existẽ, & authoritatẽ præstante vice & domini mei reueren. rd. S. Geor. Camerarij & vicecancellarij studij Roma. ı, & dixi ibi, quòd ille Iudæus non potuisset doctorari às sine speciali licentia S. D. N. Quia † doctoratus est 15
gnitas, à qua arcẽtur Iudæi tanquã infames, sec. Bart. l. C. de Iudæ. & in l. omnes. C. de decur. lib. x. ponit Abb. c. clerici. de iudic. & in c. proposuisti. de probatio.

Licentia † recipiendi reliquias ex capella monasterij S. 16
astasij trium fontium, & portandi ad partes datur simi er sub sola signatura, in qua consueuit addi clausula, Et licentia Commendatarij dicti monasterij. Ad quod cit bonus text. in cap. corpora. de consecra. distinct. j

vbi dicitur quòd nemini licet corpora sanctorũ de loco ad locum transferre sine consilio principis, id est, papæ. fa.l.ossa. ff. de relig. Imò nec corpus cuiuslibet alterius traditũ iã perpetuæ sepulturæ licet transferre de vna ecclesia ad aliam, nisi habita simili licentia, & ex rationabili causa.l.vlt.C.de religiosis. Et tunc solent in signatura addi hæc verba, videlicet, Sine præiudicio. arg.l.ij. §. si quis à principe.ff. ne quid in loco pub.cum vulg.

Quando autẽ est depositum solummodo in ecclesia, hoc est, quando corpus non est traditum perpetuæ sepulturæ, licitum est illud transferre ad alium locum sine licẽtia & authoritate alicuius, sec.glos.in d.c.corpora. per l.si necdũ. C.de religiosis. dũmodo transferatur ad locũ vbi
17 aliàs viuus stare poterat, † quia cadauera rebellium vel confinatorum non possunt sine licentia principis reduci ad ciuitatem in qua viui stare non potuerunt. sec.Bar. per illum tex.in l.si quis insulam. ff de cada.puni.seq.Car. in cle.j.de pœn.& remi.& bal.in l.ij. C.qui test.fa.poss.

18 Pari † modo datur sub sola signatura licentia visitandi sepulchrum Dominicum, & alia loca vltramarina, etiam pro absentibus, pro religiosis, de licentia tamen eorum superioris, & hoc ne sub specie peregrinationis vagẽtur, & discurrant per diuersas mũdi partes.c.si cupis.xvj.q.j. Si quis tamen in præmissis & multis aliis quæ dantur sub sola signatura, velit expedire literas in forma breuis, de facili audietur, & erit gratum officialibus. Solent enim multi pręcipuè venientes de partibus, esse multũ curiosi, & non credentes in præmissis solam sufficere signaturã, expediunt literas siue in forma breuis, vel aliàs per
19 Cancellariam. & sic vidi aliquos † expedire confessionale, quod aliàs datur sub sola signatura etiam de casibus reseruatis, iux.c.de multa. de voto. & quod not.in c. quod translationẽ.de offi.lega. semper tamen in clausula de reseruatis addũtur ista verba, videlicet, Casibus in bulla cœnæ domini contentis duntaxat exceptis. Similiter cõceditur petentibus, ꝙ possint recipere sacramenta ecclesiastica à quocunq; catholico sacerdote, sed tunc solent addi hæc verba, videlicet, Præterquàm in Paschate, & sine præiudicio. Ad hoc est dictum Abb.& doct.in c.omnis, de
20 pœnit.& remis.vbi dicit per illum text. ꝙ † cõfessio debet fieri

fieri proprio sacerdoti semel saltem in anno, videlicet, in Pascha resurrectionis Domini, etiam si talis habeat licentiam confitendi cuilibet alteri, Et intellige† proprium sa- 21
cerdotem isto casu ratione domicilij, vbi audit diuina per annum, sec. glos. in cap. placuit. de pœnit. dist. vj. quia & ibi decimas personales dare debet. c. nouū genus. de decim. fa. qđ not. Card in cle. pastoralis. §. rursus. de re iudi.

Datur† per breue licentia promouendi extra Roma- 22
nam curiam à quocunque catholico antistite ad omnes ordines, in qua consueuit addi hæc clausula. videlicet, De licentia sui ordinarij. fa. c. nullus. de paroch. & ix. q. ij. per totum. Papa† enim non intendit facere præiudicium 23
propriis ordinariis, arg. c. peruenit. xj. q. j. fit etiam hoc ad obuiandum fraudibus: nam multi propter excessus per eos commissos à suis ordinariis repulsi confugiunt ad alios ordinarios, quibus excessus huiusmodi sunt incogniti, & recipiunt ab eis omnes ordines virtute huiusmodi breuis: & ideo semper debet addi dicta clausula. fa. c. j. de tem. ord. lib. vj.

Insuper huiusmodi licentia promouendi datur sub sola signatura, sed † episcopis & superioribus solummodo 24
conceditur quòd vno die dominico vel festiuo ad omnes ordines promoueri possint. Et hoc est quo ad illos speciale, prout & pleraque alia, iuxt. tex in c. ij. de offi. deleg. lib. vj. & in cap. quia periculosum. de senten. excom. eod. lib. cum similibus.

Indultum percipiendi fructus in absentia conceditur per bullam stando in curia Romana.

SVMMARIVM.

1 *Non datur per breue indultum de fructibus percipiendis in absentia.*

2 *Indultum hoc non comprehendit distributiones quotidianas.*

3 *Appellationes non committūtur in partibus per breue, nisi ex causa.*

4 *Miserabilis persona quæ dicatur.*

5 *In iudiciis æquitas est seruanda.*
6 *Per breue committitur negotium principale cum causa appellationis.*
7 *Quando committitur causa appellationis ad instantiam appellati.*
8 *Dispensatio & prorogatio ad duo semestria per breue datur promoto ad locum regularem.*
9 *Datur licentia moniali manendi ex iusta causa extra proprium monasterium, etiam in domo patris vel fratris.*
10 *Exemptio ab ordinario per breue*
11 *Absolutio & rehabilitatio homicidij per breue.*
12 *An detur rehabilitatio homicidæ voluntario ad ministerium altaris,*
13 *Rehabilitatio datur his qui causas sanguinis agitauerunt.*
14 *Dispensatio per breue super defectu oculi.*
15 *Commutationes legatorum per breue.*
16 *Reseruationes beneficiorum per breue.*
17 *An valeat resignatio & prouisio de beneficiis reseruatis, de reseruatione non facta mentione.*
18 *Dispensatio per breue, super ætate ad sacerdotium,*
19 *Inferior circa ætatem in sacerdotio dispensare non potest.*
20 *Cum monachis dispensatur in xxj. anno ad omnes sacros ordines.*
21 *Licentia manendi extra monasterium per breue.*
22 *Licentia manendi in alio ordine cum absolutione ab apostasia per breue.*
23 *Qui sine licentia ad alium ordinem etiam strictiorem se transtulit, potest reuocari.*
24 *Confirmatio ius de nouo non tribuit.*
25 *Prorogatio temporis de consecrandis episcopis ad biennium per breue.*
26 *Quando prorogationes conceduntur sub sola signatura.*
27 *Tempus quod per prorogationem indulgetur, debet computari à fine termini iuris.*
28 *Per breue datur licentia fratribus & sororibus tertij ordinis sancti Francisci matrimonium contrahendi.*
29 *Cum bigamis an papa dispensare soleat ad ordines.*
30 *Cum neophytis dispensatur ad omnes ordines & beneficia.*

Ndultum † de fructibus in absentia perci- 1
piendis nõ datur per breue, sed per bullam,
stando in Romana curia, vel in altero bene-
ficiorum residendo, seu studio, vbi illud vi-
geat generale, insistẽdo. Et est necessarium
huiusmodi indultũ existentibus in studio, qui aliàs de iu-
re communi non percipiunt fructus suorum beneficiorũ
in absentia cessante dispensatione, consuetudine, vel sta-
tuto ecclesiæ, sec. gl. in c. ij. de priuil. lib. vj. licèt aliud dicat
gl. in c. de quibusdam. xxxvij. di. de quo ibi latè per Domi.
& per scribentes in c. licèt. de præb. Et nota quòd huius-
modi indultum † non comprehendit distributiones quoti 2
dianas, sec. gl. in d. c. ij. quia illæ non dantur etiam præsen
tibus qui non intersunt diuinis. c. vni. de cler. nõ resid. li. vj.

Regulariter † non cõmittuntur appellationes in par 3
tibus per breue, nisi ex causa, puta pro pauperibus, quibus
in hoc & in multis aliis fauetur, quia sunt miserabiles per
sonę, super quibus natura mouetur ad miserandũ, sec. Io.
And. in c. significãtibus. de offi. del. fac. bonus tex. in c. j. de
postul. Vbi dicitur, ꝙ † miserabilis persona est quæ per se 4
nõ potest causam promouere propter paupertatẽ. Itẽ iu-
sta causa cõmittendi appellationẽ in partibus per breue,
est quando alia pars habuit etiam breue, † quia in iudiciis 5
æqualitas est seruãda. l. in sacris. C. de prox. sacr. scrini li. x.
& reg. in iudiciis. & quod ibi not. li. vj. Itẽ in terris ecclesię,
nõ tamen passim, sed cum aliquali iustificatione. Refert
autem quòd committatur per breue, quia datur iudex pe
ritus, quòd est mali exempli, iux. l. obseruandũ. ff. de iudi.

Solet etiam per † breue committi negotium principale
vnà cùm causa appellationis: quod ideo fit, ne continen- 6
tia causæ diuidatur. l. nulli. C. de iudic. & c. j. de seque. poss.
& fruct. Hinc est quòd etiam in curia non committitur
Auditori causa grauaminis, nisi cum toto negotio princi-
pali, vt apparet ex decisione Ægidij cccxix. incipient. Si
auditori, & dixi latiùs supra in materia commissionum.

Insuper † ad instantiã appellati cõmittitur causa appel 7
lationis in forma, Sua nobis. & hoc quãdo appellãs intra
octo menses & vltrà huiusmodi suam appellationem non
fuerit prosequutus. ad quod fac c. oblatæ. cum ibi. not. de
appel. licèt illud c. & eius dispositio non seruetur in causis

appellationum committendis in curia Romana, prout attestatur dec. Rotæ ciiij. in nouis. & ccccxliiij. in antiquis.

Et aduerte quando aliqua materia expedibilis per breue petitur expediri in præmissa forma, Sua nobis vel simili, tunc loco illius clausulæ, Et per breue S. V. &c. ponitur ista clausula, Et per rescriptum S. V. in forma, Sua nobis. vel, Significauit. Quæ via est cōmoda multis, cum sit celerior expeditio quàm per breue.

8 Datur per breue † dispensatio ad sex menses promoto ad locum regularem seu canonicalē portionē, & ex iusta causa cōceditur prorogatio ad alios sex mēses, ꝙ interim nō teneatur suscipere habitum per alios eiusdem ordinis vel ecclesiæ gestari solitum, nec professionem emittere regularem: debet tamen peti huiusmodi prorogatio intra primos sex menses, & illis nondum elapsis, argu. l. sed & si manente. ff. de precario. & demum à fine illorum computatur secundum semestre, arg. no. in c. cum ex eo. de elec. lib. vj. & tetigi superiùs in simili proposito.

9 Moniali † professæ certum ordinem in aliquo monasterio, datur per breue licentia transeundi ad aliud monasterium monialium alterius ordinis cū mutatione habitus, quia (vt di. tex. in cl. j. de elec.) rationi non cōgruit, vt homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur. hoc tamen fit iusta causa subsistēte, & de consensu superiorū ordinum prædictorū, & non aliàs.

Aliquando etiā ex iusta causa cōceditur per breue moniali, quòd in domo sui patris vel fratris extra monasteriū (quoad vixerit) religiosè permanere possit, de licentia tamen sui superioris, & ea durante, fac. tex. in c. periculoso. de stat. reg. li. vj. & quod habetur in c. mulieres. de iud. eod. lib. Et inter alias iustas causas potest esse ista, videlicet, si moniales illius monasterij, susceperunt habitum alterius monasterij, & ipsa quæ petit licentiam, velit permanere in habitu quem semel suscepit, & in ea vocatione qua vocata est (quoad vixerit) perdurare, & non variare, cum variatio in personis maximè ecclesiasticis reprobetur. cle. j. de renun. cum similibus.

10 Datur per breue † exēptio ab ordinario, iusta causa subsistente, puta si subditus dicit suū ordinarium sibi fore suspectum & inimicū occasione fortè litis quā habet cum

eo

o:nam ex contentione etiã iuridica oriuntur inimicitiæ, & multotiens grauissimæ.c.j.vbi Panor.& moder.de iudi. & in c.item cũ quis.cum seq.de restit.spol. & ob id conce ditur huiusmodi exẽptio,quia ratio naturalis dictatquod inimici & suspecti iudices esse non debẽt.c. quia suspecti. iij.q.v.c.secundo requiris.de appel.& in l.apertissimi.C.de iudi.Restringitur tamen & limitatur huiusmodi exẽptio in tali casu,videlicet lite illa duntaxat durante,arg.cap.ad hæc.de appel.

Homicida†etiam clericus absoluitur per breue à reatu 11 homicidij,omnísque inhabilitatis ac infamię macula siue nota per ipsum occasione homicidij contracta penitus,& omnino aboletur,ac ad omnes & singulos pristinos honores,statum & famam restituitur & reponitur.

An autem vigore huiusmodi breuis poterit obtinere beneficium si sibi conferatur?puto quòd sic,arg.tex.in ca. ij.in fi.de cleri.pug.in duel.maximè quia vt plurimum voluntario etiam homicidæ petenti dispensari datur signatura de absolutione & obtentis, & ad simplicia postea signatura potest ampliari iuxta qualitatem casus homicidij. argum. c. sicut dignum de homicid.

Aliquando ponitur clausula pro presbytero homicida videlicet eo ad triennium suspenso à die perpetrati delicti & extra locum perpetrati homicidij. Sed†an intelligatur 12 rehabilitatus voluntarius homicida vigore talis breuis ad ministeriũ altaris ? puto quòd non, nisi aliud expressè dicatur , vel nisi velit ingredi religionem mendicantium: quo casu datur rehabilitatio ad omnes ordines etiam in altaris ministerio,quia ingressus religionis omnem tollit irregularitatem.in authen.de monac.in princ.& in c.j.lvj. dis. vel saltem inducit facilitatem dispensandi,vt not.glo. & doc.in c.ij.de aposta.& in c.j.de fi.presby.

Pari modo † datur rehabilitatio etiam in altatis mini- 13 sterio,& ad beneficia quæcunq;,illis qui fuerunt procuratores vel aliàs iudices in causis criminalibus ; & tulerunt sententias sanguinis,ex quibus illata fuerunt vltima supplicia.Nam etiam ex administratione iustitiæ in causa criminali & sanguinis incurritur irregularitas.c.sententiã.ne cler.vel mona.& in c.ex literis.de exces.prꝗla. cũ simi. In summa dãtur huiusmodi rehabilitatiões in plus & minus

iuxta qualitatem personarum, & varios casus homicidij.
14 Conceditur dispensatio † per breue petenti secum dispensari super defectu oculi ad omnes etiã sacros & presbyteratus ordines,&q; in illis etiã in altaris ministerio ministrare liberè & licitè valeat, dũmodo tamẽ in oculo nõ tanta appareat deformitas, quòd ex hoc possit in populo scandalum generari: quasi magis impediat grandis macula seu deformitas oculi, quàm totalis clausura.c.ij.de cor. viciatis. fa.l.qui clauum.§. j. ff. de ædil.edict.

Aduertendũ tamen est,quòd quando supplicãs in hoc casu est absens,tunc committitur ordinario vt diligenter inspiciat oculum & defectum de quo supplicatur : aliàs si est in curia præsens,ostendit se referẽdario,defectũ huiusmodi postea relaturo. Quandoque etiam cõmittitur alicui prælato in curia residenti.Promoto ad capellaniã habentẽ annexũ onus personale celebrandi in ea missas & alia diuina officia, datur dispensatio per breue, vt eidem capellaniæ per aliquem sufficientẽ & idoneum vicarium deseruiendo, ac missas & alia diuina officia huiusmodi celebrari faciẽdo,eidẽ capellaniæ personaliter deseruire minimè teneatur.ad qđ fa.c.significasti.cũ ibi no.de præb.
15 Dantur†etiã per breue commutationes legatorum ad piam causam in aliam causam piam. Et est de casibus reseruatis papæ.cle.quia contingit.de religio. domi. not. in c.quod translationem.de offi.leg.

Aduertendum tamen est(secundum aliquos practicos) quòd licèt legatum incertum, puta pro incertis pauperibus, soleat commutari pro pauperibus consanguineis, vel pro aliqua fabrica,dicunt tamen quòd certũ legatum ad certum opus deputatum non consueuit papa cõmutare,& hoc non ex defectu potestatis,sed voluntatis.fa.ff.de condit.& demonstra.l. in cõditionibus. In conditionibus primum locum voluntas defuncti obtinet, eaque regit conditiones, & dominatur in testamentis.
16 Reseruationes † beneficiorum vidi concedi per breue per cessumvel decessum vel quancumque aliam cõmissionem ad dicta beneficia obtinendũ cum derogatione quorũcunque collatorum indultorũ etiam sanctæ Roma.ecclesiæ Cardinaliũ.Istud tamen solet cõcedi personis multùm gratis,vel de sede apostolica benemeritis, aliàs non,

quia huiusmodi reseruationes sunt odiosæ, ex quo per illas aperitur via ad vacaturas, & præiudicatur collatori bus ordinariis. vt di. glo. in c. pręsenti. de off. leg. li. vj. Vtrũ autem stante huiusmodi reseruatione valeat cessio fa- 17
cta in manibus papæ in fauorem alterius, & prouisio inde sequuta de beneficio sic vt supra reseruato? Dico quod non nisi in ea fiat specialis mentio de huiusmodi speciali reseruatione, nec sufficiunt tali casu clausulæ generales derogatoriæ quarumcunque reseruationum ex quo reseruatio concernit certum corpus illius beneficij, vt vult gl. not. in c. quamuis tibi. in ver. in genere. de præb. lib. vj. & ponit Domi. consi. ciij. in j. col.

Datur dispẽsatio † per breue existenti in xxij. vel circa 18
ætatis anno, & in ordine diaconatus cõstituto, vt promoueatur ad sacerdotium aliquo die dominico vel festiuo, etiam extra tempora à iure statuta, de quibus in c. ij. & iij. de tempo. or. dũmodo aliàs reperiatur idone⁹, & aliud canonicũ ei nõ obsistat, super quo sua & Antistitis eligẽdi per eũ cõscientia oneratur. Debet tamen taliter ordinand⁹ habere licẽtiã à suo ordinario. c. null⁹. de parochiis.

Quis autẽ intelligatur ordinarius in hoc casu, habe- 19
tur in c. iij de tẽpo. or. li. vj. & ex prædictis apparet † quòd inferior circa ætatẽ in sacerdotio dispensare nõ potest, quod tenet gl. in clem. si. in ver. anno. eo. tit. Quod autẽ dixi de constituto in xxij. anno, intelligo procedere in clericis secularibus, quia † cum monachis dispensatur in xxj. anno 20
ad omnes sacros ordines.

Professo ordinẽ † regularẽ datur per breue licentia, vt 21
extra illum ordinẽ illusq; domos & claustra possit & valeat commorari, & quòd alicui capellæ vel ecclesiæ cum cura vel sine cura de cõsensu tamen illius rectoris in diuinis deseruire, ac etiã animarum curã suscipere in parochia similiter possit & valeat, de licẽtia tamen sui superioris. Putò tamen quòd etiã vicarius generalis illius ordinis possit dare huiusmodi licentiã professo, quia per hoc non præficitur ecclesiæ parochiali, quo casu necessaria est dispẽsatio superioris, vt notat. in c. ij. de sta. mo. in summa. xxj. q. j. & in c. ij dist. xxij. licèt aliqui contra, vt ponit decis. Rotæ ccccIxxxiij. quæ incip. Collatio facta. ĩ nouis.

Regulari † professo certum ordinem (qui nulla supe- 22
rioris

rioris sui super licentia obtenta, habitu etiã illius ordinis dimisso, ad alium ordinem etiam regularem se trãstulit) datur per breue seu committitur absolutio ab apostasia, necnon ab excommunicationis, aliisq; ecclesiasticis censuris & pœnis, quas pręmissorum occasione quomodolibet incurrit: item dispensatio super irregularitate si quã contraxit celebrãdo dum talibus censuris existeret inno dat⁹, cum potestate perpetuò remanẽdi in illo ordine ad quem transiuit. Sed non consueuit cum tali dispensari ad beneficia regularia, vel etiã vnum seculare curatum, nisi cũ magna difficultate Et nota quia necessaria est huius-
23 modi licentia illi qui propria authoritate trãsiuit ad aliũ ordinẽ, vt possit in eo licitè remanere, quia † aliàs posset per suũ superiorem reuocari, dato quòd trãsiuerit ad religionem arctiorẽ, ex quo recessit non petita saltem licẽtia à dicto suo superiore, sec. gl. in c. intelleximus, de ætat. & quali. in c. mandamus. xix. q. iij. ponit Host. Io. An. & cõmuniter omnes in c. licèt. de reg. Credo tamen quod ex quo transit ad aliam religionem etiam laxiorem, non incurrit pœnas. c. ij. ne cleri. vel mo. li. vj. per rationem quã pon. Ro. cons. cccxlj. incip. Circa primum, &c.

Aliquando etiam illi qui habuerunt licentiam à superiore proprio, petunt illam pro subsistentia firmiori apostolica authoritate confirmari, & datur tunc huiusmodi confirmatio per breue cum clausula, videlicet, durante li-
24 centia. Et ratio est, quia † confirmatio ius de nouo non tribuit. c. inter dilectos. de fid. instr. licèt aliquos alios effectus operetur, vt not. glos. in c. fi. xj. dist.

25 Electis in episcopos † datur per breue dispensatio, vel potiùs prorogatio temporis de cõsecrãdis episcopis à canonibus diffiniti, quod est trium mensiũ post obtentam cõfirmationem, vt not. in c. cum in cunctis. §. cum verò. de elec. & ideo electis in episcopos in Francia non datur prorogatio de non promouendo ad sacros ordines, nec temporis supradicti de consecrandis episcopis, nisi eorũ electiones fuerint de sede apostolica confirmatæ.

26 Quædã † aliæ prorogationes conceduntur sub sola signatura, videlicèt, terminus de publicãdo vigore gratiæ ad tres menses. Item prorogatur tempus regulę de annali ad alium annum, dũmodo intra primum annũ adhuc

existat.

eſtat,quia tempus lapſum prorogari nō poteſt.l.ſed &
mnēte.ff.de preca ſed datur noua cōceſſio.aliquādo da
t diſpenſatio cum noua prouiſione. Item prorogatur
tminus de intimādo vigore gratiæ ad ſex menſes.Simi
ler prorogatur terminus ad intimādū in loco benefi-
c reſignationē in manibus Papę factā ad tres mēſes ſub
ſente cauſa,arg.c.quia diuerſitatē.de conceſ. præb.Iſti
tmini quādoq; prorogantur ad longius tempus iuxta
qalitates temporum,& cauſas in ſupplicatione expreſ-
ſ,argu.legis.j.& ij.ff.de iur.delib.& c.conſuluit. de offi.
le.

Illud autem regulare†eſt in huiuſmodi prorogationi- 27
is,quia ſemper tempus quod de nouo indulgetur, de-
t computari à fine termini per ius commune vel regu
s conceſſi,arg.nota. in c.cum ex eo.de elect.lib.vj. Et
eo conſueuit addi clauſula, videlicet, Nondum elapſi,
ıt de proximo inſtanti,&c.

Diſpenſatur†cum fratribus & ſororibus tertij ordinis 28
ncti Franciſci per breue, quòd poſſint contrahere ma-
imoniū. Ex quo nota,quòd licèt tales licitè vtantur ma
imonio iam contracto,cū dicantur habere potiùs quē
am modum viuendi,quàm certam regulā,ſec.Io.An.in
c.cum ex eo.de ſen. exc. tamen non videntur poſſe de
ouo contrahere ſine diſpenſatione,quia multa prohibē
ır fieri,quæ iam facta tenent.l.patre furioſo.cum vulg.
oteſt autem cum talibus ſine aliquo ſcandalo diſpenſa-
circa matrimonium contrahendum,quia non ſunt ve-
è & propriè religioſi,& potiùs participant de natura lai
orum,cum habeant proprium in ſingulari, ſecundum.
)omi.conſi.xlj.& Io.An.vbi ſupra.

Datur etiam diſpenſatio per breue ad omnes ordines
t beneficia illis qui olim contraxerunt matrimonium
um vnica & virgine iam defuncta. Sed†cū bigamis aut 29
aritis viduarum corruptarum non diſpenſatur.c.acu-
ius.& c.vna.xxvj.di.Poteſt tamen Papa ex certa ſcientia
liſpenſare cum talibus ad omnes ordines propter pleni-
udinem ſuę poteſtatis.c.i.de tranſact.c.propoſuit.de cō
eſ. præbend. maior eſt enim apoſtolo in poteſtate. c.ſa-
roſancta.xxij.diſt.

Sed de poteſtate iuridica & ordinaria non conſueuit

Papa

Papa cum vero bigamo ad ordines ſuſcipiendos diſpenſare, quia decet eum de honeſtate (licèt non de neceſſitate) obſeruare generalem prohibitionem apoſtoli, arg. c. digna vox. de. leg. maximè cum non omnia quę liceant expediant. c. magnæ. de voto. Et hoc videtur tenere Compilator deciſionum, in nouis. deci. ccccxlvij. incip. Quoddam factum, &c.

Cum † neophytis, qui vulgò dicuntur Marrani, diſpen
30 ſatur ad omnes ordines & beneficia, dummodo ipſi ſemper vixerint vt catholici. fa. c. eum te. de reſcrip. ibi. pro eo quòd Iudæus extitit, ipſum dedignari non debes: de Iudæis enim conuerſis fundata eſt eccleſia, ſeç. Ange.

FINIS.

IOANNIS NICOLAI GIMONTEI IVRISCONSVL. CLARISSIMI.

De Gratiis Expectatiuis

TRACTATVS.

ARGVMENTVM.

Licet futura beneficia gratia fieri non possit: Mandato nihilosecius apostolico, & nominatione id fieri posse receptum est, & mandatariorum concurrentium vter alteri præferri debeat.

SVMMARIVM.

Prouisionem ad futura beneficia non valere. Extendit ad pacta futuræ successionis nu. 2. 3. 50. 64. Nec gratiam expectatiuam concedendam. nu. 59. Rationem adfert à. nu. 5. vsque ad nu. 9. & nu. 18.

4 *Lites minuendas esse.*

Præcepta Dei ex quibus constent.

10 *Literas imbibant iuuenésque, senésque. & quibus sit inuigilandum. nu. 11.*

12 *Bonos mores literis prædiscendos. & quæ literarum studio necessaria. nu. 13*

14 *Euagari quibus incommodum, & qui euagationis notandi sint, nu. 16. eorum pœnæ. nu. 18.*

15 *Exclamatio in corruptas virgines.*

17 *Monachorum quæ libido.*

19 *Collationem iurisditionis esse ex sentia Panor. contra Ioan. And. cuius rei ratio nu. 26. & id quomodo accipiendum. nu. 27. & 28.*

20 *Eam tamen iure communi ad Episcopum pertinere.*

21 Quæ

21 Quæ sint iurisdictionis, qui huius fructus nu. 22. & hi, mortuo prælato, cui debeantur. n. 23. & à quo tempore ad prælatum pertineant. n. 24.

25 Prælatum vsuifructuario æquiparari.

26 Fructus successori futuro reseruandos.

29 Clericos iure duplici bona possidere.

30 Bona ecclesiæ in quos distribuenda.

31 Aurum ecclesiasticum & in quo consistat. nu. 32. nec eo abvtendum esse. numero. 33.

34 Ecclesia quid, quotuplex, & quis eius conditor. & cur varia habuerit initia. nu. 42.

35 Templum, eiusdemque primus conditor Moses.

36 Ecclesiæ Christi persecutiones quandiu ingruerint.

37 Apostolorum singuli quibus populis verbum Dei nunciauerint. & à Christi passione templorum consecrationes. nu. 38. 39. 40. & 41.

42 Bona clericorum variè transmitti pro diuersitate adquisitionis. num. 43.

44 Intellectus varij ad. c. j. de præbend. & dignitatibus. & in beneficio ecclesiastico successioni locum non esse.

45 Appellatione populi & clerum non venire.

46 Consanguineis ecclesiastica beneficia conferenda non esse.

47 Collationis ius transmitti non posse, quod extendit. num. 48. & 49.

51 Publica commoda priuatis præferenda, & à quibus.

52 Contrariarum aliquot legum conciliatio, & intellectus, & parentibus potius, quàm patriæ parendúmue sit.

53 Clericorum appellatione sacerdotes non venire quomodo accipiendum. Limittat. nu. 54.

55 Beneficij appellatio quæ contineat.

56 Doctorum appellatione qui veniant. eorum insignia. nu. 57. & priuilegia. 58.

60 Beneficia vacare pluribus modis, quã morte. & . 62 & . 63.

64 Pluralitate beneficiorum priuatus agi ad id quod interest, posse vel eius hæres.

65 Decretal. accedens. de conceß. præben. in antiquis correcta causa. Ampliat. nu. 66.

CAP.

ED nunc ordine congruo de gratiis expectatiuis quæ ad beneficia obtinenda conceduntur, videndum est, quare vt faciliori via ad hanc materiam accedamus hanc facio regulam

Prouisio quæ datur, vel promißio quæ sub pri o beneficio vacaturo fit non valet.

Hanc regulam firmat tex. in cap. ij. de concess. præb. vbi 1
c cõcilio Lateranē. nulla ecclesiastica ministeria, seu beeficia tribui debent alicui, seu promitti priusquam vaent. hanc subiungens rationem ne quis mortem proxii optari videat, & in cuius locum & beneficium se creiderit successurum, quam præfati concilij ordinatioem Alexander tertius Roma. pon. approbauit. in ca. retum. eo. ti. itidem fecit Inn. tertius. in c. ex tenore. e. titul. : quod dictum Laterarense concilium ita constituerit æ possunt esse rationes. Prima aperta est ne, vt dixi, voum captandæ mortis inducat. d. c. ij. de concess. præben. uod fieri non debet cum id saluti animarum graue aderat præiudicium. d. c. ex tenore. c. detestanda. & c. ne catandæ. de conces. præben. in. vj. † & sic nulla obligatio ex 2
ali ꝓmissione contrahitur cum contra ius sit: quare fit tiam vt pactum de futura successione non valeat. l. ex o instrumento. C. de inutil. stipul. & l. vltima. C. de pactis um simil. eodē modo etiam nō tenet promissio de præbenda, seu alio beneficio non vacante, & si de consensu llius, qui eam habet talis promissio fiat. ca. quod autem.
n fi. de iure patronatus. † Secunda ratio quia lites in- 4
numeræ & contentiones per has gratias expectatiuas excitantur, ad quas finiendas bonus iudex elaborare debet. c. finem litibus, de dolo. & contuma. & c. ij. de sententia, & re iudic. addo text. in c. j. de appell. in vj. cum similibus, ipsarum enim litiū sumptus magni sunt, & euēus dubij. l. quod debetur. ff. de peculio. Vnde dicit Panor. in ca. j. de appel. meliùs esse pati modicū quàm intra e certamina litium: de quo vide gloss. in verb. litium §. noluerunt autem hactenus. tit. de causis in pragma. sanctio Tertia ratio, quia rancores, & iurgia, inde nutriūur, charitate eñ diligitur Deus & proximus, vnde Christus Matthæi. xix. capitu. diliges proximum sicut tei-

5 pſum &c. & Lucæ. x. † Præceptum dei eſt eum diligere ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum ſicut teipſum: ſcilicet ex charitatis affectu & effectu, & qui ſic diligit deum & proximum, legem implebit Romanorum. xiij. capit. cum ex his leges & Prophetæ pendeant, Matthæi. xxij. nomine autem proximi omnis homo intelligitur vt vult ibi Auguſtinus, vnde idem Auguſt. hæc eſt vera fides, quæ per dilectionem operatur, verba cuius habentur in cap. charitas. de pœniten.
6 diſtinctio..ij. † Quarta ratio, quia pluralitates beneficiorum ob has gratias expectatiuas tuetur ambitio, quæ pluralitas, vt plenè ſuperiùs dixi iam, inimica eſt cano-
7 ni. † Quinta ratio, quia pauperes ſæpiſſimè ab litigatoribus potentioribus deprimuntur, cum ipſi potentes de facultatibus, quas habent, confidentes eos fatigant laboribus, & expenſis: vt conſequenter ipſi pauperes, aut componere, aut iuri ſuo cedere compellantur, iuxt. cap. nonnulli. in princ. de reſcrip. Hi verò, qui ita abundant diuitiis, nihil pertimeſcunt, quòd redimere minus exiſtiment, cap. pauper. xj. q. iij. igitur tales pauperes ad Romanam curiam, vel alibi diſcurrentes vexationes ſubeunt innumeras & inter viarum diſcrimina nonnunquàm ſpo
8 liantur, iugulantur, & variis affliguntur incõmodis. † Sexta ratio, quia facultates, ac pecuniæ regnorum & prouinciarum ſupra modum exhauriuntur ſubtili ingenio, tanquàm aurum à barbariis vt verbis imperatoris vtar in l. 2. C. de commerciis, quibus verbis fere vſus eſt etiam Romanus pont. in clemen. abuſionibus in princ. de pœni. &
9 remiſſio. † Septima ratio quia & per has gratias ſpe-
10 ctatiuas iuuenibus, † qui ſtudio literarum & aliis bonis operibus intenti eſſe deberent, materia vagandi datur, quod profectò dolendum eſt, cum ipſis ſenibus dociliores ſint teſtante hoc impera. Iuſtiniano in prœmio ſuarum inſti. ſub his verbis, Cupidæ legum iuuentuti. & facit optimè tex. in l. præcipiunt. ff. de ædilitio edic. & ſi contingat nos ſenes iam in iuuentute non ſtuduiſſe, in ſenectute diſcere nos non pudeat, exemplo iurecon. in l. apud Iulianum. ff. de fideicommiſſariis libertatibus: ſimile de Auguſtino legimus in capitul. ſi habes. xxiiij. q. iij. quare iure hîc addere poſſumus quod à ſapiente ſcribitur

tur capitul. j. prouerbiorum, audiens ſapiens ſapien-
or erit &c. & ſi quis nunc ſit qui hæc ſpernat ſuum
tim imitetur ſeruatorem, qui & ſi à primò inſtanti
nceptionis ſuæ plenus gratia, & veritate eſſet, Ioan-
s .j. capit. tamen in ſuæ ætatis anno duodecimo in
edio doctorum inuentus eſt. Quid? vt eos audiret,
Lucæ. ij. capit. quare enim ad hoc Epiſcopi ceteri-
ue prælati eccleſiæ non cogitant, & ab eorum exem-
ari quare exemplum non aſſumunt? qui & ſi ſenes
nt, aut quamuis alia generis nobilitate præditi à quan
umque minimis diſcere non erubeſcant. facit text. in
pit. nullus. xxviij. diſtinctio. & capit. de Conſtantino-
olitana, diſtin. xxij. à Seneca etiam habes nullam æta-
m ad diſcendum ſeram eſſe. Meliùs enim eſt ſerò,
uàm nunquàm, ſi Valerio maximo credamus ſuo li-
ro viij. titu. vij. iuuenes verò ex toto corde ſcientiam
ripturarum diligant & carnis laſciuias ſpernent capit.
unquàm, de conſecr, diſtinctio. v. † Intellige de ſcri- 11
turis quæ ad delinquendum non inuitent: quare con-
lerem ego comœdias, fabulas turpes, & amatori-
s iuuenes non legere: quia talia incentiua libidinum
int. capit. ſacerdotes cano. legant. & cano. ideò. xxvij.
iſtinctio. & meliùs eſſet eos nihil ſcire. quia ſcientia
onis moribus non exornata ſcientia non dicitur: imò
oni mores quauis ſcientia præferendi ſunt, argum.
apit. ſedulo. xxxviij. diſtin. & l. magiſtros, de profeſ. &
edi. libro decimo. C. † Quod & pſaltes regius ſa- 12
s aperte oſtendit ex ordine literæ pſalmo. cxviij. di-
ens, bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me
c cæt. ibi enim ſcientiam bonitati poſtpoſuit & hæc
ertè verba eſſe debent cuiuſcunque boni ſcholaris
d deum deprecatio, qui his tribus neceſſariò eget, ar-
u. capit. cum in cunctis de elect. dum ibi vult graui-
atem morum, & ſcientiam literarum clericis eſſe ne-
eſſariam: quare fit vt ſcholaris ſimplex bonis mori-
us imbutus doctori malè morigerato veniat præfe-
endus, cùm doctoris officium ſit ſcholares præcellere
oribus. d. l. magiſtros. facit text. in l. prima de annonis
iuilibus, libr. vndecimo & in capit. villiſſimus, prima
uæſtio prima. Scientia enim, quæ vitam hominis ma-

culat,laudanda non venit.ca.cum pridem.§ pro defectu
de renuntia.sed boni mores sunt qui scientiam exornãt,
13 †ad quàm consequendam expedit scholarem attentum,
beniuolum,ac in suis delectionibus esse continuum.l.j.§.
huius studij ff.de iusti.& iur.facit. cap. ex studiis.de præ-
14 sump.& ca.j.de elect.† quod multum facit aduersus scho
lares vagos,& malè suis lectionibus attẽtos:quę vagatio
nedum ipsis scholaribus damno est, imò quibuscunque
aliis , potissimùm tamen monachis & monialibus sum-
mè periculosa est Quid enim magis timendum est , quã
monialem vagari? ob quam laxatis habenis honestatis
modestia monachali sexúsque verecundia impudenter
abiectis,extra sua monasteria nonnũquã per habitacula
secularium personarum discurrunt , & frequenter infra
eadẽ monasteria personas admittunt suspectas , in illius
cui suam integritatẽ voluntate spontanea deuouerunt
grauem offensam,religionis opprobrium, & scandalum
plurimorum:Nec sit quispiam,qui meum sermonem pu-
tet aliquem tangere specialiter:sed hæc tantùm dixi, vt,
si quæ tales sunt, quæ hoc genere morbi laborent , bo-
næ valetudini studeant cum præoccupatæ hora mor-
15 tis sera sit illis prænitentia Sed quid dicam? quid non e-
rumpo in vocem? quid cogitationibus æstuo. † quantæ
sunt hodie virgines nobiles , & dicatæ CHRISTO,sa-
pientes,eruditæ,quæ ruunt in foueam turpitudinis,con-
cipientes dolorem & parientes iniquitatem , dantésque
canibus sanctum , & margaritas mittentes ante porcos.
Ab immundis enim , & luteis laceratum est nomen san-
ctitatis & propositum castitatis:etenim vnum malũ bo-
na plurima secum trahit. Ad tales nunc meus sermo est,
quæ multipliciter miserè cum gloria virginitatis nomen
etiam perdunt:quandoquidẽ si re careatis,carere nomi-
ne debetis. Vnde incipiã?quod primũ?quod vltimum di-
cam?bona commemorẽ,quę perdidistis? an mala defleã,
quæ inuenistis?Eratis virgines in paradiso dei, eratis in-
ter ecclesias spõsæ CHRISTI?eratis templum domini,
eratis habitaculum spiritussancti,& cum eo (toties dico)
eratis.Necesse est,vt toties etiam ingemiscatis:quia non
estis,quod fuistis. incedebatis in ecclesia , tanquam co-
lumbæ splendebatis , vt argentum fulgebatis , vt aurum
eratis

eritis tanquam stellę in manu Domini, nullum ventũ, nullas nebulas pertimescentes. Quæ est ista subita cõ-
uersio? quæ est ista repentina mutatio? De dei virginibus factæ estis corruptio sathanæ, de spõsis CHRISTI estis
scorta execrabilia, de templis domini phana immũditię: de habitaculis spiritussancti diaboli tuguria: quæ incede
batis cum fiducia, vt columbę, nunc latetis in tenebris vt stelliones, quæ fulgebatis aurũ propter virginitatis deco-
rem nunc viliores factę estis luto platearum, quę fueratis stellæ radiantes in manu domini veluti ex alto ruentes
cito in carbonem atrum cõuersæ estis: væ vobis (miserę) & iterum væ quę tanta bona parua temporis luxuria per
didistis, quàm vobis spem apud episcopum domini reliquistis? cuius membra tollentes fecistis membra me
retricum? Quis vos speritussanctus visitabit? cum eum repudiaueritis? sed veniamus ad humana vt il-
la diuina cognoscantur, nonne vestam faciem conscientiæ commissa tanquam plumbum inclinant, præ-
munt? Nonne tenebræ ante oculos (vt dura caligo) versatur? Nonne timor animas vestas, & membra quassat?
Si homines in carne constitutos & alicuius delicti obnoxios intueri non potestis graui vndequaque confusione
sepultæ, quid enim facietis coram prophetis? quid coram Maria? quid denique, coram angelis sanctis? sed dicturæ
forsam estis non potuimus sustinere, quia carnem nimis fragilem circunferebamus. respondebit vobis beata Ca-
therina cum suis innumerabilibus sociabus, & nos eadem carne amictæ fuimus, nec tamen plenum propo-
situm castitatis nostræ fragilitas carnis potuit mutilare. Reuera non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit
antea corrupta. Heu perditæ, iámne sentitis quantùm vobis mali, & in carne, & in anima nepharia libido contulerit? Non istam de vobis confusionem vester specta-
bat pater: non hunc luctum, & has lachrymas ex vobis sibi crediderat vestra nasci mater? quæ partus sui
gemitus per vestram virginitatem consolabatur: non fratres vestri? non sorores hoc ex vobis dedecus specta-
bant? quos omnes vno gladio vestri scœleris grauiter sauciastis? Quibus vos spinis serpens ille nequissimus
obligauit? quibus vos venenis infecit? ille qui Euam ma-

trem noſtram primam decępit? vt tanta vos cecitate percuſſerit, vt tantam animarum veſtrarum faceret obliuionem? Nonne eſtis memoratę, qualis die illo, quo habitum aſſumpſiſtis, facta eſt allocutio? nonne ita vobis allocutum eſt? Aſpice filia, intuere virgo, quantus ad ſpõſi tui & Domini gloriam conuenerit populus, ſeruare te oportet quod ſub tantis teſtibus polliceris. Semper cogita, cui virginitatem ſpoponderis tuam, facilius te oportet ſanguinem cum ſpiritu fundere, quàm perdere caſtitatem. Vincor ego lachrymis cum hæc recordor, compungor ſtimulis cum ad hæc humana exempla conſidero. Ergo & vos hæc cogitantes & mentibus veſtris contractantes facti veſtri ipſæ iudices eſtote crudeliores, inhærete pœnitentiæ vſque ad vitæ veſtræ exitum, & quæ propriæ in domino peccaſtis, ab illo ſolo quæratis remedium. Quid cauſæ enim eſt, quare ita lapſæ eſtis? nónne diuagatio?
16 † quæ & ſi in quocunque ſtatu reprehendatur, maximè tamen in viris & fœminis religioſis. capitulo cum ſingula. de præbendis in ſexto, & capitulo quantò de officio ordinarij. Quid ego potiſſimùm ad abuſum mona-
17 charum addam? nonne hoc? † vt hodie totam curam ponant in legendis neſcio quibus codicibus, lectioquorum promptiſſimas eas reddit vt in ſiniſtram partem declinent. Non tales igitur conſulerem codices legant qui incitamenta malorum ſunt, ſed quid oporteat eas facere habetur in illo capitulo vnico, de ſtatu regular. in ſexto, quæ ſi ſana mente ſint, ea exequentur, ne ſubita ira Dei ſuperueniat & (vt illo latiali vtar prouerbio) bono intelligenti pauca ſufficiant. Quis nunc eſt qui neſciat quantùm vitium ſit vagatio, & vt noſtrum principale proſequar negotium, ſolùm delictum vagationis ſufficiens eſt ad priuandum quem beneficio, etiam ſi beneficiatus ex ſui beneficij natura ad reſidentiam perſonalem non teneatur, capitulo non oportet, iuncto capitulo ſequenti. proximè. ſeptima
18 quæſtione prima. † Et beneficiatus in ſuo beneficio reſidens ſi quod priuilegium habet illud amittit, ſi vagari incipiat, gloſſa in verbo reſidebunt. §. item quod ad dictas. in titu. de collat. in prag. Prætereà per talem vagationem priuilegium fori etiam amittitur, poteritque talis vagus

vatis vbilibet conueniri. §. si quis verò, auten. vt nulli iu-
dicem, collatio. nona, & l. prima. C. vbi de crimine agi
oportteat, communiter scribentes in l. hæres absens. ff. de
iudic. & Panormitanus in capitulo finali, de foro compe-
tenti. nec valeret consuetudo quæ licentiam vagandi da-
ret nec eam prælatus posset concedere. vagari enim so-
net in sinistram partem. Quare talis consuetudo vel licen
tia esset contra bonos mores, & vtilitatem ecclesiarum.
ca. primo de consuetud. notat ita Innoc. in capitulo ex
tu. de cleric. non resident. Octaua ratio, quia per has
gratias expectatiuas collatoribus ordinariis, & patronis
ecclesiasticis officium & potestas conferendi beneficia
subtrahitur, cum per eas manus ipsorum ligentur: quare
fit, vt ordo ecclesiasticus confundatur, qui ab ipso papa
seruari debet, vt in titulo de annatis, circa principium in
pg. Ordo ecclesiasticus dicitur confundi, dum vnicui-
que sua iurisdictio non seruatur. c. peruenit. xj. quæstione
prima. †Collatio enim beneficiorũ est iurisdictionis. vn- 19
de per eum qui solùm in Episcopum confirmatus est, po-
test fieri licet nondum sit consecratus. capitulo suffraga-
neis, & ca. transmissam, cum ibi nota. de elec. & cum con-
ferre beneficia sit voluntariæ iurisdictionis extra suum
territorium, Episcopus conferre potest. cap. nouit, & quæ
ibi notantur. de offic. delegat. excipe tamen casum capi-
tuli statutum, de præb. in vj. sed Ioan. Andr. in capitulo
quanquam. de elect. eodem libro. contrarium voluit di-
cens propriè collationem beneficiorum non esse iurisdi-
ctionis episcopalis, nam, inquit, ea non venit in translatio
ne iurisdictionis, nisi expressè exprimatur. capitulo finali
de offi. vic. in sexto, nec ad capitulum, sede vacáte, transit,
licèt aliter succedat in iurisdictione. cap. illa. ne sede vacan
te. & ca. j. eod. tit. in vj Prætereà multi reperiuntur Episco
pi non habentes collationes beneficiorum, & multi non
Episcopi habentes. Quare concludit confirmationem, &
institutionem esse solùm & propriè iurisdictionis episco-
palis per cap. conquærente. de offic. ordi. &. cap. cum ex in-
iuncto. de hæreticis, ideò confirmatio & institutio ad ca-
pitulum ne sede vacante, transeunt, non tamẽ libera col-
latio. at Ioann. Andr. in hac sua opinione aduersatur Pan.
in cap. cum olim. de maior. & obed. dicens collationem

 benefi

beneficiorum de iure cõmuni ſpectare ad epiſcopũ & capitulũ vt nota.in c.fi.de ſuppl.negl.prǽla.c. cum eccleſia.
20 de elect.& c.irrefragabili.de offic.ord.† & ſic collatio eſt iuris epiſcopalis.vnde inferiores ab epiſcopo nõ poſſunt hanc poteſtatem ſibi vendicare,niſi hoc iure ſpeciali habeant:quare fit vt patronis ſit gratioſè cõceſſum eos præſentare poſſe.c.iij.de iure patro.extra,licet adhuc hoc nõ dicatur collatio,ſed præſentatio:ne tales collatores dicãtur,ſed patroni:reliqua verò dicit epiſcopis eſſe reſeruata.c.j.xvj.q.vij.c.omnes Baſilicæ. eadem cauſa & quæſtione, canone,regẽda. x.q.j.& c.j.de capellis monachorũ.Quãtùm autem attinet ad hunc articulum,ſcilicet an collatio ſit iuriſdictionis Epiſcopi necne: dicam quid ſentiã & firmabo iuriſdictionis eſſe:quia,vt ante dixi,per eum qui in epiſcopum confirmatus eſt collatio fieri poteſt.d.c. ſuffraganeis & c.tranſmiſſa quod non fieret ſi eſſet ordinis. Et quęcunque epiſcopus habet,vel ſunt ordinis, vel iuriſdictionis,hoc enim nimis planum eſt, & quod conferre ſit iuriſdictionis,hæc eſt omnium communis opinio nec in ea dubitandum eſt:ſed vt nunc ſcrupulus qui ex prædicta Io. and opinione oriri poſſet,auferatur. dum dicebat liberam conferendi poteſtatem non tranſire ad capitulum,
21 licet ea † quæ ſunt iuriſdictionis epiſcopi in ipſum tranſeant,vt iudicare, punire, ſubiicere, inſtituere, deſtituere, corrigere,reformare,excommunicare, pœnitentiam imponere,ſynodum celebrare,omniaque iura pro prędictis debita recipere, duplicem aſſignabimus rationem , & ſic
22 ad c.illa.ne ſe.va. per alleg. ver. ſenſum dabimus.† Altera igitur eſt raito : quia conferre computatur inter fructus vt not.in d.ca. cum olim, de maio.& obedien.fructus vero futuro ſucceſſori reſeruari debẽt.c.quia ſæpe de elect.
23 in vj.clem.ſtatutum.eo.tit.& c.fina.de offi ord.in vj.†Sed quantùm ad hanc reſeruationem fructuum aduertẽdum eſt ne in errorem incidamus:quia ſemper fructus beneficij non reſeruantur futuro ſucceſſori,imò hæredibus præ defuncti beneficia aliquãdo debentur, à quo autem tempore dubium eſt : ſunt qui velint inter beneficiatum defunctum,& eccleſiam fieri diuiſionem:vt pro rata,& parte anni beneficiatus fructus percipiat pro qua ſubit onus in eccleſia ſicut fructuum dotis inter virum & hæredes
mulie

mulieris fit diuisio pro ea parte anni pro qua maritus onera matrimonij subiit. l. diuortio. ff. soluto matrimo. † Alij verò dicunt beneficiatum fructus ecclesiæ facere 24 suos statim, ex quo sunt à solo separati à quocunque & cuiuscunque nomine fiat ad instar bonæ fidei possessoris vt in l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsur. l. si vsufructuarius ff. quibus modis vsusfructus amittatur. l. coloni. & l. si pes. §. fina. ff. de fur. Sunt & alij dicentes hoc verum esse ex quo eos percipit & non ante, vt vsusfructuarius §. is verò. in insti. de re. di. qui vsufructuarius dicitur fructus præcepisse cùm ab eo, vel eius nomine fuerunt collecti: licet nondum sint in horrea reconditi, vt no. in d. l. si vsufructuarius. & cap. si propter, de rescript. in . & in cap. præsenti. de offic. ordina. eo. lib. Harum ea opinionum quæ diuersæ sunt ego vltimam tanquam magis communem, & veritati consonam sequar quam hac ratione confirmo: † quia beneficiatus vsufru- 25 ctuario comparatur in vita, vt de fructibus donare possit, ergo &c. moderatè tamen. cap cæterum. de donatio. licet aliud sit eo in infirmitate constituto: quia tunc non vsufructuario, sed vsuario similis est, vt de illis disponere nequit possit in testamento, nisi intuitu Eleemosinæ. capit. qu. & capit. relatum. de testament. sed administrationem non habens, vt canonicus, vel capellanus, aut similis in vita, & in morte, vsufructuario comparatur, ita quod de talibus fructibus testari semper possit. argu. ca requisisti. in fine, de testamen. notat ita etiam Hostien. in capit. fina. de peculio clericorum. cæterique doctores in aliis variis locis. † Et si rigore iuris serua- 26 to quicunque beneficiati fructus ecclesiarum in morte suos non faciant, quantum ad transmissionem ad hæredes, cap. ad hæc. de testamen. cum simil. vt pleniùs infra tangam. tamen de generali huius regni consuetudine fructus ecclesiastici iam acquisiti ad hæredes transmittuntur, sicut & de vsufructuario ante diximus, & si collectis eisdem fructibus clericus decedat, sint hæredis ipsius, facit ad hoc textus. in l. j. & ibi glossa. & Bartol. de annonis ciuilibus. l. xj. C. Ioann. andr. in dicto capitulo præsenti. & Archidiaco. in capitulo statutum. §. assessorem. de rescript. in vj. facit ad hoc quod

legitur, & notatur in l. defuncta. ff. de vsufructu. dictus Hosten. tamen in cap. fin. de peculio clerico. putat talem consuetudinem regni clericos à peccato nõ excusare, qui tempore mortis omnes ecclesiæ prouentus dant, & relinquunt parentibus etiam diuitibus. Idem dicit dictus Archidiaconus in summa xij. quæstione tertia, sed hæc meliùs paulo post discutiemus. facilè nunc quisque dignoscet quanta sit vtilitas vt sciamus à quo tempore beneficiatus fructus suos faciat, vt de ipsis valeat disponere, & non quod futuro successori reseruentur. credo tamen ego hodie in quacunque prouincia esse consuetudinem super lucrandis istis fructibus. at mihi sufficit, vt quid
27 iure cautum sit, ostenderim. † Erat igitur, vt ad principale reuertar negotium hæc prima ratio: quare ius conferendi licet iurisdictionis sit, sede vacante ad capitulum non transeat simul cum alia iurisdictione: quia conferre inter fructus computatur, qui reseruari debent fu-
28 turo successori prædictis iuribus. † quod tamen intellige, vt satis dictum est si adhuc beneficiatus fructus suos non fecerit. & vt pleniùs hunc articulum quotidianum tangam, scire oportet clericum bona posse habere dupliciter, & sic etiam dupliciter fructus suos facere, vel habere potest bona ecclesiastica, & acquisita intuitu ecclesiæ, vel etiam acquisita intuitu personæ propriæ, vel alterius. quantum verò attinet ad bona illa quæ intuitu ecclesiæ acquisita sunt de iure dico, nec ex testamento, ab intestato ad hæredes ipsius clerici transeunt siue talia bona mobilia sint, siue immobilia: sed ecclesię debent remanere. c. j. & c. ad hæc. de test. ratio est, quia clericus, qui bona ecclesiastica possidet ipsorũ simplex administrator,
30 & dispensator tantùm est, vt est prænotatũ. † & vt talium verus dispensator quadrifariam ea diuidere habet, quicũque is sit, vel prælatus, vel alius simplex beneficiatus, seu clericus: ita vt quartam partem tantùm sibi retineat, ex qua ipse cum sua familia queat sustentari, aliam pauperibus eroget, aliã dedicet fabricæ ecclesiæ, aliam verò clericis, & templi seruitoribus. hunc modum distribuendi habes in c. quatuor autẽ. iunctis quibusdam sequẽtibus. xij.
13 q. ij. † Aurũ enim habet ecclesia, non vt seruet: sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. c. aurum. eadẽ causa. & quæst.

quæst. † quod intellige etiam in pecunia clericorum in- 32
cum ecclesiæ acquisita, cum idem videatur esse. quid e-
nim opus est custodia, quod nihil iuuat? An ignoramus,
quantùm auri, & argenti de templo domini, & sacerdo-
tibus eiusdem Assirij abstulerunt, qui cum Nabuchodo
nosor rege Hierusalem ceperant, & inde omnia vasa ab
stulerant, locum omnino profanantes. iiij. reg. penult. &
vlt. & Danielis. j. iusto enim iudicio fit quod non capit
Christus, capiat fiscus. scias summum esse periculum
abuti bonis ecclesiæ quod in. v. Danielis Capitulo mani-
festo exemplo ostenditur, cùm Balthasar rex Babylo-
niorum grāde conuiuium suis optimatibus faceret, iam
temulentus præcepit, vt vasa aurea, & argentea adfer-
rentur, quæ Nacbuchodonosor pater eius de tēplo Hie-
rusalem detulerat, vt in eisdem ipse optimates eius, vxo
res & concubinæ biberent, quod & factum est, vt ibi in
textu sequitur, & expost in eadem hora apparuerunt
digiti quasi manus hominis scribentis contra candela-
brum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex respicie-
bat articulos manus scribentis, & quæ sequuntur ibi,
igitur Daniel introductus est, vt talem scripturam in-
terprætaretur, & hæc erat scriptura, mane, techel, pha-
res: fuitque ipsius Danielis horum verborum interpræ-
tatio, mane, numerauit Deus regnum tuum & compleuit
illud: Thechel, appensus in statera, & inuentus es mi-
nus habens: phares, diuisum est regnum tuum & datum
est Medis & Persis. eademque nocte interfectus est Bal-
thasar rex chaldæus & iuxta verbum Danielis. Darius me
dus in regno successit. † Quis enim est qui hoc exem- 33
plo non moueatur, ne bonis abutatur ecclesiæ: bonis e-
nim seu reditibus ecclesiæ abuti dicimus, dum in alios
vsus quam prædixerimus expendimus. Gloria enim epi-
scopi & cuiuscunq; alterius beneficiati ecclesiæ esse de
bet pauperū opibus prouidere, & ignominia sacerdotis
est propriis studere diuitiis: verba sunt Hyeronimi ad Ne
potianū, quæ habes in cap. gloria episcopi. xij. q. ij. super
prædictis igitur ita me resoluo, res ecclesiæ seu intuitu
eius acquisitæ, nisi seruata forma præd. c. quatuor autē
expendi nō debent, & quia de bonis ecclesiæ sermo no-
ster nūc est, ne aliquod dubium remaneat quid dicamus

eccle-

34 ecclesiam esse nunc ostendam, †ecclesia enim græca vo
ce catholica dicitur.i.vniuersalis,ca.catholica,vndeçima
distin.quæ duplex.est quia est ecclesia militans,& eccle-
sia triumphans, illam enim triumphantem dicimus vbi
sancti gloria dei in vnum fruuntur,introitum cuius,au-
xiliante altissimo, post depositũ huius miseræ carnis no
stræ ergastulum, expectamus: & de hac ecclesia trium
phãte nihil ad rem nostram pro nunc. Aliam dicebamus
ecclesiam esse, scilicet militantem, & hæc alia materia-
lis est vt locus constructus ad diuina officia celebran-
da, alia autem est spiritualis, quæ est fidelium congre-
gatio.c. ecclesia, de consecra. dist.j. sicut enim materia-
lis ex congregatis in vnum lapidibus dicitur, sic & spi-
ritualis ex diuersis catholicis hominibus. Ecclesia enim
Græcè conuocationem sonat, tanquàm omnes ad se vo
cet,quod nomẽ magis ecclesię spirituali conuenit quàm
materiali: quia homines & non lapides conuocantur:
Materialis tamen spiritualem designat, cuius quidem
spiritualis Christus dominus conditor fuit, qui nos do-
cuit vt deũ spiritu coleremus Apostolo dicente j.Corin
th.14.c.Orabo spiritu,orabo & mente.Psallã spiritu,psal
35 lã & mente & quia spiritus noster corpore continetur,†
hinc factum est vt continens corpus templum dictũ sit,
hoc affirmat Paul⁹apostolus, in sua ad Corint. j.epistola
vj. c.ita inquiẽs.An nescitis quoniam mẽbra vestra tem-
plum sunt spiritussancti,qui in vobis est &c. Quis verò
ecclesiæ materialis prius fuerit conditor, nos hunc lo-
cum Mosi assignabimus qui. j. tabernaculum deo fecit
vbi preces, & pia vota illi exoluerentur,& in eo facta est
archa in qua lapideas clauserunt tabulas quibus leges à
deo Mosi datæ insculptę erãt,deinde Salomon rex tẽplũ
Hyerusalem magnificentissimo apparatu ędificauit.Hęc
fuit synagoga materialis, vt vulgò nunc vocatur, quam
tamen spiritalem vocauit dominus,ita Mosem alloquẽs,
Sume Aaron & filios eius & omnem synagogam con-
uoca &c. Post euangelicum tamen dogma inter gentes
publicatum, vbi loci prima ædes seruatori nostro dicata
fuerit, certò dicere non ausim, ne diuare potiùs, quàm
veritati inhærere dicar: sed in re, quæ parum nota est,
36 coniectare licet. † Porrò à Christi statim ascensione
prima

pr[illegible]na in Christianos persecutio à iudæis cœpit, vt ex
ac[illegible]s Apostolorum constat, secundam verò crudelis Ne-
ro [illegible]dixit, qua vix finita, tertiam veluti diram luem Do
m[illegible]anus incœpit: sic alij alias vsq; ad tempora Diocletia
ni [illegible] Maximiniani imperatorum persecutiones immanis
si[illegible]as continuarunt, quo ferè hoc toto tẽporis interual-
lo [illegible]antum aberat vt aliquod templum à nostris christia-
ni publicè ædificaretur, vt etiam omnia occulta essent,
&[illegible] cella potiùs, atque eadem abdita & plerunq; subter-
ra[illegible]ea, quàm apertis in locis, ac publicis fierent. Est tamẽ
co[illegible]sentaneũ credere in remotis locis in quibus non per
u[illegible]erat ille persecutionum furor: phana aliqua interim
a[illegible] ædificata, aut quę priùs demonũ fuerant Christo di-
ca[illegible]a ab Apostolis fuisse, qui vbiq; gentium omni tempo
re [illegible]d propagandã christianam religionẽ totis viribus in
c[illegible]uerãt, †quod aut in Aethiopia à Matthæo, aut in in- 37
di[illegible]à Thoma, & Bartholomæo, aut in Scythia ab And.
a[illegible]à Ioan. & Philip. in minore Asia, aut ab vtroque Iaco
b[illegible]cum Matthia in Iudæa, aut à Symone Cananeo & Iu
d[illegible]acobi in Ægypto & Parthia. At verò primus & prin-
ce[illegible]s eorundẽ Apostolorũ beatissimus Petrus & coapost.
P[illegible]lo iam ad fidem Christi conuerso peragratis priùs di
u[illegible]sis regionibus prædicando, tandẽ Romæ adstitit mœ
n[illegible]us. quorum omnium prædicatione iis gentibus Chri
st[illegible]næ pietatis lux ab initio effulsit, & crediderim, & di-
x[illegible]im.† Nec abhorret, prætereà à fide aliquam ædem 38
fi[illegible]sse primitus à Iacobo minore hyerosolimis Deo dica
ta[illegible], qui ibidem etiam cathedram episcopalẽ primus ha
b[illegible]it, primúsque rem diuinam ritu apostolico facere cœ-
p[illegible], authore Eusebio. Romæ non reperio, quod sciã, aliud
a[illegible]iquius templum ædificatum, aut dicatum, vel ad vsũ
s[illegible]rorũ fuisse conuersum quam Thomæ Nouati in vico
p[illegible]tritio quod †Pius primus Romanus pontifex, natione 39
I[illegible]lus, patria Aquiliensis, Praxedis eximię sanctitatis fœ
m[illegible]næ rogatu diuæ Potentianæ eius sorori dedicauit
m[illegible]ultáque dona huic templo obtulit, ac sæpiùs eo in lo-
c[illegible] Deo præstitit sacrificium, vbi & fontem baptismi con
s[illegible]tuit, ac Benedictus consecrauit, multósque baptisauit
a[illegible] fidem nostram venientes anno circiter. 150. ab eo qui
huma-

40 humanæ ſalutis fuit. Primus † Hygenius tamen Papa natione Græcus patria Athenienſis qui Pium præceſſerat, author fuit, vt templa ſacris dedicarentur cerimoniis, vetuitque ne tigna reliquáve materies ad ædificanda templa congeſta in prophanos vſus conuerterentur: poſſe tamen ad ſtructuram templi, vel cœnobij concedē
41 te Epiſcopo transferri, nec ita multò poſt, † Calixtus primus natione Romanus iam ſeſe tyrranorũ odio remittē te ædem in Tranſtiberina regione beatæ virgini ſtruxit, cœmiteriumque ex ſuo nomine condidit via Appia, vbi multorum martyrum repoſiti erāt cineres. Videntur hodie his locis, vt recepi, & ſacella quędam, quibus occulto rem diuinam priſci illi pietatis cultores feciſſe creduntur quod vti oſtendimus, publicè non liceret. ſed hoc de eccleſia dictum ſufficiat Quòd autem ſupereſt dicendũ, vide per de Salua. diffusè in ſuo tractatu de beneficio.
42 parte. j. q. v. † & quare eccleſia Apoſtolica vniuerſalis, & catholica dicatur, & qualiter varia habuit principia, vide ibi à numero. ij. vſque ad numerum. xxxj. & breuiter de omni hac materia ferè per totam illam ſuam quæſtio
43 nem quintam. † ſed quicquid de bonis intuitu eccleſiæ acquiſitis in puncto iuris dixerimus quantum ad eorum diſpoſitionem, & tranſmiſſionem ad hæredes de generali huius regni Franciæ conſuetudine, vt oſtendi, fructus eccleſiaſtici iam acquiſiti ad hæredes tranſmittũtur. alia autem bona quæ intuitu perſonæ ipſius clerici acquiſita ſunt, vel de hæreditate alicuius, aut aliter ad eum peruenerunt, tranſeunt ad conſanguineos clerici ab inteſtato, vel ex teſtamento etiam iuxta voluntatem clerici: quòd probat tex. in c. j. & c. cum in officiis. de teſta. & melius adhuc in. c. relatum in. ij. eo. tit. quare ex prædictis
44 concluditur, † hæreditariam ſucceſſionem in bonis eccleſiæ locum non habere, & iſte eſt communis intellectus. c. j. de præbend. in quo ex ordinatione concilij Pictauienſis melius de clero, ſine Populo eccleſiaſtico bona iure conſanguinitatis habere debet, cui ſecundum hunc intellectum eſt text. ſimilis in c. ad hæc. de decimis. Ego verò duos adhuc intellectus addam ad illud. c. j. de præbend. primò vt loquatur, non de bonis prouenentibus

à beneficiis:sed de ipsis beneficiis,nec vt in illis iure sanguinis succedatur, & iste intellectus depræhenditur titu.sub quo illud.c.j.descriptum est: qui de beneficiis loquitur, & non de bonis ab ipsis beneficiis prouenientibus, quasi secundum hunc intellectum disponere velit iure sanguinis in beneficiis non esse licitum succedere,& ad hoc concordat text.in.c.apostolica. viij. q.j. ferè tota illa q.e. præsentium de fil. præs.c. consuluit de iure patro.&.c.ad decorem. de institutio. cum simi. & ratio ad hunc intellectum, & ad omnia prædicta iura hęc esse potest, quia succedere in beneficiis iure sanguinis maximum esset ecclesiæ damnum, cum expediat in ea honestas habere personas, vita,& moribus commēdatas. c. cum in cunctis. & c.ne pro defectu, de elect. & c. indecorum,de æta. & quali.cum plerisque aliis. & cum in litera illius capituli primi dicatur, vt nullus de clero siue populo & c. dubium ex illis verbis cadere posset,† 45
an appellatione populi clerus veniat: quare vide bonam glo.ad hoc in verb.populo,titu de causis in princip. in pag. in qua videbis appellatione populi clerum non contineri,per text.in capitulo ex parte.de priuilegiis.vbi clerus & populus vt diuersa ponuntur. Sed id verum intellige in odiosis per capitulū si sententia,de senten. excommunicationis in. vj. vbi interdicto populo clerus non censetur interdictus, nec contrà, sed in fauorabilibus sub nomine populi clerus compræhenditur attenta propria significatione vocabuli Populi. §. plebiscitum.instit.de iure natu. &c. vbi appellatione Populi omnes ciues veniunt, etiam Patritij, Senatores.quod etiam verum videtur argumento. text. in cap. dilecti, de foro competen. vbi priuilegium concessum Angelis in gratia,ad clericos extenditur.† Vel alius adhuc potest 46
dari intellectus prædicto. c.j. vt de successione in conferendis beneficiis loquatur quasi videatur decidere nullum collatorem conferre debere beneficia iure sanguinis, hoc est,iunctis sibi sanguine ratione sanguinis tantum, cum ipsa beneficia rationali & quodammodo liberali, non autem carnali conferre debeāt.cap.relatum &.c.graue de præben. Beneficia igitur ecclesiastica non

pro-

propter sanguinem sed propter merita vitæ sunt concedenda quod optimè nobis per Hieronymum ostenditur, cuius verba habentur in cap.moyses.viij.quæst.j. vbi inquit Moyses,qui ita amicus dei erat vt eum facie ad faciem dominus alloqueretur. Potuit vtique successores principatus(quia dux filiorum israel erat)filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem, sed extraneum ad hoc de alia tribu elegit, Iosue: scilicet quia Moyses ex tribu Leui erat & Iosue ex tribu Ephrayn,mādans insuper ipse moyses hebræis filiis,vt post eius mortem nullum alium præterquam dictum Iosue in ducem reciperent,in hoc Prælatis ecclesiæ exemplum relinquēs optimum,qui non nepotibus suis, seu aliis cōsanguineis, sed extraneis benemeritis potius beneficia conferre debent.Hoc tamen satis iam supra tetigimus.sed quæ nunc de Moyse diximus habentur originaliter Deuteronomij iij.cap.caueat igitur ita indignum fauore carnali ad beneficiū promouere,quia certè peccat grauiter, ideo in alio sæculo grauem etiam sentiet pœnam,ita gl.in verb indignorum,versicu.nam ecclesiarum, in procœmio pragma. Vnum & verissimum dicam nihil enim est quod magis ecclesiæ dei officiat quàm indignos ad regimen assumere animarum. cap. nihil est. de elec. isti sunt igitur tres varij intellectus ad prædictum cap. j.de prebend.quorum duo vltimi nostri proprij sunt.Omnesque nostro iudicio stare possunt sed ne à principali materia videamur omnino
47 discessisse,secunda est ratio † quare ad capitulum,sede vacante,ius conferendi beneficia non transeat: quia collatio est quædam donatio, & in ea Episcopus vtitur quadam liberalitate dum alicui confert,cap.relatum. de præ ben. & nota.in cap.quāuis eod.titu.in.vj. instituendo verò seu confirmando quem in beneficio ipse Episcopus propterea dici non potest liberalis,cùm eum qui ritè prę sentatus vel electus est,instituere,& confirmare teneatur, aliàs recurreretur ad superiorem iure deuoluto arg.cap.
48 ij. de conces.præben. his igitur duabus † rationibus noluerunt iura futurum Episcopū priuari huiusmodi liberalitate, quæ etiam non transit in visitatorem ecclesiæ cathedralis vacanti datum ab alio quàm Papæ cum non possit etiam conferre huiusmodi beneficia ad solum episcopum

spectantia.cap.fi.de sup.negli.præla.in vj. † Neq; 49
coadiutor prælato datus ob senectutem ipsius vel
dinem corporalem vel dementiam,aut propter a-
pedimentum perpetuum,ita vt officium suum ne
exercere.sic notant Ioan.monachi & archidia. in
per illum text.de cleri.ægro. in vj. & huic coadiu-
iam quælibet alienatio prohibetur.d.cap.j.& quã-
d hunc coadiutorem datum episcopo quando cõ-
vel quidpiam agere valeat,vide per glo.in verbo.iu-
io.versi.ordinarius, & prope fi. glos.in titu.de col-
ragma. istę ergo sunt duæ illæ rationes quare ad
ilum, sede vacante non transeat autoritas confe-
beneficia quæ ad Episcopum spectabant : imò re-
tur successori, licet in omni alia iurisdictione (vt
xi)capitulum succedat quandiu vacat sedes.Ad no-
tamen principale negotium reuertor. †Erat agi- 50
æc octaua ratio quare gratiæ expectatiuæ subla-
at quia per eas iurisdictio conferendi beneficia au-
ãtur,manúsque collatorum per eas ligabantur &
do ecclesiasticus confundebatur, quod fieri non de
: iã dixi)imò Rom.Pontifices, qui & si de potestate
uta omnia possint vt superius iam meminimus, ta-
lum officia inferiorum nimis sibi vendicant, à ma-
uctiosis operibus bonum vniuersale concernenti-
sos inferiores retrahunt,fitque propterea, ne cor-
nes suorum inferiorum curent, † vt publica vtili- 51
xpostulat,quæ priuatæ præferenda est, maximè vbi
priuata includitur,arg.l.actione.§.j.ff.pro socio & l.
e.§.fin.C.de cad.tollen.& authen. res quæ. Comm.
.&.c.scias,iuncta glo.ibi.vij.q.j.vnde infero prælatũ
cuis iudicem alium debere bonum publicum pri-
præferre,licet priuatum sub publico inclusum non
ædictis iuribus,& similibus:præterea infero si con-
t fabrum officinam suam iuxta scholas publicas ha
ita quod studiũ exercentes impediat à tali loco per
em expelli debet ratione boni publici, quod quidẽ
dio ipsorum scholarium pendet, autẽtica habita. C.
lius pro patre.Et vide per glo.& Bart.in l.j. ff. soluto
.ita etiam Cynus in l.altiùs.C.de seruitutib.& aqua.
la in capit.vestra. de loca. & conduct. Panor. in cap.

 fin.

fi.de iudiciis,adhuc ex prædictis infero prælatum sua pro pria negotia debere negotiis ecclesiæ sibi commissę post ponere.c.quicunque & ibi archid.xij.q.iiij.vnde Hostien. in titul.de maior.& obed.§. & ad quid, in sua summa,& Henricus boyc.in c.licet, de regularib.dicunt, si Episcopus clerico sibi subdito præcipiat, vt pro negotiis suæ ecclesiæ accedat alicubi,talis clericus propter curam reifamiliaris se excusare non potest. Postremò infero filium plus teneri iuuare rempublic. quàm parentes. l. postliminium.§.filius cum ibi notatis.ff. de cap. & postli.reuers.& l.minimè.ff.de religio.& sumptib.funerum,ibi ex ordine literę,nec obstant nūc iura sequentia quę ad hoc contraria videntur:vt l.veluti.ff.de iustit.& iur.vbi parentes patrię pręferuntur.&.l.hi,qui.cum sequen. proximè. ff.de postulando. quia hęc omnia iura ita conciliari de-
52 bent.†Si enim parentes vnum pręcipiant& patria aliud, quod sit contrarium, tunc iustiori pręcepto parendum est.l.j.in fi.cum immediatè sequen.ff. ne quis eum qui in ius &c.Si verò vtrunque pręceptum iustum est,prius patriæ est obediendum.iste enim est verus intellectus omnium prędictorum iurium.quod si vterque rem pręcipit illicitam,eo enim casu nemini parendum est.ca.si dominus,cum aliis sequen.xj.q.iij. facit. l.ad ea. ff. de reg. iur. Complures adhuc rationes alias addere possem : quare promissio de primo beneficio vacaturo non valeat,quas pro nunc subticeo,cum quisque etiam per se possit colligere,quæ certè omnia statui clericali,& sacerdotali damnum, & diminutionem diuini cultus adferunt, nec est quod mirandum sit, si dixerim clericali, & sacerdotali,
53 cum† appellatione clericorum sacerdotes non veniant, quod tamen verum arbitror in materia odiosa,& restringibili,vt de clero,& populo dicebamus.capit.cum qui.de pręb end.in.vj.vbi in rescriptis beneficialibus, tanquàm odiosa sint, appellatione pręb endę, sacerdotalis non venit,facit text.in cap.si.eod.titu.in antiquis,vbi etiam appellatioce beneficij in rescriptis, simpliciter proferendo non venit rectoria,vel dignitas, idem tenet Panorm. in rub.de vita,& honestate clerico & Inno.in cap. sedes, de rescrip. adde nunc rationem ad prędicta : quia sacerdotes, & alias dignitates habentes aliam habent adhuc
quali

qualitatem,quę in simplicibus clericis non reperitur. ad hoc congruit optimè,quod voluit text.in capitul. statutum de elect. in vj. vbi appellatione ecclesiarũ parochialium non veniunt ecclesię parochiales collegiatę in materia odiosa,habent enim hanc qualitatem: quia collegiatę sunt vltra curam:quod verum intellige, nisi ex hoc sequeretur magna absurditas si non essent comprehensę.capit.per exceptionem.de priuilegiis.in vj.sed † in 54
materia fauorabili, vel indifferenter sub nomine clericorum bene continerentur sacerdotes, & omnes cuiuscunque gradus sint ecclesiastici.cap.cleros.xxj.distin.ita etiam Panorm.in d.rub.de vita,& honest.cleric. & Ioan. monachi in.capit.vnico.de cleri.ægrotan.in vj.vnde omnes qui laici non sunt,clerici dicuntur,cum sint tantum duo genera Christianorum,clericorum, scilicet & laicorum.capit.duo sunt genera.xij.q.j. quod probatur etiam ex ethimologia vocabuli. clerici enim dicuntur à κλήρος græce quod latinè dicitur , tanquàm in sortem domini electi sint.capit. cleros. xxj. distin. & c.cum secundum apostolum. de præbend. quod apparet etiam ex rubro, & nigro.titu.de vita,& hone. cleric. nam in rubro dicit solum de clericis. & in nigro sermo fit nedum de clericis simplicibus,imò & de prælatis,etiam Ep̄is,idem probatur in illo titu.de clericis.ægrot.Bona est enim consequentia, est Episcopus, ergo clericus. capit. cum adeò de rescrip. &. capit.ex literis, de transactio.† quare in- 55
fero quòd appellatione beneficij in materia fauorabili veniat episcopatus : quod idem dico de Archiepiscopatu,Patriarchatu & Papatu per regulã primã,de reg.iur. in vj.& ita tenuit etiam Angelus de Clauasio in tit.de beneficio.in sua summa:† vt simile de Licentiato, & Do- 56
ctore dici solet:quia vbi de fauore agitur, Licentiatus pro Doctore habetur, argum.l. pen. ff. de milita. testa. si verò ageretur de odio , tunc non compræhenditur: quia in pœnalibus , & odiosis voces sunt strictè interpretandæ.l. quicquid astringendæ. ff. de verborum oblig. Ergo multò minùs scholaris , vnde dicit Aretinus in §. vltimo. institut.de testam. militis, quòd malè faciunt hodie scholares deferentes ea quæ pro insigniis Doctoribus assignantur , priusquam quis Do-

ctor sit priuilegio doctorum gaudere non potest, nec
57 deferre † insignia doctoratus : vt pileum cum floscu-
lo, annulum aureum, vt fit in Italia, similiaque Doctori
requisita, nec profiteri se Doctorem, cum non sit, aliâs ta
lis in falsum incideret. l. eos. §. fi. iuncta glo. ibi & doctri-
na Bart. ff. de falsis, de Licentiato tamen videtur quod pro
Doctore habendus esset: quia cum proximè doctorãdus
sit, pro Doctore haberi debet, sicut & miles qui de pro-
ximo cingendus est, pro cincto habetur. d. l. pe. ff. de mili.
testa. Ego verò crederem indistinctè appellatione Do-
ctoris in quauis dispositione fauorabili, vel odiosa Licẽ
tiatum non comprehendi, cùm licentiato requiratur ad-
huc alia publica approbatio, nec prima priuata ei sufficit.
l. magistros. C. de profess. & medicis. lib. x. facit clemen. j.
de magistris. & ita hodie seruari videmus maximè in res-
58 sortu parlamenti Tolosani. † Prætereà Doctores dignita
tem habent, & militibus præferuntur. glo. in verbo conci
liis propè finẽ, in procemio pragmaticę. Magna enim est
Doctorum authoritas maximè regentium, qui noctes, &
dies vt homines erudiant, laborant, & sic pro republica,
quæ talibus viris eruditis eget. Parum enim esset iura ha
bere quibus regi debet respub. nisi essent, qui ea intelli-
gerent, & demum executioni demandarent, hoc enim tri
uiale est: quare meritò Imperator tales Doctores regen-
tes nobiles esse voluit, & ita nobiles, vt ducibus, & comi-
tibus voluerit comparari, maximè si viginti annis iura
interpretati publicè fuerint in ciuitate, in qua est appro
bata vniuersitas. Hęc habentur in l. vnica. de professo. qui
in vrbe Constantinopoli. & c. iuncta glo. fi. ibi. lib. 12. C. At
nunc & si duo iura interpretati fuerint Doctores regen-
tes non cũ imperatore auditores (de malis intelligo: quia
non illos, qui animi mobilis sunt) ducibus comparabunt,
nec comitib⁹, sed deliris hominibus, & insanis. Hęc sunt
igitur eorum stipendia post multos, ac longos labores in
lectione quotidiana assumptos. Propterea tamen non de
bet doctor ob subsanationem, & derisum talem, vel quã-
tumcunq; persecutus fuerit à sua lectione cessare: quare
audias super hoc quid dicat Anacletus summ⁹ põtifex in
c. scimus. xliij. dist. inquit enim ibi, Scimus autem multos
ob id infestari doctores suos vt eos perdant, & placita pro

præ

pri voluntatis adimpleant. non tamen proptereà docto res in quantum vires suppetunt, à recta ęmulatione, & bona intentione recedere debent, sciẽtes: quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam Hæc ibi: sed his postpositis ad nostram principalem redeo materiam. Praedictis † igitur rationibus, ac pluribus aliis quas ad hęc 59
potuissem addere Constantiensi concilio, & Basiliẽsi statutum est vt pontifex qui erit pro tempore has expectatiuas gratias nullo modo nulláue ex causa concedat, cum ipsæ præ cæteris debeat obtinere iuxta illam tritum iuris regulam, illum debere carere vitio, qui in alium dicere paratus est. l. viro & l. cum mulier. ff. soluto matri. aliud tamen censendum est de promissione facta à collatore, qui promittit prouidere cum poterit: quia talis promissio valet & ipsum collatorem sic promittentem obligat, textus est ad hoc apertus in c. accedens de concessione præb. & hæc ratio est, quia talis promissio, cùm potero, est generalior, quàm sit hæc, cùm vacabit. nec in eo cum potero, non est mortem alterius expectare, sicut in ea, cùm vacabit: † nam sunt qui priuari possunt be- 60
neficiis aliter, quàm morte, vt puta si quis duas habet ecclesias, alteram eligere & alteram dimittere compellitur, casus est expressus in capit. referente. de præb. alter vtraque veniret priuandus si vtranque retinere contenderet. capitul. de multa. de præbend. † Beneficia- 61
tus tamen, qui in primo beneficio fecit expensas de proprio patrimonio, secundum incompatibile beneficium accipiens, primum dimittere non cogitur, nisi expensæ factæ ei restituantur. arg. capit. quicunque. xij. q. ij. quare infero, si clericus moriatur intestatus, hæres eius poterit expensas repetere quas clericus in beneficio fecit de suo patrimonio. Maximè, si clericus expresè illas repetẽdas decreuerit, ita abbas ĩ c. de multa. in iiij. col. ver. secũdo fallit. de pręb. & cũ ita promittẽtes obligarentur, Host. & Pan. post eum dicunt aduersus tales posse agi ad interesse. arg. §. fi. instituta, de verborum obligatio. vbi nõ solùm res in stipulationẽ deduci posũt imò etiã facta, vt quid fieri vel non fieri stipuletur: prætereà secundũ canones ex pacto quãtũcũq; nudo oritur actio. c. j. de pact. quocunq; suffragio. xij. quæst. ij. cũ similibus. † Vel etiã 62

vacantia beneficia dicuntur & eisdem priuari possunt, quando sunt aliqui, qui eis sponte renunciant, licet rarò tales viderim, vel etiam in casu capituli, vacante. de præb. quo disponitur vt de vna præbenda vacãte duæ fieri pos-
63 sint, si eius supperant facultates. † Et adhuc multis modis aliis qui beneficio priuari potest etiam morte alterius nõ expectata, quæ mortis expectatio causa fuit derogationis illius promissionis beneficij cum vacabit. Sæpè enim aliquid permittitur in genere quod in specie non permittitur, ca. non existimemus. xiij. quæstio. ij. & l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstionibus, sed post multa vt rem veram dicam & ne aliquem vera doctrina defraudem decretalis illa accedens. quæ vult promissionem beneficij, cum potero, valere hodie per Bonifacium octauum in c. detestanda. de concess. præben. lib. vj. correcta est, vbi decidit,
64 † Omnem promissionem, per quam datur via ad beneficia vacatura, esse reprobatã, & hæc sunt illius ca. sequentia verba. Licet olim fuisset canonica constitutione decretum, intelligit de illa decretali accedens, quod hi qui aliquibus promittunt, cum poterunt, vel cum facultas sese obtulerit, de beneficiis ecclesiasticis prouidere facultate se offerente, debeant prouidere. Correctio sequitur: quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones huiusmodi, quę fiunt sub tali palliatione verborum mortis alienæ votum etiam ingeritur, ac personis ecclesiasticis grauamina plura inferuntur huiusmodi malis, & animarum periculis occurrere cupientes, prouisiones easdem & alias quascunque de cæterò faciendas per quas di rectè, vel indirectè aperiri via ad beneficia vacatura valeat autoritate apostolica pœnitus reprobamus, & omnibus viribus vacuamus. Decernentes insuper per tales prouisiones nullum deinceps quomodolibet obligari: hæc sunt
65 igitur verba dicti. cap. detestanda. † Ratio autem correctionis illius. c. accedens. fuit abusus collatorum, quem timeo adhuc esse hodie, qui istis promissionibus beneficiorum abutebãtur, & sic illo. c. detestanda. probatur abusum esse iustam causam cassandi illa quæ aliter iusta erãt:
66 † sæpe enim fit vt proter abusum princeps priuilegia concessa aliquibus quasset & hoc fundamento mouentur iustificarij huius regni Franciæ, non permittunt scholares tam

nostræ florentis & vetutissimæ academiæ Caturcēs.
quam aliarum etiam gaudere eorum priuilegiis dicentes
ipsi scholares abuti eisdem, sed ad Carrotium reuertor.
hæc promissio enim, cum potero, omnes modos vacandi
includit. & sic vacationem per mortem, quæ quidem per
ca. & c. ex tenore de concess. præben. super ea promissio
ne non admittit propter votum captandæ mortis alte-
rius cum in ea promissione, cum potero, possit machina-
ri mors proximi, sicut in ea, dum vacabit, quare tanquàm
promissio turpitudinem continens non obligat. l. genera
liter, iuncta proximè sequen. l. si plagij. ff. de verbo. oblig.
& toto illo titu. de condictione ob turpem causam. ff.
& C. prætereà & talis conditio impossibilis est, quia
omnis conditio turpis, vt est ista, de iure est impossibilis,
vt superius dicebamus.

SVMMARIVM.

1 *Iudæo conuerso ad fidem beneficium conferri posse.*
2 *Petro pontificatus quo tempore concessus & omnem Episcopum Roma. pontifici in quibus parem. nu. 3.*
4 *Discipuli qua de causa electi: & numerum collegij præfinitum augeri posse & nu. 5*
6 *Mandatis de prouidendo qui pontifices vsi sint. & nume. 7. 10. 11. 12. & 13.*
8 *Ordinarium collatorem semel in vita in mandatis grauari posse. & nu. 14. limito vt nu. 16. & 19. sublimito vt num. 17. & id quomodo accipiatur. num. 18.*
9 *Clausulas aliquot in mandato non expressas intelligi.*
1 *Mandata ad casus non expressos extendi non debere.*

CAP. II.

Æ igitur Expectatiuæ gratiæ, quas hodie mandata de prouidēdo dicimus, licet olim ab ipsis Romanis Pontif. passim concederētur, prædictis tamē rationibus & plerisq; aliis per conciliū Lateranēse de quo in c. ij. de cōcess. preb. necnō & per Alexandri tertij cōstitutionē,

de qua in cap.ex tenore.eod.tit.prorsus abrogata fuerũt. Quapropter Rom.pon. ordinarios per hæc mandata vlterius grauare non solebant:sed idem ipse Alexander (vt arbitror) primus fuit, qui mandata, quibus Romana curia hodie vtitur,adinuenit, vt quisque prospicere potest in capitulo eam te. de rescriptis,in quo dictus Alexander
1 tertius Episcopo Turonensi mandat,† vt. M. qui de gente iudæa duxerat originem,& diuina inspiratus gratia fidem Christi susceperat,recipiat in canonicum & præbendam ei conferat,nec dedignaretur ea causa,quod iudæus esset: quasi illis verbis dicere vellet, de iudæis ad fidem nostram conuersis fundatam fuisse ecclesiam militan-
2 tem, nam post Seruatorem nostrum à beato Petro apostolo sacerdotalis ordo cœpit:† quia Pontificatus primus eidem in ecclesia datus est domino ei dicente, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita igitur his verbis concessus fuit Petro pontificatus & sic ante Christi passionem, cùm etiam hoc antea ei dictum fuerit,& in hoc videtur contrariari in capitulo considerandum & capitulo fidelior.quinquagesima distinctione vbi habes Petrum post passionem Christi pastorem ecclesiæ fuisse datum & non ante: sed,vt hæc, quæ contraria videntur, conciliem, dicendum arbitror Petrum ante Christi passionem fuisse tantum apostolum & post passionem fuisse pastorem creatum, vide textum ad hoc in c.significasti. de electione, quod ex prædictis Christi verbis innuitur etiam,dum dixit,tibi dabo claues, &c. hoc enim erat in futurum promittere si non de præsenti dare,quantum verò ad cæteros apostolos:dico eundem honorẽ habuisse & potestatem qui etiam iubente ita eis domino, in toto orbe terrarum dispersi euangelium promulgarunt:
3 †vnde argumentum suum ponit omnẽ Episcopũ summo Pon.parem esse, quod tamẽ intelligas quantũ ad ordinẽ, & ratione consecrationis ca. loquitur in princ. xxiiij. q.j. Petrus tamẽ quantũ ad administrationẽ fuit aliis maior. c.puto.ij.q.vij.quando autem apostoli omnes consecrati fuerint,nullibi reperitur. Et si sint qui dicant hoc in cœna
4 domini fuisse dicẽte eis†domino,hoc facite in meã com. &c.c.in Christo de cõ.di.ij.alij dicunt fuisse,dum eis dictũ est,ite &c.c.proprie de con. di. iiij. de Paulo verò,& Bar-
naba

nam habes in ca.quod die.lxxv. di. † At apoſtoli meſſem 4
multam videntes, & operarios paucos eſſe, rogauerunt
dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam,
vt et prçceperat dominus Matthæi.ix.& Lucæ.10.quare
factum eſt vt ab ipſis apoſtolis. lxxij. diſcipuli eligerentur
inter quos fuit diuus Martialis Lemouicorũ, & illius no-
ſtri triumphantis collegij tholoſani patronus mirificus,
quorum diſcipulorum typum geſſerunt prçsbyteri, atque
in eorum loco in eccleſia ſunt conſtituti. Ex quibus opti-
mum † nunc deſumi poteſt argumentum, licèt in eccleſia 5
aliqua certus clericorum numerus præfixus ſit, tamen ſi
illius eccleſiæ excreſcant facultates, præbendæ etiam au-
geri debent: ſed de hoc vide plenè in c.cum Martinus fer-
rarienſis cum ibi notat. de conſtit. & in c.quanto. cum ibi
not. extra de cenſibus: ſed ne nugari videar, fuit igitur
dictus Alexader omnium primus qui poſt Lateranẽ.con-
cilium, & poſt ſuam propriam conſtitutionem mandatis
viſus † eſt, quibus hodie Romana curia vtitur: quæ qui- 6
dem Innocentius iij. qui ſtatim dicto Alexandro in ſede
ſucceſſit, demum eſt proſecutus, vt in capitulo dilectus, in
ſecundo, de præbendis. vbi quidam G. clericus mãdatum
ab ipſo Inn. impetrauerat, direxeratq; illud capitulo No-
uarien. mandat prædictus Inno. cuidam Vercellẽ. Epiſco-
po nunquàm delegato ad dictum mandatũ exequendum:
vt vacãte canonicatu in dicta eccleſia Nouarien. dictum
G. clericum in canonicum recipi faciat, & fratrẽ. † expoſt 7
Honorius tertius, dicti Inno. immediatè ſucceſſor hæc
mandata conceſſit etiam, vt habetur. in ca. capitulum ſan
ctæ crucis. de reſcript. deinceps Gregorius nonus prædi-
cti Honorij immediatus ſucceſſor idem fecit, vt habetur
in c. mandatum. cum duobus proximè ſequenti. de reſcri.
vbi notiſſimum in illo cap. mandatum. cuidam Nouienſi
epiſcopo mandauit, vt magiſtrum. S. recipi faceret in ca-
nonicum, & fratrẽ ſuæ eccleſiæ, ſi eidem pro alio non ſcri
pſiſſet. & ſic his verbis fit manifeſta probatio ſemel tan-
tum in vita Papam his mandatis grauare ordinarios, nec
intentionis ipſius eſſe eos grauare ſuper duorum rece-
ptione, † etiam ſi clauſula, ſi pro alio non ſcripſerimus, 8
appoſita non fuerit in mandato, tamen ſemper ſubin-
telligitur, ſicut illa clauſula, ſi perſona idonea eſt, vt in

ca.cauſam,quæ.de elect.& illa ſi preces veritate nitantur, vt in cap.ij.de reſcrip.ratio enim eſt: quia dictæ clauſulæ, & ſimiles non videntur ineſſe conditionaliter, nec conditionem faciunt,cùm eas neceſſariò adeſſe oporteat, nec valeret impetratio aliter,vt dicturus ſum melius,infra, & ſic ex d.verbis.ca.mandatum. deſumi argumẽtum poteſt, Papã perſonas literatas nolle alicui inferre graue præiudicium,ſimile habetur in cap.ſuper eo.de offic. delega. c. licet de offi.ordi.c.ex tuarum.de authoritate,& vſu pallij. c.nunc verò.ix.q.iij.& l.ij.§.meritò.& §. ſi quis à principe. ff.ne quid in loco publi.fiat.†poſt quẽ Gregorium, eccle-

10 ſia pro paſtore vniuerſali Inno. quartum habuit, qui author fuit decretalis.j. de conceſſ.præb.in vj.in qua.d.Inn. gratiam fecit cuidam Drachoni in Carnothenſi eccleſia, ſub hac forma, quia mandauit illius eccleſiæ canonicis, vt d.Draconem in canonicum reciperent,& fratrem,præbendamque,vel dignitatem,ſi quam vacare contingeret, eidem Drachoni conferrent,quàm duceret acceptãdam,

11 &c. Poſteà † Bonifacius octauus longo ſatis interuallo poſt d.Innocentium, pontifex ſupremus creatus decretalem vltimam de præben.in vj.compilauit, vbi mandauit Epiſcopo Pictauienſi,vt cuidam clerico de primo beneficio vacaturo in eccleſia Pictauien.prouideret, cuius collatio ſpectaret ad dictam eccleſiam, qua ſic habita gratia vacauit beneficiũ in dicta eccleſia, collatio cuius ad vnũ canonicum tantum ſpectabat,& non ad omnes ſimul,dubium erat an tale beneficium ſub prædicta gratia compræhenderetur,reſpondet ibi Bonif.diſtinguendo,de quo vide ibi pleniùs, ſatis enim eſt per illam decretalem nos

12 oſtendiſſe ipſum Bonif. his mandatis fuiſſe vſum.†ſubſequenter Clemens v.qui noſtræ nationis fuit,& prouinciæ Burdegalenſis medietatè poſt.di. Bonif. Papa creatus in concilio Vienníenſi quædam quæ ſuper his mandatis dubia erãt declarauit,quæ omnia vide cle. vnica. de conceſ.

13 præbẽ.†poſtremò Leo x.qui noſtris diebus rexit eccleſiã vnà cum inuictiſſimo,& venerandæ memoriæ Franci.rege Franciæ,certam his mandatis formam in hoc Franciȩ regno ſtatuit,cũ anteà diuerſæ formæ eſſent,ratione quarum multa in dies oriebãtur dubia. Ab ipſis igitur ordi-

14 natum extitit†quemlibet Ro. pontif. ſemel duntaxat ſui

Pontifi

Pōtificatus tempore literas in forma mandati, de qua forma titulus expressus est per eundem Leo. in concordatis, possit concedere, quibus literis mandati is qui pro tempore erit Romanus Pontifex. collatores qui ad eorū collationem decem beneficia habebunt, & patronos ecclesiasticos qui totidem habebunt, ad præsentationem in uno beneficio grauare possit. Si verò minus habeant quàm decē huiusmodi mandato per Papam grauari nō possint. Ad quod vltimum facit tex. in. c. cui de non sacerdo li. de præben. in. vj. vbi est casus, si in aliqua ecclesia integræ præben. & dimidiæ etiam, & per Romanum Pōtificem mandetur alicui integram conferri præbendam, licèt is, pro quo scriptum extitit, dimidia contentus esse velit: ei de ipsa virtute talis mandati non poterit prouideri hac ratione. † Nam homini mandata (quorum fines diligenter obseruandi sunt) non debēt ad casus alios quàm expressos extendi, & quia forma mandati vult si decem habeant &c. ergo ad eos qui minus, quam. x. habent extendi nō debet. † Si verò quinquaginta, aut plus habeant in duobus beneficiis, seruata tamen semper prędicta forma, illos grauare poterit. Hæc enim sunt concordatorum verba. Sed quod de collatoribus ordinariis, & patronis ecclesiasticis nunc diximus. ita à summo pontifice grauari posse scilicet † alter tamen de patrono laico dicendum est, qui nullo modo per hæc mandata grauari possit, proinde nec patronorum laicorum beneficia in tuto graduatorum simplicium vel nominatorum cadunt, glos. est notanda ad hoc in verbo ecclesiastico titu. de colla. in pragma. cui est glo. similis in verbo præsentatio. statuit autē, eo. tit. † Quæ vera intellige vbi talia beneficia purè spectarēt ad præsentationē laicorū: quia aliter est vbi laicus & clericus simul præsentarēt ꝙ fieri potest arg. c. per tuas. de arbitr. vbi in causa ecclesiastica in arbitrū clericū & laicū simul cōpromitti potest, sic etiā & iure prę sentādi cōcurrere possūt. Quo casu talia beneficia saperent naturam clerici tanquam dignioris. c. vnico. vtrū, de iure patro. in. vj. facit. cap. quod in dubiis, de consecra. ecclesiæ vel alta. Addo text. adhuc in. l. quæ religiosis. ff. de rei vendi. & quod optime voluit Henricus boyc. in. capitulo. pastoralis. de iure patro. dicens quando

15 16 17 18

quando clericus, & laicus simul præsentāt, laicus in præiudicum clerici variare non potest, idem voluit Panor. in.ca.cum propter, eo.titu.sed plenius de his vide per pręd ict.gl.in verbo ecclesiastico, tit.de colla. in pragma. &
19 † Quod dixi de beneficiis ad præsentationem patroni laici expectantibus mandatariis non deberi, nec per ea ipsos patronos laicos grauari posse. idem putes de beneficio monoculo, hoc est de vnico beneficio spectante ad collationem alicuius, quod quidem beneficium non cadit sub aliquibus impetrationibus vt vult gl.in verbo turnum. §. item placuit. de colla.in prag.& hanc rationem addo, quia verisimile non est Papam in hoc voluisse talem collatorem grauare, qui cum vnicum habeat beneficium ad collationem, fieri potest id semel in vita sua vacare: ne igitur nomen collatoris in vnum deferat, ita iure decisum est: sed vt super hoc articulo breuiter agam de his vide Rotam decisione. 241. in antiq.& plenius adhuc per de Salua in suo tract de beneficio parte.iij. quæst.xj. & numero. xxv. & in summa de his mandatis apostolicis vel gratiis expectatiuis seu reseruationibus vide pleniùs, quàm dixerim per glo.in verbo reseruationes tituli, de electionem propè princi.in prag.

SVMMARIVM.

1 *Limitatio regulæ morte mandantis expirat. & num. 3. 4. & 5.*

2 *Quando desinat res esse integra, & quibus casibus.*

CAP. III.

SED nunc in hac materia mandatorum de quæstione summè vtili quæro an mortuo Romano Pontifi. qui mandatum concessit ipsum madatum expiret? videretur, quòd sic per.l.mandatum. C. mandati &.§.rectè. instituta eodem &. leg. fi. ff. de solutionibus. hæc enim iura clamitant morte mandatis mandatum expirare, &
1 ita hoc in iure tritum est, vt pro regula habeatur. † Quæ tamen ita modificanda est vt illa vera cēseatur re integra

&

& non alter, & sic iura prædicta intelligenda sunt.† Sed 2
vsque quo res integra dicatur nunc sciendum est. In cau
sis enim res integra dicitur donec lis sit contestata per.l.
& ?ia.ff. de iurisd. omni.iudic. sed in negotiis quæren-
dum est,an,qui accepit negotium,& in eo aliquid incœ-
perit,vel quædam præparamenta fecerit, vt est casus in
l.i. cœpisse.ff.de pollicitatio.l. si pecuniã, in princ. ff.de
condi. ob causam datorum, & tunc dico reuocari non
posse ne suum officium ei damnosum sit, arg.l.si seruus
communis.§ qui verò.ff de furt.in contractibus autem
vt emptione & venditione: licet mandata fuerit em-
ptio, res integra dicitur donec emptor venditori arras
dederit,aut aliter obligatio fuerit subsecuta,& ita in simi
libus dicas. Quantùm autem ad materiam nostram
& quæstionem propositam attinet, intelligendum est rẽ
non integram esse,quia concesso mandato à sum. Pon.
iam ab eo collatus est canonicatus ad fines obtinendi
dignitatem in ecclesia cathadrali seu collegiata, vel fieri
etiam potest quod processus ante summi pontificis mor
tem erat iã fulminatus,vt in casu capituli,si super gratia,
de off.dele.in.vj.vel etiam datus executor,vel quid simi-
le & † cum in hoc regno Franciæ canonicatus semper 3
conferatur secularibus qui mandata talia à sede aposto-
lica impetrant, vt ex forma mandati constat:dico igitur
in hoc regno mandata ista morte summi Pon.qui ea con
cesit, maximè cum à secularibus impetrantur, non ex
pirare. Et Breuiter in hac materia pro regula obser-
ua si iam incœpit interesse mandatarij: res integra non
dicitur & sic mandatum non expirat, aliàs secus. argu.l.
si procuratores.§.mandati. ff. eodem, quare vt à prædi-
ctis me absoluam illa sic concludo.

Morte mandatis,re non integra, mandatum non expirat.

† Imò & aliquando re etiam non integra mandatum 4
non expirat,vt si mandatarius mortem mandantis igno
ret, & aliquid fecerit post mortem suam; eo enim casu
aduersus hæredem mandantis agere poterit ne iusta, &
probabilis causa eum damno afficiat. §. item si adhuc.
institu.eo.&.l.inter.circa princ.ff.eo. †Præterea & si ta 5
le mandatum esset quod initium susciperet à morte mã-
dantis, tunc etiam re integra non finitur; vt si testator
sepul-

sepulchrum sibi fieri mandauerit, vel quid simile, vt in l. si verò. §. fin. ff. eodem. & hæc dixerim pro vera prædictę quæstionis resolutione: sed, vnde veni, nūc reuertor. Modo prædicto igitur ordinarij collatores hodie, & patroni ecclesiastici per summū Pont. his mandatis grauari possunt, & non abs re, si ita grauari dicantur, cum per talia mandata libera collatio vel præsentatio eisdem auferatur, nec ita facilè suis prouidere possunt, ius sanguinis solùm considerantes, quod directe contrariatur. c. graue, de præb. & dignita. cum simili.

SVMMARIVM.

1 *Mandatarium apostolicum quibuscunque prouisis præferri, idque beneficiis quouis modo vacantibus. nu. 2. & id quo modo receptum sit n. 3. & 4.*

5 *Nominatum à rege Gallorum mandatario præferendum esse.*

CAP. IIII.

1 Et tanta est † autoritas ipsius mādati apostolici vt ea in forma prędicta impetrātes omnibus tā collatorib⁹ ordinariis, quàm graduatis quibuscunq;, vel simplicibus, vel nominatis præferātur, quod etiam ex cōcordato-
2 rū verbis cōstat. † Obtēto igitur sic mādato apostolico talemādatū impetrās pręferri debet cuicūq; in primo beneficio vacaturo, siue vacet in mēsibus, in quib⁹ ordinarius libere cōfert, qui octo sunt, vt Februari⁹, Marti⁹, Mayus, Iunius Augustus, September, Nouember, & Decēber. Siue in mensibus graduatorum nominatorū qui duo sunt, vt Ianuarius & Iulius, vel etiam si in mensibus graduatorum simplicium qui duo alij sunt, Aprilis scilicet & Octo-
3 ber. † Et hoc verū est, dum tamen mandatarius infra tempus sibi præfixiū beneficium acceptet, clemen. vnica, de cōcess. præb. quod tēpus iuxta tenorē cōcordatorum est
4 sex mensiū ad acceptandū & requirendū. † Quod autem diximus ita primum beneficium vacans deberi mandatario, hoc verum intellige nisi vacaret ex causa permutationis: quia literæ beneficiales quæcunque sint non extendūtur ad talia beneficia ex causa permutationis vacātia, cum conferri debeāt solū permutare volētibus. hæc

tia,

tamen meliùs, vt spero, suo loco inferius tangam, vel etiã si ex causa simplicis & puræ renunciationis vacarent, de quibus pro nũc vide per gl. in verbo, permutationis. §. itẽ quòd omnia, tit. de colla. in prag. † Prætereà mãdatũ apo 5
stoli cũ de prouidẽdo nõ se extendit ad beneficia quocũque iure vel potestationis, vel institutionis, vel collationis, ad regẽ nostrũ iure regaliæ vel aliter spectãtia, vel ad quẽcunq; aliũ laicum etiã, quia talia beneficia nullo modo debentur mandatariis, nec cadunt sub turno graduatorũ simpliciũ, vel nominatorum per ea quæ diximus. & arg. §. item quòd d. v. par. iuncta ibi gl. in verb. regaliæ de anna. in prag.

SVMMARIVM.

1 *Nominationem vocem esse æquiuocam.*
2 *Nominatiõis, qua beneficij prouisionẽ significamus, definitio.*
3 *Nominatione ius non quæri, & cui prouisioni æquiparetur.*
4 *Nominandus quæ consideret & .18. & .21. Eiusque rei ratio. nu. 5. & rationis ratio. nu. 6.*
7 *Qualitatis etiam, quantitatis prioris beneficij in secundi impetratione faciendam esse mentionem contra communem.*
8 *Valoris etiam vacantis beneficij mentionem faciendam esse. Et in quo spectandus sit. nu. 24. & cur inuenta sint nominationes. nu. 25.*
9 *Literarum ad beneficia species variæ, quarum aliquæ cur iustitiæ dictæ sint nu. 10. cur in forma pauperum. n. 11. cur ad lites. nu. 13.*
14 *Diuitiarum in rescripto ad beneficia mentionem faciendã non esse.*
15 *Nouus sensus ad. c. postulasti. de rescrip. in vol. Greg.*
16 *Saluatur dictum Host. limitando conclusionem communem non procedere in amplo patrimonio.*
17 *Clerico viuere ex quo liceat & quid hæredibus sit relinquendum.*
19 *Beneficiarium ad residentiam teneri.*
20 *Nominationi eadem esse inserenda, quæ in rescripto ad beneficia, & à quibus illa concedatur.*
21 *Literarum etiam beneficij renunciati fiat mentio.*
22 *Vniti beneficij mentionem faciendam, & quo casu hoc non procedat. nu. 23.*
26 *Beneficium sufficiens quod. & . nu. 28.*

27 Bene-

CAP. V.

T ne aliquid in hac materia beneficiali intactum remaneret, quædam incidenter hîc in materia nominationum dicemus, super reliquis me remittens ad dominum rebuffium in suo tracta. nominationum, qui ibi diffusè & præclarè tetigit hanc materiam, prædiximus igitur mandatarios quibuscunque præferti etiã graduatis, vel simplicibus, vel nominatis: & quia nũc quibusdam dubitari posset quid nominatio sit: † quare dicas tãquam
1 sit nomen æquiuocum, in iure variis modis sumi posse, de quibus per gl. in verbo nominationes. tit. de collat. in prag. & per eundem rebuffium in princ. illius sui tractatus nominationum: † hoc tamen loco nominationes
2 sunt, quæ ab vniuersitatibus regni conceduntur graduatis, & debito modo qualificatis, qui per tempus competens in vniuersitate famosa studuerint: vt eisdem prouideatur. §. præterea. tit. de collat. in concord. & sic ea sumẽdo nihil aliud sunt quam ius quoddam nominato legitimè qualificato ad beneficia vsq; ad certam summã, & certo tempore eisdem præstito vacantia acceptandi, & demum petendi competens, & quod dixi nominatio-
3 nes esse ius quoddam, † non propterea tamen intelligen dum

um est,per eas quæri ius in re,vel ad rem,sicut de mā-
atis prædiximus : sed solùm per nominationes is qui
ominatus est quoddam ius consequitur præparatoriū
d beneficium in turno nominatorum cadens,sicut à pa
rono præsentatus,non quod velim propterea nomina-
ionem præsentationi comparare,cum per præsentatio-
em patroni ius ad rem acquiratur , hoc est benefi-
ium petendum,& actio personalis aduersus instituere
abentem.cap.eum autem.& ca.pastoralis. de iur. patro.
An aūt & quando nominationes gratiis expectatiuis ę-
uiparentur,vide per glo.in verbo gradus. titu. de colla.
a prag.Complura hic , tam in prosequenda diffinitione
rædicta nominationum, quam assumpsi , quā super reli
ua materia dicere possem,quæ prætermitto, cum aper
a manu hæc omnia Rebuffius in suo præfato nomina-
ionum tractatu effuderit,quæ non repetam:vnum tamē
uid in hac materia videtur præcipuum,& satis pede sic-
o ab ipso Rebuffio palpatum non omittā, quomodo in
psis nominationibus impetrandis † tria sunt necessariò 4
er ipsum nominandum exprimenda , Primo gradus
uos,vel quem habet,qui nominari vult. Secundò nu-
merus beneficiorum ipsius,quæ anta nominationes ob-
inet.Tertio,qualitates beneficiorum , quæ iam habet,
ntelligo ego de qualitatibus notabilib⁹ & quæ de facto
eneficiis inhærent,puta,mentio facienda est de cura a-
imarum , si quam beneficium iam obtentum haberet,
ap.cum illis.de præb.in vj.& cle.j.eod.tit.secundum vnū
ntellellectum eiusdem,exponendo ita verbum alteri ibi
ositum,hoc est de priùs habito:item de qualitate resi-
dentiæ fieri debet mentio,si beneficium requirat residē-
tiam arg.cap.fi.de cler. non resid.insuper exprimi debet,
si tale beneficium dignitas sit. cap.ad aures. de rescript.
quem tex.ad hoc Barbatias dicit singularem. Facit regu
la cancellariæ volens in gratiis super beneficiis ecclesia-
sticis de qualitate illorum.s.an dignitates sint , persona-
tus,vel officia,vel eis cura animarum immineat , & qui
ad illa per electionem assumi consueuerunt,mentionem
fieri debet:aliter quæcunque gratiæ nullæ sunt,addo e-
go optim um text.ad hoc in capit. postulasti. de rescrip

5 †& quod de his omnibus qualitatibus, seu similibus mẽtio fieri debeat, hac ratione ꝓbo. ná de omnibus est fienda mentio quæ Roma. Pontifi. possunt inducere ad non concedendum, vel non ad sic facilè concedendum, tex. est notandus in d. cap. postulasti. de rescrip. atqui prædictæ qualitates subtrahere pñt ipsum Rom. ponti. à concessione, quia difficilius Papa dignitatem, seu curam, vel beneficium requirens residentiam concedit, quàm minora beneficia. d. c. postulasti.
6 †& ratio huius ratiõis est quia quilibet cleric⁹ nõ est aptus ad illas qualitates: ideò necessario de his est fienda mentio. dum tamen dico mentionem fieri debere de prædictis qualitatibus & similibus beneficiorum iam obtentorum notabilibus, hoc verum est solum cum impetro dispensationem vt liceat mihi tenere secundum beneficium cum primo: quia aliter dispẽsatio non valeret. quod secus est super impetratione, quia tunc mentionem facere non teneor de qualitatibus beneficij iam obtenti nisi in genere. ita tenuit Panor. in cap. ad aures. de rescrip. quod dicit menti tenendum esse opinionem: cuius tanquam communem tenuit Hosti. in d. cap. postulasti. & cap. in nostra. de resti. Ioannes Calderinus in illo cap. ad aures.
7 †Cui opinioni tamen, quantuncunque communis sit, ego refragor omnino, quare dico in impetratione, etiam secundi beneficij mentionem faciendam esse de qualitatibus primi in specie, nec sufficeret si fieret in genere. hęc enim est nostra ratio: quia cũ (vt verum est & vt diximus) de qualitatibus beneficij mẽtio facienda est & de omnibus quæ mouere possunt Papam ad non concedendum, vel non ita facile concedendum. Atqui Papa plus moueri poterit qualitatibus beneficiorum in specie expressis, quam in genere: hoc enim oculis quantuncunque lippis patet. ergo semper tales qualitates in specie exprimi debẽt, retorqueóq; aduersus prædictos præfatum. cap. postulasti. quod quidem expressè loquitur de impetratione beneficij secundi. Attamen Inno. iij. ibi decidit qualitates in specie esse exprimendas, dicens in casu illius. cap. debere exprimi vicariam perpetuam si perpetua sit. & hæc per ea quæ prediximus ita corroboro: quia qualitatibus in specie non expressis in impetrationibus, cũ omnes ad illas habiles nõ sunt,

ſunt facilè Papa decipi poſſet, & ſic eccleſiæ maximum poſſet inſequi damnum. Sed an impetrans teneatur mentionem facere de quantitate valoris beneficij? Videretur quod non, nam nullibi expreſsè cautum reperitur: quare videnda eſt gloſſ. ad hoc in clemen. j. de præ. 8
† Attamen vrbanus Papa illius nominis ſextus in primordio creationis ſuæ voluit, & ita ordinauit, nedum impetrantes certum beneficium vacans vel certo modo vacaturum de valore illius teneri facere mentionem. Imò & de valore omnium beneficiorum quæ obtinerent tempore impetrati beneficij, & hoc ſecundum communem æſtimationem, & non ſecundum taxationem decimarum, quod grauè, aliâs voluit, & decreuit gratias nullius roboris, vel momenti fore: niſi proprio motu factæ eſſent. Hanc prædi. Vrbani conſtitutionem referunt domini de rota deciſione. 292. in nouis, dicuntque ibi prædicti domini ita hodie ſeruari communiter. Hæc eſt igitur prædictæ quæſtionis reſolutio prætermiſſis quàm pluribus ſuper hoc variis ac ſuperuacaneis doctorum opinionibus. Adhuc tamen maius dubium oritur, an impetrans literas ſuper beneficiis, de nobilitate & diuitiis mentionem facere teneatur. Et prius, quàm quæſtionem hanc, quæ ſummè ambigua eſt, tangam, ſcire oportet, † literarum ad beneficia eccleſiæ diuer- 9
ſas formas ſiue ſpecies: quia quædam dantur in forma communi, quæ aliter in forma cum ſecundum apoſtolum, vel etiam literæ iuſtitiæ dicuntur, vnde hæc omnia idem important & dicuntur in forma communi, quia olim Papa non ſolebat grauare ordinarios in collatione beneficiorum, nec literas gratioſas concedere, ſed tantum ſcribere ad ordinatores vt ipſi prouideret il- 10
lis, quos ad ordines promouerant, † & quia hoc iuſtum eſt & debitum, vt in c. non liceat &c. ę. epiſcopus. de præb, ideò tales eccleſiæ dictæ ſunt de iuſtitia, & quia fundatæ ſunt ſuper illo apoſtoli dicto, Qui alteri deſeruit &c. dictæ ſunt ea ratiōe literæ in forma cū ſecundū Apoſtolū, 11
de quib. † in c. cum ſecundum apoſtolū, eo. titu. Prætereà & tales literæ dici ſolent, in forma pauperum, quia in eiſdem ſcribitur pro pauperibus duntaxat, ſecundū illā formā de qua in ç. pauper clericus. de prçb. in. vj. c. poſtulaſti

12 in ver. necessitatibus pauperum, de rescri. † Quædam literæ sunt quæ gratiosæ dicuntur, & sunt quando vult alicui Papa gratiam facere, confert sibi beneficium vel sibi conferri mandat nullo habito respectu ad prædicta, de quibus in cle. gratia, de rescriptis. &. cap. gratiosæ eod. tit. in vj. & breuiter illę literæ gratiosæ dicuntur quoties in il
13 lis Papa super aliquibus dispensat. cap. gratiosæ, iunct. gl. j. ibi hæc ita declaraui eo. tit. in vj. † Sunt & literæ ad lites quibus, cum nihil ad nostrum negocium pertineant quisque planè videat per Panorm. in. cap. nonnulli. § sunt & alij. de rescrip. Nunc ad propositam quæstionem reuertor. Host. in hoc c. ad aures voluit impetrantē literas super beneficiis teneri facere mentionem de nobilitate & diuitiis, hanc rationem addens: Facilius redduntur nullæ literæ impetratæ ad beneficia quàm literæ ad lites impetratæ. cap. cæterùm. &. cap. ad audientiam. in secundo, de rescrip. & tamen quando rescriptum ad lites impetratur, mentio nobilitatis & diuitiarum in eo fienda est, vt firmant communiter scribentes in dicto cap. ad aures. ergo multò magis authen. multò magis. C. de sacrosanctis ecclesiis & capit. çum in cunctis de electione. huic tamen opinioni Hostiensis communiter omnes contradicunt maxime Bald. in d. cap. ad aures, quodam simili, arguens & quærens promotus ad titulum sui patroni, quod quidem sufficiens est, volens beneficium impetrare de illo pattrimonio an teneatur facere mentionem, & respondet, quod non, dicens, licet talis sit intitulatus, tamen nō est beneficiatus, argumen. l. qui rem. C. locati &. l. iij. §. ex pluribus. ff de aquiren. possessio. Sed nunc aduersum hæc obiici posset quare etiam de nobilitate & diuitiis non sit facienda mentio sicut de beneficio quantumcunque minimo qđ impetrans obtinet. capit. si motu ꝓprio, de pręb. in vj. adde text. in c. si proponēte. de rescriptis in antiq. & ibi vide gloss. notabilem adducentem concord. & ibi Ægi. Bellemer. Ad hoc facile respondi potest & dici eandem rationem non esse, quia pluralitas beneficiorum est, vt sæpe prędiximus, canonibus inimica præallegatis iuribus: sed hęc ratio hîc cessat, ergo &c. vulg. iuribus. pręterea & hoc casu cessat ambitio, quia nemo tenetur suis stipēdiis militare. c. cū ex officij, de pręscrip. & ideò dicimus

ius clericum de reditibus sui beneficij posse viuere & patrimonium si quod habet sibi conseruare vt notatur capitul.in nostra.de rescriptis. † Proinde & huic com- 14
uni opinioni quæ vult non debere fieri mentionem in npetratione beneficij de diuitiis hanc nostram nouam onsiderationem pro ratione addo , quam desumo de rædicto capitul. postulasti de rescrip. in quo quidem er episcopum Veratissanonensem. Quæstio summo pō fici Innocen.iij.proposita fuit, an alicuius ecclesiæ per etuo vicario bonisque paternis habenti,vnde valeat cō nodè sustentari teneretur per illam formam communē, ùm secundum apostolum,& in beneficio prouidere ecclesiastico,cui quæstioni sibi propositæ Papa ibi ita respondet , cum per formam prædictam necessitatibus pauperum clericorum , qui nullum sunt beneficium assecuti,sedes apostolica duxerit succurrendum,perpetuus vicarius,nisi de vicaria mentionem fecerit, commodum reportare non debet de huiusmodi literis, vt pote veritate tacita impetratis, non enim carere beneficio debet dici , cui competenter de vicariæ perpetuæ prouentibus est prouisum &c. † Cum igitur ipsi Papæ propositum 15
fuisset an de vicaria perpetua , quæ per illum text.beneficiū dicitur , & de diuitiis mentio in impetratione secundi beneficij fieri deberet de vno tantum , scilicet de beneficio decidit quod sic,ergo de alio , hoc est de diuitiis videtur negare. capitul. nonne bene dicimus de præsumptio.quare cum communi concludo , In impepetratione beneficij de diuitiis mentionem fieri non debere. Sed an hoc verum sit in eo qui amplum patrimonium habet ita quod de eo absque aliquo beneficio viuere optimè posset?& an, salua conscientia , talis beneficium ecclesiasticum petere , & habere possit? Quantū ad primū, Barbatias in d.c. ad aures,dicit si habens amplum patrimonium , pingue beneficium impetrat , † & talis de suo amplo patrimonio mentionem 16
in sua impetratione non fecerit rescriptum est esse surreptitium , & hanc rationem assignat : quia non est verisimile , saltem non ita facilè Papam concessisse magnum beneficium habenti amplum patrimonum. argumen.eius quod habetur in d.c postulasti. de rescrip.&

ita dicit ipse debet intelligi prædicta Hostiensis opinio, volentis in impetratione de diuitiis mentionem fieri debere, quod certè verum crederem maximè cùm impetrantur literæ in forma iustitiæ, vnde dicunt scribentes communiter per tales literas episcopus, habenti sufficiens patrimonium, non tenetur prouidere, per text. in cap. tuis. de præbendis. Quantum ad secundum verò Panort. in capitulo postulasti. in verbo vnio ad secundum de rescrip. & ibi Barbat. & in capitulo Episcopus. de præbendis. Inn.
17 & communiter omnes tenent † talem licitè posse viuere de beneficio, & reditus patrimonij sui conseruare: idem tenuit Ioann. de lignago in clement. gratia de rescriptis. & Archidiaconus in capit. statutum. eod. titulo in sexto. nec obstat text dicunt in capit. pastoralis j. q. ij. volens si quis sit cui sua sufficiant, de bonis ecclesiæ non debet ali: quia tex. ille secundum Innoc. & reliquos loquitur de clerico volente de beneficiis ecclesiæ viuere, & de patrimonio auarè thesaurisare: quod secus est, si suis hęredibus vult conseruare patrimonium: quare hanc opinionem tanquàm veritati consonam ita concludo simpliciter, Ho die licitum esse seculari clerico de fructibus beneficij viuere, dummodò honestè viuat, & suis hæredibus patrimonium conseruet. Pro hoc addo ego glo. in cap. illi. xij.
18 quæst. prima & in c. fi. j. q. ij. † Quæ omnia in impetrationibus beneficiorum dicta nunc puto vera etiam in hac materia nominationum, & sic omnia, quæ exprimenda sunt in beneficiis impetrandis, in ipsis nominationibus sint etiam exprimenda: quia, vt diximus, nihil tacendum est de his quę principem mouere possunt ad denegādum. c. quamuis de præbend. in vj. c. super literis. de rescript. & argum. ca. is, cui. de præben. in vj. sed qualitates primi beneficij mouere possunt summum ponti. ad secundum be-
19 neficium denegandum, † forsan ob residentiam ad quam propter curam animarum tenetur impetrans in primo residere, propter quod poterat inuitus in eo retineri hoc vinculum, quo primo adstringitur. ca. si quis iam xxj. q. ij. quia, vt antè dixi beneficium curatum habens, in eo tenetur personaliter residere, & non per vicarium: quia videtur electa industria personæ, & sic non potest cura alteri delegari. cap. is cui. de offi. deleg. in vj. & cap. fi. eo. tit. in antiquis

quis.facit.l.inter artifices.ff.de solutio.cum similibus.
ex causa magna voluerit habere vicarium : vt fauore
ij, vel aliis causis similibus de quibus prædictum est.
etiam propter quancunq; aliam qualitatem,quę pos-
ca mouere summum Pontif.ad secũdum beneficium
egandum,† quæ omnia ista locũ sibi vendicant etiam 20
ominationibus:nam vno ex prædictis posset moueri
uersitas ad non concedendum nominationes, vel col-
or ad non cõferendum tali nominato beneficium , sed
iùs alteri minus beneficiato , & indigenti,cum nomi-
iones dentur in forma pauperum,hoc aperti iuris est.
ad prædicta nunc facit clem. si Romanus Pontifex.de
ebend.vbi prouisio facta motu proprio valet,licet qua
is , vel numerus beneficiorum prius obtentorum non
primatur : ergo si motu proprio facta non sit quæcun-
e impetratio maximè si in forma pauperum fiat , in
a prima beneficia tacentur,censetur surreptitia, & ne-
m in impetratione nominationum , de beneficiis iam
bitis tenetur impetrans mentionem facere,vt nunc di-
,† imò & de literis prius impetratis ad beneficium,licet 21
dem iam renunciauerit. Et hæc ratio est : quia ex quo
r dictas literas poterat impetrans assequi beneficium,
per eum stetit quominus non haberet,perinde est,ac si
onsecutus fuisset beneficium , ita expressè Panormita-
us in capitulo ad audientiam. in secundo de rescriptis.
Prætereà & de beneficio annexo mẽtio fieri debet quan 22
o duæ ecclesiæ simul vnitæ essent , ita quod neutra sub-
sset:sed vtraque esset per se principalis : eo enim casu de
traque oportet mentionem facere,argumento clemen-
inę primę de præbendis,&capitulo primo,in fine de con
ecra.ecclesiæ,vel altar.& l.generaliter.ff. de fideiuss. † sed 23
quando vnum ex beneficiis vnitis esset accessorium alte
ri,tunc de tali beneficio accessorio non est facienda men
tio ita notat Ioann.andr.in c.super eo.de præben. in vj. &
Rota decisio.cccxix.& ccclxx. in nouis De ordine autem
annexo beneficio non est faciẽda mentio:arg c.ei , cui.de
præb.in vj.& Panor.in d.c. ad aures.de rescri.nec etiam de
redditibus , seu valore beneficiorum de iure est facienda
mentio,cum nec iure aliquo id caueatur,ita glos. in verb.
qualitates. titulo de collatio. in pragma. licet aliter or-

dinatum extiterit per regulas cancellariç Inno.octaui regula. xxj.iuncta gloss.ibi & per concordata etiam,vt in §. volumus autem titu.de collat.in concord.vbi hæc sunt expressa verba:Volumus autem,quòd nominati literas nominationis ab Vniuersitatibus,in quibus studuerunt,obtinentes in nominationum literis, beneficia per eos possessa,& eorum verum valorem exprimere teneãtur: alioquin literę nominationis huiusmodi eo ipso nullæ sint. Quid igitur apertiùs est,quàm verum valorem beneficio
24 rum iam obtentorum hodie debere exprimi? †Sed beneficij valor in quo attendatur nunc videndum est.gloss. in verbo residendo.§.quod si quis ex dictis,titu.de collat. in prag.dicit verum valorem non attendi si tantum beneficium valeat in portatis,sed in loco residentiæ,& ibi personaliter residendo.glo. tamen regularum cancellariç Inn. viij.in regula lx.cõtrarium voluit,dicens verum valorem beneficij non computari in residendo, sed in absentia: quare has duas glossas quæ ex diametro pugnare videntur ita conciliandas puto,& sic quod prædicta glossa pragmaticæ procedat in valore beneficiorum,quæ de sui natura requirunt residentiam , vt sunt curata beneficia, canonicatus & similia. at prædicta glo. regulæ cancellariæ in beneficiis simplicibus quæ quidem , vt supra dixi non
25 requirunt residentiam. † Sed cur verus valor beneficiorum quæ iam obtinent,qui nominationes impetrant, ita exprimendus sit nunc videamus : quare sciendum est inter cætera cur nominationes inuentæ sint & ab vniuersitatibus modo quo diximus concedantur , hanc esse rationem potissimam , vt scholaribus, qui nullum, aut minus sufficiens beneficium habent,subueniatur.§.quod si quis. titulo de collatione in pragmat. si igitur hęc est ratio,ergo ne scholares , qui beneficiis ecclesiasticis abundant, loca pauperum occupent non minus sanctè,quàm honestè , ordinatum per concordata extitit in dicto §. volumus. titulo de collatione , verum valorem beneficiorum quæ tempore impetrationis nominationũ scho-
26 lares obtinent,exprimi debere : † quare ex prædictis notandum est beneficium dici minùs sufficiens si non adscendat ad summam ducentorum florenorum auri , & hæc ex verbis prædicti. §. quod si quis. colligi possunt,
dum

dumlicit ibi, Nisi scholaris aliter qualificatus habuerit beneficium, vel beneficia vsque ad summam ducentorum florenorum auri, has nominationes consequi possit, etiam si facta vera æstimatione, vt super talibus fieri solet, decem floreni auri, vel minus deficerent. Intellige florenum auri pro ducato de camera: quia in concernentibus literas Apostolicas, & ipsam Cameram apostolicam ducatus, & florenus auri similis valoris sunt, ita glossa in dicto §. quod si quis. titulo de collatione in pragma. qui ducatus vel florenus in hac materia idem sunt quod libra Turonen. quia olim multò plus adscendebat libra, quam hodie, vt vult glossa in verbo censeatur, prædicti. §. quod si quis, & in regulis cancellariæ Innocen. regula. 23. iuncta glossa ibi. † Dictaque est libra Turonensis: quia cum aliâs initum esset generale concilium in ciuitate Turo 27
nen, Rex franciæ, qui pro eo tempore erat: quum Italos haberet odio, in dicto concilio obtinuit, vt impetratio beneficiorum fieret secundum illam libram Turonensem, & quod vlteriùs non fieret per ducatos: sed illa libra Turonensis erat eiusdem valoris cum ducato: vt iam dixi, licet non eiusdem cunei, ita glossa in prædicta regula 28
cancella. xxiij. † Ex quibus nũc dictis infero pro sufficientia honesta alicuius scholaris ducentos florenos auri, seu ducatos de camera annuos requiri, qui ad quadringentas libras currentes ascendunt, & non minus per ea quæ prædixi, & ita etiam hodie in nominationibus computatur quod bene notandum est: quia nec à Rebuffo, nec à quouis alio hoc ita cumulatum reperietur, licet hoc casu quodammodo incidenti hic inseruerim: sed ad nostram materiam reuertor. Dicebam mandata apostolica de prouidendo tanti esse effectus, vt ea impetrantes nedum temporis ordinariis, collatoribus vel etiam patronis ecclesiasticis prçferantur: imò & quibuscunq; graduatis, vel simplicibus, vel nominatis. Quid autem dicendum est si duo mandatarij sint, quorum mandata eidem collatori vel patrono diriguntur, cum Romanus Pontifex non intelligat vnum & eundem grauare super duobus beneficiis, iuxta capitulum mandatum, in fine, de rescriptis. his duobus igitur mandatariis sic concurrentibus quis eorum erit præferendus? † De hac quæstio-

ne me breuiter expediens, dico primum esse præferendum, per capitulum eum, cui. de præbendis in vj. vbi Bonifacius octau⁹ postquàm ius canoniæ cuidam in quadam ecclesia contulit, mandauit Decano, & capitulo illius ecclesiæ, vt de facto talem reciperent in canonicum & fratrem: demum idem summus Pontifex in eadem ecclesia fecit cuidam alteri similem gratiam, & de facto in suis secundis literis mandauit dicto Decano, & capitulo, vt talem reciperent etiam in canonicum & fratrem. Secundus impetrans diligentior altero fuit, vt qui priùs literas sui mandati præsentauit dicto Decano, & capitulo, qui eum receperunt in canonicum & fratrem. Primus verò impetrans demum suum mandatum præsentauit, qui à prædictis simili modo receptus est, dubitabatur quis horum duorum, qui ita mandatum impetrauerant sit præferendus? quia accidit vtroque impetrantium ita recepto vacasse quandam præbendam, cui horum duorum debeatur? ibi decisum est, quod primo impetranti quantuncunque posterior in præsentatione suarum literarum fuerit. Rationem subiungo, quia in impetratione cuiuscunque beneficij Data literarum inspicitur & non præsentatio vel receptio: si verò vnus ex duobus habentibus æquales gratias & eiusdem datæ primus literas præsentat executori quàm alter, & facit processum fieri, talis alteri præfertur in præbenda seu beneficio postea vacante propter huiusmodi diligentiam, quia omnis executor ad prouidendum est collator, iuxta notata in illo capitulo pro illorum. de præbendis. & capitulo duobus, de rescriptis in sexto, & capitulo si cuilibet, iuncta doctrina archidiaconi ibi, de præbendis eodem libro. † Et sic hoc casu regula iuris locum ha-
51 bet, qui prior est tempore, potior est iure, regula qui prior. de regulis iuris in sexto, quam corroborat textus in capitulo si pro te & capitulo tibi qui gratiam, de rescriptis. eodem libro, hanc enim regulam cum sua tota materia proposui hîc plenè discutere, eam priùs exemplis variis tam iuris diuini, quàm humani comprobans, ob cuius rei gratiam se offert primo loco textus Geneseos capitulo vigesimoseptimo, vbi Isaac filium suum maiorem natu ad se vocauit dicens, Sume arma tua pharetram, & arcum, & egredere foras, cumque venatu

aliquid apprӕhenderis, fac mihi inde pulmentum, ſicut ille me noſti, & affer vt comedam, & benedicat tibi anima mea antequàm moriar. Quӕ benedictio pro hӕredis inſtitutione habebatur, vt aliquando plenè dixi in interpretanda auten. nouiſſima, C. de inoffi. teſta. Et quod talis benedictio pro hӕredis inſtitu- 32
tione habetur, pro nunc tantùm adfero id quod habetur in medio dicti capituli, dum Iacob ignoranter à patre ſuo Iſaac fuiſſet benedictus, ab eodem audiuit hӕc verba: eſto dominus fratrum tuorum & incuruentur ante te filij matris tuӕ &c. Addo ad hӕc quӕ habentur Geneſeos. 43. cap. in fi. ſedebant primogeniti iuxta primogenita ſua & minimus iuxta ӕtatem ſuam. & eodem lib. xlviij. capitulo, dum Iacob filiis Ioſeph benediceret, ac manum ſuam dextram ſuper caput iunioris qui Ephrain erat appoſuiſſet, ſiniſtram verò ſuper caput Manaſſe natu maioris, dixit Ioſeph patri ſuo Iacob, non ita conuenit pater, quia hic eſt primogenitus: pone dexteram tuam ſuper caput eius &c. & de hac prioritate quantùm Deus eam dilexerit, perpende ex verbis altiſſimi loquentis Moſem Exodi. xiij. capitulo ibi inquientis. † Sanctifica mihi omne primogenitum, quod ape- 33
rit vuluam in filiis Iſraël tam de hominibus, quàm de iumentis &c. & numeri. iij. capitu. locutus eſt dominus Moyſi dicens, meum eſt enim omne primogenitum, ſanctificaque mihi quicquid primum naſcitur in Iſraël. Vide quid legatur etiam primi Paralipo. v. capitulo. in principio eiuſdem, vbi oſtenditur † Ruben fuiſſe primoge- 34
nitum Iacob, ſed cum violaſſet thorum patris ſui, primogenita eius data ſunt Ioſeph, qui filius etiam erat Iacob. Prӕrogatiua igitur magna & authoritas in primogenitura erat, & ſic in prioritate temporis. † Ius 35
enim primogeniturӕ eſt ius dignitatis adeptӕ, cùm viuente adhuc patre filius vtatur prӕrogatiua primogeniturӕ in omnibus, ſola ſucceſſione excepta, quam adipiſci ſperat poſt mortem patris ſecundum gl. in. capitu. quia periculoſum. vij. quӕſt. j. imo vt melius dicam ſolā adminiſtrationem bonorum patris, cum iam ſit quodāmodo dominus eorundem in vita ipſius, vulgata illa. l. in ſuis. ff. de lib. & poſthumis, vbi hūc articulū aliquādo ſpe

ro

36 ro me tractaturum pleniùs. † Antiquo enim tempore primogenitura, & sic prioritas temporis multa habebat priuilegia: primò in festis primogenitus præ aliis sacrificium offerebat. Secundò, sedebat ad dexteram patris. Tertiò, duplicatos suscipiebat cibos. Hæc tria enumerat gl. in præd. c. quam periculosum. 7. quæst. j. Quartò vestẽ peculiarem in oblationibus habebat. Quintò in conuiuiis & celebrationibus iunioribus benedicebat. Sextò in fine benedictionem paternam obtinebat. Hæc tria alia addit archid. in. d. c. quàm periculosum. Septimo duplicatam partem in diuisione obtinebat secundum Ioannem

37 andræam in. c. licet. de voto, & voti redempt. † Hæc tamẽ omnia hodie non seruãtur tum propter mutatum ritũ, tum etiam quia pro parte à iure prohibitæ sunt: quantũ ad benedictionem attinet æqualitatem debet seruare pater. §. illud. auten. de trien. & semi. collat. iij. Et notatur in autenti. ex testamento. C. de collationi. Item quoad duplicatam partem inter filios & iure, debet fieri æqua lance diuisio hæreditaria & rerum. l. inter filios. C. famil. erciscun. l. fina. in fi. C. Commu. diuidun. Præterea cibos & æqualia alimenta debet filiis præstare pater. l. si quis à liberis. in princ. ff. de libe. agnosc. Proinde quoad vestes vt primogenitus peculiares habeat non puto id esse hodie in vsu: quia cum appellatione alimentorum vestimenta veniant. l. legatis. ff. de alimen. & ciba. lega. Si igitur cum cibos duplicatos nunc non habeant, vt prænotatum est, sic nec vestimenta. Quicquid tamen sit primogenitura etiam hodie multis abundat prærogatiuis, quas quilibet per se ex prędictis colligere potest. Super qua materia ad huc primogenituræ & prioritate temporis, Quęro an verũ sit id quod vulgo dici solet, quòd primogenitus in diuidendis bonis ille sit qui diuidat & minor ætate habeat optionem. Scribentes communiter in. c. j. de parochiis. per illũ tex. tenent quod sic, dicentes, licèt in familiæ herciscũdæ iudicio primus hæreditatem paternam diuidat: tamen minor natu frater primus eliget & partem sibi debitam capit. Et ita de Abraham legitur etiam Geneseos. xiij. capitulo qui cum senior Loth esset, dixit, Non sit obsecro iurgium nec rixa inter me & te, fratres enim sumus. Ecce vniuersa terra ante te est, discede, obse-

cro,

ero, me, si tu in sinistram ieris ego in dextram vadam
&c. Si sint qui dicant, quod imo senior eligere debet,
qualiam rationes addentes, quas pro nunc prætereo,
Et quicquid etiam de iure super hoc esse posset: de inue-
terata tamen consuetudine seruatur quod imo senior di
uidat & iunior eligat, ita Guido Papæ quæstione.289.de
quibus adhuc vide per Bartolum & Alexandrum in.l.j.
C.de his, qui se deferunt, rursúsq; dico tantæ prærogati-
uæ esse prioritatem vt in diuidenda hæreditate instru-
menta communia penes eum qui primogenitus est re-
maneant.l.fina.ff.de fide instrumen. Et ne plus, quàm
decet, fimbrias dilatare videar, satis ostendimus de ve-
teri instrumento hanc prioritatem temporis multum esse
commendatam. Sed an de nouo instrumento idem
sit & prædicta regula comprobari possit nunc videamus,
quare primo loco id quod Lucæ.v.cap.habetur, adfero:
vbi de quodam patrefamiliàs legitur qui cum duos fi-
lios haberet, adolescentior eorum dixit patri suo, da mi-
hi portionem substantiæ &c.& cum dissipatis bonis pa-
ternis viuẽdo luxuriosè is filius in domum paternam se-
rursus contulisset, à suo patre cum ingenti gaudio rece-
ptus est dans stolam nouã, annulum & in pedes eius cal-
ciamenta, occidensque vitulum saginatum &c.†Subse- 38
quitur ibi filius autem senior cum in agro esset, & audis-
set hæc omnia, indignatus est & nolebat intrare at qui
roganti patri vt intraret, ait, ecce tot annis seruiui tibi
&c. Tunc pater respondit filij tu semper mecum es, & o-
mnia mea tua sunt &c.Ex his vltimis verbis manifestum
est prioritatem temporis adferre potius ius. Prætereà &
Ioannis.v.capite.legitimus Hierosolimis fuisse probati-
cam piscinam cognomento Hebraico Bethsaida dictam,
quinque porticus habentem, in quibus iacebat multitu-
do magna languentium, cęcorum, claudorum, aridorum
expectantium aquæ motum. Angelus autem domini
descendebat secundum tempus in piscinam, & aqua
mouebatur, & qui prior post motionem illam aquæ in
piscinam descendisset, à quacunque detentus fuisset in-
firmitate sanus fiebat. Quantæ igitur potentiæ sit prio
ritas temporis, his veteris, & noui instrumenti testimo-
niis, compluribusque aliis similibus optimè compertum
est,

est, & sic priorem tempore iure etiam esse potiorem:
39 † sed vt propiùs materiam huius regulæ tangam, quàm
sit, iure diuino comprobauimus: nunc verò humano
iure, & sic canonico, & ciuili, quia iura humana dicun-
tur, glo. in verb. nequitias. §. cũ itaque. in prooemio prag.
illam modis pluribus firmabo, & à iure canonico tan-
quam à digniori exordiar, primoque loco adduco text.
in. cap. vltimo. xvij. dist. vbi sancitum est, Episcopos se-
cundum ordinationis suæ prærogatiuam siue ad conce-
dendum in concilio, siue ad subscribendum, vel in qua-
uis re alia, sua loca attendere, & prærogatiuam suorum
ordinum sibi vendicare debent, ac si ibi vellet innuere
Grægorius, qui prius dignitatem acceperunt, aliis præ-
ferantur, facit text in. c. Episcoporum. 74. dist. vbi ex con
cilio Agatensi constitutum fuit Episcopos posteriores
non præponere prioribus. Addo text. ad hoc in. c. si. 75.
dist. vbi Gelasius Papa postquàm odendit quo tempore
ordinationes præsbyterorum, & dyaconorum fieri de-
bent, mandant expòst cuiuslibet vtilitatis causa, ne poste
rius ordinati prius ordinatis præferantur: Similis est tex.
in. c. j. de maioritate, & obed. cum concordantiis. de qui-
bus per glo. Cibi ratio prædictorum est, quoniam ille gra-
dus cæteros antecedere debet quem labor prolixior, &
longiora stipendia fecerunt anteire. l. nemo. C. de offi. ma
gistri officiorum. & hæc quantùm ad prædictam regu-
lam comprobandam. Nunc ad ius ciuile me transfe-
ro, ex quo exemplum de diuersis creditoribus desumã,
quibus debitores obligati sunt, vt is potior iure sit, qui
prior est tempore. l. potior. ff. qui potiores in pignore ha-
beantur. & l. si fundum. C. eo. quàm plurimaque similia
adhuc exempla iuris ciuilis his subiungere possem, quæ,
vt breuitati consulam missa facio: sed iure optimo quis
40 nunc mirari posset: † quare hæc iuris regula locum
etiam sibi non vendicet in contractu emptionis, & ven-
ditionis, sicut in aliis contractibus, & sic vt prioritas hęc
in venditione non attendatur: quia in eo contractu em-
ptionis, & venditionis non præfertur is, cui res prius ven
dita est: sed cui prius est tradita. l. quoties. C. de rei vendi
cat. dicerem ego hanc rationem esse: quia prædicta re-
gula, qui prior &c. locum habet in his quorum vtriusque
causa

cau par eſt, & non aliter. c. per tuas. de maioritate, &
ob ientia.&,l.ſecunda. ff.de in albo ſcrib. ſed poſt ven-
di nem venditor adhuc remanet dominus rei vendi-
tæ onec ea eſt tradita.l. qui tibi hęreditatem. cum con-
co ibi in verbo, perſeuerant. C. de hæredi.vel actio.ven
di vendendo †igitur & tradendo ſecundo, cauſa ſecun
dæ orior erit.l.traditionibus, C. de pactis.vbi ab Impe 41
rat Diocleti.& Maximi. deciditur, traditionibus, & vſu-
ca onibus dominia rerum transferri, & non nudis pa-
cti ergo in contractu emptionis, & venditionis ſola tra
di rei venditæ dominium transfert, & non pactum.
T ditionem autem dico quando realiter is, qui verus
do inus eſt rei alicuius, ipſam ex titulo habili ad trans-
fe ndum dominium tradit.l.traditio.in princip. ff.de ac-
qu rerum domi. cum ſimilibus. & in hoc à quaſi tradi-
ti e differt, quæ ex quadam fictione iuris ciuilis fit, vt
eſt aſus.in. l. quod meo nomine. ff. de acquirenda poſ-
ſe l. quædam mulier. ff. de rei vendi.&.§. interdum. in-
ſti ta de rerum diuiſi. multiſque modis aliis adhuc fit
ha quaſi traditio, de quibus per gl.in. l. iij. in princip.in
ve o animo. ff. de acquiren. poſſeſſione. ad vnum tamen
a ertamus. A prædictis imperatoribus deciditur tra-
di onibus, & vſucapionibus dominia rerum transfer-
ri: non nudis pactis: ergo innuere videntur pacto ve-
ſti o abſque traditione rei, vel vſucapione dominium
tra sferri poſſe: quia qui de vno dicit &c. apertis adhuc
ju b. quod eſſet aduerſus ea quæ nunc diximus, & ad-
h c contra.l.ſi ager. ff. de rei vendi. vbi ex reſponſo Cali-
ſh ti Iurecon. habemus ex ſolo titu. emptionis abſque
tr ditione non transferri dominium. Similis eſt tex. in.
l. ruum. C. eodem. vbi potiſſimum ex ſummario Baldi
il habes titulum abſque traditione nõ eſſe cauſam ſuf-
fi ientem transferendi dominii, † quare vt omnia ſub 42
t o ſint, & prędicta.l.traditionibus abſq; ſcrupulo rema
n at, intellige illa verba non nudis pactis, de quibus ibi,
h c eſt non traditione ſubnixis, licet aliter aliquo iu-
r veſtimento veſtita ſint, quaſi per illa verba velit ibi
t xtus dominia rerum quocunque pacto etiam veſtito
n n transferri, niſi traditio vel quaſi, ſeu vſucapio pa-
ctum

ctum sequatur. Quomodo autem hoc ita iure consistat rationem duplicem addam quorum altera, quia si dominia rerum solo pacto transfererētur nulla obligatio dādi in rerum natura reperiretur, cum iam datum esset, hoc est translatum ipso facto. Altera est quia principia naturalia ab actis hominum in totum remoueri non possunt. Vtranque harum rationum assignat Baldus in l. ea lege. in j. colum. de condi. ob causam datorum. Vnde conclu-
43 do non ex pacto sed ex traditione acquiri dominium † & quibusdam modis. Amplio primo, vt etiam procedat in domino rei alicuius pro parte dimidia & pro indiuiso, qui si aliam partem dimidiam emat à socio sine traditione, non acquirit dominium, ita Ang. Peru. in l. ij. ff. de stipu. seruorum & Iason in d. l. traditionibus. secundo amplio etiam si in tali contractu interuenerit inuestitura, puta impositio annulli, vel pilei, libri traditio, vel ensis euaginati, seu quoduis simile signum. Adhuc dominium non transferretur absque traditione, glo. est adhoc notāda in ca. autoritate de institutio. & cap. ex ore. in verb. annulo, de his, quæ fi. à maio. parte capituli & in c. pro illorum. de præben. canonistæ communiter in ca. parte, de constitutio. Bal. in d. l. traditionibus, & in rub C. de cōtrahē. empt. & Angel. in l. licet. C. de acqui. possessio. hinc est quod in feudis videmus, licet aliquis inuestitus sit aliquo signo prædicto, tamē ante traditionem nullum ius habet, sicut nec in aliis rebus, ita tex. in ca. si facta. & ibi Bald. in j. col. si de feudo defunct. conten sit, in vsibus feud. † ex prædi-
44 cta igitur decisione l. traditionibus. colligi potest ratio ad dictam. l. quoties. decidentem, si eadem res duobus vendatur diuersis temporibus, & tradatur emptori secundo, illo casu secundus primo præferatur: quia in secundum transfertur dominium mediante traditione. Primus verò ex solo titulo nullum dominium, nec ius habet in re, ita glo. & ibi doctores in dicta. l. quoties.

ARGVMENTVM.

Quibus casibus admissum an nō sit dominium sine traditione transferri, & canon canonem, volun-

voluntas voluntatem tollant, & de mandatariorum prælatione.

SVMMARIVM.

Ex contractu cum principe inito dominium non transferri: a[1] in libello supplici diuersum ius statui. num .2. limitatur etiam, vt nu. 3.

4 *Signatura transferri dominium rei: quibúsque hoc admitti debeat.*

5 *Limitationes ad regul. qui prior est tempore &c.*

6 *Vltima voluntas in quibus casibus pro lege seruetur.*

7 *Iuramento liberam testandi facultatem non tolli, & priore voluntate iurata quibus casibus recedere liceat num. 8.*

9 *Lex posterior priori præferenda.*

10 *Canone canonem tolli & abrogari.*

11 *Serpentem à Mose erectum cur destruxerit Ezechias.*

12 *Instituta prædecessoris ex causa tollit successor.*

13 *Casus fallentiales ad regulam ex duobus mandatariis apostolicis concurrentibus priorem impetrantem præferri & nu. 14. 15. 16. 18. 19. & nu. 20.*

21 *Antinomia. capitul. si pauper clericus. & cle. gratia conciliatio.*

22 *Beneficia duo poßideri sine dispensatione posse.*

23 *Beneficium primum vacans mandatarius si acceptet, quomodo admitti debeat.*

CAP. VI.

NVNC in hac materia se offert pulchrum dubium in quo sæpe hæsitaui: nunquid dispositio prædictæ regulæ locum etiam habeat in principe vendente, vel donante, vel aliter contrahente, ita quod ibi ad transferendum dominiũ requiratur traditio, an verò sit speciale in principe quod ex solo contractu sine traditione dominium transferatur. In vtranque partem cum nostris scribentibus hoc dubium mouere possem sed hæc est nostro iudicio vera huius dubij resolutio, quam tradit Bal. in cap. ij. vltim. colum. de noua

1 forma fidelitatis in vsib.feudo.†aut à principe contrahi-
tur,& tunc tali contractu ius commune seruãdum est, vt
ante traditionem non acquiratur dominium,neque pos-
sessio,& sic debet intelligi. l. omnes &c. l. bene à zeno-
ne. C. de quadrienn. præscrip. quæ decidunt in con-
tractu cum fisco,vel cum principe facto seruandum esse
2 ius commune.†Si verò princeps hoc faciat per modum
priuilegij vel gratiæ & non via contractus, sed publica-
tionis, tunc ex sola gratia concessa à principe transfer-
tur dominium,quia hæc est natura collationis gratiosæ.
3 c.si tibi absenti,de præb.in vj.†Quæ prædicta tamen,sci-
licet quod ex sola traditione transferatur dominium &
non aliter,nunc multis modis limito vltra quinque mo-
dos quos adfert Accur.in glo.fina.d. l.traditionibus.Pri-
mo vt non procedant in dei pauperibus vel locis religio
sis,in quos absque traditione aliqua possessio rerum,quę
eis relinquuntur,transfertur omnino,ita Inn.iij.in c.ij.de
consuetudine, & Impera.Iustinia.in §. si quis autem in
auten.de ecclesiasticis titulis colla.xi. secundò in fisco in
quem etiam dominium rerum transit ipso iure absque
traditione.l.vnica.§ cum autem.C.de cadu.tollen.Tertio
in donationibus causa mortis.l.ij.iũcta glo.ibi.ff. de mor
tis causa donatio. Quartò, in tribus iudiciis vniuersali-
bus,vt familiæ heriscundæ, communi diuidundo, & fi-
nium regundorum,ita gloss.in l.& ideò,in princip. ff. de
condictio furti.adfereas text.formalem ad hoc in §. fi.in
inst.de offic.iudic.ita & in materia societatis dicas per. l.
secundam.ff.pro socio.Quintò in beneficialibus in qui-
bus per solum titulum, & inuestituram sine quauis alia
traditione ius acquiritur.c.proposuit.iuncta gl.interlinea
ri ibi in verbo inuestitus.quę ita declarat:de concess.præ.
Sextò in dote cuius beneficium ipso iure transfertur in
in vxorem. vel vbi debitor in fraudem creditorum alie-
4 naret.§.item si quis in fraudem. institu.de actionibus. †
Septimò & vltimò pro nunc limito non procedere si res
empta signetur:quia per talem signaturam ita transfer-
tur dominium sicut per traditionem, vt si quis in nemo-
re existens,arbores,quas emit,sibi conseruari signauerit,
textus est notandus in l.quòd si neque. ff.de periculo &
commodo rei venditæ, quem ad hoc reputat singularẽ
Lu

Ldouicus Romanus in suis singularibus. hoc vltimum tamen sublimito nõ procedere in dolio vini empto:quia per solam signaturã dolij,vini dominium nõ transfertur, vt.est in l.j.§.si dolium.ff.eodem titu.& rationem diffe rentiæ vltra omnes hanc dicerem esse quare per signaturam arborum, seu trabium dominium transferatur, & non per dolij signaturam : quia primo casu bonitas est extrinseca,& sic apparet,propterea ex sola signatura trãsfertur dominium. secundo verò casu bonitas intrinseca est,& sic per solam signaturam non transfertur dominium nisi degustatio subsequatur,per quam bonitas illa apparebit : quare pro vera huius articuli intelligentia duas hîc constituo regulas.

Prima Regula.

Per solam signaturam in rebus,quæ bonitatem extrinsecam habent transfertur dominium, & ita intelligi debet prædicta. l. quod si neque. ff. de pericu. & commo. rei vendi.

Secunda Regula.

Per solam signaturam earum rationum quæ bonitatem intrinsecam habent, nisi degustatio sequatur, non transfertur dominium. & ita procedit illa.l.j.§. si dolium eod.titul.quæ & si prædicta duo iura contraria videantur ita optimè conciliata sunt † ex quibus omnibus quę nunc diximus superest in contractu emptionis, & vend. potius ius esse secundi emptoris quam primi, si secundo prius res tradita fuerit per illam. l. quoties. rationes iam tetigimus, & sic regula illa, qui prior &c.illo casu cessat, quod idem in testamentis dicendum est, vt vltimum potius sit,quàm primum, & sic quod per secundum primũ rumpatur. §. posteriore quoque testamento, institu. quibus modis testamen. infir. Hoc tamen dicerem procedere fauore testatoris, qui voluntatẽ suam vsq; ad mortem deambulatoriam habet.l.ij.ff. de adimendis legatis, quando Iurecon. ibi vult rem semel legatam, vel totum, vel pro parte ex pòst à testatore adimi posse. † Vltima enim voluntas defuncti pro lege seruanda est. ca. vltima voluntas. xiij. q.ij. &c. §. disponat testator. authen.de nuptiis.colla.iiij.intellige verum,cùm talis voluntas testatoris rationabilis est,& non aliâs:nam si mo-

riens filium suum exhæredare vult absque causa legitima, talis voluntas testatoris seruanda nō est c. si quis ira scitur. xiij quæstione. ij sine causa igitur iusta exhæredationis filius à patre hodie exhæredari non potest, quæ causa iusta in testamento inseri debet, authen. non licet. C. de liberis prçteritis, vel exhæredat. & ibi plenè per scribentes de hac materia. Prætereà & si quis corpus suum in mari proiicere præcipiat: talis voluntas cùm omninò à ratione aliena sit, seruanda non est. l. quidam. ff. de condi. institutionum, imò à Iureconsulto ibi deciditur potius, non repellendum ab hæreditate imo laudandum magis esse, quam accusandum hæredem, qui testatoris reliquias non in mare, secundum ipsius voluntatem abiecit: sed in memoriam humanæ conditionis sepulturæ tradidit. & sic in similibus dicas, de quibus per glo. in dicta. l.
7 quidam † Sub hac tamen materia de quæstione quotidiana quæro, Si quis iurauerit non venire contra voluntatē suam: nunquid eo casu adhuc, per contrariam voluntatem à prima recedere poterit? videretur quod non: quia cū tale iuramentum non vergat in interitum salutis æternæ, seruandum est. capitulo, si verò de iureiurando. in antiq. sed veritas est tale iuramentum non obligare. & hæc ratio est, quia nemo potest sibi indicere legem, vt non liceat ei recedere à priori voluntate. l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. iij. nemoque libertatem supremi iudicij potest constringere, vulgata illa. l. j. C. de sacro. sanct. eccle. Glosa tamē in prçdicta regula qui prior,
8 de reg. iur. in. vj. aliam rationem adferre voluit † Quare regula hçc verum non habeat in vltimis voluntatibus, dicens eam intelligendam esse in contractibus & in his quç à duorum pendent voluntate & non in iis quç ex vnius: sed meo iudicio & sub tanti doctoris correctione dicerem, rationem prçdictam non posse subsistere. j. dum vult hanc regulam verum habere super iis quç à duorū pendent voluntate, & sic in omnibus contractibus. dixi iam id nō esse verum in contract. empti. & vendi. prçfatis iam rationibus. Quando autem dicit in iis quç ex vnius voluntate pendent non posse locum habere, id etiam veritati dissonum est, quod patet in legibus, constitutionibus, & canonibus: quia licet à voluntate vnius, scilicet

con

ncedentis principis, pendeant, tamem priori ſtandum
,cap.hoc ipſum.xxxiij.q.ij.vbi hoc expreſſum in litera
,quoties in geſtis conciliorum diſcors ſententia inue-
tur illius ſententia magis teneatur, cuius antiquior &
ptior extat autoritas:hoc idem vult text.in cap. domi-
 ſancto.50.diſt. Sed ne à tanti viri opinione diſcedam
m iure ſtare poſſe nec quę aduerſus eam opponebam
ſtabunt, dum priùs dicebam illam ſuam opinionem
 contractu empt.modo poſſe procedere quantuncun-
ue ex voluntate duorum pendeat, quia hoc verum eſt
uo ad dominij tranſlationem quam ſola traditio opera
r dicta.l.quoties. ratio enim eſt propter duplex vincu-
 ibi exiſtens quod fortius vno eſt.c.j.de treug. & pace.
re coniuncti.ff.de leg.ij.& auten.itaque. C. communia
e ſucceſſio.cum ſimilibus:ſed adhuc primus emptor ca
 illo quantùm ſua interſit ex empto agere poterit, di-
ta.l.qui tibi hęreditatem.C.de hęred. vel acti.vend.Prę-
tereà dum volebat hanc regulam veram eſſe in his, quę
x duorum voluntate pendent:fateor vbi eſt paritas: &
non aliter. atqui in contractu emptionis inter contrahē
tes paritas non eſt,vt iam dixi.Erit igitur, quare regula
n eo contractu non procedat.† Quantùm ad ſecundum 9
verò quod dicebam: ſcilicet quod lex vel conſtitutio an-
tiquior ſequenda eſſet, & ſeruanda, intellige hoc ve-
rum,cum ambę conſtitutiones, vel leges ſunt particu-
lares,& locales & ſię recipiendus eſt textus in ca. hoc ip-
ſum.xxxiij.quęſt.ij.& c.domino ſancto.50.diſtinctio.& in
c.in canonicis.xix.ſed ſi ambæ generales ſint,ſemper po-
ſterior priori pręiudicat c.j.de cognati.ſpirituali &.l.non
eſt nouū.ff.de legibus. Sed quomodo id fieri poteſt, vt
vnus canon alteri pręferatur cum omnes inſtinctu ſpiri-
tuſſancti promulgati ſint? ad hoc ita reſpondeo, quod
duo canones contrarij eſſe poſſunt:& tamen vterque iu-
ſtè erit inſtitutus.†Et quod vnus iuſtè ſtatuerit,alter cō- 10
trarium ſtatuere poteſt: quod ex decretis ſuper electio-
ne ſummi Pont.ordinatis patet. Quia in quibuſdam con
ſtitutum fuit talem electionem,pręſente Imperatore fie
ri, vt ſcandala,quę in ea ſequi poſſent, veterarent: ve-
rùm, quia Imperatores quandoque officium ſuum i-
gnorantes primi erant, qui frequenter etiam in hęre-

ticorum perfidiam prolapsi catholicæ , & matris ecclesię
vnitatem impugnare conabantur , factum est, vt sancto-
rum patrum statuta aduersùm eos prodita sint : quibus
cautum est , vt vlteriùs tali electioni se non immisceant,
nec quispiam ecclesiam suffragio eorum obtineat sub
anathematis pœna. capitulo quia sancta Romana eccle-
sia,lxiij.distinctione.Hoc enim factum est ea ratione,quia
quæ à prædecessoribus , & maioribus nostris virtuosè
fuerant acta,ex pòst in errorem versa sunt:non enim de-
bet reprehensibile iudicari si secundum veritatem tem-
porum statuta quandoque varientur humana: præsertim
cum vrget necessitas vel euidens vtilitas id exposcit,capi-
tulo non debet.de consangui. & affinit. quare dicit Bald.
in l. vnica. in principio. C. de caducis tollendis sicut me-
dicus tempora obseruat , ita & Iurisperitus , quod & in
11 veteri instrumento actum legimus, vbi postquam † Eze-
chias templa idolorum dissipauit,contriuit statuas,succi-
dit lucos,& æneum serpentem fregit:quem dei iussu Mo
ses fecerat , ne serpentina morte populus interiret : ideò
populus ipse colere eum cœperat,& venerari , idcirco de-
struxit iste Ezechias : scilicet quod iubente domino ille,
scilicet Moyses,fecerat.& hæc est magna autoritas eccle-
siæ,vt si qui ex prædecessoribus, & maioribus nostris ali-
qua fecerunt quæ tempore illo sine culpa esse poterant:
& posteà vertantur in errorem , & superstitionem , sine
mora aliqua & cum magna autoritate à posteris destruan
12 tur. †Ex quibus argumentum desumi potest, successores
antecessorũ facta & instituta mutare debere etiam si bo-
na sint,si ea exemplo esse perniciosa videant:similem tex.
addo in cap.videntes.xij.quæstio.j cap.j.xxxv.q.j.cap. cor
episcopi.lxviij.dist.ca.boni in fi. xcvj.c. suggestum. de de-
cimis &§.sed nedum talia,insti de vi bonorum raptorum.
sed , ne fines agrorum nostrorum omnino transgredi vi-
deamur , ad prædictam quæstionem redeo , si duo igitur
sunt mandatarij,concurrentes, qui mandata eidem colla
tori vel patrono dirigant, præfertur primus in primo be-
neficio vacaturo ratione superiùs dicta , & quod primus
secundo præferatur:idem in quacunque impetratione di
cas,hoc enim in hac materia mandatorum & quaruncun
que aliarum impetrationum seruandum est pro regula.

Quæ

[...]ux tamen.j.fallit in casu.cap.quia sæpe,de pręben.in vj.
[...]i si in aliqua ecclesia præbenda dignitati annexa est, &
[...] vacante sit vnus qui præbendam solùm impetret, &
[...]us dictam præbendam simul cum sibi annexa dignita-
[...] secundus impetrauerit, † deciditur ibi primo secũdum 13
[...]e præferendum.ratio,quia ex quo vnum connexorũm
[...]bet,habere debet & reliquum.ca. translato sacerdotio.
[...] constitutio.facit.c.super eo. de præb.in vj.Fallit secun-
[...]† quando primus in acceptando & petendo negligens 14
[...]set,vt puta si Papa canonicis ecclesię Caturcensis man-
[...]t vt mihi præbendam,si qua vacaret,assignarent, alio-
[...]uin primò vacaturam,si accidat vnam vacare,& ego ne-
[...]ligens fuerim in ea acceptanda & petẽda,an gratia mea
[...]xpirauerit,ita quod aliam posteà vacantem petere non
[...]ossim. Dico ego talem meam gratiam extinctam esse
[...]b meam negligentiam,& alterius secundo impetrantis
[...]iligentiam qui forsam talem postea acceptauit.hoc opti
[...]nè probatur per text. in cap.si clericus, in principio,in-
[...]ærendo literę eiusdem,de præben,in sexto,quantum no
[...]ceat igitur negligentia nunc apparet, quia per eam ius
[...]quod quis habet vel in futurum habere potest dimitti di-
[...]co negligentem,quia forsan difidiosus erat,vel quia tales
[...]execrabatur,vel suum ius ignorabat. Sed si talis qui virtu
[...]te sui mandati acceptare debebat, infirmitati graui deti-
[...]nebatur, vel alienus à mente erat, vel iusta causa absens
[...]relicto procuratore, qui pro tempore illo erat mortuus
[...]vel his similia, hoc enim casu primo impetrans præben-
[...]dam non perderet,facit cap.commissa de electi.in vj.non
[...]enim potest dici negligens qui experiẽdi nõ habuit pote-
[...]statem,c.vlti.eod.titu.& lib.& c.quia diuersitatem de con
[...]cessio.præbendæ in volumi.Grego. Quando autem quis
[...]negligens dicatur, puto arbitrio boni viri & iudicis id
[...]relinquendum esse per l. continuus actus. §. cum ita sti-
[...]pulatus sim. ff. de verborum obligatione, non enim di-
[...]co quod talis mandatarius statim post mortem præben-
[...]dati vel cuiuscunq; alterius beneficiati talem prębendam
[...]seu tale beneficium virtute sui mandati petere necessariò
debeat,imò aliquod tempus ei pręfigendũ est intra quod
deliberet an talis præbenda seu aliud beneficium vacans
sibi de iure debeatur necne, facit ad hoc. capitulo vltimo
 de

de conſuetu. eod. libro in vj. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus ſecundum qualitatem negotij perſonarum,&loci.cap.cupientes.de electio.eo.lib & argu.l.ij.ff.de re iudi. ita hæc notauit etiam Ioan.andr.in prædicto.cap.ſi cleri-
25 cus de præben.in vj. Fallit.iij.†quando in ſecundo mandato eſſet clauſula,anteferri,hoc eſt, quod in eo expreſſe Papa diceret ſecundum velle præferri primo:eo enim caſu ſecundus præferendus eſt.pono caſum ſic in ſpecie, Papa fecit mihi per gratiam in Toloſana Eccleſia,conferens mihi ius canoniæ,mandanſque canonicis eiuſdem vt mihi præbendam,ſi quę vacaret,conferrent,alioquin primo vacaturam cum decreto irritante:demũ ſimilem gratiam Papa alteri fecit cum clauſula anteferri, qua voluit talem præferri quibuſcunque prioribus ſimilem gratiam impetrantibus.vacat præbenda, cui debebitur? dico ſecundo, virtute illius prædictæ clauſulæ,anteferri. hoc enim habetur in ca.penultimo,de præb.in vj.de qua clauſula adhuc eſt textus in c.autoritate.de conceſſio.præb.eod.lib.Fallit quarto quando beneficium vacaret in Roma.curia.Nam eo caſu mandatario,quantuncunque primo,tale beneficium vacans non debetur : imò Papa intra menſem illud quodcunque ſit,liberè conferre poteſt, nec quiuis alius, præter Romanum Pontificem,quacunq; ſit ſuper hoc autoritate innitus,ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum beneficiorũ electio, prouiſio ſeu collatio ad eum pertineat. ſiue literas ſuper aliquorum prouiſione generales,ſeu ſpeciales ſub quacunque forma verborum receperit,conferre intra dictum menſem alicui, vel aliquibus non præſumat,quod ſi ſecus actum fuerit, voluit Papa eſſe irritũ & inane.Hoc apertum eſt in c.ij.iũcto c.ſtatutum, proximè ſequen.de præb.in vj.à quo autem tempore menſis prædictus ad conferendum ſic beneficia per Papam currere incipiat & de computatione temporis in talibus, vide per gloſſ.inverb.numerandum dicti c.ſtatutum.Fallit quinto in caſu c.cum in eccleſia eiuſdem tituli,& libri,in qua talis effectu eſt in eccleſia Lombaren. longo tempore, & ſufficienti ad introductam conſuetudinem obſeruatum extitit Epiſcopum vocem in capitulo tanquàm canonicum,licet non eſſet,habere & quod in ea,vt cæteri canonici,haberet præbendam, & ſic factum eſt in illa eccleſia
trede

tredecim præbendas eſſe, licet non eſſent niſi duodecim canonici. poſtea Papa mihi contulit canonicatum in ea eccleſia canonicis eiuſdem mandans, vt me in fratrem, & canonicum reciperent, & prebendam, ſi quæ vacaret, mihi conferrent, alioquin proximò vacaturam, accidit Epiſcopum illius eccleſiæ mortuum eſſe, quare effectum eſt, vt præbenda quam habebat, vacaret. Quæſtionis eſt, nun quid virtute meæ gratiæ talem præbendam petere valeã? Quare ibi deciditur, id fieri non poſſe: imò quod expecta re debeam præbendæ alicuius canonici vacationem. rationem ſubdit Rom. Ponti. quàm ibi videas. Fallit. vj. † in 17
caſu capituli, ei cui. eod. tit. vbi cum in eccleſia Conuenarum quædam præbenda ſacerdotalis eſſet, quædam non, ſed tantum dyaconales vel ſubdyaconales, ſummus Pontifex mihi gratiam fecit ſub hac forma, qua mãdauit Epiſcopo Conuenarum, vt mihi prouideret die præbendis in ſua eccleſia, ſimpliciter abſque alia ſpecificatione: contigit vacaſſe præbendam ſacerdotalẽ, an Epiſcopus mihi non promoto ad ſacerdotium illã conferre poſſit, id fieri non poſſe ibi deciſum eſt, & quæ ſequuntur ibi, quæ gratia breuitatis prætermitto. Fallit ſeptimò † in caſu capituli 18
vnici de rerum permutatione, eodem libro, qui talis eſt, ſi permutare volentes liberè, & abſque fraude aliqua beneficia in manibus ordinarij illa renunciauerint, ſi talia beneficia renunciata, ſic aliis, quàm permutare volentibus conferantur, collatio talis nulla eſt, etiã ſi ſint qui habeãt in ea diœceſi gratiam à ſede apoſtolica ad primum beneficium vacaturum: ſimilis eſt tex. ad hoc, in cle. vnica, eod. tu. rationem in vtroque locorum reperies, ne ita permutare volentes liberè, ac ſine fraude eorum voto deludantur in hoc æquitatem rigori præferendo iuxta. c. vlt. extra de tranſac. & l. placuit. C. de iudiciis. & l. ſi quis ſeruo. de furtis. & l. ſeruo corrupto, eodem titulo. † Fallit octauò 19
quando quis authoritate apoſtolica præbendam, vel dignitatem primò vacaturam in aliqua eccleſia expectantem haberet, ſi tunc in fraudem expectantis, cùm in proximo crederet quandam aliam magni valoris vacare, vt tenui, quàm habebat, renunciet: non tenetur expectans eam acceptare: dummodo de præmiſſa fraude ſaltẽ per quaſdam coniecturas probabiles appareat, imò illa tenui

dolo vacante, dimissa, aliam sine fraude vacantem expe-
ctabit, iste est casus expressus cap. ij de renuncia. in sexto.
iuncta glo. ibi in verbo proximo cum sequentibus. Quæ
quidem, hæc quæ nunc diximus, optimè declarant, ratio-
ne igitur fraudis fit, vt talis mandatarius, licet ei prima va
catura præbenda vel dignitas, virtute sui mandati debere
tur, non teneatur eam acceptare: sed secundam præstola-
20 lari possit. Fallit † nono in casu clem. gratiæ. de rescriptis.
qui talis est. Quidam à sede apostolica mandatum ad pri
mum vacaturum impetrauit, quo obtento, sic impetrans
aliud beneficium pacificè assecutus est, quęrebatur an po
steà vacante beneficio, talis virtute sui mandati illud ac-
ceptare possit, ibi à Clemente deciditur id fieri non vale-
re, cùm eo casu mandatum impetrans videatur suæ gra-
tiæ renunciare, & sic per clementinam illam primum be-
neficium vacans mandatario, quantuncunque primus in
data sit, non debetur, & retine verbum, videtur, ibi perso-
nare veritatem: simile est in capitulo primo de iudiciis. &
l. diui fratres. ff. de liberali causa. licèt in teste hoc verum
non sit, nec vnquam per hoc verbum, videtur, ipse testis
probet. ita Barto. in l. qui tamen. § si arbiter. ff. de recept.
arbit. nisi in arte sua deponeret, vt in c. proposuisti. de pro
batio. & quantùm ad d. cle. gratiæ. notatu dignũ est illam
venire ad ampliationem. c. si pauper clericus. de præbẽ. in
sexto: quia in gl. priore illius. c. dicit, nota verbum pauper
quod sine mysterio dictum fuisse non arbitratur. si enim
gratia speciali, quæ non est iustitiæ alicui prouisum sit, &
demum priusquam beneficium aliquod vacaret, quod
quidem virtute suæ gratiæ obtinere posset: ipse aliud be-
neficium, non tamen virtute suæ gratiæ adeptus est. pro-
ptereà gratia talis non expirat: quia decret. illa, si pauper,
de forma gratiæ loquitur, qua prouidetur necessitati pau
perum, quæ est iustitia, vel quasi. promissione igitur ita
facta impetranti causa iuris cessat: quia tunc clericus ha-
bet, vnde viuat, & sic ipsius executio etiam cessare debet.
Intellige tamen quando tale beneficium adeptum ante
acceptationem virtute mandati, ad victum clerici suffi-
ciens esset, per illum textum. At clement. prædicta gratię,
non distinguit gratiam, vel talis specialis sit, vel etiam quę
pauperi fit, quæ est quasi iustitiæ, quapropter decisionem
dictæ

di[...]æ cle.generalem esse credamus: qua vbi canon, vel lex
n[...] distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de precio.
ff[...] publicia. in rem actio. cum concordan. suæ gl. vnicæ.
V[...]umtamen † dico in alio. c. si pauper clericus, plenius 21
l[...]qui, quàm prædicta cle. gratiæ. quia in illo. cap. de quo-
c[...]que beneficio obtento per pauperem clericum post
[...]m mãdati impetrationẽ, & ante vacationem alicuius,
R[...]manus pontifex loquitur, dummodò, vt prædixi, tale
b[...]neficium ad victum clerici sufficiat, clemen. dicta verò
d[...]beneficio pacificè assecuto loquitur quod quidem si-
m[...]l de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dicti mã
d[...]i quis retinere non posset, vt eo casu mandatarius à
[...] mandato exclusus sit: quare tali mandatario consule-
[...]n, & hæc optima iuris cautela est, vt statim eo assecuto
b[...]neficio ante vacationem, & acceptationem alicuius al
[...]ius, dispensationem obtineat à sede apostolica ad fines
[...]tinendi virtute mandati beneficium vacaturum incõ-
[...]tibile, si primò tale vacare contigerit. Et quòd hoc ita
f[...]ri debeat, clarè apparet per illa verba dictæ clementi-
[...], dum dicit quod simul de iure &c. ergo cum dispensa-
[...]one poterit, per glossam in verbo non potest. ca. gratia.
[...] rescri. in sexto. Sed † quæ sunt illa beneficia quæ simul 22
[...] iure, & sic absque dispensatione teneri non possunt. vi
[...] per Speculat. in titulo de legato. §. restat. versiculo il-
[...]d. tamen in suo Specu. & hæc quicunque es mandatum
[...]le impetrans retine: quia in nostris scribentibus hæc
[...]on reperies, quibus etiam intelliges planè dictum. c. si
[...]auper clericus. & prædictam clementinam gratiæ. Hi
[...]unt igitur casus fallentiales ad prædictam mãdatorũ re-
[...]ulam, quibus exceptis illam firmam dicas, & sic quod
[...]egulariter duobus mandatariis concurrentibus, qui ei-
[...]em collatori, vel patrono mandata dirigant secundo
[...]rimus præferatur, & beneficium primò vacaturum tan
[...]uàm ei debitum acceptare, & petere teneatur. intellige
[...]uodcunque illud beneficium sit: dummodo non sit ele-
[...]tiuum: quia, vt dixi, iam omnia beneficia electiua in qui-
[...]us requiritur forma. cap. quia propter. de electionibus,
[...]d nominationem inuictissimi nostri principis Regis
[...]ranciæ spectant, vt toto illo titu. de regia ad præla-
[...]u. nominatione facienda, in concorda. † & vt hanc 23
mate-

materiam mandatorum omnino absoluam, dico ita mā-
datariis deberi primum beneficium vacans, vt paucis ex
ceptis casibus primum beneficium quod vacabat, &
quodcunq; fuerit, mandatarius teneatur acceptare: alio-
quin commodo sui mandati priuabitur. c. si clericus. cum
ibi not. de præbend. in sexto. hoc verum intelligo etiam
si in mandato de primo beneficio vacaturo non dicatur:
quia semper subintelligitur, & est vnum de mandati apo
stolici substantialibus. & sic mandatarius fortunæ se sub
mittere debet, primum beneficium vacans, quodcunque
illud sit, acceptando, ita glo. in verbo notitia, clemen. vni
ca. & ibi docto. de concessione præbendæ. Imola, & Fely-
nus in. c. constitutus. de rescriptis. Hucusque de gratiis
expectatiuis dictum sufficiat, & si quid sub eisdem dicen
dum supersit, quisque Rebuffium consulat in suis
pulcherrimis annotationibus, & omni eru-
ditione plenis ad titulum de mand.
apostolicis. & de forma man
datorum apostolico-
rum in concor-
datis.

FINIS.

R. P. D. LVDOVICI GOMES SACRI PALATII AVDITORIS,

TRACTATVS.

De Gratiis Expectatiuis, Et primo de Idiomate

In Gratiis expectatiuis.

ITEM voluit, quod si contingat ipsum alicui personæ de parochiali ecclesia prouidere, seu mandare prouideri, vel gratiam expectatiuam cõcedere nisi dicta persona intelligat, & intelligẽter loquatur idoma loci, vbi ecclesia huiusmodi consistit, prouisio seu mendatum, & gratia desuper, quo ad parochialem ecclesiam nullius sit roboris vel momenti.

Plura sunt quæ mihi scribere cogitanti dicẽda occurrunt super ista regula quæ vsu quotidiano sunt frequentata: & vtilia videri poterunt, vt vtar verbis tex. in. l. ff. ad exhibẽ. Verum, quia quędam erunt communia cũ aliis regulis: alia verò proximè ad regulam istam pertinebunt: ideo illa quæ communia erunt, breuius tractabo. Reliqua verò plenius atingam.

In primis igitur illud me minisse oportet, isti⁹ regulæ primum conditorem Gregorium vndecimũ fuisse, quòd ex eo apparet, quia inter regulas prædeçessorum Pontificum ista regula non reperitur. Et hæc moderna nihil ad illã Gregorij addit, nisi verba de gratia expectatiua, quæ addidit prius ad regulã Grægorij Eugenius Papa Quartus, vt patet in eius regula. In cuius quidẽ discussione solum eas quæstiones attingam, quas putabo necessarias ad materiam regulæ.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA.

IGITVR quæro pro fundamento dicendorũ, nunquid regula ista habeat symbolum, affinitatem, aut similitudinem aliquam cum diuino aut humano iure, an verò discrepet à iure communi?

SOLVTIO. Videtur regula ista cum vtroq; iure, tam etiam diuino, quàm naturali similitudinē maximā habere, quin potius ab illis originem trahere. Quod ita demōstrari potest: quia certum est de iure communi cũ nos debere rectorē curatum eligere, qui probè intelligat parochianorum voces, & mutua voce intelligatur. Nã rector ecclesiæ officium præiudicandi in ecclesia sua habere dignoscitur. cap. ecce. 95. distinctio. not. in cap. inter cætera. de offi. ordi. quia prædicatio officiũ est curæ, vt notat gl. in clemen. 2. de sepul. & in cap. cũ ex iniuncto. de hære. & gloss. in cap. addicimus. 16. q. 2. cum sexcentis concor. quę tradunt Moder. in apostillis ad Abb. in. d. c. inter cætera. Debet etiã audire cōfessiones, & reliqua sacramenta ministrare, vt in. c. omnis. de pœni. & re. Item debet visitare, & vultum gregis sui agnoscere: vt legitur Prouerbior. 27. & Eccles. 32. Et est de hoc tex. notabilis in extrauag. cap. & Eccles. 32. posita in titulo, de præbēdis. Nã sedes apostolica. Ioã. 22. posita in titulo, de præbēdis. Nã omnes rectores & prælati ecclesiarum dicũtur pastores. c. quamuis de re iudic. cap. quicquid. 1. q. 1. Sed ista præstare nō potest rector, aut curatus alienegena qui non intelligit, nec loquitur idioma, vt de se patet, vt notatur in ca. quoniam. de offi. ordi. Igitur meritò ius commune ad regimē animarum non admittit tales: quia, vt inquit diuus Paulus prima ad Corinthios. 14. c. Data est nobis lingua ad interpretandum & distinguēdũ ea quæ loquimur. Nã si nesciero virtutē vocis, ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus, vt ibi latius. Cũ igitur ista regula idem requirere videatur, dicendum est eam habere similitudinem cum iure communi.

Ex q̄bus infertur vnũ, q̄ sicut ex iure cōmuni lata interpretatio fieri debet, quia fauorabile, vt notat gl. in ca. 1. de re. permut. li. 6. & ibi per Gemin. & in gloss. 3. c. statutũ de præben. lib. 6. Ita pari ratione interpretenda erit ista regula: quòd erit bene notandum ad ea quę inferius dicentur.

Sic iam videm⁹, priuilegium, quod cōtinet idem, q̄ ius commune vel insertum in eo latè, vt fauorabile interpretari secundum gloss. in ca. cum de diuersis. de priuileg. li. 6. Et ideò hoc verum est, quòd propter hanc rationem in literis apostolicis expressio nationis requiritur, vt sic papa vnicuique prouideat in patria ipsius: vbi melius originalis, & cum maiore animi charitate inter notos eiusdē linguę ministrabit sacramenta, quàm externus, vt patet in capitulo quoniam. de offic. ordi. & tradunt docto. in cap. si proponente. de rescript. Et est etiam de hoc ædita regula Cancellariæ ordine. 15. Cū quibus etiā concor. tex. in ca. nullus inuitis. 61. distinct. & in l. in ecclesiis. C. de episc. & cleri. Et diuus Augustinus in sermone ad populum, hoc idē suadet vt patet in ca. hortamur. 71. distin. cum aliis de quibus Moder. in. c. bonæ. 2. de postul. præla. Hinc non abs re leges Romanę grauissimè tulerunt originarios à ciuitate & patria propria decedere, cum ipsi melius negotia eius procurare scirent, quàm exteri, vt in. l. 1. C. si curialis relic. ciui. 10. Et hæc est ratio secundū diuū Bernad. in lib. de consideratione ad Eugeniū. quare cardinales debēt eligi de omni natione, vt vnusquisq; genti suæ, cuius mores & actus notiores habet, facilius & certi⁹ valeat iustitiā ministrare. Quis enim negabit originarios melius conditionem hominū suæ patrię cognoscere, quàm quiuis alius? Iudicat enim quis facile de his quæ nouit, vt dicitur primo Ethico. Et diuū Bernard. sequitur Antonius in tertia parte summę tit. 21. cap. 2. §. 2. quo loco idem Antō. vnū aliud notandum scribit, videlicet, quòd quanuis de omni natione debeant cardinales eligi, nō tamen consueuit ecclesia de Alemania cardinales assumere ne secreta ecclesię imperatoribus pandantur. quod dictum sequitur cardinalis Iacobatius in tract. cōcilij. li. 1. pag. 40. in. 2. colum. quod tamen hodie malè seruatur, quia attenta difficultate idiomatis, magis necessarij sunt ex illa natione, quàm alia. Et ideo dicebat Hugo antiquus doctor, vt refert Cardi. in capitulo significasti. de iurepat. quòd patron⁹ necesse habet presentare Episcopo clericum eiusdē diœcesis, qui intelligat, & intelligatur. Et ob eā causam dicit Abbas in. c. ad decorem. de instit. valde esse honestum & fructuosum, vt quisq; in patria sua beneficietur: quia sic non depauperātur

tur beneficia,& homines inducũtur facilius ad residẽdũ in eis,quã extranei:qui cùm lingua differant, disparitate quoque morũ distare videntur, ac propterea nõ gerunt affectionẽ.Adeò ꝙ facilius propter huiusmodi linguę dis paritatem homines sibi animalia muta,quã alterius linguæ hominem socientur Nam,vt inquit Augustinus,me lius qui cũ cane suo,quã cum homine diuersi idiomatis conuersatur,ita dicit August.lib.xix.de Ciuitate Dei, ca. vij.Nã hoc vno præstamus,vel maximè feris,vt inquit Ci cero lib. j.de Oratore,quòd colloquimur inter nos,& ex primere dicendo sensa possumus. Cum quibus cõcordat Andreas Sicul.in cõsil.lvij.in princ.in primo volu. Nã inter hoĩes eiusdẽ idiomatis est à natura insit⁹ quidã charitatis ac amicitiæ intrinsecus amor,quovbiq; se inuicem diligunt,&contra quoscunque alios tuentur & protegũt. Hinc est,quòd iudex eiusdẽ nationis quo est actor, à reo conuento recusari potest:vt in c.accedens.ij. ibi, de terra vxoris suæ oriundus, vt lit. non contest. Quia eadẽ natio inducit suspicionem,vt dicit Abbas in ca.postremo.col.fi. de appel.Hinc voluit Frãc.Patritius.lib.iij.de insti.reip.tit. ij.magistratus populis peregrinos, & non ciues dari debere,quia nõ solẽt peregrini in administrãda iustitia esse clemẽtes sicut ciues,qui si nõ facilè indulgent cõciuibus, odia & capitales inimicitiæ oriuntur, quæ plerunq; maxima scandala in republica pariunt.Quamobrem præclarè actũ arbitror apud Hispanos regni Castellæ,qui ad regendas prouincias lege antiqua mittũt alienigenas,siue alterius ciuitatis ciues,ꝙ idem apud Francos fieri debere Philippus Pulcher ac Carolus v.Francorum reges statuerũt, vt latius prosequitur egregius Moder.Guliel.Benedicti in repet.c.Raynutius.in verbo vxorem nomine Adelasiam. num.1050.cum sequent.de test. Quod institutũ plæriq; Italiæ populi etiã hodie seruant, aliunde magistratus per quirentes.pro quibus facit.l.fin.C.de cri.sacri.&.l.tertia. C de diuer.offi.& appari.iudic.lib.12. Quas quidem sanctissimas obseruationes si regna valentiæ Hispaniarũ ser uare curassent,nõ tãtis intestinis ciuiũ discordiis, & crassandi licentia respublica abundaret.Nam cum inter conciues eiusdem linguę sit à natura data quædã morũ similitudo, facile vn⁹ alteri indulget,& in malefactis cõniuet,

cum

cũ eret easdem sibi vices reddi, & ita Valentiæ iustitia
ad placentiam ministratur. Bona est igitur hoc casu ex
tertũ iudicum promotio, qui non dulci amore patriæ,
nō pe, vt sibi paria reddãtur, sed ex debita iuris seuerita-
te iustitiã prosequũtur. Sed in rectoribus & curatis paro
chiaiũ bene cõuenit ille patrius amor, & similitudo lin-
guænã facilius quis suadetur, & à malo auertitur, ab eo
qu diligit, quã ab extero. Nã satis cõpertũ est ex dispari-
tate linguæ, & dissonantia vocũ nasci quasdã inter homi
ne differẽtias, ac animi simultates, quę licèt in iudicibus
tēporalibus necessariæ videãtur, per ea quę diximus: in-
rectoribus tamen animarum maximè sunt euitandæ: vbi
enim de moribus corrigendis agitur, non libenter Italus
Vltramontanum audit, nec Vltramõtanus Italum: & sic
de singulis, rarò in persuasione morum alterius idioma
delectat, quanuis, nõ desunt viri egregij, qui etiã cõstãter
affirmẽt, nõ ita recte populos per externos magistratus,
sicut per proprios ciues gubernari, quorũ rationes late
refert Bartholomęus Cassanæus in Catalogo glorię mũ
di in xxj. parte. in xij. consideratione. Hæc tamẽ sit sum-
ma varietatum rei, relictis cõtẽtionibus In pœnã homini
bus linguarũ confusionẽ à Deo datã fuisse: quod ex eo ap
paret, quia post diluuiũ vsq; ad ædificationẽ turris Babel
omnes homines vna lingua loquebantur, vt dicitur Gen.
c. j quæ primos homines vno, & eodem loco stare coge
bat. Disparitas igitur & differentia linguæ fecit, quòd ho
mines seinuicem non intelligerent, tædio capti, varias sibi
oris regiones perquirerent, quo factũ fuit, vt veteri lege
proximos reputabant eos, qui eiusdẽ tribus erant, quorũ
eadẽ erat viuendi consuetudo: extraneos verò, qui diuer
sæ linguæ. Vnde sicut disparitas habitus inter simul viuẽ-
tes quandã animorũ differentiam inducit, vt in cle. j. de e-
lect. & in c. in noua. xvj. quæst. 7. ita & fortius dissonantia
linguæ discrepantem voluntatem signat. Inde meritò Al
binũ derisum à Catone legimus: qui cum esset latinus, hi
storiã inter Latinos Græce scribere maluit, vt Plutarc. &
plures alij meminerunt. In quo genere Albutius prętor
reprehendi meruit, qui cũ à Scæuola, proprio idiomate
salutatus esset Athenis, Græcè respondit, vt eleganter re
fert Mar. Tul. li. j. de finibus bonorũ & malorũ. Eo eñ ser

mone vti debemus, vt inquit idem Cic. in offi. qui notus est nobis, ne, vt quidam Greca verba inculcantes, iure optimo rideamur. Hęc enim loquendi diuersitas facit, vt externus alieno non sit hominis vice, vt inquit Pli. li. vij. c. j. Ex quibus infertur, ꝙ sacramenta & prædicationes ministrasta, & gesta per homines eiusdem idiomatis grata magis fore, & accepta originariis eiusdẽ linguę, quã si per aliũ non natiuũ habentẽ idioma licèt intelligibile ministraretur. Et hoc nõ solum iure positiuo, sed etiã à iure diuino introductũ videtur. Vt quid enim spirit⁹ sanctus in Apostolos veniens, illis variis linguis loquendi facultatẽ daret, nisi putaret necessariã fuisse ad officium prędicandi, & ministeriis sacramẽtorũ idiomatis intelligẽtiã? Quilibet enim eos in lingua sua loquentes intelligebãt, & mirabantur, vt dicitur Actuũ ca. ij. Et si Erasmo credimus in eo volumine, quẽ de ratione Concionãdi cõposuit. libr. 3. propter imperitiã idiomatis innumerabilia sacrę scripturæ loca perperã interpretata leguntur, quæ studiosos facilè à sacrarum literarũ studiis auerterũt: cuius quidem idioma si interpretes assequuti rectè fuissent, multos facilè in suam sententiã traherent, vt latius Hispanus noster Valentinus Ludouicus Viues li. 3. de tradẽdis disciplinis prosequitur. Nemini enim dubiũ est ob hãc causam dictũ fuisse Ecclesiast. cap. viij. coram extraneo consiliũ non inseiendum. quia propior est colligatio, interiórque societas cũ ciuibus, cũ quibus est eiusdem linguæ cõmerciũ, quã cũ exteris. Et ideo videmus, quia eiusdẽ idiomatis prædicatio sensum mentis aperit, & animũ ipsum exprimit: qui & diuinus est, & maxima atque optima pars hominis esse perhibetur, quibus adstipulatur illud Socratis, qui cũ tacẽti adolescenti diceret, Loquere, vt te videam, non ex corporis facie, sed ex loquela ipsa, tanquã ex animi habitu hominem intuendũ esse censuit. Et hæc in causa sunt, vt oriundis magis quã exteris, etiam his præstantioribus faueamus, vt dicit Lucas de Péna in. l. quisquis. C. de omni agro deser. li. xj. alleg. tex. in l. fin. de cle. peregin. & alia de quibus ibi per eũ, & hoc dicit Philosophus. iij. Politicorum. Quod Gręcorum exẽplo cõprobatum legimus. Nã cũ Alcmenes Atheniẽsis, & Agoraticus in sculpẽdo marmore clarissimi, Phidiæque discipuli inter se ambo de si-

gno

gno Veneris faciendo certarent: ex eo Alcmeni suffragigiis Atheniensium victoriæ palma data est, quia cõtra peregrinum ciui suo suffragari, vrbanũ esse putarũt, cõcionãtes illud prouerbiũ: Tunicam pallio propiorẽ, ac chariorẽ esse. Meminit de his Beroaldus senior in quadã oratione prouerbiali. Et istũ amoris naturalis stimulũ, ex multis sacræ scripturæ, & literarũ humanarũ locis tum maximè ex ædificio turris Babel, Episcopus Abulen. colligit super Genes c. xj. Apparet igitur manifeste ex diuersitate linguæ sicut ex dissimilitudine corporum, diuersitatem quoque animorum induci, vt inquit August. lib. ij. de doct. Christia. cap. 4. facit text. in capitul. quia diuersitatem. de concess. præb. Sicut è contrà ex idẽtitate idiomatis, affectionem gigni manifestum est. Et non solum linguæ identitas, sed quod magis est, identitas quoque & similitudo solius nominis affectionẽ inducit, vt patet in. l. cum filius. §. pater. ff. de legat. ij. Nam propter affectionem linguæ seu idiomatis, affectio & charitas patriæ animo retinetur, quod Alexãdri regis exẽplo manifestũ fit: illũ enim ob id milites odisse patriã contendebãt, authore Q. Curtio, quia peregrino sermone Persarũ loqueretur. Nec aliã ob causam putandũ est, coniugia exterorũ apud veteres non probari: quia sciebant disparitate idiomatis facile simultates gigni. Et hoc est, quod dicitur in sacris literis, Esdrã linguarũ confusionem, quę ex matrimoniis aduenarũ nascebatur, ad linguã Hebraicã reduxisse, vt patet secundo Esdræ c. 13. Naturale igitur est, vt vnicuique idioma suum sit pręcipuum, & charum. Et ideo est, quòd asserẽti se esse talis linguæ, seu nationis, creditur; & dicenti contrarium, incũbit onus probandi: quia non præsumitur quẽ male alieno, quàm proprio idiomate loqui, vt dicit Angel. in consi. clxxxxiiij. Hinc est, ꝙ in sacris literis ad punitionẽ populi referunt, Deũ per Hieremiã c. v. dixisse, Adducã super vos gentẽ, cuius ignorabitis lingã, nec intelligetis quid loquatur. Et Deuteronom. cap. xxviij. Adducet Dominus super te gentem de longinquo, cuius linguã intelligere non possis. Patet igitur, quòd diuersitas linguæ inducit alienationem animorũ. Vbi verò datur communio, & eiusdem linguæ cõmercium, ibi est quidam domesticus & familiaris amor.

Vnde necesse est, ibi spiritualia maiori animorum consolatione ministrari ac recipi, vt maior animorum conformitas & similitudo esse comprobatur. Propterea multis verbis voluit ille Modernus Hispanus lib. 3 de tradendis disciplin. de quo proxime mentionem feci, plurimum cõducere ad dilatandum CHRISTI nomẽ, vt nos & Agareni communem linguam haberemus: nã speraret futurũ breui, vt multi sese illorum ad nos reciperẽt, quod nõ putat aliá ob causam deũ maximum Apostolis suis donũ linguarum contulisse. Nam, vt inquit Paulus, Fides enim per auditũ, cui lingua inseruit: ac proinde cuperet, vt in plerisque ciuitatibus gymnasia linguarum instituerẽtur, non solum illarum trium, de quibus in cle. j. de magistr. sed earũ etiam quæ essent Mahometicis populis vernaculæ, quas addiscerent non otiosi homines ad gloriam inde captandam, sed ardentissimi zelo pietatis parati, vitam pro CHRISTO impendere, vt eis linguis instructi, CHRISTVM illis gentibus annunciarent, quæ paucissima, ac nihil plenè de illo audierunt. Hæc ille. Et hoc linguarũ documentũ prędicatoribus, qui multum populo Christiano prodesse possunt, necessariũ esse. Nã prędicatio requirit hominem nõ solũ in rebus diuinis expertũ, ac variis disciplinis refertũ, sed etiã in lingua eorũ quos auertere à malo, & meliores fieri prędicatione sua cupit, nõ mediocriter eruditũ, vt patet exemplo Hieremiæ, seexcusantis à prædicatione, quia loqui nesciebat. vt in ca. in scripturis. §. quies igitur. viij. quæst. j. Sciebat enim magnus ille Propheta oportere eos, qui animos rudes prędicãdo instruũt, se aptare debere pro ingenio discentiũ: & verborũ ordinẽ pro audientiũ capacitate dirigere, vt dicit tex. notabilis in c. oportet. viij. q. prima. Hęc enim fieri nõ possunt, nisi ab his qui intelligunt, & loquũtur idioma populi: aliàs si ab auditoribus sacrorum ministri nõ intelliguntur, nõ audientiũ vtilitatem, pro quibus missi sunt, sed suam ostensionẽ quærẽt, vt inquit tex. in c. dispẽsatio. xliij. distin. Nam quando prædicatio boni rectoris sub natiuo sermone discentiũ aptè exprimitur, deuotio crescit ac fides dictorũ magis animo insidet, & cõtinuatiõe roboratur. Qui quidẽ sermo dũ per aures recipitur, deuotio ac fides in mente generantur, vt dicit text. in c. si quis

rector.

rector.versiculo.in mente.43.disti.Sicut videmus in Physis.Nã imperitus medicus, inquit Auicena sexto naturarum propter fidem & deuotionem ægri facilius sanabit ægrum,quã peritus & doctus. Hoc enim facilius fiet commercio linguæ.ad quid etenim putamus, Mithridatem Ponti Regẽ tantum laboris in perdiscendis duabus & viginti linguis desumpsisse, nisi vt tot populis, quibus imperitabat,in sua propria lingua respõderet,vt sic accepior videretur? Quam loquendi rationẽ.Themistocles Atheniensis est imitatus,vt de vtroq; Plinius,Valerius,& Quintilianus meminerũt,& recenset Iaso in §.ex maleficiis instit.de actio. Quę omnia ad vsum & intellectũ huius regulæ pertinere vidẽtur.In qua de parochiali ecclesiæ fit mẽtio,quę rectorẽ requirit vocalẽ,cõfessiones audiẽti prædicationi accõmodum,verbis intelligibilibus ecclesiastica sacramenta fidelibus ministrantem:qui si non intelligitur,quia diuersum habet idioma, frustrà rectoris partes adsumpsit. Nã qui ædificari verbo Dei debent & cupiunt,talem eos magistrum habere oportet,cuius sermone,& monitis eruditiores fiant: ne fortè cùm his prę ponitur eis,qui non intelligitur, animus fastiditus ad deteriora prouocetur.arg.tex.in c.in grauibus.iij.quæst.vij. Et ob eam causam veteres voluerunt, leges quæ dabantur populis, sub illo eiusdem populi idiomate publicare, vt magis placerent omnibus,& obseruarentur.vt est tex. in §.alienationis.in authen.de nõ alien.Quod ad hoc Romana ponderat.in.l.j.§.fi.col.3.ff.de verb.obligat.cũ pluribus aliis concord.congestis per Fely.in rubr.de constitu. iiij.col.versi.vlterius.& facit text.in.§. illud quoque,in authen.vt præpo.no.imp.Per quem tex. dicunt moderni Valentini in l.prima.§.finali de verb.obliga. quòd ideo titulus Crucis fuit tribus illis linguis, tunc magis vsitatis scriptus,vt ab omnibus intelligeretur.Propterea dicit gl. in lege decreta ff.de re iudicata. quòd decreta inter Latinos debebant Latinè proferri,& inter Græcos,Græcè Et eadem ratione dicunt Moderni de Monteferrato in lege prima.§.fin. ff.de verbo.obligat. quòd licet stipulatio inter homines diuersi idiomatis per interpretẽ cõtrahi possit.vt in.d.§.fi.Hoc ideo statutum fuit propter necessitatem.Sed vbi duo haberent idem idioma,& stipularentur

vnus Græcè, alter Latinè, non valeret stipulatio, cum ibi nulla subest necessitas, nec voluntas, cum possunt eadem lingua stipulari. Nam quilibet debet facere actum lingua sua. Et ideo vbi ad aliquem scribimus, illi scribendum est lingua qua ille vtitur, & non alia qua ille ad quem scribimus non vtitur. capitu. in nomine patris. ad fi. lxxiij. dist. Nam, vt inquit Cicero de Oratore libro tertio, verba neminẽ mouent, nisi eum qui eiusdem linguæ societate coniunctus est. Quoniam vt ipse idem Cicero Tuscul. v. ait, in iis linguis quas non intelligimus, surdi profectò sumus. quod videtur innuere diuus Paulus j. ad Corinthios xiiij. c. Et hac de causa videmus, leges voluisse, proclamationes quæ inter vulgares fieri cõsuerũt, verbis vulgaribus fieri debere, vt ab illis intelligerentur. l. sed & si pupillus. §. præscribere. ff. de insti. Quo loco dicit Paul. de Castro Parisiis curiam Regis consuetudinem ideo habuisse, quòd acta in vulgari scribantur: & idem in Burgundia cõsuetum fuisse Iacobus de Puteo in l. acta. ff. de re iud. attestatur. Nam vt præclarè inquit Tullius offic. lib. ij. Popularibus enim verbis est agendũ, & vsitatis, cum loquimur de opinione populari. Et idem li. j. de legibus, Sed quoniam, inquit, in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdũ loqui necesse erit. Hic dicit gl. in ca. odi. xxiiij. q. j. quòd clericus quando agit contra laicũ, vulgariter loqui debet, vt facta sua intelligat. Propterea Romani, vt facilius à subditis intelligerentur, tanti ideoma suũ fecerũt, quòd eorum magistratus, quanquã optimè linguam Græcã callerent, nunquã tamen Græcis, nisi Latinè responsa dabãt: eosque per interpretem loqui cogebant, nõ Romę tantũ, sed etiam in Gręcia & Asia, vt author est Valer. Maxim. libro ij. de instit. antiqui. Quem Cuma. & Iacob de Puteo in d. l. acta, sequuntur. Vnde postea vsus inoleuit, vt legati in Græciam missi, secum interpretẽ haberẽt, vt pro Cornelio Balbo meminit Cic. & lib. j. de fin. bono. & malo. Nõ enim Romanis tanta cura nominis fuit, (quanquam & illud ædificiis multis pluribus locis perpetuum facere curarent) quã propagandæ linguæ. Merito igitur summus pontifex in textu nostro idioma cuiusque propriũ in consideratione habuit: quia neminẽ ex rectoribus parochialibus putauit ecclesiis, & earũ subditis sufficere, aut placere posse, ni

...si bene ac intelligibiliter loquerētur, ac linguā eorū ...rent. Quod prius visus fuit expostulare tex. in c. sit re...,colū. pen. xliij. dist. Quæ omnia cum fundata sint in ... diuino, communi & naturali, concludendū est, regu... istam cum dictis iuribus, nō solum similitudinem, sed ...ndam affinitatem & identitatem habere, quin potius ...flatam ac compositam ex eorum visceribus fuisse.

QVAESTIO SECVNDA.

QVAERO, iuxta ordinem text. ibi, alicui personę, nunquid dispositio istius regulę habeat locum in prouisionibus curati beneficij, fœminis regularibus factis, vel ...pitulis, aut vniuersitatibus aliquarum ecclesiarum?

SOLVTIO. Si significationē & vim istius verbi, perso...,cōprehensiuam attendimus, certum erit, regulā prædi...os omnes cōprehēdere: quia appellatione personæ, tam ...asculi q̄ fœminæ, vniuersitas, capitula, & collegiū com...ehendūtur, vt dicit Bal. in l. quicūque. in iij. columna de ...r. fugi. & in l. metum. §. aduertendū. ff. quod met. cau. & ... c. j. in prin. de no. for. fide. Præsertim quia ex quo regu... ista concernit salutē animarū, vt dixi superius in prima ...uæstione, dicitur fauorabilis, vt dicit Pet. de Ancha. in ca. ...uāuis. de præb. lib. vj. Quo casu in tali materia appella...one personæ veniunt, & cōprehendūtur omnes indistin...tè tam masculi quàm fœminæ, & vniuersitates, & capitu...,vt tradit Dom. post Ioan. And. & alios in c. cum in illis. ...j. in fi. de præben. lib. vj. cum concord. vt scribit Ias. in l. ... quis maior. in secunda columna. C. de transactionibus, ...x vltra ipsum Ro. in consi. cccccxxxvj. incip. quod indultū.

Tamen prædictis non obstantibus contrariū est cōclu...lendum. Nam licet verum sit, quòd appellatione personę ...ato sumpto vocabulo, ac etiam in materia fauorabili cō...prehendi possit capitulum, vniuersitas, vel quælibet alia persona, quæ per ea dicta sunt superius, tamē vbi materia subiecta non est proportionata, ad hoc nunquam sub tali verbo, personæ, etiam cum dictione vniuersali prolato, fœminæ, nec capitula, vel vniuersitates includentur: quia actus actiuorum debent cadere in subiecto bene disposi...to, prout in proposito nostro dicit notabiliter Domi. in ca...

pit.ſicut.in ſecunda columna.vij.quæſtio.j. Vbi ex hoc infert,quòd excommunicatio prolata contra quaſcunque perſonas,non comprehendit vniuerſitatem.c.Romana.§. vniuerſitatem.de ſent.excom.li.vj. quia excommunicatio ligat animam, & vniuerſitas non eſt materia ſubiecta ad hoc,cum animam nõ habeat.Et hoc idem dicit Deci.in l. ſi familia in ij.col.ff.de iur.om.iud. Et reaſſumit latiſſimè Fely.in c.eam te.in xij.& ſequen.col.de reſcrip.Et iſta omnia multo fortius procedunt in caſu noſtro,ex eo,quia ratio iſtius regulę nullo pacto poteſt adaptari ad fœminam vel vniuerſitatem,ſeu aliud ſimile corpus repræſentatum, quia in talibus perſonis fictis nõcadit adminiſtratio ſacramentorũ quæ in parochiali, de qua loquitur iſta regula, neceſſaria eſt. Nam rector parochialis debet cõfeſſiones parochianorũ audire,& ſacramẽta omnia ſubditis ſuis fidelibus miniſtrare:& ideo neceſſarium eſt, quòd idioma eorũ intelligat,ac viciſſim à populo intelligatur. Aliâs nõ bene ſacramenta ad profectum animarũ exercerentur, ſi ſeinuicem nõ intelligerẽt,vt latius dixi ſuperius in prima quæſt.Iſta enim ratio nõ poteſt adaptari ad fœminã neq; ad capitulũ, vel collegium.Quia ex quo fœmina & collegia actiuè ſunt incapaces ſacramentorum,neq; in eis cadunt claues fori pœnitentialis,cum etiã de facto fœmina accipiẽs ordines,characterẽ nõ recipiat. vt tradit Archid. & alij in ca.presbyter.xxxij.diſtin.Nec per hoc conſequẽs poſſit fœmina,aut vniuerſitas cõfeſſiones audire, vel alia ſacramenta miniſtrare,vt eſt tex.& ibi notat.Abb.& omnes in ca.noua.de pœnit.& remiſſio.& tenet diuus Thomas in iiij.ſenten.diſt.xxv.quæ.ij.Sequitur, quòd hæc regula tales non comprehendit.Sunt enim huiuſmodi perſonæ corpora inhabilia tum reſpectu ſexus,tum etiam reſpectu corporis imaginati.Quia cum capitulum & collegium nõ ſit perſona animalis vera,ſed repreſentata:& iſta ſacramentorum adminiſtratio veram perſonã animatam & virilem requirant,merito diſpoſitio iſta loquens de perſona,nõ habebit locũ in iſtis:quia in eis ceſſat ratio iſtius regulæ.Imò non ſolum in hac regula,in qua materia ſubiecta repugnat,ſed neque in quacunque alia diſpoſitione, in qua verba debẽt propriè capi appellatione perſonę,capitulum,vel aliud collegiũ nõ comprehenditur,vt eſt notabile

tabile dictum Roma. sæpe practicatũ in consi. ccccxxxvj. Vbi per istam rationẽ tenet ꝙ priuilegia derogantia quibuscunq; personis, non derogat collegio: persertim dominorum Rotæ: quia non venit appellatione personę. Et per istam rationẽ cõcluserunt domini mei in vna causa pendente corã R.D. Ioan. Mohedano. xxiij. Iannuarij 1536. ꝙ procurator constitutus contra omnẽ personã, non poterat agere cõtra vniuersitatem, vel capitulum, per dictum Bal. in rub. C. ad Trebellia. & in authen. item quicũque. C. de episc. & cler. Sequitur Fely. in cap. eam te. in ij. col. de resp. & in c. dilectus. cle. ij. col. penul. de simo. Et Paul. de Ca. in d. authen. item quicunque. & Rom. in l. si quis mihi bona. §. seruus. ff. de acqui. hæred. & Iacobi. de sancto Gergio in l. collegium. C. de hæred. institu. cum quibus nouissimè concordat Bart. Cassaneus in consil. j. in v. dubio vbi limitat in procuratore rei. Et istam opinionem videtur tenere Deci. in d.l. si familia. Et licèt idẽ Bald. videatur tenere contrariũ in c. j. de noua for. fidel. quem sequitur Barb. in c. cum non ab homine. in primo notabili. de iud. & in cons. xlvij. col. pen. in iiij. volu. Tamen possent eorum dicta concordari, vt procedant in procuratore rei ad defendendũ, quod est fauorabile, vt dicebat Cassaneus in cõsi. & sentit Alex. in apostil. ad Barto. in l. mortuo. ff. de fideiuss. Licet possit attentari, quòd etiam mandatum actoris ad agendum sit fauorabile, vt dicit decis. dominorũ xxij. de pro. in no. circa. fi. Sed amotis ambagibus, ista est communis opin. quòd in procuratore actoris, dictum Bal. in d. rub. C. ad Trebel. est verior. Et ita iudicauit Rota.

Redeundo ad propositum istius regulæ cõcludo, quòd ex quo ratio istius tex. ac proprietas huius verbi, persona, nec congruit fœminæ, neque collegio, vel capitulo, sub dispositione istius regulæ tales non comprehendentur: sed illæ tantum quæ sunt habiles, & capaces clauium fori pœnitentialis, quæ possint & valeant curam animarum exercere, & omnia sacramenta ministrare.

QVAESTIO TERTIA.

QVAERO, nũquid sub illo verbo personæ, vel etiã ex mente istius regulæ comprehendantur cardinales.

SOLVTIO. Licet ista quæstio latissime in proœmio istarum regularum discussa fuerit, tamen quia quæ hic dicentur, specialiter istam regulam tangunt, quæ ibi scripta non fuerunt. Ideo inconueniens non erit, pluries eãdem quæstionẽ repetere: quia vt dicit tex. in l. vnica. §. supra dictis. C. de emenda. cod. Iusti. sæpius repetita placebũt. Et, vt inquit Plato, quem Plinius sapientiæ antistitem vocat, non nocet bis dicere, quod bene dicitur: quia, authore Seneca, nunquã nimis, quod nunquam satis. Vnde illud prouerbiũ emanauit, Bis terq́ue pulchra. Quamobrem, cum quæstio ista necessaria sit frequens & vtilis, eam sępius in pluribus regulis, diuersis tamẽ motiuis repetere duxi. Et propius ad rem ipsam veniẽdo, istam quæstionem, de qua loquimur in terminis, decisam esse reperio per dominum Barthomæum Belenzinum virum doctrinæ singularis, & quondam Rotæ auditorem in suo tract. de charitati. subsi. quæst. lxvj. in v. colum. vbi resolutè tenet hanc regulam in cardinalibus locum habere, ex eo, quia tempore suo, & eo præsente, ita Rota iudicauit. Quam opinionem ipse hac ratione fundat, quia clarum est, dispositionem istius regulæ fauorem animæ concernere: quæ ratio facit, quòd ista regula fauorabilis iudicetur, iuxta doctrinam gloss. Barthol. & docto. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. Sed in constitutione sic fauorabili cardinales comprehenduntur, vt dicunt Moderni per illum text. in ca. omnis. de pœniten. & remissi. Igitur regula ligabit eos. Hæc Belenzinus. Pro ista opinione facit text. in capit. nemo, & quod ibi notãt Dom. & Philip. in prin. de elect. li. vj.

Sed prędictis nõ obstantibus potest contrarium tẽtari. Nam in primis negari potest, ꝙ ista constitutio in fauorẽ animæ ędita sit, vt dicebat Belenzinus. Iura enim hoc exprimere solẽt, quando id agere intendunt, vt patet in c. fi. de consue. & in c. fi. de præscrip. & in ca. ij. de constitu. li. vj. & alibi sæpe. Nam ꝙ sit rector eiusdẽ lingue potius quàm peregrinæ, hoc non concernit immediatè animam: quia si hoc modo vtilitatem animæ metiremur, nulla esset constitutio, nulla regula istius voluminis, in qua eodẽ modo idem animæ fauor considerari non posset. Pręsertim in regulis mixtis, quæ ad euitandum fraudes conditę vidẽtur, Et sic esset dicẽdum omnes tales regulas esse fauorabiles,

latissimè interpretandas, & comprehēdere cardinales. Quod inconueniens & absurdum videtur, vt inferius per exempla patebit. Nam sicut nō omne, ꝙ publicè interest, principaliter ad vtilitatem publicam pertinere dicitur, vt illud fauorabile dicamus, vt tradit Bart. & alij. in l.j.ff.solut.matri. Ita neque omne illud quod ad fauorem animæ referri potest, illico dispositionē principaliter fauorabilē facit: cum cōstitutio fortè alia ratione moueri possit, quę dispositionem restringat, vt patet in.c.auaritię, de electio. lib. vj. Cuius dispositio respicit vtilitatem animę: & tamen illa constitutio tanquàm fauorabilis extensionem non recipit vt not. Oldra. consil. ccxlvj. & Gemin. consil. cvj. in. vj. col. Et idem videmus in extrauagan. ambitiose. posita in tit. de reb. eccles. non alienan. Quæ etiam vtilitatem animæ considerat, & ita fauorabilis non est, vt omnes casus non expressos comprehendat, vt declarat domi. Gundisaluus Villadiego, quondam nostri ordinis insignis auditor, in tract. de leg. in. xj. quæstio. primæ partis. col. fin. & Rochus Curtius in repe. c. fi. in lxxxij. col. de consue. Illud igitur, quod dicitur constitutiones obuiantes fraudibus, vtilitatem animæ respicere, verum est, quando illa constitutio principaliter animam, seu piam causam immediatè respicit. Secus autem quando constitutio non principaliter secundario incidenter, aut mediatè animam cōcernit. Quod ex subiecta materia, vel modo loquendi facilè deprehendetur. Hoc probatur in. c. vt animarum. de constit. lib. vj. & in cap. quanquam. de vsur. cum similibus. & ita declarant Moderni, in cap. cum contingat. post gl. in verbo debent. de iureiu. Et reassumunt Moder. Hispani in tracta. de vltimo fi. iuris. lxxxix. & cxvij. col. & latius dixi in. c. vt animarum. Cum igitur regula ista neque ex verbis neque ex subiecta materia principaliter animæ vtilitatem concernat, concludendum erit, illam non esse principaliter fauorabilem & extēdendam, & per consequens Cardinales non comprehendere.

Sed posito quòd regula ista principaliter fauorem animarū cōcerneret: dico tamen, quòd ille fauor animæ qui propter imperitiam idiomatis hic considerari potest, per vicariū idoneum, linguæ peritum, positū in ecclesia parochiali, per Cardinalē cōseruari posset, iuxta notata in capitulo

pitulo super eo.de præbend.lib.6.& in ca.dudum.el.2.de electio.Nā ipsi Cardinales habentes parochiales,licet intelligibiliter loquerentur,& intelligerent idioma,num tamen honeste possent,nec eorum dignitati cōueniret, neque etiā coguntur ecclesiis parochialibus per se ipsos deseruire,cū sint regimini vniuersalis ecclesiæ præpositi,qđ præferri debet priuato cōmodo vnius ecclesiæ parochialis,vt dicit tex.in proposito nostro notabilis in cap.bonę.1.de postu.prælat.Et isto modo per vicariū satisfactū erit regulę.Licet idem Cardina.non intelligant,nec loquātur idioma. Et quia papa dispensando cum eis,vt tenere valeant parochialem in commēdam,per hoc videatur cum illis tacite dispensasse,vt non teneantur per seipsos deseruire,iux.glos.in cap.quia in tantum.de prębend.cum aliis concor.vt scribunt Moder.in repe.rub.de resc.lib.6.in.2.col.& tenet Abb.in. c.cum in cunctis.de electio. & latius per Fely.in.c.postulasti.in. 12. col. de rescrip.Prętereа qa in ista regula nulla fit mentio de Cardinalibus, ideo non comprehēduntur.Nā Cardinales nunquā sub regulis Cācellariæ cēsentur includi,nisi illi specificè nominentur,vt tradit Fely.post Petr.de Ancha.in.c.in eos.in fi.de hęreti. Ad hoc facit ratio glos.in verbo dignitatum.in capi.2.de præben.lib.6.Et hoc generaliter verum est,quòd cardinales in dispositione quacunq; pœnali non cōprehēduntur etiam,quod fortius est, si in illa dispositiōe sint verba vniuersalia,vt est text.in cap.1.de schisma.lib.6. & ibi notant Io.An.& Domi.cū multis aliis concordan.quę scribit idē Belenzi.in eodem tracta.colum.6. Vbi ex hoc infert vnū aliud,videlicet,idem esse in regula de valore exprimēdo, vt nō habeat locum in cardinalibus per eandem rationē: quia de illis ibi non facta est mentio specialis. Et idem Belenzinus hoc generaliter dicit de quibuscunq; regulis, in ca.ꝙ super his.de fide instrumentorū, quem ibi Felynus refert in.3.col.versi.2.q.Et quo ad regulā de valore, hoc latè dixit Petr.de Ancha.in consil.288. pro clariori euidētia.Et Roma.in consil. 498. cum sexcentis concordan.de quibus & per And.Sicul.in tracta. cardinalium. in.7. q.& dicitur latius ibi.

Pręterea ratio domi. Bartholomęi ex alio impugnatur quia si illa esset vera, idem deberemus dicere in regula de valore

valore exprimendo, quæ potest eodem modo concernere fauorem ecclesiarum & animæ. Nam ratio illius regulæ fuit, ne tacendo valorem vnus caperet stipendia plurimorum, quę clericis pauperibus ministrare volentibus, possent subsidio esse, vt habetur in cap. quia intantum. cũ. c. sequenti. & cap. cum secundum. de pręben. & in cap. 1. 21. quęst. j. & bonus tex. in cap. quia nõnulli. de cleri. nõ resi. Et quia papa per expressionẽ valoris, consultius ecclesiis, & earum indemnitatibus, ac cultui diuino, & personis bene merẽtibus iuxta condignum prouidet. Et ita fit, quòd docti viri qui ecclesiã dei, veluti stellæ positæ in firmamẽto illustrant, vt dicitur in capitulo, super. de magistr. & per quos magis cultus diuinus decoratur, defenditur, & augetur. cap super specula. ne cle. vel mon. & ea quæ dicuntur in cap. cum M. & c. cum accessissent. iuncto cap. ex parte. de constitu. recipiũt mercedem & retributionem sanctorum laborum suorum. Quæ omnia proculdubio per expressionem veri valoris iustificãtur: tolluntur etiam multæ fraudes quæ fierẽt si valor taceretur. Nam posset fraudari papa in perceptione iurium ad se pertinentiũ, ac Cameræ & Cẽcellariæ officiales, qui bona fide sub prętextu distributionum taxæ & annatæ, quę ex fructuũ expressione proueniũt, à papa sua officia emunt. Super quibus quidem taxis maior officiorũ curiæ pars fundata existit. Vnde si verus valor taceretur, fieret magnũ præiudiciũ illis qui officia pro sua substẽtatione propriis pecuniis quæsierunt. Hoc enim fieri non posset sine cõscientiæ periculo, & animæ offensione, & scandalo plurimorum, vt late probat Hiero. Paulus Hispanus in prac. Cancella. apo. fo. 48. vt dicam in regula de valore. Igitur cõcludendum est, dictam regulam animarum etiam vtilitatem concernere. Et tamẽ illis rationibus non obstantibus, Rota tenuit regulam illam non habere locum in Cardinalibus, vt ipse idem Belenzinus meminit in dicto tracta. & dicit suo tẽpore ita Rotam iudicasse. Ergo pari ratione tenẽdum est, istam regulam eos etiam non ligare. Super his tamen bene cogitandum est ex eo, quia multum me mouet attestatio D. Belenzini dicitis, Rotam contrarium eo præsente iudicasse. A qua opinione indubio ego non recederem: quia iustum præsumitur iudicium fuisse, quod plurimo-

rum

rum oculis est comprobatum, vt dicitur in cap. prudentiam, de offic. deleg.

QVAESTIO QVARTA.

QVAERO ibi, prouidere, seu mandare prouideri, &c. quid significent, & importent ista verba?

SOLVTIO. Attenta proprietate verborum, ista verba prouidere, seu prouideri mandare, denotant liberam dispositionem factam à superiore sine facto alterius. Itaque sub tali verbo non comprehenderetur electio, neq; præsentatio quæ requirunt factum aliorum, vt dicit Domi. in cap. cum illis. §. 1. de præb. lib. 6.

Tamẽ ex quo dispositio istius regulæ est fauorabilis, fundata in salute animarũ propter rationes assignatas in prima quæstione: ideo erit concludendũ ista verba, prouidere, & mandare prouideri, largo modo capi debere, vt quancunq; dispositionẽ & ordinationẽ, per quas prouideretur alicui de parochiali, cõprehendant. quia illa verba largo modo sumpta ad omnes modos dispositionis & collationis adaptantur, vt refert Fely. in c. in nostra in 32. corr. de rescrip. Et licet omnes modi disponendi de beneficijs, largo modo loquendo cõprehenduntur sub verbo prouisionis, tam ex parte conferentiũ, quàm prouisi, quia quocunque modo prouideant, personã quæ intelligat & loquatur idioma loci, eligere debent. Tamen quo ad aliũ effectum, multum interest, per quem modum quis prouideatur, an per electionẽ, præsentationẽ, vel collationẽ: quia per vnum modum acquirit ius in re, & per alium ad rem. Et hoc est multum vtile scire propter derogationes. De quo tamen videnda sunt, quæ scripsi in regula, de non tollendo ius quæsitum. in. 1. quæst. quæ hic non repetam.

Quid autem significent, & quid differant inter se ista verba posita in textu, prouidere, seu mandare prouideri, &c. Et dicendum, quòd secundum stylum curiæ Roma. multum differunt. Pro quo est aduertendum, quòd quatuor sunt termini, quibus vtitur Papa in prouisionibus suis, videlicet, prouidemus, mandamus prouideri, prouisum fuit, & cõcessimus prouideri. Et ista omnia secundũ stylũ Cancellariæ differunt. Nam prouisio dicitur, quãdo

Papa

Papa effectualiter & purè facit gratiã, de qua literæ sunt expeditæ. Illa enim dicitur prouisio: & per talem prouisionem expirat reseruatio Papæ, vt dicit Fely. in rub. de consti. num. iiij. vt late dixi in regula de triennali. Mandamus prouideri, dicitur, quando literæ sunt expeditæ, & alteri mãdatur, vt prouideat. & de istis duobus terminis loquitur Egid. in quadam decis. relata per D. Guliel. in decisio. incip. & quia. in titul. vt lit penden. Prouisum fuit, dicitur, quando autharitate Papæ, vel alterius fuit facta prouisio literis expeditis & executis. Cõcessim' prouideri, dicitur, quãdo est signata supplicatio, & literæ non sunt expeditę. Et ita expresse tenuit bis Rota in vna Valẽtina parochiali de mẽse Nouemb. & Decemb M. D. XXXVI. coram D. Ioan. Clerici. Et hanc etiam verborum differentiã, quam hodie in gratiis Apostolicis seruari videmus, duo antiqui doctores practici approbant, videlicet Hiero. Pau. Barch. Cãcellariæ Apostolicę vice corrector, & Ant. de Cortesiis olim abbreuiator in quibusdã suis memorialib' cõcernẽtib' gratias expectatiuas, & alias literas gratiæ. fol. 85. Ex quibus excerptus est ille liber, quẽ vulgo practicã seu stylũ Cãcellariæ appellãt, sæpius per Fely. allegatũ, & à sede Apostolica approbatum, vt in proœmio dixi. Et quia ista cõsistũt magis in stylo & vsu curiæ, quàm in iure, ideo nõ insisto. De quibus tamẽ aliqua dicam in fine huiusce cõmentarij, post Specu. in titulo de actio. & petitionib. §. iiij.

QVAESTIO QVINTA.

QVAERO, an ista regula habeat locum in parochiali ecclesia commendata?

SOLVTIO. D. Guliel. Cassiodorus nostri ordinis vir diligens & curiosus, ac Episcopus Algaren. in discursu cuiusdam quæstionis, quam scribit in collectaneis suis decisio. Rotæ, fol. 203. simpliciter tenuit regulam istam in commenda locum habere: quia ita in Rota iudicatũ fuit: & nihil aliud dicit.

Reperio tamen quendam doctorem Modernum (illi nomẽ est, Aeneas de Falconibus) virũ certè, quantũ colligi potest ex quibusdam apostillis, quas fecit ad Abb. Panor. & ex quodam tractatu suo reseruationũ, & cõmendatum

darum, apprimè eruditum & practicum, in quadam breuissima additione, quam hic reliquit, ponere istam quæstionem in terminis, & referre tempore suo, Rotam super hoc puncto variasse & diuersis temporibus pro vtraque parte iudicasse: nullā tamen rationem alicuius decisionis scribit. Itaque satis apparet quęstionem esse dubiā, & in vtranque partem disputabilem.

Quid dicendum? Certe negari nō potest punctum esse difficilē, ex eo, quia tempore meo vidi hanc eandē difficultatem in Rota sæpe à diuersis auditoribus ꝓpositā, & minime diffinitā. Nam R.P.D. Petrus Vorscius de mense Iulio M.D.XXXIX. inter dominos de ea verbum fecerat. Et tunc propter varietatē votorum nihil penitus cōclusum fuit. Secundo loco corā R. P. D. Marcello de Crescentiis, de mense April. M. D. XXXI. in vna Grassen. fuerat etiam super hoc dubitatum: & vota diuersa fuerunt. Tertio loco idem D. Pet. iterum quæstionem proposuit, & post lōgam disputationem, Domini eam terminarūt, in qua plura argumenta & rationes facta fuerant, quorum præcipua narrabo, ne fastidio sim curialibus occupatis: & quia istā quęstionem latissimè in regula de triennali possessore attingo, ex quo loco plura, dū casus iste occurret, mutuari poterūt. In primis igitur pro parte negatiua, videlicet, quòd regula ista in cōmenda locum non habeat, quidā ex Dominis ponderabāt tex. regulæ, non facere mentionem de cōmenda. Ergo neque nos supplere debemus. l. si seruum §. prætor ait. ff. de acquir. hęred. Addebāt fortius, quia cōmendatarius per substitutum oriundum ex loco deseruire potest, ex quo habere potest aliam ecclesiam in titulum cui personaliter tenetur deseruire, vt tradunt docto. in cap. dudum. 2. per illum text. de electio. Et talis substitutus potest regulæ satisfacere, & supplere defectū commendatarij, quod non est in titulari qui tenetur deseruire per seipsum. Vnde si non intelligit, nec loquitur idioma, non poterit sacramenta ministrare, quæ verborum intellectū & loquelam requirunt. Et ideo in titulari duntaxat regula locum habebit. Ista ratio quorundam dominorum satis dubiam materiam reddidit.

Sed in cōtrarium allegata fuit per alios Dominos prędicta decisio Domini Gulielmi, attestantis Rotam cōtra-

rium

iudicasse. Quæ dubios reddidit dominos, & negotiū distulit ad Calendas Octobris. Tūc enim in primis auditiis causa iterū fuit posita. In qua pro opinione illorum dominorū ponderabantur verba istius regulæ, ibi, prouidere, seu prouideri mādare, &c. Quæ adaptari posse non videntur ad cōmendam. Quia commenda non est prouisio, vt dicit expresse Collectarius in c. si constiterit, in j. col. de accusa. Facit quod dicit cardinalis in cle. causa in quarta q. electio.

Istis tamē non obstantibus, maior pars dominorū renuit contrariū, videlicet, regulā habere locum in commēd. Quorū opinio istis motiuis defenditur. Primò, considerando rationem finalem istius regulæ, quæ secundum communem opinionem in fauore & vtilitate animarum fundatur. vt tenet expresse Bartholo. Belenzinus auditor Rotæ in dicto tractatu de charita. subsid. quæst lxvj. c. v. & dixi superius in j. &. iij. quæstione. Sed salus animarū in hoc consistit, vt pastor vultum pecorū suorum inspiciat, visitet ecclesias, confessiones audiat, populo prędicet, & alia ad curam animarum pertinentia sacramēta ministret, vt superius in dictis quæstio. j. &. iij. dictū est: quæ omnia in cōmendatario militāt, postquā capit fructus ecclesiæ, qui sibi propter dictum onus dantur. Ergo in illo dispositio istius regulæ locū habebit. l. j. ff. ad muni. & l. à Titio. ff. de fur. Frustra enim in cōmēdatario contēpranea ętas, & ordo sacerdotalis requireretur. vt dicit Domi. in cap. nemo. in primo notabili, de electio. lib. vj. per illum text. nisi ad ea teneretur, ad quę rector ipse tenetur, videlicet, ad ministrāda sacramēta fidelibus parochianis, qui sine commercio linguæ & intelligentia idiomatis ministrari non possunt. Et ob eam causam in commenda necessitas & vtilitas ecclesię cōsideratur, vt ibi dixit Do. in tertio notabili. Et tamē regula ista ad aliū effectū ædita non fuit, quàm propter vtilitatē ecclesiarū. Ergo videtur in ea includi cōmenda: cum eadem ratio sit in cōmendatario, quæ est in titulari. Ergo regula vtrunq; comprehēdere debet: maximè, quia ista regula generaliter loquitur. Ergo omnes casus cōprehendere debet: etiā si maior ratio sit in vno casu, quā in alio. iuxta tex. notabilem qui de pœna loquitur, in. l. j. §. quod autem. ff. de aleato. Et qui se

exceptū dicit à regula, illud probare debet: quia lex indistinctè omnes quos non excipit, ligat. c. j. de consti. capit. omnis anima. de censibus. c. solitæ. de maio. & obed. Cum igitur cōmendatarius à regula nō excipiatur, dicā sub illam cōprehendi. Confirmatur vlterius ista opinio, quia videmus regulam istam habere locum in gratia expectatiua, quæ est quædam concessio temporalis, iuxta c. si. de concess. præb. Ergo eadem ratione habebit locum etiam in commenda, quæ etiā concessio tēporalis est. Præterea quia ista regula initium considerat, & sic tēpus prouisionis beneficij. Quo tempore nisi peritia idiomatis in regula requisita concurrat, collatio siue prouisio beneficij est nulla ipso iure. vt patet in text. quia qualitas adiuncta verbo, debet adesse tempore verbi. c. statutum. de rescrip. lib. vj. l. miles. ff. de testa. mili. Et ista ratio æquè militat in cōmēdatario, sicut in titulari. Ergo, &c. Et per hoc illa ratio illius Domini resoluitur, videlicet, quod commendatarius per substitutum deseruire poterat: quia est verū, postquā commenda validè præcessit, id est, quando concessa est habenti peritiam idiomatis, vel quando à principio in ipsa prouisione isti regulę derogatum est, tunc enim vali de substitutū ponet. Vbi vero à principio tempore prouisionis ista non concurrunt, prouisio est nulla: & ideo tali casu de constitutione substituti disputare nō attinet, qui postea sequitur: & sic tempore quo iam prouisio commēdæ facta personæ ignoranti idioma non valuit.

Non obstat etiam, & text. iste commendam comprehendere nō videtur, ex quo loquitur de prouisione. Et ꝓuisio nō est commēda: quia hoc est falsum. Quia imò sub tali verbo comprehenditur, vt in specie tenet Domi. de S. Gemi. in capitulo nemo. in secunda colum. versicu. itē facit. de elect. lib. vj. Vbi ex hoc infert, quòd si papa reseruat prouisioni suæ beneficiū, si illud dat in commēdā, reseruatio expirat, secus si collationi suæ reseruat. Rationē ibi ponit: quia cōmēdari est prouidere. Et ita ibi Domi. sequitur Philipp. Franc. in tertia col. & Nicolaus Milis summus practicus, & auditor Rotæ in suo indice, in verbo beneficium vacans reseruatum, &c. Et latius cęteris Ioann. Aloisius Tuscanus aduocatus cōsistorialis, antiquus & summus practicus, in quodam consil. suo incipien. nūquid re-

gula

gu prohibens. Vbi non solũ tenet commendam sub ista re ula cõprehendi, sed etiam sub quibuscunque regulis de rouisione loquentibus. Cum quibus cõcordat egregi pater Dom. Ioa. Franc. Pauinus Rotæ auditor in ele gti suo tracta. sede vacan. in tertia quæstione princip. & Moder. in tracta. reseruationum. fol. vij & in effe. xxxviij. & fol. xxxij. Quicquid de hoc dubitet Ro. in cõsil. cccl. col. quarta cũ quo vnico verbo Fel. transire videtur, in c. in nostra. in xxxij. corr. in secunda col. ver. is etiam. de rescript. Reliqua quæ circa istam quæstion desiderari poterunt, repetenda erunt ab illa quæstone notatu digna, & multum per me discussa in regule triennali. quęstione quinta.

QVAESTIO SEXTA.

QVAERO, nunquid regula obseruari debeat, & liget extra curiam.

SOLVTIO. Glossator hic tenet quòd nõ, rationibus quibus hîc per eum vide: sed veritas est oppositum. iam ex quo ratio istius regulæ, quæ vtilitatem animarm respicit, ita generaliter militat extra curiam, sicut in aria generaliter interpretari debet, arg. eorum quæ dit Fely. in c. ij. colum. penult. de rescript. Et ratio Glossatris, quòd ordinarius magis personas suæ diœcesis, quã ias cognoscat, non facit ad propositum: quia illud cõcer t mores & probitatem vitæ, nõ autẽ rationem idiomas, quia cognitio ordinarij nõ tollit defectũ personę non ntelligentis, vel loquentis idioma. Nã quando clarè illũ sse incapacẽ, & expertem linguæ constat, illa ratio nihil alet. Et ita regulá de infirmis resignátibus, quæ parifor niter generaliter loquitur, extra curiã locum habere viemus, vt Rota sæpius conclusit, & iudicauit, vt ibi latè iximus. Pariformiter igitur in ista regula idem dicendũ st. Reliqua circa istam quæstionẽ dixi superius in proœmio, vbi plenius videndum erit, quæst. ij.

QVAESTIO SEPTIMA.

QVAERO, ponamus Britonẽ Gallũ impetrasse gratiam expectatiuam in diœcesi Britonum Britoni-

zantium quorum idioma est diuersum, & inter eosdem minime intelligibile, de quo in expectatiua mentionē nō fecit. Propter quod impetrat gratiam, quòd perinde valeret dicta expectatiua ac si in ea facta fuisset mētio de tali defectu: quàm gratiā expectans non expediuit ante vacationē. Postea vacat beneficium, idem Brito Gallus acceptat: alius Brito de Britonizantibus etiam acceptat, & conatur excludere Britonē Gallum primum acceptantem, exceptione istius regulæ, quæ annullat expectatiuā non intelligentis idioma, &c. Brito Gallus replicat gratiā suā expectatiuā validari virtute gratiæ, perinde valere. Triplicat alter Brito Britonizans, gratiā perinde valere, non ei suffragari, quia literę non fuerūt expeditæ. Et dat de regula, quòd cōmissiones non valeant, literis non expeditis. Dubitatur, an sola supplicatio sufficiat, quo ad derogationem istius regulæ, & supplendum eius defectum.

SOLVTIO. In ista quæstione conclusum fuit, solam supplicationē gratiæ, perinde valere, non sufficere ad supplendū defectū idiomatis, de quo loquitur ista regula, vt etiam dixi in regula. xxv. de non iudicando iuxta formā supplicationis, nisi in literis expeditis. Tamen per Dominos in præsenti quæstione duo capita considerata fuerunt. Primū, quādo expectatiua, & perinde valere, sunt eiusdē datę. Et isto casu gratia perinde valere, supplet defectum istius regulæ, & acceptatio illius vigore valeret. Ita Rota tēpore Leonis papę secūdi in causa Giennē. canonicatus, & prębendę corā D. Vanulio pro quodā Valētino expectāte, contra Castellanum etiam expectantem sētētiauit. Nā Castellanus expectās excipiebat de ista regula contra Valentinum etiam expectantem, qui tamen sub eadē data expectatiuæ suæ gratiā, perinde valere, impetrauerat. Rota pro Valentino tenuit. Secundum caput est, quando gratia perinde valere, sub diuersa data cōcessa fuit. Et isto casu Rota de anno M.D.XIX. tenuit illā non supplere defectū istius regulæ, nisi literis expeditis ante vacationē. Et ita pronūtiauit D. Camillus de Balionibus in fauorem Vulgalei de Vezeardo Britonis Galli, contra Martinum Collant, Britonem Britonizantem in causa Corosopiten. ad quam diœcesim vterque gatiā suam expectatiuā habuerat, cuius sententia confirmata fuit per bo

b[e]ae memoriae D.Guliel. Caſſiodorũ de anno. M. D. XX. d[e]nenſe Ianuario, vt ipſe idem refert in ſuis collect.de-ci[s.]Rotae. fol.cciiij.& ſequent. Quibus autem rationibus m[o]ti fuerũt Domini, ponit ibi latius Domi.Guliel. refe-re[n]do motiua Gemini.in conſi.cxxviij. & Bellame.deciſ. D[c]cxlvj. quae breuitatis cauſa non refero, cum ibi vi-d[er]i poſſint. Nam illae deciſiones iam ferè per manus o-m[n]ium curialium circunferuntur, ideo omitto: quia de i-[ſt]a quaeſtione latius in regula.xxv.dicam.

QVAESTIO OCTAVA.

QVAERO, quid ſi aliquis pro parte intelligit,& pro parte non, an videatur ſatisfactum regulae?

SOLVTIO. Tenerem quòd non, per iſtam rationẽ: [qu]ia hic ponitur clauſula annullatiua, formam inducit, [ſe]cundum Bald.in l.j.ff.de lib.& poſth.tradunt Moder. in [p]acta quae contra. C.de pact. Sed in formalibus nihil di[ci]tur actũ quãdo aliquid deficit, vt in c.j.de bap.facit.ca. [n]ẽ fleat.de reg.iur. Nã forma ita tranſgredi dicitur in mi-[ni]mo defectu ſicut in magno, vt tradit Fely.in c. cum di-[le]cta.de reſcript. Et eſt tex.notabilis in c. quęritur.§.epi-[ſc]opus.xxij.quaeſt.j. Nam qui malè intelligit, nõ bene re-[fe]rre poteſt, vt dicit Specul.in tit.de aduocato. §. lxj.poſt [m]ediũ. Et hoc vlterius ſuadetur, quia in tex.duo copula-[ti]uè requiruntur, videlicet, quòd intelligat, & intelligibi-[li]ter loquatur: quorũ alterum non ſufficit.l. ſi ita ſtipula-[t]us.de verb.obl. Et verba ſimpliciter prolata intelligun-[t]ur in perfecto ſignificatu.l.fi.C.de his, qui ve. aeta.impe. [I]lle igitur qui pro parte loquitur & intelligit, non perfe-[c]tè dicitur habere idioma, vt verba regulę adaptentur.

QVAESTIO NONA.

QVAERO, ponamus ꝙ in aliquo regno ſint duo idio mata, ſiue linguae: vna naturalis, altera accidẽtalis, [v]t in Luſitania, quae habet propriam linguam Portuga-[l]enſium, quę eſt eorum naturalis: & linguam Caſtellanã, quae eſt eis accidentalis: prout etiam Cantabri duplici-[t]ẽ linguam habent, & Sardi etiã qui habent duplex idio-

ma videlicet Sardum & Catallanum, quod est eis acciden tale ex commercio, & vicinitate Catellanorum acquisitum. Quid ergo, si Castellanus impetrat gratiam in regno Cantabrorum, vel Portugaliæ, vbi Castellanus non intelligit, neque loquitur eorum idioma, sed bene illorum accidentale, videlicet idioma Castellanum, per quod intelligibiliter loquitur & intelligitur, an huic obstet regula?

SOLVTIO. Videtur prima facie dicendum quòd non ex eo, quia in tali impetrante finis & mens regulæ seruatur, quæ attendi debent. arg. l. scire debes. ff. de legi. Nam habito fine constitutionis modus non curatur, vt notat Abb. & alij in ca. quoniam contra, per illum tex. de prob.

Cōtrarium fuit decisum tēpore D. Ioan. Vanulij. quondam auditoris. De ratione decisionis nō cōstat, sed putarem istam esse, quia in regula quę interpretāda strictè est, maximè in beneficialibus, verba naturaliter non acciden taliter intelligi debent. l. j. §. hoc interdictum. vbi Bar. ff. de fonte. Nam in tali casu natura præualet accidēti, vt notat Bart. in l. qui habet. per illum tex. ff. de tutel. & tradit not. Ange. in consi. cccxcvij. ludus pilæ. in j. colū. vnde ex quo mēs istius regulæ fuit, vt commodius rector parochialis saluti animarum in confessionibus & sacramentis, & prædicationibus populo exhibendis, cōsulere posset, per quæ simplicibus & ignaris hominibus, quales sunt mulieres, & populares artifices magis subuenitur: ideo isto casu regula obstabit, quia verum est dicere huiusmodi impetrantem Castellanum non callere idioma propriū & naturale Cantabrorum, sed accidentale. Nec obstat, quòd in illis partibus lingua Castellana, vt plurimum à nobilibus, & ab aliis negotiatoribus intelligitur: & eam sufficienter loquuntur, quia hoc non sufficit, nisi communiter mulieres & aliæ simplices personæ illud idioma peregrinum, sicut naturale & proprium intelligant: aliâs regula generaliter omnibus non prouideret, maximè in casibus istis necessariis sacramentorum, per rectorem parochialis exhibendorum, in quibus rudes personæ magis instrui debent, quod sine commercio linguæ fieri nequibit. Concludendum igitur est, regulam hoc casu habere locum. Limitant aliqui hoc non procedere in impetrante multum qualificato moribus & scientia, qui illi patriæ multum

esset

est acceptus: quia tali casu putant sufficere, illum intelli-
ge, etsi loqueretur peregrinũ idioma, quod cõmuniter
ibi ntelligitur. Quia tũc ex sufficientia viri, vtilitas anima
ru cõpensari posset. In quo casu illa regula iuris, videli-
ce ꝑ naturale prçualeat accidentali, de qua in dicta l. qui
h et. non procederet, vt notabiliter dicit Andr. Siculus
c itulo in præsentia. in xxxiij. colũna de probationibus.
ed ista limitatio tuta non videtur, quia vbi agitur de
p iudicio animarum, qualitas personę nihil operatur, vt
di t Bald. in ca. iurauit, de probat. & in cap. j. in fine. vt li-
te endente. Sequitur Fely. in ca. quòd super his. in iiij. col.
d ide instrumen. Nam hîc non tam quęrimus rectorem
m ribus sufficientem, quàm loquentem, & populo rudi
n essaria sacramenta ministrare scientem.

QVAESTIO DECIMA.

QVAERO, nunquid regula ista obstet Normandis ha-
bentibus parochiales in Gallia, Picardia, Burgundia,
& Britannia?

SOLVTIO. Videtur quòd non, per ea quę dicit Ægid.
c. dudum. in princ. de præben. li. vj. qui dicit, quòd Nor-
andus impetrare potest iudicem contra aliquem de ali
a parte Franciæ, & extra terram Normandiæ, puta in
cardia, Burgundia, & Britannia: & non poterit, vt suspe
us recusari. Et ita per istud dictum, quidam Moderni
nuerunt istam partem in quibusdam apostillis. Ta-
en iudicio meo istud dictum Ægidij ad propositum
ius regulæ non facit, quæ in loquela fundatur. Itaque
uo ad hoc, vt prædictus sub regula non comprehenda-
r, requiritur quòd Normandus idioma loci, vbi paro-
ialis est sita loquatur intelligibiliter, & intelligatur: aliâs
on bene sacramenta ministraret. Quia cæcus non bene
æcum duceret, vt dicit tex. in proposito notabilis. in cap.
enult de æta. & qualita.

QVAESTIO VNDECIMA.

QVAERO, an ista regula habeat locum in vicaria per-
petua, & in omnibus aliis beneficiis curatis?

SOLVTIO. Omissis multis, dicendum est regulam in vicaria perpetua locum habere istis rationibus. Prima, quia clarum est regulam esse in iure communi fundatam & latè in prima quæstio. diximus. Sed de iure communi inductum est, dispositionẽ de parochiali loquentem habere locum in vicaria perpetua, vt dicit tex. in cle. j. de offic. vica. Ergo eodem modo ista regula in illa locũ habebit. Fortificatur hoc, quia vicarius perpetuus in ecclesia vbi non est rector, in omnibus rectoris vice fungitur, vt tenet Rota in deç.cccxlj. in antiq. Et hoc vult alia dec.ccclxxiiij. incip. fuit dubitatũ, & in consiliis positum. Quod igitur de vno dictum est, de alio dicendum erit. Accedit, quia videmus quòd episcopus sicut cũ rectore super ætate non dispensat: vt in cap. j. de æta. & qualita. ita neque cum vicario perpetuo, vt notatur in d. clem. j. faciunt, quæ dicit Lapus in add. ad Fed. in tra. permu. quęst. xiiij. Hinc est, quòd tales vicarij perpetui dispositionem ca. licet. de elect. li. vj. seruare arctantur, licet in parochiali loquatur, vt est gl. & ibi omnes in dicta clem. j. Et eo modo dispositionem. cap. ex eod. de elect. eod. li. seruare teneãtur. Et ista omnia magis in casu nostro quadrare videntur: quia ista regula de parochiali indifferẽter loquitur, neq; distinguit, an illa parochialis regatur per rectorem, vel per vicarium perpetuum. Ergo generaliter est intelligẽda. Nam cum text. nõ distinguat neque nos distinguere debemus capitulo ad audientiam. cum similibus. de decimis. Præterea, quia est eadem ratio in vicario, quæ in rectore, cum vterque prędicandi officium habeat, & confitendi. Vnde propter eandem rationem dispositio etiã pœnalis in vno casu loquẽs, ad aliam extendi debet, vt dicit glo. in clem. j. de electio. & est tex. cap. si postquam. §. j. in eod. titulo libro sexto. Eò maximè, quia ista regula non est exorbitans à iure communi, sed conformis. Et ita pro ista parte reperio consuluisse Ioachinũ de Narina, olim famosum aduocatũ consistorialem in quadã causa Tercorẽ. vicariæ, seu parochialis ecclesiæ de Launien. cuius initium est, posito quòd prohibetur, &c. Et hęc quantum ad vicariam dicta sufficiant.

Sed maior est difficultas scire, nũquid ista regula indifferẽter in omni beneficio curato locũ habeat, & prima facie videtur dicendum locum habere, cum sit eadem ratio

tio. aliis curatis beneficiis propter administrationem sa cramentorũ. Tamen hoc non est verum, quia ista regula non sine mysterio tãtum de ecclesia parochiali loquitur. Et ideo pro vero intellectu istius materiæ aduertẽdum est, quòd cura potest dupliciter cõsiderari, videlicet, largè & strictè, vt ponit Innocen. in ca. cum satis de offic. archi. Largo modo cura dicitur potestas fori contentiosi, prout est suspendere, excommunicare, absoluere, visitare, & alia huiusmodi quæ ad correctionem morum tendunt. cap. dudum ecclesia. de electio. & ibi glo. bona. Hanc curam archidiaconi, & alij inferiores prælati habere possunt. cap. j. de offic. archi. & notant doct. in cap. cum contingat de foro compet. Et in talibus non putarem regulam locum habere. Cura verò strictè & propriè sumẽdo dicitur potestas ligandi & soluendi in foro pœnitentiali: & hoc non cadit, nisi in sacerdote. cap. in nouo xxj. dist. & ca. omnis. de pœnitent. & remiss. Dicitur ergo beneficium curatum, quo ad propositum istius regulæ, illud, quod habet potestatem fori pœnitentialis, ad quod exercendũ requiritur mutua & reciproca intelligentia sermonum, siue idiomatis illius loci. Quod quidem in vicario perpetuo habere locũ nemo inficiari poterit: si in aliis curatis eadem ratio concurrit, videlicet, quòd ratione beneficij curati tenetur sacramẽta ministrare, & ea omnia exercere quæ rectores solent, siue hoc illis de iure, siue de consuetudine, vel fundatione competat, nulli dubium erit in illis locũ habere regulam propter idẽtitatem rationis. Et hoc, quod de cura dictum est, procedit etiam si rector, vel curatus actu non exerceret curam propter recessum parochianorum, dummodo habitu sit aptus exercere, vt tradit Card. cõsi. xlviij. quidã nobis, &c. Et licet in hoc contrarium teneat Feder. consi. cxxv. casus talis est. Tamen illud, alium finem, seu effectum respicit, nec facit ad propositũ, de quo loquimur, vt distingunt Abb. & alij in cap. de multa de præben. & dixi latius ibi in repet. mea subrepta Patauij. Hoc tamen intelligo, quando aliàs ipsum beneficium de sui natura est curatum. Secus si per viam adhærentiæ, vt quãdo beneficiũ de sui natura simplex haberet annexam curam, vel ex cõstitutione ecclesiæ aliquis vices curati gereret. Quia per hoc talis habere beneficium curatum nõ dicitur propriè

loquendo, vt dicit Old. in consi. cciij. factum tale. & sequitur Fely. in cap. nostra. in x. corr. de rescript. Quod est notandum pro intellectu istius regulæ, & pluriũ iurium: tamẽ si talis ex cõstitutione ecclesiæ populo sacramẽta administrare teneretur, in eis locum haberet ista regula. Ex quibus etiam vnũ aliud infertur, ꝙ sola potestas fori pœnitẽtialis beneficiũ curatũ nõ facit, nisi cum hoc beneficiatus habuerit, seu certam parochiã teneat, vt sentit gl. in clem. dudum. in verbo impediant. de sepul. dicens, quòd licet fratres Prædicatores, & Minores priuilegio dictæ cõstitutionis, & clem. exiui. exercere possint ea quæ sunt fori pœnitentialis, non tamen per hoc censentur curati. Ratio est secundũ gl. quia neque ipsi ad curam exercendũ astricti sunt: neque parochiani in foro pœnitentiali ad eos recurrere tenẽtur. Ad idem bona gloss. in clemen. j. in verbo presbyteri, de priuilegiis. quam singularem dicit Abb. Panor. in cap. significasti. de foro competẽti. & in ca. omnis. de pœniten. & remiss. Sic itaque quo ad regulã istam talis cura in consideratione non esset. Requiritur etiam aliud vltra parochiã & parochianos, vt quis dicatur curatus ad effectum istius regulæ, & aliorum iurium de cura loquentium, videlicet ꝙ curã nomine suo, & nõ alieno exerceat, vt ponit Pet. de Anch. & Imol. in cle. vnica, de offic. vica. & latius doct. in c. extirpandæ. §. quia verò. de præben. Item etiam requiritur, quod talis assumatur suo nomine, & singulariter regimen parochialis ecclesiæ & populi, non pariter cum alio, vt notabiliter consuluit Oldra. in consilio lxvij. quæst. talis, &c. Ex quo infert, quòd si duo in ecclesia parochiali instituantur, ita quòd quilibet eorum confessiones audire consueuit, & alia facere quæ ad curam animarum spectant, neuter eorum curatus esset, neque in eis dispositio locum habet. capitulo licet. de elect. neque ca. de multa de præbend. neq; consequẽs dispositio istius regulæ, vt ibi per multas rationes probat. Pro quo facit tex. in cap. sicut vna. xxj. q. ij. ibi, sed vnum tantummodo habeat sacerdotem, &c. Prædicta igitur copulatiuè, quo ad curam animarum requiruntur, de qua hîc loquimur.

Ex quo infertur, ꝙ actus solus sepeliendi nõ facit, vt ecclesia curata dici possit. Nam sine cura cœmeteriũ ex consuetudine, vel episcopi concessione haberi potest, vt dicit

Fede

de. conſ.cxxxv.Allegat archi.in c.j. de ſepul.& Hoſtien.
in quia nõnulli.de cleric.non reſid. Nec etiã ſolus actus
bap zandi ſufficit,ſi aliquis certam parochiã non habet,
vt net Paul.& Card.in clem j. de baptiſ. in iiij. q. Quia
act baptizãdi licitè quandoq; per laicũ exercetur. vt in
§. ũ.xxxij.diſtin. Et tamen laicus curæ capax nõ eſt. Et
tal iura,licet nõ per laicũ,tamẽ per alios præſcribi poſ-
ſu etiã ſi cura fori pœnitẽtialis ſit,vt tradit Card.in cle.
ij. i.de relig. domi.& in c.cum ſatis.de Archi. Requirun
tu gitur omnia iſta ſimul cõcurrere, quo ad hoc, vt pa-
ro ialis eccleſia dicatur. Prout Rota in vna Virdunen.
pa ochialis ſancti Victoris concluſit, de menſe Octobri.
.coram me.In qua cauſa vnũ aliud voluerunt, ꝙ ad
pro andũ eccleſiam de Vvicy parochialẽ eſſe ad effectũ
co ſumendi gratiam expectatiuam aduerſarij, teſtes de
pu lica voce & fama non ſufficerẽt,quæ in.d.eccleſia ſa-
cr nẽta miniſtrarẽtur,niſi hoc de viſu deponerẽt, etiam
ſi ter illos vnus eſſet,qui diceret ſe vidiſſe vnũ ibi ſepeli-
ri atio fuit, quia ex quo cõſumptionis exceptio obiecti
materia eſt,vt deciſio fin.de except.in nouis,dicit talis
m teria clarè,concludenter,& indiſtinctè probari debet,
i ta.v.deciſ.eod.tit.in antiquis. Quæ omnia ad iſti' regu
la & aliarũ declarationẽ de curatis beneficiis loquentiũ
ãda ſunt. Nam in locis communibus non traduntur,

QVAESTIO DVODECIMA.

QVAERO, An regula iſta in gratia motu proprio,&
ex certa ſcientia procedat?

SOLVTIO. Gloſ.hîc tenet quòd ſic,cum verba iſtius
gulæ non aduerſentur.Imo potius cum tali gratia con-
rrant.Adde tamen,ꝙ imò text.regulæ in illis verbis,vel
atiam expectatiuam concedere, &c. hoc innuere vide-
r.Nam clarum eſt; expectatiuas, ſecundum curiæ ſty-
m,motu proprio cõcedi ſolere, vt notat Io. And.in c.ſi
otu proprio.de præbend.lib.vj.& Io. Cald. d.in c.man-
atũ.de reſcrip.quos refert Abb.in c. j. in viij.col.de iudi.
dixi in tracta. expectatiuarum. Et tamen regula iſta in
pectatiua locum habet quæ motu proprio conceditur:
go eodem modo in quacũq; alia gratia motu proprio:
quia

quia vna pars alternatiuè per aliam declaratur, vt dicit Bar in.l.j.per illum tex.ff.de reb.dub.

Præterea quia dicere regulã istã non procedere in gratia facta motu proprio,& ex certa scientia ex alio esse nõ potest,nisi quia Papa notitiã istius regulæ habere præsumitur. Et vbi principis sciẽtia datur, derogatio nõ requiritur,vt tradũt doc.in l.quidã cõsulebãt.ff. de re iud.Nã si Papa ex certa sciẽtia infanti parochialẽ conferret,secum dispẽsare videtur,vt traditur in.l.idem Vlpianus.ff.de excusa.tut.Et reassumit Fely.in c.nonnulli, in xxiiij. col. de rescr.& latius Moder.Bono.in repet.c.j. de constit.col.iiij. Et tamen motus proprius,nec sola certa sciẽtia sufficit ad derogandum isti regulæ, nisi ei specialiter derogetur, vt superius in procemio regularũ,q.v.& vj.dictũ fuit:præsertim q̃a mot⁹ proprius,nec certa sciẽtia Papę defectũ idiomatis purgare potest, & facere ꝙ loqui nesciẽs loquatur.

Præterea, quia cum regula ista ecclesiarum fauorabilis sit,& iuris cõmunis concursum habeat, & expectatiuam cõprehẽdat,quæ motu proprio cõceditur,nõ video quare quãlibet aliam gratiam similem non comprehendat. Nec obuiat, quòd Papa in gratia motu proprio cẽseatur habere notitiam istius regulæ per ea quæ dicta sunt, quia hoc nõ sufficit:quia scientia Papæ derogationem non inducit. Et posito quòd illa certa scientia in his quę sunt de iure communi,derogationem quo ad ius commune posset importare,per notata per doctores in.c.j.in verbo nascantur,de constitu. lib.vj. vt ibi latè dixi:non tamen quo ad regulas, quæ licet habeant vim & ligent omnes, sicut ius vniuersale, per ea quæ dicta sunt in procemio, tamen quo ad derogationem, ius particulare, sicut alia statuta terrarum censentur. Tenendum igitur est, regulam istam in gratia motu proprio,& ex certa scientia procedere.

QVAESTIO DECIMATERTIA.

QVAERO, an prouisus de parochiali in ecclesia Valentina,natus in Italia ex patre Valentino, & matre Neapolitana,& nutritus pariter cum matre & auia sorore patris,præsumatur tempore prouisionis intellexisse,& loqui idioma Valentinum loci, vbi erat parochialis, attento,

tenti quòd decem annis post prouisionem,& sic de prę-
senti loquitur illud idioma intelligibiliter?

SOLVTIO. Ista quæstio proposita fuit in vna Valen-
tin. parochialis,per R.D.Io.Mohedano, de mense Ianua-
rio. M. D. XXXVII. pendente inter D. Ioan. Baptistam de
Baldinis aduocatum, & Martinum Calaphorra. In qua
post plures rationes & propositiones causæ, die. xiiij.
Maij M. D. XXXVII. per omnes Dominos,duobus exce-
ptis conclusum fuit regulam locum non habere, ex eo,
quia de præsenti loquitur, in præteritum loqui sciuisse
præsumitur per ea quæ dicit Bald. in l. hi qui adulteri. C.
adult. Felyn in c.scribam.de præsump.

Alij duo Domini contrarium tenebant, ex eo, quia
sermo appellatur maternus, quia vt plurimum ex matre
capitur,propter frequentiorem filij conuersationem: vt
de Corneliæ matris Gracchorum filiis M. Tullius libro
de claris Orato. meminit, ibi, Non tam in gremio
quàm in sermone matris educatos, &c. Vnde non ab
re Britanni, mulieribus exteris, linguam præciderunt,
ne filios suos peregrinum idioma docerent, quod ci-
tius & facilius à matribus, quàm à patribus discere exi-
stimabant, vt in eorum historia legimus. Et quia vide-
mus quòd qualitas de præsenti non præsumitur, quòd
antea fuerit, nisi probetur, vt in lege quarta. ff. de pro-
bat. vbi dicitur, quòd qui nunc fugitiuus est, de præte-
rito non præsumitur. Ad idem facit dictum Bald. in l.
non ignorabit. num.4. C.ad exhiben. vbi dicit quod qua-
litas accidentalis, quæ de præsenti adest, in præterito
adesse non præsumitur. Ita Bal.ibi, & alibi sæpe vt scribit
An. & Ias. in §. sic itaque. col. v. instit de act. Cum igitur
dictus Ioan.Bap. de parochiali prouisus à matre Neapo-
litana nutritus fuerat, præsumendum erat potius illius
linguam,quam paternam Valentinam didicisse.

Breuiter primam opinionem tenendo, ista non obstãt,
quia stant ista simul quòd filij facilius in pueritia, durãte
tẽpore lactentis ætatis,propter frequentiorem eius con-
uersationem idioma matris capiant: tamen hoc non im-
pedit,quominus idioma patris etiã addiscere possit, cum
quo pariter cõuersatur,Imo filius ephœbusfactus,magis
cum patre,quàm cum matre cõuersationem habere cen-
setur.

ſetur. Hoc ex eo apparet, quia de præſenti bene loci idioma patris Valentini ſcit, ergo præſumitur per prius ab eo longa conſuetudine didiciſſe, quia in inſtanti idioma nō addiſcitur, & per hoc tollitur illud, quod dicebatur de lingua materna. Nam iſte eſt vnus caſus in quo de præſenti præſumimus in præteritū, iuxta gl. ordinariā in. l ex perſona. C. de probat. & text. in. l. neceſſe. & in. l. circa. ff. eod. tit. quæ ponunt regulā, quòd quando agitur de inducenda aliqua qualitate de præſenti, regulariter in præteritum præſumitur, præſertim quando ſubeſt iuſta cauſa præſumēdi, vt in caſu noſtro: nā tunc theorica prædicta ſine dubio procedit, vt tradit Bal. in l. ſi qui adulteri. C. de adul. & dicenti cōtrarium incumbit onus probandi, vt dicit Bart. in l. ſi prius. col. xj. ff. de oper. no. nūt. Et per illā doctrinam Bal. patet reſponſio ad allegata in contrariū, quia procedūt, vbi cauſa præſumendi non ſubeſt, vel quando agitur de præſumēdo delicto de præſenti in præteritū, vt dicta l. iiij. de prob. vel quando qualitas de præſenti repugnat primæuo ſtatui perſonæ, vt dicebat Bar. in. d. lege ſi pri⁹. hic omnia iſta impedimenta ceſſant, propter rationē dictā, quia iſta qualitas loquelæ de præſenti nō poteſt ſtare abſq; eo, ꝙ habeat tractum in præteritū, quia non poteſt inſtanti addiſci. Imò hoc nō ſolum procedit in vno idiomate, de quo hic agitur, ſed etiam pluribus, quia non incōuenit quē de præſenti pluribus linguis loqui poſſe. Nā Xerxem & Crœſum perſarū Reges, tot linguarū genera perdidiciſſe legimus, quot populos ſub ditione ſua tenerent: vt M. Tullius, & recētiores omnes hiſtorici atteſtantur. Et idem de Mitridate Ponti Rege meminit Iaſon in §. ex maleficiis. col. x. inſtitu. de actio. Et plures hac ætate inueniuntur, qui idem præſtant. Nam & ego omnium hominum poſtremus non ſolum linguam maternorum auorum Caſtellanam, ſed etiam paternorum Valentinā æqua conditione percalleo, linguæ etiam Italæ & Latinæ non ignarus: quæ quidem linguarum diſciplina de præſenti apparens, de neceſſitate præſumi debet tractum à præterito habuiſſe, ex eo, quia, vt addiſcantur, temporis curſum requirunt: & iſta præſumptio eſt probatio probata, quæ quodammodo quando impoſſibilitatē probandi contrarium infert. Non valet igitur argumentum, qui facilius

matre linguam accipit:igitur linguā patris ignorat. Hæc consequentia fallax est,& non concludens. Tenenda igitur est Rotæ conclusio, quæ verisimilis, & iuridica existit.

QVAESTIO DECIMAQVARTA.

QVAERO, qua forma debeat & soleat huic regulæ derogari?

SOLVTIO. Apparet his,quæ in procœmio istarum regularum q.v.& vj.dixi,ideo nō repeto. Forma autem derogationis istius regulæ ita in literis narrari solet, videlicet, vt asseris,idioma,quod gens illarum partium communiter loquitur,non bene intelligis, nec intelligibiliter loqui scis. Nos enim tecum, vt ecclesiam prædictam, &c. dispensamus,præmissis,ac cōstitutionibus,& ordinationibus apostolicis,necnon prædictis statutis, & consuetudinibus,& aliis contrariis nequaquam obstantibus,authoritate apostolica,per pręsentes concedimus,prouiso,&c.

Tamē circa hoc aduertendū est,ꝙ plures regulæ Cancellarię in hoc volumine reperiuntur,quæ ad eundē finē tendunt,& cū ista cōcordant,vt regula de oriūdis,& regula expectatiuarū,quæ specialiter disponit, nullū extra suā nationē,gratiā expectatiuam obtinere posse,quæ regulæ omnes in istius ratione fundātur,videlicet, quia non intelliguntur,neque idioma loquūtur.Et propterea nō impertinēter hîc per glossatorē quæritur, nūquid si Papa in expectatiua alicuius derogaret specialiter, huic regulæ etiā derogare cēseatur prędictis aliis ad eūdē tendentib⁹: & glossator hic in fi.tenet quòd non,ex eo, quia vbi duo vincula sunt,vno sublato,aliud non tollitur.c.ex tuarum. de authori.& vsu pal.§.affinitatis.instit.de nuptiis.

Breuiter ego contrarium tenerem,,per ea quæ not.gl. in verb.facti.in c.j.de consti. lib. vj. cum ibi per me dictis: vbi habetur,quòd sicut mentio de iure cōmuni nō requiritur ita neq; de statuto in effectu cōtinente idē quod ius commune. Cum igitur prædictæ regulæ ad istū effectum,non oriundum,expectatiuam in aliena diœcesi habere prohibeant,quia idioma,& exterorum mores ignorant,vt latius hoc superius.in j.quæst.exposui. Regula igitur

tur ista idẽ disponens, eadem cum illis censetur. Papa ergo derogans isti, in effectu, & in necessariam consequentiam illis aliis derogare censetur, & dispositio. d. c. ex tuarum cum sim. isto casu non procedit, vt latius dicam in regula de familiaribus cardinalium. quã etiam pluribus modis Moder. in ca. cum cessante. de appella. limitant: & latissimè Moder. Asten. in tracta. syluæ. fol. xxv. Tamen super hoc cogitandum est, quia articulus sine dubio nõ est, & de facili vtraque pars sustineri potest.

QVAESTIO DECIMAQVINTA.

QVAERO, vtrum rector parochialis vltra naturale populi idioma, cuius curam gerit, etiam Latinam linguam scire teneatur?

SOLVTIO. Colligitur ex his quæ Abb. & alij docto. in c. cũ in cunctis. in prin. de elect. scribunt, videlicet, quòd ex quo animarum cura est ars artiũ, vt dicit tex. in c. cum sit, de æta. & quali. Requiritur quo ad effectum, vt rector vim & naturam sacramẽtorum intelligat, quòd Latinam linguam saltẽ pro necessitate officij sui sciat: rector enim sufficientem scientiam habere debet, vt ibi dicitur, quę sine Latina lingua haberi non potest. Hinc est ꝙ penitus illiterati, non solum à parochiali habẽda prohibentur, vt in dicto ca. cum in cunctis. § inferiore. de elect. sed etiam à promotione ordinum, vt in cap. ij. xxxvj. dist. & in cap. fi. de tempo. ord. lib. vj. Concludendum igitur est, in rectore duplicem linguam necessariam esse: vnam vernaculam, seu popularem, quam ista regula requirit: aliam Latinam, vt quid populo loqui debeat, intelligat.

DE VERISIMILI NOTITIA OBITVS.

TEM voluit & ordinauit, quod omnes gratiæ quas de quibusuis beneficijs ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, secularibus & regularibus per obitum quarumcunque personarum vacantibus in antea fecerit, nullius roboris vel momenti sint, nisi post obitum, & ante datam gratiarum huiusmodi tantum

tempus

tempus effluxerit, quòd interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint, ad notitiam eiusdem domini nostri verisimiliter potuerint peruenisse.

PRAEFATIO.

REGVLA ista sancta & salutaris videtur, quia per eã fraudes coërcentur, & cupidæ ambitionis audacia refrenatur. Eius primus author fuit Ioa. xxiij. qui eam edidit. xiij. Calãd. Maij Pontificatus sui anno. iiij. vt in eius regula apparet. Deinde Martinus. v. per eadem verba approbauit, nihil ad eã addens. Posteriores verò pontifices vsque ad Nicolaum. v. de ista nullam mentionem fecerunt. Nicolaus tamen sustulit procœmium regulæ quo vsi fuerant Io. xxiij. & Martinus, quod breuitatis causa factũ opinor cũ aliàs indignum videretur tam salutare procœmium, ex quo mens & intentio colligitur conditoris sustulisse. Nicolaũ tamẽ in hoc omnes Ro. Põtif. eius successores hucúsq; sunt imitati, quia nullus eorũ procœmio illo vsus fuit. Imò, quod est magis mirandum, quòd cum regula ista varias habuerit in causis decidẽdis difficultates vt ex discursu operis apparebit, nullus eorum verbũ aliquod addidit, vel mutauit ad regulam Nicolai, sed integra mansit vsq; in hodiernũ diem, cum tamen aliæ regulæ aliquam receperint mutationem. Et illa regula Nicolai adempto procœmio in omnibus aliis concordat cũ illa Io. xxiij. Procœmium verò Ioann. xxiij. tale fuit: Itẽ, vt in conferendis beneficiis ecclesiasticis fraudes euitẽtur, seruetur conscientiæ puritas, & ambitionis via præcludatur ambitiosis, &c. hactenus habetur procœmium Io. Ex quo colligitur manifestè ratio finalis istius regulæ, quæ concordare videtur cum æquitate iuris communis, & ideo fauorabiliter erit & latissimè interpretanda, per ea quæ glossa. iij. dicit in capitulo tertio de præb. lib. vj. quod facit ad multa inferius dicenda.

QVAESTIO PRIMA.

AGITVR primo, vtrum ista regula habeat locũ extra curiam in impetrationibus ordinariorũ & legatorum?

SOLVTIO Prima facie dicendum videtur quòd non, quia regula loquitur in papa, vt ex eius verbis apparet: ergo non procedit ex ordinario, quia ex diuersis non fit illatio. Et quia ordinarius potest conferre beneficiũ sub cõditione si vacat, etiam ignoranti vacationem, secundum glo. & omnes in c. ij. de elect. lib. vj. & Lap. allega. vj. & Rota decisio. clxj. in antiquis. sufficit enim quòd beneficium vacauerit, & veritas attendatur, per ea quæ nota. Gemin. in c. ne captandæ. in iiij. colum. de conceſſ. præb. lib. vj. facit. c. veritate. viij. dist. Nec debet morari, nec frustrari ꝓuisio propter talem conditionem si vacat, quę est de pręsenti, licet ignoretur existentia conditionis eiusdem. l. multum. ff. de conditio. & demonst. Nec enim nocet angustia temporis. l. si mihi & tibi. ff. de leg. j. not. in ca. in pręsentia. de sponsa. vbi si mulier non certificata de morte viri contrahit matrimonium, tenet si in veritate maritus erat mortuus: vnde in collatione beneficij nõ est necessariũ modũ vacationis exprimere, licet bonũ sit illũ exprimere, vt not. glo. quamuis. in cle. j. de præb. Domini. in cap. susceptum. de rescrip. lib. vj. & gl. vacationibus. in cap. cupientes. de elect. lib. vj. Item iura dicunt, quòd beneficia non conferantur antequam vacent: vt in c. nulla. de conceſſ. pręband. ergo si vacẽt, licet vacatio ignoretur, valet collatio, iuxta dicta Bal. in rubr. qui sint reb. vbi dicit valere collationem Episcopi de beneficio vacante, licet non vacaret, vt credebat Episcopus: quod dictum dicit esse mirabile Fe. in cap. sciscitatus. in penul. colũ. de rescript. facit decis. xxxvj. de præb. in antiq. præsertim quia collationes ordinariorum sunt fauorabiles & naturales, propterea ampliandæ. c. peruenit. xj. q. & not. in cle. fi. de of. ord. Et pro ista parte dicit Glossator hic, ꝙ iudicauit Rota & idẽ dicit in regula de subrogãdis collitigãtibus. in fi. vt dicebat etiam tunc D. Coronatus aduocatus. nã satis erat, quòd principium & finis sint habilia, licet medium inutile sit, vt ibi per eum.

Istis tamen nõ obstantibus contraria opinio est verior & cõmunis quã in primis tenet Glossator hîc, dicens, ꝙ ista regula habet locũ extra curiam, quia concernit vtilitatem animæ, ex quo emanauit ad tollendas fraudes & ambitiones: vnde dato quòd aliàs esset exorbitans &

pœ

pœnalis, propter fauorem animæ recipit extensionem, vt dicit Ioan. And. in cap. ex tenore, qui filij sint legi. nã, vt ipse inquit, negari non potest, ꝙ ista regula concordet cum iure communi, vt non detur occasio captandæ mortis alterius, iuxta capitulum secundum & tertium. de concess. præb. Hæc dicit Gloss.

Addo, ꝙ istam etiam opinionem tenet Decius in cõsi. cc xxxxviiij. incip. in causa domini. col. fi. vbi expresse cõcludit quòd regula ista habet locum in ordinario, quia licet loquatur in summo Pontifice, tamen ex quo emanauit ad obuiandum fraudibus, latè debet interpretari & extendi à paritate rationis, quia etiam si materia odiosa sit, fit talis extẽsio, vt fraudes remoueãtur: vt probatur in capit. si ciuitas. de sentent. excommu. lib vj. & gloss. fi. in capitul. quanquam. de vsur. lib. vj. Præsertim, quia per istam regulam ambitio coercetur, propter quod vitium quis repellitur à beneficio, vt not. Abb. per illum text. in capit. cum iam dudum. in princip. de præb. Nam sicut ius commune reprobat ambitionem, vt in cap. quia in tantum. de præb. ita & ista regula idem facit. ex quo satis infertur, quòd dixerat Glossator hic quòd habeat cõformitatem cum iure communi, & sic habebit locum in ordinario. & ita dicit Decius iudicatum fuisse in parlamento Delphinatus.

Et secundũ istam opinionem reperio nouissimè cõsuluisse Ioannẽ Franciscum de S. Nazario de Ripa in consi. 16. posito in lib. j. de legi. & longa consue. in operibus suis impressis, vbi post multa concludit, ꝙ ista regula habeat locũ extra curiã corã ordinario ex eo, quia nõ exorbitat à iure cõmuni, aliàs non esset regula, vt in. l. j. ff. de reg. iur. Nã secũdũ eum ista regula fuit condita secundũ ius cõmune, & secundũ rationẽ & naturalẽ sensum. Nã perseuerans mortẽ ante verisimilẽ notitiam, præsumitur conscius alicuius conspirationis factę in mortẽ alterius, & accelerasse impetrationẽ ne præueniretur: & ista fuit ratio dictæ regulæ, quæ locũ habet in ordinario, & hoc latius confirmat idem Ripa in ca. ij. col. penul. de rescrip. vbi concludit, ꝙ ista regula habet locum in legato & ordinario, q̃a extracta fuit de corpore iuris cõmunis, videlicet, ex ratione, c. detestanda. de concess. præb. li. vj. vt tol

latur occaſio captandę mortis, vt ibi latius per eum.

Et iſtam eandem opinionem poſt longã diſputationem tenẽt Moderni in tract beneficiorũ.in xlvj.q.iij.partis.Et ante ipſos doctus Gloſſator antiquus pragmaticę Frãcię in titul.de collationibus in verbo,faciendas. à quo quicquid dicunt Moder in dicto tracta. beneficij acceperunt. Et tamẽ concludunt prædicti doctores quod iſta regula procedit in ordinariis,quia fuit facta ad obuiandũ fraudibus,quæ fiebant in curia ad pręueniẽdum ordinarios, & non eſt dicendum quòd papa qui aliorum iura vult ſeruare,ſua negligat,vt in ca.licet.de ſupp.negli. præla.cum aliis cõcor.vt ibi per eos. Nam niſi iſta regula haberet locum in ordinariis,quotidie fraudaretur papa,& ad obuiãdũ ſimilibus fraudibus factũ fuit ç. ſtatutum.de præb.li. vj.ibi in diœceſi exiſtentes.Et quod ibi nota.per doct. Et collationi videtur ineſſe tempus tacitũ,quo collator potuerit veriſimiliter ſcire vacationẽ,vt in ſimili nota.in §.loca.inſtitu.de verb.oblig.& not. in lege.ij. ff. de eo quod cer.lo.& in l.interdum.ff.de verbo. obliga. Et dicunt ſuper hoc vidiſſe quandam conſtitutionem Otthonis legati,de qua ibi per eos.

Non obſtant in contrarium adducta, quia vltra quod ex prædictis apparet ad ea ſolutio,ad ea etiã reſpondet Iaſo.in conſil.ciiij.colũna penultima libro primo,qui hanç opinionem tenet,vt ibi per eum.

QVAESTIO SECVNDA.

QVAERO,nunquid in iſta regula procedat in gratia facta motu proprio?

SOLVTIO.Diſtinguendum eſt de motu proprio.Nã ſi loquimur de motu proprio impetrato ab eo in fauorem cuius fit prouiſio, qui doloſe impetrat, & ſciens ſe nõ veriſimilem notitiã habere,quæſtio non haberet difficultatem,quia præſumitur ille motus proprius procuratus,& non iuuat:licet hodie per abuſionẽ talis dicatur etiã motus proprius, vt aliàs latè dixi in aliis regulis : ſed vbi quidẽ tertius hoc ignorans porrigit ſupplicationem pro alio,& papa eam ſignat motu proprio,tunc tres domini voluerũt in Rota locũ non eſſe regulæ,quia iſte eſt

vert motus proprius, & tali casu verũ est dicere papam qui se ipso mouetur ad concedendum gratiã, non velle se huic regulæ subiicere: Tamen istis non obstant. alij domini vnà cũ Fely. in vtroque casu iudicarunt regulam obstare impetranti, vt refert hîc Fe. in quibusdã apostillis. ratio decisionis fuit, quia papa prouidendo motu ꝓprio credit nuntium venisse debito tẽpore: nam ex quo non fuit certificatus de tẽpore, præsumitur ignorare qualitate eius, cum sit facti, & consistat in facto ca. primo de const. tit. lib. 6. Et per consequens non visus fuit cogitare de generalitate istius regulæ. Et pro hoc facit, quia talis præsumitur mens Papæ concedentis qualis est iuris, sed de iure, ꝙ quilibet non præsumitur ita esse ambitiosus, vt properè, & in tẽpore nõ verisimili impetret. arg. l. interum. ff. de verb. oblig. & in l. ij. ff. quod cer. loco. ergo talis præsumetur mens papæ, quia quilibet præsumitur in dubio impetrare infra ordinariũ tẽpus veniendi ad vrbẽ, & non tẽpore extraordinario. l. Seio. §. Medico. ff. de an. le. Et pro ista opin. videtur tex. hîc vbi annullantur oẽs gratiæ, sic & cõprehendit gratiã motu proprio, quia qui etiam dicit nihil excludit, vulg. l. Iulianus. de leg. iij. ca. si Romano. xviiij. dist. & in ca. solitę. de maioritate & obed. Et cum ista conclusione videtur concordare Ias. in consi. cij. incip. circa quatuor. colum. penul.

QVAESTIO TERTIA.

QVAERO, an regula ista cõprehẽdãt illã speciẽ vacationis obitus, quę includi posset sub clausula, seu alio quouis modo apposita in resignatione?

SOLVTIO, Exẽplum potest poni in casu, qui contigit tẽpore Sixti in Rota super Abbatia Auicien. sancti Petri de Turio, in qua quidã Petrus de Rupe abbreuiator de anno. M. CCCCLXII. die decima Iulij dedit mandatum ad resignandũ suam Abbatiam in fauorem Ioann. de Claramonte. misso mandato ad curiam dictus Petrus resignãs ante factam resignationem per suum procuratorẽ, obiit extra curiã. xiiij prædicti mensis Iulij, & sic per obitum eius mandatum fuit reuocatum Sed procurator obitum ignorans resignauit Abbatiam in manibus papæ, qui ꝓuidit

uidit dicto Ioan.cum clausula,siue pręmisso,siue alio quo uis modo,&c. Deinde quidam Ioan. Perini habens notitiam de obitu dicti Petri, impetrauit per obitum à papa, & commisit causam contra dictum Ioannem de Claramonte iam intrusum, qui comparens allegabat sibi ius competere in dicta Abbatia, licet non vigore resignationis sibi factæ,quæ non valebat propter defectum mandati: competebat tamen virtute clausulæ, siue alio quouis modo, quæ capit vacationem per obitum. Replicabat Ioan.Perini,quòd obitus Petri resignantis fuit in tam breui tempore,quòd verisimiliter tempore prouisionis factæ dicto Ioan.non poterat haberi notitia in curia. & sic obstabat ista regula,dicens eam comprehendere quemcunque obitum,siue expressum in gratia, siue comprehēsum sub dicta clausula,alter verò dicebat contrarium. Ex qua quidem disceptatione fuerat datum præfatum dubium per auditorem,& quęsitum,quid iuris?

SOLVTIO. Iste casus etiam temporibus Modernis sæpius contigit in Rota,vt inferius apparebit,super quo variè senserunt domini.tempore verò Sixti in quo contigit casus superius enarratus, nihil fuit decisum quod viderim. Sed circa illa tempora reperio hoc dubium in terminis fuisse motum per quendam egregium doctorem antiquum,in commento concilij Basilien.inserto in pragmatica Franciæ. titu. de collationibus beneficiorum.in verbo,faciendas.in fi. vbi concludit, quòd prouisio per obitum resultans vigore illius clausulæ siue aliàs quouis modo,valeat:& quòd non obstet regula, rationem adducit, quia procurator qui venit ad curiam, non venit ad impetrandum per obitum,sed ad resignandum:& sic venit propter alium modū vacationis,si postea papa concessit clausulas, propter quas resultat alius verus modus vacandi, ille debet sibi prodesse,cum non fuerit in dolo, quia origo prouisionis inspicienda est.l.tutor.ff.de fideiuss.& l.iij. C.ad Macedo.ita concludit dictus doctor cui nomē Cosmas Guimier in dicto loco. Et istam opinionē Cosmæ sequuntur ad literam Moder.in tracta. beneficij. in tertia parte.q.xlvj.nihil penitus addentes. Et cum istis videtur concordare Glossator hic in tertia col.versi.item quia ista regula loquitur,&c.qui licet ponat quæstionem per contrarium,

trarium, & se inuoluat, tamen ratio, quam ponit, concludit ad istam quæstionem. Dicit enim, quòd cum regula ista sit exorbitans, & cessat in casu captandæ mortis, non debet extendi nisi ad casum expressum, nõ ad alium.
Sed prædictis non obstantibus cõtraria opinio est verior: pro qua tẽpore Sixti cõsuluit quidã aduocatus, hac sola ratione, quia ista regula solum habet respectũ ad vacationem per obitum, non autem respicit formam impetrationis: vnde ex quo de obitu indiffinitè loquitur, comprehendit omnem modum per quem deuenitur ad illam vacationem siue directè, siue per clausulã alio quouis modo. Hæc ille. Et secundum istam opinionẽ reperio casum propositum in Rota tempore Iulij papæ secundi, vt refert Felyn. hic in quibusdam apostillis, dicens, quòd Guliel. & maior pars Rotæ fuit in ista opinione ipso contradicẽte, videlicet, quòd talis resignatarius virtute illius clausulę si de alio quouis modo in supplicatione resignationis posita, nõ poterit habere per obitũ, sed illa clausula tantum comprehendebat alium casum similem renuntiationi, puta vacationem, per capitulum de multa, vel cõtractũ matrimonij, vel per non promotionem, iuxta ca. licet canon. vel ingressum religionis, & similes. Felynus tamẽ dicebat contrarium, ex eo, quia verba debẽt in gratia aliquid operari. Et tenendo dictam opinionem, illa clausula, quouis modo, nihil operaretur contra ea, quæ dicunt Doct. in ca. susceptum. de rescript. li. vj. Et quia in tali interpretatione cõprehensiua mortis cessat mens & ratio regulę, quæ cõsiderat ambitionem ex illa præpostera præuẽtione casus, & votũ captandæ mortis. Subdit tamen, quòd licet essent plura vota pro alia parte, nihil tunc fuit decisum, quia regula loquitur in vacante per obitum. Hæc ibi Felynus. Addo, quòd ego reperio modernis tẽporibus, pro opinio. illa maioris partis dominorum contra opinionem Felyn. fuisse in Rota iudicatum.
Nam reperio quondam Reuerend. P. Dominicũ de Iacobatiis, tũc temporis primarium auditorem, qui meritis exigentibus, creatus fuit postea cardinalis, in quibusdam istius regulæ apostillis, super ista quęstiõe scripsisse manu propria hæc verba formalia, videlicet, fuit obtentũ in causa Libicen. vicariæ, in qua ego pronuntiaui, licet cõtra vo-

tum meũ, quòd regula iſta haberet locũ in eo,qui de par tibus conſtitutus procurator reſignaſſet in fauorẽ certæ perſonæ,cui fuit prouiſum cum clauſula, ſiue alio quouis modo. Quod mihi fuit viſum contra voluntatem ędentis regulam,& in meo voto fuit Accoltis,&primo Fely.in ſecunda inſtantia corã me variante,ſed ſuperueniente Antonio de Zocchis in Rota ſentit idem quod ego.Et dominus Chriſtophorus de Porcariis dubitauit, quia in prima inſtãtia,in qua pronuntiauerat,Nicolaus de Vbaldis dicebat non interfuiſſe,&ideo fui coactus cõfirmare primam ſententiam:mihi tamẽ ex pluribus videbatur cõtrarium, quia ceſſabat ratio regulæ,quę eſt propter fraudes.Item, quia ceſſabat votũ mortis.Item,quia regula loquitur quãdo impetratio fit principaliter per obitum,hic non principaliter impetratur per obitũ.Itẽ, quia ex quo procurator bona fide venerat de partibus cũ mãdato,&illi fuerat prouiſum ſi dixiſſet & narraſſet papę,dubito,quòd interim reſignãs ſit mortuus:omnino papa dediſſet:maximè,quia in prouiſione etiã apparebat,quòd derogauit regulæ. Item, quia videtur caſus omiſſus,quãdo per reſignationẽ, & in conſequentia capit ex clauſula generali per obitũ. Etiam vnus adduxit regulam.l.ij.ff.de verbo.obli.quòd ſub ſimplicibus,&c.licet modicum videretur facere, quia cõmuniter habetur illa clauſula in ſupplicationibus,&alio quouis modo,&regula d.l.ij.procederet,vbi appoſita nõ fuiſſet.Aliqui ponderabant verba regulæ ibi gratiæ.Alij verò dicebant,quòd ſatis per obitum habet:& ſi dediſſet, ſatis eſt,quod nõ apparet datum. Vnus ex dominis fuit qui dedit curſum ſtateræ ratione(vt tunc domino Iacobatio videbatur)puerili,& non vera,videlicet,quòd clauſula, ſiue aliàs quouis modo,non habet locum hoc caſu, quia circũduxit papã,cui dixit, quòd reſignabat in manibus ſuis. Et pro opinione ſua Iacobatius dicebat benefacere, quia videtur regula conſideraſſe quando ad impetrationem partis gratia obtinetur, ſed clauſulam, ſiue alias quouis modo papa ponit ex ſeipſo ex quodam ſtylo.Illud tamen tollitur,quia regula dicit,omnes gratiæ.Item, quia ſtylus non apponit dictam clauſulam, niſi ſit in ſupplicatione. Iſta ſunt quæ de verbo ad verbum. R. D. Dominicus de Iacobatiis reliquit ſcripta ſuper iſta regula. Ex cuius verbis

bis manifestè colligitur Rotam iudicasse propter ge-
alitatem verborum regulæ illi esse locum. Postre-
secundum istam opinionem, quòd regula procedat
casu, iudicauit Rota in vna Gebenen. parochiali co-
a D. Gulielmo de mense maio, vt ipse idem refert in
adam decisione, rationem decisionis ponens, quia ex
o per illam clausulam generalem non datur alia vaca-
, quàm per obitum, obstabit regula, nec attendi debet,
òd impetratio in modo expresso sit per resignationē,
quo re vera vacat per obitū: & in tali vacatione tātum
ificatur prouisio, in qua regula loquitur, siue per mo-
expressum, siue per generalia verba colligatur modus
us vacādi, & ita dicit se audisse maiores tenuisse olim.
Et prædicta omnia procedunt in casu suo, non autem
casu contrario, videlicet, quando quis impetrat per
itum, & vere vacat per resignationem, prout in casu
ac contingenti, quia tunc regula non procedit, quia
um loquitur quando per obitum, & extendi non debet
alium casum. l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Ita
ncedit idem dominus Guliel. in dicta decis. pro qua
ciunt, quæ adducit hic Glossator pro ista opinione in
rtia columna versiculo item, quia ista regula loquitur
obitu, &c. Hactenus recitauimus opin. antiquorum
modernorum patrum super isto dubio. quid dicēdum?
Certe licet ista opi. videatur suffulta iuribus & rationi-
us. Tamen adhuc pro prima opinione, videlicet, ꝙ ista
gula non habeat locum, isto casu posset adduci vna cō-
udens ratio, quia certū est leges nouas interpretationē
declarationem recipere à lege veteri. l. non est nouum
um. l. sequenti. ff. de leg. sed in regula ista veteri ponitur,
assignatur in ipso prooemio ista ratio, videlicet, vt frau-
es euitentur, & ambitionibus via præcludatur, &cet. cla
um est, quòd ista ratio prooemij inducit causam finalem.
in l. fin. ff. de hæred. instit. & tradit Bald. in l. vt liberis.
. de colla. cessante igitur ratione prooemiali & finali,
essat ipsa dispositio. l. generaliter. C. de episc. & cleri. cum
milibus. Sed in casu nostro cessat dicta causa finalis,
uia hic non est ambitio, non est aliqua fraus, igitur lo-
us non erit regulæ, pro qua opinione faciunt alia moti-
a adducta per Ias. in consil. ciiij. col. penult. libro primo.

Tamẽ pro cõtraria parte,& sic pro decisione dominorũ facit,q͂a ex quo illa clausula siue alio quouis modo,in casu nostro nõ potest verificari,nisi morte, perinde est,ac si in specie fuisset facta impetratio per obitũ:q͂a gen⁹,quod nõ potest verificari,nisi in vno indiuiduo,habetur pro specie.ca.ex parte.de offic.dele.l.j.& ij.ff.de li.& posthum.sed si in specie fuisset facta impetratio per obitum,regula ista obstaret:ergo eodem modo obstabir vacationi cõprehensæ sub clausula generali,quia si verba regulæ adaptantur, militat dispositio. l. ille, aut ille.§.cum in verbis. de leg.j.

Præterea quia talis præsumitur mens istius impetrãtis qualis verba indicant,cum in ambiguis illius sententia & declaratio capienda est,quæ ex verbis cõprehenditur.l.in ambiguis.ff.de regu.iur.& l.si quis intentione.ff. de iudic. Sed verba illa,alio quouis modo,implicãt casum mortis, ergo impetrans visus fuit de tali cogitasse, & sic attenta mente sua ambitiosa obstabit regula. Sed pro concordia opin.posset sic distingui,quòd aut impetrans per resignationem cum dicta clausula,alio quouis modo,ita esset impetraturus per obitum, si sciret vacationem, etiam non verisimilem,sicut impetrauit per resignationem,& res est expedita per superi⁹ dicta. Si verò esset impetraturus per obitum, & tunc per dictam clausulam non veniet casus mortis,sed alius casus vacationis similis expressę,quia nõ præsumitur quis velle in genere impetrare, quod in specie non esset impetraturus, quia intentio impetrantis nõ extenditur ad illud. l. obligatione generali. ff. de pign. & quæ notat Ioan. Andr. in reg. in generali. Sed qualiter hoc probabitur,putarem relinquendum eius iuramento iuxta, cap.fina. qui matr.accu. poss.& capitulo significasti. de homi. & hoc cõsiderata qualitate personæ & iuris. Nam in casu proposito nulla videtur suspicio si iuramentũ procuratori defertur, qui pro alio impetrauit nec agit de proprio commodo, secus esset in impetrante nomine proprio:quia si beneficium esset pingue, subdubitarẽ de iuramento præstando,propter rationem text. in capitulo clericos.de cohab.cleric,& mul.quia vt dicit Bald. in cap. quia verisimile.de præsumpt.propter dulcedinem beneficiorum studium adhibetur corrumpendi testes. Iudex igitur arbitrabitur hoc casu.

QVAE-

QVAESTIO QVARTA.

QVAERO, nunquid ista regula procedat in cōmenda?
SOLVTIO. Moderni Sabinen. hîc in quadam apo-
stilla dicunt prima facie videri quòd non, tamen contra-
rium asserunt esse verum, & nihil aliud dicunt. Domi-
nus Guliel. hîc in decisione quadam dicit, quòd videtur
prima facie dicendum, quòd non habeat locum, ex quo
commenda nō dicitur vacare per obitū, sed cessante com
menda vacat eo modo quo prius, vt dicit Fede. de Senis in
tract. permutat. benefi. quæst. 16. & Lud. Rom. cōsi. 350. Et
Rota in antiquis prima. de concess. præbend. Et ista opi.
est in curia vulgaris apud oēs præsertim Abbreuiatores.
Accedit ad hoc, quia regula est aliquatenus exorbitās,
& in exorbitātibus fit restrictio ad casum expressum, quia
odia restringi, fauores conuenit ampliari, vulg. c. odia.
Istis tamen non obstantibus maior pars dominorum
in vna causa cuiusdam beneficij per obitum Regini ces-
sante commenda, cum daretur de ista regula, cōtrarium
conclusit, vt etiam R. D. Iacob. Simonetta auditor retu-
lit. Ratio fuit, quia licet verba regulæ non videantur am-
plecti istum casum, tamen mens & ratio regulæ includit
commendam, quæ fuit, vt fraudes euitentur, & tollatur
ambitio. Sed clarum est, quòd ista ratio militat in com-
menda: igitur vbi est eadem ratio, debet eadē esse in vtro-
que dispositio. glo. in cap. si postquam. de elect. cum vulg.
Non obstat, quòd per obitum non detur vacatio, quia est
verum, propriè tamen in commendis nostri temporis ne-
gari non potest, quin detur aliqualis vacatio.
Adde pro ista opi. videri tex. hic in verbo, oēs gratiæ,
&c. sub quo de natura verbi commenda videtur compre-
hendi, cum sit gratia. Et quia dictio, omnes, est vniuersalis
omnia cōplectens. l. Iulianus. de leg. iij. Et quia videmus,
quòd quasi omnes regulæ iudiciales, licet generaliter lo-
quantur, tamen commēdas comprehendunt, vt latè dixi
in regula de infir. & de idio. & dicetur latius in reg. de im-
pet. benefi. famil. Card. in. in reg. de annali & triennali. Et
alibi sæpe, quæ ideo non repetam, ne fastidium generent.

QVAESTIO QVINTA.

QVAERO, an ista verisimilis notitia obitus, de qua lo-
quitur ista regula, debeat attendi computando dietas
per

per terram, an verò per mare?

SOLVTIO. Ratio dubitationis est, quia iter terrestre est certum, & potest facilè per milliaria computari à communiter accidentibus, vt in l.cõtinuus.ff.de verb. obliga. sed iter maritimum est penitus incertum, quia aliquando ex Hispania per mare decurritur ad Vrbem in x. diebus, aliquando in. vj. vt experientia docet.

Breuiter iste casus sæpe accidit. Nã tẽpore Calixti fuit propositum in Rota per D. Io. Pintor Auditorem in causa Detrusen. beneficij, in qua consuluerunt aliqui periti, & tandem fuit cõclusum, ꝙ à communiter accidentibus eligendum est iter per mare & per terram, secundũ quod magis communiter accidit, non secundũ quod raró, quia iura nõ adaptãtur ad ea quæ raró & cũ difficultate fiunt, & hoc indicat tex. regulæ nostræ, quæ nõ vult præcise, ꝙ notitia obitus deueniat ad notitiam Papę, sed quòd verisimiliter potuerit deuenire, vt in simili dicit etiam tex. in clem. causam. in versic. verum, de elect. Et in isto verisimili iudex arbitrabitur secundum cõmunem cursum itinerantium, vt dicit hic Glossator accidisse tẽpore Sixti, in vna causa Valentina. Nam verbum potuit, positũ hîc, non denotat necessitatẽ, sed potentiam, cum sit prolatũ affirmatiuè. ad hoc cle. auditor. in versi. potest. c. de rescript. & in, cõsuluit. de offi. de leg. & c. gratia. eo. tit. in vj. Potuit enim peruenire vacatio ad papam, licet fortè non peruenerit, & sic attenditur ꝙ possit peruenire, vnde ex Barchinona potest in viij. vel ix. diebus peruenire notitia ad papã de obitu, licet nõ peruenerit actu: & illud quod potuit, cõsiderat regula, nõ ꝙ existat, sed ꝙ existere possit: propterea dicit text. verisimiliter, non quòd ita sit verum, sed ꝙ sit simile vero, vt dicit Bal. in l. ea quidem. in iij. col. C. qui accus. non pos. facit. l. miles. §. mulier. ff. de adul. Et hoc, vt dixi, arbitrariũ est, vt dicit Card. & alij. in d. clem. causam. in versic. verum sic igitur sufficit, quòd ille verisimile sit possibile, vt not. Bal. in l. scripturæ. C. de fi. instr. Et ista verisimilitudo aliter debet arbitrari per mare, & aliter per terrã, quia, vt dixi, licet mare sit incertum, tamen à cõmuniter accidẽtibus citius fit iter per mare quàm per terrã, vt not. in c. vbi periculum. de elect. lib. vj. habetur tamen in hoc ratio tẽporis, quia tempore hyemis aliter consideratur

datur iter maritimum, aliter æstatis tēpore, vt tradunt Dct. post Io. And. in c. olim de rescript. Nā quinquaginta miliaria per mare sunt minus, quàm vna dieta per terrā, vt dicit Bar. in tract. de insula, in iij. col. Et de istis cōputationibus dietarum, & quæ sunt meliora itinera, an maris, vel terræ, latè tradunt Mod. Bonon. in §. his igitur. inst. de iust. & iur. & Fely. in cap. olim. in ij. col. de except.

QVAESTIO SEXTA.

QVAERO, ponamus quòd aliquis impetrauit beneficium eodem die obitus cum derogatione istius regulæ, an ei impetranti incumbat onus probandi obitū præcessisse, an verò aduersario?

SOLVTIO. Prima facie videtur dicendum, quòd impetranti incumbat onus probādi. quia ex quo agit ad canonizationē sui tituli, tenetur probare vacationē tēporis impetrationis. l. ij. de prob. Nam quilibet tenetur probare intenta in sua gratia, vt no. Moder. in c. ad aures. de rescr. nec sufficere videtur, ꝙ probet diē obitus, nisi etiā quòd obitus verisimiliter præcesserit suā impetrationē, quia illa probatio non concluderet. vulg. l. matrem. C. de proba.

Istis tamen nō obstantibus domini cōcluserunt cōtrarium in vna decanatus ecclesiæ Capuanę, quam impetrauerat Card. Ferrarien. cum derogatione istius regulæ. Nā voluerunt isto casu præsumere obitū pręcessisse prouisionem, vt refert dominus Guliel. in quadam decisione, sub titulo de præb. in collectan. suis. Ratio fuit, quia quando sumus in dubio quis actus præcessit, capitur interpretatio, ꝙ ille actus in dubio præsumatur præcedere, qui est necessarius ad validitatē actus, vt act⁹ valeat potius quàm pereat, vt per plura exempla probat Fely. in c. pastoralis. in j. col. vers. ad identitatem. de rescrip. Et in notabili casu tradit Ias. in l. iiij. §. condēnatum. in ij. col. ff. de re iud. præsertim, quia aliter interpretando, esset præsumere delictū in dubio, quod esse non debet, vulgatis iuribus. Nam capienda est semper interpretatio per quā excludatur delictum. in cap. fi. de pręsumptio. & not. per Bar. in l. non solum. §. sed & reprobari. ff. de ope. no. nun. Et esset delictū aliàs impetrare beneficiū viuentis, vt patet in regula xx.

vbi

vbi dixi.igitur,&c.Et per hoc respōdetur ad.l. hæres insti tutus,cum seq.ff.de acquir.hære. Et ista omnia de plano procedunt in casu nostro,data derogatione regulæ, aliâs verò si exciperetur de regula, impetranti incumbit onus probandi verisimilem notitiam obitus, & sic satis fecisse regulæ, vt fuit aliâs conclusum tempore Calixti in vna Dertusen. beneficij coram Io.Pintor. tūc Rotæ auditore, de quo tamē videndum est, quod dixi in dicta regula.20. de impetr.benefic.viuent.

QVAESTIO SEPTIMA.

QVAERO, ponamus ꝙ papa absit ab vrbe per plures menses,prout contigit tempore Clementis, & nunc S.D.N.Pauli.III.Niciā proficiscentis,& moriatur aliquis Romæ,& beneficium impetretur à papa longissimè distante ab vrbe,vtrum sit locus isti regulæ?

SOLVTIO. Iste casus modo pendet,& videtur dicendum regulę locum non esse,ex eo,quia curia videtur esse Romę,& reputatur eadem cum illa pontificis,quando remanet ibi audientia causarum, vt not. omnes in clemen. ne Romani per illum tex.de electio.

Ex diuerso suadet ratio regulæ,vt dicamus isto casu habere locū,si tanta sit distantia tēporis, quòd verisimiliter in tam breui tempore nō possit adiri papa: pro qua parte plura in informationibus deducuntur,sed quia causa pendet,subsisto donec Rota in alteram inclinet.

QVAESTIO OCTAVA.

QVAERO, nunquid isti regulæ solet derogari?

SOLVTIO. Stylus signaturæ habet,quod derogatio istius regulæ non detur, nisi solum in Francia. sed extra Franciā semper cassari solet derogatio,sed pro qualificatis personis aliquādo solita est derogatio dari. Et ita reperio in libro derogationū bo.memo.Laurentij Cardinalis Sanctorum Quatuor, pluries derogatum fuisse, vt patet ibi fol.58. & 72. & 75.& fol.99. Sed Alexand. VI. in bulla reformationis curiæ, quando tractat reformationē signaturæ,posuit vnā regulam, quam voluit appellari in-
fallibilem,

falbilẽ, videlicet, Quòd regulis de verisimili notitia, ne-
qu de subrogandis collitigantibus nunquã derogetur,
sequòd stent immobiles, & certè honestũ videretur: ta-
mẽ, vt dixi, signatura ex gratia pro benemeritis personis
aliquando derogat, & non seruat illam constitutionem
Al c. Modus autẽ seu forma qualiter derogari debeat, &
quibus verbis, ponit Hispanus noster antiquus in illo vul
gato libro Prouinciali ecclesiarum, siue practicæ cancel-
lariæ (qui est liber approbatus à sede Apostolica) vt dicit
Card. in clem. 2. §. irritum. in tertia quæstione. de electio.

COMPENDIVM PER QVAM BREVE VTRIVSQVE SIGNATVRAE, *tam Gratiæ quàm Iustitiæ.*

POSTREMO, quia regula ista de signatura iu-
stitiæ loquitur, operæpretiũ erit (cum fuerim,
non præcedentibus meritis à sanctissimo Do-
mino nostro papa Paulo. III. statim post eius
promotionem vtriusq; signaturæ gratiæ & iustitiæ, crea-
tus referendarius) quædam hic breuiter, quæ aliàs suc-
cessiuo studio cumulaueram, ad dictam signaturã iusti-
tiæ pertinentia, pro intellectu regulæ adnotare. Quæ li-
cet pro certo habeam ea viris consummatissimis leuia vi-
deri posse, non tamẽ omnino inutilia erũt. Quia licitum
videtur post multa serio dicta, labore fessis, media itineris
statione ridere, ac leuia loqui, quod in pictoribus experi-
tur, qui postquàm operi arduo mentem & (vt ita dicam)
cogitationem totam, & phantasiam affixerunt: si quando
tædio affecti, ab eo opere animi causa diuertant, non ad
ardua ilico, sed ad depingendas potius aues, vel alias res
leues decurrunt, quibus animus tanta laboris intentio-
ne defatigatus paululum leuetur. Erunt igitur hæc (si vi-
ris consummatis nõ placebunt) pro tyronibus, Referen-
darij officiũ gerentibus, quibus aliquando prodesse vo-
lui scripta. Nam vt dicit Hostien. in cap. I. versic. profutu-
ra per illum text. vt eccles. benefic. multa scribentes excu-
sabiles sunt. Qui licet prouectis non in omnibus satis-
faciant, nouitiis tamen prodesse possunt. Melius enim
est

est teste Galeno, doctos onerare scitis, quàm iuniores fraudare docendis. Quanquam etiam spero summis viris docta, ac fortè meliori lectione grauatis, hęc leuia aliquando iucundiora fore. Nam stomachus lautioribus cibis fastiditus sæpe oluscula & pisciculos appetit. Fateor tamen ingenuè, vt ab istis temerariis iudiciis me liberarem, sæpe calamum continuisse, ne aliquid in hac materia signaturæ scriberem, cum propter materiæ difficultatem, tum etiam propter styli eiusdem signaturæ frequentem mutationem & varietatem, quæ adeo magna est, vt quotidie nouas formas depromere videatur. Adeo quòd ꝑpter noua iura quæ indies signatura deposuit, dici potest, Quòd licet procurator vel aduocatus ex debito conscientiæ iniustas repudiare teneantur: hoc tamen fallit in materia beneficiali, in qua, licet prima facie causa iniusta appareat nihilominus propter varia iura, quę quotidie ex signatura emanant, propter quæ causa iniusta iustificatur & vincitur, & quæ à principio iusta videbatur, iniusta redditur, excusantur, vt quotidie experimur: ideo aduocati tales causas acceptare non peccarent, quas certitudinaliter iniustas esse, nisi ab euentu iudicare non possunt. Secus in profanis, in quibus ius semper certum est, nec per signaturam mutabile. Et ideo de signatura prouerbiũ illud dici potest, Semper noui aliquid affert Aphrica. Et quanuis in hoc proposito animus meus diu fixus extiterit: videlicet ne aliquid æderem, tamen mihi scribendi fiduciam dederunt scripta quædam nuda quæ in hac materia signaturæ (iam multis annis per manus plurium referendariorum, & curialium versantur) in multis non solum mutila, sed etiam manca, & sine aliqua iuris ratione vel authoritate roborata, quæ me iam per varias occupatioues publicas fessum, nec talia cogitantem, veluti Entellum illum Virgilianũ, (Si licet in paruis exemplis grandibus vti) ad animi robur impulerunt & reuocarunt. Quamobrem reprehendi non debeo, si quæ ab aliis sic inuenta sunt, cultu reddam blandiora, authoritate iuris firmiora, longa, ac noua accumulatione vberiora. Igitur ad rem ipsam accedamus.

QVAESTIO DECIMASEXTA.

I ITVR quæro, quid pręſe ferunt iſta verba regulę, videlicet, niſi ſint cõmiſſiones iuſtitiam continentes, per placet, vel per S.R.E. Vicecancellarium, &c.

SOLVTIO. Pro intellectu iſtorum verborum totus vtriuſq; ſignaturæ ſtylus reuoluendus eſt, videlicet, gratiæ, & iuſtitiæ, de qua Gloſſator aliqua hîc ſcribit. Sed quia nimis onerosum & prolixũ fortaſſis videretur hîc omnia ſcribere, quæ dici aut excogitari poſſent, potiora tã tũ deligã, quæ ab aliis tradita nõ fuerũt: reliqua in illo opuſculo, quod alâs ſuper ſtylo ſacræ pœnitẽtiariæ fabricatũ ſcribã. Nũc verò ea duntaxat tractabo, quæ ad declarationẽ iſtius regulæ, & aliarũ de ſignatura loquentium expediri arbitrabor. Quæ, vt magis diſtincta, & ſuo ordine clariora appareant, iſtud opuſculũ in tres particulas diuidã. Nam vt Bal. in proœ. digeſtorum dicit, Scire quid facias, & neſcire quo ordine facias, perfectæ cognitionis non eſt. Prima pars aliqua de antiquo & moderno ſignaturæ, gratię & iuſtitiæ ſtylo enarrabit, differentias iſtarũ ponens, ac diſtinguẽs perſonas, quibus hoc ſignaturæ negotiũ cõmiſſum eſt. Secunda pars circa referendariorum regimen & officium verſabitur. Tertia pars caſus & effectus plures ad huiuſmodi ad ſignaturã iuſtitię, de qua iſta regula loquitur, pertinẽtes, enarrabit, per quos etiã regula. xxviiij. quę ad iſtã, veluti quoddam neceſſariũ antecedẽs & pręambulum ſe habet, latiſſimè declarabitur.

Circa primũ, illud ante omnia meminiſſe oportet, olim varias vtriuſq; ſignaturę obſeruationes fuiſſe, quę ex regularũ antiquarũ & iuriũ diuerſitate, ſuper hac materia loquentium, colliguntur, de quibus antiqui & Moderni Doctores pauca admodũ ſcripſerunt. Et hæc ſignandi varietas fecit, quod ſignatura gratiæ & iuſtitiæ eiſdẽ plærũque verbis olim conficeretur. Nã antiquis tẽporibus, ſupplicationes gratię prout hodie, tunc etiã per fiat, ſignabãtur. Et eodem modo commiſſiones iuſtitię papa per verbũ fiat, ſignabat. Verũ, quia hęc omnia ſine aliquo certo ordine procedebant, non modicã confuſionẽ generabant. Quamobrẽ modernis temporibus ſignaturę gra-
us diſtincti fuerũt: & incipiendo à ſignatura gratię, quę liberior, & fortaſſe antiquior ſignatura iuſtitię videtur, li

cet non dignior ratione iustitiæ, quæ secundum Philosophum inter cæteras virtutes principatum obtinet.

Est in primis notandum, quòd signatura gratię olim, & hodie, vt dixi, per papam, per verbũ fiat, conficiebatur, & non sine optima ratione, quia papa solo verbo fiat, facit gratiã, vt dicit Bald.in.l.humanũ.in.fi.C.de legib. Et certè nullum verbum est aptius, per quod hæc principis liberalitas statim repræsentetur, sicut per hoc verbũ fiat, quod de sui natura gratiam de præsenti, ac in promptu inducit mentem papæ sine aliquo alio literarum adminiculo, aut inuolucro incontinẽti ad esse perfectũ deducit, vt expresse Bald.in.l.cũ apud.C.de com.ser.ma.dicit, & ante ipsum Cald.in indice suo, in verbo, fiat. & idem Calde. in repe.c. quisquis.per illum tex.de elect. vbi subdit se ita in magna causa obtinuisse, sequitur Felyn. in rub. de constit. in iij. col. & latius in cap.Rodulphus.in.xviij.col. ver.fiat, de rescript. Et quòd verbum fiat, actum in instanti factum esse denotet, videtur facere text.in c. qui bona agunt.§. sicut. xvij.q.j. vbi dicitur, quòd per illa verba, fiam monachus, statim professio facta est. facit glos.pen.in ca. porrectum. de regulari.& text.in cap.j.de filiis presbyt.& per hoc apparet glos.in ca.generali.xxv.q.j.quæ voluit, verbum fiat, actum de futuro respicere, in signaturis papæ non esse veram, qui statim, vt dixi, simplici verbo fiat, gratiã facit, vt dicit idem Bald.in.l.falsus.in.viij.col.versic. itẽ scias.C. de fur.nec hoc sine mysterio factũ videtur. Nam cum papa dei optimi maximi vices gerat, conueniẽs fuit, vt quo ad fieri potest, eius vestigia imitetur. Et ideo sicut ille rerum omniũ opifex, cum dixit, Fiat lux, statim sine aliquo interuallo facta est lux, vt patet Gen.ca.j. Sic papa ad eius similitudinẽ, cuius vicarius est, hoc verbo in signatura vtitur, fiat gratia, & statim facta est: pro quo optimè facit text.in l.j.§ deinde ait prætor.ibi, hæc verba fiat, statim facto suo nocent, &c.ff.ne quid in loco pub. quib. accedunt ea quæ scribit Ant.de But.in consil.ij. quod errore repetitum est, consi. & Fely.eum referens in.c.nonnulli.in prin. viij. col. de rescript. & in c.super literis.in.vj.col. eod. tit. & Gemi. in cõsi lxv.col.fi.cum aliis, de quibus per Moder. Papien. in rub.de cõst.col.xxvij. Et per Frãc.de Ripa.lib.ij.responsorum.super titu.de rescript.cap.xj. Et ad hoc notabilem

decis.

desponit Rota tit. de rescrip. in antiq. l. incipit. Cancella
ri. &c. quæ secundum numerum est decis. cccccl xj. quã
lat Fely. in c. nonne. in j. colum. de præsump. declarat.
Est tamen vnũ circa hoc valde notandũ, quia licet, vt
dictũ est, hoc verbũ fiat, in signatura papæ positũ, de sui
pria natura gratiam in instanti inducat: hoc verũ est,
quando subiecta materia solũ gratiam continet: Secus
verò quando in supplicatione plura petantur, quorũ ali-
qua gratiam continẽt, aliqua verò iustitiã, quę secunudũ
ius regulatur. Nam tali casu si Papa talem supplicationẽ
per fiat, vt petitur, signaret, solum Papa concedere vide-
tur ea quæ iustitiã concernunt, & secundum ius commu
ne sunt, & hoc casu ꝓpter rerum mixturam, illud verbũ
fiat à sui natura exorbitaret, & per consequens gratiam
inducere non videretur. ita notabiliter concludit Pet. Phi
lip. Corneus in consi. cxix. circa primum. col. v. lib. ij. & cõ
sil. lviij. quoniam. lib. iij. quem sequitur Fran. de Ripa vir
eruditus in rub. de resc. col. vj. quod ꝓpter plures effectus
qui ex hoc in practica quotidie resultant, est menti tenẽ-
dum, de quibus Moder. plures differentias faciunt in ca.
capitulasti. de rescript. Igitur ea quæ dicta sunt, locum ha-
bent, quando expresse à Papa petuntur ea, quæ cõtra
vel præter ius sunt, in quibus gratiam cõcedere videtur.
Faciunt ad hoc ea quæ in tit. de rescrip. lib. vj. nu. xvj. dixi.
Postremo circa istam signaturam aduertendum est, ꝙ
quando Papa nouã gratiam facit, eam hoc modo signat
fiat vt petitur: sed quando est reformatio, signat per fiat
Acsic tantum primam literam sui ꝓprij nominis ponit.
Sed hic pulchrũ dubiũ occurrit: quare Papa in signatu
ra supplicationum primam literam nominis sui põtifica-
tus nõ ponit, sed tantũ primam literam proprij nominis.
SOLVTIO. Dici posset hoc ad denotandam vtranque
personam, siue vtrunque nomen factum fuisse. nã in sup-
plicatione nomen ꝓprium generationis ponit: in bullis
verò nomẽ sui põtificatus, id est, regenerationis: & sic du
plicem personam, videlicet priuatam & publicã repręsen
tat. Vel dici potest, ꝙ in supplicatione ideo ꝓprium no-
men ponit, quia illud verum, naturale, & originale nomẽ
est. Nomen vero pontificis, inductitiũ & accidentale. Et
etia in supplicatiõe verus scribẽdi actus attẽditur, quia,
H 2 vt talis

vt talis,vt verus,& nō repręsentatiuus homo scribit,ideo vero nomine vtitur.In bullis verò,quia papa non scribit, nec manū suam , vt ipse apponit,sed per officiales expediuntur ideo in illis officij sui nomē,id est,Papatus ponitur.Et pro ista distinctione facit notabile dictū Benefacij de Vitalinis Rotæ auditoris in cle.j.iiij.col.num.xlviij. de probatio.vbi dicit,quòd quando papa organo vocis suæ loquitur,tāquā priuata persona loqui videtur,quia per se scribere & loqui, sunt actus personalitatē denotātes:sed quando per literas seu bullas loquitur, ex quo non loquitur per organū propriæ vocis,sed officialium, tunc vt priuatus homo loqui nō dicitur,sed Christi vicarius. Sic igitur dicendū est, quòd quando ipse manu sua supplicationem signat , ideo nomen suum priuatum apponit quia manu sua scribendo actum priuati hominis,personalem industriam denotans,facit:propterea bene nomē impositum personæ suæ conuenit. Sed in bullis , quia ista de per se non facit,sed repræsentatiuè secundum pręsumptā formam fiant , ideo in illis dignitatis nomen apponitur. Et hoc quantum ad supplicationes gratiosas. Commissiones verò iustitię , licet hodie per alia verba signentur, olim tamen,vt dixi,per verbum fiat, sicut supplicationes gratiosæ signabantur hoc modo,videlicet fiat iustitia,ita ꝙ in hoc videbatur differentia inter signaturā gratiæ & iustitię:vt expresse colligitur ex his quę latius tradit Ias. in.l.iustitia.ff.de iusti.& iur.Et de istis verbis papę,fiat iustitia , quę in cōmissionibus apponi solebant notabilem quęstionē decidit Bald.in cap.studuisti.de offic. deleg.de qua latius disputat Iaso.in l.causas.in ij.col.C.de transact. Tamen considerandum est,quòd licet verbū fiat , de suo proprio significatu ad supplicationes gratiosas,& non iustitię pertineat , interdum tamen papa ad supplicationē gratiose petitam & signatam per fiat,reddit mixtā , ꝓut in notabili casu consuluit Ioachinus de Narnia,aduocatus sui tēporis doctissimus in quodā cōsi.incip.pro respōsione.posito in nono volumine allegationū antiquarum fol.cclxxvij.vbi loquirur de quadā supplicatione procreādo doctore gratiose,sine aliquo examine petita , & papa signauit supplicationē per verbum fiat,vt petitur & addidit ista verba,& cōmitatur.Ita ꝙ illa gratia ꝓ parte gratio

[ ]a erat,pro parte ſapiebat iuſtitiam,vt ibi latius ſcribit.
[ ]x quo infertur,quòd licet hodie commiſſiones iuſti-
[ ] per verbũ placet ſignẽtur,vbi verò cõmiſſio gratiam
[ ]uã contineret,vel papa ad partes cõmittendo reſcri-
[ ]hodie etiam ſignatura per verbum fiat,vt petitur,vti
[ ] Sed iſta vſque ad tempora Sixti quarti vario modo
[ ]cedebant.Tempore verò Alexandri Sixti, qui quaſdã
[ ]inationes ſuper hoc ædidit, iſtæ ſignaturæ gratiæ, &
[ ]itiæ diuiſæ fuerũt,& quȩlibet de per ſe certas differẽ-
[ ]s & ſtabilẽ ordinẽ receperũt.Itaq; nunc ſupplicatioẽs
[ ]atioſæ aliter ſignantur, quã commiſſiones iuſtitiæ. Et
[ ]ã in ſignatura gratiȩ facti ſunt gradus differẽtes in qua
[ ]ite, ꝓpter quos gradus vna regula cãcellariȩ facta eſt,
[ ]ſtatim dicã Et iſti gradus ex eo apparẽt, quia quando
[ ]pplicationes gratioſæ per papã cõceduntur,ſignantur,
[ ]t per verbũ fiat,vt petitur,vel fiat A.aut fiat motu pro-
[ ]io:vt dixi in principio.Et iſte eſt primus gradꝰ ſignatu-
[ ] gratiȩ. Secundus gradus eſt,quãdo papa eas nõ ſignat,
[ ]d propter multiplices occupationes earũ ſignaturã ali
[ ]i cardinali, vel prælato cõmittit:tunc illi hodie in gra-
[ ]oſis verbo fiat,nõ vtuntur,ſicut papa facit, ſed iſtis ver-
[ ]s,videlicet,Cõceſſum vt petitur,vel cõceſſum in forma
[ ] prȩſentia D.N.Papȩ. N. Cardinal. & iſte eſt ſecundus
[ ]radꝰ.Et iſta ſignatura vtitur cardinalis in principalibus
[ ]ratiis,ſed in reformationibus nõ concernentibus nouã
[ ]ratiã,ſed duntaxat aliquã qualitatẽ & circunſtantiã,nõ
[ ]gnat cõceſſum in præſentia D. N. Papȩ, ſed conceſſum
[ ].Card.&c.Et iſto etiã modo Vicecancellarius prouiſio-
[ ]es gratioſas in caſibus , qui ſibi per regulas cancellariæ
[ ]onceduntur,ſignat, vt ſunt gratiȩ ſi neutri,vſque ad cer
[ ]am ſummam,& cum quadam limitatione,vt ſcribit Lu-
[ ]o.Rom.in conſil.ccclxxix.colum.fi. ſignat etiam ſubro-
[ ]ationes,reformationes.& alias de quibus ibi.

Eſt bene rerũ,ꝙ licet Vicecãcellarius in dictis caſibus
[ ]n dictis regulis enarratis ſignare poſſit ſupplicatiões gra
[ ]ioſas per cõceſſum,tamẽ rarò facit,qꝛ curiales ſupplicã
[ ]es magis volũt ſignaturã papȩ, vel cardinalis ſignaturã
[ ]habentes,quã Vicellarij,& hoc duplici ratione:tum pro-
[ ]pter digniorẽ ſignaturã,ad quem medio Referendariorũ
[ ]facilis acceſſus patet, tum etiam quia papa ſupplicanti-

tibus,facilè clausulas derogatorias obstantiarũ cõcedit quas Vicecãcellarius, neq; aliquis alius inferior à papa cõcedere põt,nisi sibi ex stylo daretur, vt dicit in terminis Io.de Imola,& Domin.in. c.statutũ.in glo.literarum. de rescrip.lib.vj.tradunt latè Moder.in l. nemo potest. de leg j.Et ideo miratur Glossator in regula lxviiij.quare Vicecancellarius communiter illi regulę derogat, videlicet quòd sequestra & remissoriæ literis nõ expeditis dentur, cum tamen de iure clausula non ostantibus, vti non possit.Ex quibus apparet,quòd potestas, quæ hodie per regulas Vicecancellario signandi materias gratiosas datur, penitus frustratoriá & sine vsu sit.Bonũ igitur esset in his in quibus illi potestas signãdi supplicationes gratiosas vel contentiosas,per regulas conceditur, ꝙ etiam facultas derogãdi cõtrariis cõstitutionibus daretur per quas impediri posset illa cõcessio,quia de iure quando aliquid à papa alicui committitur, omnia illi concessa cẽsentur, sine quibus iurisditio exerceri non potest,vt in c.prætereà.cũ vulg.de offi.deleg. Sit ergo ista prima differentia inter istas signaturas gratiæ & iustitiæ, vt dixi : in gratiosis solus papa vtitur verbo fiat.Sed Cardinalis vel prælatus, quib⁹ signaturã cõmittit,verbo cõcesũ, vt petit,vtũtur.

Sed aduertendum est ꝙ licet Cardinalis altero de duobus modis dictis signare possit,non tamen vtroq; modo simul eadẽ signatura signare posset.vt verbi gratia,concessum,vt petitur,& in forma:quia si petita aduersarẽtur formæ in quinterno Cancellariæ scriptæ, cõtraria concedere viderentur,quod ignorantiã saperet. Et propter has differentias signaturarum vna regula Cancellariæ facta est,posita infra num.xxxj.quæ voluit signaturã papę per fiat,illi per concessum factæ in concursu præferri , quod procedit etiam si illa per cõcessum motu proprio, etiam qualificato concessa esset,& illa papæ nõ esset motu proprio,nec pro qualificato, vt Rota in pluribus causis cõclusit,vt latè refert D.Guliel.Cassiodorus in quadam decisione super illa regula.

Et ꝙ dictũ est,neminẽ pręter papã supplicationes gratiosas per verbũ fiat,signare posse,fallit in maiori Pœnitẽtiario,qui eas triplici diuerso modo signat per verbũ fiat. Tamen illa signatura maioris Pœnitentiarij per fiat, in duo

duobus vel tribus à signatura papæ etiã per fiat, differt. Primo, quia maior Pœnitẽtiarius, nullo habito discrimine, supplicationes gratiosas & cõmissarias eodẽ modo signat per fiat, sed papa in sua signatura supplicatiões gratiosas à cõmissariis distinguit: quia gratiosas vniformiter hoc modo signat, fiat vt petitur, vel fiat motu proprio: cõmissarias verò signat per placet. Differũt etiã in alio, quia maior Pœnitẽtiari' verbo fiat diuersimodè vtitur, videlicet fiat in forma, vel fiat de speciali, vel fiat de expresso. Quid aũt ille signaturę importẽt, audeo hoc intrepidè dicere, paucis intelligere: sed ego eas latissimè in tract. de offi. & stylo sacræ Pœnitentiariæ declaro, vbi est proprius locus.

Differt & tertiò signatura papæ per fiat, ab illa maioris Pœnitentiarij, quia papa aliquãdo spõte sua ad concedẽdam gratiã mouetur, & ideo supplicationẽ per fiat, motu proprio signat: sed maior Pœnitentiarius, licet sicut papa signatura motu proprio vti posset, prout etiam vti põt ordinarius, tamẽ materia subiecta, quæ in dicto officio tractatur, signaturã istam non patitur: ratio est, quia ex quo cõcessiones quæ per maiorẽ Pœnitentiariũ fiunt circa absolutiones peccatorum vertuntur, inconueniens & absurdum videretur, quòd peccatori non petenti absolutio motu proprio daretur, cum peccati venia non detur, nisi petenti & correcto vt dicit text. in cap. peccati venia. de regu. iur. libro sexto.

Et licet quo ad signaturã gratiæ sit differentia in modo signandi inter Papã & Cardinalem, seu prælatum, qui cuius papa signaturã cõmittit. Tamẽ quo ad signaturã iustitiæ, nulla aut modica est differẽtia inter signaturã Papæ & Cardinalis, nisi in hoc, quia Papa signat supplicationes cõmissarias per verbum placet. A. Sed Cardinalis, signat sic, placet S.D.N. Papę. N. Cardinalis.

Itẽ quia papa istas cõmissiones iustitiæ aliquãdo eas in cõsistorio publico signat, ea ratiõe, vt dicit hic Glossator, videlicet vt cũcti papã iustitiã facientem videant. Secus est in Cardinali, qui non solũ in consistorio, sed neq; etiã in congregationibus Cardinaliũ priuatis, pręsente vel absente papa, põt illas cõmissiones nec cõsueuit signare.

Vice cancellarius verò bene põt signare supplicatiões cõsistoriales de iustitia, sicut papa in cõsistorio, auditis ta-

men partibus facere solet, vt in consilio Constan. sessione sexta conclusum fuit. Sed quare papa in consistorio publico signat prædictas commissiones, rationem ponit Glossator hic, videlicet quòd ideo hoc facit papa, vt cuncti videāt quòd facit iustitiam. Sed ista ratio iudicio meo fragilis est, quia papa non indiget demonstratione benefacti, cum ex se ipso soleat, & palàm & occultè, semper, & vbique iustitiam ministrare, & cum sit notum omnibus, non opportuit illum illa demonstratione in consistorio publico vti: nam ex eo, quia ibi cōmissionibus petitis dicit alta voce Placet, non per hoc facta est iustitia, cum adhuc requiratur, quòd illa commissio signetur, & postea iudici cui committitur præsentetur, qui cuncta rimando iustitiā ministrabit. Non igitur per verbū placet, quo vtitur papa in consistorio, statim facta est iustitia, cū ibi sententiā non proferat, quod est propriè iustitiam facere, sed ille actus prolationis sententiæ, postea ex interuallo per iudicem qui fieri debet, quidem actus non videtur ab omnibus, quia in consistorio sola commissio signari mandatur, quę multa requirit, antequàm ad effectum perducatur. Alia est igitur ratio quare papa signat ibi commissiones. Nam ex quo duo cardinales diaconi vadunt ad recipiendum & introducendum nouum cardinalem, vel legatum, ne pontifex cum reliquis cardinalibus permanentibus in consistorio videantur medio illo tempore expectare, ac etiam ne ostendat papa, quòd tantū ibi ad est propter hoc negotium & nihil aliud agere tēpus illud vacuum in istis actibus occupatur, ac in propositionibus dictarū commissionum teritur, quas ex arte & ingenio aduocati consistoriales sæpe configunt casus atroces, & crudeles proponentes, & verbis duris & fictis exaggerantes, vt tempus illud vacuum impleatur. Sunt tamen qui dicant, quòd illas propositiones commissionum mandat fieri papa, vt ostendat principaliter propter administrationem iustitiæ consistorium, non autem propter nouum cradinalem, vel oratorē recipiendum indixisse quasi quòd illo die papa pro tribunali sedere videatur, volens ius publicè dicere, qua de causa omnia tribunasia vrbis cessant ipso tunc ius dicente.

Tamen hoc nō quadrat, quia papa semper ius dicit, siue publicè, siue priuatè actū faciat. l. fi. C. de legib⁹. & in §. sed quod

q..d principi insti.de iur.naturali. Et quod cessent eo die o..nia tribunalia,nõ ex eo causatur,quòd papa pro tribu na sedeat,quia hoc semper facit, sed quia per cessationẽ tribunalium maior hominum concursus ad cõsistorium p..ae accedat:quod nõ fieret,si iudices & alij curiales ne- g..iis suis intenderent,& occuparentur,vt sic per illũ cõ- c..ũm exterae gẽtes,quae illo die publici cõsistorij ad pa- p..a accedunt,decus & maiestatem summi Põtificis,quę p..concursum plurium praelatorum & personarũ magis r..resentatur,admirentur,& ob eã causam Virgilius quã d..uctum aliquem magnificum vel Didonis,vel Ænec re p..sentat,semper vtitur illis verbis,cõcursu accedere ma- g..,vel magna comitante caterua,&c. Decus enim prin c..s,vel cuiuscunque alterius persone magis splendescit p..pter multitudinem subditorũ aut familiarũ, vt latius d..am in regula de imperrã.benefi.fami.cardinaliũ. & est t..expressus,de consistorio loquens in clem.j.in versicul. p..efatis itaque nuntiis,&c.de iureiur.ibi in publico consi st..rio,in quo erat praelatorum, & aliorum tam clericorũ q..àm laicorum nõ modica multitudo,&c.Et ideo de hac c..usa antiquitus,quãdo omnes prouinciae papae obedie- b..t,& ad eũ veluti vnicũ Christianae religionis patrẽ pro e..pediendis negotiis necessariis accedebant,tãtus fuerat a..sedẽ Apostolicam concursus, tantus exterarum gen- t..um cõuentus,& exinde tam magno summo Põtifici re- u..rentia accessit,vt quidam eum admirabilem, alij mũdi s..uporem appellarent,vt dixi in.c.j.de cõst.li.vj.Et ista de- u..tio sedis Apostolicae,& ad eam concursus vsq; ad tẽpo ..Nicolai v.frequentissimus fuit. Adeò quòd dicunt Io. ..Ana.& Io.Gozadinus, olim celeberrimus cõsistorialis ..luocatus in trac.de Iubileo.propter maximũ cõcursum ..ominum, Nicolaum v.coactum. fuisse illos quindecim ..es,peregrinis,pro Iubileo concessis ad quinque, postea ..tres,deinde ad duos restringere.Et dicit Platina tẽpore ..icolai,in Põte S.Angeli tantã fuisse hominũ multitudi- ..em coadunatã, ꝙ facta obuiã mula cardinalis. S. Marci ..eneti,cum neq; venientes,neque redeuntes,ob insequẽ- ..em multitudinẽ cedere possent:cadẽte vno,atque altero ..uper mulam illam iã à multitudine oppressam ad ducẽta ..ominũ corpora,& equos tres,obtrita & suffocata fuisse

multi etiam à lateribus pontis in flumen cadentes in vndis periere, vt ibi latius per eum, ob quam causam variæ quæstiones propter successiones bonorum cuiusdam matris & filiæ ibi suppressi, excitatæ fuerunt, super quibus plures Doctores egregij consuluerunt, vt refert Felynus in capitulo. ad capitulum Sanctæ Crucis. columna penulti. versicul. de duobus. de rescriptis. Redeundo igitur ad propositum, Concludendo ideo papam in consistorio publico signaturam illarum commissionum illorum casuum introduxisse, vt tempus illud vacuum, quo vel noui cardinales, vel oratores introduci expectantur, agendo aliquid consumatur. Nam hoc faciendo non etiam desinit, quando casus veri accidunt, & proponũtur, iustitiam ministrare. Nã hic mos & stylus hodiernus signandi supplicationes in consistorio, & mandare fieri processus criminales aduersus malefactores & rebelles, ad instantiam procuratoris fisci antiquus fuit, vt dicit Bonifa. Vitel. in cle.i. in prin. de iudic. Et pro quo facit tex. in cle.i. versi. prę fatis itaque ibi eramus cum nostra curia residentes in publico consistorio, &c. de iureiur. Igitur dũ ista in cõsistorio aguntur, interim cardinales creãdi vel noui oratores, aut legati à legatione redeũtes introducũtur, pro quibus omnibus recipiendis solet consistoriũ publicum cum obseruatione quarundam ceremoniarum indici, quæ latius in lib. Ceremoniali describuntur. Papa igitur non solum priuatè, sed etiam publicè, & in consistorio, vt dictum est, commissiones huiusmodi signat. Sed cardinalis, aut prælatus habens signaturam, hoc non facit, nisi domini.

Legatus verò de latere nõ signat, sicut cardinalis habẽs signaturam, sed sicut papa, & hoc honestũ videtur: quia ex quo eius personã repręsentat, honorari debet sicut papa, vt dicit gl. in c. quæ de causa. ij. quæst. v. & notat Abb. in c. mandata. in princ. de præsum. & ibi Moder. Et sic vidi plures supplicationes per Reuerẽdissimum bon. memo. Cardinalem de Monte legatum vrbis isto modo signatas, videlicet placet. A. nã vocabatur Antonius, & papa modernus vocatur Alexander, & ideo etiam signat per placet. A.

Sacrum verò collegiũ Reuer. Cardinaliũ, Papa in longinquis partibus absente post acceptatum paparũ, prout cõtingit in Hadriano, signat sic, placet sacro collegio suo

& D.

& D N. Papæ nomine. pro quo facit quod notat Specu. titu. de officio ordinarij. §. quid de auditoribus. Vicecancellarius verò etiam signare potest commissiones iustitiæ super causis tantum pendentibus in curia, sicut cardinalis præfectus signaturæ hoc modo, placet. S. D. N. Papæ. Et antiquis temporibus ipse Vicecancellarius ordinarie signabat, neque erat alius cardinalis qui haberet signaturam iustitiæ, nisi ipse. Sed eo absente, tunc committebatur vni cardinali, vt dicit Ægid. decis. dcxxxvj. & sequitur Fely. in rub. de rescrip. circa fi. Et in illis quæ ad officiū Vicecancellarij pertinebāt, illius assertioni stabatur, aliàs nō: Ægi. dicit in deci. dcxxxviij. cū dua. seq. & alibi sæpe. Sed hodie nescio quo pacto Vicecācellarius nō signat, nec illa facultate vtitur, fortassis ea ratione, vt dixi, de signatura gratiæ. Quia ex quo hodiernis tēporibus omnes cōmissiones habent clausulas non obstan. constitutionibus &c. Vicecancellarius non potest illas clausulas apponere, cum sint contra ius, cui derogare nō potest, nisi sibi specialiter concedatur, vt in clement. ne Romani. de electi. Ideo supplicantes malunt ire ad papam, vel ad cardinalem præfectum signaturæ iustitiæ, qui hanc facultatem habet, cuius facilis patet aditus, quàm ad Vicecancellariū. Et illa potestas Vicecācellarij, vt dixi, vertitur circa causas quæ cōmittūtur simpliciter in curia: sed in causis quæ extra curiam committūtur, non potest commissiones signare, iuxta ea quæ dicit Ægid. decis. xlvj. incipien. excepto. Cardinalis verò sic, vt dicit vna regula posita inter illas de potestate Vicecancellarij. Et siue commissiones signentur per papam, siue per Vicecancellarium, aut Cardinalem habentem signaturam iustitiæ, ipse idem, vt Vicecancellarius, vel eius Regens extendit signaturam, seu potius distribuit tales commissiones auditoribus, vel aliis prælatis, quibus committuntur per ista verba quæ apponuntur post signaturam, videlicet de mandato. D. N. Papæ audit magister L. & iustitiam faciat.

Super quo est vlterius notandū, quod si talis extensio Vicecācellarij, vel Regētis discordaret à signatura papæ, attenditur potius signatura papæ, quā extensio illa Vicecācellarij, vel Regētis, vt in notabili casu exēplum ponit D. Guliel. in quadam sua decisione incip. cōtingit in vna cau

sa

sa,&c.& refert ita pluries iudicatum,vt ibi latius per eum.

Et si quæratur,quare potius per huiusmodi verbũ placet,signãtur cõmissiones, quàm per verbum fiat, vt olim posset responderi,quia verbum placet nõ est inductiuum gratiæ,sicut verbum fiat,sed est verbum concernẽs ius & iustitiam:nam verbum placet,denotat arbitriũ boni viri, vt in l.fideicommissa.§.quanquam.ff.de leg.iij. tenet Bar. in l.Lucius.ff.de fideicommis.libert. & notat Abb. in cap. verum. de foro competen. & in c.cum venissent de instit. Hinc est quòd placita, iurisdictiones causarum appellantur. vt in cap.ad audientiam.& ibi notat glo.de rescript.& illud arbitrium intelligitur,prout de iure, vt Moder. latè scribunt in cap. j. de constit. Et commissiones nihil aliud continent,quàm ius,quia diriguntur, vt iustitia ministretur,vt in l.falso.C.de diuer.rescript.Et ideo commissiones iustitiæ solẽt communiter per papam ad differentiã supplicationis gratiosæ signari per placet.A. vt hic dicit text. regulæ,licet hoc sit speciale in papa, quia potest signare supplicationem gratiosam per fiat, vel per placet. Secus autem in aliis commissariis.

Et adeò ista signatura iustitiæ continet merum ius, ꝙ in ea non datur de stylo decretum irritans,neque in ea derogatur priuilegiis Romanorum, neque nouis reformationibus vrbis,quia per hoc infertur præiudicium, quod est contra ius.Neque etiam ista signatura iustitiæ dat represalias,quia licet illæ sint de iure,tamen videntur continere in se quandam speciem gratiæ.Et hęc quantum ad signaturam iustitiæ sufficiant.

Quantum verò ad extensionem Vicecancellarij vel Regentis,quæ fit post signatas commissiones per papam vel cardinalem quid operetur?aliqua scribit Fely. in ca. super literis. in vj. colum. de rescript. propter quam factæ fuerunt olim plures decisiones Rotæ,quas latissimè discussit quidam Raymundus antiquus Rotæ auditor in quodam suo indice,in verbo, signatura, quæ tanquam prolixa & nimis vetusta non curo referre. Nam sufficiet ad hoc legere decisiones quæ sunt.xix. & ccclxj. in nouis & in antiquis.dec.ccclxxxviij.cũ seq.& dec.cccccxiij.&dccxxxiij.

Superest modo,vt de secũda parte huius epilogi loquamur,quæ circa ministros signaturæ(qui referẽdarij appellantur

lantur versabitur. de quibus pauca quædam commemo-
rabo. Nam in primis illud scire oportet, Referēdarios ob
eam causam constitutos fuisse. Quia princeps cum pręsi-
dentibus & prælatis signaturæ non poterant, cum impe-
dientibus innumeris sedis Apostolicæ negotiis, tū etiam
propter supplicationum multitudinē legendis, & exami-
nandis supplicationibus superesse. Deputati igitur fuerūt
isti, qui hunc laborē subirent, examinarentq; prius & di-
scuterent, nunque in supplicationibus petantur ab ipso
principe, sine alicuius iniuria concedi possunt, in quorum
signum visas supplicationes suprascriptione nominis sui
propria manu signaret, vt sic princeps cautior reddatur.
Quorum quidem Referendariorū duo sunt genera. Nam
quidam sunt gratiæ, alij iustitiæ, sicut etiā ipsæ signaturæ
duæ sunt, vt diximus, duobus etiā cardinalibus cōmissæ.
Referendarij gratiæ fuerūt à principio numero octo crea-
ti, vt dicit tex. in authen. de Referendariis. & totidem papa
facit licet interdum propter importunitatem potentum
plures facti sint. Sed Referendarij iustitiæ solebāt esse sex,
& vnus alius pro Cancellaria. Quorū omnium Referen-
dariorum receptio vsque ad tempora Alexand. VI. fiebat
solo verbo, & illud sufficiebat. Sed Alexand. VI. postea su-
per hoc has ordinationes quæ sequuntur fecit. Ex quibus
vnam magnam bullam, siue constitutionē fecit circa re-
formationem curiæ. In qua voluit Referendarios gratię
debere esse num. xj. & totidem iustitię qui debeant in sua
receptione ordinationes sequentes iurare, quas Alexand.
in constitutione, voluit singulo trimestri in vtraq; signa-
tura legi. Ordinationes signaturæ hæ sunt.

Voluit enim in primis Referendarios gratiæ ad offi-
cium receptos ante omnia iuramentum de proponēdis,
& fideliter exponēdis, iustis, & rationabilibus petitioni-
bus pręstare. Quódque vota sua non ad complacentiam,
sed iuxta suam conscientiam proferrent.

Rursus ne secreta signaturæ quantumcūque leuia, vel
minima, quæ ibi geruntur, sub periurij, ac suspensionis ab
officio per mensem, pœnis nulli panderent: ne (prout ali-
quando compertum est) ex huiusmodi consiliorum dete-
ctione inimicitiæ vel scandala nascantur.

Euitarēt insuper sub eadem pœna, ne in propositioni-

bus

bus ſuis, vel aliàs alios Referendarios ſibi propitios facerent, vt vota ei, & ad ſui complacentiam ſuffragia præſtent ſub eadem pœna.

Præterea, vt ſcopulum cauendum, præcepit, ne aliquid à partibus, quarum ſupplicationes examinant, vel proponunt, recipere procurēt, etiam ſi illud fuerit eſculentum, vel poculentum, ſed gratis officium ſuum præſtent, ſub dicta pœna, & alia pro ipſius arbitrio imponenda.

Sed iſtud de eſculento & poculento malè obſeruatur in omnibus officialibus, qui licet prædicta capere non deberent vltra conſtitutos ſibi à papa prouentus, nihilominus omnes libenter ſequuntur diſpoſitionem. cap. ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. libr. vj. quod voluit iudices capere poſſe eſculentum, & poculentum à partibus mera liberalitate oblatum. quod paucis conſumi poſſit diebus. Quod quidem eſculentũ & poculentum, licet toto anno valorem centum Ducatorum excedere non deberet, iuxta glo. in cap. non licet. xj. quæſt. iij. & nota. Marti. Laud. in tract. de offi. domino. notabili. lxxxix. nihilominus praua conſuetudo modum tranſgreditur, conniuentibus ſuperioribus, & forte cauſam dantibus, qui deberent huiuſmodi Referendarios, & alios curiæ miniſtros, de aliquo honeſto ſalario prouidere: abhorret enim lex ſine prȩmio homines laborioſis officiis prȩfici, vt dicit text. in. §. ſi quis autem. in authen. de iud. Quia alicui officium ſuum non debet eſſe damnoſum, vt dicit text. in cap. cũ non deceat. de elect. libr. vj. Nam cum labor eſt in damno, mortalis creſcit egeſtas, vt dicit Cato.

Etiã voluit eos promittere, ne aliis Referendariis iniuſta forte, vel minus honeſta proponētib. aſſentiãt, ſed potius ex debito conſciētiæ ſuæ illis cõtradicãt & aduerſentur, nulla proponētis, vel alterius perſonȩ ratione habita.

Poſtremo ſub eadem pœna, & alia arbitrio ipſius papȩ imponenda, obligare eos voluit, ne alterius Referendarij corruptelas, ſi forte ſciuerit illorum aliquem commiſiſſe, aut munera recepiſſe, tegere aut occultare deberent. Hȩc ſunt quæ Referendarij gratiæ promittere & iurare debēt, quæ ferè ſimilia ſunt illis, quæ Rotȩ auditoribus per ordinationes Ioannis. 22. imponuntur. Quibus factis quando ad ſignaturam ſunt oẽs congregati, vna cum Datario, qui

semper signaturis papæ assistere debet & solet, antiquior Referēdariorū, vel prout fit, inter auditores Rotæ, ille Referendarius qui secundum turnū proponere debet, ante omnia orationē sequentē, quā Sanctū Ysidorū cōposuisse constat, alta & intelligibili voce legere debet, videlicet.

ADSVMVS Domine sancte Spiritus, adsumus peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo congregati, veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quò gradiamur, & ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus, suggestor, & effector iudiciorū nostrorum, qui solus cum Deo patre et eius filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summā diligis æquitatem, non in sinistrum nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat. Sed iunge nos efficaciter solito tuæ gratię dono, vt simus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero, vt sicut in nomine tuo collecti, sic in cūctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam, vt & hic à te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis consequamur prę-mia sempiterna. Respondent omnes, Amen.

Hæc oratio dicitur in principio signaturæ, & in Rota singulis diebus audientiæ, quæ originem habuit à Conciliis generalib. initio quorum hæc oratio dicenda erat, vt docet Spec. in tract. de modo generalis concilij celebrandi. in. ij. parte rubr. xj. Et petrus de Monte, episcopus Brix. in sua Monachia, quæstio. iiij. & ibi hanc orationem, licet satis corruptè, scribunt, & ita etiam inter cōcilia Basilien. & Constan. impressa reperitur. Sed hæc oratio hodie in signatura papæ non legitur, nescio qua de causa, fortè, quia præsentia papæ omnem solennitatem supplet, vt dicitur in. l. omnium. C. de testamen.

Et quæ dicta sunt de Referendariis gratiæ, eadē in Referēdariis iustitiæ obseruantur, qui solent esse sex, vt vnus pro Cancellaria, licet aliquādo sint plures secundū voluntatē papę. Verū quia in hac signatura iustitię periculosius peccatur, q̄ in alia: ideo grauius puniuntur si huiusmodi Referēdarij reperti fuerint pro officio suo præstādo munera suscepisse. Nā vltra pœnas prædictas, pro prima vice

suspen

suspenduntur per mensem ab ingressu signaturæ:pro secunda,per quatuor menses:pro tertia,suspendūtur perpetuò,& ad illud officiū amplius exercēdum inhabiles redduntur.Et ob eam causam summi pontifices sapienter in hac signatura iustitiæ introduxerunt, ꝙ solus cardinalis habēs signaturam iustitiæ, salarium centum Ducatorum singulo mense haberet: Cardinalis verò signaturæ gratiæ nihil reciperet. Quia prima signatura propter iustitiā ministrādam est altera periculosior,& vt occasio omnino in illa tolleretur capiendi munera etiā esculenta,quæ solent sæpe sapiētum oculos obcæcare,vt in cap.pauper.xj q.iij. illud inductum fuit: nam vbi maius periculum vertitur, cautius fuit agēdum,vt in.c.vbi periculum.de elect.lib.vj. Quod quidem periculū in signatura gratiæ militare non videtur.Et ideo videmus, quòd Alex.vi. grauiorem pœnā Referēdariis iustitiæ munera capiētibus,quàm Referē dariis gratiæ imposuit,vt ex prædictis capitulis apparet.

Item tenentur Referendarij iustitiæ, cum proponitur aliqua materia antiqua, super qua iam plures commissiones propositæ & signatæ fuerunt, partes, vel earum procuratores,aut aduocatos audire, duos ex Referendariis, qui eas audiant,& referant in sequenti signatura deputando,licet aliquando Referendarij omnes informentur.

Item est ordinatum, quòd quādo in signatura alicuius Referendarij,aut fratris germani,aut alterius vsq; ad tertium gradū affinitatis, vel cōsanguinitatis inclusiuè proponitur, Referendarius illi propositioni non intersit, sed ex loco signaturæ foris exeat, nec votum det, nec quod alij dederunt perscrutetur.Quod etiā in auditoribus Rotæ Io.xxij.statuisse constat.Et si idem Referēdarius scienter proposuerit in signatura commissiones ad se, vel ad supradictos consanguineos, vel affines pertinentes, ipso facto est excommunicatus. Hæc Alexand.vi. constituit, qui postea in constitutione quadam reformatoria curiæ, alia ad istam signaturā pertinentia addidit. Voluit enim, quòd commissiones beneficiales extra Rotā non signentur,nisi de consensu partium, & tunc non detur potestas decernendi executoriales,nisi contra succumbentem.

Item voluit,quòd cōmissio semel reiecta,non ponatur iterū sub pœna excōmunicationis ipso facto incurrenda.

Item

Item quòd extra signaturam non porrigantur papæ commissiones signandæ.

Item quod commissiones aduersus literas, seu gratias tollentes ius quæsitum, semper signari possint, nulla habita ratione, qualis sit materia proposita. Et plura alia in dicta Bulla reformationes statuit Alexand. quæ longũ esset recensere: quæ ideo non refero, quia Bulla fortè non fuit publicata. Sed capitula superiora publicata, & seruata fuerunt aliquo tempore, & ideo ista exempli causa sufficiãt.

Hæc de Referẽdariis statuit Alexand. cum ante omnia confusa viderentur, & hodie male etiã hæc statuta seruantur, quia Referendarij simpliciter absque iuramento recipiuntur, quod est mirãdum, quia cum isti sint ministri sedis apostolicæ, & omnium secretorum signaturæ participes, & iustitiæ consolatores: non deberent ilico, & nudo verbo recipi, sed maior circa tales personas promouẽdas deberet diligentia adhiberi. argu. l. j. §. sed & si quis. ff. de eo. edicto. Præsertim cum inter officiales curiæ Referendarij digniores reputẽtur. Nam in regulis prærogatiuarum expectantium, primi omnium Referendarij scribuntur, deinde Protonotarij participantes, tertio loco Correctores, postea Subdiaconi numerarij, quarto loco auditores Rotæ, postea clerici Cameræ, deinde auditor Cameræ, & Abbreuiatores actu officia sua exercẽtes, &c. Itaq; Referendarij ab ordine literæ reputantur digniores cæteris aliis, quia primo nominantur, iuxta. l. j. & ij. ff. de albo scrib. Et ideo dato expectatiuarum concursu inter præfatos officiales papa voluit Referẽdarios præcedere.

Rationẽ non inuenio, quia si ad antiquitatẽ officij respicimus, Protonotarij cæteris sunt antiquiores: nam Referendarios à Iustiniano imperatore cõstitutos fuisse, qui fuit anno ab ortu Christi DXXV. satis compertũ est, vt in auth. de referendariis patet. Protonotarij verò multo ante creati sunt, (vt Pontificum historiæ testãtur.) Nam vt Damasus author est, Protonotarij. VII. numerarij à Clemente primo constituti fuere, qui fuit. IIII. à Petro, anno salutis Christianæ XCII. vt latius dixi suprà in procem. regularum. q. j. qui vsque ad tempora Clementis. VI. in magno honore fuerunt. Adeo quòd Bonifacius de Vitalinis, quondã Rotæ auditor, & Protonotarius in clem. I. de re-

gulari.nu. lj.conqueritur, & inuehit contra Cardinalem Zabarellam, qui procurauerat protonotariorũ numerũ rumpere, creari faciendo nepotem suum vltra numerũ cum emolumentorum participatione. Ex quibus apparet, Protonotarios & Referendariis antiquiores fuisse. Et nihilominus summi pontifices voluerunt Referendarios cæteris curiæ officialibus præferendos esse, vt patet in dicta regula. Quid igitur causæ fuit tanti fauoris? hactenus non legi. Sed arbitror ob eã causam tributam illi tanti honoris prærogatiuã esse, quia referendarij quotidie apud principem, & in eius præsentia, imò simul cũ eo officia eorum exercent cũ opere & consilio iuuando, quod alij curię officiales seorsum faciũt, nec ita immediatè papam iuuant, & ideo illi cæteris præferuntur. ita dicit Angel Aret. in terminis in. §. fina. in princ. instit. de except. sequitur Io. de terra rubea in trac. primogenituræ. fo. 108. col. i. Qua sola ratione cardinales præsentes cæteris pręferuntur: Imò simplex cardinalis in curia residẽs præfertur in honoribus cardinali legato, vt probat Nicolaꝰ Boerius in tract. de pręeminentia magni consilij in prima ratione. Non enim æqualiter splẽdet, qui abest, ac qui præsens est: nam licet omnis dignitatum ordo splendorẽ à principe recipiat, magis tamẽ corruscat qui proximior est, quã qui distat, vt dicit Bal. de cardinalibus loquens in rub. de offi. procõs. Cardinales enim præsentes quotidie vnà cum papa in eodem dolio versantur, vt latè dicã in regula de impetrãtibus per obitum familiarium cardinalium. q. xvj. & tradunt Moder. in tract. de digni. & potesta. lega. in. vj. conclusio. Sicut in ecclesia triumphãte, qui proximiores sunt Deo immortali, magis cæteris de gloria participant, vt Theologi vbique asserunt. Nimirũ igitur si ob eam causam Referendarij digniores censentur. Nam, vt dicit Imperator, illi magis digni haberi debent, quos labor assiduus, & nostri lateris comitatus illustrat, vt dicitur in. l. j. C. de præposi. laborum. lib. xij.

Quamobrem magis olim fuerat Referendariorũ æstimatio: nam immunes & exempti à muneribus extraordinariis erant, vt dicit Bart. in. l. eos. C. de excu. mune. libr. x. & dicit Io And. in. c. duobus. in. v. col. super gl. antepen. de rescrip. lib. vj quòd Referendarij sicut papa, tunc poterãt

ex duo

a duobus impetrātibus alteri gratificari in data, videlicet proponendo aliū, vel postponēdo. Et dicit Bal. in cle. ne rescrip. ꝙ quicquid facit Referēdarius, cēsetur papa facere. Et dicit vna decisio Rotę ordine. cccvj. in nouis in ip. si actor, ꝙ referēdarius poterat, sicut Vicecācellarius recipere resignationē beneficiorum, quod auditor Rotæ facere non potest. Et ista omnia intelligerē procedere in Referendariis vtriusque signaturæ, in quibus militāt prędictæ rationes: sed in Referendariis iustitiæ tantū, qui papæ immediatè nō assistūt, nec illius præsentia illustratur, fortè prædicta non procederent. Et est etiā aduertēdum, quòd licet isti Referendarij actu officia sua nō exerceant nihilominus prærogatiua Referēdariorū gaudēt. & sunt verè Referēdarij. Ita dicit Glossator regularū cancellariæ in regula prærogatiuarū expectantiū, in secunda parte. vbi ponit exēplum in quodam Guidone Antonio filio Seculij de Mediolano viro nobili, qui Referendariam nō exercebat, & nihilominus prærogatiua vtebatur, vt ibi per eum. Ratio istius dicti est, quia regula solum requirit exercitium actuale in Abbreuiatoribus, vt ibi apparet.

Tamē ego multum dubitarem de dicto Glossatoris, per ea quę And. Sicul. dicit in consil. lviij. in j. & ij. col. li. j. & Fely. in c. per tuas. in iiij. col. de maio. & obe. qui pręcise loquitur. Et illud, qđ dicit Glossator de illo Guidone, nō satis apparet, vel si constaret, illud fuit ex intelligētia speciali. Tamē dictū Glossatoris hodie practicatur. Et licet Referendariorū officium olim in magno pretio fuerit, hodie, tamen nescio quo pacto eorū authoritas vilescit, vt dicit Abb. Panor. in c. j. circa fi. de priuil. de quibus etiā Rota mentionē facit in decis. Dlxv. in ij. col. in antiq. & Specul. in tit. de supplicatione. post princip. Inno. & Hostien. in ca. ex literis. de in integ. rest. & Io. de Platea. in. l. fi. col. penul. C. de decurio. lib. x. & latius de istis loquitur Cassaneus in tract. Mundi glorię. in vj. parte, in xj. cōsideratione. & plura priuilegia concessit Leo. x. quę nō curo referre. Quæ omnia de Referendariis dicta notāda sunt, quia est materia peregrina nullibi coadunata.

Postquam igitur per referendarios coram papa vel cardinali pręsidente, signaturæ propositę, & examinatę sunt cōmissiones iustitiæ, ac per papā, vel cardinalem signatæ,

mittuntur ad Vicecancellarium ,vel cancellariæ regẽtem, qui eas extendat seu verius distribuat per turnum inter Auditores,per illa verba apposita in calce commissionis post signaturam , videlicet de mandato D. N. Papæ audiat magister N. & iustitiam faciat. Et propter illam diuisionem commissionum quas Regens facit,dictæ commissiones distributiones appellantur,vt dicit decisio Rotę.ccclxij.in not.Et decis.ccccxix.in antiq. facta igitur distributione commissionum per Regentem mittit eas ad banchum Cursorum, qui eas etiam inter se per turnũ distribuant,& pręsentent Auditoribus,vel aliis prelatis quibus dirigantur,quibus à die pręsentationis earundem datur iurisdictio,vt in c.vt nostrum.& ibi notant Moder.de appellat.Et licet auditores iurisdictionem ordinariam in cognoscendo censeantur habere,iuxta not. in cle. auditor,de rescri.itaque videretur illos posse ꝓcedere in causa.Tamen non possunt, vt opinor, ante præsentationem cognoscere duplici ratione.

Prima,quia ꝓpter pręsentiam papæ illa iurisdictio ordinaria est quasi impedita , ꝓpter quam causam omnes existentes in curia cẽsentur delegati:iuxta not. per Arch. in c.experierientię vndecima, quęstione prima, vbi dicit, quòd nullus in curia habet iurisdictionem ordinariam, nisi Papa,sed iudicant,aut ex generali delegatione papę, aut ex speciali cõmissione, vt ibi dicit Arch.referẽdo Specu. Ratio est,quia iurisdictio ordinaria regulariter ꝓuenit ratione territorij, vt not.in c.cũ contingat,de foro cõpetent. quod Auditores non habent.Et licet quædã decisio Ægidij. delix.incipien.dicta cõpulsio,&c.dicit ꝙ Auditores habent totã Romamã curiã ꝓ territorio:illud est verum, ad effectum,vt statuere possint suas decisiones in curia,quæ habent vim styli & legis , quamuis Glossator regularum in regula de subrogandis, neget auditores & quoscunq; alios in pręsentia papę statuere posse,cum nõ habeat plenã iurisdictionẽ ordinariã , sed dicat hoc fieri sciente & vidente papa.Et ideo censentur quo ad hoc habere territoriũ per quandam fictionem, non verè. Patet quia si verè tota curia esset nobis data pro territorio , nõ haberemus strictiorem potestatem quã habent alij delegati in curia, vt dicit decisi.Rotæ.cccvj.incipien. si actor.

nouis.quæ ꝓbat hoc exẽplo,quia videmus alios delegatos absoluere posse ad cautelam.sed nos auditores nõ possumus sine speciali mãdato, vt ibi dicitur. Et ꝓpterea sine causa Bonifacius.viij.interloquutus fuit, neminẽ in curia Romana ordinariam iurisdictionem habere nisi papã,vt refert Archidia.in d.c.experientiæ.

Secunda causa,quare auditores præsentata cõmissione hodie procedere nõ possint,est propter impedimentũ regularum Cancellariæ,inter quas est vna posita infrà ordine xxviiij.quæ disponit cõmissiones causarũ non valere literis non expeditis. Itaq; per illam regulam impeditur iurisdictio,quod est verũ quando producitur per partem aduersam in actis,aliàs procedere possent auditores illa non obstante,per ea quæ latius dixi superius in proœmio regularum,etiã papa mortuo,vt latius probat Glossator istarũ regularum in rubr.de potestate Vicecancellarij.in ij.&c.iij.col.Et etiam aliquãdo nõ obstãte productione dictę regulę.xxviiij. Auditores ad vlteriora processerunt,quãdo illi regulę fuit derogatũ,ꝓut aliquãdo fieri cõtingit pro qualificatis personis,vt reperi adnotatũ in quodam libro adnotationũ Reuerẽdiss. bo.me.cardinalis Sãct. Quatuor.fol.lxvj.& lxxxij.quod est mirandũ,quia hodie nõ solẽt pro aliquo illi reg.derogari,nisi modo infrà scripto ꝓ card.tamen passim derogari solet,cũ in illis cessẽt rationes,propter quas literarum expeditio requiritur,videlicet solutio annatę,& officialiũ satisfactio,à quib.cardinales eximuntur.Et quia pręter hoc cardinales, pro luce dignitatis eorum ita,vt modesti esse debent,sic præsumuntur abesse à fraudibus,& esse cæteris iustiores.

Hinc est,ꝙ de hodierno stylo, quãdo causa committitur in cardinali in signatura papę,non ponitur illa clausula(que in extensione commissionum Vicecancellarij,vel regentis communiter apponi solet)videlicet,iustitiam faciat,&c.sicut apponitur in commissionibus aliis prælatis directis.Sed solũ ponuntur hæc verba de mandato D.N. Papæ.audiat talis cardinalis,& decidat,&c.ratio redditur per tex.in l.vnica.ff.de offi.præt.Quia princeps eos,quos ob singularem industriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem euexit, non præsumit aliter iudicaturos esse pro sapientia ac luce dignita-

tis eorũ, quàm ipse foret iudicaturus. Non igitur illis mã dat, quòd iustitiã faciant, cum quilibet cardinalium hoc propriũ & peculiare habere debet, vt absque aliquo signo, vel monitione iustitiam faciant, quę eorum pectoribus ita inesse debet ac propria vita Aliàs papa iniuriã illis videretur inferre, si per suam signaturam illis imponeret & quodammodo ad eorũ memoriã reduceret, quòd iustitiã facerent: nam hoc perinde haberetur, ac si eius essent immemores, quod videtur paululum subausterum. Nã sicut cõmemoratio impẽsi beneficij (vt inquit Comicus) immemorem, ac penè ingratũ animum recipientis arguit: sic cõmemoratio iustitiæ facta illis qui ex officio suo illã facere tenentur, nescio quid dormientis ac obliuiosi animi indicat. Videtur enim papa illorum probitate & fide dubitare, si vt iustitiam faciant, admoneat, & scripto mãdet. Bonus enim equus (vt est in prouerbio) calcaribus non indiget, sed sola virgæ vmbra regitur. Quæ quidẽ rationes, licet in quibusuis aliis bonis prælatis militare possent, non tamen papa ita de illis cõfidit sicut de cardinalibus, qui quotidie secum pro reipublicæ Christianę commodis innumerabiles labores perferunt, de quibus ideo facilius confidit, quia eorũ mores diuturna, & penè quotidiana experiẽtia magis notos habet. arg. eorũ quæ dicit Fely. in c. ad aures. in xiiij. conclusione de rescrip. In cardinalibus ergo cessant istæ solennitates iudiciorũ, quæ in aliis obseruantur.

Et ideo non sine optima & efficaci ratione in ista materia plura priuilegia in fauorem cardinalium contra iuris dispositionem specialiter inducta sunt, quæ aliis prælegatis concessa non fuerunt. De quibus non ab re erit, pro dignitate eorum pauca quædam commemorare, quæ in locis vulgaribus non traduntur, scribam.

Primum priuilegium, est illud de quo supra proximè dictum est.

Secundũ est, quia cõmissiones quæ fiũt cardinalibus non solent signari, nisi per solũ papã: sicut neque supplicationes quatuor votorũ papę reseruatorum, quorũ cõmutationes cũ Datario cõponunt, & ideo eas non signat nisi solus papa, propter notabilẽ præeminẽtiam illorum votorũ, in quibus antiquitus nõ solebat papa, nisi ex ma-

gna

...causa,& cum compositione dispensare. Sed cardina-
...ui habet signaturã in aliis votis inferioribus dispẽsat.
...commissiones quæ fiunt cardinalibus propter illorũ
...cellentiã solus papa signat. Sed aliæ commissiones in-
...oribus directæ per alios prælatos habentes signaturã
...itiæ aut per cardinalẽ, vel per Vicecancellariũ signa-
...ossunt, dicit Bonifacius Vtalinus in clem. auditor. in.
...olum. in v. opposi. de rescrip. Et causæ quæ cardinali-
...s committuntur, non debẽt excedere, lx. ducatos, aliàs
...mmissio est nulla, vt dicit Pauinus in quadam extrauã
...nti. ad onus, allega. per Fely. in rub. de rescrip. circa fin.
...per cardinalem Iacobatium in tract. Consilij. fol. xxvij.
...colum. Et quando causa committitur cõtra Titium,
...alios in citationis decreto nominandos, etiã si cardina
...us honore præfulgeant, commissio non datur, nisi car
...nalis nominetur, &c. Et quod dictum est commissiones
...tra cardinales nõ signari, nisi per manum papæ. Idẽ ser
...tur in regibus in quibus etiã stylus Cancellariæ tenet,
...òd literæ contra reges & principes, & magnos duces
...on dantur sine signatura papæ, iuxta not. per Specul. ti.
...legato. §. nũc ostendendum. versic. item non obstat. Et
...oc expresse notatur in illo vulgato libro practicę Can-
...llariæ. fol. lxxvj. secus est in aliis.

Tertium priuilegium est, ꝙ in causis cardinalibus cõ-
...issis assertioni illorũ credit. ita dicit Egid. decis. clxxxij.
Quartũ speciale priuilegium est, ꝙ licet quando com-
...ittitur causa auditoribus, vel aliis prælatis, non illi pos-
...unt alteri cõmittere obseruationes terminorũ sine spe-
...iali licentia papæ. Secus tamẽ est quando committitur
...ausa cardinali, quia sine speciali mandato papæ cõmitte
...e posset auditoribus suis terminorum obseruationes.
...ta dicit Egi. esse de stylo in decis. xliij. incip. articulus.

Quintum singulare priuilegiũ est, quòd si cõmitatur
...causa cardinali, quæ prius fuerat cõmissa alij auditori, &
...lle faciat intimare commissionem dicto auditori, licet il
...li non inhibeatur, auditor non potest amplius procedere
...in causa propter reuerentiã cardinalis. Secus si vnus audi
...tor alteri auditori commissionẽ sine inhibitione intima-
...ret, quia talis auditor nihilominus poterit ꝓcedere, ita
...tenet Rota decis. xxiiij. incipiente, & est sciendũ. de dolo

& contuma. in antiq.

Sextum priuilegium speciale est, propter eandem reuerentiam inductum, quòd auditor quando intimare facit cardinali commissionem, non debet illi inhibere, vt dicitur in dicta proxima decisione.

Septimũ priuilegiũ est in fauorẽ cardinaliũ introductũ ꝙ causa semel cõmissa cardinali, licet ille desinat quouis modo esse iudex, non tamen cõmittitur vlterius inferiori à cardinale sine speciali mandato papæ, propter illorũ honorem, vt dicit Ægid. decisio. xxxvij. incipien. vbi appellatur. in fin. & tenet Nicolaus Milis in verbo, appellatio.

Octauum priuilegium propter eundem honorem cardinalibus seruandum, inductum est, vt cardinalis, cui causa committitur, alteri cardinali non inhibet: secus est in aliis, vt dicit decis. vltima. de dolo & contuma. in antiq.

Nonũ priuilegiũ, ꝙ licet illa clausula appellatione remota in commotionibus prælatorum, & quorũcunq; intelligatur de appellatione friuola, posita tamẽ in commissione facta cardinali intelligitur de quacunq; appellatione. Itaque neq; iustè neq; iniustè, à sentẽtia illius poterit appellari: ita dicit Pauinus in tract. de offic. & pot. capitu. se. vac. in penultim. fol. in tertia col. & ante ipsum hoc tenet Milis in verbo, appellari nõ potest à sententia lata per cardinalem. Et tenet Bald. in l. j. in secunda col. ff. de offic. præfect. & Rom. in singul. incip. appellatione remota. quæ omnia sunt noua in hac materia: pro quibus vide quæ dico in prooemio regularum. quæstio. quarta numero ij.

Decimum priuilegium speciale est, quia in pari causa quando cardinalis habet pares rationes cum alio, Rota solet in dubiis gratificari pro cardinali, prout vidi tempore meo seruari in causa Mediolanen. pro R. cardinali Triuultio. Et in alia etiam Mediolanen. pro R. cardinali Cæsarino, & ita semper fuisse antiquis temporibus obseruatum, dixit D. Simoneta.

Ad propositũ redeũdo istis igitur regulis nõ solet communiter in totum derogari, sed ex vsu signaturæ inductũ fuit, ꝙ in fauorem cardinalium possit fieri derogatio propter rationem quam dixi. Reperta est tamen pro cõmoditate curialiũ honesta & moderata derogatio ac dictã regulã. xxix. quę voluit cõmissiones nõ valere, nisi prius literis expe

explitis super gratia facta. Nam ad effectum, vt ante ter minum ad articulandum iurisdictio iudici detur, vt actor causam instruat cum sua commoditate, & præparet necessaria ad iudicium, conceditur ei in cōmissione ista moderata derogatio, seu potius suspensio regulæ, videlicet, Dūmodo ante terminum ad articulādum literas expedierit, & est hoc fit, vt dixi, vt interim auditor habeat iurisdictionem qui aliàs nullam haberet obstante prædicta regula. Per quam quidem derogationem, per solā commissionē cōcessam, non infertur molestia possessori, iuxta tex. in l. libertus. ij. ff. de in ius voc. cum concor. vt per Fely. in c. ex tenore. in col. j. de rescript. & dixi latius in §. pœnales. instit. de actio. Et quamuis ante prædictum terminum ad articulandum præcedant tres termini, videlicet ad dicendum contra commissionem, ad libellandum, libellarique videndum, & ad iurandum de calumnia, ex quibus posset molestia prætendi ratione citationū, quæ in prædictis terminis requiruntur: nihilominus illa molestia non est considerabilis, nisi reus propter hoc aliquas impēsas fecisset: qui tali casu haberet locū dispositio dictum c. ex tenore. Nam quo ad molestiā, iura tantū hoc considerāt, vtrum reus fuerit fatigatus laboribus & expensis, vt patet in ca. cæterum. & in cap. fin. de rescript. & in cap. dispendia. vbi per alios dixi eodem titulo lib. vj. & in clementina prima eodem titulo. cessante tamen tali molestia, non potest alius dici reus vexari, cum nihil laboret nihil expendat. Verū, quia prædicta clausula apposita in commissione, videlicet, Dūmodo ante terminum, &c. successu tēporis, vt experiētia docuit, cœpit esse dānosa, ex eo, quia eius occasione cogitabātur fraudes propter quas de facili beneficia efficiebantur litigiosa. Inuēta fuit alia moderatio, & salutare remediū, per quod huiusmodi fraudes coercerētur, vt statim dicā. Fraudes verò quę ꝓpter dictā clausulā, Dūmodo ante terminum ad articulandū, &c. cōmittebātur, istæ erant. Nā contingebat sępe, quòd ego de facili impetrabant commissionem literis nō expeditis cum prædicta clausula, dūmodo eas ante terminum ad articulādum expedirem, vigore cuius citari faciebam aduersariū meū, ad istum tantū effectū, vt ille moreretur, vel cederet, ego possē subrogari. Nā ex quo beneficium, iam per cōmis-

sionem & citationem effectum fuerat litigiosum, facilè subrogatio concedebatur. Itaque ex hac iniusta vexatione resultabant hæc mala. Primum, quòd ordinarij sine eorum culpa priuabantur de huiusmodi beneficiis litigiosis prouidere, patroni prohibebantur præsentare, expectantes etiam penitus excludebantur, vt in capitulo secundo, vt lit. pendente. libro sexto. Et sequebantur aliud malum quod deterius erat, quia multotiens istis sic litem mouentibus, nullum ius tempore commissionis ad beneficia sic impetrata competebat: sed per istam viam se in ius defuncti subrogando, ius de nouo acquirebant. Sicque dabatur occasio certo modo piscandi beneficia viuentium, fortè in simili & decrepita ætate cõstitutorum in graue præiudicium prædictorum, ac ipsorum possessorum non valentium de beneficiis suis iam effectis litigiosis liberè disponere. Quam ob rem, vt huic fraudi & malitiæ occurreretur, Cardinalis Alexandrinus primus omnium, vt dicit Felynus hic in quibusdam Apostillis imperfectis, salutare remedium inuenit, & quandam moderationem ad prædictam clausulã, qua hodie signatura vtitur, videlicet quòd post prędictam clausulam, Dummodo ante terminum ad particulandum literæ expediantur, &c. adderẽtur hæc verba, & quòd interim beneficium non censeatur litigiosum etiam ad effectum regulæ de subrogandis: per quam quidem additionem subuentum fuit ordinariis, patronis expectantibus, & possessoribus cõuentis. An verò dicta clausula inuenta per Alexandrinum præseruet exceptionem regulæ de triennali competentem possessori, vt videlicet beneficium non obstante huiusmodi lite maneat pacificum, dicam inferius, & in regula de triennali. quæst. si. & etiam in regula de subrogandis.

Et est aduertendũ, quòd sicut signatura in fauorẽ reorum possessorum, ne beneficia eorum per istam viam fierent litigiosa, inuenit prædictã clausulam: ita & Rota tẽpore Leonis papæ. x. introduxit aliam vtilitatem in fauorem actoris. Nam cum actor iuxta dictam clausulam teneatur expedire literas ante terminum ad articulandum, & literæ tunc dicuntur expeditæ quando sunt plũbatæ, vt tenet Glossator hic: quia Bulla dicitur plumbum pẽdens, siue sigillum de auro vel argento, iuxta glossam in verb.

Bulla,in clementina prima.de iureiurando.& tenet expresse Glossator in regula decimaquarta.in quarta columna.& in regula.lxix.in fi.& facit textus in cap. licet.de crim.fal.Et ante appositum plumbum, bulla dici non potest, dicit Alexã.in consi.ccxv.visis probationibus.in ij. volu. Tamen Rota in fauorem actoris voluit, quòd licet actor produxerit bullã suam post terminum ad articulandum & non appareat de die expeditionis, quòd in dubio præsumatur expedita ante terminũ, vt euitetur nullitas, vt latius de ista decisione superi⁹ memini. Imò in alia etiã causa voluit Rota,quòd sufficit in bullis mensem esse appositum per Rescribendarium, vt in vna Gebenen. beneficiorum de mense Martio. M. D. XX. concludit Rota corã domino Guliel. vt ipse idem adnotauit. Nã in dicta causa terminus ad articulandum fuerat seruatus de mense Decembri. & actor produxit bullas suas post terminum ad articulandum:sed in bullæ tergo erat apposita per Rescribẽdarium ista dictio,De.quæ significat mense Decẽbri. non tamen apparebat de die,voluerunt domini per hoc actorem excusari. Nam licet illa appositio mensis de necessitate non concludat expeditionem fuisse factam ante terminum ad articulandum, nihilominus ad effugiendum contumaciã debet præsumi actus in dubio expeditus legitimo tempore,iuxta notata per Barto.in l.non solum.§.sed & si probari.de ope.no.nun.Nam quãdo duo actus reperiuntur facti eodem tempore,in dubio ille actus præsumitur factus prius qui fieri debuit,vt actus valeat,& per quẽ excludatur delictum,vt notabiliter dicit Bald.in l.cum in testamento.§.hæc verba.ad finem. ff.de hære.insti.Quod dic memoria dignum Alexan in l.diuortio,in iiij. col. ff. sol.matri.& idem Alexan. pro singulari illud dictum citat in l.iij.C.de codi.&in cõsi.lxxxj.lecto &discusso.in iiij. col.ij.& Ias.in l.hac consultissima.in j.& seq. col. C.qui test.face.poss.& in l.fin.col.penult.C.de edic. di. Hadria. tol.Decius in consil.xj.in ij.col.quę addenda sunt ad Fely. in c.pastoralis.col.iiij. de rescript. Cum igitur in dicta causa Gebenen. terminus ad articulandum fuerat seruatus mense Decembri. in eodem mense reperitur etiam bulla expedita.licet non appareat de prioritate expeditionis,in dubio præsumi debet bulla ante seruationem termini ex-

pedita

pedita,& nõ poteſt, vt actus valeat & excludatur delictũ. Ita Rota dicto tempore concluſit, & tempore meo hoc idem tenuit in pluribus aliis cauſis prædicta motiua, quæ non poſuit domi. Guil. Et iſta quæ dicta ſunt procedunt etiam, ſi officialis appoſuerit in plica bullæ, expedita tali tempore, dummodo ex plumbo appareat de alio tempore. Vt concludit Rota hoc menſe Octobri. M. D. XXXIX. in vna Salamantina præſtimonij del orbada, corã R.P.D. Marcello epiſcopo Marſicano. Nam in literis apoſtolicis Hieronymi de Arze actoris appoſitum fuerat plumbum Clementis, & tamen officialis in plica bullæ appoſuit tẽpore Pauli. iij. hæc verba, hodie expedita, &c. quo tempore conſiderato, expeditio videbatur facta poſt terminum ad articulandum. Tamen domini non conſideratis verbis officialis, iudicarunt bullam fuiſſe expeditã, quando fuit plumbata, & ſic tempore Clementis, & per conſequens ante terminum ad articulandum.

Et quamuis ſignatura papæ & Rota ſemper iuuerint poſſores beneficiorum per appoſitionẽ prædictarũ clauſularum, ac etiam ipſos impetrantes per interpretationẽ proximè dictã ſubleuarũt, nihilominus excogitata poſtea fuit noua malitia per ipſos actores impetrantes, per quam prædictæ clauſulæ eludebantur. Nam extorquent commiſſiones cum derogationibus ſub hac forma, videlicet, conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, regulisque Cancellariæ apoſtolicæ S.V. illa præſertim qua inter cætera voluit, quòd cauſarum commiſſiones, & inde ſequuta literis apoſtolicis non cõfectis, nullius ſint roboris vel momenti, cui ſpecialiter & expreſſè placeat derogare, dummodo præfatus orator literas apoſtolicas ſuper huiuſmodi cõceſſionis gratia expediri fecerit ante terminum ad articulandum in huiuſmodi cauſa per ipſum oratorem obſeruandum. Stante huiuſmodi commiſſione, & ea ſignata prædicti ſolicitatores cauti hanc regulam confingunt. Nam citare faciunt reum ad dicẽdum contra cõmiſſionem, ſeruatoque illo termino nihil aliud curant facere, ad effectum, vt ipſe actor non cogatur expedire literas in termino ad articulandum, ſed expectant quòd reus citatus, qui fortè propter dilationes huiuſmodi ſuſpẽſiuas timet in lõgum protrahi, proſequatur litem, & terminos

obſeruet, quod facere poteſt in vim commiſſionis obtẽ-
tæ per actorẽ, cum ſit iã effecta cõmunis per productio
nem eius factam, & citationem ad dicendum contrà, vt
notat Inno in cap. ex conqueſtione. de reſtit. ſpol. & Ro-
ta in deciſ. xvij. de dolo & contumac. in nouis. Itaque iſto
modo non arctatur actor quin poſt terminum ad articu
landum tantum, & ſeruatum per reum poſſit ipſe literas
expedire. Et proceſſus interim factus valet, quia commiſ
ſio prædicto modo impetrata nõ arctat illũ ad expedien-
das literas, niſi ante terminum ad articulandũ ſeruandũ
per conſummet actorem, non autem aſſeruatũ per reum,
& ſic contra intentionem prædictæ regulæ acta interim
facta valebunt. Et quia verba commiſſionis ita ſonant, à
quibus non eſſet recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. cũ
vul. Iſta tamen cautela malitioſa, iudicio meo, non vide
retur tuta in Rota, quæ conſiderat potius mentem, quã
verba regularum, iuxta text. in l. ſcire oportet. §. aliud. ff.
de excuſa. tut. per quem text. voluit Rota in vna Sagnun.
parochiali de prados redundos, pendente de anno, M. D-
XXV. coram me, quòd regula Cancellariæ dans prærroga
tiuam prælationis ſcriptoribus apoſtolicis, non intelliga
tur contra familiares papæ, attenta eius mente, licet ver
ba aliud præ ſe ferrent. Et hoc propterea: quia ſcriptores
apoſtolici non ſunt verè familiares, continui commenſa-
les, nec verè deſcripti, ſed per priuilegium: & ideo non
præferuntur veris familiaribus papæ, continuis commẽ-
ſalibus qui ſunt veri familiares, & deſcripti. Prout ante bis
fuerat concluſum in vna Barchionẽ. canonicatus & prę-
bend. inter Ioann. Cordellas, & Michaelem Puig vertẽte
coram R. D. Iacobo Simoneta de menſe Nouembri. M.
DXXIIIJ. Sed in caſu iſto dici poſſet, quòd iſta cautela
eſt contra mentem prædictæ regulæ, quæ facta eſt ad
obuiandum fraudibus impetrantium, qui habentes ſo-
lam ſignaturam, moleſtant poſſeſſores, vt laboribus &
ſumptibus fatigati, ſic componere compellantur vel ce-
dere iuri ſuo, ita à ſenibus acceſſus & regreſſus expiſcen-
tur, vt in ſimili dici text. in c. fi. de reſcript. Et ita manife-
ſte fit per hoc fraus legi & præfatæ regulæ. Nam ample-
ctentes illius verba contra illius mentem & voluntatem
ſtatuentis faciunt, vt dicit text. in cap. fi. de regu. iur. li. vj.
&

& in.l.non dubium.C.de legib. Malitiis igitur hominum indulgendum non est, vt dicit text.in.c.sedes. de rescript. quia aliàs regula verbis, & non rebus imposita videretur: contra text.in.c.commissa.de elect.lib.vj. Et ideo sunt aduertentes Referendarij, & præfecti signaturæ, vt illa verba deleant, videlicet per ipsum oratorem obseruandum &c. posita post verba prædicta, dummodo ante terminum ad articulandum, &c.

Et quòd dictum fuit, actorem literas expedire debere ante terminum ad articulandum, illud intelligitur de termino ad articulandum bene seruato, aliàs si ille terminus ad articulandum fuisset male seruatus, & per consequens illa obseruatio termini esset ex nulla aliqua causa, aut ex defectu iurisdictionis, vel aliàs: Tunc talis obseruatio termini nulliter facta nõ obesset actori. Et ideo Rota isto casu inuenit remediũ, videlicet quòd actor expediat bullas, & postea reiteret terminos etiã ad articulandum in vim bullæ Innocentianæ, vel virtute nouæ cõmissionis, & talis reiteratio termini ad articulandũ facta post bullas expeditas sufficiet ad effectũ prædictæ clausulæ, & ita sustinebuntur, & valebunt acta sententię. & oĩa alia ante literarũ expeditionẽ facta, quæ nulla esse vigore dictæ regulæ videbantur, & licet de stricto iure verba commissionis simpliciter de obseruatione termini ad articulandum loquentis deberẽt intelligi de prima obseruatione, siue bona, siue mala arg.l.boues.§ hoc sermone. de verb.sig.iuncto.§.semel.inst.quib.ma.nõ lic. Et per consequẽs expeditio bullæ, & acta facta post terminũ ad articulandũ etiam malè seruatum non deberent valere. Tamẽ Rota tẽpore meo in vna Maclouien. prioratus de Tretemebo, coram R P.D.Ioanne Clerici, D.Petro Vorscio, & D.Paulo. Et in vna alia Nolana parochiali, corã me die Lunæ. VII.Oct. M.D.XXXII. inter Bartholomæum de sancta Cruce, & quendam Falconen. episcopum Spicaten. Et etiã in alia Dolen. pro Marco Marmillon, contra Palemzuela coram me.12.Iulij.M.D.XXXIIII. tenuit & conclusit cõtrarium, quia licet verba illa, dummodo ante terminum ad articulandum, &c. posita in dicta commissione, intelligi possent de prima obseruatione termini ad articulandum quomodocunq; facta. Nihilominus, vt actus valeat, contrarium fuit

fuit cōclusum Multa enim contra strictam interpretatio-
nem iuris recepta sunt, vt actus valeat, quæ aliàs non ad-
mitterentur, vt tradit Ias. in l. j. in. iiij. col. ff. de verb. oblig.
Fuit igitur conclusum, ꝙ illa verba de obseruatione ter-
mini ad articulandum, deberēt intelligi de obseruatione
valida, non de inualida, iuxta text. in l. iiij. §. condemna-
tum ff. de re iud. & l. quotiens. ff. de verb. oblig. & vtrobiq;
lat. Moder. Sic itaq; hoc casu Rota tenuit sufficere acto-
ri, quòd ante istam secundam reiterationem termini ad
articulandum, licet post primam nulliter seruatam, bullas
expediuerit. Et ita iam hodie seruatur. Procedent igitur
ea quæ dicta sunt quando prima obseruatio termini ad
articulandum esset bona: nam tunc si literæ non fuissent
ante expeditæ, omnia acta sunt nulla, nec sanantur per
reiterationem dicti termini, nisi per specialem commissio
nem, & tūc refectis expensis, vt dicam inferius loco suo.
 Est vlterius notandum, quòd licet regula requirat
actualem expeditionem literarum ante dictū terminum,
tamen sufficiet producere apud acta ante reseruationem
dicti termini sumptū de registro literarū apostolicarum
bullarum, licet non producat dictam bullam: quia tale
sumptum facit fidem in iudicio. Et ita tenet & seruat cu-
ria Romana, prout dicit Rota decis. DCXXI. incipiēte, no-
ta sumptum. in antiquis. Quā sequitur D. Bartholomæus
Benzi. Rotæ auditor in tract. de chari. subsi. q. cxiij. Quo
in loco ponit practicam hodiernam extrahendi dictum
sumptum à registro in causa pendente in curia, & extra.
 Considerandum est vlterius in dicta materia, quòd in
dicta commissione solet apponi, vt dixi, alia clausula per
Alexandrinum inuenta, videlicet quòd interim benefi-
cium ipsum etiam quo ad effectum regulæ de subrogan-
dis, minimè censeatur litigiosum, & sine tali clausula ho-
die non datur commissio. posui rationem superius.
 Sed vltra illa, quæ dixi, est vnum aliud notādum, quod
non sine mysterio apponitur in dicta clausula dictio implicati
ua, etiam, ante verbū quo ad, &c. Nam hoc factum fuisse
arbitror ꝓpter multiplices alios effectus rei litigiosæ. De
quibus per glos. in cap. j. de alien. iudi. mut. cau. fact. & per
Decto. in cap. ij. vt lite penden. Nam appositio illius dictio
nis implicat beneficium non remanere litigiosum in aliis

casibus

casibus,etiã quo ad regulam de subrogãdis, vt in rubr.C. etiam per procuratorem, & ibi Bart. in.l.j. eod.titu. cum concord.vt tradit Decius in l.cognitio in.iij. notabil.ff.de offic.eius. Implicat igitur dicta oppositio clausulæ etiam plures alios casus, & operatur plures effect⁹ notabiles in fauorem possessorum,quorum beneficia modo prędicto effecta fuere litigiosa.Primus effectus est quẽ implicat dicta clausula,etiã quo ad effectũ,&c.Quia possessor côuẽtus,non obstãte prædicta lite sibi mota vigore dictæ commissionis, interim possessionem beneficij liberè in alium transferre poterit,nec reuocabitur per viã attentati:quia cessat tunc vitium litigiosi,ratione dictæ clausulæ,ꝙ aliàs si non apponeretur clausula prædicta, inductũ esset vitiũ litigiosi,quod prohiberet resignationẽ,iuxta ea quæ dicit decis.iij.sub tit.vt lit.penden.in nouis.& in antiq. decis.iij. eo.tit. cum aliis, quæ Fely.tradit.in.c. cum i,& a.col.iij.de re iud. meminit etiam Alexãd.in.c.j.num.lxxiiij. cum seq. iij.q.j.Prædicta ergo clausula inducit istum primum effectum in fauorẽ possessoris,& ex alia parte coercet,& tollit fraudes impetrantium beneficia viuentiũ possessorum fortè infirmorum, vel aliàs verisimiliter propter senium de proximo morientium. qui quidem impetrãtes, videntes se nullum ius fouere , sæpe inducunt litem super illorum beneficiis,non ad effectũ,vt illam prosequãtur,cum nullum ius habeãt, sed quo ad hoc, vt ex tristi possessorũ euentu,qui,vt dixi, vel propter longũ senium, vel periculosam infirmitatẽ sperantur de proximo mori, beneficio regulæ de subrogandis gaudere,& vti possint:vt sic de nõ iure faciant sibi ius,& priuent ordinarios patronos,& expectãtes facultatibus illis à iure concessis, aut saltem ipsi possessores sic citati ad curiam propter longitudinẽ itineris,& grauium impensarum timorẽ,tædio litis affecti cogantur vel cedere,aut pẽsiones super dictis beneficiis dictis molestatoribus consentire,vel quod facilius factũ vidimus regressus illis & accessus cõcedant,prout tẽporib. Iulij & Leonis plures curiales hoc modo ditati sũt.Quib⁹ fraudibus Martinus papa v.per suã cõstitutionẽ extrauagantem,& nouissimè Hadrianus papa VI. & deinde Paulus III.per suas regulas obuiarũt,quas de nõ subrogãdis talibus ædiderũt, Similem etiã malitiã Bonifacius VIII.

sustulit

...ulit in c.fi.de renun.lib.vj.de qua Alexand. & Moder.
...minerunt in l.filiæ,per illum tex.ff.solu.mat.& reassu-
... Decius in consi.cxxx.colum.fin.Et ideo ante proui-
...nem factam per præfatos summos pontifices oppor-
...a fuit ista clausula quæ sustulit hunc morbum,& ꝓpui
... ne per huiusmodi cõmissiones induceretur litis pen-
...tia,nec beneficia efficerentur litigiosa , quæ aliàs de
... e per commisśiones prędictas,&citationem exequutã
...ducebatur,vt no.in cle.fin.vt lite pend.quẽ ad hoc pro
...talibi allegat Abb.Pan.in c.gratũ.de of.deleg. & alibi
...e.Et licet, vt dixi , proter dictam clausulã factum sit,
...òd lis non dicatur introducta quo ad reum, qui vigo-
... dictæ clausulæ præseruatur ab hoc incommodo ne be
...icia sua effecta sint litigiosa:erit tamẽ inducta lis quo
... actorẽ impetrantem , respectu cuius dicentur benefi-
... prædicta in sui pręiudicium litigiosa,quod quidẽ præ
...licium potest considerari quo ad tres effectus.
Primus,quia si ipse actor ante terminum ad articulan-
...,dummodo post decretam citationem moreretur, tali
...su censerentur dicta beneficia litigiosa in fauorem pos
...ssoris rei conuenti,& in odium actoris,adeò, quòd ipse
...us possessor posset peti se subrogari,& esset locus regu
... de subrogandis in fauorẽ possessoris.& diceretur vera
....arg.eorum,quæ dicit Ægid.conclusione.ccclxxx.quæ
...cipit,si faciens cõmitti.facit quod dicit idẽ Ægid.con-
...usione. DLXV.quæ incipit,si pendente inquisitione , &c.
...t ita etiam in vna Toletana portionis tenuit Rota corã
....P.D.Petro Vorscio.x Nouembris M.D.XXXIII. & hoc
...orbat latè Felyn.in cap.super literis, col.ix.versi.limito.
... rescrip. Secundus effectus, dicta litis pendentia erit,
... de priuilegio impetrãdo pẽdente ista lite per ipsum a-
...orẽ,ac quælibet aliæ gratiæ per eundẽ obtentæ in præ
...idiciũ possessoris aduersarij super eos,super quo lis pen
...et,non valebunt,nõ facta mentione de dicta lite:adeò,
... eadẽ lite durante nullum dicto actori commodũ , nec
...o incõmodũ inducẽt,per ea quæ Old. dicit in consi.cc-
...xxix.col.ij & idẽ reus nihilominus excipere poterit de
...egula de nõ tollẽdo iure quæsito,& vti aliis remediis iu
...is,vt ꝓbatur in c.causam quæ,de test. Et ibi bo.glo.& in
....j.&.c.dilectus.vt lite pend.ca.dudum. de priuil. cũ sim.

Tertius effectus, quare dictus actor impetrans nõ potest cedere ius suum alteri etiam ante dictum terminum ad articulandũ: Et cessio quo ad ipsum diceretur facta lite pendente, cõsequenter posset talis cessio reuocari per reũ possessorẽ tanquã attentata. cle.j.§.si verò. vt lite pẽd. facit quod dicit decis.x.tit.vt lite pend. in nouis. & quod dicit Ægid.decis.cij.& ita declaratur decis.iij.eo.tit.in nouis. quæ voluit reum possessorẽ anttentare si lite pendẽte in aliũ cedat, quod intelligitur quãdo est lis quo ad eum, sed in casu isto nõ est lis introducta quo ad eũ nisi quatenus sibi ꝓficuũ, sed quo ad actorẽ est vera lis in eius odiũ, & hæc lis quo ad ipsum actorem impetrantem inducta fuit per solam cõmissionẽ ab eo obtẽtam, & citationem decretam cõtra aduersariũ, licet illa in citati notitiã nõ peruenerint, vt dicit formaliter Rom.cõs.cccxxx. inci. circa primum.i.col.vbi dicit, quòd clem.ij.vt litè pendente. volens ad introducendũ litis pendentiam requiri citationem in citati notitiã peruenisse procedit, nisi quo ad litis pendentiam introducendam ex parte agẽtis, quia sufficit quo ad ipsum actorẽ solius citationis decretũ absq; eo, quòd facta fuerit citationis executio. Ratio istius dicti est, quia ex quo ipse actor certus est de cõmissione & citationis decreto, amplius certiorari nõ debet. vt in c.eũ qui certus. de reg.iur.lib.vj.& c.ab excõmunicato. de rescript. cum simil. Et ita in vna Valẽtina parochialis de Pego pręteritis annis coram R.D.Raynaldo Petrutio, & in eadem postea coram R.D.Io.Mohedano, & in alia Conchen. coram tenuit Rota, vt dicã in reg. triennali.q.lj. & in reg. de annali.q.xlix. Vlterius sciendum est, quòd cõmissio literis non confectis non datur super duobus beneficiis, nisi contra vnũ, & tunc ita demum si ambo beneficia sint eadẽ supplicatione impetrata ex persona eiusdẽ, q̃a tali casu vnica cẽsetur gratia, ex quo signatura dicit, fiat vt petitur, iuxta regulã cancellariæ.lx.facit.l.scire debemus.cum materia.ff.de verb.oblig.nec sufficit tantum, quòd commissio super pluribus beneficiis sit contra vnũ, nisi apponatur ista clausula, vnica supplicatione impetratis, & ꝗ causa super vno iam est instructa coram auditore, qui est super materia bene informatus. Nã tali casu ne continentia causæ diuidatur, cõmittitur causa eidẽ, aliàs nõ datur

commis

commiſſio. Ratio prædictorum eſt, quia ex quo notarij ...æ hodiæ cõmiſſiones ſingulorum beneficiorum ſibi ... turnũ diuidunt, & emolumenta ſuorum officiorum ...regeſtris conficiẽdis ſuper quolibet beneficio capiũt, ...na cõmiſſio plura beneficia contineret, & illa diſtri...retur vni notario redũdaret diſparitas diſtributionis ...rçiudiciũ aliorũ, propter maius lucrũ, quod ille per...eret ex cõmiſsione continẽte plura beneficia. Et poſ... hæc fraus procurari de facili, niſi notarius talẽ cõmiſ...nẽ continentẽ plura beneficia loco plurium commiſ...num ſibi diſtribuendarum computaret. Oportet igi..., ꝙ iſto caſu verificentur corã auditore narrata in cõ...ſione, videlicet, quòd illa beneficia ſint vnica ſupplica...ne impetrata, & quòd cauſa aliâs ſit corã eodem audi...e inſtructa ſuper altero ex illis beneficiis, nã hoc mo... commiſsio procederet. Et iſta omnia procedunt quã ... cõmiſsio continens plura beneficia eſt impetrata cõ... vnum. Secus ſi peteretur talis commiſsio ſuper duo...s, vel pluribus beneficiis, non vnica ſupplicatione im...tratis contra diuerſos, quia talis commiſsio concedi ...n ſolet. Nam ex quo ſunt plures diuerſæ gratiæ in di...rſis ſupplicationibus, debet pro vnaquaq; obtineri ſpe...lis commiſsio, & de per ſe ſeparata. argumento eorũ, ...æ dicuntur de pluribus capitulis connexis, vel ſepara... per docto. Moder. in c. tranſlato, de conſt. & per gl. in. l. ...am. §. j. ff. de Minor. per Bart. in, l. Aurelio. §. idem quæ...ſit. ff. de lib. leg. per Bal. in l. ij. C. de re iud. & in. l. amplio ...de appel. Nam clarum eſt, quod aliqua conceduntur ...tione connexitatis, quæ alias non concederentur, vt ...ot. Spe. in tit. de ſent. exc. §. ij. verſi. ſed pone. Et facit tex. ... l. eum actum. & quod ibi not. Barr. ff. de nego. geſt. & in ...quanto. de iudic. dixi in ſingul. meis ſuper. l. quædam. ff. ... acquir. re. dom ſubreptis Patauij.

Poſtremo quo ad hãc ſignaturã ſuper dicta materia ad ... vnum videlice t, quod quãdo proceſſus eſt nullus, ex ..., quia literæ nõ ſunt expeditæ ante terminũ ad articulã ...i, vel ex alio defectu non datur commiſsio ſuper valida ...õe ꝓceſſus, niſi cũ iſta clauſula, ſ. parte legitimè citata. ...am licet ſanentur defectus proceſſus, tamẽ defectus ci...tionis eſt inſanabilis, etiam refectis expenſis, & quãdo

 in

in totum fuit omissa citatio. Secus quando nõ fuit debito modo exequuta, quia non fuit seruata forma. Nã talis nullitas cum clausula, dummodo ad notitiam citati peruenerit, solet sanari. Et tunc sufficit, quòd probetur de tali citatione notitiã habuisse, vt probat tex. in cle causam. ad fi. de elect. Et tradit Rom. consil. ccccx. & Rota deci. cclxxj. in nouis. Et inter modos probãtes ꝙ sic citatus habuit notitiam, est vnus, videlicet, si postea misit procuratorẽ ad illam causam, vt ponit Ægid. decisione. lix. & alia. DXXXIX. prout in mea Cõpostellana archidiaconatus cõtigit corã D. Paulo Capisucco per R. D. Io. Palũ cõfirmata anno præterito M. D. XXXViij. pro quibus videnda sunt quæ late scribit Fely. in c. cũ contingat. de rescri. Istis ergo casibus sanatur defectus minus legitimę citationis. Secus quãdo in totũ fuit omissa, quia tũc talis defectus, vt dixi, insanabilis est, vt ꝓbat tex. in cl. pastoralis. versi. cęterum, de re iud. Etiã si papa in cõmissione apponeret clausulã, supplentes defectus si qui forsan interuenerũt. nã intelligitur illa clausula quo ad defectus iuris positiui, puta cõtra solennitates requisitas à iure, secus quo ad defectus iuris naturalis, prout est citatio, vt dicit Car. in d. cl. in iij. notabili. & Abb. in c. j. de transactio. referẽdo Specul. in ti. de legato. §. nũc ostendendũ. versi. xviij. Et hoc quod dictũ est, defectus iuris positiui tolli per dictã clausulã, ꝓcedit de iure communi: tamen secundum regulas Cãcellariæ nõ sufficit simplex clausula, supplentes in genere, nisi defectus explicẽtur, vel supplicatio signata fuerit per fiat, vt petitur, vt expresse dicit vna regula Cãcellarię posita infrà nu. xxxix. & hoc dicit Alex. post alios per eũ adductos in cons. clxxxxv. inci. assumo. in iij. col. vers. dicit tm̃. & in iiij. col. ver. cõprobatur. in ij. vol. Ex cuius dictis arbitror cõflata fuisse illã regulã. Et talis expressio defectuũ adeò est necessaria, ꝙ etiã si dispẽsatio cõcessa fuerit motu ꝓprio, expressio defectuũ requiritur, vt ꝓbat And. Sicul. in c. ab excõmunicato. in ij. col. de rescri. Tamẽ hoc dictũ And. Sicul. iudicio meo videtur dubitabile, nisi illud intelligamus ꝓcedere in defectibus personarũ, quia in defectu solennitatis actuũ nõ videretur verũ, ex eo quia talis defectus etiã in genere per clausulã motu proprio, & ex certa scientia purgatur, vt ꝓbat Alex. in cõsi. lxxix.

c. 5. versi. circa sextũ, &c. lib. j & in consi. iij. in ij. col. vol.
Et ista omnia de plano procedũt, quo ad defectus de-
scendentes de iure positiuo, vt dixi, excepto vno casu re-
lato per Card. in d. versi. cæterum. qui voluit, ꝙ per huius
modi clausulã supplentes, nõ inducatur absolutio ab ex-
communicatione. per cle. si summus. de sent. exco. quod
dictum est notabile, ex eo, quia talis defectus videtur es-
se iuris positiui, iuxta notata in c. veritatis. de do. & cõtu.
per Moder. in c. post cessionẽ. de prob. Tamẽ hoc ideo
, quia per illã clausulã non inducitur aliquid extrinse-
, neq; dispensatio, neque habilitatio personarũ. arg. eo
m, quæ dicit Alex. in l. quidã consulebant. in. ij. col. ff. de
iud. Nec minus, vt dixi, papa per dictam clausulã sup-
et defectum naturalem, qualis est citatio quæ dicitur es
de iure naturali & diuino, vt probat Abb. in c. j. de cau.
os. & proprie. per bonas rationes, quas latius cõprobat
Io. Rugerius de la mota Moder. repetẽs in iiij. notabi-
hinc est, ꝙ per papam nec alium principem citatio tolli
el suppleri potest, vt tradũt ibi prefati Mod. post Maria.
tract. cita. & Fely. post In. & omnes in c. quę in ecclesia-
ũ. de const. Imò etiã in casu in quo dispensare posset, nõ
ntelligitur velle supplere defectũ, nisi exprimatur, vt tra
dit Fel. in c. postulasti, xvij. col. versi. tertius casus. de rescr.

Et quod dictũ est de citatione, idẽ est in consensu quẽ
papa non potest supplere: vt vult notabiliter Ioa. And. &
Panor. in c. per venerabilẽ. qui fil. sint leg. vbi dicũt quòd
papa non potest inducere matrimonium supplendo con
sensum, cũ ille sit de iure naturali. Et eodẽ modo neque
signatura papæ solet supplere defectum mandati. Nã vbi
processus est nullus, vel sententia nulla, ex defectu man-
dati non potest talis infirmitas secundum stylum Rotæ
sanari, etiam refectis expensis, iuxta tex. in c. in nostra. de
procu. & in l. licet. C. eodẽ tit. nec iste defectus iustifica-
tur, eo, quia reus malitiose tacuit, non opponendo in tẽ-
pore exceptiones mãdari, & sic dedit causam, vt actor la-
boribus & except. fatigaretur, propter quod videretur eis
dem teneri ad expensas, iuxta ca. exceptionem. de excep.
Et quod notab. scribit. Ægid cõclusione. ccxxvj. incip. in
causa, &c. quia debet imputari sibi pars, quę ante omnia
nõ perquisiuit mãdatũ, nec excusatur si processit sine mã

dato propter culpam iudicis non inquirentis in principio litis de legitimatione personarum, prout facere tenebatur. iuxta text. in cap. j. de accus. & l. si quæramus. ff. de testa. & l. quidam referunt. versi. esse enim debet. ff. de iure codicil. & in l. si in diem, in princ. ff. de cōdi. & demonstra. Nam, vt dicit glo. in l. vt liberis. C. de colla. in primis quærendum est de personis, quæ ante omnia sunt legitimādæ per iudicem, qui potest & debet ex officio compellere procuratorem exhibere mandatum, ne ipse iudex laboret in vanum, vt dicit glo. no. in. ca. j. versic. absentia. de elect. lib. vj. & ponit Rom. in consi. lx. in fin. Nam ista culpa iudicis nō excusat partem, quæ hoc etiam inquirere debuit. nam quilibet tenetur esse diligens in præscrutando & bene videndo quæ sibi expediunt, prout faciunt Florētini, qui secundum Pet. de Ancha. in consi. cccv. præsumuntur diligentes. Nam, vt dicit Ioan. Boccacius, Non ha de essere losco, chi hà da far con tosco. Et ideo talis negligentia sibi imputari debet: dicta ergo nullitas est insanabilis propter defectum consensus qui exigitur in mandato procuratoris. Hinc est, quòd mandatum per mille annos non præsumitur, vt dicit Bal. in l. j. C. de reb. alie. non alie. & in l. ij. C. si ex fal. inst. & hoc propter defectum consensus.

Sed ista omnia limitantur nō procedere quādo in actu antiquo mādatum enunciatur: nam tali casu mandatum præsumitur interuenisse, vt tenuit idem Bald. sibi cōtrari⁹ in quodā suo consi. quod refert, & sequitur Curtius in cōsil. lxvij. Et ita secundū ista cōsilia iudicauit Rota per tres instantias in causa Tridentina confiniū coram. R. P. D. Iacobo Simonetta de anno. M. D. XVI. vt latissimè refert Dom. Gulielm. Cassiodorus in quadam decisione sua incip. lata erat sententia. quo in loco innumerabiles rationes ponit, propter quas motus fuit tunc Rota ad tenendum istam limitationem ad dictum Bald. in dicta lege ij. quod etiam limitat Fely. in cap. sicut. in xvj. col. de re iud. Et isto casu defectus mandati est sanabilis.

Et quod dictum est de defectibus citationis & mandati quę regulariter in hac signatura iustitię nō sanātur: Idem est in defectu iurisdictionis & cōpetentiæ, quæ nec etiam sanātur: q a vbi nō est iurisdictio processus, & inde sequuta sunt nulla, non solū ex defectu consensus, sed etiā pro-

pter

pro defectum solennitatis, quæ non potuit coram alieno iudice interuenire, vt dicit Abb. & alij in ca. significasti in penultima col. de for. comp. Et iste defectus iurisdictionis est tam infectus & scabiosus, ꝙ rescriptum sanans omnes & quascunque nullitates nõ comprehendit sub illa generalitate verborum defectus iurisdictionis, vt tradunt doc. post glo. fin. in cle. j. de sequest. poss. & fruct. Nam iurisdictio est lapis angularis iudicij, de qua imprimis & ante omnia constare debet, vt in. c. cum in iure. de offic. delegat. Hinc euenit, ꝙ licet contra tres sententias conformes nõ possit opponi aliqua exceptio, donec sẽtẽtiæ fuerint executæ, cle. j. de re iudic. non tamen excluditur exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis, secundum doctores ibi, & hoc videtur sequi Cal. in consi. viij. tit. de re iudic. & tenet expressè Pet. de Anch. in cõs. lxviij. excellẽtes domini in iij. col. & illam glo. d. cle. vnicæ. sequitur Soci. consi. cclxxiiij. col. penul. cum pluribus concor. vt scribit Decius in cons. lxviij. circa primum. col. v. facit quod in simili dicit Bar. in l. j. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clàm.

Isti igitur tres defectus enumerati, videlicet, iurisdictionis, citationis vel mandati, sunt veluti tres illæ infirmitates insanabiles, veluti podagra, rabies, & lepra, iuxta illud Ouidij. ij. de Ponto, Soluere nodosam nescit medicina podagram, Nec formidatis auxiliatur aquis.

Aliæ tamen nullitates per signaturam facilè sanantur adiuncta illa clausula, refectis expensis, vt exemplum ponit dominus Gulielmus in collectaneis decisionum, decision. incipien. firma est propositio.

Et eodẽ modo reparantur per istam signaturã iura partium, quę fuerunt à principio litis inualida, si lite pẽdente superueniat bonũ ius. Nã tali casu facilè obtinetur cõmissio, ꝙ auditor attẽto bono de iure oratoris ꝓcedat super hoc nouo iure, vt exãplificat Gem. in cõsi. lxxix. & Ro. cõs. ccxcix. & Ægi. cons. xxxv. quia talis cõmissio erit iusta & honesta, ex eo, quia secũdum iuris dispositionẽ possum lite pendẽte acquirere mihi ius bonũ, etiã post cõclusionẽ causæ, vt dicũt prædicti do. & notabiliter firmat idẽ Aegi. in deci. ccclxij. & deci. cij. declarando, vt ibi per eum, qui ponit practicã citandi ad dicendũ cõtra ista iura nouiter producta, & idem dicit Abb. in c. si. vt lit. pẽden. cũ cõcor.

ſcribit Deci.in c.j.in ij.col.de confirm.vtili.

Sed aduertendũ eſt, ꝙ iſta quæ dicit Ægid. & prædicti doct.de plano procedunt in beneficialibus,ſecus tamẽ in profanis,quia in illis ius de nouo emergens poſt concluſionem in cauſa cenſetur obuenire poſt ſententiã: & ideo requiret nouum iudicium,& nouam telam, vt dicit Bart. in l.ſi mater §.eandem.in fi.ff.de excep.rei iudic. cum cõcor. vt tradit tradit Alex.in conſi.xxxix.inci.vertitur lis.in ij.col.& conſi.cl.col.fi.li.v. & ideo prima terminorũ obſeruatio hoc caſu non ſufficeret,vt dicebat Ægid.quia in profanis requiritur,ꝙ ius illud obuenerit ante cõcluſionẽ in cauſa,vt tradit id.Alex.in cõſ.clxxvij.viſo themate.co. fin.lib.v.Declarando tamen,vt notabiliter ſcribit Paul.de Caſt.in l.ſi neceſſarias.§.fin.ff.de pig. actio. & aliquid per eundem in l.cum vir.ff.de vſucap Et iſto caſu putarem in euentum in quem papa per commiſſionem ſuam mandaret auditori,quòd ex eiſdem actis procederet, attento bono iure poſt concluſionem acquiſito,quòd læderet aduerſarium,&vti poſſet exceptione regulæ de non tollẽdo ius quæſitum,vt Roman.dicit in conſi.clxxvj.col. penul.ſicut iudex qui admitteret articulos poſt terminum , diceretur me grauare,vt in deciſ.xxvij.in no. de quo in dicta regula mentionem feci:ſaltem hoc negari nõ poſſet, qui nouum ius acquiſiuit , deberetur alteri condemnari in expenſis, quia fruſtratoriè vſque ad concluſionẽ fecit illum litigare ſuper malo iure. nam ſi à principio bonum ius produceret,fortè pars non contenderet,ſed liti cederet, nec laboribus & impenſis fruſtrà grauaretur. Ex quo igitur temere fecit illum litigare,iuſtam litigandi cauſam habuit, & ideo videtur eidem condemnandum in expenſis. argu, l.eum quem temerè.ff.de iudic.

Hoc tamen limitat notabiliter ſecundũ diſtinctionem Bar.in l.nõ põt.ff.de iud. vt ibi per eũ. Secũdo limita hoc procedere,quãdo ille idem qui incepit,&mouit litem ſine aliquo iure,& acquiſiuit nouum ius poſt cõcluſionẽ cauſæ,eſſet qui ſententiã in fauorẽ canonizatoriam noui iuris reportaret:ſec⁹ verò ſi alius in locũ eius per eius obitũ ſubrogat⁹ illã obtineret,q̃a tali caſu ceſſat ratio. d. l. eum quẽ temere,q̃a hoc caſu cõdẽnat⁹ nõ põt de iſto ſubrogato cõqueri , ꝙ eum temere & fruſtratorie fecerit litigare

vſque

vi, ad causæ conclusionē,& ideo pœnā quā merebatur
primus litigans,nō debet iste subrogatus incurrere, quia
non videtur subrogatus quo ad pœnam quæ accidētaliter
prouenit,ad ius,vt probatur in lege. item veniunt.§.cum
prdiximus.ff.de peti.hær.facit.l.j.ff.de in lit.iu.præsertim
quia in beneficialibus creatur nouum ius per subrogatio
nem papæ, & non transfunditur illud idem quod habe-
bat defunctus,vt tradit Ioan.And.in cap.si tibi absenti. de
preben.lib.vj.& in capitulo j.&ij.vt lit.pend.eodem libro.
Et secundum hoc esset dicēdum,ꝙ subrogatus per cō-
missionem ad prosequutionē executorialium teneretur
de nouo petere sibi decerni executoriales, licet iam fuis-
set decretæ pro defuncto, & etiam deberet eas de nouo
intimare condemnato, licet defunctus eas iam intimas-
set quia si illud est accidentale,in subrogatum non trans-
funditur,præsertim quia si in eo creatur ius de nouo, de-
bet intelligi cū qualitatibus suis vt nihil habeat ex anti-
quo.Tamē in istis duobus casibus contrariū tenuit Rota
in vna Aurien.monasterij de Ossera coram R.domi.Ioan.
Paulo Ptolomæo,pro Reuerendissimo Card.Farnesio Vi-
cecancellario.Nam in dicta causavoluit Rota post plures
informationes aduocatorū & propositiones causæ,ꝙ exe
cutoriales iam decretæ in personam defuncti nō deberēt
de nouo decerni propter subrogatū, etiam si illæ fuissent
decretæ vigore sententiæ latæ per cōtradictas,à qua fuis-
set appellatū à die notitiæ, quæ appellatio fuerat deserta
adeò,quòd dominivoluerunt,quòd iudex primus exequi
posset executoriales prius decretas,pro qua decisione vl-
timalia,fuerunt alegata quæ Bart. & Ias. tradunt in l. tale
pactū.§.qui prouocauit.ff de pact.& Fely.in c.ex parte.el.
ij in antepenulti.col.de rescrip.& ita Rota conclusit, quo
ad istud primum caput.die.xvj. Martij. cccccxxxviij.
Tamen circa hoc est aduertendū,quod ista procedunt,
nisi post appellationē & restitutionē latæ fuissent vna vel
duæ sententiæ cōfirmatoriæ primæ sentētiæ q̄ transtulis-
set in rē iudicatā,quia isto casu decernendæ essent nouę
executoriales,nec signatura concederet cōmissionē,ꝙ sit
locus primis executorialibus decretis vigore primæ sen-
tentiæ.ita dicit D. Guil. Cassiodorus conclusum fuisse in
signatura iustitię ipso pręsente.Ratio fuit quia per restitu

 tionem

tionem euacuatæ fuerũt primæ executoriales, & impedita exequutio.c.ſuſcitata.cum glo.de reſt.in integ.cũ vulg. ergo reriquitur, quòd de nouo decernãtur vigore vltimarum ſententiarũ, quia actio non naſcitur ex prima ſententia, ſed ex ſecundis, vt not. Bart. poſt.gl.in l.eos, in ver.iniuſtam.C.de appella.cum aliis cõcor. vt ſcribit dom. Guliel. in quadam deciſione incip. habueram ſententiam &c.

In ſecũdo vero capite, videlicet, quando iam prius fuerat per defunctum facta intimatio executorialiũ cõdemnato, nunquid ſubrogatus ad proſequutionẽ executorialium debeat iterum de nouo eas principali condemnato intimare, fuerunt variæ inter dominos opi. Nam quidam dicebant requiri intimationem de nouo, ex eo, quia plura poterant per condemnatum contra ſubrogatum opponi quæ fortè non militabant cõtra defunctum, iuxta ea quæ dicit Card. in cle.j.de ſequeſtra. poſ. & fruct. adducebatur ad hoc etiam deciſio Rotæ.cccxx. licet in cauſis. in nouis. quæ voluit nouã gratiam intimandã reo etiam cõtumaci propter prædictam rationem, quia fortè poterit eam de ſubreptione impugnare, præſertim, quia hic agitur de priuando à beneficio, & de incurrendis cenſuris, quo caſu quando de priuatione agitur, gratia noua intimari debet de nouo, vt dicit deciſio Rotę.dccl. in antiquis. Et ideo domini in vna Cremonen. penſionis Prioratus dixerunt neceſſariam fuiſſe intimationem, non obſtãte notitia rei vaga quãdo agebatur de incurrendis cenſuris, & priuatione beneficij vigore bullæ expeditæ, quo caſu certa & indubitata notitia, & citatio perſonalis requiritur, iuxta no. per Fely. in c.quoniam.§.porrò.col.antepe. vt lit. non conteſt. & in c.cum contingat.col.pen. de reſcrip. & tenet Rota in conſilio ccccIxxxj. incip. in caſu præmiſſo, in ij. dubio & ita iudicauit Rota in dicta cauſa Cremonen. coram domino Chriſtophoro Panigarola die 10. decembris. M.D.XXIX. ſic videbatur hic dicendum.

Tamen iſtis nõ obſtan. Rota in dicto caſu terminauit. non requiri intentionem executorialium iterum fieri reo condemnato, ex quo iam fuerant prius intimatæ, ſed ſufficere eas intimari eius procuratori apprehẽſo in curia. Ita cõcluſit & iudicauit Rota in eadem cauſa Aurien. coram eodẽ domi. Io. Paulo. xxiij. Ianuarij eo anno. M.D.XXXVIIJ.

Volue

Voluerunt tamen domini quòd procurator, cui ſecundo loco intimari debebant executoriales,poſſet petere dilationes ad partes ad conſulendum dominum.

Non obſtant modo deciſiones ſuperius in contrarium alleg. videlicet,deciſ.750. in antiq.quia illa deciſio procedit in principali gratia priuationis,ſecus in acceſſoria:vnde reus fuiſſet citatus in negotio principali,& pendente lite obtenta eſſet gratia ſi neutri,continens priuationem, ſufficeret illam intimare procuratori domino litis in curia apprehenſo.Ita tenuit Rota in vna Conuerſana Archipresbyteratus corã me menſe Februario. M.D.XXXIIII. & ita limitarunt dictam deciſionem.750. Nec obſtat dictum Cardina.in.d.clemen.1.& deciſio. 320.quia illa procedunt in gratiis obtentis lite pendente ante ſententiam, ſecus in negotio executiuo, quia ne per friuolas exceptiones forte requirentes altiorem indaginem executio impediatur,facta prima intimatione,nõ requiritur:alia & ratio eſt,quia illa exceptio ſubreptiõis vel inhabilitatis quę opponi poterat in cauſa illius deſionis. 320. extinguitur per tranſitum in rem iudicatam, vt dicit Abb.poſt Innoc. in c.conſtitutus.verſi.extra gloſ.de reſcrip.facit.l.ſi in fin. C.de ordin.cog.Nec minus obſt.deciſ.nouiſſima facta in. d.cauſa Cremonen.quia ibi prius non fuerat facta aliqua intimatio,prout hic,quo caſu intimatio principalis requiritur,ſed hic ſufficit,quòd ſecunda fiat procuratori.

Eſt tamen vlterius aduertendum circa prædictam regulam.29.quæ requirit expeditionem bullarum præambulam iuriſdictioni, quia illa regula procedit in literis ſuper quibus ius actoris principaliter fundatur : ſecus verò eſt in iure opitulatiuo ad ius principale , vt ſunt gratiæ, perinde valere, nouæ prouiſiones,& alia huiuſmodi quia ſi tales gratiæ non petuntur canonizari , nec illarum vigore aliquid adiudicari,non requirunt literarum expeditionem,& in talibus regula non procederet. Imò ſi bullæ ſuper illo iure, quod petitur canonizari, eſſent expeditæ cum mille defectibus , ſatisfactum videtur regulæ, prout ſuperius in quæſtionibus dixi. Nec obſtat, quòd in commiſſione ineſt tacita conditio, quæ aliquando etiã in ſignatura moderna exprimitur,videlicet,quòd ita demum iuriſdictio detur,quatenus literę prius fuerint expeditæ

expeditæ, quæ conditio in forma specifica impleri deberet. iuxta. l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de condi. & demon. quia respondetur, leges illas procedere in conditionibus dandi, secus in conditionibus faciendi, vt hic, quia possunt tunc conditiones in forma æquipollenti impleri, vt patet in. l. in conditionibus. §. si patronus. eod. titu. & limitat latius illas. ll. Moder. Galiaula in. l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. notabiliter Decius in rubrica de probat. in antepenultima colum.

Confirmatur ista opinio ex his quæ quotidie in signatura iustitiæ in simili casu practicantur, videlicet, quando causa pensionis committitur cum clausula absq; retardatione solutionis pensionis. Nam illa clausula cōcedit etiā auditori iurisdictionem sub conditione, quia illa verba, sine retardatione, sunt ablatiui absoluti, quæ resoluuntur in conditionē. vulg. l. à testatore. ff. de cōditio. & demōstr. Adeo quòd iudex non posset procedere, nisi prius soluta pensione. Et tamen illa conditio recipit limitationem, & declarationē ex interpretatione signaturæ, & Rotæ similem casui præcedenti, videlicet, nisi ex productione bullæ reseruationis ipsius pēsionis resultaret exceptio, per quā iustè denegari posset solutio, quia tali casu non diceretur retardari, & iudex siue auditor procedere poterit, etiam non facta solutione, per ea quę dicit Bart. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi aut clàm. Et est aduertendum, quòd isto casu signatura dat commissionē cōstito de bono iure, vt iudicauit Rota annis pręteritis in vna Toletana pręstimoniorum coram me pro domino Petro Pacheco coram Io. de la Raya. quæ sententia postea confirmata fuit per R. P. D. Marcellum. Et ille casus fuit magis difficilis, quàm iste de quo agitur, ex eo, quia ibi D. Petrus fuerat iam prius condemnatus per auditorem cameræ ad soluendam pensionem, & nihilominus data fuit illi commissio, quòd constito ex eisdem actis de bono iure, & non iure aduersarij, ego procederem sine illa clausula absque retardatione.

Et per prædictam doctrinam Bart. in. d. §. & parui, fuit etiā in signatura decisus alius notabilis casus in proposito, vt refert Domi. Anto. de Burgos Hispanus in quibusdā notis signaturæ, videlicet, quidā Titius habebat facultatem transferrendi pensionē, quam faciebat sibi Gaius be-

neficia

neſſatus ex forma bullæ, cum hac tamen conditione, quòd quando Titius penſionem in alium transferre vellet, deberet prius infra tres menſes intimare ſibi tranſlationem fiendam: aliàs tranſlatio eſſet nulla. Accidit, quòd Titius non facta aliter intimatione Gaio tranſtulit penſionem in Martinum. Martinus adueniente termino ſolutionis petit penſionem ſibi tranſlatam à Gaio debitore, contra quem recuſantem ſoluere commiſit cauſam cum dicta clauſula ſine retardatione. Gaius negat ſe teneri ad penſionem, ex eo, quia ſibi infra tres menſes non fuerunt intimatæ bullæ tranſlationis, vt cauebatur in bulla. Martinus replicabat Gaium non eſſe audiendum ante ſolutionem propter illam clauſulam commiſſionis, ſiue retardatione ſolutionis penſionis. fuit concluſum in ſignatura Gaium audiendum, & eſſe dandam illi commiſſionē directam eidem auditori, quòd conſtito de exceptione illa Gaij reſultante ex inſpectione literarum, non teneretur interim ſoluere. verum, quia ſuper hoc multum contendebatur, fuit de conſenſu partium ſic modificata commiſſio, cum hac clauſula, videlicet, data tamen cautione in forma depoſiti de penſione ſoluenda in euentum ſuccumbentiæ, & ſine iſta clauſula commiſſio fuiſſet concessa, ſi pars vltro cautionem non obtuliſſet.

Et eſt aduertendū, quòd licet inferiores à papa poſſint ſuper beneficiis penſiones imponere in caſibus notatis per Paulum Romanum in tractatu Penſionis. q. j. num. x. xj. & quæſt. iiij. num. x. & habetur in cap. paſtoralis. de his quæ fi. à prælat. & in. c. niſi. vbi Abb. in fi. de præbend. Tamen in illis penſionibus de ſtylo ſignaturæ non ſolet in commiſſionibus apponi dicta clauſula, ſine retardatione: ſicut eſt in pēſionibus impoſitis per papam. Ratio diuerſitatis eſt, quia inferiores à papa non poſſunt, niſi certis caſibus, & cauſa expreſſa imponere penſiones, quæ non tranſeunt ad ſucceſſores, vt not. Ioan. Baptiſta de S. Seuerino in tract. pen. quæſt. 4. & doct. in. c. extirpandæ. §. fi. de preb. Et quia dubitari poteſt, an pēſio impoſita fuerit ex iuſta cauſa, & in caſibus permiſſis, propterea in talibus pēſionibus impoſitis per inferiores à papa nō ponitur dicta clauſula, quia nō eſt honeſtum, quòd ilico ſine aliqua diſcuſſione habeant excutionem paratam. Sed in papa non

attinet

attinet dubitare de potestate, cum omnia possit. ideò pensiones ab eo impositæ nõ possunt recipere dubium quin valeant, ideo debent statim exequi, & propterea in eis apponitur dicta clausula, & ita fit differentia inter superiorem & inferiores. Et quia etiam est honestum, quòd pensio assignata ex mandato papæ debeat magis efficaciter solui & impleri, quã imposita per inferiores. ar. c. si quãdo, de rescrip. Prǽterea est aduertendum circa dictam clausulam sine retardatione, quòd quã do prędecessor meus diu non soluit pensionẽ, datur commissio super inualiditate pensionis sine dicta clausula, sine retardatione. Ratio est, quia est præsumptio, quòd pẽsio fuerit extincta, cum non sit verisimile, quòd tanto tempore neglexerit eam petere. arg. cap. super hoc. de renun. Et ideo præsumitur eam habere pro derelicto, iuxt. not. per Abb. in ca. cõtigit. de dolo & contum. Et ista præsumptio est fauorabilis ecclesiæ, quæ sic liberatur à seruitute, & benignior reputatur in dubio illa interpretatio quæ pro libertate facit. cap. pen. de re iud. Hinc est, quòd licet impositio pẽsionis requirat authoritatem papæ, & partium obligationem, quia grauatur beneficiũ seruitute, vt in cap. prohibemus. de cẽsib. cassatio tamen, siue liberatio pensionis fieri potest sine authoritate papæ, sola simplici cedula, vt dicit Alexand. in cap. Agatosa. lxiij. distin. cuius dictũ approbatur à Rota.

Est & alius casus in quo non apponitur dicta clausula, videlicet, quando successor committit causam nullitatis pensionis impositæ suo prædecessori per arbitros à colligantibus electos. pro quo facit dictũ Ro. consi. cclxix. in. iiij. dubio. in. ij. colum.

Est & alius casus in quo dicta clausula, sine retardatione, poni nõ debet, videlicet, quãdo vnus imposuit pensionem, puta centũ ducatorũ super pluribus beneficiis suis, Nã si postea ille moriatur, & beneficia diuidantur in plures, & pensionarius velit quẽlibet possessorẽ beneficij insolidum ad soluendũ pensionẽ conuenire, sub prætextu, quia pensio habet executionẽ paratam, & obligatos oẽs, sicut obligatio in forma cameræ, nihilominus non dabitur ei cõmissio sine retardatione. Ratio est, quia possessores beneficiorũ non tenẽtur ad totã pensionẽ insolidum, sed ꝓ rata. Vt cõclusit Rotą die. xvj. Martij. M. D. XXXIIII.

coram.

coram.Dom.Io.Clerici in vna deciſ.per dictum Abb.in.c. cõſtitutus.per illum text.de relig.domi. Et quouſq; iudex cognoſcat,quæ ſit rata penſionis,& diſcutiat valorem omnium beneficiorum,penſio nõ poteſt dici liquida, ideo non debet dari clauſula,ſine retardatione. Et eodẽ modo quando Epiſcopus imponeret penſionẽ ſuper beneficio iurpatr.laicorum ſine patronorũ cõſenſu, quod videtur poſſe facere,dummodo nõ trãſeat ad ſucceſſores, vt not. gl.in cap.ad hæc.de offic.vica.& licet Præpoſitus in cap. quando.verſi.quid ſi rector,ſentiat contrarium,tamen iudicio meo non debet concedi dicta clauſula, quia poteſt dubitari de poteſtate imponentis penſionem, per dicta Rochi in tract.iuriſpat.in verbo honorificũ.in.iij.quęſt.& interim penſio non debet habere executionem paratam. Et eodem modo eſt dicẽdum in caſu in quo peteretur penſio à beneficiato,qui fecit plures impenſas in recuperando beneficio,& eius poſſeſſionẽ, & vult quòd penſionarius contribuat. Nam licet contribuere nõ teneatur,nihilominus quia hoc recepit ꝓbabile dubium propter diuerſitatem argumentorũ,quæ poſſent fieri de.l.2.§.ſi cõſeruatis.circa fi.&.l.amiſſæ.in fi.&.l.nauis.ff.ad.l.Rhod.de iac. Et quia ſemper debet ſolui penſio donec declaretur nulla.c.querelam.de elect. propter iſtas probabiles dubitationes non debet dari clauſula ſine retardatione.Et idẽ eſt,quando ille in quem tranſlata eſt penſio,in alium eã de facto tranſtuliſſet de conſenſu beneficiati,quia hoc caſu clauſula,ſine retardatione,non debet dari.

Eſt tamen vnum aliud notandum, quòd de ſtylo ſignatur caſibus,in quibus datur dicta clauſula ſine retardatione debitori ob non ſolutionem penſionis, non conceditur beneficium.cap.Odoardus.

Tamen ad hoc eſt aduertendum, quòd putarem ego ſtylũ iſtum procedere, quãdo debitor pẽſionis cõceſſiſſet eius impoſitioni perſonaliter. Nã tali caſu ex quo in eius cõſenſu ineſt iuramentũ,& obligatur in forma cameræ, non eſſet honeſtum poſtquàm habet beneficium,ad cuiꝰ ingreſſum ſe obligauit,ob nõ ſolutionẽ,quòd iuuetur ex dictione dicti c.Odoardus.vel alia ſimili,per ea quæ dicta ſunt,quia potius debet dimittere& reſtituere beneficium quod accepit.Nam non eſt honeſtũ,quòd retineat beneficium,

ficium, & quòd non soluat: aliâs facile illi daretur occasio & ansa peierandi. Nec isto casu si denegatur illi auxilium dict. cap. Odoardus, fit illi iniuria, quia scienti & volenti nõ fit fraus neque iniuria. vulg. c. scienti. de reg. iur. lib. vj. Et quia iuramentum est personale, debet per ipsum iurãtem impleri in forma specifica. c. debitores. & cap. ad nostram de iureiur. Sicut etiam videmus, ꝙ beneficium illius cap. non datur, etiam condemnato per tres sentẽtias vt conclusit Rota in vna Senen. coram D. Christophoro Panigarola. x. Decembris 1529. per not. per Bald. in l. j. C. qui bon. ced. poss. Aretin. & Ias. in §. fi. instit. de action. sed prædicta non militant quando consensus per alium est præstitus. Hinc est, quòd de styllo Rotæ & curiæ quando quis consensit personaliter reseruationi pensionis sub solitis censuris & pœnis, illas censuras & pœnas incurrit, si in tempore non soluit, etiam sine aliqua alia literarum intimatione. Secus est quando consensit per alium, quia tũc requiritur intimatio, prout in vna Ladisladien. canonicatus, & præbendæ iudicauit Do. Guiliel. Cassiod. de mense Aprili 1521. super quod latissimã decisionem ipse scripsit, quæ incipit, dubitaui in vna, &c. quam non curo referre.

Est bene verum, quòd aduersus debitorem pensionis per prædecessorem impositæ, posset procedi per viã commissionis in vim monitorij per auditorẽ cameræ ad solutionem pensionis absque alia intimatione literarum: tamen non posset contra illum procedi ad pœnas, vel censuras, nisi, vt præfertur, personaliter consentiret, de quo quidem stylo etiam meminit idem D. Gueliel. in quadam alia decisione signaturæ posita inter decisiones Rotæ, quę incipit, proposui etiam commissionem, & ç. vbi quasdam super hoc rationes assignat, quæ possunt ibi videri.

FINIS.